

BAĞCILAR'IN TANIKLARI

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

**BAĞCILAR'IN
TANIKLARI**
SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

BAĞCILAR'IN TANIKLARI SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

ISBN: 978-605-9478-01-4
İstanbul, 2017

Bağcılar Belediyesi Adına Sahibi

Lokman Çağırıcı / *Bağcılar Belediye Başkanı*

Proje Koordinatörü

Kenan Gültürk / *Bağcılar Belediye Başkan Yardımcısı*

Proje Yürütücüsü

Kemal Akdoğan / *Bağcılar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü*

Proje Yayın Kurulu

Kenan Gültürk
Ekrem Kızıltaş
Faik Işım

Hazırlayanlar

Prof. Dr. İsmail Coşkun
Dr. Şefik Memiş

Editör

Pertev Aşkın

Teşekkür

Abdullah Arar, Abdullah Topçu, Asım Hacımustafaoğlu, Aslan Yıldız, Atik Yağmur, Bilal Yılmaz, Cahit Can, Celal Toprak, Enver Tırki, Faik Işım, Fethi Kutas, Feyzullah Gümüştekin, Feyzullah Kıyıklık, Fuat Sarp, Gülizar Karahasan, Gülizar Özdemir, Gürsün Er, Halil İbrahim Garip, Hakkı Atçıl, Hasan Uzunalan, Hayati Çakıcı, Hayrettin Kaya, Hayriye Kayraklı, İbrahim Kırtıl, İrfan Özer, Kazım Ertaş, Kerim Aytekin, Kezban Akyüz, Korkmaz Çoruhlu, Mehmet Karlı, Mehmet Meral, Mehmet Orhan, Mehmet Yılmaz, Memduh Delice, Mustafa Çağırıcı, Nahit Kemalbay, Nazım Çiftçi, Nevriye Oral, Nuri Akın, Ömer Yiğit, Öznur Akın, Perihan Ertekin, Refik Ceyhan, Resul Erdem, Resul Kayatuzu, Selami Bilgili, Şükrü Hançer, Ünal Kacı, Vasfiye Badem, Veli Kurtoğlu, Yılmaz Tanış, Zihni Küçük, Zühtü Cerit, Zühtü Karahasan.

Yapım Koordinatörü

Orhan Memiş

Görsel Yönetmen

Murat Arslan

Fotoğraf Yönetmeni

Ertuğrul Boruza

Görseller

Bağcılar Belediyesi, MONAD Arşivi, İBB, İTO, Kadir Can, Nevres Taştan, Mahmutbey Selanikliler Derneği, Gürkan Alkış, Gürsün Er, Perihan Ertekin, Memduh Delice, Resul Kayatuzu

Tashih

Ömer Hakan Özalp, Candan Bilgili, Fatih Kınalı

Baskı

Rumi Matbaa
Telefon: +90 212 612 71 72

Yapım

monad

Telefon: +90 216 557 82 87
www.monadfilm.com / mail@monadfilm.com

Bağcılar Belediyesi

Güneşli Mah. Kirazlı Cad. No: 1 Bağcılar 34200 İstanbul
Telefon: +90 212 410 06 00

Bu kitabın tüm yayın hakları Bağcılar Belediyesi'ne aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. İzinsiz basılamaz ve çoğaltılamaz.

BAĞCILAR'IN TANIKLARI

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
SUNUŞ	8

GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ HAYALİ BAĞCILAR DEĞER

Bir Zamanlar Bağcılar.....	15
Mahmutbey’de Hasat Zamanı	28
Yeşilbağ’ın Hizmet Üreten Başkanı Zihni Küçük: “İlk İşim Kanal, Su ve Elektrik Tımleri Kurmak Oldu”	36
Temiz Sularından Kanalizasyon Atıklarına Bağcılar’ın Dereleri	41
Yerli Halkın Geçimi: Tarım ve Pazarcılık	51
Mahmutbey’in Bamyası	54
Bağcılar’da Geçim	57
Mahmutbey’de Tütün Zamanı	64

BAĞCILAR’DA İŞ VE ÇALIŞMA HAYATI

Çalışma Hayatında Değişim: Tarımdan Fabrikalaşmaya Geçiş	69
Bağcılar’ın İlk Sanayi Tesisleri	76
Ak Alev Ateş Tuğlası Fabrikası	77
Mahmutbey’deki Kireç Ocakları	82
Mantar Fabrikası	85
Bağcılar’dan Çıkan Bir Dünya Devi: İÇDAŞ	86
Bağcılar’da Bir Cam Fabrikası	92
“Ertaş, İSO’nun Listesinde 250. Sıradaydı”	94
Bağcılar’ın Mucit Müteşebbisi: Zühtü Cerit.....	98
Bozuk Para Darphanesi Bağcılar’daydı: Koreş Darphanesi	102
Bir Yerli Motor Sanayii: Motosan Fabrikası.....	104
Edip İplik Fabrikası	108
Akın Holding Yön. Kur. Başk. Nuri Akın: “Ben Bağcılarlıyım, Hayatım Burada Geçti”	110
Tuna Çelik	112
Kayraklı Çiftliği’nde Kum Ocağı	114
Müteşebbis Bağcılarlılar	119
Bağcılar’ın Unutulmaz Kadın Girişimcisi: Hayriye Kayraklı	120
İSTOÇ Yönetim Kurulu Başkanı Nahit Kemalbay: “İSTOÇ Bağcılar ile Birlikte Gelişti”	126
Bitlis’ten Geldi Mobilya İhracatçısı Oldu	130
Bağcılar’dan Anadolu’ya Cam ve Ayna Pazarladı	131
Kaynak İşçisi Bambu İmalathanesi Kurdu	132
Topçu’nun Dolma Kalem Üretim Tesisi	133
“İnşaat Sektörü Canlı, O Halde Camcılık Yapalım”	134
Bir İnekle Başlayan Sütçülük	135
Tek Kişilik Tesis: Çatal Kaşık Parlatma	138
Gezgin Satıcılıktan İşadamlılığına	138
Mesleğiyle Büyüyenler	139

BAĞCILAR’IN ALTYAPI HİZMETLERİ

Bağcılar’ın Yolları	143
Bağcılar’da Çamurdan Yollar	154
Su Kaynağı Olan Günlerden Susuz Günlere.....	159
Bağcılar’ın Kanalizasyon Altyapısı	172
İdare Lambalı Yıllar ve Elektriğin Gelişi	174
Her Yer Çöplük	177
Haberleşmede Devrim Telefonla Olur	178

GÖÇ VE GÖÇLE GELEN DEĞİŞİM

Göçlerle Hayat Bulan Belde: Bağcılar	183
Bağcılar’da Bir Ömür Geçiren Mehmet Orhan: “Bağcılar, Artık Bir Dünya Belediyesidir”	186
Bulgaristan Göçmenlerinin İlk Sığınağı	200
Bağcılar’a Niçin ve Nasıl Geldiler?.....	202
Altay Dağları’ndan Bağcılar’a Büyük Göç	204
Bürokratların Hikayesi	218
Gelenlerin Eğitim Durumu.....	222
Okula Gidemeyenler	226
“Kız Kısmı Okumaz”	227
Bağcılar’da İlk Evlerin Yapılışı	228
İlk Düzenli Yapılar: Kooperatifler.....	240

BAĞCILAR’DA İMAR VE BELEDİYE

“Parsel Parsel Eylemişler Bağcılar’ı”	246
Bir Emlakçının Bağcılar Hikayesi	248
Tarlardan Parsele Büyük Değişim	250
Yerel Yönetimlerin Kurulması ve İlk Hizmetler	260
“Ya Köylü Kalacağız ya Şehirli Olacağız”	284
Merkezî ve Yerel Yönetimlerde Bağcılar Ekolü	292

BAĞCILAR ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

Bağcılar’ın Semt ve Durak İsimleri	298
Bağcılar’da Gelenek ve Âdetler	310
Mahmutbey’in Dillere Destan Düğünleri	322
Bağcılar’da Hasta Olmak	326
Bağcılar’ın İlk Mezarlıkları	334
Bağcılar’da Eğitim Hayatı	338
Askerî Eğitim Güzergahı Olarak Bağcılar.....	348
Çarşı Pazar Bağcılar.....	350
Bağcılar ve Sinema	352
Bağcılar ve Siyaset Adamları	356
Bağcılar Belediye Başkanı Lokman Çağırıcı: “Bağcılar Değerine Daha da Değer Katacak”	358
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl’e Göre Bağcılar’ın Nüfusu	368

TAKDİM

“Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir” diye seslenir Necip Fazıl Kısakürek, Sakarya Türküsü adlı şiirinde. Tabiatı simgeleyen sudan yeryüzünün misafiri olan insana, insanın yaşadığı olayları simgeleyen tarihten ona yön veren fikre kadar, Üstadın bahsettiği bu büyük akış, aslında köklü bir değişim ve gelişimi simgeler. Çünkü değişim insanın kaderidir... Dolayısıyla bu dünyada insanın ve çevresinin değişimi, aslında mutlak akışının yönüne ilişkin bir yol gösterir bize.

Bu bağlamda sözlü tarih “her şeyin akışına” düşülen önemli bir not olarak nitelenebilir. Çünkü sözlü tarihle, belli bir döneme ilişkin yaşananlar ömürle sınırlı hafızalardan topluma mal olacak şekilde kayıtlara geçirilir. Böylece, resmî belgelerde yer almayan toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel alanlara ilişkin son derece özgün bilgiler gün yüzüne çıkartılmış olur.

İşte *Bağcılar’ın Tanıkları* adlı kitapla biz bunu yapıyoruz: Büyük bir değişim sürecinin içinde aktif olarak rol almış büyüklerimizin yaşamlarına eşlik eden gelişmeleri, onların anlatımıyla kayda geçiriyor, yeni bir anlam dünyası kuruyoruz. Canlı tanıkların duyguyla örülmüş, kahırla bütünleşmiş, yokluk ve kıtlıkla çaresizleşmiş, umutla perçinlenip hayata sarılmış, ama sabırlailmek ilmek dokunmuş hayat kesitleri eşliğinde Bağcılar’ın oluşumunu sizlere sunuyoruz.

Bağcılar’ın derelerinde yüzüp balık avlayanların, çamurlu yollarında okula gitmeye çalışanların, kuyudan çektikleri suyla harç karıp başını sokacak bir ev yapanların, eş ve ana fedakârlığıyla çocuklarına yokluğu hissettirmeyen kadınların, çeşmelerden su doldurup iftara yetişenlerin, elektrik yerine idare lambasının kısık ışığında ders çalışanların, tarlasına banya ve bakla ekip sabahın karanlığında pazara yetiştirenlerin anlattıklarıyla Bağcılar’ı yeniden tanımanızı istiyoruz. Çünkü onların hikayelerinin Bağcılar’ın gerçek hikayesi olduğunu; bu ilçenin hamurunu oluşturan umut ve kardeşliği, dayanışma ve sabrı, emek ve alın terini, gurbet ve sılayı bugünlere taşıdığını biliyoruz.

Bu yüzden Bağcılar’ın tarihine onların anlattıklarını da ilave ettik. Bağcılar’ın köylerden oluştuğu dönemlerden ilk fabrikaların kurulmaya başladığı zamanlara ve Anadolu’dan göçle şenlenip genişlediği günlere kadar her türlü gelişmeyi, tanık olanların anlattıklarıyla veriyoruz. Ortaya çıkan bu eserden sonra eminim ki bu tanıklık, sadece geçmişi ortaya çıkarmakla kalmayacak, geleceğin şekillenmesinde de büyük bir rol oynayacaktır. Çünkü biz bu eserle Bağcılar’ın geçmişine ışık tutarken, orada büyük ve ihtişamlı geleceğimizi de buluyoruz.

Sonuç olarak, Prof. Dr. İsmail Coşkun yönetiminde gerçekleştirilen bu eseri, uzun ve yorucu bir süreç sonrasında tamamlayan ekibi kutluyorum. Bu projenin hayata geçmesinde büyük katkısı olan *Bağcılar’ın Tanıkları* olarak nitelendirdiğimiz büyüklerime şükranlarımı sunuyorum.

Saygılarımla
Lokman Çağırıcı
Bağcılar Belediye Başkanı

YENİ BAĞCILAR'IN ESKİ HİKAYESİ...

Bağcılar, İstanbul'un bugün itibarıyla 39 ilçe örgütlenmesinden biridir. Bugünkü idari yapının biçimlenmesinden önce belde, İstanbul'un çeperinde, daha öncesinde birkaç köyün birlikte yer aldığı kırsal alan olarak tanımlanabilecek bir bölgedir. Bağcılar, nüfus itibarıyla bugün İstanbul'un en kalabalık üçüncü ilçesidir. Kısa olmayan bir tarihi söz konusudur. Genelde Türkiye'nin, daha özelden İstanbul'un yaşadığı tarihi, siyasi ve toplumsal değişim süreçlerini bizzat tecrübe etmiştir. Tarihsel olarak yaşadığı, geçirdiği gelişim evreleri demografik yapının olağanüstü çeşitlilik kazanmasına vesile olmuştur. Mübadiller, muhacirler ve göçmenler Bağcılar'ın ilk yerleşmelerinin sakinleri olurken, buna iç göçlerle çok farklı yerlerden kopup gelen nüfus eklenmiştir.

İlk köylüler, çiftçiler, erken sanayileşme döneminin işçileri, yazlık ve çiftlik sahipleri, müteşebbisler... Çok hızlı kentleşme süreçleri ile çok farklı toplum kesimlerini kendisine çeken Bağcılar tabakalaşma dinamiklerinin, toplumsal hareketliliğin yüksek düzeyde gerçekleştiği bir ilçedir. Bağcılar, yerelle kentliliğin iç içe geçtiği, hızlı kentleşen, kentsel yenilenme ve dönüşümün 2000'li yıllardan itibaren yoğun olarak yaşandığı bir ilçedir.

Niçin sözlü tarih çalışması? İstanbul ve çevresinin yaşadığı kentsel değişim ve dönüşüm sürecini imar ve iskan kararları, nüfus verileri ve dağılımı, idari düzenlemeler aracılığıyla izlemek, anlamak bir nebze mümkün ise de arşiv kayıtlarının sınırlılığı, verilerin kolayca erişilebilir olmaması dolayısıyla şehrin hikayesi, toplumsal öyküsü ancak sınırlı ölçüde yakalanabilmektedir. Sözlü tarih çalışması ile, tanıklıklar aracılığıyla Bağcılar'ın genç tarihini, bir değişim ve gelişim öyküsünü de verecek şekilde hem bir kayıt altına almak, hem de toplumsal tarihin görünmeyen dinamiklerini canlı tanıklıklar üzerinden açığa çıkarmak amaçlandı.

Sözlü tarih çalışması ile salt bir toplumsal hafızanın kayıt altına alınmasının ötesinde, devasa ölçekte büyüyen, serpilmiş İstanbul'un çeperlerinde gelişen yeni kentsel alanların öyküsünü, toplumsal dinamiklerini yakalamaya izin veren kayıtları, verileri de oluşturmak amaçlanmıştır. Yeni kentsel alanlar olarak Bağcılar ve benzeri ilçeler artık İstanbul'un çeperinde yer alan muazzam insan yığınlarının biriktiği mekanlar olmaktan çıkmış, şehrin merkezine dahil olmuşlardır. Şehrin yeniden üretiminde pay ve rol sahibi olarak öne çıkmaktadırlar. Genç ve dinamik nüfus yapısı bu öne çıkmada belirleyicidir. Dünün çeperi, bugünün yeni kentsel alanları olarak Bağcılar ve benzeri ilçeler, İstanbul ve kent çalışmalarının alanını da genişletmeye adaydır.

Bağcılar, 1992'de bugünkü ilçe/belediye statüsünü kazanır. Biraz daha öncesinde bugünkü Bağcılar'ın merkezini oluşturan, o gün Bağcılar Köyü olan bölgede, 1975'te Yeşilbağ adıyla belde belediyesinin kuruluşu gerçekleşir. Bağcılar'ın daha önceki tarihi ise dört köy yerleşmesi etrafında oluşur. Bunlar Bağcılar, Mahmutbey, Kirazlı ve Güneşli köyleridir. Bu dört köyden Mahmutbey daha eski tarihlerde bir dönem nahiye merkezi olmuş, 1980 sonrasında yapılan idari düzenleme ile Bakırköy ilçesine bağlanmıştır. Bağcılar'ın ilçe olarak tanımlanmasından sonra onun bir mahallesi haline gelmiştir.

Bağcılar'ın ön tarihinde yer alan bu dört köyün tamamı mübadele ve muhaceret ile gelen nüfusun yerleştiği köylerdir. Bağcılar'ın ön tarihi, dış göçlerin oluşturduğu yerleşimlerin tarihidir. Mübadele, muhaceret, 1950-51'de gelen Bulgaristan göçmenleri, çok daha sonra bu serüvene yeni dış göçlerle Kazak ve Uygur, Doğu Türkistanlı göçmenler eklenir. Mahmutbey Köyü eski bir yerleşim... 1924 mübadele anlaşmasıyla Türkiye'ye gelen Selanikli nüfusun bir kısmının iskan edildiği bir köy... Mübadiller, köyü yeniden inşa etmek durumunda kalmışlar. Bağcılar, Kirazlı, Güneşli aynı şekilde dış göçle gelen nüfusun yerleştiği köylerdir.

Sanayileşmenin İstanbul çeperine yayılmaya başlamasından önce Bağcılar ve çevresi tarıma ve hayvancılığa elverişli bir bölgedir. Dış göçle, mübadele, muhaceret ve göç anlaşmalarıyla gelen nüfus da esas itibarıyla geldikleri yerde geçimini tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle temin eden bir nü-

fustur. Bu bölgeye yerleştiklerinde tahıl ve sebze tarımına yöneleceklerdir. Bu anlamda tarıma bağ, bağcılık ve tütün tarımını eklemek gerekecek. 1972 göçünde Bulgaristan'dan gelerek Kirazlı'ya yerleşen nüfus lise ve daha üstü eğitim almış grupların olması itibariyle erken evrede gelen nüfustan ayrılırlar. Benzer bir farklılık ise Kazak göçmenlerde söz konusudur. Kazakların deri işleme konusunda belirli bir uzmanlıkları söz konusuydu; bundan dolayı bu iş kolunda küçük üretim ve ticaret ile meşgul olmuşlardır. Bölgede tütün ve tahıl tarımının dışında sebze tarımı önemli bir geçim kaynağını oluşturur. Hane halkının ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek ölçüde hayvancılık yapıyordu, küçük çiftliklerde üretilen süt, yoğurt, tereyağ gibi hayvansal üretim de söz konusuydu. Bölgedeki köy iktisadiyatı salt kendine yeterlilikle tanımlamanın ötesindedir. Köylü; bahçe ve çiftlik ürünlerini şehirle ilişki içinde değerlendirmektedir. Bu anlamda şehrin çeperinde, onunla ilişkiden beslenen bir köy / kırsal ekonomiden söz edilebilir.

Tanıklıkların verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre, köyler bahçeli, sağında solunda ya da hemen yakın çevresinde küçük akarsuların, etrafta su kaynaklarının olduğu evlerden oluşmakta idi. Evler düzenli bir şekilde yerleşmiş, temiz, alabildiğine açık alanlarla çevrilidir. Birincil, yüz yüze ve samimi ilişkilerin, yardımlaşma / dayanışma ilişkilerinin yaygın olduğu bir komşuluk ilişkisi yerleşimlerde yaygındır. Bağcılar ve çevresinin açık, ferah, görece asudeliği; 1940'lı yıllarda başlayıp 1950'lerde temel bir kalkınma politikasına dönüşen sanayi hamlesinin yarattığı, bütün Türkiye'yi, daha özelde Marmara ve İstanbul çevresini yoğun bir biçimde etkileyen dönüşüm süreci ile birlikte sarsılmaya başlar.

Türkiye 19. yüzyılın sonu, 20. asrın başlarında bir dizi savaşı, geri çekilmeyi, mücadeleyi yaşayarak kendisini yeniden kurmuş bir ülkedir. Balkan Harpleri, I. Dünya Savaşı, Milli Mücadele... Türkiye, büyük bir imparatorluğun kaybının arkasından gelen işgalin, kaybedilen topraklardaki nüfusun Anadolu'ya yönelmesinin, direniş ve yeniden kurulmanın sorunlarının baskısı altında kurulmuştur. Yeniden kurulmanın yarattığı sorunlar, toplumsal ve iktisadi hasarlanmanın aşılması zaman almıştır. 1940'lı yıllar savaş ve sonrası şartların kısıtlılığına karşı sanayileşme sürecine girmiştir. Kısa bir süre içinde, 1950'li yıllarla birlikte sanayileşme yönündeki teşebbüsler temel bir kalkınma politikası ile sanayileşme hamlesine dönüşmüştür. Küçük ölçekli teşebbüsler, kamu teşebbüsleri, yan sanayi diyebileceğimiz atölye ve atölyeyi aşan küçük üretim birimleri şehir merkezini, 19. yüzyılın sanayi merkezi olan Haliç'ten başlayarak, şehrin hemen çok yakın çevresini de sarmaya başlamıştır. Sur dışında Eyüp-Topçular-Davutpaşa ekseninde, bugünkü Zeytinburnu-Güngören ilçe sınırlarına doğru genişleyen sanayi bölgesi meydana gelmiştir.

Gelişmekte olan sanayinin emek talebi, kalkınma politikasının bir parçası olarak gelişen ulaşım ağları ve araçları ile Anadolu'dan İstanbul'a çekilen yoğun nüfusla karşılanacaktır. Birbiri arkasından on yıllar içerisinde İstanbul, dalgalar halinde Anadolu'dan İstanbul'a akan iç göçü yaşayacak, yüklenecektir. Bekir Yıldız'ın deyişiyle Anadolu, Topkapı Otogarı'nın camlarına yazılmıştı. Üsküdar, Harem, Sirkeci, Topkapı, Anadolu'dan gelen nüfusun İstanbul içine ve çeperlerine dağılım mekanizmalarının olduğu mekanlar olmuştur. Sanayileşme süreci, birbiri arkasından İstanbul nüfusuna eklenen insan dalgaları Bağcılar ve çevresini de etkileyecektir. Günümüz Bağcılar'ı geleneksel olarak muhaceret ve mübadele, sonraki dönemde göç anlaşmaları ile Bağcılar'a yerleşen dış göçle gelen nüfus ile kalkınma / sanayileşme döneminde şehrin dalgalar halinde yaşadığı iç göçle gelen nüfusun bir araya gelişiyle oluşmuştur. Bağcılar bir anlamda iki ayrı göç hikayesinin, kopup gelmenin, burada, Bağcılar'da kendisini yeniden kurmanın, bir buluşma ve yeniden oluşmanın öyküsü olarak okunabilir. Muhaceretin ve mübadelenin Bağcılar'ı ile sanayileşme sürecinde yaşanan yoğun göç dalgasının oluşturduğu Bağcılar'ın birbirine eklenmesi, harman olması yeni Bağcılar'ı meydana getirmiştir denebilir.

Balkan Harpleri, I. Dünya Savaşı ve İmparatorluğun kaybı, beraberinde kaybedilen topraklardaki nüfusu yoğun bir biçimde Anadolu'ya yöneltmişti. 1927 nüfus sayımında 13 milyon 600 bin civarında

olan ülke nüfusunun 5,5 milyonu muhacirdir. Bağcılar çevresi, Mahmutbey, Bağcılar, Kirazlı, Güneşli bütünüyle muhaceretle, mübadele ile gelen nüfusun yerleştiği köylerdir. Çevre tahıl ve bahçe tarımına uygun bir bölgedir. Buğday, arpa, yulaf, ayçiçeği, bamya, üzüm, tütün tarımı yapılmaktadır. Göçle gelen nüfus esas itibarıyla çiftçilik bilgisi olan bir nüfustur. Çok sonraki dönemde, 1972 Bulgaristan göçü ile gelenler arasında eğitilmiş, modern mesleki eğitimi almış kişiler yaygındır. Bağcılar çevresindeki yerleşimler, komşuluk ve dayanışma ilişkilerinin yoğun olduğu köylerdir. Köyler geçimlik tarımın üzerinde bir iktisadi faaliyetin içindedir. Şehirle ilişki içinde tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomiden söz edilebilir. Tütün, ayçiçeği, tahıl tarımı, bamya üretimi kendine yeterli bir köy ekonomisinin dışında kalan üretimlerdir. Küçük çiftliklerde üretilen hayvani gıdalar da şehirle ilişki içinde ticarileşen ürünlerdir. Bu anlamda sanayileşme öncesi Bağcılar ekonomisi için tarıma dayalı, geçimlik, kendine yeterli köy ekonomisini aşan, şehirle ilişki içinde kısmen ticarileşen, piyasa ile ilişkili bir ekonomi diyebiliriz.

1950'lerde sanayileşme / kalkınma hamleleri İstanbul ve çevresini fabrika ve atölyelerle donatırken, yoğun emek talebini de beraberinde getirmişti. Anadolu insanı akın akın İstanbul'a göç etmekteydi. Bağcılar bu sanayileşme, fabrikalaşma, atölyeleşme ve göç dalgasından ağırlıklı pay alan bölgelerin başında gelmektedir. İlk sanayileşme ve fabrikalaşma süreci surdusunda hemen Eyüp, Topçular, Topkapı, Bayrampaşa, Davutpaşa, Zeytinburnu, Güngören, Bakırköy semtlerinde, bu semtlerin daha çok da şehre, suriçi İstanbul'a en yakın bölgelerinde yaşanmıştı. Bağcılar gelişmekte olan sanayileşme / fabrikalaşma mekanlarına yakın bir bölge idi. Tanıklıklarda da ayrıntılarıyla görüleceği üzere Şişe Cam, Ülker, Bozkurt, Aksu, Magirus ilk akla gelen fabrikalardır. Bağcılar arazi genişliği, açık alanların çokluğu, arazinin çok ucuza temin edilebilmesi gibi imkanlarıyla İstanbul nüfusuna göçle eklenen insanları kendisine çekti. Bu, büyük toplumsal değişimin ilk evresidir. Şehrin hemen yakın çevresindeki sanayileşme/fabrikalaşma sürecinin etkilerinin yaşandığı ilk evredir. Bağcılar'a eklenen nüfusun gelişmesi; biraz da sanayileşme sürecinin yakın çeperden çıkıp bizzat Bağcılar ve çevresine sızması, atölye ve fabrikaların Bağcılar'da yaygınlaşması ile birlikte yoğunlaşmıştır. Bu dönem değişimin ikinci evresi olarak tanımlanabilir. Yerleşmenin hızı ve nüfus yoğunluğu hızla artma sürecine girmiştir. 1970'lerin Bağcılar'ı bu dönemde şekillenir. Yine yapılaşma ve nüfus yoğunlaşması da bu dönemle birliktedir. Bu anlamda Bağcılar ikili bir göç alma evresini yaşamıştır denilebilir.

İlk olarak şehrin yakın çeperindeki sanayileşme, ikinci olarak da Bağcılar ve çevresinde sanayi üretiminin artması... Bu ikinci evredeki sanayi ve fabrikalara ilişkin tanıklıklar bize çok açık ve ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu süreçte gıda, demir döküm, mermer, tuğla sektörleri öne çıkmaktadır. 1980'lerde ikinci evreyi genişleten, daha fazla nüfusu çeken ikinci bir dinamik daha işlemiştir: 1980 sonrası ekonomi politikalarıyla ekonominin dışa açılması ve özellikle tekstil sanayisinin gelişmesi, Bağcılar ve çevresinde küçük tekstil atölyelerinin patlama denilebilecek bir seviyede yaygınlaşmasını getirmiştir. Belki bu dönemi bir üçüncü evre olarak tanımlamak daha uygun olabilir. Bütün bu dinamikler; Bağcılar'ı, sürekli eklenen yeni nüfusu ve mekanda yayılmayı beslemiştir. Böylece olağanüstü genç, dinamik ve çeşitlilik içeren yeni bir Bağcılar demografisi oluşmuş bulunmaktadır.

1960 ve 70'li yıllar Bağcılar, Mahmutbey, Kirazlı ve Güneşli bölgelerinde geleneksel toplumsal yapıya hakim örüntülerin değişmeye, dönüşmeye başladığı dönemdir. Bağcılar'ın eski düzenli, tanıklıkların ifadesiyle nizamlı köy evleri, çiftlikler ve tarım alanları dönüşerek, sanayi ve fabrika alanları olmaya başlamıştır. Köy yerleşmeleri taşıyacağı toplumsal ve maddi yükün üzerinde bir yükü karşılamıştır. Çözülmeden çok bozulma, belki bozulmaktan çok bir taşıma kapasitesinin yaratılamaması, kamunun sınırlı imkanları ve toplumsal gelişmenin çok ama çok gerisinden gelmesi, Bağcılar'da hızlı dönüşümün hasarlı, sıkıntılı olmasını doğurmuştur. Planlamanın yokluğu, parselasyonun keyfiliği, arazi kullanım kararlarının yokluğu, toplumsal gelişmenin hız ve yoğunluğu, Bağcılar'da hızlı bir büyümeyi ve dönüşümü getirmiştir. Altyapı hizmetlerinin olmayışı, geliştirilemeyişi, yerleşim bölgelerine eklenen nüfusun, sanayileşmenin olduğu tüm bölgelerde yaşandığı gibi, bütün 60'lı,

70'li yıllarda kendi çözümünü kendisinin geliştirmesi sonucunu doğurmuştur. Bu olgu beraberinde, Bağcılar'da muazzam ama sorunlu bir büyümeyi, hatta şişmeyi meydana getirmiştir. Sancılı büyüme/şişme süreci, 1970'lerdeki bağımsız belde olma çabaları, 1980'lerde Bağcılar'ın bağlı bulunduğu Bakırköy Belediyesi'nden hizmet alma girişimlerinde, ilçeleşme girişimlerinde izlenebilir.

Bağcılar 1992'de idari olarak ilçe ve belediye haline gelene kadar bu sancılı büyüme, şişme neredeyse doludizgin yaşanmıştır denilebilir. Bağımsız belediye haline geliş bir ölçüde yeni Bağcılar'ın gelişiminin yönetilebilir hale gelmesinin de başlangıcını oluşturmuştur denilebilir. Kıyamet kadar toplumsal ve maddi sorunlar yumağı ile birlikte... Bir abartıdan söz etmiyoruz. Tanıklıklar, bu sürece ilişkin ayrıntılı bilgiler vermektedir. 1994 tarihi Bağcılar'da yeni bir dönemi işaretlemektedir. Neredeyse sıfır düzeyde olan altyapı yatırımları ve düzenlemeleri bu dönemden itibaren gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yol, su, elektrik, kanalizasyon, beledî hizmetlerin üretilmesi, bu dönemden itibaren yoğunlaşır. Siyasi ilgilerden ve değerlendirmeden bağımsız olarak, Bağcılar'da 1990'ların ortasındaki beledî hizmetlerin üretilmesi, örgütlenmesi ve bu yöndeki çabaların arkasındaki motivasyon ayrı bir çalışma konusudur.

2000'li yıllar Türkiye'de idari, ekonomik, siyasi bir dizi dönüşümün yaşandığı, aynı zamanda istikrarlı bir siyasi-toplumsal ortamın tesis edildiği / olunduğu ve bu istikrar ve büyüme ortamının yasal düzenlemelerle desteklendiği dönemdir. Yerel yönetimler yasasından ekonomik alandaki düzenlemelere değin yasal ve idari düzenlemeler, belediye düzeyinde bir dizi uygulama imkanını beraberinde getirmiştir. 1960, 70 ve 80'li yıllarda yoğun sanayileşme ve atölyeleşmenin getirdiği mekânsal, toplumsal ve çevresel yük, 2000'li yıllarla birlikte yeniden düzenlenebilir hale gelmiştir. Bu yıllarda, tanıklıklarda da görüleceği üzere sanayinin, fabrikaların ve atölyelerin desantralize edilmesi Bağcılar'ın yaşanabilir bir kent yerleşmesi haline gelişinin de başlangıcını oluşturmuştur. Belediyenin bu konuda inisiyatif almasını kolaylaştıran ise bu dönemde çıkan yasal düzenlemeler, daha özelde yerel yönetimler yasası olmuştur. Yasal zemin, siyasi iktidar ve istikrar Yeni Bağcılar'ı doğurmuştur. Arazi kullanım kararlarının çıkarılması, daha düzenli şehircilik imkanlarının yaratılması, altyapı yatırım ve düzenlemelerinin tamamlanması hemen bu dönemde gerçekleştirilmiştir.

Elinizdeki sözlü tarih çalışması, yeni Bağcılar'ın eski hikayesini, dönüşümün ağır taşıyıcılarının tanıklıklarıyla verme çabasındadır. Kitap uzun ve zahmetli bir çaba ile ortaya çıktı. Öncelikle böyle bir imkanın oluşmasını sağlayan Bağcılar Belediye Başkanı Lokman Çağırıcı'ya; görüşmecilerimize kılavuzluk eden Başkan Yardımcısı Kenan Gültürk, Faik Işım, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü personeli ile diğer belediye yetkililerine; bizimle samimi ve içten görüşmeler gerçekleştiren, Bağcılar'ı yürekten seven görüşmecilere tek tek teşekkür ederim. Ancak şunu belirtmeden geçemeyeceğim; Şefik Memiş'in sabrı, olağanüstü enerjisi ve kolaylaştırıcı tutumu olmasa çalışma tamamlanıp kitap haline dönüşemeyecekti. Çok teşekkür ederim.

Saygılarımla

Prof. Dr. İsmail COŞKUN
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü Başkanı

GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ HAYALİ BAĞCILAR DEĞER

1960'larda Bağcılar'da bir düğün alayı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

BİR ZAMANLAR BAĞCILAR

Her şeyin ve herkesin bir hikâyesi vardır. İnsanların, ağaçların, derelerin, otobüs duraklarının, yolların, lokantaların, fabrikaların, köylerin, semtlerin, şehirlerin, bağların... Bağcılar'ın da bir hikayesi var: Gazi Amca'nın kavaklarının Kavaklar Durağına, günde bir araba geçen çamurlu yolların tramvay yoluna ya da metroya, fabrikalar caddesinin kocaman bir AVM'ye dönüşmesinin uzun ve duygu dolu bir hikâyesi var.

Ömrü Ömür lokantasındaki anılarla süslenen insanlar Bağcılar'ın hikâyesini anlatırken, onların seslerine Sivas'tan, Kars'tan, Kastamonu'dan, Giresun'dan, Erzincan'dan, Balkanlar'dan, Ortaasya'dan gelenlerin sesleri karışıyor. İstanbul'un en büyük köyü diye anılan ama bugün İstanbul'un en modern ve güzel semtlerinden biri haline gelen Bağcılar, böyle kuruluyor. Bamyta tarlalarından kiraz bağlarına, kuyu sularından derelerine, çiftliklerinden tuğla fabrikalarına kadar uzanan bu hikayenin içinde Osmanlı İmparatorluğu'nun, Cumhuriyet'in, mübadelelerin, göçlerin izlerini bulmak mümkün...

Eski Bağcılar'ı görüp yaşayıp da özlemle anmayan yok. Bir zamanlar alabildiğine tarla ve bağlardan oluşan Bağcılar, köyleriyle, patika yollarıyla, hayvanlarıyla, tarım ürünleriyle, üzüm bağlarıyla, meyve ağaçlarıyla, samimi komşuluk ilişkileriyle herkesin hafızasında silinmez bir yer edinmiş. 1960'lı, 70'li ve kısmen de 80'li yılların başında Bağcılar'a gelip yerleşenler, o günkü Bağcılar'ı anlatırken, hâlâ o günleri yaşıyor gibi oluyorlar. Mübadele ile gelenler ise neredeyse Bağcılar'la büyüyüp gelişmişler...

Çobanların otlattığı sürüler

Feyzullah Gümüştekin, 1970'de geldiği Bağcılar köyünü, yani bugünkü Bağcılar Meydanı'nın bulunduğu Merkez Mahallesi'ni anlatırken, Bağcılar'ın isminin üzüm bağlarından geldiğini söylüyor. Gümüştekin, o yılların Bağcılar köyünü şöyle anlatıyor:

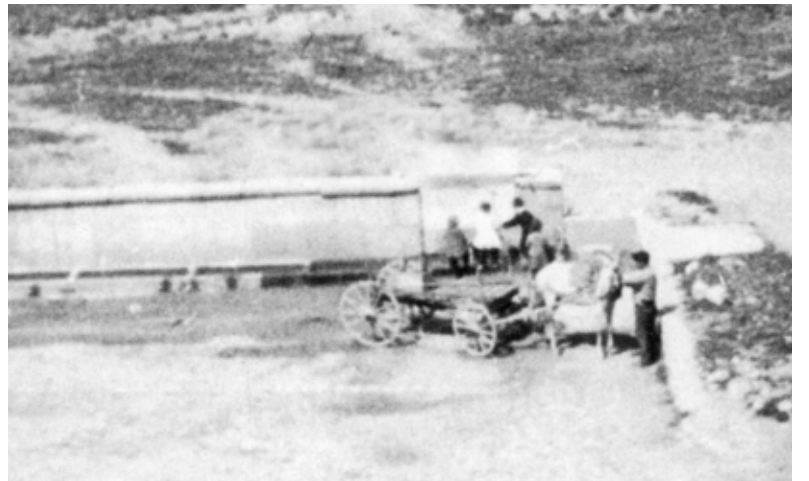
"Bağcılar köyüne geldik. Meydanın orada bir çeşme ile bir köy camii vardı. Gelip o çeşmeyi seyrediyorduk. Köylü çocuğu olduğum için biraz hayvanlara meraklıydım. Köyün hayvanları sularını çeşmeden

içiyor, çobanlar onları otlamaya götürüyordu. Şimdi Olimpik Salon'un olduğu yer, köyün merasıydı; orada otlatıyorlar, akşam da getiriyorlardı. Oralar da onların ahırları, çiftlikleri vardı.

Köyün etrafında üzüm bağları da vardı. Ondan Bağcılar olmuş ismi. Bu köyün ahalisi o zamanlar Selanik göçmeniydi. Ama bize göre köyün yerlileriydi. Bağcılar Meydanı'nda bir okul vardı. O okul yakın zamana kadar duruyordu, yakın zamanda kalktı, meydan inşaatı sırasında. Köyün okulu, Adnan Ötüken İlköğretim Okulu yapılmış, biraz daha gelişmişti. Çınar Mahallesi ile Merkez Mahallesi'nin ve ta öbür tarafların çocukları buraya geliyordu."

Gümüştekin, Bağcılar köyünün yerlilerinin bağcılık ve hayvancılıkla uğraştığını söylüyor. "Hayvanları olanların çoğunun" diyor Gümüştekin, "çobanlarıyla da tanıştık. Birkaç tanesi de Sivaslı çıktı. Gidip hayvan otlatırken onlarla sohbet ediyorduk. Biz de oralarda piknik yapıyorduk."

"Bağcılar köyüne geldik. Meydanın orada bir çeşme ile bir köy camii vardı. Gelip o çeşmeyi seyrediyorduk. Köylü çocuğu olduğum için biraz hayvanlara meraklıydım. Köyün hayvanları sularını çeşmeden içiyor, çobanlar onları otlamaya götürüyordu."

1960'lı yıllarda Bağcılar Meydanı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'a hayat veren çeşmeler

Bağcılar halkı, 70'li yıllarda su ihtiyaçlarını, tıpkı Anadolu köylerinde olduğu gibi köy meydanındaki çeşmeler vasıtasıyla karşılamış. O dönem Bağcılar'ın muhtelif yerlerinde kaynak sularının dışavurum merkezleri olan çeşmeler bulunmuş. Gümüştekin, hem o çeşmeleri, hem de o vakitler su ihtiyacının nasıl karşılandığını şöyle anlatıyor:

Köyün içinde 4-5 tane çeşme varmış. En büyük çeşme Bağcılar meydanında imiş. Köyün dışında ise ekin tarlaları varmış. Köy halkı bu tarlaların bir kısmına buğday ekerken, diğer tarafında meşhur üzüm bağları bulunurmuş. Bağcılar merkezden Çınar Mahallesi'ne doğru üzüm bağlarının yanı sıra incir ve kiraz ağaçları sıralanmış.

Bağcılar'a adını veren üzüm bağları (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

"Bağcılar'da kaynak suları vardı. Bağcılar meydanında böyle iki kolum gibi akan, hayvanların da sulandığı bir çeşme vardı. Henüz temiz, kirlenmemişti oralar... Köy çeşmesi... Mahmutbey yoluna döndüğümüz zaman bizim bu meydandan aşağıya gidiyor, hâlâ Çeşme Durağı derler, orada güzel bir su vardı. Şu bizim Tabya'dan aşağı giderken orada kavak ağaçları ile muhtelif ağaçlar vardı; orada bir de su vardı. İşte insanlar sularını buralardan temin ediyordu. Sonradan Terkos geldi. Terkos geldikten sonra bile bizim hanımlar o meydanlardaki çeşmelerden su almaya devam ettiler."

Bağcılar meydandaki çeşme köylüler tarafından küçük ve büyük baş hayvanlarını sulamak için de kullanılıyormuş. Çeşmeden akan suyun kaynak suyu olduğuna işaret eden Celal Toprak, "Olduğu yerden çıkıyordu" diyor. Bağcılar Merkez Mahallesi'nde Âşıklar Çeşmesi bulunduğunu anlatan Toprak, "Orada şimdi Bağcılar İlkokulu var. Onun hemen altındaki yerde bir Beltaş Fabrikası vardı, fabrikanın orada bir akar çeşme vardı. Gidip oradan su içiyorduk. O vakitler gençler, o çeşmenin başında buluşuyorlarmış. O yüzden oraya Âşıklar Çeşmesi diyorlarmış" tespitinde bulunuyor.

"Bir çeşme de Bağcılar'dan aşağı giderken vardı" diyen Enver Tırki ise, "Aşağı inerken BİM var ya, tam onun olduğu yerde ya da karşısında bir çeşme vardı. Zaten oranın adı da Çeşme Durağı diye geçer" diye ekliyor. Fatih Mahallesi'nde Baharistan Sokak'ta da bir çeşme bulunduğunu söyleyen Tırki, şöyle devam ediyor: "Biz suyumuzu oradan alırdık. Daha sonra kendimiz bir su kuyusu kazdık. Suyumuzu oradan tedarik etmeye başladık, tertemizdi. Öyle lağım falan yoktu, tertemizdi her taraf."

Bağcılar'ın insanları bir başka güzelmış. Kimseyle kavga etmeyen, zıtlaşmayan, inatlaşmayan, uyumlu insanlarmış. Feyzullah Gümüştekin, bu tespiti aynen katılıyor. "Bağcılar'ın köy halkı" diyor Gümüştekin, "çok uysaldı, kimseyle zıtlaşmayan, Anadolu'dan gelenlerle hoş geçinen insanlardı. İstanbul Caddesi'nde esnaf ruhu vardı."

Çınar'ın üzüm bağları...

Çınar Mahallesi'nin efsane muhtarı Memduh Delice ise Bağcılar köyüne henüz 60 hanelik bir köy iken gelip yerleşmiş. Onun verdiği bilgilere göre köyün

“Kestane bahçelerinin bu tarafı ormandı tamamen. O ormanda insanlar piknik yapardı. Hatta Bağcılar merkezdeki okulda okuyan çocuklar Hıdırellez gününde oraya pikniğe gelirdi. Buralar ormanlıktı.”

içinde 4-5 tane çeşme varmış. En büyük çeşme Bağcılar meydanında imiş. Köyün dışında ise ekin tarlaları varmış. Köy halkı bu tarlaların bir kısmına buğday ekerken, diğer tarafında meşhur üzüm bağları bulunurmuş. Bağcılar merkezden Çınar Mahallesi'ne doğru üzüm bağlarının yanı sıra incir ve kiraz ağaçları sıralanmış. Memduh Delice, burada gördüğü bu manzara karşısında yerleşmeye karar verdiğini belirtiyor ve ekliyor: “Çok güzel bir coğrafi konumu vardı Bağcılar'ın. O coğrafi konuma çok özendim, Bağcılar'da kalmamın sebeplerinden biri de bu oldu.”

Kestane bahçesi mevkii ormanlıktı

Bağcılar merkezden Tavukçu Deresi'ne inen bölgede oturan Gürsün Er, evlerin bulunduğu bölgede kestane bahçelerinin yer aldığını anlatıyor. Er, özellikle baharı müjdeleyen Hıdırellez gününde, insanların buraya pikniğe geldiğine işaret ederek, “Kestane bahçelerinin bu tarafı ormandı tamamen. O ormanda insanlar piknik yapardı. Hatta Bağcılar merkezdeki okulda okuyan çocuklar Hıdırellez gününde oraya pikniğe gelirdi. Buralar ormanlıktı” diyor.

Ormanlığın yanı sıra burada çeşme de varmış. “Çok büyük değildi” diyor Er, “ama yeterliydi, Tuna Çelik'in tam karşısındaydı. Orada hem çeşme vardı, hem de büyük ağaçlar. Sonra pelit denilen ağaçlar vardı, kavak vardı... Bizim dutlarımız vardı mesela, siyah üzüm vardı. Yine kestane bahçesinin orada, incirler vardı...” diye anlatıyor.

Sana bir tepeden baktım Bağcılar...

Bitlisli Fethi Kutas ise, ilk geldiğinde şöyle bir tepeden bakmış Bağcılar'a, göz alabildiğine boş araziymiş... Kutas, “İnan ki, Bağcılar'da hiçbir şey yoktu. Bağcılar tepeye geliyor bakıyordum, Güneşli'de hayvanlar, koyunlar otliyordu” diyor. O zamanlar Bağcılar'ın, Güngören'in köy olduğunu kaydeden Kutas, “Mahmutbey köyü, göçmenlerin köyüydü.

Yavuz Selim Mahallesi'ne pikniğe gelen Şehremini Lisesi öğrencileri (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Güneşli ve Kirazlı da göçmenlerin köyüydü. Rahmetli Atatürk, zamanında onları buraya yerleştirmiş” diye konuşuyor.

Köy halkının çiftçilik ve hayvancılıkla geçindiğini teyit eden Kutas, o günleri şöyle anlatıyor:

“Tarla ekiyor, buğday biçiyorlardı. Sebze ekip, meyve ağacı dikiyorlardı. 212 Alışveriş Merkezi'nin bulunduğu yerde, o derelerde çok yılan öldürdüm. Şu andaki dere yolunda, yani Şirinevler – E-5 olarak çalışan yolda söğüt ağaçları vardı. Ben orada çok balık yakaladım. Temiz bir su akıp gidiyordu. Ben orada oturuyordum, balık yakalıyor, piknik yapıyorduk. Hatta derede yüzerlerdi. Dere bazı yerlerde büyük göl oluyordu. Çocuklar gelip orada oynuyorlar, balık yakalıyorlardı. O dönemki Bağcılar'ın manzarası şu an gözümün önünde...”

Köy olmaktan vazgeçen Bağcılar...

Faik Işım, Bağcılar'a ilk gelişini anlatırken, aslında 1980'lerin başındaki Bağcılar'ın bir fotoğrafını veriyor bize. O zamanlar Bağcılar, Güngören, Bahçelievler, Gaziosmanpaşa gibi birçok ilçe ve semte Topkapı'dan minibüsler kalkıyormuş. Topkapı'ya surların üzerinden bakanlar, bugün yeşilliklerle bezeli olan tüm o sathı, sanki bir minibüs deryası olarak görürmüş. İşte Faik Işım'ın Bağcılar hikayesi buradan eski bir minibüse binmesiyle başlar. "Minibüse" diyor Işım, "şu an alt geçidin olduğu yerden bindim. Çok dolaştırdı bizi çamurlu yollarda. Nihayetinde beni Bağcılar Meydanı'na getirdi. Tabya Fatih Caddesi dediğimiz yerde arkadaşım oturuyordu, meydandan oraya da yürüyerek geldim. Çünkü minibüs çıkmıyordu. Giderken de yine aynı şekilde meydandan minibüse binip Topkapı'ya gittim."

Faik Işım'ın geldiği o yıllar, Bağcılar'ın artık köy olmaktan vazgeçmeye başladığı, yapılaşmanın ortaya çıktığı, tarımsal faaliyetlerin bırakıldığı yıllardır. Bağcılar bile tek tük rastlanır. Bugünkü Şişe-Cam Bloklarının etrafı ise bomboş bir bayır ve otlaklıktır. Faik Işım'a göre insanlar oradaki tarlaları cetvelle bölüp küçük arsalar halinde satıyorlarmış. Anadolu'dan gelen insanların bütçesine hitap eden bu arsalar büyük de rağbet varmış. O tarihlerde henüz Belediyenin ihdas edilmemiş olması da insanları buraya çekiyormuş, çünkü binalarını istedikleri gibi kurabiliyorlarmış.

Anadolu'dan Bağcılar'a gelenler önce Topkapı'daki otogara gelir, buradan Bağcılar minibüsleri ile gidecekleri yere giderlerdi.

İstanbul'a göçenler önce Topkapı Otogarı'na geliyordu. (Kadir Can Arşivi)

Bağcılar'ın kurucu kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu (MONAD Arşivi)

Bağcılar'dan Bakırköy sahili görünürmüş

Bağcılar'ın kurucu kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu, 1992 yılında, bir işadınının Bağcılar'daki tekstil atölyesini ziyaret eder. İşadınının atölyesini gezerken duvardaki iki fotoğraf Hacımustafaoğlu'nun ilgisi çeker. Çünkü fotoğraflar, sanki sahil kenarından çekilmiş gibidir ve Marmara Denizi'nde sefer yapmakta olan gemi ve sandalları göstermektedir. Hacımustafaoğlu heyecanla sorar:

"Bunlar nedir? Ne zaman çekilmiş?"

Atölye sahibi bilgi verir. "Bunlar" der, "1965'lerde çekilmiş. Nereden çekilmiş diyeceksiniz? Bakırköy sahilinden çekilmedi bu fotoğraflar. İşte Bağcılar'daki bu atölyenin, oturduğumuz bu bahçesinden çekildi. O zamanlar önümüzde tek bir bina yoktu. Deniz sanki ayağınızın altında, elinizi uzatsanız tutağınız mesafedeydi. Deniz buradaydı."

İçini çekerek devam eder, atölye sahibi:

"Ama şimdi 10 katlı binanın üstüne çıksanız, denizi göremezsiniz. Ben bu atölyeyi 1963'lerde kurdum, 64'lerde üretime geçtik. Bir yıl sonra büyük bir jeneratör getirdim. Bu jeneratörün ürettiği elektrik çok fazlaydı, önce çevremdeki evlere verdim elektrigi, sonra Bağcılar muhtarı geldi, yalvardı, hat çektik ve Bağcılar'da isteyen vatandaşın evine elektrik bağladık. Bağcılar'a ilk elektrik benim fabrikamdan alınmak suretiyle getirildi."

Önüm koyun, arkam keçi sürüsü...

Bağcılar'ın ilk emniyet müdürü İrfan Özer, göreve başladığı Bağcılar'ı "200 metrelik asfaltı bile olmayan" bir ilçe olarak nitelendiriyor. Özer, o dönem sadece Bakırköy Caddesi adı verilen Bağcılar Caddesi'nin asfalt olduğunu belirtiyor, "Oradan da

minibüsler gelip geçiyordu” diyor. Özer, karşılaştığı ilçe manzarasını şöyle aktarıyor:

“Sadece meydanda asfalt vardı, başka hiçbir yerde yoktu. Hatta ben arabadayken bir dostum aradı ve ‘Nereye tayin oldun?’ diye sordu. ‘Bağcılar’a’ dedim. ‘Ya orası neresi?’ dedi. ‘Vallahi, bilmiyorum, şu an önümde bir koyun sürüsü, arkamda keçi sürüsü var. Ben de onların arasındayım. Sürünün önünde de bir Mercedes, onun önünde de at arabası gidiyor. Şehir mi, köy mü bir türlü çözemedim’ dedim.”

Özer’e göre Bağcılar, “tezatlar şehri” idi. Çünkü İstanbul’un ahırları, koyunları, keçileri, inekleri hep Bağcılar’a dolmuştu. Ama burası, aynı zamanda İstanbul’un sütünü, yoğurdunu, yumurtasını sağlayan yerd. Bu yüzden olsa gerek, Özer, Bağcılar için şöyle diyordu: “Ne şehir ne köy... İkisinin arasında, o zamanlar halkın hiç de benimsemediği bir yerd.”

Özer tayin olduğunda Bağcılar’ın resmî nüfusu 250 bin civarındaymış. Ancak Özer, bu nüfusun gerçeği yansıtmadığını ifade ediyor ve şöyle devam ediyor: “Çünkü sayım dışı çoktu orada. Kimi sayacaksın? Sokak yok, cadde yok, numara yok, hiçbir şey yok. Bir günde bin hane gelmiş, yüz hane gelmiş. Gelen kaç kişi, belli değil... Yani sürekli göç alıyordu.”

Güneşli’nin tarihî ayazması

Nevriye Oral, dedesinden dinlediklerine dayanarak, 1950’li yıllarda, o zaman tamamına Güneşli adı verilen günümüzün Bağlar Mahallesi’nde, Mahalle Konağı ile Güneşli İlköğretim Okulu’nun bulunduğu yerde bir ayazma bulunduğunu anlatıyor.

Çocukluğunda Güneşli’deki ayazmayı görme fırsatı bulan Oral, ayazmanın çukur içinde olduğunu, medrese gibi kubbesi bulunduğunu söylüyor. Oral, “İçine inilirdi. Hamama nasıl havuz koyarlar, öyle idi. Mahmutbey’den akan sular gelirdi oraya. Burada bir oluk vardı, taştan depo gibi bir yer yapılmıştı. Topkapı surları gibi. İçinde de küvet gibi derin bir şey vardı. Onun içindeki sular, kanallarla çeşmelelere giderdi. Benzer bir ayazmanın Mahmutbey’de de olduğunu duydum” diye konuşuyor.

“Ayazma” diyor Oral, “Bağlar Mahallesi Konağı’nın biraz sol tarafındaydı. Orada su kanalları vardı. Papaz orada su biriktirmiş. Çiftliği de üst kısımlardaymış. Oradan suları, oluklar içinde, şimdiki ko-

Bağcılar’ın at arabalı zamanları (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Ne şehir ne köy... İkisinin arasında, o zamanlar halkın hiç de benimsemediği bir yerd.”

nağın altındaki tünellerden geçirirmiş. Sokağın inişinde de 9 oluklu çeşmemiz vardı. Papaz, Güneşli’ye ikametgâh ettiği çiftliğini yerleştirmiş...”

“Dedem, papazın harabelerinden taş ev yaptı”

Oral, Papaz Köprüsü hakkında da ilginç bilgiler veriyor: “Bir de Papaz Köprüsü vardır. Bağcılar’ı çıkarken o köprüden karşıya geçilir. O tarafta da papazın hayvan ahırları varmış. Hayvanları da orada beslemiş. Yerleşim olarak Bağcılar-Güneşli, Papaz Çiftliği olarak anılmış o zaman.”

Dedesinin Güneşli’ye yerleştiği dönemde Papaz Çiftliği’nin kalıntılarının bulunduğunu vurgulayan Oral, 1950’li yıllarda Güneşli’ye ilk taş evi yapan dedesinin, evi papazın oradaki harabelerden taşıdığı taşla yaptığını işaret ediyor. Oral, şöyle devam ediyor:

“Dedemler, Bulgaristan’dan gelen göçmenler olarak 40 hane bir araya gelmişler ve Papazın Çiftliğini, Ziraat Bankası kredisıyla satın almışlar. İlk önce evin yapılacağı yer belli oluyor. Taş taşıyorlar, papazın oradan. Orada harabeler, kalıntılar var. Harabeden taşları taşımışlar, onlardan bir ahır yapmışlar.”

Bahçeli ve çatıları sazdan evler

Eski Bağcılar’ın evleri ile çatıları da farklıydı. Bahçeli ev tipinde yapılan Bağcılar merkezdeki evler, o yıllarda dışarıdan gelenleri çok cezbediyordu. Aynı şekilde, Bağcılar’ın göçmen sakinleri, Yunanis-

tan ve Bulgaristan'daki yapı alışkanlıklarını buraya taşımışlardı. Bunun dışı en çok vurduğu kısım ise çatılardı. Çatıları sazdan, kamıştan yapıldığı için evlere de *saz evleri* deniliyordu.

1982'de Bağcılar Merkez Camii'ne imam-hatip olarak atanan Aslan Yıldız, Bağcılar'ın bu saz evlerini çok iyi hatırlıyor. Evlerin duvarlarının kerpiçten, alt kısımlarınınsa taştan yapıldığını aktaran Yıldız, pencerelerin küçük olduğunu belirterek, "Çatiya kamış atılırdı" diyor. Yıldız, şöyle devam ediyor: "Ancak, bu saz damdan içeriye yağmur giriyordu. Bu tür damları Avrupa ülkelerinde de gördüm. Ama onlar farklı bir şey yapıyor, tutkal ile tutturuyorlar, o yüzden su girmiyor. Hâlâ kullanıyorlar."

Saz evler, Bağcılar'ın yerlileri arasında ekonomik durumun kötülüğünü tasvir etmek için de kullanılmış. Bağcılar 1992'de belediye olduktan sonra düzen ve refah gören Bağcılar'ın yerli halkı, Aslan Yıldız'a şöyle dert yanarlarmış:

"Eskiden yoğurdu, yağı, peyniri, sütü Topkapı'da satmaya giderdik biz. Belediye olduktan sonra para gördük, yerimiz değerlendi. Biz açtık burada, sazdan evlerde kalıyorduk, geçinemiyorduk. Bağcılar belediye olduktan sonra para yüzü gördük, ağa olduk."

Giresunlu Zühtü Karahasan da Bağcılar'da o yıllarda ancak 5-10 hanenin bulunduğunu söylüyor. Karahasan, "Öyle ahım şahım evler yoktu" diyor. Eski evleri kerpiçten yapılan gecekondulara benzeten

Karahasan, çatı kaplamasıyla ilgili aynı bilgileri veriyor. "Evlerin üstü" diyor Karahasan, "çildendi. Çil ne demek, kamış var ya, dere boylarında kamış oluyor, o işte... Çatılar kamışla örtmeydi. Ne kiremit, ne de çinko vardı. Sadece kamıştan örtmeydi. Altını çamurla sıvıyor, üstüne kamış örtüyorlardı. Hep gecekonduydu, hiçbir şey yoktu Bağcılar'da. Güngören de öyleydi, her taraf öyle viraneydi."

Korkmaz Çoruhlu da hem Bağcılar hem de Güneşli'deki evlerin çatılarının otlarla kapatıldığını görmüş. "Kiremit yerine" diyor Çoruhlu, "ya da başka bir çatı malzemesi yerine, yerli halk ot kullanıyordu. Bazı evlerin üzerleri, ahırların üzerleri otla kaplıydı, böyle bir yaşam vardı."

Bağcılar'ın evleri Nazım Çiftçi'nin de dikkatini çekmiş. Kerpiçten yapılan evlerin sayısı, 1970'lerin hemen başında 15 civarındaymış. Duvarları sıvalı olan evler, kireçle beyaza boyanmış. Bazı evlerin çatıları kiremitten iken, çoğunluğunun çatıları ot ve çalılarla kaplıymış. Ancak diğer anlatıcıların aksine Çiftçi, bu çatıların büyük bir ustalıkla yapılması sebebiyle yağmurlu havalarda aşağıya su geçirmediğini söylüyor.

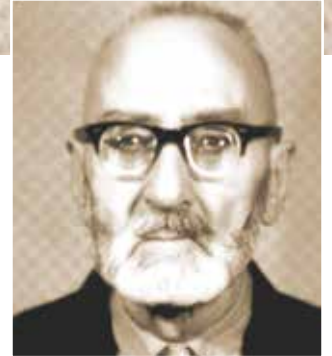
Bağcılar'ın 70'li yıllarda küçük ve şirin bir köy olduğunu anlatan Halil İbrahim Garip ise oradaki evleri gördükçe iç geçirir ve onlardan birine sahip olmak istemiş. "Bağcılar köyü" diyor Garip, "benim çok hoşuma giderdi. Çünkü genelde hep bahçeli evleri olan bir köydü, üzüm bağları vardı. Kiraz ağaçla-

Bağcılar'da bazı binaların çatıları kiremit yerine otlarla kapatılmıştı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar Meydanı'nda henüz cami yokken kılınan bir cuma namazı ve İmam Hacı Hafız İrenli ile cemaati.
(Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İmam Hacı Hafız İrenli
(Bağcılar Belediyesi Arşivi)

rı vardı. Evler hep bahçeliydi, çok hoşuma giderdi. Hep dua ederdim, 'Ya Rabbi, bana da böyle güzel bir ev nasip et' diye. Çok hoşuma giderdi."

Celal Toprak ise 1980 sonrası Bağcılar'ını resmederken, ikişer katlı evlerden bahsetmeden geçmiyor. O iki katlı, bahçeli evleri, "çok güzel" olarak nitelendiren Toprak, "Evler iki katlıydı, çok güzel bahçeleri vardı, bahçelerin içerisinde çok güzel ağaçları, çiçekleri vardı, kuşlar ötüyordu. İnsanın buraya bakınca dönüp bir daha bakası geliyordu. Ama şimdi onlardan bir tanesi bile kalmadı, maalesef" diye aktarıyor.

Bağcılar'ın arazisi Esenler'den daha düz olduğu için buraya yerleşmeye karar verdiğini belirten Toprak, göçmen kültürünü çok beğeniyor ve hayran olduğu o 'yapı' anlayışında bu kültürün yattığını kaydediyor. "Burada" diyor Toprak, "göçmenler oturuyordu. O göçmenlerin kültüründe bahçeli, nizamlı evler vardı. O evler hoşuma gittiği için, o zaman dedim ki, gideyim oraya yerleşeyim. İşte Bağcılar'a böyle geldim."

25 kuruş kadar asfalt yok

80'li yıllarda asfaltsız bir Bağcılar ile karşılaşan Bağcılar Merkez Camii eski imamı Aslan Yıldız, Merkez Camii'nden Tabya'ya kadar asfalt olmadığını çok dramatik bir benzetmeyle ifade ediyor: "25 kuruş alanı kadar, bir lira alanı kadar asfalt yoktu Bağcılar'da."

Kirazlı ve Güneşli'nin küçük mescitleri

1972'de Kirazlı'ya gelen Halil İbrahim Garip, o dönemin Kirazlı'sını 40 hanelik "küçük bir köy" olarak tavsif ediyor. "Etrafı" diyor Garip, "genelde bomboş araziydi. Tarlalara ekin ekiyorlardı. 40 küsur haneliydi, yani o kadar küçüktü." Kirazlı'da 40-50 metre karelik küçük bir cami bulunduğunu anlatan Garip, "Biz fabrikadan cumaya geldik, sığmazdık, dışarıya taşardık. Bunun üzerine dışarıya az bir ilave yaptılar" diyor.

Köyün küçük olması sebebiyle mescidinin de küçük olduğunun altını çizen Garip, “Kendilerine göre küçük mescitler yapmışlar” diye konuşuyor. Garip, Kirazlı mescidinin biraz altında güzel bir köy çeşmesi de olduğunu hatırlatarak, “Çeşmenin yalağı vardı. Hayvanlar oradan su içerdi. İnsanlar da evlerde su olmadığı için, su ihtiyacını bu çeşmeden karşılardı” diyor. Kirazlı çeşmesinin suyu Mahmutbey yolu üzerindeki geniş tarlalardan gelirmiş.

Garip’in anlattıklarına göre Güneşli Köyü de Bulgaristan’dan gelen 30 hane tarafından kuruluyor. “Güneşli de” diyor Halil İbrahim Garip, “küçük bir köydü. Şu andaki caminin yerinde küçük bir cami vardı. Sanıyorum 80 metrekarelikti. Tuğladan örmüşler, direk koyup üstüne beton atmışlar. Öyle büyük bir cami değildi. Sonra yanına biraz ilave yapıldı, en sonunda yıkılıp yeni cami yapıldı.”

Bağcılar’ın efsane kadın girişimcisi Hayriye Kayraklı’nın kızı Perihan Ertekin de Güneşli’deki camiyi hatırlıyor: “Minaresi vardı, kubbesi vardı. Tuğla değildi. Sıvalı, badanalı gibiydi. Küçük bir camiydi. Sanki iki minaresi var gibiydi. Sonradan onarıldı, büyütüldü.”

“Etrafta hiçbir bina yoktu. Tarlalarda buğday, arpa ve yulaf yetiştirirdi. Meyve ağaçları vardı etrafta. Önümüzdeki okulun bahçesinde çok büyük ceviz ağaçları vardı.”

Kirazlı’nın cami ve kilisesi

Kirazlı’da inşa edilen caminin de, okulun da küçük olduğu konusunda tüm yaşayanlar hemfikir... Ancak Vasfiye Badem, camiyle ilgili farklı bir bilgi veriyor. Buna göre, caminin yapıldığı yerin biraz aşağısında bir kilise bulunuyordu. “Kilise” diyor Badem, “daha aşağıdaydı. Ben kalıntısını gördüm ama kilise halini görmedim. Taşlarını gördüm, dökülmüştü. O zaman dediler ki, burası eskiden kilise yeriymiş.”

Vasfiye Badem, küçük cami büyütülürken ihtiyaç duyulan yerin Küçük Hüseyin Amca tarafından verildiğini aktarıyor. Badem, “Onlar yardımcı oldular, çok genişlettiler, böylece oralar güzelleşti. Küçüktü cami o zamanlar, tahtadan değildi, yine böyle taşlı bir şeydi” diyor. Caminin eskiden kubbesi olmadığını, onun yerine çatısı bulunduğunu vurgulayan Badem, çatının da kiremitle kaplı olduğu bilgisini veriyor. Caminin bir de imamı varmış o vakitler. Hatta imam, küçük bir bakkal dükkanı çalıştırmış. “Cami hocasının” diyor Badem, “çocuğu da imamdı, zannedersem bir de küçücük bakkalları vardı.”

50’lerin Güneşlisi

1950’li yılların sonunda annesi Hayriye Kayraklı’nın Bulgaristan göçmeni akrabalarının bulunduğu Güneşli’den büyük bir çiftlik almasıyla Perihan Ertekin’in de çocukluğu şenlenir. O yıllarda oturdukları Şişli’den Londra Asfaltı’nı kullanarak Şirinevler’e

1960’ların Bağcılar’ında köylülerin en büyük yardımcıları atlardı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bir zamanlar Şirinevler'den Bağcılar'a gelen yoldan at arabalarıyla geliniyordu. Alabildiğine boş araziler vardı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Şirinevler'den girildiği dönemde bir tek, köşede bir bakkal dükkânı vardı, bütün Kocasinan Köyü'nde. Güneşli Köyü ile Kirazlı Köyü dışında hiçbir bina ve yerleşim yeri yoktu. Bağcılar ismi sonradan oldu zaten, biz Güneşli Köyü olarak yaşadık orada.”

gelen aile, Şirinevler-Mahmutbey yolunu kullanarak Güneşli'ye ulaşmış. O günleri şöyle anlatıyor Perihan Ertekin:

“Şirinevler'den girildiği dönemde bir tek, köşede bir bakkal dükkânı vardı, bütün Kocasinan Köyü'nde. Güneşli Köyü ile Kirazlı Köyü dışında hiçbir bina ve yerleşim yeri yoktu. Bağcılar ismi sonradan oldu zaten, biz Güneşli Köyü olarak yaşadık orada.”

50'li yılların sonu ile 60'lı yılların başındaki Güneşli'yi, bütün teferruatıyla hatırlayan Perihan Ertekin, çiftlik evinin alt tarafında küçük bir ilkökul binası olduğunu belirterek, harman zamanına ilişkin anılarını paylaşıyor:

“Okulun bir kısmında harman dövülürdü, biz harman arabalarının üstünde büyüdük. Atlar böyle ezerdi, atların gözü bağlı olurdu, arkasında da bir kişi. At döner döner, buğdayı ezerdi. Biz de atın çektiği dövenin üzerine çıkıp ağırlık yapardık.”

Güneşli'den Yalova görünürdü

Eski Güneşli'nin iklim olarak çok havadar bir bölge olduğu bilgisini veren Ertekin, açık havalarda evin bahçesinden Yalova'nın görüldüğünü söylüyor. O günlerin Güneşli'sini ve orada bulunanları şöyle aktarıyor Ertekin:

“Etrafta hiçbir bina yoktu. Tarlalarda buğday, arpa ve yulaf yetiştirirdi. Çevremizde meyve ağaçları vardı. Önümüzdeki okulun bahçesinde çok büyük ceviz ağaçları vardı. Okulun alt tarafında ise bir ayazma mevcuttu, ayazmanın alt tarafında da sebze bahçeleri... Bu bahçeler küçük sebze bahçeleriydi. Domates, biber, salatalık, patlıcan ekilirdi. Sonra bir çeşme vardı, daha aşağıya doğru ise yine hep ekin ekilirdi.”

İssiz bir bölge: Kirazlı

1970'li yılların hemen başında Kirazlı'dan arsa alarak buraya yerleşen muhacir kızı Vasfiye Badem, Kirazlı'nın o yıllarda çok ıssız olduğunu bildiriyor. “Burası küçücük bir köydü” diyen Badem, “Kirazlı'da bir rahmetli Davut Amca'nın iki katlı evi, bir de pastane gibi bir yer vardı” diyor. Adnan Başkayalar'ın Kirazlı'nın en eskisi olduğunu aktaran Badem, Ziya Kaplanlar gibi onların da muhacirlikle Selanik'ten geldiğini söylüyor. Badem, kendileri de Selanik

göçmeni olduğu için onlarla hemen kaynaştıklarını belirterek, “Onlar da Kavala’dan, Selanik’ten gelmişler. Rahmetli Küçük Hüseyin Amcalar, rahmetli Nazile Teyzeler, onlar da Selanikliler... ‘Kızım siz bizim tarafısınız’ derdi, böyle muhabbetle konuşurduk. Kiraz bahçesinin sahibi teyzenin yanında çok kalırdım, yazın hep birlikte kiraz bahçesinde otururduk” şeklinde konuşuyor.

Badem, ilginç bir bilgi de veriyor. Nazile Teyze’den dinlediklerine göre, bu bölgeye daha önceden bir uçak düşmüş. “Nazile Teyze” diyor Badem, “bu tarafta bir uçak düşmüştü diye anlatırdı. Tamamı aklımda kalmamış. Yabancılar varmış, gelmiş. Unuttum onları şimdi.”

Mahmutbey’in Rumlardan kalan evleri

Mahmutbey’e 1924 Mübadelesiyle gelenlerin üçüncü neslinden Fuat Sarp, eski Mahmutbey’in binalarının çoğunun Rumlardan kaldığının altını çiziyor. Sarp, Rumların yaptığı bu evlerle sonrakileri şöyle anlatıyor: “Bu evlerde, altta ahır bulunurdu. İnek ve koyunlar buraya konurdu. Üstte ise yaşam alanı olurdu. Daha sonraki binalar ise betonarme yapılmıştı; iki katlı ve üç katlı olarak. Bu yeni yapımlar sırasında ahırlar dışarıda bırakılmıştı.”

Mahmutbey’de oturan Rumların, 1924 Mübadelesiyle Yunanistan’a giderken geride bıraktıkları evleri tahrip ettiğine işaret eden Hasan Uzunalan, Selanik’ten buraya gelen dedelerinin evleri tamamen oturulamaz şekilde bulduklarını söylüyor. Uzunalan, dedelerinin şöyle söylediğini aktarıyor: “Nâletler... Bize bu bamyazabını bırakmışlar. Giderken evlerimizi de tahrip etmişler, yıkmışlar...”

Mahmutbey’in sakinleri Selanik’ten geldiklerinde köyde bir kilise varmış. Kilise, caminin hemen altında, dispanserinin bulunduğu bölgedeymiş. Zamanla ortadan kalkmış...

Mahmutbey’in geçmişten bugüne ulaşan kıymetli eserleri olarak iki çeşmesi varmış: Biri Burmalı Çeşme, diğeri ise Demirli Çeşme. Bir de Soğuksu’dan bahsediyor yerli halk. Suyu çok soğuk olduğu için bu adı vermişler çeşmeye. Uzunalan, “Ramazanlarda, oradan, gider birer testi su alırdık. Böyle 2 testi, 3 testiyle gidemezdin, gitsen de alamazdın. Çünkü Ramazan için herkes o çeşmeden su almak isterdi. Şimdi biz o soğuk suyu caminin altına getirdik” bilgisini veriyor.

Uzunalan, Mahmutbey Camii’nin inşaatında çalışarak kiremit taşımış. Onun anlattığına göre, ilk cami, onun gençlik yıllarına rastlayan 1950’li yıllar-

1960’ların Mahmutbey’i (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

da inşa edilmiş. “Belki” diyor Uzunalan, “biraz daha geriye gidebilir. Bu camiyi köylü kendi imkânlarıyla yaptı oraya. Ev gibi bir camiydi, kubbesi yoktu, çatısı kiremitti, altı ise tahtadan lambriyle kaplanmıştı, onun altı yine tahtaydı. Sonra Hasan diye bir ağa-beyimiz şimdiki camiyi yaptı.”

Mahmutbey’de hep bir ilkokul varmış. Çünkü bölgenin en kalabalık köylerinden biriymiş. Üstelik yakın zamana kadar da nahiye merkeziymiş. Ancak okul tek katlı bir barakaymış. Fuat Sarp’ın verdiği bilgilere göre, köyün camisi Hasan Gürsu Camii imiş. Daha önceki cami 1990’ların sonuna doğru yıkılmış. Çünkü küçük olduğundan ihtiyaca cevap veremiyormuş.

Mahmutbey: Nahiye merkezi

Mahmutbey Köyü’nün yerlileri olan mübadiller, Mahmutbey’in eski bir nahiye merkezi olduğuna işaret ederek, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin 1930-31 tarihli şehir istatistiklerine göre bu nahiye o zaman Ayapa Kirazlı, Litros Esenler, Vidos Güngören, Ayayorgi Kayabaşı, Nifos Kocasinan, Çıfırburgaz Bağcılar, Avas Yenibosna köyleri bağlıymış. O zaman nahiye müdürümüz varmış. Benim çocukluğumda hatırladığım, Kaya Amca Nahiye

Müdürlüğümüzü yapıyordu. 1980 İhtilali’nden sonra idari yapılanma değişti. Mahmutbey Bağcılar’a bağlanırken, Bağcılar da Bakırköy ilçesine bağlandı. Bağcılar ilçe olunca da Mahmutbey, onun mahallesine dönüştü” bilgisini veriyorlar.

MAHMUTBEY'DE HASAT ZAMANI...

Mahmutbey'de hasat zamanı (Mahmutbey Selanıklılar Derneği Arşivi)

Günümüzde askerî bölge içinde kalan araziler, bir zamanlar Mahmutbeyliler tarafından tarım amaçlı kullanılırdı. Yaklaşık 90 bin dönümlük bu arazi, o sıralar henüz askeriye gelmediği için boştu. Mahmutbey halkı, bu geniş arazi içinde istediği bölgeyi, istediği şekilde ekip dikebiliyordu.

“Herkes” diyor Hasan Uzunalan, “gücü yettiği kadarını sürüyordu. Hasat zamanı geldiği zaman orakla, tırpanla biçiyorduk.” Uzunalan’ın bahsettiği ürün buğdaydı. Uzak mesafede ekildiği için, buğdaylar biçildikten sonra at arabalarıyla harmana getiriliyordu. O zamanlar Mahmutbey Köyü’nün harmanı köyün baş tarafındaydı. Ürünler oraya toplandıktan sonra düvenle dövülürdü. Daha sonra patoz denilen aletler düvenlerin yerini alacak, teknolojiyle gelen yeni makineler unutulmaz hatıraların üzerini örtecekti.

Mahmutbeyli bir çiftçi olarak hem hasatta, hem de harmanda çalışan Hasan Uzunalan, Mahmutbey’deki harmanı şöyle anlatıyor:

“Buğdayı yayıyorsun, demetlerinden açıyorsun. Yarım araba kalınlığında oluyor. İşte böylece buğdayı harman yerine yayıyorsun. Düveni koşuyorsun, üzerine bir çocuk biniyor, alıyor atların terbiyelerini

veya öküzlerin; orayı böyle gezdiriyorsun onun üstünde. Artık yere yapışıyor, eziliyor buğdaylar, yani saman haline geliyor. Alttaki bütünleri kaldırıyor-sun, tekrar aktarıyorsun; aktardıktan sonra tekrar düvenle başlıyorsun üzerinde gezmeye. Tam saman haline geldiği zaman, iş Allah’a kalmış... Rüzgâr olacak; harmanı savuracak, ondan sonra da buğdayını alıp getireceksin evine. Değirmenlerimiz vardı Edirnekapı’da, Arnavutköy’de, oraya götürüyorduk.”

Yel değirmeninden elektrikli değirmene...

Hasan Uzunalan, Mahmutbey’deki yel değirmeninin işlemez olmasından sonra buğdayın çevredeki değirmenlere, Edirnekapı ya da Arnavutköy’deki değirmenlere götürüldüğünü söylüyor. Uzunalan, bu konuda şahit olduklarını şöyle hikaye ediyor:

“Motorla çalışan değirmenler vardı. Arnavutköy’deki değirmen böyleydi. Ondan sonra buraya, Ateş Tuğla dediğimiz yere, Koca Kafa lakabıyla tanınan bir abi değirmen yaptı. Aşağı yukarı 1950’lerde yaptı. Bu değirmen de motorluydu, iki taşı vardı üst üste, yukarıda haznesi vardı. Hazneye döküyorsun buğdayı, taşlar kayışla dönüyor, buğdayı öğütüyor, altından da un çıkıyor. Biz buğdayı oraya götürüyor,

orada un yapıp geri getiriyorduk. Para veren para veriyordu. Ya da yüzde 20, 15 veya 10 alıyorlardı.”

Uzunalan, Mahmutbey Köyü’ndeki yel değirmeni hakkında bildiklerini ise şöyle anlatıyor:

“Bir yel değirmeni vardı, biz sadece iskeletine yetiştik. İsmi, bulunduğu yerde yaşıyor. Değirmenin bulunduğu yere günümüzde de Yel Değirmeni Mevkii deniliyor. Daha sonra onun altına bir değirmen daha yapıldı. Atışalanı’ndan, eski adı Avasköy’den Kürt Ali diye bir bey geldi, oraya değirmen yaptı. O değirmen de motorla, cereyanla çalışıyordu. Sonra millet dışarıya gitmeyi bıraktı, orada yaptırmaya başladı.

Evvelden bu iki değirmen yokken, at arabalarıyla civar değirmenlere gidilirdi. At arabası olan, “Yarın ben değirmene gideceğim, var mı gönderecek bir şeyi olan?” derdi. Herkes 2 çuval, 1 çuval verip o adamla gönderirdi. Zaten 3-5 araba birlikte giderdi. Onlar da buğdayı öğüttürüp unu getirir, herkesin evine bırakırlardı.”

Buğday değirmeninde mısır öğütmek...

Giresunlu Gülizar Karahasan, on parmağında on marifet olan bir Anadolu kadınıdır. İstanbul’da tutunmak, çocuklarının karnını doyurmak, başını sokacak bir dam yapmak için var gücüyle çalışan Gülizar Karahasan, inek beslemenin, süt satmanın, tarlalarda ücretle çalışmanın, çocuklarına inşaat-

larda yardım etmenin yanı sıra bir de tarla eker. Karadeniz’in meşhur mısırının ekimini, evinin çevresindeki boş tarlada yapar. Orada yetiştirdiği mısırları değirmende öğütüp çocuklarına ekmek yapar. Gülizar Karahasan, kendi hikayesini anlatırken farklı bir gerçeğe ışık tutuyor. Yetiştirdiği mısırları öğütülmesi için Mahmutbey’de bir değirmene götürür. Böylece Mahmutbey’in yerlilerinin anlattığı yel değirmeninden sonra kurulan elektrikli değirmenden istifade eden kişilerden biri olur.

Gülizar Karahasan, Mahmutbey’deki değirmeni şöyle anlatıyor:

“Yolumuz yoktu. Yolumuz Mahmutbey’e kadardı. Orada bir değirmen vardı. Oraya zahire götürdüm. Değirmeni işleten adam derdi ki: ‘Kızım, bu kadar zahireyi bacakların tutmaz. Niye bu kadar ağır götürüyorsun, bölsene.’ Çünkü ben 50 kilo zahire götürürdüm değirmene. Ondan sonra böldüm, 30-40 kilo olarak taşımaya başladım. Mısır ekiyordum. Biz 100 kilo mısır yiyorduk. Mısırı ekip hasat ediyor, sonra da değirmene kadar götürüyordum. Değirmende öğütüp geliyordum. Değirmen hemen Mahmutbey’in başındaydı. Cereyan değirmeniydi, yani elektrikle çalışıyordu. İşleten de Kürt Ali’ydi. Mısırdan ekmek yapar, yoğurda doğrayıp yerdik. Ekmeği de kuzinede yapardım. Cereyan yoktu o zaman. Şu kadcık bir lamba vardı, onu yakıyorduk. Soba yakıyordum, yemeğimi hep sobada pişiriyordum. Odun çoktu...”

Mahmutbey’de hasat zamanı (Mahmutbey Selanikliler Derneği Arşivi)

“Buğday başakları rüzgarda salınıp dururdu”

Hürriyet Mahallesi Muhtarı Hayati Çakıcı, 1969 yılında Güneşli yol ağzında aldığı arsayla birlikte Bağcılar'a kalıcı olarak yerleşmiş. Hayati Çakıcı Güneşli'ye geldiğinde, yalnızca, meydana 7 tane ev, bir cami ve bir de çay ocağı, yani kıraathane varmış. Güneşli o zamanlar, Bulgaristan göçmenlerinin yerleşip hayvancılık ve tarımla uğraştıkları bir köy imiş. Çakıcı, “İlk sakinler Bulgaristan'dan gelmişler, hayvancılığı iyi biliyorlardı. Tarım ve hayvancılıkla uğraşıyorlardı. Buğday, yulaf, arpa ekip biçiyorlardı. Ama işlerini çok iyi biliyorlardı. Her birinin ahır vardı. Her ahırda 30-40 tane inek, koyun vardı. Yine burada Erzurumlu Osman diye bir arkadaşımız vardı. O da Güneşli meydana koyun besiciliği yapıyordu” bilgisini veriyor.

Çakıcı, Güneşli'nin geniş arazilerinde ekilen buğday ve arpa tarlalarını unutamıyor. “Arazinin tamamı buğday ve arpa ekiliydi. Şöyle hafif bir rüzgar olsa dalgalanıp giderdi, o kadar çok buğday vardı ki... Her tarafı başaklar kaplardı, yani görmeye değerd, o kadar büyük arazi vardı” diyor. Onun verdiği bilgiye göre bamyada sadece Mahmutbey'de ekilmez-

miş, aynı zamanda Güneşli'de oturanlar da kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar bamyaya ekimi yaparlarmış. Ancak bamyaya ticaretiyle daha çok Mahmutbeyliler meşgul olurmuş. Çakıcı, “Bamyalar, Mahmutbey'den atlarla, eşeklerle Ataköy'e, Bakırköy'e getirilirdi. Hatta eşeklerin sırtında sepetlerle Ataköy'e getirir, ellerinde terazileri, evleri dolaşıp kapı kapı satarlardı” diye anlatıyor.

“Güneşli'de herkesin harmanı vardı”

Muhtar Çakıcı, traktörle buğday ve arpa ekip biçmeden önce ürünlerin tarladan atlarla getirildiğini, her hanenin evinin önünde küçük bir harmanı olduğunu ve orada harman kurduğunu söylüyor. Çakıcı, “Evlerin etrafında harmanları vardı. Mesela Güneşli'nin meydanında her evin bahçesinde harmanı vardı. Beş-altı evin harmanı vardı, onlar buğdayı orada elde ederlerdi. Buğdayı harmana seriyorlar, sonra atların veya eşeklerin çektiği düvenleri üzerinde döndürüyorlardı. Samanları istif edip kış boyu hayvanlara yedirirlerdi” diye aktarıyor. Çakıcı, bölge halkının elde ettikleri buğdayı, Trakya'da bir un fabrikasına verdiklerini ifade ederek, “Tarlası olan

İstanbul'da şehir içinde eşekle satış yapan sebze / 1960'lı yıllar

arkadaşlar gelir, ürünü traktörle götürüp fabrikaya teslim ettik, derlerdi” bilgisini veriyor.

Muhtar Hayati Çakıcı, Koçman Çiftliği’nin bulunduğu bölgede, günümüzde Metro Alışveriş Merkezi’nin olduğu yerin yakınlarında bir Ermeni tarafından işletilen bir de domuz çiftliğinin bulunduğunu kaydediyor. Çakıcı bu konuda şu bilgileri veriyor: “Bir Ermeni ağabeyimiz vardı. Şimdiki Metro Alışveriş Merkezi’ne yakın, domuz çiftliği vardı. Adını hatırlamıyorum ama Ermeni ağabey çok iyi bir insandı. 1974’te Kıbrıs Barış Harekâtı’nda burayı terk etti, kaçtı gitti, çiftliğin olduğu yer de öyle kaldı. Şimdi onun yerinde Varan Turizm duruyor. Tanıştıyorduk, çok iyi bir insandı ama o domuzları kime satardı, ne ederdi, onu bilmiyorum.”

Eşek sırtında ekmek satmak

Hürriyet Mahallesi Muhtarı Hayati Çakıcı, bir başka ilginç bilgi daha veriyor. Ve o dönemin en meşhur ekmek fırınının Günel Ekmek Fabrikası olduğunu söylüyor. Sürekli gelişen Günel Ekmek Fabrikası bölgenin ekmek ihtiyacını karşılayan, nitelikli ekmeği sürekli aranan bir fırınmış. “Bizim buraya (Hürriyet Mahallesi’ne)” diyor Çakıcı, “bir fabrika kurdu. Mahmutbey yolu üzerinde. Hâlâ oradadır Günel Ekmek Fabrikası diye. Ben hatırlıyorum: Fırının sahibi 15 yıl eşeklerle ekmek sattı mahalle aralarında.”

Bunu Güneşli Muhtarı Atik Yağmur da doğruluyor: “Mahmutbey’den bir eşek arabasıyla yola çıkan fırıncı, arabasına 30 tane ekmek koyardı ama o 30 ekmeği satamazdı, çünkü insan yoktu. Bir ihtiyacımız olduğu zaman yaya olarak Bağcılar’a gelirdik. Özellikle et almaya... Çünkü Bağcılar merkezde hayvan kesilirdi. Mezbaha yoktu; köşe başında bir adamcağız keserdi hayvanı, asardı oraya koyunları, gidip alırdık. Ekmeği ise Mahmutbey’den ya da Bağcılar’dan alırdık.”

“Mahmutbey’in bamyası küçüktü”

Daha 11 yaşında iken 1950 yılında babası ve iki kız kardeşiyle Sultanahmet’e gelen Atik Yağmur, 13 yıl sonra bir akrabasının tavsiyesi üzerine Ateştuğla’da bulunan 256 metrekaarelik arsa içindeki bir evi 1.500 lira peşin paraya satın alarak bitmek tükenmek bilmeyen Bağcılar sevdasına tutulmuş. O geldiğinde, 1963 yılında tüm arazi göz alabilirdi-

Mahmutbey’den yola çıkan çiftçiler, Ataköy’e gelir burada ev ev satış yaparlardı.

ğine bomboş imiş. Ne bir hane ne de başka yapı varmış. Yağmur’un anlattığına göre her yer bamyaya ve domates tarlasıymış. Onun söylediğine göre Mahmutbey’in meşhur bamyası ufakmış. Yağmur, bamyaya çuvallarını sırtlarına yüklenen Mahmutbey sakinlerinin şimdiki Yunus Emre Köprüsü üzerinden geçerek Bağcılar meydana çıktıklarını, buradan da Bahçelievler’e ve Bakırköy’ün içindeki pazara gittiklerini anlatıyor.

Yağmur, “Bakırköy’e soğan buradan giderdi, domates, bamyaya buradan giderdi” bilgisini veriyor. Sadece Bakırköy ile çevredekilerin sebze ve meyve ihtiyaçlarını karşılamıyormuş Mahmutbey, Bağcılar’ın sakinleri de çuval dolusu domates ve soğan alıyormuş.

Belediyenin karşısı harman yeri idi

Güneşli’nin 35 yıllık muhtarı, hoş sohbetli, tatlı dilli Atik Yağmur, Güneşli’deki tarım hayatına ilişkin ilginç bir bilgi veriyor: “Günümüzde Belediye’nin karşısındaki sokak, yani benzinliğin olduğu yer, köyün harmanıydı. Orada atlarla, eşeklerle, öküzlerle saplarını ezip, buğdayı çıkarırlar, ondan sonra ambarlara koyarlardı. Ekmeği kendileri yaparlardı. Kendi fırınları vardı. Köy usulü, küçük, 2-3 kişilik bir aileye göre fırınlardı bunlar, ekmekleri bu fırınlarda pişiriyorlardı.”

Osmanlı'dan kalan su kemerleri ve kaynakları

İstanbul'a su sağlayan tarihî su kemerlerinin bir bölümü Mahmutbey'den geçmektedir. Ne var ki buraların yerleşim alanı olmasıyla birlikte su kaynakları da tükenmeye başlamış. Mahmutbey Selanikliler Derneği Kurucu Başkanı Hasan Uzunalan'a göre 1966-67 tarihlerinden itibaren derelerin işi bitmeye başlamış. Su kemerleri de askerî bölge içinde kalmış.

"Biz oraya" diyor Uzunalan, "Kadıyapı deriz. Orada su boruları o kemerlerin üzerinden İstanbul'a giderdi, hatırlarım, hâlâ mevcut. Suyunu nereden alırdı bilmiyorum ama Mazul Kemer'in üzerinde hâlâ künkler var. Ama artık tahrip olmuş, kırılmıştır. Su seviyesini korumak, akımın şehre ulaşmasını sağlamak için oraya kemerler yapmışlar, o kemerlerin üzerine de su boruları döşemişler."

Mahmutbey'in fırınları

Mahmutbey'de eskiden her evin önünde bir de fırını varmış. Herkes ekmeğini kendi fırınında pişirmiş. Hasan Uzunalan, çocukluğunun köy fırınlarını şöyle anlatıyor:

"Yuvarlak bir ağzı, ağzının da kapağı vardı. Üç-dört tepsi alıyordu. Herkes kendi nüfusuna, nüfusunun kalabalıklığına göre, bir de komşusunu düşünerek

ekmek pişiriyordu. Bir tepsisini de komşusu için atıyordu. Ekmeği fırından çıkarınca, kaç komşusu var, kaç komşuya gönderecek ise ona bölüyordu. Mesele tepsinin birini beşe bölerek, beş komşuya birer parça ekmeği gönderiyordu.

O ekmeğini çıkardıktan sonra, yan taraftaki komşu diyordu ki: 'Başka bir şey atacak mısın?' 'Yok, atmayacağım!' 'Ben de iki tepsi ekmeği atayım' diyordu komşu. İki tepsi ekmeği de o yapıyordu. Yoğurmuştur, hazır mayalamıştır, o da atıyor. O da alıp tepsisini gidiyor."

Üzüm bağlarını temaşa

Bağcılar'a yerleşmeden önce Güngören'de oturan Nazım Çiftçi ise 1960'ların sonunda zaman zaman üzüm yemek için geldiği Bağcılar'ı, "üzüm bağları" ile hatırlıyor. Çiftçi, Güngören ile Bağcılar'ın birbirine çok yakın olduğuna dikkat çekerek, "Güngören'de mezarlığın olduğu yerler üzüm bağıydı. Arka tarafları, yani şimdiki devlet hastanesinin olduğu yerler de üzüm bağıydı. Biz de oralara üzüm yemeye giderdik. Bekçi olarak bir yaşlı dede vardı, bizi gördüğü zaman üzüm verirdi, kovalamazdı" diye anlatıyor. Çiftçi, bağların çok nizami ve düzenli bir şekilde özel olarak dikildiğini belirterek, "Bu bağlar üzümlerin toplanıp satılması için yapılmıştı. Hepsi nizamlıydı" diyor.

Mahmutbey su yolları üzerindeki Mazul Kemer (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'da, 1960'lı yıllarda at arabaları yoğun kullanılan ulaşım araçlarındandı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın parsellenmesinde ve imarında büyük payı olan mühendis Veli Kurtoğlu da, 70'lerin sonunda gördüğü Bağcılar'ı anlatırken bağlardan bahsetmeden edemiyor. Bağcılar'ın üzümlerinin kokulu üzümler olduğunu ifade eden Kurtoğlu, eskilerin Bağcılar'ını şöyle anlatıyor:

“Bağcılar'a biz Güngören'den yürüyerek gelip gidiyorduk. Bir kilometrelik bir mesafe vardı merkezden merkeze. Daha Bağcılar'a girmeden sağ tarafta bağlar vardı, tevekler, yani üzüm vardı, kokulu üzümler... İlk girişte, mezarlığın arka kısımlarında bağlar vardı. Ondan sonra tek tük binalar mevcuttu. Sonra hızlıca Tabya'ya doğru gelişmeye başladı. Karşıdaki Mahmutbey asfaltına doğru giderken sağ taraflar hep boştu. Kış geldiği zaman çizmeyi giyiyor, çizmeyle gidip parselasyon yapıyorduk o bölgelerde. Öyle büyük binalar da yoktu; iki katlı, en fazla üç katlı binalar vardı. Merkezde Akbank'ın olduğu bir bina vardı, o 5 katlıydı. O kısımlar 1971-72'de yapılmıştı. Ondan sonra Mahmutbey'e doğru binalar gelişti.”

At arabaları olan bir köy

Refik Ceyhan'ın oğlu Mehmet Ceyhan, 1965'te yerleştikleri Bağcılar'ı köy olarak görüp tanıma şansını

yakalayanlardan... “Biz Bağcılar'a geldiğimiz zaman tipik bir köydü” diyen Mehmet Ceyhan, “Bağcılar'ın tamamı, Esenler köşesi ile Kayalar İş Merkezi arasındaydı. Bunun haricinde de Çınar Mahallesi'nin bu kısmı vardı. O tarihte burada araba da yoktu. Genelde at arabası kullanılırdı. Minibüsler günde bir-iki sefer yaparlardı” diye hatırlatıyor.

Bağcılar'ın yapılaşmasındaki gelişmeyi iç geçirerek hatırlıyor Enver Tırki. Beğenip hayran kaldığı Bağcılar'da o dönem evlerin çoğunlukla tek katlı olduğunu kaydeden Tırki, “Sonradan orada ne bağ kaldı, ne bahçe; şimdi gökdelenler dikildi oralara. O zaman Bağcılar'ın hali daha orijinaldi” diye konuşuyor.

Üçyüzlü'den Tabya'ya yürüyüşler

Bağcılar ile 1976'da tanışan günümüz İstanbul Milletvekili Ünal Kacı, bölgeye Bayrampaşa'dan gelmiş. O dönem Bağcılar'ını “bomboş bir alan” şeklinde anlatan Kacı, “Bayrampaşa'dan Esenler'e kadar minibüsle geliyorduk. Esenler meydana minibüsten inip Çınar Mahallesi'ne, Tabya'ya kadar yürüyorduk. Ancak bu şekilde gelebiliyorduk. Çünkü oradan bu tarafa minibüs yoktu. Yol, yürüyerek yarım saatten fazla sürüyordu. Daha sonra Esenler

Üçyüzlü'ye ismini veren üç taraflı çeşmenin bugünkünden çok farklı olan çevresi (Nevres Taştan Arşivi)

Dört yol'dan Üçyüzlü denilen semte kadar minibüsler gelmeye başladı. Bu kez de orada inip yokuşu çıkarak Tabya'ya kadar yürüyorduk. Bir zaman sonra da minibüsler Tabya'ya kadar gelmeye başladı" diye konuşuyor.

Bir caminin yapılış öyküsü

8 Aralık 1975 tarihinde İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk'ün Bakanlar Kurulu'na önermesi üzerine Bağcılar Köyü'nün olduğu bölgede Yeşilbağ adıyla bir belde belediyesi kurulmasına karar verilir. Karar, 20 Kasım 1975 tarihinde Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından onaylanarak yürürlüğe girer. Ardından yapılan belediye seçimlerinde Refik Ceyhan da Milli Selamet Partisi'nden başkan adayı olur, ne var ki kazanamaz. Ancak Ceyhan, belediye meclisine girmeyi başarır. Meclis üyesi olduktan sonra ise tek bir hayali vardır: Çınar Mahallesi'nde Hz. Ebubekir Camii'nin inşaatını tamamlamak.

Bağcılar'da büyük bir cami olmadığını fark eden Refik Ceyhan, "Acaba buraya büyük bir cami yapabilir miyiz?" diye yola çıkar. Bugünkü Ebubekir Camii'nin olduğu yer, Güngören Belediyesi'ne ait boş bir tarladır. Ceyhan, arsanın bilgilerini öğrenip Güngören Belediye Başkanı Osman Bey'le görüşmeye gider

ve "Osman Bey, ben oraya bir cami yapacağım müsaade ediyor musun?" diye sorar. Dosyayı inceleyen Başkan, arsa ile ilgili bir kişiyle mahkemelik olduklarını belirterek, "Bana kalırsa, ben verdim, git başla camiye" der.

Çeşitli mücadelelerden sonra Ceyhan, caminin yerini büyüterek, inşaaata başlar. Belediye ile mahkemelik olan kişiyle de anlaşarak ortak sınırı belirler. Ceyhan, bu gelişmeleri şöyle anlatıyor:

"Sınır taşını diktim. Caminin yeri buraya kadar dedim, sen buradan aşağı ne yaparsan yap. Onun hiç hakkı yok ama zorla oradan bir yer elde edecek. Hemen orada çocuklar vardı, seslendim: 'Burayı çevireceğiz.' Ağaç aldım, tel aldım, şakülü tuttum, çevirdim etrafını; oldu caminin yeri. Kadastro da geldi, aynısını yaptı, bizim adım tam hudut oldu. Camiye başladım..."

1974'te başlayan cami inşaatı halktan toplanan paralarla devam eder. Daha sonra Özşah Tekstil'den Necattin Bey de yardımda bulunur. Refik Ceyhan camiye elektrik ve su bağlatır. Cami sadece cami değildir; yurduyla, Kur'an kursuyla tam bir eğitim merkezi haline gelir.

Caminin adını da Refik Ceyhan koymuş. "Bağcılar Merkez Camii'nde" diyor Ceyhan, "bir hoca vardı, İsmail Hoca. Ona dedim ki: 'Ben bir dernek kuracağım, sen bunu takip et. Yaz dilekçeyi, tatbik ettir, getir.' O da tamam dedi. Beraberce istişare ettik, dedim ki: 'İsmi Hz. Ebubekir Camii koyacağız.' Neyse, sadece Ebubekir diyelim de sonra 'Hz.' ilave ederiz dedik. Ebubekir Camisi diye yazdık dilekçeyi ve böylece Ebubekir Camii Derneği'ni kurduk."

"Anadolu'daki bir köyden daha geriydi"

Seksenlerin ortasından itibaren gelenlerin hatırladığı Bağcılar ne yazık ki olumsuz sözcükler ile vasıflandırılıyor. Onlara göre Bağcılar, Anadolu'nun herhangi bir köyünden çok daha gerideymiş. Korkmaz Çoruhlu Bağcılar'ı anlatırken bu gerçeğin altını çiziyor ve "Anadolu'daki bir köyün durumu daha iyiydi. Anadolu'daki bir köyle kıyaslırsak o zaman Bağcılar daha kötüydü" diyor. Çünkü o yıllarda Bağcılar'ın yolları toprakmış; yağmurlu havalarda ve kış aylarında çamurdan ne yürünebilirmiş, ne de arabalar işlermiş.

“Yollar çamurdu” diyor Çoruhlu, “altyapı yoktu, elektrik kesilirdi, ulaşım hiç yoktu. Ben Bayrampaşa’dan Bağcılar’a gidebilmek için Topkapı’dan Güngören Köyiçi’ne giderdim önce. Bağcılar yolcusu olmazdı, minibüs bekler, orada biriken yolcuyla alıp Bağcılar’da bırakırdı. Akşam saatlerinde ise zaten ulaşım mümkün olmazdı.”

“Anadolu’dan farkı yoktu, kötüydü”

Hayrettin Kaya ise Güneşli’yi Anadolu’daki herhangi bir kırsal yerleşime benzetiyor. Kaya’nın bu benzetmesi kuşkusuz yokluklarla kurduğu irtibat yüzündendi. “Su temin etmek için en yakın kuyuya koşuyorduk; akan çeşmemiz, suyumuz yoktu” diyor Kaya, şöyle devam ediyor sözlerine:

“Alt yapısı ve yolları yoktu. Bana göre Anadolu’da yaşam daha kaliteliydi. Bağcılar yeni yerleşim birimi olduğu için adeta yolu olmayan, elektriği ke-

silen, suyu, altyapısı olmayan bir köyü andırıyordu. Benim geldiğim Anadolu nahiyesinde daha kaliteli bir yaşam vardı. Burada cidden bir hayal kırıklığına uğramıştım. Burada da Anadolu’da olduğu gibi hayvan barınakları, ahırlar, at arabalarının çalıştığı sokaklar, atların bağlandığı ahırlar vardı. Anadolu’dan hiçbir farkını görmedim ilk geldiğimde, böyle bir yaşam vardı.”

Öznur Akin ise eski Bağcılar’ın güzelliğini nüfusun az olmasına bağlıyor. “O dönem insanlar olmadığı için Bağcılar çok güzeldi” diyor Akin, “Bağcılar tarlaydı, çimenlikti, çamurdu, insanların azlığı sebebiyle korkardık ama temiz bir insanlık vardı” diyor.

1980’den sonra Bağcılar’ın Yüzyıl Mahallesi’ne yerleşenler, oturdukları mahalleyi tanımlamak için tek sözcük kullanıyorlar: Çamur. Kış geldiğinde, geniş tarlaların yeni yeni parsellenip satışa sunulduğu Yüzyıl Mahallesi’nin her tarafı balçık çamuruyla kaplanırmış.

1970’lerde yola benzeyen çamur içindeki tarlalardan okula gitmeye çalışan Bağcılarlı çocuklar (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Yeşilbağ'ın hizmet üreten başkanı Zihni Küçük:

“İLK İŞİM KANAL, SU VE ELEKTRİK TİMLERİ KURMAK OLDU”

Bu görüşme gerçekleştiğinde Zihni Küçük 87 yaşında dinç bir delikanlıydı. Onu, soğuğuyla insanı titreten bir kış günü; Bahçeşehir sınırındaki 120 dönümlük arazi içindeki küçük kulübesinde işlerini yürütürken bulduk. Elinde biteviye yanan sigarası, yerinde duramayan Maçkalı dinamizmi ve her şeyi hâlâ 25 yaşın coşkusuyla yöneten azmi... Yeşilbağ'ın ikinci başkanı olan Zihni Küçük, bizi hem dinç ve cevval yapısıyla, hem de güçlü hafızasıyla şaşırtıyor. Ondan hikayesini dinlerken, Anadolu insanının İstanbul'un taşını sıkıp da nasıl su çıkardığına şahit oluyoruz.

“Babam 1930'da, ben 46'da geldim”

Zihni Küçük, İstanbul'a ilk gelen Bağcılar sakinlerinden sayılabilir. Çünkü Trabzon'un bu müteşebbis ruhlu insanı, daha çocuk yaşta, babasının ardından 1946 yılında İstanbul'a gelip Beyazıt Sırmakeş Han'da onun yanında ticarete başladı. Babasının bakır imalatı yapan bir dükkanı vardı. Bir daha dönmek üzere rızkını da, geleceğini de bu şehirde aradı ve buldu. Bir süre sonra işler genişleyince, bakırcılığın üssü durumundaki Mercan'da bir dükkan olarak Sırmakeş Han'da ürettiklerini orada satmaya başladı.

Zihni Küçük'ün babası ise 1930 senesinde Maçka'dan kalkıp gelmiş İstanbul'a. Zihni Küçük'le beraber iki çocuğunu yanında çalıştırırken, ticaretin tadını aldırabilmek için elde edilen geliri üçe bölüp onları da kazanca ortak etmiş. Böylece onlara para kazanma yöntemini öğretmiş. Küçük Ailesi'nin hayatında II. Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde devam eden kıtlık yılları dönüm noktası olmuş:

“1947-48 senesinde bir kıtlık oldu. Hiçbir şey satamıyoruz, bütün dükkânlar kapandı, sahipleri köye gitti. Babam bize dedi ki: ‘Biz de kapatıp gidelim.’ Biz, ‘Yok baba, sen gideceksen git, biz gitmiyoruz, burada boş çalışalım ama işin başında duralım’ dedik. Altı ay sonra işler bir açıldı, o çalışıp da stokladıklarımız bir ayda bitti. Biz yine kâra geçtik. O

Zihni Küçük

“Oradaki hemşehriler gelip gittiler, adaylık teklif ettiler. O zaman ben Yeşilköy'de otuyordum, fabrika da Topkapı Gümüşsuyu'ndaydı. Bizim orada hemşehriler, Maçka'dan Parsellere ilk gelen 17 hane vardı. Nasıl yapacağım, siyasetçi değil, sanayiciyim. Bir kere ağızımdan ‘Peki’ çıktı.”

yüzden derim ki, çalışmaktan zarar gelmez, ama boğazınıza iyi bakın.”

Bakırın piyasadan kalkmaya başlaması üzerine mutfak eşyasına yönelen Zihni Küçük, “Bakır işi gitmemeye başlayınca mutfak eşyası üzerine yoğunlaştık: Elektrikli semaver yaptık, tencere yaptık, kapacak yaptık. Daha sonra Cezine markası olarak piyasaya girdik. Cezine markasını, üç kardeşin baş harflerinden türettik: Celal-Zihni-Necmi, oldu Cezine” diyor.

“Fabrikamda çalışan biri sayesinde Parseller'den yer aldım”

Küçük'ün Topkapı'daki fabrikasında Bağcılar'da oturan çok sayıda kişi çalışıyormuş. İşte bu işçilerden biri vesile olmuş Bağcılar'a gelişine. “Bağcılar'da oturan Zeynel isminde bir arkadaş vardı, ondan bir

yer aldım. Yer, Bahçelievler'e gidiş yolu üzerinde, Cezine durağı denilen yerdeydi. Ondan 9 dönüm yer aldım, böylece burayla tanıştık. Ondan sonra o köylüler beni sevdi, çünkü sattıkları arazileri ben alıyordum, benden istifade ediyorlardı. Ben köyden bir zarar görmedim, köylünün de oyunu aldım."

1965'te fabrikalarını Bağcılar Yıldıztepe Mahallesi'ne, yani Parseller mevkiine taşırlar. Çünkü orada çok büyük arazileri vardır; o kadar büyüktür ki, okul yerini bağışlayıp ortaokulu yaptırır. Yıldıztepe Camii'nin yapımında da büyük payı olur. Hiçbir eserine ismini vermez ama bölge halkı durağı onun adıyla anar: "Cezine durağı." Zihni Küçük'ün fabrikası şimdi Dilovası'na taşınmış; orada çalışmayı, 350 kişiye istihdam sağlamayı sürdürüyor.

"Başkan olmayı istemedim, zorla yaptılar"

Zihni Küçük, Bağcılar'ın Mustafa Kılıç'tan sonra ikinci başkanı... O zamanki adıyla Yeşilbağ Belediyesi için 1978'de yapılan seçimlerde kendi isteğiyle değil, bölge halkının ısrarlarıyla aday olur. Ancak Küçük'ün önünde zorlu bir adaylık süreci vardır, çünkü önce partisinin ön seçimini kazanmak mecburiyetindedir:

"Oradaki hemşehriler gelip gittiler, adaylık teklif ettiler. O zaman ben Yeşilköy'de oturuyordum, fabrika da Topkapı Gümüşsuyu'ndaydı. Bizim orada hemşehriler, Maçka'dan Parsellere ilk gelen 17 hane vardı. Nasıl yapacağım, siyasetçi değil, sanayiciyim. Bir kere ağzımdan 'Peki' çıktı. 'Biz orayı nasıl kazanacağız ve geleceğiz?' hesabını yaparak dedim ki onlara: 'Kaç mahallesiniz, kaç delege kaydı var?' O tarihte zannedersem 86 kayıtlı delege vardı. 'Her mahallenin delegesini bir akşam bana getireceksiniz' dedim, öyle karar verdik. Ondan sonra, diyelim ki Yıldıztepe Mahallesi'nin on delegesiyse bu akşam randevulaşyoruz, onları alıp bizim Gürpınar'daki yerlere götürdüm, oradaki bir gazinoda oturup, sohbet ettik, 'Beni ricayla getirdiniz, şimdi seçmek mecburiyetindesiniz' dedim, öylece yemin ettiler. Neden böyle yaptık? Çünkü ön seçim vardı o tarihte, ön seçimde 86 oyun 85'ini ben aldım, birini rakibim aldım."

"11 bin seçmenden 8 bininin oyunu aldım"

Mustafa Kılıç, Yeşilbağ belde belediye olunca iki ay içinde yapılan seçimlerde başkan seçilir ve ilk yerel seçimlere kadar 1.5 sene süreyle vazife yapar.

Zihni Küçük ise başkanlık görevini 12 Eylül 1980 İhtilali'ne kadar 2.5 sene sürdürür:

"Benden evvel Mustafa Kılıç seçildi, bir buçuk sene kaldı. Bulgaristan göçmeniydi ve bölge halkı tarafından destekleniyordu. Karşımdakiler hiç oy alamadılar. O zaman Halk Partisi vardı, ben bu partiden adaydım. Adalet Partisi ve MSP de vardı, üç partiydi. 24 meclis üyesinin 16'sını biz aldık, 3 tanesini MSP, 3 tanesini de Adalet Partisi aldı."

Seçim olduğunda Bağcılar'da 11 bin seçmen varmış. Küçük, bu seçmenden 8 bininin oyunu almış. Kalan 3 binini ise diğer partiler paylaşmış.

"Seçimin ertesi günü trafo yandı"

Başkanlık seçimini kazandığının ertesi günü bölgeye elektrik veren trafo yanar. Dönemin İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil'in arkadaşı olması işine yarar. Doğrudan başkanı arayarak elektrik trafosu meselesini bedeli sonra ödenmek üzere çözüme kavuşturur. Bu basit görünen iş, o dönem için son derece büyük ve çözülmesi haftalar alan bir meseledir. Üstelik elektrik de belediyeye bağlıdır. Hem parasını toplamak, hem de arızaları gidermekten mesuldür:

"Kotil emir verdi, hemen ertesi günü gelip trafoyu takarak, elektriği verdiler. 6 ay sonra bizden parasını aldılar. O tarihlerde elektriği biz veriyorduk, Bunun için de parasını biz alıyor, masraflarını da biz yapıyorduk. Elektriği böyle hallettik."

"35 milyona 96 kilometre kanal yaptım"

Küçük'ü bekleyen ikinci sorun ise işçilerin biriken alacağıdır, Küçük onları da öder. Zihni Küçük, görev geldiğinde 35 belediye işçisine 3.5 milyon borç olduğunu söylüyor: "Çağırdım işçileri, 'Bana iki ay süre verin' dedim. Ben partici değildim. İller Bankası'nı kovduk. Çünkü kanalın metresini 2 bin liraya yapıyordu, biz ise 250-450 lira arası yapıyorduk. Ülkenin menfaati ne ise onu yaptık, ama bunları yaparken kanunları çiğnedik. 96 kilometre kanalı 35 milyona mal ettim. İller Bankası'na yaptıracak olsam 90 milyonu."

"İlk kapı numaralarını biz verdik"

Yıldıztepe başta olmak üzere Yeşilbağ'a bağlı mahallelerdeki kapı numaraları da Zihni Küçük dö-

neminde verilir: “Kapı numaralarını da biz verdik. Çünkü o zaman elektrik paralarını biz topluyorduk. Alacakları takip etmek için de numarayı ve sokak isimlerini mecburen verdik.”

Zihni Küçük, imar konusunda Bağcılar’a bir şey yapamadıklarını itiraf ederek “İmar politikasında bir çalışma yapamadık. Çünkü o tarihte imkânımız yoktu, proje olarak, ifraza çevirme vs... Yalnızca bir buçuk kata izin veriyorduk” diye konuşuyor.

“Benim önceliğim üç konuydu: Kanal, su, elektrik”

Zihni Küçük göreve gelir gelmez ağırlık verdiği üç konuyu şöyle anlatıyor:

“Biz geldiğimiz zaman üç konuya hız verdik. Birincisi kanal, ikincisi su, üçüncüsü elektrikti. O tarihte her istediğin zaman su yoktu İstanbul’da. Sular idaresi su vermiyordu, belediyeler sularını kendi imkânlarıyla artezyen kurarak temin ediyorlardı.

Bu üç konuyla ilgilenecek üç ekip oluşturdum. Kanal, su, elektrik meselelerini bu ekiplerle halledecektim. İhaleyle beraber bunların altından çıkmama imkân yoktu. Bunları kendi imkânlarımla nasıl yaparım diye düşünerek, bu kadroları kurdum. 11’er kişilik grup verdim her birine, başlarına da bir mühendis...”

Karadeniz zekası, Bağcılar’ı çamurdan kurtardı

Zihni Küçük’ün Bağcılar’ı daha 1970’li yılların sonunda hizmetle tanıştırtmasının altında onun geniş iş çevresi ile girişimci ruhunun büyük payı vardır. Sözelimi, Yeşilbağ Belediyesi’nin bütün sokaklarını çamurdan kurtaran “mıcırılama” operasyonu da böylesi bir etkiyle gerçekleşmişti:

“Bizim o taraftan (Trabzon’dan) bazı arkadaşlar İş Bankası adına Taksim Maçka’da 7 bin metrekaresel bir hafriyat yapıyorlardı. Ama o tarihte mazot olmadığı için çalışmıyorlar. Belediye başkanı olduğum için bu konuda benden yardım istediler. Bu sırada hafriyat alanına gittim, hafriyattan 5 numara mıcır çıkıyor. Bir miktar bile toprak yok içerisinde.

O zamanlar belediyelere devlet kanalıyla mazot veriliyordu, belediyelerin istihkakı vardı. Avcılar’da bir yerdeydi müdürlüğü de. Gittim, müdür beyle tanışıp meseleyi anlattım ve dedim ki: ‘Bana yardımcı olacaksınız, bana her hafta bir tanker mazot vere-

“Biz geldiğimiz zaman üç konuya hız verdik. Birincisi kanal, ikincisi su, üçüncüsü elektrikti. O tarihte her istediğin zaman su yoktu İstanbul’da. Sular idaresi su vermiyordu, belediyeler sularını kendi imkânlarıyla artezyen kurarak temin ediyorlardı.”

ceksiniz.’ Bana o an cevap vermedi, ‘Bir hafta sonra gel’ dedi. Bu sürede sorup soruşturmuş, bir hafta sonra, ‘Tamam’ dedi. Bizim tanker gidiyor, sıraya girmeden mazot doldurup geliyor. O müteahhit arkadaşları çağırdım, dedim ki: ‘Ben sana mazot vereceğim, sen de mıcırı çıkartıp Bağcılar’a götüreceksin. Kamyon başına da belediyeye 100 lira vereceksin.’ Hepsini kabul ettiler. Böylece hem mıcırı aldık, hem parayı. Tam 22 bin kamyon mıcır aldık; 20 bin kamyonunu biz alırken, 2 bin kamyonunu da Esenler Başkanı Çetin Bey’e verdim. Gariban bir arkadaştı, ona yardım ettim.”

“İşçi permileriyle otobüs alarak, belediyeye hibe ettim”

Karadeniz pratikliğini belediye başkanlığına becerikli bir şekilde yansıtan Zihni Küçük, o dönemdeki ithalat zorluğu sebebiyle, Almanya’daki Türk işçilerin permi hakkını kullanarak önce bir kanal makinesi getirtmiş, daha sonra da belediyeye 6 otobüs almış. Tamamı işçi permileriyle yapılan bu alımların hikayesini şöyle anlatıyor:

“Belediyeye bir kanal makinesini getirttik. Almanya’daki işçilere, ‘Bize bir makine gönderin’ dedim, gönderdiler. Aynı şekilde belediyeye 6 tane de otobüs aldım. Çevremden çok istifade ettim, o tarihte yurtdışında çalışan işçilerimizin Türkiye’ye gümrüksüz araba sokma imkânı vardı. Onlar orada istediğimiz otobüsleri bulup, fiyatlarını tespit ediyorlar, ben de parayı vererek alıyordum. Böylece gümrüksüz içeri girebiliyordu. Bu şekilde 6 tane ikinci el otobüs alarak belediyeye bağışladım. Bu otobüsleri de Bağcılar-Aksaray ve Bağcılar-Bakırköy arasında çalıştırdık. Markaları da sanırım Ford’du.”

“Belediye binasını büyüttüm”

Zihni Küçük’ün başkan olduğu devrede Mahmutbey, Kirazlı ve Güneşli köy statüsünde imiş. Yeşilbağ adıyla belediye olan Bağcılar ile birlikte Esenler,

Güngören, Kocasinan ve Halkalı da belediye olmuş. Zihni Küçük belediye başkanı seçildiğinde belediye binası bulunmuyormuş: “Orada gecekondur şeklinde bir oda yaptılar. Biz geldikten sonra bunu biraz daha büyüttük, yahut altı vardı üstünü yaptık. Oradaki cami de sonradan yıkılıp yeniden yapıldı. Yıkılmadan önce küçük bir camiydi, minaresi de küçüktü.”

“Kanuna uymadım, belediye menfaatini hep önde tuttum”

Zihni Küçük Belediye başkanı iken, kurallara sıkı sıkı uymak yerine halkın ihtiyaçlarını gidermeyi her şeyin üstünde tutmuş. Önce hizmeti hakkıyla yapmayı düşünmüş ve bunda da başarılı olmuş: “Bir şey daha anlatayım size: Ben belediye kanunlarını attım bir tarafa, bende kanun yoktu. Neden? Bakırköy savcısı vardı, ona gittim. Dedim ki: ‘Böyle böyle bir şey yapıyorum, yarın öbür gün cezalandırılmayayım?!’ ‘Ne yapıyorsun?’ dedi. ‘Belediye kanunlarına uymadan iş yaptım. Biliyorum yaptığım hata, ihaleye çıkarmadan iş yapamazsın’ dedim. Niye yaptım? Bir afet oldu, Kocasinan’a giden Tavukçu Deresi evlerin önünü süpürdü, hepsini aldı gitti. Oraya bir hizmet vereceksin, yapamıyorsun, gelip karar alacaksın. Böyle kanun mu olur ya, adam boğuluyor. Ondan sonra ben onları attım bir tarafa. Konuyu Belediye’ye bir zarar gelmeyecek şekilde yürüttüm. Bana dedi ki savcı: ‘Eğer belediyenin menfaatini her şeyin üstünde tutuyorsan, yap. Sana kimse bir şey yapamaz.’ Biz ondan sonra kurduk o kadroları ve onlar sayesinde ben iki buçuk senede 96 kilometre kanal yaptım. Bağcılar’ın (Yeşilbağ’ın) altyapısının yüzde 90’ını ben yaptım.”

“Dere, 1978’de 10 evi götürdü”

Zihni Küçük, Tavukçu Deresi’nin 1978 yılındaki taşmasını hatırlıyor: “Mahmutbey ile Taşocakları’nın oradan gelen bir deremiz var, Tavukçu Deresi yaptı o taşmayı. Fazla bir şey yoktu etrafta. En fazla 10 ev varsa, onları süpürdü götürdü. Esas aşağıda Kocasinan’da tahribat yaptı, oralar o zaman boştu.”

Zihni Küçük, Papaz Köprüsü’nün taştan olduğunu belirterek, tarihî yapılarla ilgili şu bilgileri veriyor: “Bağcılar’dan Kocasinan’a giden yukarıdaki yolda bir köprü vardı, taştan, aşağıdaki de taştır. Onun üstünde bir de tarihî çeşme vardı. Bağcılar tarafın-

Yeşilbağ Belediyesi’nin ikinci başkanı olarak görev yapan Zihni Küçük, dönemlerinde yaptığı icraatları anlattı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

da da bir tarihî çeşme vardı, ama onun altı bildiğimiz perdah kumudur, kepçeyi vuruyorsun akıyor, durduramıyorsun. Bağcılar meydandan Papaz Köprüsü’ne giderken, hemen aşağıdaki yamayı döndüğünüz zaman çeşme vardı, tam yolun ortasında, tarihî bir eserd. Bağcılar Meydanı’nı da biz büyüttük, garajı oraya almıştık.”

“İhtilalde tek bana kötü davranmadılar”

12 Eylül ihtilali olduktan sonra askerler tüm belediye başkanlarını tutuklamış, önemli bir kısmı çok kötü şartlarda tutuklu kalmış, baskı görmüş. Ancak Zihni Küçük, yaptığı hizmetler sebebiyle nezaketle karşılanmış:

“Belediye başkanlarını ihtilalde hep içeriye tıktılar. Beni almaya gelen albay, ön araştırma yapıp da gelmişti. Geldi, ‘Bu bana verilen bir emirdir, yerine getirmeye geldik’ dedi kibarca. ‘Neyin var?’ deyince, Belediyenin anahtarını gösterip, ‘Bankada şu kadar paramız var, şunları da buyurun’ diyerek teslim ettim kendisine. Ondan sonra beni oturttu, ‘Bu kadar belediyeye gittim, böyle bir şey görmedim, bu size karşı değil’ diyerek, tebrik etti. İçeri giren diğerleri hep dayak yedi, çünkü hepsinin kasası boştu. Bir yere geliyorsun, yapacaksın görevini. Çünkü o görevden hepimiz istifade ediyoruz.”

Derelerinden balık tutulduğu zamanların Bağcılar'ı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

TEMİZ SULARINDAN KANALİZASYON ATIKLARINA BAĞCILAR'IN DERELERİ

Bağcılar bölgesi, münbit tarlalarının ve dillere destan kaynak sularının yanı sıra tertemiz sularıyla akan Tavukçu ve Ayamama Dereleriyle de meşhurdur. Burada ikamet edenler ile şehirde yaşayıp da bu bölgeden çiftlik ya da ev satın alanlar, yazın kavurucu sıcaklığında bir sığınak olarak görüyorlardı Bağcılar'ı. Yemyeşil arazide otlayan koyun ve büyükbaş hayvanlar, o sıcak günlerde boyu boyunca uzanan dere kenarlarında serinliyorlardı. Sadece onlar mı? Bağcılar'da, Kirazlı'da, Güneşli'de, Mahmutbey'de doğup büyüme şansını elde etmiş tüm çocuklar da bu derelerden çıkmıyorlardı. Neredeyse hepsi, yüzmeyi Bağcılar'ın bu derelerinde, söğüt ağaçlarının gölgeliklerinde öğrenmişlerdi. Yüzdükleri derenin içinden doğan soğuk kaynak sularından da doyasıya içip susuzluklarını gidermişlerdi. Hiç kuşku yok ki, mübadele ve muhacirlikle gelenlerin yaşadıkları bu zevkli topraklarda geçirdikleri mesut yılları, 1950'li yılların sonrasında Anadolu'nun muhtelif illerinden göçle gelen insanlar da yaşamıştı. Birçoğu o günleri hâlâ büyük bir hasretle anıp, binalarla dolu Bağcılar'ın sokaklarında geçmişini hatırlatacak bir iz bulmak ümidiyle dolaşıyor.

“Mandaları yatırır, biriken suda yüzerdik”

Bunlardan biri de Nazım Çiftçi... Çiftçi, Tavukçu Deresi'nde arkadaşlarıyla birlikte yüzermiş. Sıcak yaz günlerinde mandaları suyun önüne yatırıp arkasından gölcük oluşmasını sağlayan Çiftçi ve arkadaşları, bu şekilde hem kendilerini hem de hayvanları serinletirlermiş.

“Biz” diyor Çiftçi, “dereye kaçar, mandaları suyun önüne yatırırdık. Mandalar suyu gördü mü bayılır, sopayla bile kaldıramazsın. Hele bir de hava biraz sıcak olursa var ya, mandayı kımıldatamazsın bile oradan. Üst yanında su şiştiği zaman orada yüzerdik. Su, çocuk halimizle, hemen hemen boyumuza kadar gelirdi. O zaman pırıl pırıl bir su vardı bu dereye. Derenin kenarları ağaçlık olup şimdiki gibi değildi. Öyle ki, ağaçlardan dereye, suyun içine zor girerdik. Biz yüzmeyi Tavukçu Deresi'nde öğrendik. Tavukçu Deresi'nden daha yukarı, Çiftlik tarafına gittiğimiz zaman, orada bir kireç ocağı vardı. Kireç ocağının orada bütün hayvanlar otlardı, biz korkudan oralarda gezemezdik.”

Bir zamanlar Ayamama Deresi'nde çocuklar yüzer, hayvanlar su içerdi. (Perihan Ertekin Arşivi)

Çiftçi, Tavukçu Deresi'nin 1975'ten sonra kirlenmeye başladığına işaret ederek, “Dere, ben askerden geldikten sonra kirlenmeye başladı. 1975'ten sonra kirlendi. Derenin kenarlarında 1975'e kadar ağaç vardı, pırıl pırıl bir su vardı, çünkü kanallar akıyordu dereye. O tarihe kadar, 1965-67 yılları arasında, piknik yapmaya, çocuklarla oynamaya gidiyorduk oraya” diyor.

Nazım Çiftçi meydanadaki çeşmenin iki bölümden oluştuğunu, bir bölümünde halkın kullandığı suyun aktığını, diğer tarafında ise hayvanların su içeceği yalağın bulunduğunu söylüyor. Çiftçi, Bağcılar Köyü'nün çeşmesini şöyle tasvir ediyor:

“Çeşmede suyun aktığı bir bölüm, önünde de köy usulü uzunca bir oluk veya yalak vardı. Su buraya akardı ve bütün hayvanlar buradan içerdi. Çünkü Bağcılar Köyü'nde o zaman inek, keçi ve manda vardı. Sonra her taraf üzüm bağıydı. Bu derelerde bahçe yapıyor, kıvırcık, marul, salatalık yetiştiriyorlardı.”

Papaz Köprüsü sağlamdı

Papaz Köprüsü'nün tarihî köprüler gibi kemer şeklinde olduğunu kaydeden Çiftçi, “Bizim Anadolu'daki köprüler gibi biraz yuvarlaktı ama tahta değildi, taşla karışık yapılmıyordu. Sağlamdı, üzerinden at arabaları geçirdi. Hatta kamyonlar bile geçiyordu son zamanlarda” diyor.

Tavukçu Deresi üzerine derme-çatma yapılmış köprülerden biri (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Köprünün, yerleşim ve nüfusun artması sebebiyle yetersiz kaldığına dikkat çeken Çiftçi, Bakırköy Belediyesi'nden ayrılarak müstakil belediye olan Bağcılar'ın dere üzerine farklı bir finansman yöntemiyle köprüler yaptırdığını ifade ediyor. Çiftçi bu yöntemi şöyle anlatıyor:

“O köprü yetersiz geldi. Bizim Bağcılar Belediyesi, ilk kurulduğunda yeterli parası olmadığı için bu köprüleri bazı hayırsever şahıslara yaptırdı. Mesela Özşahlar Köprüsü'nü Bağcılar'da bir işadamı yaptı. İsmi Özşahlar koydular. Bu Yunus Emre Köprüsü'nü (Papaz Köprüsü'nü) de yine bir vatandaş yaptırdı. Daha sonra belediye büyütüp genişletti.”

“Hafta sonu dereye çadır kurardık”

Bağcılar'ın efsanevi isimlerinden Refik Ceyhan'ın oğlu Mehmet Ceyhan da yüzmeyi Bağcılar'ın derelerinde öğrenmiş. Ceyhan, “Askeriyenin oradan gelen çok güzel bir dere akıyordu. Derenin su toplanma yerleri vardı, bir nevi yüzmeye yerleri yani. Etrafı yeşillik olup çiçekle doluydu, suyu pırlı pırlıydı. Biz orada hem su içiyor, hem de yüzüyorduk. Bir de balık tutuyorduk” diye anlatıyor.

Ceyhan, Tavukçu Deresi'nde genellikle alabalık yetiştirdiğini ifade ederek, derenin soğuk suyunun kenarında piknik yaptıklarını anlatıyor. “Biz” diyor Ceyhan, “bir ekmek, biraz peynir ve süt alır, cumartesi-pazar sabahları buraya gelirdik. Burada kendi-

mize göre güneşten korunmak için yerler yapardık. Sabahtan akşam 7'ye kadar o derelerde yüzerdik. Tam askeriye'nin altından Yunus Emre Köprüsü'ne kadar olan kısım benim yüzdüğüm yerlerdi. Buralarda benim bildiğim en azından on tane yüzülecek yer vardı.”

“Derede balık tutup yiyorduk”

Gülizar Karahasan da Tavukçu Deresi'nde tutulan balıkların lezzetine doyamamış. Çocuklarının tuttuğu balıkları evde pişirdiğini anlatan Gülizar Karahasan, “Dereden balık yiyorduk. Derenin suyu ve gölü çoktu. Oradan balık tutuyorduk oğlum Galip'le, sonra da pişirip yiyorduk. Balığın sırtını kaşıyorduk, adı sazandı, çok tatlıydı, şöyle kırmızı bir balıktı, güzeldi” şeklinde konuşuyor.

Eşi Zühtü Karahasan da balık tuttıklarını doğruluyor ve “Balık çok oluyordu. Hem de tatlı balık oluyordu” diyor. O dönemlerde derenin tertemiz olduğunu hatırlatan Karahasan, “Askeriye yoktu, derenin suyu askeriye'nin oralardan, dağdan taştan birikiyor, tertemiz akıyordu. İçinde balıklar oynuyordu, istavrite benzeyen bir balık... Kaya balığı diyorlar, ondan tutuyorduk işte” diyor.

Zühtü Karahasan, derede nasıl balık tuttuğunu ise şöyle hikaye ediyor:

“Bir demiri eğip, kafasına çuval takıyorduk. Ardın-

dan suya daldırıp kaldırarak 3-4 balık yakalıyorduk. Çok tatlı balıklardı. Çuvalar inceydi, soğan çuvalıydı. Balıkları alır, eve gelirdik.”

Karahasan, tüm çocuklarının yüzmeyi Tavukçu Deresi'nde öğrendiğini, kendisinin de zaman zaman orada yüzdüğünü belirtiyor. Karahasan, derenin tertemiz akan suyunun, askeriye geldikten sonra kirlenmeye başladığına dikkat çekiyor.

“Tavukçu Deresi'ne köprü inşa ettim”

Zühtü Karahasan, Tavukçu Deresi üzerine bir köprü inşa etmiş. “Derenin karşısında” diyor Karahasan, “çeşmemiz vardı, suyu oradan alıyorduk. Yüzdüğümüz gölün başında da bir çeşme vardı. Kaynak suyu, orada topraktan çıkıyordu. Mahmutbey Muhtarlığı'ndan çimento, demir, kum, çakıl alarak; oraya bir çeşme yaptık. Çeşmeyi yapınca, ‘Dereye bir köprü atayım da, suya geçelim buradan.’ dedim. Çünkü köprü olmazsa karşıya geçip suyu alamıyorsun. Köprüyü biraz yüksek yaptım, bu sefer at arabası davası çıktı. Sen bu yolu su satmak için yapıyorsun dediler. Tamam, ben su satıyorum. Ama dereden dolduruyorum, tankerle aldığım suyu inşaatlara götürüyorum. ‘Ben yüksek yapacağım’ ve yüksek yaptım. Bir adam atla, binekle geçip suyunu yukarıdan doldurup geri dönüyor.

Başka bir kadın, ‘Sen köprüyü süt satmak için yapıyorsun’ dedi. Ben de ona dedim ki: ‘Yeğenim, ben köprüyü süt satmak için yapıyorum, ama ben bir kere geçerim, iki kere geçerim, bu milletse hep geçecek buradan karşıya.’ O zaman kadın bir şey demedi. Muhtardan çimento, demir aldım; oraya güzel bir köprü ile çeşmeyi de yaptım. Hem millet suyunu içti, hem de biz suyumuzu aldık. Orada mal yayıyorduk, mal altından geçiyordu, biz de köprüden geçiyorduk.”

“Ben bu evi dere manzaralı olduğu için aldım”

Cumartesi ve pazar günleri tatil yapan Enver Tırki, sinek yakalayıp misinanın çengeline takarak balık avlarmış. Tavukçu Deresi'nde nasıl balık avladıklarını şöyle anlatıyor Tırki:

“Evde sinek yakalardık ve o sineklerle gidip balık tutardık dereden. Sineği misinanın ucuna takar, balık tutardık. Çok balık vardı, tatlı su kefali vardı, şu

anda öyle balık üremiyor. Kuyruğu kırmızı, akvaryum balığı gibi balıklar vardı. Bazı yerlerde derenin derinliği 2-3 metreyi bulurdu. Bazı yerlerde dibi görünürdü, pırıl pırıl suyu vardı.”

Enver Tırki, Çiftlik bölgesindeki arsasını almasının sebebinin de Tavukçu Deresi olduğunu söylüyor. Sularında balık tutulan, içinde çocukların yüzdüğü dereye nâzır olduğu için burayı tercih ettiğini dile getiren Tırki, derenin ve çevresinin bu kadar kirlenebileceğini hiç düşünmemiş.

“Buradan arsa almamızın sebebi” diyor Tırki, “dereye yakın ve yeşilliğin bol olmasıydı. Bir de derenin kenarındaki ağaçların çok olmasıydı. Pazar günü oldu mu, bütün millet buraya piknik yapmaya gelirdi. Hatta bizim evin orada Ali Ercan'ın büyük bir arsası vardı. Ali Ercan da 1975-76'da buraya piknik yapmaya gelirdi. O yeşil çevre zamanla kayboldu. Dereyi pis bir koku aldı. Akşamları keyifle oturduğumuz vakitler gitti. Onun yerine, akşam bahçeye çıkıp oturduğunuzda derenin kokusu geliyor. Bu yüzden buradan arsa aldığıma çok pişman oldum. Böyle olacağını söyleselerdi almazdım. O dönemde her taraf ekin tarlasıydı. Biz arsayı 24 bin liraya almıştık, o zamanlar 24 bin liraya Velioğlu'ndan en azından 500 metre arsa alıyordunuz. Biz, bizim oraların deresine, yeşiline aldandık. Dere birden pislenince insan ister istemez üzülüyor.”

“Herkes yüzmeye buraya gelirdi”

Tavukçu Deresi'nin bazı bölgelerinde derinliğin 2-3 metreyi bulduğunu, buralarda çocukların yüzdüğünü belirten Tırki, yüzmek için uzak mahallelerden gençlerin geldiğine işaret ediyor. Tırki, o günlere ilişkin şunları söylüyor:

“Çocuklar yukarı tepelerden, Göztepe'den gelirlerdi yüzmeye. Bizim mahallede çocuk yoktu ki... Bizim derenin Kemalpaşa tarafında Giresunlular vardı, onlar gelirdi yüzmeye. Çok güzel bir durumdu bu, çünkü tâ Göztepe'deki gençlerle arkadaş oluyorduk. Şimdiki gençlerse yan taraftaki binanın çocuklarıyla arkadaş olamıyor. Derenin suyu da pırıl pırıldı. Dibini rahatlıkla görebiliyordun. Ne zaman ki Kemalpaşa ile Fatih Mahallesi'nin daha ilerisine askeriye geldi ve kanalizasyonları dereye akmaya başladı, dere pislendi. 1980'den itibaren tamamen berbat oldu.”

Derenin üzerindeki geçişler ise tahta köprüler vasıtasıyla sağlanırmış. “Meselâ” diyor Enver Tırki, “Aynalı Sokak’ın tam önünde tahta köprü vardı. Bir ağacı tam orada derenin üzerine uzatmışlar, köprü yapmışlar... Öyle bir köprü vardı. Daha sonra biz oraya betondan köprü yaptık. Hatta köprü’nün ayağını bir arkadaş askeriye’nin bahçesinden çalıp getirmişti. Köprü’nün betonunu biz attık o zaman.”

“Yüzmeyi Ayamama Deresi’nde öğrendim”

Hayriye Kayraklı’nın kızı Perihan Ertekin, çocukluk yıllarının geçtiği Bağcılar’ın derelerinin “çok güzel” olduğunu hatırlıyor. Günümüzde Basın Ekspres Yolu üzerinde bulunan Ayamama Deresi’ne o zamanlar Papazlı Deresi denildiğini belirten Ertekin, yüzmeyi de öğrendiği bu dereyle ilgili anılarını şöyle anlatıyor:

“Küçük bir köprü vardı derenin üstünde. Çok tarihî bir köprüydü, taştan. Halkalı tarafına geçişi sağlıyordu. Bizim çiftliğin önünden karşı tarafa, Halkalı’ya kadar gidiliyordu. Eski *Sabah* gazetesinin hemen önündeki köprüden bahsediyorum. *Sabah* gazetesinin olduğu bölgelerde kıvırcık, marul gibi sebze bostanları vardı. Dere suyuyla yetiştiriyorlardı. Bu dereye mandalar gezer, hayvanlar gelip su içer, biz de yüzerdik. Orada söğüt ağaçları vardı,

dallarından tutunup, sallanıp sallanıp dereye atlar ve yüzerdik. O kadar temiz bir dereydi. İçinden kaynak suları kaynardı, içerdik. Biz de hem yüzer hem de hayvanlarla beraber gidip içerdik.”

Tavukçu Deresi’nin taş köprüsü

Bağcılar’da gördüğü eski yapılara ilişkin bilgi veren Celal Toprak, İnönü Mahallesi’nde bir kilise olup, daha sonra yıkıldığını hatırladığını söylüyor. “Şimdi” diyor Toprak, “oraya iş merkezi yapıldı, Ufuk Hastanesi’nin karşısındaydı. Eskiden halk pazarıydı.”

Papaz Köprüsü’nün olduğu yerde taş bir köprü bulunduğunu aktaran Toprak, “Köprü tahta değildi, taştandı. Kemer gibi bir şeydi, kemer şeklinde yapmışlardı. Ama dardı; arabanın biri geçerken diğeri duruyordu” diye anlatıyor. Toprak’ın ifadelerine göre Papaz Köprüsü’nün taş hali 70’li yıllar ile 80’li yılların başına kadar gelmişti.

Nüfus arttıkça, dere kirlenmeye başlar

Bitlisli Fethi Kutas, Bağcılar’a geldiği sıradaki Tavukçu Deresi’ni “her türlü pisliğin” bulunduğu bir mahal olarak niteliyor. Kutas, birçok Bağcılarlı gibi derenin kirlenmesinde askerî bölgenin varlığının

Bir zamanlar Ayamama Deresi’nde çocuklar yüzer, hayvanlar su içerdi. (Perihan Ertekin Arşivi)

Kanalizasyonların akmasıyla birlikte derelerde yüzme tarihi kanıştı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

etken olduğunu ileri sürerek, “Derede her türlü pislik mevcuttu, yukarıda askeriye vardı... Bir pislik... Bir koku...” şeklinde konuşuyor.

Tavukçu Deresi üzerinde tahtadan bir köprü varmış o zamanlar. Oldukça eğreti olan bu köprü, büyük bir yağmur yağdığında yağmur sularına karışır gidermiş. “Yağmur onu da alıp götürdüğünden, biz mahalleye geçemiyorduk” diyen Kutas, köprüyü nasıl yaptıklarını şöyle anlatıyor: “4 tane ağacı derenin üzerine bağladık, olurdu köprü. Şiddetli bir yağmur geldiğinde sel, yapmış olduğumuz ağaç köprüyü götürürdü.” Suların birikip birçok evi bastığını kaydeden Kutas, “Çok insan mağdur oldu, çok insanın eşyası gitti” şeklinde konuşuyor.

İnce tahtalı köprüden geçmek...

Küçük bir çocuk iken Bağcılar Köyü’ne gelip, evlendikten sonra Çiftlik bölgesine yerleşen Öznur Akın, Çiftlik’ten Bağcılar merkeze gitmek için Tavukçu Deresi üzerindeki köprüyü kullanırmış. 1974’te Çiftlik bölgesinde yaşarken, derenin üzerinde beton bir köprü olmadığını, karşıdan karşıya “ince tahtadan yapılmış” bir köprü üzerinden geçebildiklerini aktaran Akın, o günleri şöyle resmediyor:

“O köprüyü geçerken aklımız çıkıyordu. Çünkü dere taşıyor, yükseliyordu. Ve oradan pis sular akıyordu. Her yerin pislği oradaydı. Kokuyordu ama yapıla-

cak bir şey yoktu. Çöpler vardı ve dere taşıyordu. Kimseye bir şey söylenmiyordu, telefon yoktu. Nasıl yapılır, ne yapılır, onu da bilen yoktu. O zamanlar yine Bağcılar’a çıkmak için çocuğumu sırtıma alıyorum, ikinciye de hamileyim. O dereden geçerken, derler ya, biri karnında, biri kucağında, biri yanında... Aynı o hesap, köprüyü geçerdim. Çok kötü kokardı, burnumuzu tutardık.”

Sözen ihale etti, müteahhit kaçtı

Celal Toprak, Tavukçu Deresi’nin eski halini “mikrop üretim merkezi” olarak vasıflandırıyor. Su taşkınları sebebiyle derenin ıslah edilmesi gerekirken, çevredeki işyerlerinin atıkları ile binaların kanalizasyonlarının buraya bırakıldığına değinen Toprak, Nurettin Sözen’in İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde yaşanan Tavukçu Deresi ıslah girişiminin dramatik hikayesini şöyle anlatıyor:

“Vatandaş çöpünü oraya döküyor, pis su atıkları da orada; kokudan, pislikten geçilmiyordu. Dolayısıyla o yıllarda arkadaşlarımla beraber Nurettin Sözen’e gittim. Dedik ki; ‘Sayın Başkanım, bu Tavukçu Deresi çok kötü, bize bu konuda yardımcı olun.’ Başkan ‘Tamam’ dedi, arabalarını falan gönderdi; biz de sevindik kamyonlar geldi, kepçeler geldi diye. 2-3 gün sonra baktık ki kepçeler, kamyonlar geçmiş gitmiş, yok ortada. Çalışmaya başlamadan gitti. Sonradan öğrendim niye gittiğini: Bir şirket-

tin belediyeden alacağı varmış. Belediye Başkanı, 'Tavukçu Deresi'nin ihalesini alın, eski alacağınızı da vereyim' demiş. Onlar da 'Tamam' diyerek, eski paraları almanın zor olduğunu bildiklerinden bu yola başvurmuşlar, paralarını alır almaz araçlarını alıp gitmişler."

İnönü de dereyi temizleme sözü vermiş

Bağcılar'da "doğru dürüst kanalizasyon" sistemi olmaması sebebiyle derelerin kirlendiğine işaret eden İstanbul Milletvekili Ünal Kacır, yapılaşma arttıkça derenin kirlilik oranının da arttığını belirtiyor. O dönemde derelerin sadece "temizlik-kirlilik" açısından değil, iki kıyısında bulunan yerleşim yerleri arasındaki ulaşımın sağlanması bakımından da büyük sorun olduğuna değinen Kacır, şunları söylüyor:

"Köprülerin sayısı bile azdı. Mesela 1992'de belediye seçimleri arifesinde şimdi Yunus Emre Köprüsü denilen köprünün orada Papaz Köprüsü vardı. Halk bizden iki şey istedi o zaman: 'Bize söz verin, bu Papaz Köprüsü'nün adını değiştirin, bunu sevmiyoruz. İkincisi de, iki arabanın yan yana geçeceği bir köprü yapın.' Vatandaşın iki isteği buydu. Bir araba ancak geçebiliyordu. Karşıdan gelen ikinci araba beklemek zorundaydı. O dere boyunca da çok fazla köprü yoktu."

Tavukçu Deresi ile binalar içiçeydi

Bağcılar'ın duayen siyasetçilerinden Ünal Kacır, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı Nurettin Sözen'in üstlendiği 1990'lı yılların başında, Bağcılar'ı ziyaret eden CHP lideri Erdal İnönü'nün halka köprü yapma sözü verdiğini anlatıyor. Kacır, şöyle konuşuyor:

"Erdal İnönü, o günkü konuşmasında daha önce verdikleri sözü hatırlattı. 'Biz size söz vermiştik ama yapamadık, yapacağız' dedi. Bunu hatırlıyorum, ilk söz verişini hatırlamıyorum ama bu cümleyi kullandığını çok iyi biliyorum: 'Söz vermiştik, yapamadık ama yapacağız.' Bu derelerle çevreleri o zamanlar hakikaten çok kirliydi, dereden lağımalar akıyordu."

Dere taşar, eşyalar su içinde kalır

İnönü Mahallesi'nde Tavukçu Deresi'nin hemen yanında oturan Kezban Akyüz, dereyi en yakından tanıyan isimlerden biri. Çünkü her yağmurda derme çatma gecekondu su basarmış. Elinde kova saatlerce evindeki suyu boşaltmaya çalışan Kezban Akyüz, bir yandan da su içinde yüzen eşyalarını kurtarmaya gayret edermiş.

Kezban Akyüz'ün taşan Tavukçu Deresi ile imtihanı ağırdır. Fakirlikten şikayet etmeyen Akyüz'ün en büyük şikayeti, şiddetli yağmurla birlikte suların taşmasıdır. O günleri şöyle anlatıyor Kezban Akyüz:

"Tek kişilik bir divanım vardı, bir de karyolam. Yattık, bir de uyandık ki, (belini göstererek) su buraya kadar çıkmış! Suyun içinde dolaşıyor, oradan oraya atlıyorduk. Çekiyoruz, çekiyoruz, bitmiyor. Gecedan çektim, ertesi günü saat on ikiye kadar taşıdım suyu. Sonra yağmur kesildi... Bir başka seferde de burada (dere kenarındaki gecekondu) oturuyorduk. Yoldan geçenler, dere taşı dedi... Dere taşı dediler ama baktım hiçbir sorun yok. Hiç olmazsa şu halıları çekyatın üstüne alın demeye kalmadı; bir de baktım ki su gelmiş, halılar yüzüyor. Dışarı çıkama imkân yok, öyle bir su geliyor! Dere taşmış, su dışarıya sığmıyor, gelen içeri doluyor. Orada epey bir mücadele ettim. Ondan sonra da çorabımı çıkarıp, suya daldım... Su neredeyse beni devirecek! Ben evden çıkıp da sokağa varıncaya kadar su belime çıktı. Baktım, gelen minibüs gidiyor. Minibüsün kapısını geçiyor su. O yüzden durmuyorlar. El ettim, durdurmaya çalıştım, nafile durmadılar. Açtım ellerimi, 'Yetiş Allah, yetiş!' dedim bir yandan da

Kezban Akyüz

ağlıyor, şiddetle bağıyorum. Mübarek Allah'ım, bir de baktım tak durdu yağmur. O sular da yüze yüze gittim eve. Hiçbir yerde geçit olmadığı gibi, gitmek için imkân da yoktu. Su beni yatıracak ama ben dik durmaya çalışıyorum. Çıktım öyle gittim. O kaçış; kaçtık buradan işte. Bu su eve, dereden geliyordu. Çünkü bütün dünyanın suyu hep o dereye toplanıyordu, sığmayınca da taşıp burayı basıyordu.”

Özşah Köprüsü

Tavukçu Deresi'nin eskiden daha pis olduğunu hatırlatan Akyüz, “Şimdi temiz. O zamanlar çok kokuyordu” diyor. Derenin üzerindeki köprüler hakkında bilgi veren Akyüz, derenin İnönü Mahallesi kısmındaki tahta köprü hakkında şunları söylüyor:

“Derenin üzerinde hemen hemen doğru dürüst köprü yoktu. Tahta mahta koymuşlardı, öyle geçiyorduk. Ama korkarak geçiyorduk. Araba da geçemiyordu. Bu köprüyü geçtin mi, az ileride bir köprü daha vardı, o da tahtadandı. Biz oradan geçip Cumartesi pazarına gidiyorduk. Belediye olduktan sonra buraya köprü yapıldı. Adı Özşah Köprüsü oldu. İlerisi de Papaz Köprüsü idi.”

1977'nin unutulmaz su taşkını

Tavukçu Deresi'nin yağmurlarda taşmasından zarar gören isimlerden biri de Resul Erdem'dir. Onun anlattıklarına göre, 1977 yılının Haziran ayında çok büyük bir yağmur yağar. Dere kenarındaki evlerin yanı sıra yukarı doğru olan evler de su içinde kalır.

Erdem, bu büyük taşkını şöyle anlatıyor:

“Tuna Çelik, Yavuz Selim Mahallesi'nde inşaat yapıyordu. Fabrikayı Bayrampaşa'dan buraya taşıyacaktı. Oradan buraya ev aramaya geldik. Tavukçu Deresi'nin kıyısında ve Yavuz Selim Mahallesi yakınlarında bir gecekondu ev buldum. 1977'de ciddi bir yağmur yağdı. Burada yaşayanlar bilir, 1977'nin Haziran ayının 24-25'inci günlerinde... O yağmur komple burayı, Tavukçu Deresi'ni deniz yaptı. Tuna-Çelik'in altında evler vardı, rampa bitiminde... Oraya kadar şişti. O tarihte burada yaşayanlar bilir. Eve gittim, su dolmuş. Hanımı, çocukları ranzanın üstüne çıkardım. Evin içi aşağı yukarı 30-40 santim su dolmuştu.”

Özşah Tekstil'in sahibi Alaattin Bey'in Tavukçu Deresi üzerine yaptırdığı Özşah Köprüsü. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Mehmet Yılmaz, Ayapa'dan Kirazlı'ya bir köyün hikayesini anlatıyor:

1940'LARDA KIRAZLI 30 HANELİ BİR MÜBADELE KÖYÜYDÜ

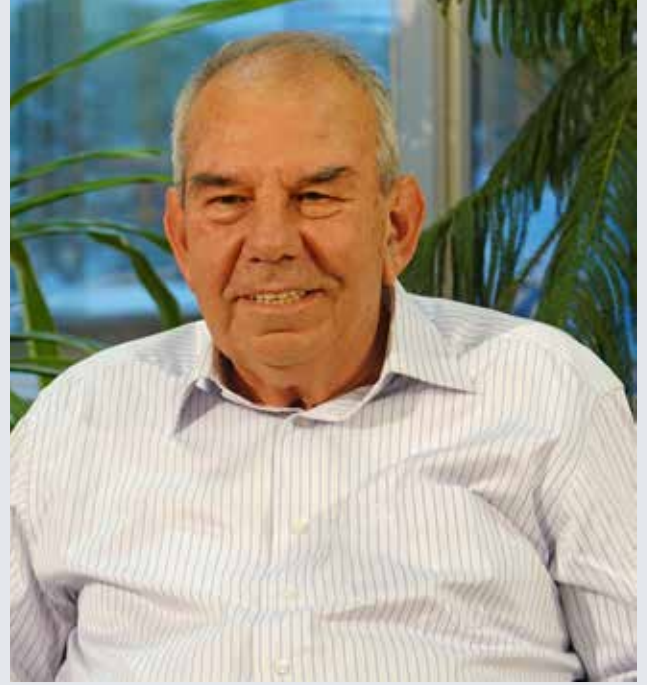
Mehmet Yılmaz, Kirazlı Köyü'nün duayen isimlerinden. Mübadele ile Türkiye'ye gelip önce Şehremini'ye, sonra da bu köye yerleşen Mayadağlı Hatice Hanım ile Davutlulu Sait Bey'in evladı olarak, 1944 yılında doğmuş. Onun anlattığına göre eski adı Ayapa olan Kirazlı, bir Rum köyüymüş. Mübadele ile buradan giden Rumlar, köylerini ziyarete gelirlermiş, ancak daha sonraları -belki de vefat etmeleri sebebiyle- gelmez olmuşlar. "Benim çocukluğumda" diyor Mehmet Yılmaz, "köyümüz 30 hane geçerdi fakat esasında 28 haneydi. Köyde bizim aileden başka Selanikli Hüsamettinler, Hüsamettin Angün; Halbiçler, Kocakayalar, yani Adnan Başkayalar; Pokerler, Dikme Ahmet'in tayfası ile bir de Pomak Hüseyinler, Kafadarlar vardı."

Mehmet Yılmaz'ın verdiği bilgiye göre köydeki evler Rumlardan kalmaymış. Ancak köylülerin hepsi o iki katlı Rum evlerinde oturmuyormuş. "Mesela" diyor Yılmaz, "biz evimizi kendimiz yapmıştık."

"Kirazlı'ya ilkokul, 1953'te yapıldı"

Önceleri köyün okulu da yokmuş. Çocuklar, ilkokulu okumak için Kocasinan'a ya da Mahmutbey'e gidiyormuş. Yılmaz, "Bizler 1 ve 2. sınıfı Kocasinan'da okuduk. 3'üncü sınıfa geçtiğimde okul bitti ve köyümüzde şimdiki okulun olduğu yerde bir okul yapıldı. Yıl 1953'tü. 1950'de Güneşli'yi muhacirler aldı, onların çocukları da bizim okulumuza geldi. Okul binası taştan olup, o zamanın şartlarında sağlam bir binaydı. 1-2-3-4-5. sınıflar bir arada okuyorduk. Ben 5'te iken 47 talebesi vardı. Öğretmenler dışarıdan geliyor ve köyde kirada oturuyorlardı."

Mehmet Yılmaz'ın hatırladığına göre Kirazlı'nın bir de kiliseden çevrilme camisi varmış. Yılmaz, "Rumlar gittiler, kiliseleri kaldı; sağlam bir kiliseydi, şu andaki Kirazlı Parkı'nın önünde, yani köyümüzün ortasındaydı. Rumlarla mübadele olunca camiye çevrildi. Yüksek tavanlı, dikdörtgen şeklinde geniş, büyük bir binaydı. Çatısı beşik çatıydı. 1956 ya da 57 yılında yıkılarak yerine daha geniş bir cami yapıldı."

Mehmet Yılmaz

Yılmaz, "Rumlar burada epey kiraz yetiştirmişler. Bizimkiler de köyün adını Kirazlı olarak değiştirmişler. Fakat mübadele ile köye gelen Kavalalılar, memleketlerinden koyunlarını ve keçilerini de getirmişler. Keçiler bu ağaçlara fazla zarar vermiş. Dolayısıyla kiraz diye bir şey kalmamış."

di. O sırada babam cami derneği başkanıydı. Bizim köye, hatta komşu köylerden geleceklere de yetecek kadar bir cami yapıldı" diye konuşuyor.

Kirazlı'nın bir deresi vardı

Mehmet Yılmaz, Kirazlı'dan Bağcılar'a giderken bugünkü Mevlana Caddesi'nin bulunduğu yerde bir derenin olduğunu hatırlıyor. "Bizim" diyor Mehmet Yılmaz, "bir deremiz vardı, ismi yoktu, isimsizdi, çünkü bizim deremiz kışın akar, yazın kururdu. Mevlana Caddesi'nin olduğu yerde idi. İleriki dere, yani Bağcılar ile aramızda olan dere ise Tavukçu Deresiydi."

Mehmet Yılmaz, yüzmeyi Tavukçu Deresi'nde Papaz Köprüsü'nün önünde öğrenmiş: "Yüzmeyi Tavukçu

Deresi'nde öğrendim. Çiftlik'in alt tarafında o zaman bir taş köprü vardı, o taş köprünün hemen yanında yüzecek kadar su birikiyordu. Güzel bir yerdi; orada öğrendik, orada yüzüyorduk."

Kirazlı'nın su ihtiyacını karşılayan çeşme ise günümüzdeki Kirazlı Parkı'nın içinde bulunuyormuş. "O zaman" diyor Yılmaz, "suyumuz çok güzeldi; hatta İstanbul'dan gelenler bir bardak su içtiklerinde burayı çok methederlerdi. Zamanla köy büyüdü, Güneşli büyüdü; derken yeni haneler meydana geldi, tabii ki aynı zamanda suyumuz da bozuldu. Suyumuz kaynak suyuydu; köyümüzün üst tarafında yani tepede bol miktarda su vardı, kaynıyordu."

"Buğdayı, tavuk yemi olarak satıyorduk"

Kirazlı halkı, o yıllarda çiftçilik ve hayvancılıkla geçiniyormuş. Herkesin geçinecek kadar tarlası, malı mülkü varmış. Mehmet Yılmaz'ın ailesinin de 350-400 dönüm tarlası bulunuyormuş. Yılmaz, o günleri şöyle anlatıyor:

"Biz tarlamızı eker biçerdik; hayvanlarımız, beygirlerimiz vardı. Ekip biçtiğimiz; mısır, buğday ve yulaftı. Köylüler ayrıca ayçiçeği ekerlerdi, bizse 'Ayçiçeği tarlayı zayıflatır' diye ekmezdik. 40-50 ton buğdayımız olurdu; 5-6 ton mısır; 8-10 ton da yulaf çıkarıyorduk. Harmanımız evimizin yanındaydı. O zaman harmanlar beygirlerle dövülür, samanı hemen samanlığa, buğday da ambara kaldırılırdı. 1956'da iş-

ler biraz daha gelişti; Türkiye gelişince -malum- patoz diye bir makine çıkardılar, harmanımız 3 günde bitiyordu. Daha önce 3 ay süren harman, 3 günde bitmeye başladı ve bir hayli de memnun olduk bu işten. Daha sonra 1960'larda biçerdöver makinesini çıkardılar. Tarlada sapı bağlayarak bir tarafa, buğdayı bir tarafa ayırıyordu. Samanı hayvanlara yediyor, fazlasını da satıyorduk. 1950 senelerinde buğdayı, tavuk yemi olarak satıyorduk. Hiç buğday fabrikasına vermedik. Bakırköy'de, Osmaniye'de, Yenikapı'da, Samatya'da, bu civarda her evin önünde bir kümes vardı. Buğdayı mahalleye ya da pazara götürüp satabiliyorduk. Ayrıca pazarcılar gelip bizden buğday alarak, pazarda satarlardı."

Kirazlı'nın adı

Ayapa'ya Kirazlı adının verilmesinin sebebi, köyde çok kiraz ağacının olmasıymış. Yılmaz, "Rumlar burada epey kiraz yetiştirmişler. Bizimkiler de köyün adını Kirazlı olarak değiştirmişler, tahmin ediyorum 1945 ile 50 arasında. Fakat mübadele ile köye gelen Kavalalılar, gelirken memleketlerinden koyun ve keçilerini de getirmişler. Keçiler bu ağaçlara fazla zarar vermiş. Dolayısıyla kiraz diye bir şey kalmamış. Bir ara, 1960'ların başında, devlet Kirazlı'yı kirazlandırmak için destek vermişti; epey kiraz dikildi. Fakat onlar da hemen hemen kurudu" açıklamasında bulunuyor.

Bağcılar halkı geçimini çiftçilikle sağlıyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

YERLİ HALKIN GEÇİMİ: TARIM VE PAZARCILIK

Yerli halk sebze üretip pazarda satardı

Mübadele ile Yunanistan'dan, ikili göç anlaşmasıyla Bulgaristan'dan gelip de Bağcılar'a yerleşenler *yerli halk* olarak anılıyor burada. Bu yerli halkın önemli bir kısmı çiftçilikle geçiniyordu. Tarımla uğraşan yerli halk, buğday ve yulaf gibi tahılların yanı sıra, daha sonra bölgeyle bütünleşecek olan bamya ve soğan gibi ürünler de yetiştiriyordu.

Anadolu'dan göç edip gelerek önce hayvancılıkla uğraşan, daha sonra da önde gelen iş adamlarından biri olan Resul Kayatuzu, yerli halkın kendi tüketeceği kadar üretim yaptığını belirtiyor. Kayatuzu, yerli halkın civardaki pazarlar ile yerleşim yerlerine giderek satış da yaptığını ifade ederek, "Hayvanları, eşekleri vardı... Sepetleri vardı... Sebzealarını sepetlerine doldurup buradan Bayrampaşa, Aksaray gibi semtlere götürür, oralarda satarlardı. Sokaklarda gezip bağırarak satış yaparlardı" diye anlatıyor.

Nazım Topçu da, Bağcılar halkının, eski dönemde geçimini ürettiği sebze ve meyveleri dışarıda satarak sağladığını teyit ediyor. Topçu, "İncir, üzüm satıyorlardı, başka bir şey yoktu. Pazara, buradaki mahallelere götürüyorlardı. Küfelerle, at arabasıyla satıyorlardı. Küfeleri eşeklere yükleyip götürüyorlardı. Ayrıca pazarlara, özellikle de yakındaki Bakırköy pazarına götürüyorlardı" diyor.

Korkmaz Çoruhlu'ya göre ise 70'li yıllarda esnaf sayısı azdı. Tek tük dükkana rastlanıyordu. Halkın çoğu bahçe ve tarla işiyle uğraşırdı. Ancak 1980'li yıllardaki nüfus patlamasının getirdiği talep artışıyla dükkan sayısı çoğalmıştı. Çoruhlu, "70'li yıllarda, Bağcılar'ın dış bölgelerindeki tarım arazilerinde bağcılık yapıldı. 1975-78'den sonra bu bağlar yavaş yavaş kaldırıldı, yok oldu. Önceden bağından üzüm aldığımız tarlalar vardı ve oradaki yerli halk, tarlalarında sebze meyve gibi ürünler yetiştirir, sonra da bunları götürüp pazarlarda satardı" aktarımında bulunuyor.

Çoruhlu da diğerleri gibi "Bağcılar, Güneşli, Mahmutbey'de yaşayan halkın yüzde 50'sinin geçimlerini kendi bahçe ve tarlalarında ürettikleri mahsulleri,

Bağcılar halkı toprak işlerinde imece usulü çalışırdı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

sebzeleri, malları ve kendi besledikleri hayvanlardan elde ettikleri ürünleri, İstanbul içerisinde satarak sağladıklarını" tekrarlıyor. Diğer kısmının ise "İstanbul içerisindeki sanayi, tekstil türü veya hut diğer iş kollarında ya da kapıcılık gibi işlerde" çalıştığını belirten Çoruhlu, "O dönemde Bağcılar'ın içerisinde herhangi bir üretim merkezi, fabrika veya hut kalkınma emaresini gösteren yatırımlardan bahsetmek mümkün değildi" diyor.

Celal Toprak da Bağcılar'ın meyve ağaçları, üzüm bağları, çavdar ve yulaf tarlalarıyla dolu olduğu, meydanadaki çeşmesinin yalağında hayvanların sulandığı dönemde, halkın geçimini yetiştirdiği ürünleri Bakırköy ve Suriçi'ndeki pazarlarda satarak sağladığını vurguluyor. "Buradaki insanlar" diyor Toprak, "bakla ya da ektikleri diğer ürünleri hayvanlar üstünde Şehremini'ye götürüp satıyorlardı. Baklanın yanı sıra bamya ve patlıcan gibi mahsuller de vardı. Bu ürünleri pazarlara eşek üstünde sepetlerle, at arabasında veya sırtlarında getiriyorlardı. Şehremini'deki İETT Otobüs Garajı var ya, onun yanında Şehremini pazarı vardı, orada satıyorlardı."

Bağcılar'ın yerlilerinin, ürettiği ürünlerin fazlasını pazara götürüp sattığına işaret eden Nazım Çiftçi, ürünlerin at arabaları ya da iki yanında yük sepetleri bulunan eşeklerle götürüldüğünü doğruluyor. "Hat-ta fırıncılar bile ekmeği mahalleye ve evlere onlarla dağıtırdı" diyen Çiftçi, "İnsanlar 'Ekmekçi, bir ekmek!' diye bağırlar, fırıncı da merkebin sırtındaki sepetten çıkarıp bir ekmek verirdi" şeklinde anlatıyor.

Enver Tırki, çocuklarını Mahmutbey'deki Sağlık Ocağı'na götürdüğü için tarlada çalışanlara şahit olmuştu. Mahmutbeylilerin çoğunlukla soğan ve bamya ektiğini belirten Tırki, bamya toplama usulünü şöyle anlatıyor: "Onların bir bamya toplama usulleri vardır. Bizim memlekette gıdık vardır, yani sepet... İşte ellerinde öyle sepetler olur, bamyayı ona toplarlardı. Kadınlar sıra sıra olurlar, tıpkı bizim köyde mısır çapalarken sıra olunduğu gibi bamya toplarlardı, imece usulü gibi."

"Annem tarlada, babam fabrikada çalışırdı"

Üçüncü nesil mübadillerden Fuat Sarp'ın babası THY'de çalışmış ve oradan emekli olmuş. Annesi ise diğer aile fertleriyle birlikte Mahmutbey'deki tarlalarında çalışıp bamya ve soğan yetiştiriyormuş.

Sarp'ın anlattıklarına göre o dönemde Mahmutbey

ahalisi için iş kapısı olarak iki yer varmış: Biri Türk Hava Yolları, diğeri ise İstanbul Belediyesi'nin itfaiye teşkilatıymış. Belki bunlardan sonra sayılacak üçüncü bir iş alanı ise varlığını İncirli'de E-5 kenarında hâlâ sürdüren Ömür Restoran'mış. Sarp bu konuda şunları söylüyor: "Bir de özel sektörde garsonluk yapan büyüklerimiz vardı. O da Ömür Restoran idi. Ayrıca, Ateş Tuğla ve Edip İplik Fabrikası da bu yöre halkı için istihdam kapısıydı. O zaman iş alanı bugünkü kadar çok değildi. Orada çalışan büyüklerimiz işveren tarafından sevilince, onlar da personel tercihlerini Mahmutbeylilerden yana kullanmışlar. Kamuda böyledir: Bir kişi gittiği zaman, arkadan bir eleman alınacaksa, kendi hemşerisini, kendi yakınını işe yerleştirir. Dolayısıyla, bu şekilde genel ağırlık Türk Hava Yolları olmuş, çalışmak için."

Yine Mahmutbey'deki mübadillerden olan Hasan Uzunalan, 1967'de İstanbul İtfaiyesi'nde çalışmaya başlamış. 11 yıl itfaiyede çalıştıktan sonra bir minibüs satın alıp "minibüsçülükte" karar kılmış. Bir sonraki aşamada ise Mahmutbey Köyü'nde bir tuhafiyeye dükkanı açarak 8 yıl ticaretle uğraşmış.

Bölgede perakende mağazalarıyla ticaret yapan Resul Kayatuzu da, Bağcılar bölgesinin yerlisi olarak nitelendirdiği muhacir ve mübadillerin çoğunun havaalanında ve itfaiyede çalıştığını teyit ediyor.

1960'ların Bağcıları (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Mahmutbey'den bir görünüm (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bir pazara gidiş hikayesi

Mahmutbey halkının bahçe ürünlerini pazarda satma serüvenine şahitlik eden Hasan Uzunalan, bu hikayeyi bütün teferruatıyla hatırlıyor. Uzunalan, 1950'li ve 60'lı yıllarda çocukluk, gençlik ve orta yaş dönemlerinde hayatının bir parçası olan pazara gitme ritüelini şöyle aktarıyor:

“Akşamleyin gidiyor, meyveni sebzeni toplayıp küfeliyorsun. Sonra küçük küçük sepetlerle eşiğin sırtına koyuyorsun. Satışa çeşit yapman gerektiği için eşiğe en az 4 küfe yüklemen lazım.

Sonra Mahmutbey'den Edirnekapi'ya doğru yola çıkarsın. Edirnekapi'da kalenin içine girene kadar 1 liralık mal satamazsın. Çünkü buradan oraya varıncaya kadar ne ev vardır, ne de başka bir bina. Esenler Köyü'nden geçiyorduk. Orada yol boyunca bir kahveci vardı, burada birer çay içip ikişer po-

ğaça yiyor, sonra yine yolumuza devam ediyorduk. Edirnekapi'ya 15-20 kişi birden giriyorduk ama içeri girdikten sonra kimse kimseyi görmüyordu. Bekleme yaptığımız, buluştuğumuz yer, Edirnekapi'da lokantacı İbrahim Aşçı'nın yeri idi.

O zaman orada pazartesi pazarı da kurulurdu. İbrahim Aşçı'nın oraya eşekleri getirir, bağlardık, herkes birbirini orada beklerdi. Yemeğimizi de bu aşçıda yedik, ondan sonra herkes yine eşeklerine biner; bu sefer eşeklerin üstünde geldik köye.

Sadece pazarda değil, mahalle aralarında da sattık sebzeleri. O zamanlar baklayı 15 kuruşa sattık. En pahalı ürünümüz bamaydı, bazen kilosu 50 kuruş ya da 1 liraya kadar yükselirdi. Günlük 12 – 15 lira hasılat toplardık. Bu çok iyi bir paraydı. Ben topladığım parayı anneme verirdim. O da bana ‘Oğlum, Allah razı olsun, al şu 25 kuruşu da akşama kahveye gidersin’ derdi.”

MAHMUTBEY'İN BAMYASI

Mahmutbey'in bamyalarını fabrikalar kapışırdı

Mahmutbey'in en meşhur, lezzeti ve nefasetiyle dile destan ürünü bamyası idi. Mahmutbey'in bamyası konserve üreticilerinin de dikkatini çekmişti. Bu yüzden 1960'lı ve 70'li yıllarda konserve üreticileri Mahmutbey Köyü'ne gelip köylüler ile anlaşma yapmaya çalışıyorlardı. Buna göre köylüler, ürettikleri bamyaları doğrudan konserve fabrikalarına vermeyi taahhüt ederlerdi. Bu anlaşmayı kabul edenlere, karşılığında ön ödeme yapılır, yani avans verilirdi. Mahmutbey'de üretilen bamyaların en önemli alıcıları arasında Vatan Konserve ile Bereket Konserve vardı. Rivayetlere göre konserve firmaları, Mahmutbey halkına, bamyalarını kendilerine vermeleri için neredeyse yalvarırlarmış.

Mahmutbey Selanıkliler Derneği Kurucu Başkanı Hasan Uzunalan, konserve sektörüyle Mahmutbey halkının ilişkisini şöyle anlatıyor:

"Bizim bamyamızın tohumu yerliydi ve çok kaliteli olurdu. Bu yüzden Vatan Konserve ile Bereket Konserve bize gelirdi. Bamyası eken ve toplayanlarla anlaşır, onlara avans vererek, 'Aman bamyayı bana verin' derdi. Neden? Çünkü bizim bamyamız gayet lezzetli olup, sümük yapmazdı. Bazı bamyalar çok sümüklenir, iyi pişmez; bu sebepten yemek yapamazsınız. Bizim bamyamızda o kadar sümük olmazdı. Vatan Konserve ile Bereket Konserve, bu köyün bamyasını satın alıp kapatırlardı. Ben kendimi bil-

dim bileli böyleydi, hep onlar alırdı."

Peki, bamyaların toplanmasını ve bir araya getirilip fabrikaya ulaştırılmasını kim organize ederdi? Hasan Uzunalan'ın anlattıklarına göre Mahmutbey'de bamyası işiyle yakından ilgilenip köylünün bamyasını toplayan birkaç isim vardı. Bu isimler; Hasan Tursal, Hatip Ahmet, Hasan Uzunalan'ın eniştesi Ali Rıza Kocası ve Süleyman Aksu'ydu. Süleyman Aksu, ilk defa Vatan Konserve dışında başka bir konserveciye bamyası götüren kişi olarak da anılıyor. Aksu, Bereket Konserve ile anlaşmayı tercih etmişti.

Bu kişilerin köylü ile fabrika arasında bağlantı kurduklarına işaret eden Uzunalan, sözlerine şöyle devam ediyor:

"Bu kişiler, köylüden ihtiyacı olanlara avans veriyorlardı. Tabii ki bamyayı kendisine vermek kaydıyla... Topladığın bamyayı kendin için de saklayamazsın. Bamyanın tıkasını düzgün kesersin, şöyle uzun bir yeri var ya, orayı kesersin... Bamyayı götürdüğün yer sorar sana: 'Bamyayı kestini mi?' 'Kestim abi' dersin, çıkarır parasını, 2 kuruşu peşin verir. Kaç kilo? 10 kilo. 20 kuruşu alırsın. O zaman verim çok iyiydi, çok bamyası toplardık. Çok iyi hatırlarım: Günde 150 kiloya kadar bamyası toplardık. En çok bamyayı Hasan Tursal toplardı, 1-1.5 ton... Bizimki ise günde 30 kilodan aşağı düşmezdi. Bamyası gün aşırı toplanır. En az toplayan 20 kilo, 30 kilo toplardı. 15-20 kadın her gün Hatip Ahmet'e bamyası toplamaya giderdi. Çünkü Hatip Ahmet'lerin tarlası çok büyük olup, bamyayı da çok ekerlerdi."

"Herkes Mahmutbey'in bamyasını isterdi"

Hakkı Atçıl da köye ilk geldiği zamanlarda, bölgede çok büyük bamyası tarlaları olduğunu söylüyor. "Bamyası tarlalarının" diyor Atçıl, "yanından geçiyorduk. Buğday tarlaları da vardı. Buğday harmanı yapıyordu."

Nevriye Oral, her köyün meşhur ürününe vurgu yaparak, "Mahmutbey'in bamyası çok meşhurdur. Herkes Mahmutbey'den bamyası almak isterdi" diyor. Vasfiye Badem de, Mahmutbey'den getirilen bamyaların, satılmak üzere Bakırköy pazarlarına

götürüldüğünü hatırlıyor. Mahmutbeylilerin ayrıca fasulye de yetiştirdiğini anlatan Badem, “Fasulye Mahmutbey’den eşeklerle getirilirdi. Eşegin iki tarafındaki sepetlerde fasulyenin yanı sıra bamya, domates ve biber de olurdu” diyor.

Bağcılar’ın topraklarının çok verimli olduğuna işaret eden Badem, “Ne ekersen o yetişiyordu. Mesela ben burada kabak ekim, bamya ekim, mısır ekim, bürünceler ekim” diyor. Badem, bizzat ekmeye başlamadan önce sebze satın almak için Mahmutbey’e gidiyormuş.

Bakırköy’den Eyüp’e, Bağcılar’dan Topkapı’ya, Zeytinburnu’ndan Şehremini’ye kadar bütün pazarlarda Mahmutbey’in bamyası meşhurmüş. Bu durumu Vasfiye Badem şöyle anlatıyor: “Bu pazarlarda soruyorlar: Nereden bu ürün? Mahmutbey’den geldi diyorlar. Çok meşhurdu Mahmutbey’in bamyası; nasıl Selimpaşa’nın bamyası meşhursa, burada da Mahmutbey’in bamyası meşhurdu. Çok güzeldi, meşhurluğu oradan geliyordu, lezzetliydi de... Tohumlarını da kendileri yetiştiriyorlardı. Atalarından kalma olabilir.”

Farkı; tombul olması

Üçüncü nesil mübadillerden Fuat Sarp, Mahmutbey’in bamyasının neden meşhur olduğunu şöyle anlatıyor:

“Toprağı önemli, ama tohumu da önemlidir. Bizim bamyamız tombul oluyordu. Ege, Balıkesir ve İzmir yörelerinde de bamyalar vardır ama bizim bam-

yamız tombul bamyaya idi. Bazı yerlerde bamyalar tohum olarak uzun-sivri oluyor, bizim bamyamızsa tombuldu.”

Sarp, bamyaların köyün büyükleri tarafından at veya eşek sırtında ya da yürüyerek Eyüp’e kadar götürüldüğünü belirtiyor. Sarp, bamyaların orada sokak sokak, mahalle mahalle dolaşarak satıldığını, sonrasında da tekrar at ya da eşek sırtında Mahmutbey’e dönüldüğünü kaydediyor. “Daha sonraları” diyor Sarp, “arabalarla gidilmeye başlandı. İki-üç arkadaş bir araba tutup nerede pazar varsa oraya gidiyorlardı. Mesela Bağcılar, Bakırköy ve Yeşilköy’deki pazarlara gidiyorlardı. Tezgâhlarını kurup satışlarını yapıyor, akşama dönüyorlardı. Ayrıca, Mahmutbey’e toptan almak için gelenler de oluyordu. Gelen kişiye belli bir ücret karşılığı, kilo hesabı bamya satılıyordu.”

Mahmutbey’de bamyaya tarlası. (Mahmutbey Selanikliler Derneği Arşivi)

Marshall Yardımları kapsamında Bağcılar'a verilen traktör (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

BAĞCILAR'DA GEÇİM

Bağcılar, 1980'li yıllara kadar geniş arazileri üzerinde birçok çiftliğe ev sahipliği yapıyordu. Çiftliklerin varlığı Osmanlı döneminde de biliniyordu. Özellikle Papaz Çiftliği, Kaşıkçı Çiftliği, Küçük Tavukçu Çiftliği ve bugünkü Çiftlik bölgesine adını veren Çiftlik bunlardan birkaçıydı. Cumhuriyet döneminin Koçman Çiftliği ile Hayriye Kayraklı'ya ait Kayraklı Çiftliği de bunlar arasında sayılabilir.

Daha küçük ölçekte olan çiftlikler de vardı. Bunlardan biri de Çınar Mahallesi'nin kurulmasına vesile olan Bulgaristan muhaciri Mehmet Gür'e aitti. 1970'li yıllarda Mehmet Gür ile tanışan ve 1980 ihtilali sonrası Çınar Mahallesi'ne muhtar olan Memduh Delice, bu konuda şunları söylüyor:

“Mehmet Amca, İlçe Emniyet Müdürlüğü karakolunun oralarda çok muazzam çiftçilik, muazzam hayvancılık yapıyordu. Manda, inek besliyordu. Ama çocukları bunu devam ettirmedi. Kasaplar geliyor, alıp gidiyordu. Mesela Şehremini'den, Eminönü'nden kasaplar geliyordu. Bana şu kadar hayvan lazım diyor, canlısını alıp gidiyorlardı. Mehmet Amca orada süt satışı da yapardı. Biz de sabahları gidip süt alırdık.”

Mahmutbey'in sütçüleri: Hasan Gürsu ve Sütçü Mümin

1960'lı yıllardan beri Bağcılar'da çalışan ve yaşayan Mehmet Meral, özellikle Mahmutbey halkını yakından tanıma fırsatı bulmuş. Meral, Mahmutbeylilerin hayvancılık da yaptığının altını çizirken, her hane nin gübresini evinin önünde biriktirmesi sebebiyle kokudan ve sinekten köye girilemediğini söylüyor.

Meral, “Mahmutbey'in yerli insanları arasında fazla paralı kimse yoktu. Süt satanların eline biraz para geçiyordu. Ziraattan, kıvırcıktan, kuru ve yeşil soğandan, maydanozdan, maruldan da biraz para kazananlar vardı” diyor.

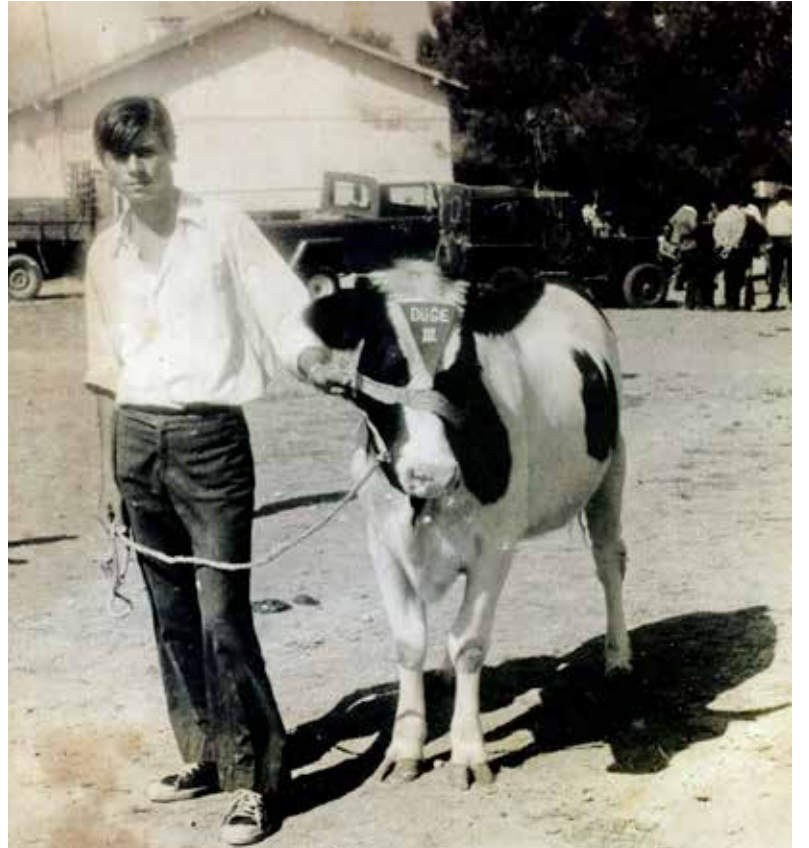
Mahmutbeyliler büyükbaş hayvan besliyordu. Daha çok sütü için beslenen ineklerden elde edilen sütler köylüden düzenli olarak toplanıyordu. Süt toplayan iki kişi olup, ikisi de Mahmutbey'in yerlilerindendi. Birisi Sütçü Mümin, diğeri ise aynı zamanda emlak-

çılık da yapan Hasan Gürsu'ydu.

“Hasan Gürsu” diyor Mehmet Meral, “evinin altında bir ofis kurmuştu. Sütler burada güğümlere toplanıyor, oradan da fabrikaya götürülüyordu. Ya da mahalli satışlara sevk ediliyordu. Mahalli satış derken; süt güğümleri atların iki yanına asılıp satılmak üzere Aksaray'a götürülüyordu. Ayrıca Bakırköy Osmaniye'ye de gidiyorlardı. Öyle bir durumdu ki, atla gece yola çıkarlar, ertesi gün gelirlerdi. Gece gündüz çalışıyorlardı, o zamanlar kolay para kazanılmıyordu...”

İstanbul'a sebze satıyorlar

Mahmutbeylilerin yetiştirdiği ziraat ürünlerinin en meşhuru bamyaydı. Ama bamyanın yanı sıra buğday, hayvanlarına yem olarak yulaf ve arpa da ekiyorlardı. Bahçecilik de yapan Mahmutbeyliler, sebze olarak marul, soğan ve kıvırcık yetiştirip satıyorlardı. Sebzeler mevsimine göre değişiyordu. Mahmutbeyliler yetiştirdikleri bu ürünleri sepetler içine yerleştirip hayvanlara yüklüyor ve satmak için

Bağcılar'da düve yarıları yapıldı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İstanbul'a götürüyorlardı. Mehmet Meral'a göre Mahmutbey halkı, "İstanbul'un sahilden, yani Sirkeci'den bu tarafına atlarla gidip, mahalle mahalle dolaşarak ürünlerini satarlardı."

Mahmutbey Köyü, Bağcılar'ın en kalabalık köyüydü. 1960'lı yıllarda Mahmutbey'de 200'ün üzerinde hane vardı. Evler çok sık ve birbirine yakındı. Mehmet Meral'in verdiği bilgilere göre Mahmutbey'in bulunduğu yer biraz kuytu olup etrafı korunaklıydı. Bu yüzden de binalar birbirine bitişik yapılmıştı. Köyün ortasında ise bir meydan vardı. Düğünler bu meydanda yapılır ve bir hafta sürerdi.

Tütün yasaklanınca sebzeçilik başlar

1970'li yılların başında tütün ekiminin devlet tarafından yasaklanmasından sonra Mahmutbey halkı tamamen buğday ekimi ile sebzeçiliğe dönmüş. Uzunalan, "Mahmutbeyliler buğdaya döndü. Artık domates, biber, patlıcan gibi ürünleri ekmeye başladı" diyor. Mehmet Ceyhan da Mahmutbey'de yetişen buğdayların çok verimli olduğuna işaret ederek, "Buğday tarlasına girdiğimizde boyumuz gözükmeydi, öyle verimliydi toprağı" diyor.

Uzunalan'ın verdiği bilgilere göre Mahmutbeyliler Göztepe Mahallesi'nin alt kısmına düşen Pandonice Çiftliği tarafında bahçeler yapmaya başlamışlar.

Burayı tercih etmelerinin sebebi de dereye yakın olmasıymış. Böylece kolaylıkla bahçe sulaması yapabiliyorlarmış.

Üzüm bağları

Bağcılar Köyü'ne gelince en çok üzüm bağları meşhurdur. Bu yüzden 1975'te belediye olurken adına Yeşilbağ denilmişti. Aynı şekilde, Mahmutbey'de de üzüm bağları ve kayısı ağaçları vardı. Mahmutbey halkı yetiştirdiği üzüm ve kayısıları satmak için pazara götürürdü. Mehmet Meral, "Mahmutbey'in insanı pazar işini çok iyi beceriyordu. Bu ürünleri hayvanlarla, atlarla İstanbul'a taşıyor ve orada pazarlıyorlardı" diye anlatıyor.

Mehmet Ceyhan ise Bağcılar'ın üzüm bağlarıyla ilgili yeni bir bilgi veriyor. Ona göre üzümler, at arabasıyla Bakırköy, Zeytinburnu, Topkapı, Fındıkzade ve Şehremini'deki pazarlara götürülüp satılırdı. Bağcılar'ın üzümünün pek meşhur olduğunu tekrarlayan Ceyhan, "Üzümleri genelde fabrikalara veriyorlardı. Bu fabrikalardan biri de (Efes) Haznedar'daydı. Oraya götürüyorlardı" diye anlatıyor.

Kirazlı'ya adını veren ağaçlar

Mehmet Meral, Kirazlı'da kiraz bahçelerinin olduğunu söylüyor. "Bu bahçeler yakın zamana kadar da

Mahmutbey'de tütün üretimi. Tütün üretimi 1970'lerin başında yasaklandı.

Mahmutbey'de tarlada çalışan kadınlar. (Mahmutbey Selanikliler Derneği Arşivi)

duruyordu” diyen Meral, “Araziler kıymetlendikten sonra bahçeler bozuldu” diye dert yanıyor.

Bağcılar’ın ilk kadın muhtarı Nevriye Oral da çocukluğunun ve genç kızlık döneminin geçtiği Kirazlı Köyü’ne adını veren kiraz ağaçlarını şöyle anlatıyor:

“Kirazlı’nın kirazları vardı hakikaten. Bunları da gördüm çocukken, çok güzel kirazlardı, böyle iri iriydi. Hem kiraz ağaçları çoktu da... Bugünkü belediye binasını geçtikten sonra Kirazlı başlardı. Bir yol girer araya doğru, belediyenin karşısından... İşte o yolun orada kiraz ağaçları vardı. Bir de Mahmutbey’e giden yolun üstü, yani sağ taraf olduğu gibi kiraz bahçeleri idi.”

Vasfiye Badem ise Kirazlı’ya genç bir gelin olarak geldiğinde çevredeki boş arazide bahçecilik yapmış. Kirazlı’nın yerlisi Efrat Amca’nın gösterdiği alanda ekim yapan Badem, “Biberler, patlıcanlar yetiştirdim evimin etrafında, güneşli topluyordum. Öyle biberler, öyle patlıcanlar oluyordu ki, bıkıyordum toplamaktan... Almanya’dan gelenler olmuştu bir ara, bayıldılar biberlere. Almanya’ya biber bile götürdüler, çok güzeldi buralar o zaman, tenhay-

dı” diye konuşuyor. Badem, Kirazlı’nın eriklerinin de çok güzel olduğunu söylemekten kendini alamıyor.

Badem, Kirazlı’nın yerlilerinin hayvancılık yaptığını, inek beslediklerini ve bu yüzden de ortalığın sinekten geçilmediğini de söylüyor. Badem, hayvan yetiştiriciliği ve ürünleri hakkında şunları anlatıyor:

“Çoğunlukla inekleri vardı, süt satıyorlardı. İleride de bir yoğurthane, yani yoğurt imalathanesi vardı. Sütler orada toplanıp, yoğurt, kaymak yapılıyor, sonra da bakkallara dağıtılıyordu. Adamın bir arabası vardı. Yeri de çok büyük değildi, biraz küçükçe bir yerdı ama satıyorlardı.”

Göbel’in sürüsü...

Güneşli halkı da hayvancılık ve ziraatçılıkla uğraşır. Güneşli’de Göbel’in sürüsü meşhurdur. Oldukça büyük bir sürü olduğundan herkes Göbel Hüseyin’in sürüsünü bilirdi. Mehmet Meral, “Güneşli’de Göbel’in sürüsünü görürdük, sahibine de Göbel Hüseyin derlerdi” diyor. Meral’a göre Güneşli’de ziraatın fazla çeşidi yoktu. Ziraat en iyi Mahmutbey’de yapılıyordu: Mahmutbey halkı bu işi çok iyi beceriyordu.

Güneşli'de bahçecilik yaygındı

Dede ve babaannesi Güneşli Köyü'ne yerleşip bahçecilik yapan Nevriye Oral, o dönemde üzüm ve elma bağlarının da olduğunu belirtiyor. Oral, "Hem üzüm, hem de elma bağlarımız vardı. Ayrıca soğan, domates gibi ürünler yetiştiriyorlardı. Güneşli'nin alt tarafındaki ayazmanın karşısında herkesin bahçesi olurdu. Biber ve domates yetiştirdi bahçelerde. Çünkü suya yakın ve sulaması kolaydı. Burada yetişen ürünleri Bakırköy'deki pazarda satarlardı" bilgisini veriyor.

Nevriye Oral'ın ailesi küçük çaplı da olsa tavukçuluk yapmış. "Bir de" diyor Oral, "küçük, bir evlik

yerimiz vardı. Orada tavuk beslerdik. Yumurtaları götürüp Bakırköy'de satarlardı. Aynı zamanda ineklerimiz de vardı. Sütlerini sütçü gelip toplardı."

Ayçiçeği yetiştirilirdi

Nevriye Oral, ilk defa başka bir tarla ürününden bahsediyor: Ayçiçeği... Merkez Mahallesi'nde, sarı sitelerin bulunduğu alanda buğday harmanları kurulduğunu anlatan Oral, tarih olarak 1960'ların başını veriyor. Oral, şöyle devam ediyor:

"Bunlar 1970-75'e kadar sürdü. Sonra araziler yavaş yavaş parsellenmeye başlayınca harmanlar da giderek kalktı. İlk önce buğday tarlaları satıldı.

Bağcılar ahalisinden Şerif ve Hasan Danacı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Ayçiçeği de olurdu. Bahçedeki ayçiçekleri toplanır, ardından patozlarla ayıklanırdı.”

Nevriye Oral, küçüklüğünde Bağcılar Köyü tarafına gelmemiş. Ancak annesinden duyduğu kadarıyla, Bağcılar Köyü’nde daha çok hayvan çiftlikleri olduğunu söylüyor. Oral, “Orada hayvan çiftlikleri varmış. Mandalar sulak yeri, yüksek ya da serin yeri sever ya; orası da biraz yüksekte kaldığı için çoğunlukla manda çiftliği vardı diyorlar. Annemlerden duyduğum kadarıyla söylüyorum, ben göremedim” diyor.

“Üç köyde de hayvancılık yapılırdı”

Halil İbrahim Garip, Bağcılar’ı oluşturan Güneşli, Kirazlı ve Mahmutbey köylerinde ziraat ve hayvancılık yapıldığını doğruluyor. Garip, “Halk buğday, arpa ve çeşitli şeyler ekip biçerdi. Hayvancılık da vardı. Büyükbaş, küçükbaş hepsi vardı köylerde. Güneşli’de, Kirazlı’da, Mahmutbey’de, Bağcılar’da, Koca Sinan’da eskiden çok hayvan ve ahır vardı. Hayvancılığı hem kendi ihtiyaçları için hem de ticarî amaçla yaparlardı. Özellikle sütçülük yapanlar vardı” şeklinde anlatıyor.

Hayvancılığın en çok Güneşli’de yapıldığı söylenebilir. Halil İbrahim Garip’in verdiği bilgiye göre, Aksa Kliniği ile Halil İbrahim Sofrası’nın olduğu araziler dahil, o çevredeki geniş bir alanda hayvan ahırları bulunurdu. Garip, “Orada çok büyük hayvan ahırları vardı, büyük hayvancılık yapılırdı. Hatta ben gider onlardan süt, yoğurt alırdım” diyor.

Hakkı Atçıl, bölgede daha çok Karadenizlilerin hayvancılık yaptığını ve süt sattıklarını aktarıyor. Atçıl’a göre Bağcılar’da küçükbaş hayvan beslenmesinin en güzel tarafı, güvenle helal kesim et yenilebilmesiymiş. “Hacı Refik’in” diyor Atçıl, “bir komşusu vardı, Niğdeli Mehmet Ali diye. Haftada bir hayvan keserdi. Bize de 5-6 kilo gönderirdi. Sonra merkezde kasaplar vardı, kendileri kesiyordu, onlardan alıyorduk. Et bakımından çok iyiydi burası; o zaman avantajlıydı, güvenilir etlerdi.”

Çevre pastanelere süt verirlerdi

Fethi Kutas, Bitlis’ten Bağcılar’a geldiğinde bölge halkını daha çok hayvancılık yaparken bulmuş. Kutas’ın anlattıklarına göre ağırlıkla inek besleyen Bağcılar ahalisi, elde ettikleri sütü at arabalarına yükleyip Parseller, Güngören ve Bakırköy’deki pas-

tanelere veriyorlarmış. Ayrıca keçi de beslenip sütü satılırmış. Bağcılar’a Anadolu’dan gelenler, buraya yerleştikten sonra, dört-beş komşu bir araya gelecek keçi satın alıp keserlermiş.

Kuşkusuz sütçülük yapanlar arasında Anadolu’dan gelenler de bulunuyordu. Bunlardan biri de herkes tarafından tanınan Giresunlu Zühtü Karahasan’dı. Kutas, “Zühtü Karahasan benim komşumdur. Beş-altı tane ineği vardı, sütçülük yapıyordu” diye anlatıyor.

Fethi Kutas, Anadolu’dan gelip de Bağcılar’ın tarlalarında ürün yetiştiren kişilerden birinin de Giresunlu Hamza olduğunu söylüyor. Elbette buldukları bahçe kültürünü benimsemekten ziyade kendi bahçe kültürlerini buraya getirdikleri için, ettikleri ürünler de farklılaşıyordu. Giresunlu Hamza, Karadeniz’in geleneksel sebzesi olan karalahana ekiyordu geniş tarlalara. Ayrıca soğan ve marul da yetiştirip çarşıda, pazarda satıyordu.

Gazi Amca’nın kavakları

Ağaç yetiştirenler de vardı Bağcılar’da. “Gazi Amca’nın” diyor Fethi Kutas, “kavakları vardı. Demirkapı’ya minibüsle gelirken söylenen durak isimlerinden biri de Kavaklar’dı. ‘Kavaklar Durağı’nda ineciğim’, denilirdi. İşte o Kavaklar Gazi Amca’nın kavaklarıydı. Gazi Amca kavak yetiştirip satıyordu. Bir başka deyişle, satmak için kavak yetiştiriyordu. Tahta ve tomruk yapıyor, inşaatlara veriyordu. Pencere, kapı yaptırıyor, inşaatlarda kullanıyorduk onları.”

Bıldırcın çiftliği

Çiftlik bölgesinde yaşayan Enver Tırki, Bağcılar’da tavuk çiftliklerinden başka bıldırcın çiftliği de olduğunu bildiriyor. Tırki’ye göre Fatih Mahallesi civarında Ardiç Sokak’ta (günümüzde 1753. Sokak) bir bıldırcın çiftliği vardı. Tek katlı, kümesler şeklinde yapılan bıldırcın çiftliğini şöyle anlatıyor Tırki:

“Ben girdim bir seferinde bıldırcın çiftliğine. Bıldırcınları tel örgüden bir kafesin içine koymuşlar. Diyelim 100 tane bıldırcın... Yumurtasını alıp satıyorlardı. Niye? Çünkü bıldırcın yumurtası meşhurdur. Biz de çiftliğe gidip bıldırcının gübresini alır, bahçemize saçardık. Sahibini tanımıyorum ama çiftlikte beş-altı kişi çalışıyordu. Oldukça büyük bir çiftlikti. Yaklaşık 1.000-1.500 adet bıldırcın vardı.”

MAHMUTBEY'DE TÜTÜN ZAMANI

Mahmutbey'de toplandıktan sonra kurutulan tütünler. (Mahmutbey Selanikliler Derneği Arşivi)

“Tahta binalarda tütün kurutulurdu”

Mahmutbey Köyü'nde tütün ekildiğini görüp hatırlayan ender isimlerden biri Mehmet Meral. O vakitler çok kısıtlı alanlarda ekilen tütünler, tahta evlerin dışına iple asılarak kurutulurmuş. Hane başına düşen tütün ekim alanı, üç-dört dönümü geçmezmiş. Tütünün ekiminin, toplanmasının ve sonrasındaki safhalarının çok fazla işçilik istemesi sebebiyle Mahmutbey halkı, tütünden ziyade bamyaya ekimine yoğunlaşmış. Bamyadan sonra en fazla ekilen ürün ise soğandı.

Mehmet Meral, tütün ile ilgili bilgilerini şöyle aktarıyor:

“Ben tütün ekildiğini gördüm. Kuruması için tahta binaların dışına dahi iple asarlardı. Tütün bu şekilde ve yazın yapınca kuruyordu. Zaten tütün onuncu aya kadar toplanıp, kurutuluyor. Ondan sonra kış mevsimi... Demetler iplerde, askıda... Sonra denk yapılıyor, balya halinde. Tıpkı saman balyası gibi... Tabii o kadar kalın değil, 20 cm. genişlikte kalıp yapılıyor. Ve kalıbın içerisinde tütünler demet demet diziliyor. Buna *denk* deniliyor. Yirmi-otuz kiloluk balya oluyor. Sonra eksper gelip bakıyordu. Tütün eksperleri vardı o zaman, devlet tarafından gönderilen. Tütünü halktan onlar alıyordu.”

Mahmutbey Selanikliler Derneği Kurucu Başkanı Hasan Uzunalan, çocukluğunda tütün ekimi ve top-

“Biz su taşırdık, annelerimiz ekerken. O zaman kırçaklar (dibi dar üstü geniş su fıçısı) vardı, eşeklere yüklenirdi. At arabası olanlar bidonlarla taşırdı suyu. Çeşmelerde o zaman su boldu. Tütünü eken bir de dibine su dökerdi, can suyu derler ona. Birkaç gün sonra doyaya bir su daha verilirdi.”

lanmasında çalışmış. Mahmutbey Köyü'nde en iyi tütünün kim tarafından yetiştirildiğini, kaç dönüm arazi ekildiğini, kaç para ettiğini dün gibi hatırlıyor. Ona göre en zevkli kısım, tütün denklelerinin arabalara yerleştirilip Rami'deki alım merkezine götürülmesiymiş. Devlete yazdırdığı tütün miktarını denkleştiremeyenler, fazlası çıkan komşulardan ödünç almış.

Hasan Uzunalan, 1950'li yıllarda Mahmutbey Köyü'ndeki tütüncülük hakkında şu bilgileri veriyor:

“İlk önce eksperler gelir ve hangi araziye tütün ekeceğini tahlil ederek o araziye ekerdi. Tütün ekilip de, bir-iki yaprak yaptığında eksperler tekrar gelirdi. Tarlaya bakarlardı, ne kadar tütün çıkarır diye. Ve tahmin ettikleri miktarı yazarlardı. Zamanı gelir, tütününü toplar, dizer, kündelersin... *Künde* deriz ona, kurutursun. Kuruttuktan sonra *pastal* haline getirirsin; büyüğünü, küçüğünü, bir de kötü olanları, yani sırapaları ayrı ayrı yapar, denklersin.

Eğer eksperin yazdığı kiloyu çıkaramazsan, komşuların merdiven altı dediği tütünleri vardır, onlar atılır. Herkes elindekini atmaz, bekletir; çünkü komşuya lazım olacaktır. Eğer yazılan kiloyu tamamlayamadıysan, komşulardan tamamlamaya çalışır ve tamamlarsın.

Sonra eksper gelir, denklemin ortasından bir demet çekip bakar. Gider bir başkasının başka bir yerinden çeker. Biz bu işe ‘pastal’ deriz. En az yedi-sekiz tane pastal çekip bakar. Orta, ya da çok iyi der. Ona göre tütününe değer biçerler. Ondan sonra gidersin Ramî’ye. O zaman tütün alımı Ramî’deydi. Tütün denklemini oraya abilerimiz, babalarımız, annelerimiz götürürdü.

Tütün denklemleri at arabalarına yüklenirdi. Mesela komşunun 15 dengi, arabada ise 20-25 denklik daha yer vardır. Seninkini de götürür. Zaten tütünler sırayla alınıyor, herkes birden götürmüyor. Neyse, götürürler ve paralarını alıp gelirler. O zaman bakkal veresiye... Bakkalın, kasabın parasını verirler. Elde ne kaldıysa, onunla da seneyi çıkartırlar.”

Hasan Uzunalan, tütünden iyi para kazanıldığını anlatıyor. Ona göre tütün yetiştirmenin en iyi tarafı, ele topluca para geçmesiydi. Tütünün sırayla alınması gibi, bedelinin ödenmesinin de sırayla olduğunu vurgulayan Uzunalan, “15 veya 20 günde veriyor, ama sırayla veriyorlardı. Kim önce götürmüşse önden alıyordu parasını” diyor.

Uzunalan’ın ailesi de tütün ekimi yapmış. Kendisi de daha çocuk iken annesiyle birlikte tütün ekiminde çalışan Hasan Uzunalan, yaptıklarını şöyle anlatıyor:

“Biz su taşırdık, annelerimiz ekerken. O zaman kırçaklar (dibi dar üstü geniş su fıçısı) vardı, eşeklere yüklenirdi. At arabası olanlar bidonlarla taşırdı suyu. Çeşmelerde o zaman su boldu. Tütünü eken bir de dibine su dökerdi, can suyu derler ona. Birkaç gün sonra doyaya bir su daha verilirdi. Rahmetli ağabeyim bir kuyu açtı, bizim yerimizin altına. Başladık oradan taşımaya, hatta komşular da taşırdı. Tütünü böyle suluyordun. Ondan sonra çapa zamanı geliyor, çapasını yapıyorsun, sıra geliyor kırmaya. Yapraklar sararır, güzelleşir. Yaprakları 1-2, 1-2, 1-2-3 alırlar; tütünün en son yeri uç tütünüdür. Çok güzel olur; zaten kilosunu tamamlamış olan uç

Hasan Uzunalan

Hasan Uzunalan, “1970’li yıllarda bir mavi küf çıktı. Mavi küf çıktıktan sonra tütün ekmeyi yasakladılar bu bölgede. Tütünün mavi mavi küflenmesini halk olarak biz de farkettilik” diyor.

tütününü pek vermez. Herkes sigara içiyor, bu ucu kıyıyordu. Babamlar da kendi tütünlerini kendileri yapıyordu...”

Hasan Uzunalan’ın ailesinin tarlasında 250 kg. tütün yetiştirmiş. “Bize” diyor Uzunalan, “eksper 250 kilo yazdı. Aile kalabalıktı; ablam, abim büyümüşü. 250 kiloyu yapardık. Rahmetli Hasan abiler vardı, güzel tütün çıkartırlardı. Bu köyün en güzel tütününü onlar çıkartırdı. Askerî araziye ekiyorlardı; her türlü hizmetini de güzel yapıyor, mahsulü de güzel alıyorlardı.”

Mahmutbey’de tütün ekiciliğinin sona ermesi 1970’li yılların başında olmuş. Çünkü o yıllarda mavi küf diye bir tütün hastalığı çıkarak yol açtığı zarar önlenememiş; devlet de çareyi tütün ekmeyi yasaklamakta bulmuş.

Hasan Uzunalan bunu şöyle anlatıyor:

“1970’li yıllarda bir mavi küf çıktı. Mavi küf çıktıktan sonra tütün ekmeyi yasakladılar bu bölgede. Tütünün mavi mavi küflenmesini halk olarak bizler de fark ettik. Ondan sonra da zaten yasakladılar.”

BAĞCILAR'DA İŞ VE ÇALIŞMA HAYATI

ÇALIŞMA HAYATINDA DEĞİŞİM: TARIMDAN FABRİKALAŞMAYA GEÇİŞ

Mehmet Meral, Bağcılar ve civar bölgelerin fabrikalaşmaya başlamasıyla ilgili ilginç tespitlerde bulunuyor. Ona göre 1960'ların sonuna doğru fabrikalaşmada artış yaşanmaya başlamıştır. Şirinevler'de Ateş Tuğla, Zeytinburnu'nda çimento ve Sümerbank fabrikası bunlardan birkaçıdır. Bunlara paralel bir şekilde bölgedeki inşaat sektörü de canlanır. 1967'den 72'ye kadar, iş bulmanın sıkıntılı olduğu bu dönemde parsellemelerin artmasıyla, çoğunlukla tek katlı evler olmak üzere inşaatlar da artar. Meral, "Biz geldiğimizde Zeytinburnu ve Haznedar geçekundu bölgesiydi. 70'lerde bunlar yıkılıp, yeniden yapılmaya başlandı... Dışarıdan İstanbul'a gelen işçilerin sayısı da arttı" diyor.

1972'den sonra bölgeye çeşitli fabrikalar gelmeye başlar. Bu fabrikalar ağırlıkla demir döküm sektöründendir. Böylece Mahmutbey başta olmak üzere civar köylerde bir fabrikalar bölgesi oluşmaya başlar. 1974'ten sonra ise bu tür faaliyetler daha da ziyadeleşir. Mehmet Meral, bu durumu, "Erbakan Hoca'nın koalisyon hükümeti"ne bağlıyor. Meral şöyle diyor:

"Erbakan Hoca ile Ecevit'in birlikte hükümet olmasıyla memleketin önü açıldı. Özal devrinde biraz daha değişiklikler oldu, Türkiye biraz daha gelişmeye başladı. Bağcılar tam sanayi bölgesi değil de, yan sanayi bölgesi haline geldi. Kocaman tavuk çiftlikleri, öbür tarafta başka çiftlikler, başka ufak tefek fabrikalar, iş yerleri, tekstil atölyeleri kuruldu. Özal döneminde tekstil arttı, işçiler kolayca iş bulur oldu."

Memduh Delice'ye göre de Bağcılar bölgesine fabrikalar 1974'ten sonra gelmeye başladı. "Önce" diyor Delice, "demir çekme fabrikaları geldi Kirazlı'ya. Ateş Tuğla Fabrikası zaten vardı."

Fabrikalarda çalışma dönemi

Delice'nin ifadelerine göre Çınar Mahallesi'nde oturanlar o yıllarda Maltepe'de bulunan Şişe-Cam fabrikası ile karşısındaki soba ve demir döküm fabrikalarında çalışmış. Bir kısmı da Elektrik İdaresi, İETT gibi kurumlarda çalışmışlar.

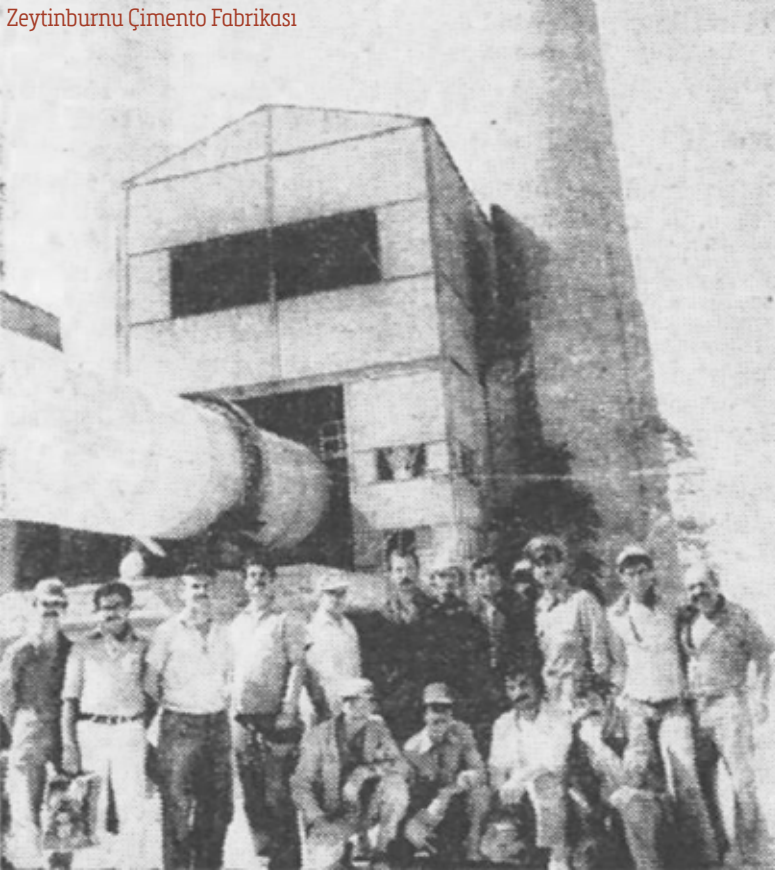
Bağcılar halkının çalıştığı fabrikalardan İçdaş

"Ülker ve ilaç fabrikası olup çok sayıda insan buradan emekli olmuştu. Devlet dairelerinde çok az insan çalışırdı. Bakırköy'deki işyerlerinde çalışanlar vardı. İncirli, Zeytinburnu gibi yerlerde konfeksiyonlar vardı; Bozkurt ve Aksu fabrikaları gibi..."

Halil İbrahim Garip, Kirazlı bölgesi ile çevrede yaşayanların 1970'li yıllarda daha ziyade fabrikalarda çalıştığına işaret ederek, "Anadolu'dan gelmiş olanlar fabrika ve işyerlerinde çalışırdı. Az bir esnaf vardı. Çok nadirdi kendi işini yapan" diyor.

Garip, fabrikaların Topkapı çevresinde olması nedeniyle insanların çalışmak için buraya geldiklerini söylüyor. Garip, "Ülker ve ilaç fabrikası olup çok sayıda insan buradan emekli olmuştu. Devlet dairelerinde çok az insan çalışırdı. Bakırköy'deki işyerlerinde çalışanlar vardı. İncirli, Zeytinburnu gibi yerlerde konfeksiyonlar vardı; Bozkurt ve Aksu fabrikaları gibi..." diye konuşuyor.

Zeytinburnu Çimento Fabrikası

İçdaş

Bağcılarlıların çalıştığı fabrikalar

Bağcılar'ın, özellikle sanayinin yoğunlaştığı Topkapı-Maltepe hattı tarafında kalan mahallelerinde yaşayanlar, bu bölgedeki fabrikaların eleman ihtiyacını karşılamış. Sözelimi Yüzyıl Mahallesi'nde oturanların önemli bir kısmı, Şişe-Cam Fabrikası'nda işe girmişler. İstanbul'un henüz Suriçi'nden öteye taşmadığı o dönemlerde, Topkapı civarına inşa edilen bu fabrikalarda, çoğunlukla Yüzyıl Mahallesi, Esenler, Atışalanı gibi yerleşim yerlerinde oturanlar istihdam edilirmiş. Elbette ki bölgede Şişe-Cam dışında daha başka önemli fabrikalar da varmış. Alman İlaç Fabrikası, Ülker, Ülker'in karşısında bulunan Akın Tekstil Dokuma Fabrikası, General Elektrik bunlardan birkaçıymış.

O dönem bu fabrikalarda çalışan Bağcılar sakinleri, Topkapı'dan ötede hiçbir yapı ya da fabrikanın bulunmadığını, bütün arazinin bomboş olduğunu anlatıyorlar. Topkapı'da, fabrikalardan sonraki en önemli yer otogarmış. Otogar da, buraya, şehrin dışı diye yapılmış zaten. Göçün artmasıyla birlikte, Bağcılar'da oturanlar, fabrikaların yanı sıra binaların altına kurulan imalathanelerde de çalışmaya başlamışlar.

Mahmutbey'in Fabrikalar Caddesi

Mahmutbey Selanikliler Derneği Başkanı Fuat Sarp, Mahmutbey'de "Fabrikalar Caddesi" adı verilen cadde üzerinde onlarca fabrikanın bulunduğunu belirtiyor. Günümüzde 212 Alışveriş Merkezi'nin bulunduğu alana bu ismin verilmesinin sebebi, buranın sanayiye ayrılmış olmasıydı. Sarp konu hakkında şunları dile getiriyor:

"Mesela Ateş Tuğla Fabrikası... Metrekare olarak çok büyük bir fabrikaydı ve tuğla üretimi yapıyordu. Kirazlı'da demir çelik fabrikası vardı. Ondan sonra Fabrikalar Caddesi dediğimiz yerde Edip İplik Fabrikası, Kerevit Fabrikası, Dandy Sakız Fabrikası vardı. Kerevit, dondurulmuş deniz ürünleri imal ederdi. Buralarda da çalışan, istihdam edilen insanlarımız vardı. İÇDAŞ Demir Çelikte çalışmamız vardı, İÇDAŞ şimdi Biga'ya gitti. Fabrikalar Caddesi şu anda 212 AVM'nin bulunduğu yerdi."

Bağcılar'ın ilk emniyet müdürü olan İrfan Özer ise Bağcılar için farklı bir tespitte bulunarak, otoban ve havaalanı bağlantı yolu yapılmadan önce Bağcı-

Hayriye Kayraklı'nın çiftliğinde önemli sayılacak bir istihdam vardı. (Perihan Ertekin Arşivi)

lar'ı kimsenin bilmediğini söylüyor. Özer, "Dışarıdan oraya kimse gelemezdi. Ulaşım yoktu. Ayrıca Bağcılar'ı bilen yoktu. Bağcılar'ın ismi vardı, duyuluyordu ama kendisini gören yoktu. Otoban yapılmadan evvel Bağcılar şehirden tamamen kopuktu" diyor.

Üç kuruş fazla olsun, sigortasız olsun

Adıyaman'dan İstanbul'a 14 yaşında gelen Mehmet Karlı ise 1970'lerin ortasında Kirazlı'ya gelip yerleşir. Anadolu'dan gelen insanların tıpkı kendisi gibi çalışmaktan başka bir şey düşünmediklerine, onlar için çalışma şartlarının ikinci planda geldiğine işaret eden Karlı, çalışma hayatında zorunlu olan sigortanın ne olduğunu uzun süre bilmediklerini söylüyor. Yalnızca Trakya tarafından gelenler daha iyi çalışma şartları arıyor ve sigortasız işte çalışmıyorlardı. Karlı, bu konudaki tespitini şöyle aktarıyor:

"Trakya tarafından gelenlerin hiçbirisi sigortasız çalışmıyordu. Fakat Doğu'dan gelenler, yani bizler sigortanın ne olduğunu bilmiyorduk. Trakya'dan gelenlere, diyelim haftalık 100 liraysa, 150 lira ver,

"Güneşli'de yaşayan göçmenler çok çalışkan insanlar olup, çoğu tarlasıyla meşguldü. Bir kısmı da Hayriye Kayraklı'nın Çiftliği'nde çalışırdı. 1972'de gelenler ise Ülker fabrikasında istihdam edilmişlerdir."

yine de sigortasız çalışmıyorlardı. Bizimkiler ise 10 lira fazla olduğunda kendileri diyordu 'Beni sigorta yapma...' diye."

Hem tarımda hem fabrikada çalışırlar

Güneşli'de oturan göçmenleri çok çalışkan insanlar olarak niteleyen Nevriye Oral, halkın çoğunun tarlasıyla meşgul olup, bir kısmının Hayriye Kayraklı'nın çiftliğinde çalıştığını, 1972 göçüyle gelenlerden bir bölümününse Ülker fabrikasında istihdam edildiğini kaydediyor.

1972'de gelen Bulgaristan göçmenlerinin tahsilli olduğuna dikkat çeken Oral, bunlarla ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

15 Temmuz Mahallesi'nde (Evren Mahallesi'nde) bulunan Kazaklar daha çok deri işiyle meşgul oluyarlardı.

“Çoğunlukla lise mezunu ve meslek sahibiydiler. Hepsi sanat okulu okumuştı. Aşçı, pastacı, kalıpcı ve muhasebeciydiler. Aralarında doktor, dişçi, öğretmen olanlar da vardı. Hiç işsiz kalmadılar. Bulgaristan'dan geldikten sonraki on gün içinde hepsi iş buldu. Önce bir yerde iş bulup para kazandılar, sonra kendi mesleklerini icra ettiler. Bulgaristan'da öğretmen olan, burada bekçilik yapardı. Önemli olan ailesini geçindirmesiydi.”

Kazaklar, dericilikle meşgul

Kazakların önde gelen isimlerinden Ömer Yiğit de dericilikle meşgul olmuş. Zeytinburnu Kazlıçeşme'de deri atölyesi açan Yiğit, “Ham deriyi alıp, tuzluyor, sonra kuram yapıyor, sonrasında ise boyuyorduk” diyor. Böylece ham deriyi işleyen Yiğit, 1970'li yıllarda özellikle hippiler arasında moda olan bir tarafı süet, bir tarafı kürklü elbiseleri yaparak çokça satmış. 1975'te atölyesini Bağcılar'daki evinin altına taşımış. Yiğit, “Altta atölyeyi çalıştırdım, üst katta ise oturdum. Bizim Kazakların yüzde doksanı o zamanlar dericilikle uğraşıyordu” diye anlatıyor. Hindistan'da kaldığı sırada öğrendiği Urduca Ömer Yiğit'in çok işine yaramış: Urduca bilmesi sebebiyle Türkiye'ye gelen deri tüccarı Pakistanlılarla yakın

“Ham deriyi alıyor, tuzluyor, ondan sonra kuram yapıyor, sonrasında ise boyuyorduk. Altta atölyeyi çalıştırdım, üst katta ise oturdum. Bizim Kazakların yüzde doksanı o zamanlar dericilikle uğraşıyordu.”

dostluk kurup onlarla birlikte çalışmış. 1970'li yıllarda Güneşli'den Avrupa ülkelerine ihracat yapan Yiğit, belki de Bağcılar'da üretim yapıp da yurt dışına mal satan ilk kişi olmuştu. Yiğit, Bağcılar'a deri atölyelerinin gelmesinin de öncüsü idi... Yiğit, bu gerçeğin altını şöyle çiziyor: “İlk başlayan bizdik. Buraya gelip de dericilik üzerinde ilk çalışan bizdik. Üç dört hane daha vardı, onlar da bu işi yapıyordu.”

Atölyeler sokak aralarında

Siyasetle yakından ilgili bir hukuk adamı olan Abdullah Arar da, Bağcılar'ı bir sosyolog gibi analiz etmiş. Arar, Bağcılar'daki iş hayatını değişen yönetim felsefesinin etkilediğini belirterek; hizmet, ticaret ve sanayi sektörlerinin nerede olacağının belli olmamasının Bağcılar'da kargaşaya yol açtığını anlatıyor. Arar, kargaşanın Bağcılar'ın sokaklarına şöyle yansındığını söylüyor:

“Bağcılar’ın sokak aralarında mermer atölyeleri ve kum depoları vardı. Oldukça fazla tamirhane olup, gece yarısına kadar onları dinlerdiniz. Biraz sıkıntılı olmakla birlikte, ses ve çevre kirliliğine sebep olan bu işyerlerinin başka yerlere taşınması istendi. Fabrikalarımız vardı, ancak filtreleri yoktu. Zaman içerisinde filtrelerini yaptırıp, bir kısım ünitelerini taşıdılar.

Eskiden Bağcılar’da yeraltı, ruhsatsız, iskânsız, fiziki çalışma alanları çok kötü olan tekstil işletmeleri vardı. Bugün de var... İstihdam ve üretim oluşturuyor; bu güzel bir şey. Ama bunların daha büyük çapta yapılanları Bağcılar’daydı. Bağcılar tekstilde hem küçük, hem orta, hem de büyük ölçekli işletmeler bakımından üretim sektöründe iyi bir yerdedir. Marka üreten işletmeler vardır.”

Bağcılar’a göçün artmasıyla birlikte mahalle aralarında büyük işyerleri de çoğalmaya başladı. (Gürsün Er Arşivi)

Vasıfsız işgücünün sektörü: Tekstil

Yıllarını Bağcılar'a veren ve 1982'de geldiği Bağcılar'dan bir daha vazgeçemeyen Erzincanlı Faik Işım, Bağcılar'da bulunan iş sahalarındaki esas değişikliğin Anavatan Partisi iktidarıyla başlayan sanayi değişimiyle gerçekleştiğini söylüyor. "Sanayideki değişim" diyor Işım, "hayvanını ve traktörünü satıp gelen Anadolu insanını burada girişimci yaptı. Çünkü bunlar üç-beş makine alıp Bağcılar'daki bir bodrum katında atölye açtılar. Bağcılar'daki nüfusun kâhir ekseriyeti atölyelerde ve fason üretim yapan iş yerlerinde çalışıyordu. Nüfus çok nitelikli değildi, bu iş yerleri de zaten vasıflı iş gücü aramıyordu. Köyden gelen çocuklar konfeksiyonda ortacı, ütücü olarak çalışıyordu. İhracata yönelik tekstilin revaçta olduğu 80'li yıllar ile 90'ın ortalarına doğru olan dönemde Bağcılar daha fazla gelişti."

Faik Işım, Bağcılar'da yaşayan insanların iş kollarına göre dağılımını şöyle yapıyor:

"Kastamonu'dan Bağcılar'a gelen biri, mermer atölyesi açıyor. Dolayısıyla Bağcılar'daki mermercilerin birçoğu Kastamonuludur. Diyarbakır'dan biri gelip

tekstil ile uğraşmış, çoğu öyle... Çok fason atölyesi kurulmuş Bağcılar'da. Ayrıca tekstil, mermer, demir, kağıtçılık, mobilya, marangozhane, boyahane gibi işlerle uğraşan küçük esnaf da çoktur Bağcılar'da. Bu işyerlerinin birçoğu Türkiye'nin gelişimine paralel şekilde fabrikalaştı. Çünkü teknoloji ve üretim araç gereçleri geliştikçe bu küçük atölyeler artık rantabl olmaktan çıkmıştı. Bana göre Bağcılar'ın alt yapısını, iki grup oluşturmuştur: Biri inşaat ve tekstil ile bu tür üretimlere dayalı işçilik yapan nüfus. Diğeri ise bu işlerle ilgili atölyecilik yapan küçük esnaf."

Bulgaristan muhaciri, efsanevî muhtar Delice de doksanlı yıllarla birlikte atölyeciliğin revaç bulmaya başladığını teyit ediyor. Bunlar arasında tekstil, marangoz ve torna atölyeleri ağırlıktaymış. O yıllardaki atölyeleri şöyle tasvir ediyor Delice: "Tekstil atölyeleri bugünkü gibi değildi, küçüktü. Mesela plastik hammadde atölyeleri, demir yani gümüş atölyeleri, döküm atölyeleri, torna atölyeleri, çivi atölyeleri... Böyle bir sürü atölye vardı. Bunların yanında yan sanayiler de vardı. Bu yan sanayilerle küçük atölyeler buluştuğunda çok büyük bir meblağ yapmaktadır."

Göçle birlikte hem vasıfsız işçilerin hem de tekstil sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin sayısı arttı.

Dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, Bağcılar'da bir temel atma töreninde. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Tekstilli yıllar... Seksenler... Doksanlar...

1980'den sonra Bağcılar'da tekstil sektöründe büyük gelişme olur. Vasıfsız iş gücüne istihdam imkanı sağlaması bakımından tekstil, Anadolu'dan gelenler için hayati öneme sahip bir sektöre dönüşür. Bu durumun farkında olan siyasetçi ve kanaat önderi Kerem Aytekin, tekstil sektörünün gelişimi ve Bağcılar'la göç edenler arasındaki bağlantı hakkında şunları söylüyor:

“Genellikle tekstil sektöründe, tekstil iş kolunda çok gelişmeler oldu. Bunun da sebeplerinden biri vasıfsız işçinin çok fazla olmasıydı. İnsanlar gelip yığıldılar, vasıfsızdılar. Zaten ekonomik sebeplerle gelmişlerdi. Bunu fırsat bilen insanlar; hem onların istihdamına sebep olmak, onlara iş vermek, hem de kendi üretimlerini biraz daha ucuza getirmek ve bundan ekonomik olarak faydalanmak isteyen müteşebbisler ortaya çıktı. Tekstil atölyeleri çoğaldı; gençler, hatta çocuk denecek yaşta insanlar çalışmak zorunda kaldı.

Tekstil önemli bir iş kolu olup, en çok göze çarpan da oydu. Bu çalışmalar muhtelif yerlerde; evlerin altlarında, bodrumlarda, dükkân olarak yapılmış alanlarda sürüyordu. Zaman içerisinde de bazı fabrikalar;

demir çelik ve tuğla fabrikaları ile kireç ve taş ocakları gibi tesisler taşınmak zorunda kaldı.”

Bağcılar'da en önemli istihdam sahasının tekstil olduğuna dikkat çeken Cahit Can da burada *merdiven altı* tabir edilen küçük çaplı tekstil atölyelerinin, Güneşli'de ise büyük çaplı tekstil fabrikalarının bulunduğunu söylüyor. Can'a göre Bağcılar'a, belediye olduğu 1992 tarihinden itibaren kucak açan, belediyenin başarısında ve hizmetlerinde payı olan iki önemli tekstil firması vardır: Özcanlar ve Özşahlar. Can, bu iki firmanın Bağcılar'a olan katkılarını şöyle sıralıyor:

“Özşahlar'ın sahibi Necattin Şahin bizim ilk belediye meclis üyelerimizdendi. Sivaslı bir iş adamıdır. Bugünkü devlet hastanesinin karşısında fabrikası vardı. Belediyeye büyük iyilikler yaptı. Allah rahmet eylesin. Belediyeyi ilk aldığımız zaman paramız yoktu, personelimizin maaşını bile onlar karşıladılar. Eskiden Papaz Köprüsü dedikleri, şimdiki Yunus Emre Köprüsü'nün bulunduğu yerde, ilk köprüyü yapan da odur. Özcanlar ve Özşahlar, Bağcılar'daki tüm polis memurlarının öğle yemeklerini bile karşıyorlardı. Ramazan geldiğinde Bağcılar'da 5 bin aileye gıda paketi dağıtırlardı.”

BAĞCILAR'IN İLK SANAYİ TESİSLERİ

AK ALEV ATEŞ TUĞLASI FABRİKASI

Bağcılar'ın neredeyse ilk önemli sanayi tesisi olan ve Mahmutbey nahiyesi sınırları içinde kurulan Ak Alev Ateş Tuğlası Fabrikası, merkezi "Beyoğlu, İstiklal Caddesi, Kadri Han, No: 208" adresinde bulunan Ak Alev Ateş Tuğlası Fabrikası Limited Şirketi tarafından işletiliyordu. İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre şirketin kuruluş tarihi 28 Aralık 1965, işe başlama tarihi ise 8 Ocak 1966 idi. Aslında şirketin kuruluş işlemleri 14 Mayıs 1965 tarihinde Ticaret Bakanlığı'na bildirilmiş ve gerekli işlemlerin tamamlanması sonrasında, kuruluş sözleşmesi 9 Şubat 1966 tarihli *Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi*'nde yayınlanmıştı. Ak Alev Ateş Tuğlası Limited Şirketi'nin ana iştirak sahası "kimyevî maddelerle ilgili ithalat, ihracat ve mümessillik" olarak zikredilmişti. Faaliyetine günümüzde de devam eden şirketin uğraş alanı, yarım asırdır uzmanlık kazandığı toprak ürünleri, bir başka deyişle ateşe dayanaklı inşaat ürünleri imalatıdır.

Sicil gazetesinde yer alan bilgilere göre şirket, Ahmet Akyürek, İsmet Şenyılmaz ve Metin Dedeoğlu isminde üç ortak tarafından kurulmuştu. Şirketin yüzde 70'lik hissesi Ahmet Akyürek'e aitti; kalan iki ortağın payları ise yüzde 15'ti. 14 Haziran 1966 tarihinde alınan bir kararla, Ahmet Akyürek'le Metin Dedeoğlu'nun yanı sıra Rüçhan Sirman da dışarıdan yetkili müdür olarak görevlendirilmişti. Aynı tarihte İsmet Şenyılmaz şirket ortaklığından ayrılarak hissesini Nazan Sirman'a devrediyordu. Tüm bu değişimler gösteriyordu ki; Beyoğlu'nda kurulan şirket, yeni fabrika yerini tespit ederek faaliyete başlamak üzereydi.

Daha 18 yaşında genç bir delikanlı iken Samsun'dan arkadaşlarıyla birlikte gurbete çıkan Mehmet Meral'in yolu, tam da bu sırada İstanbul'a, İstanbul'da Mahmutbey'e, Mahmutbey'de ise Ak Alev Ateş Tuğlası Fabrikası'na düşüyordu. 1967 yılının Eylül ayında İstanbul'a gelip ayağının tozuyla fabrikada bekçilik yapan köylülerinin yanına giden Mehmet Meral'le arkadaşları, hemen ertesi günü burada işbaşı yaparlar. Meral'in söylediğine göre fabrikanın günümüzdeki tam konumu Kiler Alışveriş Merkezi'nin olduğu yerdi ve fabrikanın adresi o zamanlar, "Şirinevler Mevkii" diye geçiyordu.

30 Mart 1966 148439

9/8/1965 Hükmi Sahisara Mensus Oda Kayıt Beyannamesi

28 Ocak 1966

90994/35978

AK ALEV

Alev Tuğlası Fabrikası Limited Şirketi

İstanbul Ticaret Odasına

AK ALEV Ateş Tuğlası Fabrikası Limited Şirketi

İstiklal Caddesi Kadri Han 208/15

28.12.1965 Ayniyet

20.12.1965 30334/35256

5 sene

T.C.

100.000.-TL (Yüzaltmışbin TL.)

25.000.-TL (Yüzaltmışbin TL.)

10 Mart 1966

Ak Alev Ateş Tuğlası Fabrikası'nın ticaret odası kayıt beyannamesi. (ITO Arşivi)

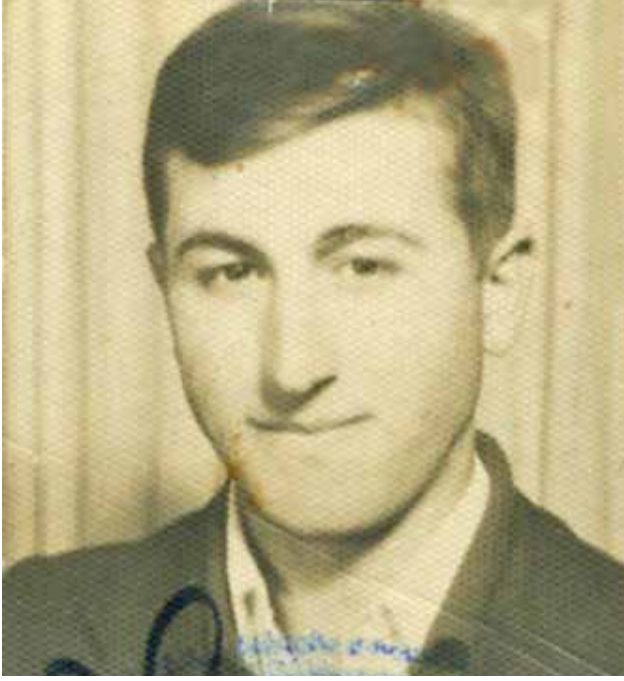
Tuğla fabrikasının bir tarafı yemekhaneydi. Burada, fabrikada çalışanlar için yemek pişirilip servis edilirdi. Diğer tarafında ise işçiler için yapılmış ya-takhane bulunurdu.

Mehmet Meral'in vasıfsız eleman olarak görevi belli olur: 27 metre derinliğindeki kuyudan kovayla su çekip, koşarak iki katlı binanın üzerindeki depoya boşaltmak. Kuyudan su çekip depoya boşaltmak işi önemlidir; çünkü su depodan çamur makinesine, yani tuğla üretiminin kalbine gidecektir. Bu yüzden çok hızlı hareket edilmesi gerekir. Aksi takdirde makine tıkanacak ve tüm emekler zayi olacaktır. Bu da gösteriyor ki, Ateş Tuğla Fabrikası, o zaman gelişmiş bir teknolojiyle değil, geleneksel yöntemlerle çalışmaktaydı.

Bağcılar'la bütünleşen tesislerden biri olan Ak Alev Ateş Tuğlası Fabrikası ilçenin giderek şehirleşmesiyle görevini tamamladı. Bir zamanlar Anadolu'dan gelen insanların çalışıp çevresindeki arsalara ev yaptıkları bu fabrika, modern Bağcılar'ın simgesi olan binalarda yaşayacaktır artık.. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'a geldiği yıllarda Mehmet Meral. (Mehmet Meral Arşivi)

“İşe başladığım gün sulu sepken vuruyordu, üzerimizdekiler sırtımıza yapışmıştı. Dursak üşüyoruz, donacağız yani, öyle soğuk vardı. O vakit buralar dağın başı, etrafta binalar yok. İş elbisesi istedik veremediler; gece çalışanlardan birisinin elbisesini giyerek, ıslanan elbiselerimizi değiştirdik.”

Mehmet Meral, “sıktığı taştan su çıkartan” genç bir Anadolu delikanlısı olarak kas gücüne dayalı bu işte çalışmaktan yılmaz. İş ne kadar ağır olursa olsun, başarmadan, para kazanmadan dönmeye niyeti yoktur. Meral son derece ağır olan işini, sanki çok basit bir çalışmadan bahsediyormuş gibi, şöylece anlatıyor:

“Ateş Tuğla Fabrikası’nda işim çamur makinesine su yetiştirmekti. Su yetiştiremediğin takdirde çamur olmuyor, makine tıkanıyordu. Onun için otomatik gibi çalışmak zorundaydık; yani hiç durmadan çalışıyorduk, tıpkı bir makine gibi... Devamlı su çekiyor, sürekli su taşıyorduk.”

Mehmet Meral, İstanbul’da, Ak Alev Ateş Tuğla Fabrikası’ndaki ilk günü olan, 18 Ekim 1967 tarihini tekrar yaşıyormuşçasına şöyle aktarıyor:

“Kastamonu Taşköprü’den Kemal Telli diye bir arkadaşla birlikteydik. Birimiz kuyudan su çekiyor, diğerimiz çekilen suyu depoya taşıyorduk. İşe baş-

ladığım gün sulu sepken vuruyordu, üzerimizdekiler sırtımıza yapışmıştı. Dursak üşüyoruz, donacağız yani, öyle soğuk vardı. O vakit buralar dağın başı, etrafta binalar yok. İş elbisesi istedik veremediler; gece çalışanlardan birisinin elbisesini giyerek, ıslanan elbiselerimizi değiştirdik.”

İlk günlerde Mehmet Meral’in en çok merak ettiği konu, maaşı ne zaman ve nasıl verecekleridir. Üstelik, her akşam, biraz daha fazla para kazanmak için yorgunluğa aldırmadan mesaiye kalıp çalışmaktadır. Her ay neredeyse 100-120 saat mesai yaparlar. “Genciz” diyor Meral, “iş bize dokunmuyor. İşimiz ağır ama dokunmuyor. Aldığımız aylık 380 lira. Bu paraya gece gündüz demeden çalıştık.”

Ekim’in 18’inde iş başı yapan Meral, Kasım başında iple çektiği 12 günlük maaşını alır. İlk maaşını nasıl harcadığını şöyle anlatıyor Meral:

“Yarım maaş aldık, 18’inde başlamıştık, 12 günlük para ödediler. Bu parayı yemek için kullandık. İkinci ayın maaşıyla da gittik Tahtakale’den ikinci el elbise aldık. Çünkü üzerimizdekileri iş elbisesi yapmıştık. Giyindik, geldik fabrikanın önüne. Ayağımızda yumurta topuk ayakkabı, o da ikinci el... Fabrikanın önünde yürüyoruz. Nasıl olmuş? Birisi, ‘Doktor gibi olmuşsun’, diyor. Diğeri ‘Böyle yakışmış’, diyor. Bizde heyecan dorukta... Köyde öyle bir şey görmemişiz.”

Mehmet Meral ile arkadaşları, 1.5 sene işçi koğuşunda kalırlar. 18 Ekim 1967 tarihinde başlayan Ateş Tuğla yatakhane günleri, Mart 1969 tarihine kadar sürer. Nihayetinde Mehmet Meral bu durumdan sıkılır ve eve çıkmaya karar verir. O sırada Uçan Evler’de birkaç gecekondular yapılır. Derme çatma yapılan bu gecekondular, Mehmet Meral ve arkadaşları için işçi koğuşundan çok daha konforludur. Sonunda bunlardan birini kiralamaya niyet eder. Bu gecekondular içinde en “afilli” olanı, Fransa’da çalışan Erzurumlu Ömer Usta’nın yaptırdığı gecekondudur. Ömer Usta’nın, arsasını işgalden koruma amaçlı yaptığı bu gecekondunun zemini topraktır. Etrafı ise yirmilik briket ile çevrilmiş, üzerine de yamalı bir çatı konmuştur. Tarlaların parsellenme süreci yeni başladığından, fabrikada çalışan işçiler de ev yapmak için çevreden arsa almaya başlamıştır. Bir de Almancılar arsa almaktadır. Sonuçta Mehmet Meral, Almancı Veysel Abi’nin evini, ‘Hem içinde kalır, hem de arsana sahip çıkarız’ sözüyle

ikna ederek kiralar. Gecekondu da oturulmak niyetiyle değil, arsayı koruma amaçlı yapıldığından çok muhkem değildir. Ancak bu ev bile Mehmet Meral için “saray” gibidir.

Mehmet Meral’in köyden gelip fabrikada çalışmaya başlaması diğer köylü gençleri de teşvik eder. Meral, “Bizim gelişimizin duyulmasından sonra gençler gelmeye başladı yanımıza. Biz de patronla görüşerek onlara iş verdirmeye çalıştık. Başımızdaki ustabaşına ‘Adam ihtiyacı oldu mu bize söyleyin, biz memleketten isteriz’ diyoruz. Geliyorlar. Bu sefer bir kişi yerine on kişi geliyor. Gelenler yaz mevsiminde arazide yatıyorlar, fabrika iş verecek diye. İş bulmak kolay değildi o zamanlar” diye anlatıyor.

Meral şöyle devam ediyor:

“Ateş Tuğla’da Haznedar Tuğla Fabrikası’ndan gelen Cemali Demir diye bir usta vardı. Kastamonu Taşköprülü idi. Biz de Samsun Vezirköprülü... İşçi lazım olunca, bir taraftan o Taşköprü’den, bir taraftan da biz Vezirköprü’den getiriyorduk. Böylece Ateştuğla Taşköprülü ve Vezirköprülüler ile doldu.”

Ateşe dayanıklı tuğla üretimi

Kastamonu Taşköprülü olan Nazım Çiftçi, henüz ilkokul öğrencisi iken geldiği İstanbul’da Ateş Tuğla fabrikasını çok iyi biliyor. Çünkü ağabeyi orada çalışmaktadır. Ancak Çiftçi’nin bahsettiği bu fabrika, Yalım Erez’in babasının sahip olduğu ve Güngören Belediyesi’nin hemen alt tarafında kalan tuğla fabrikasıdır. Mehmet Meral’in anlattıklarını doğrulayacak şekilde, Çiftçi de bu fabrikada ağırlıklı Kastamonuluların çalıştığını ifade ediyor ve ekliyor: “İnşaat tuğlası, harman tuğlası, bir de ateş tuğlası çıkartıyorlardı preslerden.” Ateş tuğlasının, yüksek ısıya dayanması sebebiyle fırınlarda kullanıldığına işaret eden Çiftçi, tuğlanın özelliklerini şöyle anlatıyor:

“Ateş tuğlası fırınlara giderdi genellikle, çünkü ateşe dayanıklı bir tuğladır. İnşaatlarda kullandığımız delikli tuğlanın bir dayanıklılığı yok yani; ufak bir darbeye ezilir, kırılır. Ama ateş tuğlayı çekiçe zor kırarsın. Öyle sağlam bir tuğladır ve ateşe dayanıklıdır. Bu yüzden adına *ateş tuğla* derler. Genellikle dışarıya satardı buradaki fabrika tuğlalarını, çoğu dış devletlere giderdi.”

Halil İbrahim Garip

Halil İbrahim Garip de Ateş Tuğla’da üretilen tuğlaların, “fırınlarda, kömür sobalarının içinde, ocaklarda” kullanıldığını doğruluyor. Mahmutbey’deki fabrikanın 1990’lı yılların ortasında kapandığını anlatan Garip, “Orayı Konyalı Kombassan almıştı, iş kurmak için. Daha sonra Kiler’e sattılar. Kiler de oraya büyük bir market açtı. Yakın zamanda da binayı yıkıp büyük bloklar yapıyorlar” diye konuşuyor. Garip, fabrikada çalışanların çoğunu Bağcılar’da yaşayanların oluşturduğuna dikkat çekiyor.

Tuğla fabrikasıyla ilgili Mahmutbeyli Hasan Uzunalan farklı bir bilgi daha veriyor. Ona göre fabrikaya, aynı zamanda porselen artıkları getirilip fabrikanın değirmeninde öğütülüyordu. Uzunalan bu konuda şunları söylüyor:

“Onlar daha ziyade porselen artıklarını getiriyorlardı. Fabrikanın değirmeni vardı orada; o değirmende ufalıyor, kırıyorlardı... Onları un haline getiriyorlar, diğer malzemeye beraber hamur yapıp ateş tuğlasını yapıyorlardı. Mahmutbey’den orada çalışan iki kişi vardı. Aslında bu iki kişi Mahmutbey’e sonradan gelmeydi. İkisi de rahmetli oldu. Biri Taşköprülüydü, biri de Lüleburgaz’ın Yuvar Köyü’ndendi.”

Resul Kayatuzu, Bağcılar’a geldiği dönemde (1975-76) fabrikanın pek üretimde bulunmadığını söylüyor. Kayatuzu, “O fabrika dağıldı ama orada çalışan ustalar başka bir yerde iş yeri açarak bir zaman çalıştılar” diyor.

MAHMUTBEY'DEKİ KİREÇ OCAKLARI

Eskiden beri Mahmutbey'in münbit topraklarının yanı sıra sert zeminini de cazip bulan yatırımcılar, bu bölgede taş ocakları ya da bir başka deyişle kireç ocakları açmışlardı. Günümüzde E-80 resmî adıyla anılan Çevreyolu ile Havalimanı ve E-5 Karayolu arasındaki bağlantıyı sağlayan Atatürk Bulvarı'nın, yani Basın Expres Yolu'nun başlangıcı, taş ocakları mevkiinde idi. Bu yola paralel olarak devam eden Taşocağı Yolu'na da, taş ocaklarına giden yol olması sebebiyle bu isim verilmişti. Özellikle bugünkü İSTOÇ Ticaret Merkezi'nin bulunduğu alan, yoğun ve geniş taş ocaklarının bulunduğu kısım olarak kabul ediliyordu.

İstanbul'a geldiği 1967 yılından itibaren Mahmutbey nahiyesindeki gelişmeleri yakından bilen Mehmet Meral, bugünkü Basın Ekspres Yolu üzerinde, *Hürriyet* gazetesinin olduğu mevkide bir taş ocağının faaliyete başladığını anlatıyor. Kemal Bey diye bir kişiye ait olan bu taş ocağı, kireç ürettiği için halk arasında kireç ocağı diye anılmaktadır. Meral, kireç ocağının yerini tam olarak şöyle tarif ediyor:

“Şimdi yerinde sanayi mahallesi oluştu. Havaalanı yolu üzerinde, *Hürriyet* gazetesinin olduğu yerlerdeydi. Yakınında da Naci Bey'in tavuk çiftliği vardı.”

Taşocağında kireç imal edilir ve torbalanırdı. Meral'in anlattıklarına göre burada taşı yakıp kireç yaparlardı. Ocakta ağırlıkla Samsunlular çalışırdı. Çalışanların başında da Meral'in hemşerisi Osman Çavuş bulunurdu. Ateş Tuğla Fabrikası'na fazla gelen işçiler, boşta kalmasınlar diye taş ocağında istihdam edilirdi.

Meral şöyle anlatıyor:

“BMC kamyonlarla taş ocaklarından ocağa taş gelirdi. Bunlar, kireç taşıydı. Bu büyük taşları, 2-5 kiloluk parçalara bölerlerdi. Bölme işlemi kol gücüyle ve balyozlarla yapılır; akşama kadar balyoz sallayıp taş kırarlardı. Balyoz sallamaktan insanların ellerinin içi patlar, nasır tutar, çarık halini alırdı. Ellerine baktığımızda, ‘Çivi çaksan geçmez’ diye takılırdı. Gerçekten de o kadar nasır bağlardı çalışanların elleri.

Mehmet Meral

“Şimdi yerinde sanayi mahallesi oluştu. Havaalanı yolu üzerinde, *Hürriyet* gazetesinin olduğu yerlerdeydi. Yakınında da Naci Bey'in tavuk çiftliği vardı”

Küçültülen taşlar, kireç ocağı denilen ocağa, yani kuyuya doldurulurdu. Sonra da alttan mazot püskürterek yakarlardı o taşları. Taş yandıktan sonra kirece dönüşürdü. Ardından öğütülürdü. Bir tarafa süzme yapılacak şekilde, bir tarafa da kuru olarak çıkardı. Sonuçta süzme ve toz kireç yaparlardı. Çünkü kireci toz olarak alanlar da vardı. Bu haliyle evlerde boya badana işlerinde, inşaatlarda çimento toya katkı malzemesi olarak kullanılırdı. Sıva kireçlerini ise sıva harcında kullanırlardı.

Toz kireçler nalburlara 5'er, 10'ar ve 20'şer kiloluk torbalar halinde veriliyordu. Sulu kireç ise evlerde badana yapmak için kullanılıyordu. 2 ya da 5 kiloluk naylon torbalara doldurulur, nalburlara öyle servis edilirdi.”

Mahmutbey'e mübadele ile gelenlerin üçüncü neslini temsil eden Hasan Uzunalan'ın verdiği bilgiye göre ise Mahmutbey'de, Acıbostan Mahallesi'nde bir kireç

Hakkı Atçıl

ocağı bulunuyordu. “Bir yabancı işletiyordu ocağı” diyor Uzunalan. “Zaten ocağı kendi kurmuştu, orayı satın alarak, kireç ocağı yapmıştı. Biz evlere kireç vururduk o zaman. Oradan kireç alıyorduk eşeklerle.”

Uzunalan, Mahmutbey’in Delikbaşı denilen mevkiinde de Gümüşhaneli iki kişinin ortaklaşa işlettiği taş ocaklarının bulunduğunu söylüyor.

Demircanlar’ın kireç ocağı

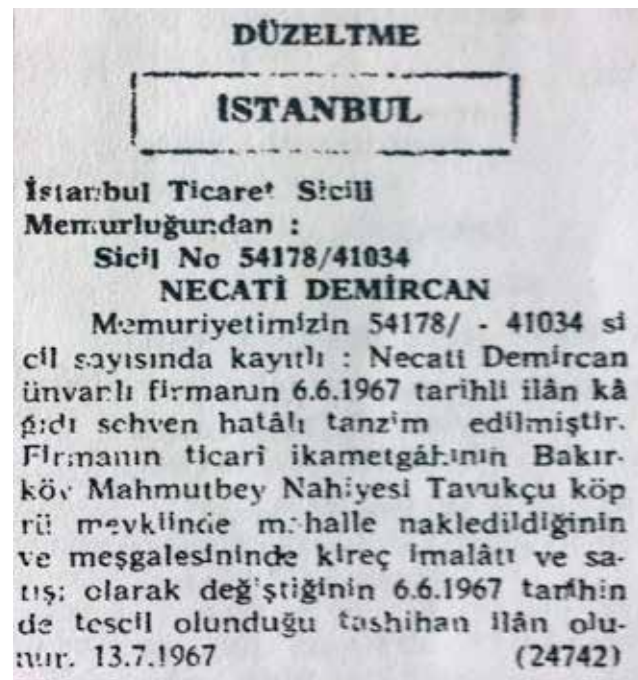
Biga’dan gurbete gelen Hakkı Atçıl ise Fatih Mahallesi’ndeki kireç ocağı hakkında bilgi veriyor ve bu ocağın sahibinin, Ali Rıza Demircan’ın ağabeyi Necati Demircan olduğunu söylüyor. Kireç ocağının yerinde bugün Demircan Sitesi’nin bulunduğunu hatırlatan Atçıl, “Orası kireç ocağı olup kireç üretilirdi. Demircan’ın ağabeyi site yapıp sattı. Üretilen kireç nalburlara ve inşaatlara verilir. Belki işleten Demircanlar olmayabilir, ama yerin sahibi onlardı” diyor.

Zühtü Karahasan ise aynı kireç ocağıyla ilgili daha kesin bilgiler veriyor. Çünkü Giresunlu Karahasan, Necati Demircan’ın sahibi olduğu kireç ocağında bir süre çalışır. Karahasan’ın burada işe başlaması ise tesadüfen olur. Burada aldığı arsanın üzerine zorlukla bir gecekondu yapan Karahasan, ‘Eve yakın nerede çalışabilirim?’ diye araştırmaya koyulur. Bu

sırada Necati Demircan’a ait kireç ocağının önünden geçen Zühtü Karahasan derhal içeriye girip kahyayı bulur ve elemana ihtiyacı olup olmadığını sorar. Aldığı olumlu cevap üzerine hemen çalışmaya başlar. Vazifesi ise taş kırmak olur.

Zühtü Karahasan ile Hakkı Atçıl’ın verdiği bilgileri, *Ticaret Sicil Gazetesi* de doğrulamaktadır. Necati Demircan kendi adını taşıyan bir şirket kurmuştu ve daha çok inşaat malzemeleri ve nakliye ile iştigal ediyordu. Ancak 3 Ağustos 1967 tarihinde hem şirketin adresini değiştirdi, hem de iştigal sahasına bir ilave yaptırdı. Buna göre şirket merkezi ile üretim yerini “Mahmutbey nahiyesi Tavukçu Köprü Mevkii’ndeki yere” taşıırken, meşgalesini de “kireç imalatı ve satışı olarak” değiştiriyordu. Böylece bir zamanların namılı ismi, “Kasımpaşa Kadimehmet Mahallesi İbadullah Caddesi”nde oturan Necati Demircan artık Bağcılar Mahmutbey nahiyesinde 8 dönümlük arazi üzerinde kireç ocağı işletmeye başlıyordu. 17 Şubat 1993 tarihinde vefat edene kadar kurduğu şirket de yaşamaya devam edecek; ölümü üzerine de eşi ve varisleri, kanunî zorunluluk gereği mal beyan ve ilanını gerçekleştireceklerdi.

Peki Necati Demircan kireç ocağını nasıl çalıştırır, hammaddeyi nereden alır, ürettiklerini nasıl pazarlardı? Zühtü Karahasan, tüm bu soruların cevaplarını içeren o günleri şöyle anlatıyor:

Necati Demircan’ın Tavukçu Köprü mevkiinde kireç imalatı yapan imalathanesinin bulunduğu gösteren ticaret sicil gazetesi.

“Ben bu kireç ocağında çalıştım, balyozla taş kırıyordum. Kar adam boyunda olduğunda bile karı kürekle sıyırıp, yine taş kırıyorduk. Çünkü iki tane ocak vardı, 30-40’ar tonluk. Bu ocaklar kireç çıkarıyordu. Eğer taş ve kömür atılmazsa kireç ocağı kararır. Bir ocak, bir buçuk ayda yanıyordu. Onu karartmamak için karı sıyırıp, taşı kırıyoruz. Taş da yumuşak kireç taşı, Halkalı’dan geliyor. Balyozla kırıp yumruk kadar ufaltıyoruz. Sonra yukarıdan aşağıya koyuyoruz; aşağıda ızgara var, oradan çekiyoruz. Arabaya yüklüyoruz, arabalar alıp inşaatlara gidiyor.”

İlk zamanlar torba kireç olmadığı için, kireç açıktan satılıyormuş. Ocaktan çıkan kirecin üzerine su koyuluyor, et gibi oluyormuş. Sevkiyatı ise el arabaları ile yapılyormuş. El arabası aynı zamanda ölçü ve tartı yerine de geçiyormuş. Bir el arabası ortalama 75 kilo geliyormuş. Ocağın altına getirilen el arabasına yukarıdan kireç dolduruluyormuş.

Hakk’ı savunan korkusuz bir adam

1960’lı ve 70’li yıllarda Beyoğlu’nda ve Kasımpaşa’da meşhur olan Necati Demircan’ın yanında çalışan Zühtü Karahasan delikanlı adamdır. Delikanlılığını, mahkemede Demircan aleyhine şahitlik yaparak bir kez daha gösterir. Olay şöyle gelişir: Zühtü Karahasan’ı işe alan kahya, bir gün tanıdığı

başka birini işe almak için onu suçlar ve işten atılmasına sebep olur. Ne var ki, bir süre sonra Necati Demircan o kahyayı işten atar ve beş kuruş da vermez. Bunun üzerine kahya, işyerini mahkemeye verir. Ancak kardeşinin kabadayı olması sebebiyle kimse Necati Demircan aleyhine şahitlik yapmak istemez. Kahyanın yalvarması üzerine, Zühtü Karahasan kahyanın orada çalıştığına şahitlik eder ve bu sayede kahya yüklü bir tazminat almaya hak kazanır.

Bundan sonrasını Zühtü Karahasan şöyle anlatıyor:

“Bir gün at arabasıyla süt satıyorum. Peşimden bir araba kornaya basıyor. Baktım Necati geliyor. Kardeşi de Beyoğlu’nda oldukça namlı... Bana, ‘Sen nasıl ifade verdin, hiç benden korkmadın mı? Benim kardeşimin kim olduğunu bilmiyor musun?’ dedi. ‘Korkmadım. Şu kireç ocağı var ya, ona sor kaç saat çalıştığımı benim, kahyanın... Sor ona. Ben kimseden korkmam’ dedim.

Bir gün yine at arabasıyla gidiyorum. Artık kireç ocağı kapandı, oralara site yapıyor. 1978’de herhalde. Arkamda yine korna çalınıyor. Baktım Necati Bey. Yanında müteahhit de var. Ona, ‘Bu çocuk bir erkek, bir erkek... Neden dersin; benden korkmadan şahitlik etti kahyaya, kahya da benden tazminat aldı’ dedi.”

1990’lı yılların başında İstanbul’da kireç imal etmek için boşaltılan alanlardan biri. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

MANTAR FABRİKASI

Sinan Erdem ve Adnan Arabatlı'nın sahibi olduğu mantar fabrikasında çalışan Mehmet Meral. (Mehmet Meral Arşivi)

1972 yılında Mahmutbey Köyü'ne bir mantar fabrikası açılır. Mantar Fabrikası'nın sahipleri, Olimpiyat Komitesi Başkanı Sinan Erdem ile inşaat mühendisi Adnan Arabatlı'dır. Ateş Tuğla'da çalışan Mehmet Meral henüz inşaat çalışmaları sürmekte olan mantar fabrikasına çalışmak için müracaat eder ve "1972 yılı Şubat'ının 5'inde iş başı" yapar.

Şirketin Genel Müdürlüğünü Engin Serter yapmaktadır. Mehmet Meral'in çalışma tarzı fabrika yönetiminin dikkatini çeker ve kısa zaman içinde onu sorumlu bir makama getirmek isterler. Üretim Müdürü Mehmet Arsay, Mehmet Meral'i alıp Genel Müdür Engin Serter'in yanına götürür. Genel Müdür ona 'Burada kalmak ve sürekli çalışmak istiyor musun?' diye sorar. Meral de, 'Sürekli çalışacağım; bana ve aileme bakacak, beni ileriye taşıyacak bir iş yerinde çalışmak istiyorum' der. Genel Müdür, 'O zaman seni bu işin başına koyacağız' diyerek yönetimin niyetini açıklar. Mehmet Meral, çalışma arkadaşlarını kendisi belirlemek kaydıyla teklifi kabul ederek vazifeye başlar.

Bundan sonraki aşamayı Mehmet Meral şöyle özetliyor:

"Biz anlaştıktan sonra Sinan Bey de geldi; 'Evladım, sen her şeyinle bize aitsin, arsanı da al, ödemene yardımcı oluruz' dedi. Böylece önümü açtı. Hülasa, fabrikada belli bir zaman böyle çalıştık. Kendimizi kanıtladık, işi yürüteceğimizi görüp, bize imkânlar sağladılar. Tekrar arsamızı aldık. Bu sefer Fethi Geyik ile Hüseyin Çapa'nın parsellediği, fabrikanın yakınındaki arsalardan aldık."

Sinan Erdem, mantar fabrikasında çalışan tüm personeline sahip çıkarak onların ev sahibi olmasına katkıda bulunmuş. Kuşkusuz bunda Mehmet Meral'in de büyük katkısı olmuş. "24 yılda" diyor Meral, "benimle çalışan arkadaşların tamamına yakını ev sahibi yaptık. Biz hep yönlendirdik ve işverene aktardık. İyi çalışan arkadaşlarımızın arsa almalarına katkı yapalım, dedik. Öylece arsa alıp ev sahibi yaptık. Sinan Bey çok değerli bir insandı. Gerçekten işçisine değer veren, işçisiyle aynı sofrada yemek yiyen, paylaşan bir insandı."

Anadolu'dan göçle gelip de Bağcılar'ın sayılı işadamlarından biri olan Resul Kayatuzu da mantar fabrikasını hatırlıyor. "Fazla işçi çalışmazdı ama göze gelen bir yerdi" diyen Kayatuzu, ortaklarından birinin de Ermeni ya da Yahudi olduğu bilgisini veriyor.

BAĞCILAR'DAN ÇIKAN BİR DÜNYA DEVI: İÇDAŞ

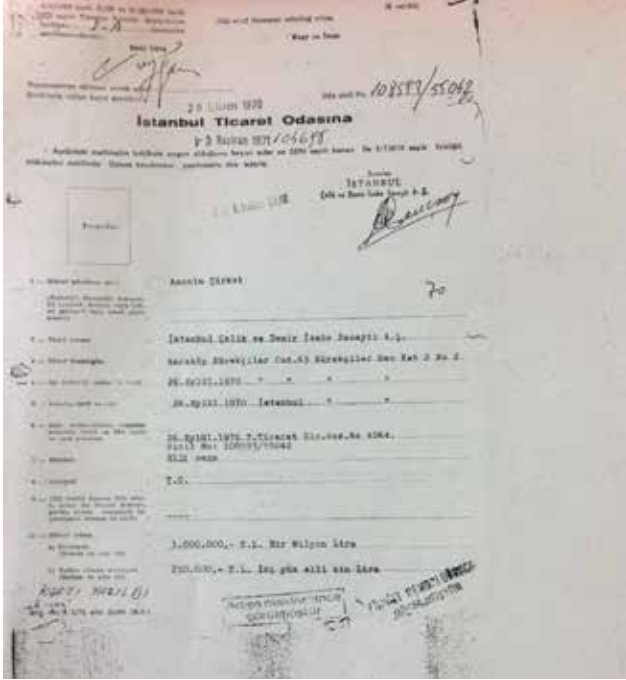
İÇDAŞ, Bağcılar'da binden fazla ailenin geçimini sağlayan bir fabrikaydı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Herkesin İÇDAŞ olarak bildiği, Bağcılar'da kurulup bir dünya devi olan şirketin tam açılımı 'İstanbul Çelik ve Demir İzabe Sanayii Anonim Şirketi'dir. "Galata semtinde Kürekçiler Sokağı'nda Kürekçiler Hanı'nın 202 numara"sında faaliyet gösteren şirket, Ticaret Sicil Memurluğu tarafından 18 Eylül 1970 tarihinde tescil edilen sözleşmesinin, 26 Eylül 1970 tarihli *Ticaret Sicil Gazetesi*'nde yayınlanmasının ardından yürürlüğe girer. Bir anonim şirket olarak kurulan İstanbul Çelik ve Demir İzabe Şirketi'nin ortakları şu kişilerden oluşuyordu: Süleyman Zeki Haydar Kaynak, Necati Arslan, Yusuf Arslan, Tacettin Arslan, Rafael Filoşof, Mustafa Gençsoy, İshak Alfandari, Ahmet Şükrü Sağlam, Necat Kaynak ve Bülent Kaynak. Şirkette en büyük hisse, 58 hisse ile Süleyman Zeki Haydar Kaynak'a aitti. Necati Arslan'ın 27, Yusuf Arslan'ın 26, Tacettin Arslan'ın 27, Rafael Filoşof'un 14, Mustafa Gençsoy'un 10, İshak Alfandari'nin 10, Ahmet Şükrü Sağlam'ın 8, Necati Kaynak ile Bülent Kaynak'ın ise 10'ar hisse-

Güneşli Muhtarı Atik Yağmur, İÇDAŞ'ın 1975'te bamya tarlasına kurulduğunu hatırlıyor. Yağmur, "İÇDAŞ geldi ufaktan başladı, ondan sonra büyüdü, büyüdü, büyüdü; bütün burayı ihya etti. İnsanlara iş verdi. Burada sağlık ocağı yaptı, okul yaptı, burada yaşayan insanlara araç gereç verdi, erzak verdi. İÇDAŞ'ın büyük faydası oldu. Dumanlar çıkınca millet, 'Pencere açamıyoruz' diye isyan etti. Velhasılı kelim o şekilde yavaş yavaş kalktı gitti" diyor.

leri bulunmaktaydı. Şirketin 6 kişilik İdare Meclisi; Süleyman Zeki Haydar Kaynak, Mustafa Gençsoy, İshak Alfandari, Necati Arslan, Tacettin Arslan ve Yusuf Arslan'dan oluşmaktaydı.

28 Ekim 1970 tarihinde "I-A" sınıfından İstanbul Ticaret Odası'na üye kaydedilen şirket, "maden izabe fırınları kurmak ve işletmek ve esas muka-

İÇDAŞ'ın ticaret odasına kayıt belgesi (İTO Arşivi)

velenamesinde yazılı işleri yapmak" taahhüdünde bulunuyordu. İdare Meclisi'nde görevli kişilerden Süleyman Zeki Haydar Kaynak daha önce "civata, oksijen, asit karbonik fabrikası" kurmuşken; Necati Arslan, Tacettin Arslan ve Yusuf Arslan da "sıcak demir çekme" işiyle meşgul olmuşlardı. Mustafa Gençsoy ile İshak Alfandari ise "civata fabrikası" tesis etmişlerdi.

Türk müteşebbisler ile ekalliyete mensup girişimcilerin demir çelik sektöründeki tecrübe ve sermayesini bir araya getirip kurdukları İÇDAŞ'ta, 1974 yılında köklü değişiklikler meydana gelir. *Ticaret Sicil Gazetesi*'nde yer alan bilgilere göre 1 Nisan 1974 tarihinde Yusuf Arslan, Necati Arslan ve Tacettin Arslan'ın katılımıyla toplanan İdare Heyeti iki önemli karar alır: Birinci karar, İdare Heyeti Başkanlığı'na Yusuf Arslan'ın, yardımcılığına ise Necati Arslan'ın tayin edilmesidir. Bu gelişme bize, diğer ortakların şirketten ayrıldığını göstermektedir. İkinci karar ise İÇDAŞ'ın geleceğini belirleyecek nitelikte olan karardır. Buna göre İdare Heyeti, şirketin merkezini "Halıcıoğlu, Silahtar Caddesi, No: 36" adresinden "Kirazlı Köyü Güneşli Çiftliği Mahmutbey Köyü Yolu Şirinevler Bakırköy" adresine nakletmektedir.

20 Aralık 1974 tarihinde şirketin resmî adı, kısaltması da dahil edilerek, "İÇDAŞ İstanbul Çelik ve Demir İzabe Sanayi Anonim Şirketi" şeklinde de-

İÇDAŞ'ın Halıcıoğlu'ndan Bağcılar'a taşındığını gösterir belge (İTO Arşivi)

ğiştirilir. 1990'lı yıllarda şirketin resmî ünvanı önce "İÇDAŞ Çelik Enerji ve Ulaşım Sanayi Anonim Şirketi" şeklinde, daha sonra ise "İÇDAŞ Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi Anonim Şirketi" olarak değiştirilecektir.

İÇDAŞ şehrin oldukça dışında, yerleşim yerlerinden uzak bir bölge olan Mahmutbey Yolu üzerinde üretime başladığı 1970'li yılın hemen başında, küçük bir atölye görünümündedir. Yozgat'tan kalkıp 1972'de Kirazlı'ya gelen Halil İbrahim Garip, aynı bölgede bulunan İÇDAŞ'ı da yakından izleme fırsatı bulur. Garip, fabrikada o zamanlar bir tane ocak bulunduğunu, daha sonra işler büyüyünce ocağın ikiye, üçe çıkartıldığını, imalathanenin de büyüyerek fabrikaya dönüştüğünü bildiriyor.

Veli Kurtoglu'nun anlattıklarına göre İÇDAŞ'ın girişinde yönetim binası bulunuyordu. Ardında ise kamyonlarla gelen atıkların depolandığı depolanma kısmı olup burada ayırım yapılıyor, ondan sonra fırınlara geçiliyordu. Fırınlardan ise çekmeye giriliyordu. Kurtoglu'na göre fabrikanın modern bir üretim sistemi ve teçhizatı yoktu.

İÇDAŞ'ta Bağcılar'da oturan kişilerin çalıştığını vurgulayan Garip ise, "İÇDAŞ'ın Bağcılar'ın gelişmesine büyük katkısı vardır. Çünkü bir sürü insan orada çalıştı. 10 kişiyle başladıysa, öyle gün oldu ki 300-500 kişiye çıktı. Personel sayısı son zamanlarda 1.200'e kadar çıkmıştı ve işçiler üç vardiyayla çalışıyorlardı. 1.200 işçi çalıştıran bir iş yerinin personelinin bin tanesinin Bağcılar'da oturuyor olması ne demektir! Bağcılar'ın gelişmesine vesile olmuştur bana göre" diye konuşuyor.

Bağcılar'ın Kurucu Kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu

“İstanbul’un merkezinde bir demir çelik fabrikası olması düşünülebilecek bir şey değildi. Valilik ve Bakanlık tarafından baskı altındaydık. Feyzullah Bey riskleri göze alarak fabrikanın kapatılmasına karar verdi. Sanayi Bakanı bu işe karşı çıktı. Vali Kozakçıoğlu beni arayıp hemen gel dedi. Dosyayı alıp gittim ve izahat verdim. Bir iki soru sordu, hepsinin cevabı orada vardı. Sonra bana döndü ve ‘Sana müdahale etmem, bildiğin gibi yap. Reis Bey’i de tebrik ediyorum, kapatsın’ dedi.”

Bağcılar'ın Kurucu Kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu da İÇDAŞ'ın bölgenin en büyük fabrikalarından biri olduğunu teyit ediyor ve “Ama İstanbul’un merkezinde bir demir çelik fabrikası olması düşünülebilecek bir şey değildi” diyor. İÇDAŞ'ın belediye tarafından kapatılma sürecini yakından izleyen, hatta hem Valilik, hem de Bakanlık kanalından baskılara maruz kalan Hacımustafaoğlu, bu konuda halkın sağlığını düşünerek belediyenin uygulamalarına tam destek verir.

Hacımustafaoğlu, fabrikanın kapatılma süreciyle ilgili yaşadıklarını şu şekilde paylaşıyor:

“Feyzullah Bey büyük bir özveriyle, riskleri göze alarak fabrikanın kapatılmasına karar verdi. Karar doğrudu, kapatılması lazımdı. Ancak o zamanki

Sanayi Bakanı bile bu işe karşı çıktı. Beni telefonla arayıp, ‘Derhal bu karar geri alınsın; oradaki zabıta, polisi geri çekin. Fabrika üretime geçecek, binlerce işçi geçimini oradan sağlıyor’ dedi. Ama Sayın Bakanın kararı uygulanmayarak o fabrikanın kapatılması gerçekleştirildi.

O fabrika çalışırken bölgedeki on binlerce insan şikâyetçiydi. Çalışmasını bir an önce askıya almak lazımdı. Bu da Sayın Kıyıklık’ın elini taşın altına koymasıyla oldu. Biz de prosedürün yasalara uygun olmasına özen gösteriyorduk. Kapatma kararının uygulanması gerektiğine dair Bakanlığa ve Vilayete karşı dik durduk. O dönem, Vali Hayri Kozakçıoğlu beni arayıp hemen gel dedi. Dosyayı alıp gittim ve izahat verdim. Bir iki soru sordu, hepsinin cevabı orada vardı. Sonra bana döndü ve ‘Sana müdahale etmem, bildiğin gibi yap. Reis Bey’i de tebrik ediyorum, kapatsın’ dedi. Ama Bakanlık ve Hükümet bu fikirde değildi.”

Hurda demir, yurtdışından geliyordu

Dönemin Emniyet Müdürü İrfan Özer ise Bağcılar’da kurulup büyüyen ve Türkiye’nin en güçlü demir çelik tesislerinden biri haline gelen İÇDAŞ için şu değerlendirmede bulunuyor:

“İÇDAŞ, Ereğli Demir’den sonra en fazla üretim yapan yermiş. Ben iş kapasitesini bilmem ama söyledikleri söz şu: ‘Ereğli Demir’den sonra en büyük demir üretim fabrikası burasıdır.’ Ama tamamı hurda demire bağlı... O yüzden burada bir ‘demir taşıyan kamyon’ trafiği vardı. Sadece İstanbul’un değil, bütün dünyanın hurdası buraya gelirdi.”

İrfan Özer, ‘Dünyanın hurdası Bağcılar’a geliyordu’ derken şaka yapmıyordu. Çünkü İÇDAŞ, Avrupa ülkelerinden gelen hurdaları da alıyordu. “Hurda” diyor Özer, “Türkiye’de fazla değildi. Avrupa’nın hurdası geliyordu buraya. Gemilerle...”

İrfan Özer, fabrikanın çevresinde oluşan yapılar için de “O evlerin hepsi fabrika sayesinde yapılmış. Gelenler fabrikaya girmiş, orada ev yaptırmış; o evlerin hepsi böyle oluşmuş. Paraya dayalı olduğu için nizamlı, intizamlı yapılmıştır o evler” diyor. İrfan Özer, Bağcılar’ın oluşumunda İÇDAŞ’ın büyük katkısı olduğunun altını çizerek, fabrikanın birçok insana istihdam sağladığını vurgulamadan da edemiyor.

“Ben İÇDAŞ’ın bayiiydim”

Selami Bilgili, din görevlisi olmasının yanı sıra ailesiyle birlikte ticaretle de uğraşıyordu. Nalburluk yaptığı için, Bağcılar’da demir üretimi yapan İÇDAŞ’la sahibi Bayram Aslan’ı yakından tanıyordu. Üstelik Bilgili, İÇDAŞ’ın bayiliğini de yapmış. Bilgili, İÇDAŞ ve Bayram Aslan hakkında şunları söylüyor:

“Allah işini rast getirsin, ilim adamı olmam hasebiyle bana çok ilgi ve saygı gösteren bir insandı. Aynı zamanda bayii olduğum için, zam geleceği vakit, iki gün önceden bana haber verirdi. ‘Hocam, ihtiyacın varsa biraz demir al’, derdi. Ben de anlardım ki zam gelecek, gider alırdım.”

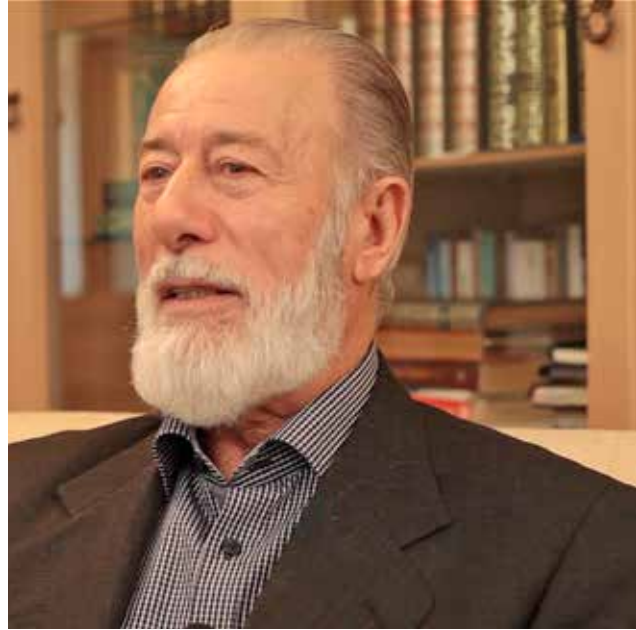
“İÇDAŞ dahil, hepsi tedricen kaldırıldı”

Bağcılar köy olmaktan, tarlalıktan çıkıp şehirleşmeye başladıkça, burada kurulan fabrika ve tesislerle ilgili dramatik bir durum ortaya çıkar. Bağcılar’ın daha fazla nüfus çekerek yapılaşmasına ve şehirleşmesine katkıda bulunan bu fabrikalar, ilçe de yaşayan halkın sağlığını ve çevreyi tehdit eder hale geldiği için kapatılmakla karşı karşıya kalır. Bağcılar Belediyesi yönetimi bu gerçeğin farkında olup kararlı ama aşamalı bir kaldırma politikası yürütür. Bu politikanın öncelikli ilkesi, halkın sağlığını ve çevreyi korumaktan taviz vermemek olduğu gibi tesis sahiplerinin de haklarını korumaktır.

Bu konuda yaşanan ilginç olaylardan biri, İÇDAŞ’ın çevreye verdiği zararın aşamalı olarak önlenmesi ve nihayetinde de Bağcılar’dan nakliyle yaşanır. O günlerin belediye yönetiminde görev alan ve gelişmeleri bizzat takip eden Faik Işım, şöyle anlatıyor:

“Bir gün belediyenin önüne bayanlardan oluşan yoğun bir kalabalık toplandı. Belli ki ev hanımları... ‘Nedir?’ diye sordum. Dediler ki, ‘Bunlar İÇDAŞ’ın etrafında oturan vatandaşlar, eylem yapıyorlar.’ Aldık meclis salonuna, istişare ettik. Söz verdik, dediler ki: ‘Bu fabrikayı kapatın veya buradan taşıyın, çevreyi kirletiyor, kapıyı, camı açamıyoruz...’ Doğru söylüyorlardı.

Yıl 93-94... Ben de dedim ki: ‘O fabrikada bir akrabası, yakını çalışan kimler var?’ Ellerin tamamı havaya kalktı. ‘Bugün fabrikayı kapatsak, yarın beyinizin, akrabanızın işi olmayacak!’ dedim. Bunun üzerine önce biz bir anlaşalım dedik. Ne yapalım?

Selami Bilgili

“Allah işini rast getirsin, ilim adamı olmam hasebiyle çok ilgi ve saygı gördüğüm bir insandı. Aynı zamanda bayii olduğum için, zam geleceği vakit, iki gün önceden bana haber verirdi. ‘Hocam, ihtiyacın varsa biraz demir al’, derdi. Ben de anlardım ki zam gelecek, gider alırdım.”

Fabrika sahibiyle konuşalım; halkın ve şehrin sağlığını tehdit eden gürültü, hava kirliliği konusunda tedbirler alınsın; filtre takılsın, bir süreç belirleyelim. Eylem yapanlar, ‘Doğru söylüyorsunuz’ dediler; böylece onları gönderdik.

Daha sonra İÇDAŞ yetkilileriyle görüşürken bir plan yaptık; 5-6 yıllık, kademeli bir plan. Fabrikanın sahibi Tacettin Aslan bana ilginç bir şey anlattı: ‘Bu fabrikayı kurarken şehrin dışında rahatsız olmayaçağım ve kimseyi de rahatsız etmeyeceğim bir yer aradım ve burayı buldum. Sanayi Bakanlığı nezdinde gerekli işlemleri yapıp, burayı kurdum. Fabrikaya işçi olarak aldığım insanlar orada çalışıp para kazandıkça, tuttular fabrikanın etrafındaki arsaları satın alıp evlerini yaptılar. Şimdi bu insanlar bana, ‘Buradan git’ diyorlar. Ben de gittim, Çanakkale’de bir yer aldım. Fabrikanın etrafındaki arazinin 250 dönümünü alıp bir vakfa bağışladım ki, kimse arsa alamasın.’

1994 yılının Bağcılar'ında İÇDAŞ

Fabrikalar hakikaten burayı besleyen kuruluşlar... Ama şöyle bir talihsizliği de vardı: Biz belediyeyi kurduğumuzda İstanbul'un ne kadar hurdası, metal ve kâğıdı varsa, hepsi Bağcılar'a geliyordu. Şimdi Belediye Halk Sarayı ile Kirazlı Evleri'nin bulunduğu yerde eskiden ORPAŞ diye bir hurda eritme fabrikası vardı. Burası çalışınca korkunç bir ses olurdu. Çok ciddi mücadelelerimiz oldu. Bağcılar'da hafriyatçılar vardı; koca koca kamyonlar, kepçeler... Hâlâ da var. Bağcılarlı hafriyatçıdır, inşaatçıdır, mermercidir, demircidir, marangozdur, tekstilcidir.

Bağcılar'da 3-4 noktada dökümcüler vardı. Bugün Çiftlik dediğimiz bölgede, Halk Sarayı'nın karşısında bir sokak vardı; yine orada dökümcüler ve kot taşıyıcıları vardı. Onlar da haklı, adamın işi o, insanlar oradan ekmek yiyor. Biz seçimle gelmiş bir yönetim olarak bu durumla mücadele ettik. O yıl-

larda Tavukçu Deresi renkli akardı. Bir gün bakıyordunuz lacivert, bir gün açık sarı, bir gün bilmem ne akıyor. O iş yerleri o gün hangi renk çalışıyorsa, dere de o renkte akıyordu.

Tüm bunlar yerinde bir politikayla ıslah edilerek, o kuruluşlar belirli bir çizgiye getirilmek suretiyle çözüldü. Bu çalışmalarda gönüllülük de önemlidir. Biz gönüllülük, sosyal dayanışma ve aidiyet duygusunu oluşturduk. Ve bu bilinci sağlayarak mücadele ettik."

"Hiçbiri mağdur edilmedi"

İlk dönem Bağcılar Belediyesi'nde İmar Komisyon Başkanlığı yapan İbrahim Kırtıl, dönemin Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık'ın kimsenin zarara uğramamasına büyük önem verdiğinin altını çiziyor. Kırtıl, kapatılan fabrika sahiplerinin mağdur edilmesini şu örneklerle açıklıyor:

Bağcılar halkının en fazla şikayet ettiği fabrikaların başında ORPAŞ geliyordu.

“Mesela İÇDAŞ’ı kapattık. Ama şöyle: Biz ana arterlere 6, ara sokaklara 4 kat veriyorduk. Oraya ise İÇDAŞ’ı mağdur etmemek için 11 kat verdik. Başkan İÇDAŞ’la, ORPAŞ’ın sahiplerine dedi ki: ‘Ben sizi mağdur etmeyeceğim.’ Onlara 10-11 kat verildi. Başkan onları mağdur etmedi. Ama bizim insanoğlu nedense ilk gördüğü yerden gitmek istemiyor.”

Günümüzde Halk Sarayı’nın bulunduğu alanda kurulu olan ORPAŞ çevreye verdiği kirliliğin yanı sıra gürültü kirliliği sebebiyle de şikayet konusu oluyordu. Elektrikli eritme sistemiyle çalışan fabrikanın çalışma şeklini İrfan Özer, şöyle özetliyor: “Ben gördüm orayı. Büyük, havuz gibi bir şey vardı. Bütün atıklar onun içine dökülüyordu. Sonra elektriğin iki ucu katot ve anot gerçekleşiyor, böylece erime sağlanıyordu. Ama eritirken çok ses çıkartıyordu, patlama gibi.”

“Bu fabrikayı kurarken şehrin dışında rahatsız olmayacağım ve kimseyi de rahatsız etmeyeceğim bir yer aradım ve burayı buldum. Sanayi Bakanlığı nezdinde gerekli işlemleri yapıp, burayı kurdum. Fabrikada işçi olarak aldığım insanlar orada çalışıp para kazandıkça, tuttular fabrikanın etrafındaki arsaları satın alıp evlerini yaptılar. Şimdi bu insanlar bana, ‘Buradan git’ diyorlar. Ben de gittim, Çanakkale’de bir yer aldım. Fabrikanın etrafındaki arazinin 250 dönümünü alıp bir vakfa bağışladım ki, kimse arsa alamasın.”

Bağcılar’ın şehirleşmesiyle birlikte İÇDAŞ buradan ayrılıp Çanakkale’de yeni bir fabrika inşa etti.

BAĞCILAR'DA BİR CAM FABRİKASI

“Bu Kayserililer, cam fabrikalarında çalışmışlar, emekli olduktan sonra da kendilerine böyle bir iş yeri açmış ve orayı geliştirmişlerdi. Tahminime göre 60-70 civarında işçi çalıştırıyorlardı. Biz o işçilerin toplu iş sözleşmesini yaptık. O zaman DİSK'e bağlı Hür Cam-İş Sendikası'nın yöneticisiydim. Bizim istek ve talebimiz çok fazlaydı. Bunlar karşısında adamlar fazla direnemeyip şartlarımızı kabul etmek zorunda kaldılar. Bunun sonucunda da ürettikleri malın maliyeti artıp piyasada rekabet edemediler. Çünkü o zaman İş Bankası bir holding idi. Küçük iş yerlerinin onunla rekabet etmesi ve başa çıkması mümkün değildi. Biz bunlarla, tam tersine İş Bankası'nın cam kuruluşlarının çok üstünde bir sözleşme yaptık. Dolayısıyla adam kapıya kilit vurup kaçtı gitti.”

Celal Toprak

1960'dan beri bölgeyi yakından bilen Celal Toprak, İstanbul'a geldiğinde çeşitli fabrikalarda iki-üç aylık dönemler halinde çalışmış. En nihayetinde Almanların Topkapı'da yaptığı Teknik Cam Fabrikası'nın inşaatına girmiş. Amacı, inşaat sonrasında açılacak cam fabrikasında kalıcı olarak çalışmak, bunun için de kendini oraya aldırmakmış. Dileği de olmuş. Almanlar inşaatındaki çalışmalarından memnun oldukları Celal Toprak'ı fabrikada istihdam etmişler. “Daha sonra” diyor Toprak, “Almanlar, Türklerle anlaşamadıkları için Şişe-Cam Fabrikası'nı İş Bankası'na devrederek gittiler. Burası da İş Bankası'nın oldu, orada çalıştım ve emekli oldum.”

Teknik Cam'da kurulduğu ilk günden itibaren çalışmaya başlayan Celal Toprak, bir süre sonra, fabrikada DİSK tarafından kurulan Hür Cam-İş Sendikası'nın fabrika temsilcisi olur. Sendika temsilcisi olduğu için de bölgedeki tüm cam üretim tesislerindeki toplu sözleşme görüşmelerini o yürütür. Bu görevleri sebebiyle civardaki cam tesislerini yakından bilen Celal Toprak'ın söylediğine göre, Bağcılar

Merkez Mahallesi'nde de bir cam fabrikası bulunuyormuş.

Toprak'ın verdiği bilgilere göre Teknik Cam'a nispetle bir atölye şeklinde olan fabrika Güngören Caddesi üzerindeydi. Sahipleri de Kayserili birkaç girişimciydi. Toprak, Bağcılar'daki cam tesisi hakkında şunları söylüyor:

“Bu Kayserililer, cam fabrikalarında çalışmışlar, emekli olduktan sonra da kendilerine böyle bir iş yeri açmış ve orayı geliştirmişlerdi. Tahminime göre 60-70 civarında işçi çalıştırıyorlardı. Biz o işçilerin toplu iş sözleşmesini yaptık. O zaman DİSK'e bağlı Hür Cam-İş Sendikası'nın yöneticisiydim.”

“Sendika yüzünden fabrika kapandı”

Sendikacı Celal Toprak, bu vesileyle, yıllar sonra çok samimi bir itirafta bulunuyor. Bağcılar'daki cam fabrikasının kapatılmasına, sendikanın haksız ve aşırı isteklerinin yol açtığını itiraf eden Toprak, “Bizim istek ve talebimiz çok fazlaydı. Bunlar karşı-

Dönemin Bağcılar Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık, işyerlerini sıkı denetim altında tutuyordu. Kıyıklık, Başkan Yardımcısı Lokman Çağırıcı'dan hizmetler hakkında bilgi alırken.

sında adamlar fazla direnemeyip, şartlarımızı kabul etmek zorunda kaldılar. Bunun sonucunda da ürettikleri malın maliyeti artıp, piyasada rekabet edemediler. Çünkü o zaman İş Bankası bir holding idi. Küçük iş yerlerinin onunla rekabet etmesi ve başa çıkması mümkün değildi. Biz bunlarla, tam tersine İş Bankası'nın cam kuruluşlarının çok üstünde bir sözleşme yaptık. Dolayısıyla adam kapıya kilit vurup kaçtı gitti.”

Sendikanın, fabrikanın geleceğini düşünmeden, sırf şartlarını kabul ettirmeye odaklanarak imzaladığı toplu sözleşmenin “ocak söndürdüğünü” kabul eden Toprak, “Şimdiki aklım olsaydı diyorum, acaba onu yapar mıydım? Kesinlikle ve asla yapmazdım” diye konuşuyor.

Bu cam fabrikasında, şişe gibi “ufak tefek şeyler” üretildiğini kaydeden Toprak, “Pencere camı gibi şeyler yapıyorlardı ufak tefek. Birkaç çeşit cam yapıyorlardı, ama kendilerine göre 50-60 kişiye iş veriyorlardı. Maalesef biz o iş yerini kapattırdık en sonunda” diye üzüntülerini dile getiriyor.

“Cam fabrikasında inecek var”

Hakkı Atçıl, Bağcılar'daki cam fabrikasını çok net hatırlıyor ve yerinin de Esenler Köşe'de olduğunu belirtiyor. Ona göre bu cam fabrikası, diğer büyük cam fabrikalarından bağımsız müteşebbisler tarafından kurulmuştu.

Atçıl, “Hatta Topkapı'dan gelirken Güngören'i geçtikten sonra, 'Cam Fabrikası'nda ineceğiz.' deyip iniyorlardı, köşeye de 'Esenler Köşe' deniyordu” bilgisini veriyor.

Atçıl'ın bir komşusu “Esenler Köşe'deki cam fabrikasında” çalışıyormuş. Atçıl, bu cam fabrikası hakkında şunları söylüyor:

“Esenler Köşe'de, yani Güngören tarafına doğru döndüğünüz zaman orada, oto camı yapan bir fabrika vardı. Kaliteli cam yapıyordu, çok da tutuluyordu. Sonra işi büyüttü; karşı yakaya, Kartal tarafına taşındı. Çayırova'ya da gitmiş olabilirler. Şuradan biliyorum. Orada çalışan bizim Bigalı komşular da fabrikayla birlikte taşınmıştı.”

Bağcılar'da yerli üretimin lideri olan Ertaş Metal'in sahibi Kazım Ertaş anlatıyor: “ERTAŞ, İSO'NUN LİSTESİNDE 250. SIRADAYDI”

Kazım Ertaş, doğuştan müteşebbis ruhla dünyaya gelmiş ender insanlardan biri. 1939 yılında Keskin'in Değirmenözü Köyü'nde doğan Ertaş, okul yerine demirci ustasının yanında adım atmış hayata. Babası, meslek sahibi olmaları için iki kardeşten birini terzi, diğerini de demirci ustasının yanına vermiş. Böylece çocuklarını köyde hayvan gütmekten kurtarmış. 20 yaşına kadar çıraklıktan kalfalığa her aşamada çalışan Ertaş, çok güzel işlere imza atmış. Tarım sektöründe kullanılan saban demirinden kazma-küreğe kadar tüm aletleri imal ediyormuş. Hatta bu başarılı üretim sebebiyle dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Sıtkı Yırcalı'dan takdir bile almışlar.

Kazım Ertaş

“Pazarlar benim üniversitem oldu”

Demirciliğin hayatında çok belirleyici olduğunu belirten Kazım Ertaş, şunları söylüyor:

“Demircilikte biz bayağı bir ivme kazanmıştık. Neden? Sanat ve piyasasını öğrendik... Ben hep pazarlara giderdim, oradaki pazarlar benim üniversitem oldu. Kırşehir'e, Keskin'e pazara giderdim, her şeyi orada öğrendim.”

Hayatının dönüm noktası ise 1960 yılında askerlik yaptığı İstanbul'da sivil ehliyet alması olmuş. Terhis olunca da eniştesinin daveti üzerine İstanbul'da kalmış ve üç yıl onunla çalışmış. Daha sonra da kardeşiyle birlikte imalata başlamış. O zamanlar kurdukları şirketin adı Tutkunlar Metal imiş. Sanayiye geçince, 1978'de, Rami'de Ertaş Metal'i kurmuşlar.

İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre Ertaş Metal Sanayi ve Ticareti AŞ, “Murat Mahallesi, Tel Sokak, No: 2 Bayrampaşa-İstanbul” adresinde 01.01.1978 tarihinde işe başlamış. Üç milyon lira sermaye ile kurulan şirketin kurucuları ise şunlar görünüyor: Kazım Ertaş, Nuri Ertaş, Ali Ertaş, Mustafa Ertaş ve Tutkun Kardeşler Kollektif Şirketi. Şirketin ana konusu “Metal ve metal malzemeleri endüstrisi ve ticareti” olarak belirlenmiş.

Bodrum katından fabrikaya

Rami'de bir bodrum katında başlayan üretim, gün geçtikçe büyüyerek mevcut mekan yetersiz kalmaya başlamış. Bunun üzerine Bağcılar'dan arsa satın alan Kazım Ertaş, fabrikasını buraya taşımaya karar vermiş. Ancak 1980 öncesinde bölgede sağ-sol çatışması sebebiyle asayiş sorunları ortaya çıkınca, gelişini bir süre ertelemek zorunda kalmış. 1980 ihtilali'nden sonra dönüp fabrikasının kapılarını tekrar üretime açmış.

Ertaş, o günlere ilişkin bir anısını şöyle anlatıyor:

“O zaman buralarda ruhsat yoktu, buraya da bir albay bakıyordu. Geçici çalışma ruhsatı almak için ona gittik. Dedi ki: ‘Sen gel çayını kahveni iç, senin ayağına kadar getirecekler. Sen burada sanayi yapacak, 20-30 kişi çalıştıracaksın.’ Sonradan çok büyüdü burası; dumanlı sanayi olduğumuzdan mahalleli rahatsız oldu ama kimseyi rahatsız etmemek için de elimden geldiği kadar uğraştım. Filtrelerini yaptım. Ama köylüm bilhassa yerlerini daha pahalıya satmak için biraz tazyik etiler, belediyeye gittiler. Sonunda buradan taşınmaya karar verdik.”

“İlk filtreyi 1990’da ben taktım”

Fabrikada enerji olarak fuel oil kullanılırken, daha sonra elektriğe, doğal gaz geldikten sonra da gaza geçilmiş. Ancak hangi yakıt kullanılırsa kullanılsın, dumandan kurtuluş yoktu. Bu yüzden Kazım Ertaş çevreye ve insanlara zarar vermemek için 1990’larda fabrikaya kendiliğinden filtre taktırmış. Bu konularda çok duyarlı olan Ertaş, üretimi için de TSE belgesi almayı ve gerekli başvuruları yaparak diğer sertifikaları da edinmeyi ihmal etmemiş.

İlk 500’de bir Bağcılar firması

Kazım Ertaş yönetimindeki Ertaş Metal, pirinç çubuk üretiminde yerli sermayenin bir numarası olmayı başarmıştı. “1990’dan sonra” diyor Ertaş, “her sene ödül aldım. 2010’da İstanbul Sanayi Odası’nın açıkladığı ilk 500 sanayi kuruluşu içinde, ilk 250’deydim.”

Kazım Ertaş, malı sadece iç piyasaya vermediklerini belirterek, “2001’e kadar Amerika’ya ayda bin ton mal gönderiyordum, Almanya, İsrail ve İtalya’ya da gönderiyordum. Göndermediğim yer yoktu hemen hemen. 2010’a kadar devam ettim” bilgisini aktarıyor.

Dönemin Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık, çevrede yaşayanlardan şikayetler artınca, Ertaş’tan yeni bir yer bulup taşınmasını istemiş. Ancak bunu bir şarta bağlamış: “Buradan git diyorum ama kendin gitmeyeceksin, fabrikayı götüreceksin.”

Bölgedeki diğer fabrikalar

Bölgedeki diğer fabrikaları da değerlendiren Ertaş, birinci sırada kendi firmasının değil İÇDAŞ’ın olduğunu söylüyor. Ertaş, “İÇDAŞ hurdaları eritip inşaat demiri yapıyordu. Demir hurdaları her taraftan geliyordu; Avrupa’dan da, Anadolu’dan da geliyordu. Nereden bulunursa...” bilgisini veriyor.

Ertaş, aynı bölgede fabrikası olan bir başka isimden daha bahsediyor: Abdullah Kanca. Ertaş, “Adı, Kanca El Aletleri’ydi. Daha çok makas, çekiç, otomotiv malzemesi gibi şeyler üretirdi. Koçman Caddesi’nde Metro’nun tam karşısındaydı. Abdullah Bey şimdi hayatta değil.” bilgisini veriyor.

Kayalar’ın da kendileri gibi yassı mamuller ürettiği-

ni kaydeden Ertaş, “Biz yuvarlak malzeme yapıyorduk. Onlarsa yassı mamul, şerit yapıyorlardı, Koreş de şerit yapıyordu. Bozuk para basmaya sonradan başladı, para işini fazla yapmadı. O işe başladı, başladıktan sonra biraz rahatsızlandı, ondan sonra da işi bıraktı” şeklinde konuşuyor.

Kazım Ertaş, Bağcılar’daki sanayi kuruluşlarının bölgeden gitmesinin ilçeye zararının olduğunu düşünüyor. “Çünkü” diyor Ertaş, “buralarda işçi çalışıyordu. Ben 100 tane adam çalıştırıyordum, burada ekmek yiyip su içenler vardı, şimdi gittiler Çorlu’ya. Aynı şekilde İÇDAŞ belki 1.000 kişi çalıştırıyordu, bunların hepsi burada çalışıyor; bu civarlarda yiyor, elbisesini, ayakkabısını buradan alıyordu, para bu-
raya geliyordu.”

Kalitesini yabancıların bile kabul ettiği bir dünya markası: Ascoat

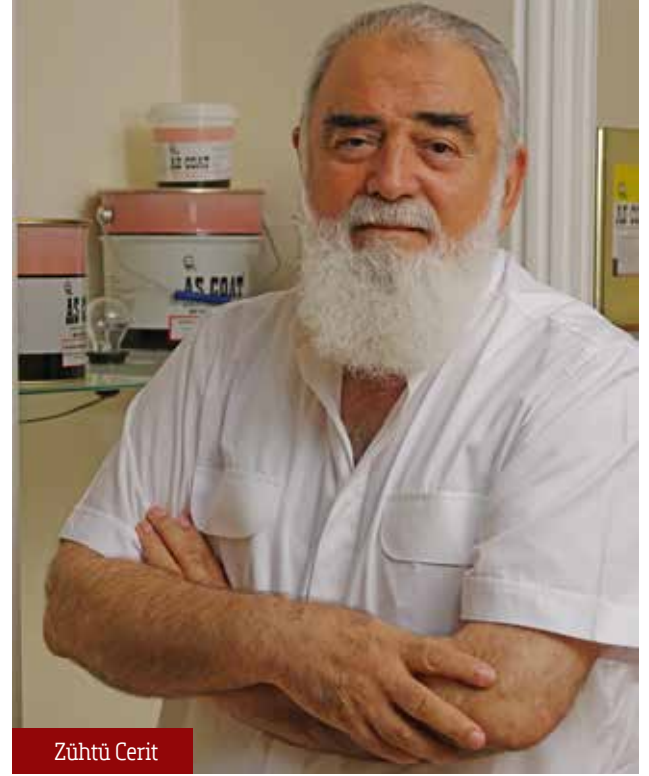
BAĞCILAR'IN MUCİT MÜTEŞEBBİSİ: ZÜHTÜ CERİT

Bağcılar'ın sadece müteşebbis değil, aynı zamanda mucit işadamlarından biri Zühtü Cerit. Anne tarafından ilimle meşgul, baba tarafından ise ticaretle hemhal bir aileye mensup olan Cerit, 1937 yılında doğduğu Çorum'da başarılı bir eğitim hayatından sonra İstanbul'a üniversite okumak için gelmiş. Her daim aklında ticaret yapmak olan Zühtü Cerit, iktisat okumaya karar verir. Bu amaçla geldiği İstanbul'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ile Sultanahmet'teki Yüksek Ticaret'in (şimdiki Marmara Üniversitesi'nin) sınavlarına girerek kazanır: "Mevla bana, elhamdülillah, bir taraftan yüksekokulda okumayı nasip etti, öbür taraftan da ticaretle iştigal etmemi müyesser etti. Bu bakımdan da çok memnunum."

"Ne yaparız diye düşündük, yapıştırıcı yapmaya karar verdik"

Askerliğini bitirdikten sonra ticarete atılmaya karar veren Zühtü Cerit, arkadaşlarıyla birlikte "Ne yapalım, ne edelim?" diye düşünmeye başlar. Cerit, sonraki gelişmeleri ve seçtikleri sektörü şu şekilde anlatıyor:

"Bu araştırma neticesinde gördük ki, zeminde kullanılan marley diye yeni bir malzeme çıkmıştı. Karolüks diye bir Yahudi firması Perşembe Pazarı'nda bu ürünü üretiyordu. Almanya'dan Ameka, İngiltere'den de Filinkot diye yapıştırıcısı geliyordu. 'Acaba bunu yapabilir miyiz, edebilir miyiz?' diye, çok gülünç şeylere tevessül ederek, Topçular'da bir yerde çalıştık, uğraştık, didindik. Neticede bir şeyler yaptık ama ne derecede işe yaradığını ancak deneyerek öğrenebildik. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ne gittim bir mevzuun tetkiki için, İstanbul'da Fen Fakültesi'nin Kimya Bölümü'ne müracaat ettim bazı meselelerin halli için. Hiçbirisinden cevap alamadım."

Zühtü Cerit

Nötron kimya 1967'de kurulmuş

Zühtü Cerit, 1965-66 yıllarında Bankalar Caddesi'nde başlamak üzereyken sona eren ticaret deneyimi dışarıda bırakılırsa, ticarete 1967'de Nötron Kimya ile Topçular'da başlamıştı. 1978 senesinde Nötron Kimya'yı anonim şirkete dönüştürmüştü. Günümüzde ikinci neslin görevde olduğu firmada, Cerit'in üç çocuğu çalışıyor. ABD'de, Florida Üniversitesi'nde Uluslararası İşletme okuyan oğlu, malzemelerin pazarlaması için Anadolu'yu karış karış dolaşırken; kimyager olan oğlu üretimden sorumlu, diğer oğlu ise merkezde mali işler ve diğer takiplerden mesuldür. Baba Zühtü Cerit ise her gün firmaya gelerek, 50 yıllık emeğinin meyvelerini gururla izleyip, nite likli yerli üretimin sevincini yaşıyor.

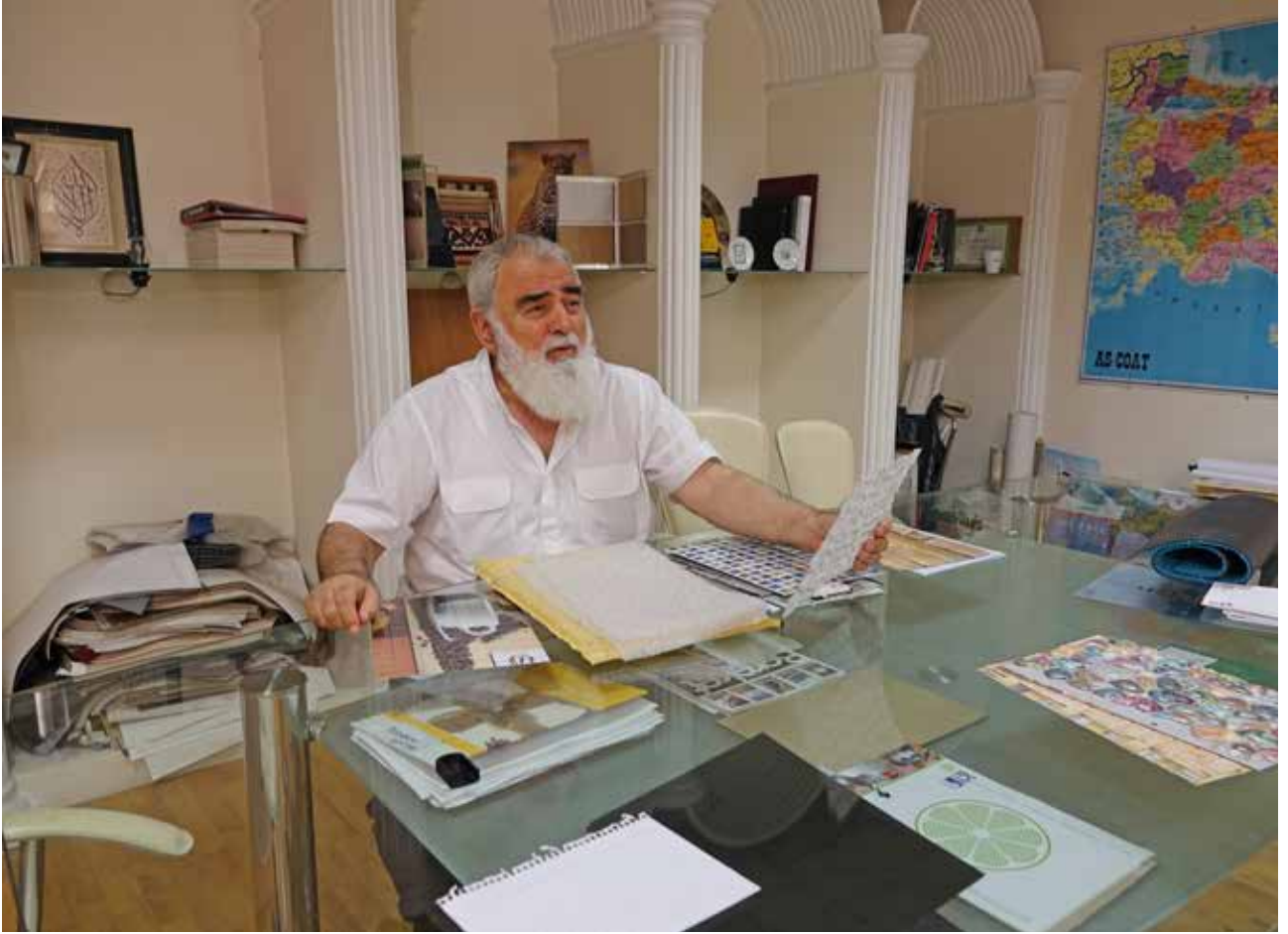
"Bağcılar'a 1970'de geldik"

Zühtü Cerit'in Bağcılar'a gelişine mal sahibinin binayı sebepsiz yere bir an evvel boşaltmasını istemesi sebep olmuş. Aslında biraz da Cerit çıkmaya mecbur kalmış. Çünkü binayı kiralarken, mal sa-

[illegible][illegible]

Kale Flex başta olmak üzere birçok firmayı kendisine
cezbeden ve piyasada tartışılmaz bir üstünlük elde
eden Ascoat yapıştırıcısının özelliği neydi? Zühtü

Ben kendime has formülü deneme yanılma usulüyle, cinslerini arayarak buldum. O kadar farklıdır ki... Bir kimyagerin benim yaptığımı yapması mümkün değil. Neden? Çünkü kimyagerin mektebinde öğrenmiş olduğu sistemler olup onun dışına çıkmaz. Benimse bir prensibim yok ki! Ben aradığım şeyi elde etmek, hedefime varmak istiyorum. Her şeyi denerim ben, Edison'un denediği gibi. Edison nasıl bulmuş? Elektrik mühendisiymiş de bul-

muş? Akla gelmeyecek şeyler denemiş. Ben de akla gelmeyecek her şeyi denedim. O kadar enteresan şeyler soktum ki imalatın içerisine, hiç alakası yok yani. Faydası da yok, bilmem neyi de yok... Hatta belki de zararlı. Sonra bunları birer birer ayıkladık, neticede öyle bir şey oturdu ki, Ascoat oldu.”

“Dunlop sizin ürününüzü tavsiye etti”

Kısa bir süre içerisinde piyasada kalitesiyle parmakla gösterilir hale gelen ürünün bahtı, Çanakka- le Seramik ile değişiyor:

“Neticede deneme yanılma yoluyla yapmış olduğumuz bu yapışkanı Çanakka- le Seramik bizden istedi. 1967-68 yılında, Çanakka- le Seramik’te Kale Flex diye bir bölüm kurdular ve aynı isimle bir flex çıkarttılar. Bunlar Dunlop pantenti ile çalışıyorlardı. Bu kişiler kendi ürünlerinde kullanılacak yapışkan için araştırma yaparken, benim malzememi piyasada tetkik etmişler.

Çanakka- le Seramik ‘Bizim marleye hangisi uyar?’ diye öğrenmek için, Türkiye’deki iki-üç yapıştırıcıyı Dunlop’a analize göndermiş. Dunlop’tan haber gel-

miş. Kale Flex’in genel müdürü de beni davet etti. Dediler ki: ‘Açık seçik konuşuyoruz, biz Türkiye’deki yapıştırıcıları Dunlop’a gönderdik. Sizin yapıştırıcı birinci geldi, ikincisi yok. Sonrakiler üçüncü, dördüncü olabildi. Sizin yapıştırıcıdan almak mecburiyetindeyiz. Biz sizden alacağız, ona göre açık ve net bir şekilde sizden alacağımızı söyleyerek ve sizin haysiyetinize de güvenerek yapıştırıcının fiyatını ne yapacağız?’ Biz de olması gerekeni yaptık. Maliyetimizi hesaplayarak üzerine kazancımızı koyduk. Bir mislini de söyleyebilirdik ama söylemedik. Niye söylemedik? Memlekete faydalı olalım, milletin sırtına binmeyelim diye söylemedik”

Gerçekten de Zühtü Cerit, ısrarlı araştırmaları ve deneyleri sonucu emsali olmayan bir yapıştırıcı imal etmeyi başarmıştı. Öyle ki kimyager olmayan, sadece mütecessis bir ruha ve araştırmacı bir müteşebbislik anlayışına sahip olan Cerit’in uzmanlığı birçok merci tarafından da kabul edilmişti. Bunlardan biri de Batman Petrol Rafinerisi’nin müdürüydü. Asfaltla ilgili içinden çıkamadığı konuları ve izolasyon sorunlarını hep Zühtü Cerit ile istişare ederdi.

“Ascoat’ın ihracını doğrudan yapmıyoruz”

Zühtü Cerit’in Ascoat adını verdiği ürün sadece yurt içinde değil, yurt dışı piyasasında da aranan bir ürün. Cerit bizzat uğraşmasa bile ürünü ihraç da ediliyor. Cerit, ihraç politikası hakkında şunları söylüyor:

“Biz devamlı yurt içi piyasaya çalıştık ama bu arada yurt dışına çalışan bazı insanlar bizim ürünlerimizi dünyanın her yerine gönderdiler. Mesela bugün bizim malımız Katar’da da vardır, Avustralya’da da, Avrupa ülkelerinde de vardır. Irak, İran ve Suriye’de de vardır. Ama biz ihraç etmiyoruz; bu işi yapan kardeşlerimiz var, onlar ilgileniyor. Biz yurt içi dağıtımını kendimiz yaptık, yurt dışını da bu konuda çalışan kardeşlerimize havale ettik. Onlar kanalıyla gönderiyoruz.”

“Telefona bir araba parası verdim”

Bir fabrikada ürünlerin satışı için telefon iletişimi her şey demektir. 1970’te Bağcılar’daki fabrikasına taşınan Zühtü Cerit’in de işlerini telefonsuz sürdürmesi mümkün değildir. Bunun için de derhal telefona müracaat eder. Ancak neredeyse bir tarlanın ortasında bulunan fabrikaya telefon bağlanması için büyük bedeller ödenmesi gerekir: “Netice itibarıyla buraya geleceğiz, telefon almamız lazım; telefon idaresine gittik, mümkün değil dediler. So-

nuçta bu işin alışverişini yapan bir adamdan bir otomobil parasına telefon hattı alarak buraya, iş yerine çekirdik. Çok müşkül ve sıkıntılı durumlardı hakikaten...”

Ascoat markasının doğuş hikayesi

Ardahan’dan Edirne’ye kadar sektördeki her kişinin ismini ezbere bildiği Ascoat ismi nasıl ortaya çıkmıştı? Aslında Ascoat ismi, hükümetin çıkardığı zorlukları aşmak, düz gitmek yerine yandan dolanıp engeli aşmak için konulmuş bir isimdi:

“Ascoat koyuşumuzun sebebi şu: Bir: Bizim insanımız Türkçe isimlerden pek hoşlanmaz, basit görür. Başlangıçta biz bunun adını Flexicoat koymuştuk, Topçular’dayken. Bağcılar’a geldik, devlet bir kanun çıkardı. Dedi ki, ‘Sanayiciler fiyatlarını artırmayacaklar. Önce Bakanlar Kurulu’na müracaat edecekler, oradan izin alıp öyle artıracaklardır.’ Öyle mi? Öyle. Ama devlet petrol fiyatlarını, %100, %200 artırdı. Ben ertesi gün ne yapacağım? Pahalı satamazsın diyor. Benim oğlan ‘Satarız. Benim malzemem Ascoat, Flexicoat değil’ dedi. Hemen Ascoat olarak etiket siparişi vererek ‘flexicoat’ı bıraktım.

Ascoat’ı o gün için düşündüm: ‘As’ astır, ‘coat’ da ceket; zeminin ceket; yapıştırıcıdır deyip gittik ve meseleyi o anda hallettik, pratik bir zekayla.”

BOZUK PARA DARPİİANESİ BAĞCILAR'DAYDI: KOREŞ DARPİİANESİ

Bağcılar'da bir de darphane (!) vardı. Günümüzde Yalçın Koreş adıyla anılan caddenin üzerinde bulunan bu fabrika, Merkez Bankası adına bozuk para basıyordu. Aslında bu fabrika Yalçın Koreş tarafından 21 Kasım 1977 tarihinde bir aile şirketi olarak kurulmuştu. *Sicil Gazetesi* kaydına göre "Bakırköy semtinde Güneşli Köyü Mahallesi'nde Koçman Caddesi'nde Koçman Çiftliği yanında" tesis edilen fabrikanın tam adı "Koreş Metal Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi" idi ve ortakları arasında Yalçın Koreş, eşi Nilüfer Koreş, oğulları Fatih ve Mehmet Koreş ile Nilgün Üngören yer alıyordu. Şirketin ana sözleşmesinde amacı, "Demir, çelik, bakır, alüminyum, kurşun, çinko, kalay vesair adi madenlerle ve bunlardan yapılan aletler ve çeşitli eşyanın ve bunların yapımında kullanılan makine ve cihazların, araç ve gereçlerin, yedek parça ve aksamının, ham, mamul, yarı mamul ve yardımcı malzeme ile işletme malzemesinin üretimi ve ticareti" şeklinde belirlenmişti. Şirketin yönetim kurulu ise Yalçın Koreş, Fatih Koreş ve Mehmet Koreş'den meydana geliyordu.

Fabrikanın sahibi Yalçın Koreş'in adı daha sonra belediye tarafından fabrikanın bulunduğu mahaldeki caddeye verilmiş; böylece Bağcılar'a emeği geçen hayırsever bir iş adamının isminin Bağcılar yaşadığı sürece yaşaması arzu edilmişti.

Bağcılar kurucu Emniyet Müdürü İrfan Özer, darphane olarak nitelendirilen fabrikanın bir güvenlik sorunu yaşamadığını belirterek, bunun nedeni olarak da bozuk paranın gasp edilmesinin çok zor olmasını gösteriyor. Özer, şöyle diyor: "Ekstra güvenlik önlemi alınmıyordu. Bozuk para; çalınması, gasp edilmesi en zor şeydir. Çünkü bozuk parayı direkt paraya çeviremezsin. Sonra büyük meblağ tutmaz, zaten bölgedeki insanların çoğu da orada bozuk para basıldığını bilmezdi."

"Herkes ona takılırdı: Biraz da bizim için bas..."

Bağcılar İşadamları Derneği'nin kuruluşunda yer alan isimlerden biri olan Resul Erdem, "Ben kurucu üyeyim, Tacettin ve Bayram Aslan'la birlikte. Yalçın Koreş'le orada tanıştım. O da kurucu üyeydi" diyor.

Kurucu Emniyet Müdürü İrfan Özer

"Ekstra güvenlik önlemi alınmıyordu. Bozuk para; çalınması, gasp edilmesi en zor şeydir. Çünkü bozuk parayı direkt paraya çeviremezsin. Sonra büyük meblağ tutmaz, zaten bölgedeki insanların çoğu da orada bozuk para basıldığını bilmezdi."

Yalçın Koreş ile Bağcılar İşadamları Derneği'nde yakın teşrik-i mesaide bulunan Resul Erdem, Koreş'in Malatyalı olduğunu ve daha çok 2.5 kuruşlukla diğer demir paraları bastığını söylüyor. Erdem de Koreş'e para konusunda takılanlardanmış. "Sen" diyor Erdem, "para basıyorsun orada, biraz al, bize de ver, dedim. Yok, onların hepsi numaralı, ben yapamam derdi..."

Bağcılar'ın Evren Mahallesi tarafında birçok sanayi kuruluşu bulunduğuna işaret eden Bağcılar'ın siyasî figürlerinden Cahit Can, bunlardan birinin de para basan Yalçın Koreş'in fabrikası olduğunu belirtiyor ve şöyle devam ediyor:

Başkan Kıynıklık, Bağcılar'ın gelişimi için ilçeyi geziyor ve eksikleri yerinde tespit ediyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Yalçın Koreş’in fabrikasını gezmiştik. Adını taşıyan cadde üzerindeydi. Şimdi hâlâ para basılıyor mu, bilmiyorum. Ama geçmişte orada madeni para basarlardı. Preslerle basıyorlardı. Tık, tık, tık, tık basarlardı parayı. Hatta Feyzullah Bey de ‘Biraz da bize para verin, şu gelirlerimizi artıralım’ diye şaka yapardı.”

Erdem’in söylediği gibi, Yalçın Koreş Malatyalıydı ve ünlü Koreş aşiretine mensuptu. Sanayici kimliğinin yanı sıra hayırseverliğiyle de dikkatleri üzerine çeken Koreş, Bağcılar’ın yanı sıra memleketi Malatya’da da eğitim alanında hayır işleri yapmıştı. Koreş aynı zamanda Darüşşafaka’nın da kurucu bağışçıları arasında yer alıyor. Bir zamanlar fabrika tıkırtılarının yükseldiği arazisinin üzerinde, günümüzde yüksek ve konforlu konutlar bulunuyor.

Yalçın Koreş Malatyalı’ydı. Sanayici kimliğinin yanı sıra hayırseverliğiyle de dikkatleri üzerine çeken Koreş, Bağcılar’ın yanı sıra memleketi Malatya’da da eğitim alanında hayır işleri yapmıştı. Darüşşafaka’nın da kurucu bağışçıları arasında yer alan Koreş’in bir zamanlar fabrika tıkırtılarının yükseldiği arazisinin üzerinde günümüzde yüksek ve konforlu konutlar yükseliyor.

“Yalçın Koreş’in fabrikasını gezmiştik. Adını taşıyan cadde üzerindeydi. Şimdi hâlâ para basılıyor mu, bilmiyorum. Ama geçmişte orada madeni para basarlardı. Preslerle basıyorlardı. Tık, tık, tık, tık basarlardı parayı. Hatta Feyzullah Bey de ‘Biraz da bize para verin, şu gelirlerimizi artıralım’ diye şaka yapardı.”

Yalçın Koreş ve ailesi

BİR YERLİ MOTOR SANAYİ: MOTOSAN FABRİKASI

Bağcılar, aslında yerli sanayinin ilk nüvelerinin de atıldığı bir bölgenin adıydı. Bağcılar'ın Kirazlı bölgesinde yerli sanayinin gururu Motosan fabrikası kurulmuş, böylece Bağcılar'da üretilen motorlar Türkiye'nin birçok vilayetine yanı sıra yabancı ülkelere de ihraç edilmişti.

Aslında bugünkü teknolojiye uygun ilk motor, buhar gücüyle çalışır şekilde, petrol kuyularının delinmesi amacıyla 1859'da ABD'de üretildi. O tarihten yaklaşık bir asır sonra, 1946'da Türk mühendisler de ilk dizel motor yapımını gerçekleştirdiler. Dizel motorun seri üretimi Amerikan eğitilmiş yüksek mühendis Abdülkadir Özgür tarafından başarılıydı. 1960-65 yılları arasında ABD'de bulunan Özgür, Purdue Üniversitesi'nde motorlar üzerinde ihtisas yapar. Eğitiminin ardından ABD'nin en büyük motor fabrikalarından birinde, General Motors'ta proje mühendisi olarak çalışmaya başlar ve kısa zamanda yükselerek fabrikanın başmühendisi olur.

“Neden Türkiye’de de motor üretmeyelim?”

Abdülkadir Özgür, GM’de yaptığı çalışmalarla kısa zamanda dikkatleri üzerine çeker; çünkü yaptığı motorlar sadece ABD’nin değil, Avrupa’nın da en iyi motorları arasına girmeyi başarır. İdealist bir Türk olarak o tarihte aklına bir fikir düşer: “ABD’de yaptığım motoru, neden ülkemde, Türkiye’de yapmayalım?” Milli bir sorumluluk olarak düşündüğü bu konu zihnini sürekli meşgul eder ve nihayet 1965 yılında Türkiye’ye gelir. Amacı, motor üretim işine girmektir.

Ve Motosan faaliyete geçiyor

Abdülkadir Özgür’ün bu parlak fikirlerini kayınpederi Mustafa Faik Üstar ilgiyle dinler, düşüncelerine hayran kalır ve damadını tüm imkanlarıyla destekler. Üstar, 1950’li ve 60’lı yılların önde gelen tacirlerinden biridir. Hatta 1960 yılında İstanbul Ticaret Odası Tiftik, Yapak, Keçikılı Komitesi Başkanı Vekili olarak da görev yapar. Özgür 1960’da Üstar’ın kızıyla evlenir. Üstar’ın damadına verdiği destek sayesinde 1967 yılında Türkiye’nin ilk seri üretim yapan fabrikası Motosan kurulur. *Türkiye Ticaret Si-*

cil Gazetesi’nin 7 Şubat 1967 tarih ve 2977 sayılı nüshasında yayınlanan şirket sözleşmesine göre “Motosan Motor Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi”, M. Faik Üstar, M. Erkin Üstar, kızı H. Fezal Özgür ve damadı Abdülkadir Özgür olmak üzere dört ortaklı bir limited şirket olarak tesis edilir.

Bir milyon Türk lirası sermayeli olarak kurulan şirketin iştigal alanı ise “Her türlü motor aksamı ve bunlarla ilgili âlât, edevat, teçhizat ve tesisatın imal ve satışı işleridir.” İTO kayıtlarına göre Motosan şirketi, yönetim merkezi olarak “Tersane Caddesi, İzsal Han, Kat 3, No: 33, Karaköy” adresini göstermiş ve 1 Şubat 1967 tarihinde faaliyete başlamıştı. Motosan’da bir süre çalışan Halil İbrahim Garip, şirketin ilk üretim yerinin Bayrampaşa’da olduğunu belirtiyor.

“Türkler neden yapmasın?”

Tüm bu resmî işlemlerin başlamasından sonra, 1967 yılı içinde, Abdülkadir Özgür patentini aldığı, endüstriyel tasarımı kendisine ait motorun seri üretimine geçmeyi başarır. Abdülkadir Özgür’ün Türkiye’de bir motor fabrikası kurmasının ardında Türk işçi ve mühendisine olan güçlü inancı yatıyordu. Türk insanının bu teknolojileri üretenlerden hiçbir şekilde geri olmadığını söyleyen Özgür, teknolojinin evrensel olduğuna, Türklerin de Avrupa ve Amerikalıların gösterdiği titizliği göstermeleri halinde başaracaklarına yürekten inanıyordu. Özgür, “İşçimiz, mühendisimiz her şekilde Avrupa ve Amerika’yla rekabet edebilecek güçtedir. Biz de bugün bu konuda oldukça başarılıyız” diyordu. Özgür’ün bu inancı doğrudu; çünkü onun önderliğinde kurulan Motosan’ın ürettiği 5 binden fazla motor 1980’li yıllarda Türkiye’nin her köşesinde çalışıyor, hatta Avrupa ülkeleri dahil birçok yabancı ülkeye ihraç ediliyordu.

1980’li yıllara gelindiğinde Abdülkadir Özgür’ün gittikçe gelişen çalışmaları ve tasarımları doğrultusunda fabrikada değişik güçlerde motor üretiliyordu. 8 ila 32 beygir gücü arasında değişen motorların devir sayısı 1.500’den 3.000’e çıkabiliyordu. Motorların silindir hacmi 0.77 litreydi. Su soğutmalı olan bu motorlar değişik amaçlarla kullanılabili-

11.04.1967

Hükmi Şahıslara mahsus Oda Kayıt Beyannamesi

3/8/1960 tarih K/28 ve B/12/1
tarih 79 sayılı Yönetim Kurulu
kararı ile **I. A.** dere
ceden muameleleri için

Oda sınıf derecesi tabellâğı altına
Adı Soyadı: **İ m a n**

Oda sicil No: **94386/39682**

MOTOSAN
MOTOR SANAYİ VE TİCARET
LİMİTED ŞİRKETİ
Sermayesi: 1.000.000 T.L.

KARTI YAZILI

9A

İstanbul Ticaret Odasına

Aşağıdaki malûmatın hakikate uygun olduğunu beyan eder ve 5590 sayılı kanun ile
3/13070 sayılı Tüzatı hükümleri dahilinde Odaya kaydımızın yapılmasını rica ederiz.

12 Şubat 1967
İmzalar

MOTOSAN
MOTOR SANAYİ VE TİCARET
LİMİTED ŞİRKETİ
Sermayesi: 1.000.000 T.L.

M. Faik **Abdülkadir** **Feyal** **Erkin**
1— Hükmi şahısların nev'i : **Limited Şirket**

(Kollektif, Komandit, Kooperatif Limited, Anonim veya hükmi şahsiyeti haiz resmi müesseseler)

2— Ticari unvanı : **Motosan Motor Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi**

3— Ticari ikametgâhı : **Teraane Cad. İzsal Han Kat 3 No.33 Karaköy, İstanbul**

4— İşe başladığı mahal ve tarih : " " " " " " **1.2.1967**

5— Kuruluş tarih ve yeri : " " " " " " **1.1.1967**

6— Esas mukavelesinin, beyannamelerinin tasdi ve ilân tarihi ve sicil numarası : **31.1.1967** **94386 / 39682**

7— Müddeti : **25 yıl**

8— Tabiiyeti : **T.C.**

9— 1330 tarihli kanuna tâbi ecnebi şirket ise Ticaret Bakanlığından alınan mezuniyet beyannamesi numara ve tarihi : _____

10— Hükmi şahın : _____

a) Sermayesi : **1.000.000 T.L. (Bir milyon Türk Lirası)**
(Rakam ve yazı ile)

b) Tediye olunan sermayesi : **250.000 T.L. (İki yüz elli bin Türk Lirası)**
(Rakam ve yazı ile)

FİRRİSTİ REC. 100UNCA
GENEL MÜDÜR

12 Şubat 1967
Ticaret Odası
Kayıt

yordu. Başlıca kullanım alanları ise “zirai sulama ve yağmurlama, elektrik jeneratörleri ve balıkçı tekneleri” olmuştu. Sektörde kısa zaman içinde aranan motor haline gelmişti.

Fabrika Kirazlı'ya taşınıyor

Motosan fabrikası, faaliyete 1967 yılında Topkapı Maltepe mevkiinde başlamıştı. Daha sonra Bağcılar'ın Kirazlı Köyü'nde satın alınan bir arazi üzerine çok daha büyük bir fabrika kurulur. Şirketin merkezi de 17 Ağustos 1973 tarihi itibarıyla Karaköy'deki adresten yeni kurulan fabrikanın bulunduğu “Bakırköy Şirinevler Mahmutbey Asfaltı Kirazlı Köyüne” nakledilir. 70'li yılların başında, fabrika daha Maltepe'de iken kaynakçı olarak çalışmaya başlayan Halil İbrahim Garip'in işe giriş tarihi tam da Kirazlı'daki fabrikanın yapım aşamasına rastlar. Garip, kaynakçı olduğu için buradaki fabrikanın inşa aşamasında görev alır.

Bölgedeki ilk yerli sanayinin 1973'te Kirazlı'ya gelen Motosan olduğunun altını çizen Halil İbrahim Garip, İÇDAŞ'ın bundan sonra kurulduğuna dikkat çekiyor ve “İÇDAŞ, atölye olarak başlamıştı” diyor. Garip'in verdiği bilgiye göre, o tarihte Motosan fabrikasında 130 kişi çalışmaktadı.

Halil İbrahim Garip'in dilinden Türkiye'nin yerli motor üreticisi ve sanayicisi Abdülkadir Özgür'ün hikayesi şöyledir:

“Kendisi Amerika'da okumuş, Dodge'da motor üzerine çalışmış. Sonra ayarlamış plan projesini, gelip burada çalışmasını başlatmış. Hanımı Şişlilidi.

Vasfiye Badem

“Küçük bir fabrikaydı, ihracat yapıyorlardı. Motorlar çıkıyordu; tarım aletleri, su motorları, traktör gibi şeyler çıkıyordu, dağıtım oluyordu.”

Orada tanışıp evleniyorlar. Abdülkadir Özgür ise Maraşlıydı. Hanım tarafı zengindi. Önce Topkapı Maltepe'de bir atölye kir alıyor, motorları orada yapmaya başlıyor. Diyelim 2 ayda 1 motor yapıyor. Sonra ayda 1, daha sonra haftada 1 tane yapmaya başlıyor. Derken işi öğrendi ve öğretti. Dökümünü, kalıplarını hazırlattı. Böylece günde 7-10 tane yapmaya başladı. Tüm bunlar Maltepe'deki atölyede oluyordu. Sonra durumu biraz iyileşince Kirazlı'daki fabrikanın yerini satın alıp fabrikayı oraya kurdu. Ben de zaten işe orada başladım.”

Motosan'ın sahibi Abdülkadir Özgür'ün TRT'ye verdiği röportajdan görüntüler. (TRT Arşivi)

Önce su motoru üretilir

Üretilen motorların yurt içinde satıldığını kaydeden Garip, özellikle su motoru üretildiğini vurgulayarak şunları ekliyor:

“Su motoru üretiliyordu. Kuyulardan, derelerden su çekmek için... Bir de küçük kayıklarda kullanılıyordu bu motorlar. Sonra jeneratör yapmaya başladı. Jeneratörler de fabrika ve işyerlerine satılıyordu. İlk Kıbrıs'a satmaya başladı. Sonra Mısır'a...”

Traktör yapmasına izin verilmedi

Abdülkadir Özgür'ün bir de hayali vardı: Daha büyük motorlar yapmak. Bunun uygulanacağı alanı da belirlemişti. Tamamen Türk motoruyla çalışan bir yerli traktör yapmak istiyordu. Garip, Abdülkadir Özgür'ün traktör yapmak istediğini teyit ediyor, bunun için girişimlerde bulunduğunu ancak önüne çok engel çıkartıldığını ifade ediyor. Garip, devletin köstek olduğu, yerli motorla çalışan traktör imalat süreciyle ilgili şunları söylüyor:

“Rahmetli Abdülkadir Özgür traktör de yapmak istiyordu. Yerli traktör... Çok uğraştı, devlet çok zorluk gösterdi, bir türlü yapamadı. Çok üzülyordu. Türkiye'de hakikaten çok mücadele etti. Örnek traktör yaptı, bunu her sene İzmir fuarına götürdü. Bir seferinde biz de gitmiştik İzmir'deki fuara. Motorları götürdük, orada sergilenip tanıtıldı. O traktörü de götürmüştü. Orada traktörü çalıştırıp gezdiriyor, vatandaşlara gösteriyorlardı. İlk yerli motoru yaptığı, traktörü imal ettiği anlatılıyordu orada.

Ama devlet bir türlü müsaade etmedi. Devlet di-yordu ki: Dökümünü Maraş'a; imalatını, -misal ve-riyorum- Kırıkkale'ye kuracak, montajını burada yapacaksın. Böyle zorluklar çıkarıyordu. Adamcağız o kadar uğraştı, o traktörü yapamadan vefat etti, gitti.”

Kirazlı'dan ihracat yapıyordu

Kirazlı'da oturan Vasfiye Badem'in eşi Ülker fabri-kasında çalışır. Ama Vasfiye Badem, Kirazlı'da ku-rulan Motosan fabrikasının ürünlerine şahitlik eder. Fabrikayı “küçücük” şeklinde niteleyen Badem, “Su motoru ve tarım aletleri motorları çıkarırlardı” di-yor. Vasfiye Badem'in komşusu Kadir Usta da ora-da çalışmış. Kadir Usta'nın alanı makinelermiş, ma-kine ustası olarak çalışıyormuş. Lakabı da oradan geliyormuş. Badem, fabrikanın ihracat yaptığını da biliyor: “İhracat yapıyorlardı, motorlar çıkıyordu; tarım aletleri, su motorları, traktör gibi şeyler çı-kıyordu, dağıtım oluyordu” diye konuşuyor. Badem burada üretilen traktörleri çalışır vaziyette görmüş.

Kirazlı'da faaliyetine devam eden fabrika, 2012 yılında ailenin bir başka şirketine devrolunarak tarihe karıştı. 6 Eylül 2012 tarihli *Ticaret Sicil Ga-zetesi*'nde yayınlanan genel kurul tutanağına göre, şirketin yönetim kurulu 8 Haziran 2012 tarihinde Abdülkadir Özgür'ün eşi Hafize Fezal Özgür'ün baş-kanlığında toplanıp Motosan Motor Sanayi ve Ti-care A.Ş.'nin, Özgür Motor Sanayi ve Yatırım A.Ş. bünyesine geçmesine karar vermişti.

EDİP İPLİK FABRİKASI

Bağcılar'ın meşhur tekstil üretim tesislerinden biri olan Edip İplik, 1971 yılının son günü *Türkiye Sicil Gazetesi*'nde yayınlanan şirket sözleşmesi ile kurulur. "Edip Edirne İplik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi" adıyla kurulan şirketin isminde her ne kadar Edirne vilayetinin ismi var ise de bu şirketi oğlu Nuri Akın için kuran Rüştü Akın, 1915 yılında Denizli'nin Buldan ilçesinde dünyaya gelmişti. Şirketin en büyük paya sahip (1210 pay) ortağı olan Rüştü Akın'ı, 900 payla Ahmet Paralı, 170 payla Emel Akın, 220 payla Nuri Akın, 179 payla Ragıp Akın, 50 payla Hanife Paralı, 100 payla Enver Paralı, 100 payla Osman Nuri Paralı ve 30 payla Fikriye Yılmaztürk takip ediyordu. Şirketin kuruluş maksadı ise "Memlekette istihsal olunan veya yabancı memleketlerden ithal edilen suni ve sentetik elyaf, pamuk, yün, tiftik, ipek, keten, jilet ve benzerlerinden her nevi iplikleri imal ve gerek bu suretle imal edilen gerekse yabancı memleketlerden ithal olunan ipliklerden her nevi bezler, kumaşlar, tuhafiye eşyası, ambalaj malzemesi ve emsali eşyayı dokumak, örmek veya konfeksiyon yapmak ve bu maksadı temin için gerekli iplik, dokuma, basma, boyama, örme ve konfeksiyon apre tesislerini kurmak ve işletmek" şeklinde ifade ediliyordu.

Yılların tekstilcisi Rüştü Akın, Edirne İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'yi niçin kurduğunu şöyle özetliyordu:

"Almanya'da tekstil mühendisliği okuduktan sonra Türkiye'ye dönen oğlum bir süre Akın Tekstil fabrikasında çalıştıktan sonra bir gün yanıma geldi. 'Siz burada amcamla birlikte çalışıyorsunuz. Benim sizin yanınızda büyüme, yükselme şansım yok.

*Rüştü Akın
Edirne İplik
Sanayii ve Tic.
A.Ş.'yi (EDİP)
31 Aralık
1971'de oğlu
Nuri Akın için
kurmuştu.
Şirketin ticari
ikametgahı
İMÇ
bloklarıydı.*

Ben de bir sanayi yatırımı yapmak istiyorum. Bana yardım eder misiniz?' dedi. Yardımcı olduk. Elli bin iğlik Edip İplik Fabrikası'nı, ardından Akın Mensucat Fabrikası ile Edpa Dış Ticaret Şirketi'ni kurdu. Turgut Özal'ın başlattığı ihracat seferberliğinde ihracatçı Birlikleri'nin başkanı idi."

Nuri Akın ise şirketin isminde Edirne adının yatırımın önce bu şehirde yapılması nedeniyle bulunduğunu, şirketin İstanbul'da kurulması kararı alınması üzerine, Edirne İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin kısaltılarak Edip'e dönüştürüldüğünü açıklıyordu. Sonuç olarak İTO kayıtlarına göre şirket, 31 Aralık 1971 tarihinde ana sözleşmesini tasdik ettirip 3 Ocak 1972 tarihinde faaliyetine başladı. Şirketin yönetim merkezi olarak "Unkapanı İMÇ 5 Blok No:5402 İstanbul" adresi gösterilmişti. Edip İplik'in fabrika adresi ise "Bağcılar Mahmutbey Merkez Mah. Taşocağı Caddesi No:5" olarak tescil ettirilecekti.

Edip İplik, Bağcılar'daki fabrikasında hem yeni teknolojiyi yakından takip ediyor, hem de yaptığı ihracatla göz dolduruyordu. Öyle ki "1975 yılı sonlarına doğru ikinci 25 bin iğlik yatırımın devreye alınmasıyla toplam ring iplik iş sayısı 50 bin iğe ulaştı. 1970'li yıllarda ihracata yönelen şirket, Türkiye'nin sayılı ihracatçıları arasında yer alarak çeşitli madalyalarla ödüllendirildi. 1983 yılında ilk grup, 1984 yılında da ikinci grup büküm makineleri devreye alındı."

Edip İplik'in Bağcılar'daki fabrikası

Korkmaz Çoruhlu

Edip İplik Fabrikası'nın tekrar Lüleburgaz'a taşınması gündeme geldi ve orada fabrikanın kurulacağı arsa satın alınarak inşaat çalışmalarına başlandı. 1998 yılı sonlarında Lüleburgaz'daki ikinci fabrika işletmeye alındı. 2005 yılı Haziran ayı sonunda ise İstanbul'daki makinelerin Lüleburgaz'daki yeni binaya taşınması işlemi tamamlandı. Bağcılar'daki arazi de ofis ve lojistik hizmet amaçlı kullanılacaktı.

2008 yılında, bir zamanlar Edip İplik'in bulunduğu arazi üzerinde 212 İstanbul Projesi'nin temeli atıldı. 2008 yılı sonu itibariyle de tekstil üretim faaliyetleri sonlandırıldı. Bir zamanların meşhur Edip Edirne İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ismi artık "EDİP Gayrimenkul Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş." olarak değişecekti.

Bağcılar ile bütünleşen Edip İplik Fabrikası'nın hikayesini bir de orada yaşayanlardan dinleyelim: Korkmaz Çoruhlu, Edip İplik Fabrikası'nın 75-76'da kurulduğunu ve 1.500 kişi istihdam ettiğini anlatıyor. "Bu fabrika iplikten kumaşa entegre bir tesisti" diyen Çoruhlu, şöyle devam ediyor: "Zamanın

"Bu fabrika iplikten kumaşa entegre bir tesisti. Zamanın değişmesi ve Bağcılar'ın kentleşmesiyle Edip İplik Fabrikası da adeta Bağcılar'ın sırtına bir yük oldu. Bu yüzden Edip İplik de şehir dışına taşındı. Arazisine de İstanbul'un en büyük alışveriş merkezlerinden 212 yapıldı. Yanına da rezidans inşa edildi. Bu da kentin uğradığı değişimi göstermektedir."

değişmesi ve Bağcılar'ın kentleşmesiyle Edip İplik Fabrikası da adeta Bağcılar'ın sırtına bir yük oldu. Bu yüzden Edip İplik de şehir dışına taşındı. Olduğu yere de İstanbul'un en büyük alışveriş merkezlerinden 212 yapıldı. Yanına da rezidans yapıldı. Bu da kentin uğradığı değişimi göstermektedir."

Bilgili, Edip İplik'te çalışanların çoğunun Bağcılar'da oturduğunu; Erzurumlu ve Sivaslı olduğuna dikkat çekiyor.

Edip İplik Fabrikası'nın yerine yapılan 212 AVM ve rezidans

Edip İplik'in Lüleburgaz'daki tesisleri

Akın Holding Yönetim Kurulu Başkanı Nuri Akın:

“BEN BAĞCILARLIYIM, HAYATIM BURADA GEÇTİ”

Denizli'nin Buldan ilçesinden İstanbul'a gelen sanayici bir ailenin çocuğu olan Nuri Akın'ın ticarî hayatındaki gelişimiyle Bağcılar'ın gelişimi aslında içiçe geçmiş. Akın, askerlik dönüşü, aile şirketi olan Akın Tekstil'de çalışmak yerine farklı arayışlara girmiş.

Edirne'ye niyet, Bağcılar'a kısmet

Nuri Akın, o günleri şöyle anlatıyor: “Akın Tekstil'de tam olarak büyüüp patron olma imkanım yoktu. Çünkü babam, amcam, ağabeylerim oradaydı. Bunun üzerine bir iplik fabrikası kurmayı uygun buldum. Devlet de teşvik veriyordu. Teşvik alan illerden İstanbul'a en yakın olanı Edirne'ydı. 25 bin iğlik bir iplik fabrikası teşviki aldım. O sırada Devlet Planlama Müsteşarı Turgut Özal'dı. Arsa bakmak için Edirne'ye gittim; yol 3,5 saat sürüyordu. Bunun üzerine Özal ile tekrar görüştüm.” Turgut Özal, bu genç girişimcinin fabrikayı İstanbul'da kurma talebini, 50 bin iğliğe dönüştürme şartıyla kabul eder. Bunun üzerine İstanbul'da uygun arsa aranmaya başlanır. Böylece Nuri Akın'ın Bağcılar'la bir ömür sürecek birlikteliği de başlar. “Burası” diyor Akın, “aşağı yukarı bin dönüm olup Cenevre'de yaşayan Selefyan diye bir Ermeni vatandaşıydı. Parsellemişti, satıyordu. Biz de biri 80 dönüm, diğeri 20 dönüm olmak üzere iki tane parsel aldık. Böylece Bağcılar ile alakam 1971'in sonları ile 72 ibtidâlarında başlamış oldu.”

“Hem arsa ucuzdu, hem İstanbul'a yakındı”

Günümüzde Basın Ekspres Caddesi'nin bulunduğu alan 1970'lerin başında bomboş imiş. Yalnızca, bugün Taş Ocağı Caddesi denilen, çamurdan geçilmeyen toprak bir yol varmış. Nuri Akın o günleri şöyle anlatıyor: “Mahmutbey, o zamanlar nahiye gibi bir yerdi. Bir de İkitelli köyü vardı, buralar gelişebilir yerlerdi. Hep tarlaydı. Bir tane taş ocağı vardı, bir de Güneşli'de de Sadi Koçman'ın çiftliği... Buraya kurtlar inerdi. Ama arsa fiyatları ucuzdu, biz de hem ucuz, hem de İstanbul'a yakın olduğundan dolayı burayı tercih etmiştik. İyi ki de etmişiz, çünkü belediye ile uğraşma durumumuz olmadı. Bizim inşaat ruhsatını İkitelli Muhtarı Cemal Bey vermişti.”

Nuri Akın

“Burası, aşağı yukarı bin dönümdü ve Cenevre'de yaşayan Selefyan diye bir Ermeni vatandaşıydı. Parsellemişti, satıyordu. Biz de biri 80 dönüm, diğeri 20 dönüm olmak üzere iki tane parsel aldık. Böylece benim Bağcılar ile alakam 1971'in sonlarına doğru, 1972 senesinde başlamış oldu.”

Fabrikanın inşaatında geleceğin zenginleri çalışmış

Yapımına 1972'de başlanan fabrikanın inşaatıyla Nuri Akın bizzat ilgilenmiş. Onun verdiği bilgilere göre inşaat, gelecekte Türkiye'nin sayılı zenginleri arasında yer alacak kişiler çalışmış. Beykent Üniversitesi'nin kurucusu Adem Çelik, inşaatın kalfasıymış. Misistanbul'u yapan kardeşi Mehmet Çelik de kalıpcı ustasıymış. “Hatta” diyor Akın, “fabrika inşaatında kalıp yaparken ayağını testereyle kesmişti de hastaneye zor yetiştirmiştik. Böyle müteşebbisler yetiştirdi burada. Edip'te yetişen mesai arkadaşlarım da çok iyi yerlere geldiler. Fabrikamızın işçi servisini çeken Günaydın'la Albayraklar da büyüüp gelişerek günümüzde çok büyük işadamları oldular.”

“Bana ‘Nerede oturuyorsun?’ diye sorduklarında aklıma Sarıyer gelmiyor, Bakırköy gelmiyor. Bağcılarlıyım. Bağcılar’da olmaktan mutluyum, benim için burada olmak büyük onur...”

“Bağcılar’da istihdamımız 1.200 kişiye çıktı”

Edip İplik’in kurulmasıyla birlikte hem yeni yatırımlarda hem de bölgeye olan yerleşimde önemli gelişmeler olmuş. İstihdam politikasında fabrikaya yakın yerlerde çalışanların tercih edildiğinin altını çizen Akın, “İMÇ’de 3-5 kişiyle başladık, giderek büyüdük. Bağcılar’da 1.200 kişiye kadar çıktık” diyor. Edip İplik’ten sonra çevredeki arsaların hızla fabrikalara satılmaya başlandığına dikkat çeken Akın, “Bu arsalar, sanayi için satıldı. Taş Ocağı Caddesi’ne Dandi, Jilet ve Gemsan diye bir kimya fabrikası geldi, Narin Broderi Örne geldi. Bunlar sadece cadde üzerine gelenler...” bilgisini veriyor.

“Belediye, Bağcılar’a çok şey kattı”

Akın, Bağcılar’ın 1992’den sonra geliştiğinin altını çiziyor:

“Belediye çok şey kattı Bağcılar’a. Bir kere alt yapıyı yaptı. Bağcılar Belediyesi iktidarda bulunan bir partinin belediyesi olmadığı gibi pek çok zorlukla da karşı karşıyaydı; fakat çok kararlı bir belediye başkanı vardı ve yardımcıları da öyleydi. Bağcılar’ın belediyesinden yetişmiş arkadaşlar, bilahare Büyükşehir Belediyesi’ni idare etmiş, yüksek mevkilere gelmişlerdir. Feyzullah Bey, kendine has bir arkadaşımızdı, Lokman Bey de onu aratmadı. Her ikisinin de buranın gelişmesinde çok önemli katkıları oldu.”

Bağcılar’da, Ayamama çevresi ile civarının gelişmesinde Basın Ekspres Yolu’nun büyük payının olduğunu belirten Akın, “Basın-Ekspres Yolu’nun açılması buranın vizyonunu biraz daha yukarıya çekti. Yolum etrafındaki fabrikalar, ekonomik ömürlerini doldurduklarından yerlerine yüksek binalar yapıldı” diyor.

“Üretime başlar başlamaz, ihracat yaptık”

Edip İplik, Bağcılar’da üretip yurtdışına ihracat yapan ilk fabrika kabul edilebilir. Akın, “Biz Akın Tekstil olarak zaten ihracat yapıyorduk. Edip İplik de

üretime başlar başlamaz, derhal ihracata başladık. Ben bunu 1972’de yaptım. İtalya’ya, Almanya’ya en fazla iplik satanlardan biriydi Edip İplik...” şeklinde konuşuyor.

Çevreye duyarlı fabrika

Edip İplik, çevreye duyarlı ve sosyal sorumluluk projelerini önceleyen bir politika izlemiş. Fabrikada kullanılan su kuyulardan elde edilirken, atık sular Ayamama Deresi’ne verilmez. “Hiçbir zaman” diyor Akın, “atık suları direkt olarak Ayamama Deresi’ne vermedik. Hep Büyükşehir Belediyesi’nin ve devletin verilmesini istediği yerlere verdik. Yani dikkat ettik, o zamanlar etrafımız bu kadar dolu değildi; buralar yavaş yavaş dolup bugünkü durumuna geldi.”

Akın Ailesi’nden Bağcılar’a iki okul

Nuri Akın, eğitim başta olmak üzere birçok alanda sosyal sorumluluklarını yerine getirmeye büyük önem verdiklerini söylüyor. Günümüzde, kurulan bir vakıf aracılığıyla daha kurumsal bir yapıda sürdürülen bu çalışmalar sonucu hem İstanbul, hem de Bağcılar birçok okula kavuşmuş. Etiler ve Nişantaşı’nda yapılan okulların ardından, iki okul da Bağcılar’da açılmış: “Erkek kardeşim, ‘Daha az gelişmiş bir yerde okul yaptırmak istiyorum’ dedi. Babam da vefat etmişti, Bağcılar’ı önerdim; böylece burada Ragıp Akın İlkokulu’nu yaptırmak imkânımız oldu, Allah’a şükürler olsun. Daha sonra da Edip İplik’i buradan kaldırıp Lüleburgaz’a taşıyınca, adının unutulmaması için burada yaptığımız kavşağa, ricamız üzerine, belediyemiz ‘Edip İplik’ adını verdi. İkinci olarak da Bağcılar’da Edip İplik Ticaret Lisesi’ni açmak nasip oldu.”

“Bağcılar’da olmaktan mutluyum”

1970’ten beri Bağcılarlı olan Nuri Akın, ilçenin yıldızının bu kadar parlayacağını hiç tahmin etmemiş: “Bunu düşünemiyorsunuz bile; gözünüzün önünde, ayağınızın altında bulunan yeri göremiyorsunuz... Bana ‘Nerede oturuyorsun?’ diye sorduklarında aklıma Sarıyer, Bakırköy gelmiyor. Ben Bağcılarlıyım. Ve Bağcılar’da olmaktan mutluyum, benim için burada bulunmak büyük onurdur... Bağcılar’a geldiğim 1970 yılında 26 yaşındaydım, şimdi ise 74... Bütün hayatım burada geçti. Bağcılar, benim hayatımda önemi olan bir yerdir.”

TUNA ÇELİK

Resul Erdem

“Tuna Çelik, Ereğli’den sacı alıyordu, burada kesiyor, biçiyor, kıvırıyor, boyuyor, ürün haline getiriyordu. Daha çok devlet ihalelerine giriyor ve oraya ürün satıyordu. Benim çalıştığım dönemde 40-50 kişi istihdam ediyordu. 1983 yılına kadar burada çalıştım. 1989’da Bağcılar’dan yer aldım, inşaat yaptım, oraya taşındım. 2004’te 18 bin metrekarelik fabrikamı kurdum, şu anda 150 kişi çalışıyor. İşin başında çocuklarım var.”

Resmi adı “Tuna Çelik Eşya Sanayii ve Ticaret Anonim Şirketi” olan Tuna Çelik, *Türkiye Ticaret Sicili Gazetes*’inin 17 Temmuz 1981 tarihli ve 295 sayılı nüshasında yer alan bilgilere göre, şirket merkezi “Güngören-Bağcılar semtinde Yavuzselim Mahallesi’nde Çiftlik Yolu 1 numara”da olmak üzere tesis edilmiştir. Yönetim kurulunu Turan Tuna, Hatun Tuna ve İlhan Tunçata’nın oluşturduğu, yönetim kurulu başkanlığı görevini ise Turan Tuna’nın üstlendiği şirketin sözleşmesinde, anonim şirketin ortakları da şu şekilde gösteriliyordu: “Turan Tuna, Yaşar Tuna, Hatun Tuna, Mahmut Güder ve Tuna Mobilya Ticaret ve Sanayi A.Ş.”

İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre ise şirketin ana sözleşmesi 9 Temmuz 1981 tarihinde tescil olup 17 Temmuz 1981’de duyurulmuş ve 1 Ağustos 1981 tarihinde de şirket faaliyete başlamıştı. Tuna Çelik’in sermayesi, tamamı ödenmiş sermaye olmak üzere 30 milyon Türk Lirası idi. Değişen şartlara uyum sağlayan Tuna Çelik, 15 Mart 2011 tarihinde şirket ismini “Tuna Çelik Eşya Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi” olmaktan çıkarıp “Tuna Ofis ve Ev Mobilyaları Turizm İnşaat Sanayi Ticaret A.Ş.”ye dönüştürmüştü.

1976’da İstanbul’a gelip Tuna Çelik’te çalışmaya başlayan Resul Erdem’in söylediğine göre fabri-

Veli Kurtoğlu

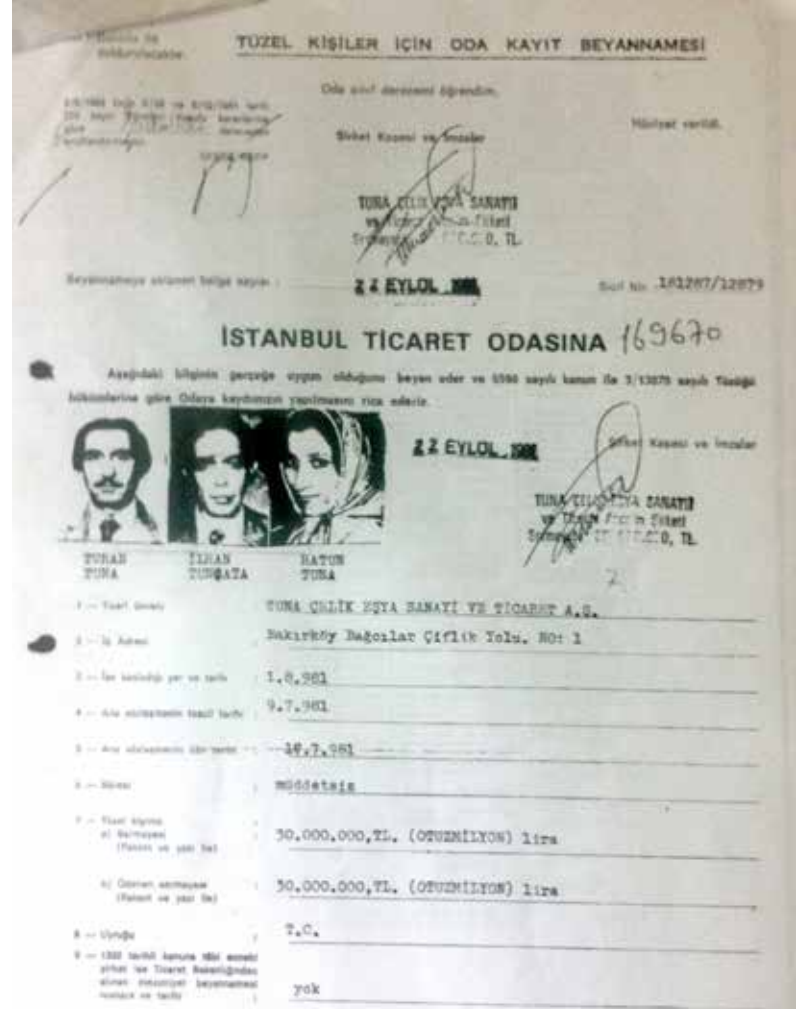
“Tuna Çelik ilk binasını yaptıracığı zaman planını çizdirmek için bana geldiler, ancak fiyatta anlaşılmadık. Daha ucuz fiyat veren Halil Kandamış çizdi planları. Daha sonra firmanın sahibi Turan Tuna ile samimi ilişkiler geliştirdik.”

ka, daha önce Bayrampaşa Ayrancı Sitesi'nde 300 metrekarelik bir yerde faaliyete başlamış. Zamanla büyüyen atölye, 7 bin metrekarelik bir çalışma alanına kavuşmuş. Büyüme aşamasında Bağcılar'a taşınan Tuna Çelik, sac dolap, mobilya, koltuk, sandalye ve koltuk üretirdi. 1983 yılına kadar Tuna Çelik'te çalışan Resul Erdem, şöyle anlatıyor:

“Ereğli'den sacı alıyor, burada kesiyor, biçiyor, kıvrıyor, boyuyor, ürün haline getiriyordu. Daha çok devlet ihalelerine giriyor ve oraya ürün satıyordu. Benim çalıştığım dönemde 40-50 kişi istihdam ediyordu.”

Tuna Çelik, özellikle büro mobilyalarında uzmandı. Burada bir süre çalışan Resul Erdem, Erdem Mobilya adındaki kendi şirketini kurar ve o da ofis mobilyaları üretimine başlar. Erdem, “1989'da Bağcılar'da yer aldım, inşaat yaptım, oraya taşındım. 2004'te 18 bin metrekarelik fabrikamı kurdum, şu anda 150 kişi çalışıyor. Genelde ihracata çalışıyoruz. İşin başında çocuklarım var” diye anlatıyor.

Bağcılar'da mimarlık ofisi bulunan Veli Kurtoğlu da, ilçeye taşınanların çoğunluğunun işçi olarak geldiğini, onların da bu bölgeyi kiralara ucuz olması sebebiyle tercih ettiğini belirtiyor. Çalışma sahası-

Tuna Çelik'in İstanbul Ticaret Odası Kayıt Beyannamesi (İTO Arşivi)

nın Topkapı civarında bulunduğunu hatırlatan Kurtoğlu, “Ayrıca Bağcılar'ın kendi bünyesinde 1974'te kurulan Tuna Çelik gibi işyerleri vardı” diye başlıyor Tuna Çelik'i anlatmaya.

Tuna Çelik'in ilk binasını yaptıracığı zaman planını çizdirmek için kendisine geldiğini, ancak fiyatta anlaşılmadıkları için Halil Kandamış'a daha ucuza çizdirdiklerini anlatan Kurtoğlu, sonrasında sahibi Turan Tuna ile samimi ilişkiler geliştirmiş. Kurtoğlu'nun verdiği bilgiye göre, Tuna Çelik 2 bin metrekarelik bir alanda üretime başlar. Bünyesinde 60 civarında kişi çalışır. Bu ilk yıllardan sonra hızla büyür. Çalışanlarının yüzde 90'ı Bağcılar'da oturur, sadece yönetici kitlesi dışarıdan gelirmiş.

Tuna Çelik'te çalışan Resul Erdem, “Tuna Çelik çok büyük bir nüfus istihdam etmiyordu” diyor. Erdem, Bağcılar'da yaşayanların çoğunlukla Edip İplik, Orpaş, İÇDAŞ gibi fabrikalar ile Topkapı'daki Magirus, Şişe-Cam gibi fabrikalarda çalıştığını teyit ediyor.

KAYRAKLI ÇİFTLİĞİ'NDE KUM OCAĞI

Hayriye Kayraklı'nın Güneşli'deki çiftliğinde 1960'lı yıllarda bulunan kum, orada bir kum ocağı açılmasıyla sonuçlanır. İnşaatlarda kullanılmaya elverişli olan kum, ailenin maddi durumunu olumlu yönde etkiler. Arazide kum çıktığını nasıl öğrendiğini şöyle anlatıyor Hayriye Kayraklı: "Oralarda inşaat yapanlar geldiler. 'Müsaade eder misiniz, sizin yerinizde kum çıktı, biz kazacağız, kumu çekeceğiz oradan? Bazı çukurlar olacak; sizi rahatsız eder mi, etmez mi? Düşünün, kararınızı bildirin' dediler. Bizim de paramız, pulumuz yok. Tamam dedik. 'Çıkarın kumu, alın, masraflarınıza karışmıyoruz' dedik. Ama üç kurş da geliyordu."

Çiftlik arazisinde tam da ailenin sıkışık olduğu bir dönemde kum çıkarak yeni bir para kazanma kapısının açılmasını Hayriye Kayraklı, Allah'ın bir lütfu olarak görüyor. Kayraklı, "Onu da Allah önümüze öyle çıkardı" diyor.

Hayriye Kayraklı

Hayriye Kayraklı'nın çiftliği (Perihan Ertekin Arşivi)

GÜNEŞLİ GAZOZ FABRİKASI

Güneşli'de çeşitli üretim tesislerinin yanı sıra bir de gazoz fabrikası olduğu anlatılıyor. Bunun şahitlerinden biri de çocukluğunu Güneşli'deki çiftlikte geçiren Hayriye Kayraklı'nın kızı Perihan Ertekin'dir. Ertekin, "Bizim Güneşli Köyü'nde caminin arka tarafında gazoz fabrikası gibi bir gazoz üretim yeri vardı" diyor. 1960'lı yılların başında Türkiye'de gazozun dışında hiçbir içecek fabrikasının olmadığını hatırlatan Kayraklı, "Ama biz kolayı biliyorduk. Babam, işi dolayısıyla Amerikalılar ile çalışıyordu. Kolayı oradan biliyorduk. Biz de bu gazozun içine konserve olarak malta üzümü şeklinde karışık bir şey koyardık. Gazoz, olurdu Coca Cola. O gazoz fabrikasını da öyle hatırlıyorum" diye anlatıyor.

PLAK FABRİKASI

Nazım Çiftçi, Güneşli'nin hemen alt tarafında bir plak fabrikası olduğuna işaret ediyor. Çiftçi, "İsmi pek hatırlayamıyorum ama Güneşli'nin altında vardı bir fabrika. Hatta teyp de çıkartıyorlardı" diyor.

Güneşli'deki plak fabrikası hakkında bilgi veren Vasfiye Badem ise, "Ben geldiğimde plak fabrikası vardı, o köşede bir yerde..." diye yerini de tarif ediyor. Badem, şöyle devam ediyor: "Oraya sanatçılar gelirmiş. O kocaman plakları orada seslendiriyorlarmış duyduğuma göre. Komşumun çocuğu orada çalışıyordu, oradan biliyorum. Ondan duyardım, Esengüller vs. sanatçıların geldiğini, gittiğini..."

ARSLAN CIVATA

Nazım Çiftçi'nin verdiği bilgiye göre Ateş Tuğla'nın tam karşısında Arslan Cıvata Fabrikası kurulmuştu. Bu fabrika, 'Cübbeli Ahmet Hoca' diye meşhur olan Ahmet Ünlü'nün babası Yusuf Ünlü'ye aitti. Çiftçi, fabrikada cıvatanın yanı sıra inşaat çivisi de üretildiğini söylüyor. Günümüzde fabrikanın bulunduğu yerde tamirhaneler yer alıyor. *Ticaret Sicil Gazetesi*, Nazım Çiftçi'nin verdiği bilgileri kısmen doğruluyor. Buna göre Bağcılar'da Arslan Cıvata Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi diye bir fabrika bulunuyordu. Ancak bu fabrikanın ortaklarından hiçbirinin soyadı Ünlü değildi. Selahattin Arslan, Yusuf Arslan, Yakup Arslan, Alaeddin Arslan, Sebahattin Arslan ve yine Selahattin Arslan tarafından kurulan şirket, bir aile şirketiymiş ve 22 Ocak 1982 tarihinde faaliyete baş-

Formun baş kısmında "TÜZEL KİŞİLER İÇİN ODA KAYIT BEYANNAMESİ" yazmaktadır. Formun ortasında "ARSLAN CIVATA" ismi ve "SANKU ve TİCARET SİCİLİ" bilgileri yer almaktadır. Formun alt kısmında "İSTANBUL TİCARET ODASINA" yazmaktadır. Formun sağ tarafında "Sicil No: 105127/132451" ve "205616" yazmaktadır. Formun alt kısmında "ARSLAN CIVATA" ismi ve "SANKU ve TİCARET SİCİLİ" bilgileri yer almaktadır. Formun alt kısmında "ARSLAN CIVATA" ismi ve "SANKU ve TİCARET SİCİLİ" bilgileri yer almaktadır. Formun alt kısmında "ARSLAN CIVATA" ismi ve "SANKU ve TİCARET SİCİLİ" bilgileri yer almaktadır.

Arslan Cıvata'nın İstanbul Ticaret Odası Kayıt Beyannamesi (İTO Arşivi)

lamıştı. Doğru olan bilgi ise şuydu: Fabrikanın Okmeydanı'ndaki tesisten taşındığı adres "Mahmutbey Köy Yolu Cad. No: 44 Kirazlı" olarak gösterilmişti.

Güneşli'de yaşayan kadınlardan bir kısmı Hayriye Kayraklı'nın tavuk çiftliğinde istihdam ediliyordu. (Perihan Ertekin Arşivi)

DELTA FABRİKASI

Nazım Çiftçi neredeyse Bağcılar'ın her köşesindeki fabrikalarla, imalathaneleri de biliyor. Çiftçi, aynı zamanda Bağcılar'daki asma kilit fabrikasını da hatırlayan nadir insanlardan biri. "Delta Fabrikası" diyor Çiftçi, "1965-66'da kuruldu. Arap Bakkal'ın fabrikasıydı. Delta zimba telleri ile zimba makineleri yapıyordu. Kâğıtları delme makinelerini yaparlardı. O fabrika hâlâ duruyor. Bir tarafı yandı, bir tarafı duruyor. Hâlen benzer şeyler imal ediliyor orada. Sahipleri Arap kökenli olduğu için biz onlara Arap derdik."

Delta Kilit Fabrikası'nın hemen yanında ise Amiral Kilit Fabrikası bulunurdu. Çiftçi, Amiral Kilit'in sahiplerinin Zonguldaklı üç kardeş olduğunu bildiriyor. Fabrikada daha çok, "kapı kolları, kilit ve asma kilitler" imal ediliyordu. Fabrika 1997 yılına kadar faaliyette kalmış.

ŞARAP İMALATHANESİ

1960'ların başından beri Bağcılar'a üzüm yemek için gelen Nazım Çiftçi, en sonunda üzüm bağlarıyla çevrili, yeşilliklerle dolu Bağcılar'a yerleşmeye karar verir. 70'lerin ortasından itibaren Bağcılarlı olan Nazım Çiftçi, burada üretilen üzümlerin bir kısmının halka satıldığını, bir kısmındansa şarap yapıldığını söylüyor. Çiftçi, "Bağcılar'da şarap üretiliyordu. Baraka gibi küçük bir yer vardı o zaman, orada yapıyorlardı. Fabrika da değildi, ev de... Yani evden biraz büyük, fabrikadan küçük; böyle bir imalathane vardı, orada yapıyorlardı. Şarap şişeleri görürdüm orada" diyor.

BİR YAN SANAYİ TESİSİ

1973 yılından beri Bağcılar'da bulunan Elazığlı Veli Kurtoğlu, Bağcılar'da 1970'lerin sonunda Maliye Eski Bakanlarından Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'e ait bir fabrikanın daha bulunduğunu ve bu fabrikanın Tofaş'a yedek parça ürettiğini söylüyor. Evren Mahallesi'nde bulunan fabrikanın bir ortağı da Bulgaristan kökenliymiş. Fabrika daha sonra Bursa'ya taşınmış.

Kurtoğlu, fabrikaya ilişkin şunları söylüyor:

"Onlar Bursa'ya gitti. Tofaş'a iç aksesuarlar yapıyorlardı. Bursa'ya gidince fabrikayı çok genişlettiler. Sonra bir kolu Çatalca'ya geldi. Çatalca'da

Nazım Çiftçi

"Bağcılar'da şarap üretiliyordu. Baraka gibi küçük bir yer vardı o zaman, orada yapıyorlardı. Fabrika da değildi, ev de... Yani evden büyük, fabrikadan küçük; böyle bir imalathane vardı, orada yapıyorlardı. Şarap şişeleri görürdüm orada."

küçük bir yeri harekete geçirdiler. Çocuklar büyüyünce anlaşılamadılar, kapattılar."

HARMAN TUĞLA FABRİKASI

Birkaç kez gurbete çıkıp memleketine geri dönen Zühtü Karahasan, İstanbul'a gelişinde, yani 1950'li yıllarda Bağcılar'ın Yavuz muhitindeki tuğla fabrikasında çalışır. Tuğla fabrikasının sahibi, Giresunlu Ahmet Dayı'dır. Zühtü Karahasan, "Bağcılar Yavuz'da harman tuğlasında çalıştım. Bizim deredeki camiden yukarı gittin mi Kemalpaşa Camii var derede, büyük bir cami; orada, Yavuz Mahallesi'nin ilerisindeki tuğla ocağında evlenene kadar çalıştım" diye kendine has üslubuyla fabrikanın yerini tarif ediyor.

Tuğla ocağında kardeşiyle birlikte çalışan Karahasan, şöyle devam ediyor:

"Tuğla ocağına girdim, biraderle çalışıyoruz. Tuğla ocağı çok güzeldi, tepedeydi. Kemalpaşa'nın tam öte yüze dönen sırtındaydı. Fabrikada kardeşimle çalışırken köyde bizim birader vuruldu, işi bırakıp gitmek zorunda kaldık."

Zühtü Karahasan, nasıl tuğla imal ettiklerini ise şöyle aktarıyor:

“Oraya başka yerden güzel bir toprak geliyordu. Bu toprak makinede yoğuruluyordu. Yoğurulduktan sonra, kalıbı vardı, bu kalıplara döşeniyordu. Pres tarafından basılan kalıbı oradan alarak bir fırına sürüyorlardı. Fırında biraz duraklayıp suyunu çekiyordu. Ondan sonra ana fırına yığıyorlardı, alttan yukarı. Altan ateşi yaktıklarında kemik gibi tuğla oluyordu. Harman tuğlası değil, fabrika tuğlası oluyordu. Bu tuğlalar fırınların altlarına döşeniyordu. Çok önemli yerlere götürüyorlardı bunları, inşaatta kullanmıyorlardı. Zaten az bir mal çıkıyordu.”

Mehmet Meral, eşiyle birlikte aynı mantar fabrikasında çalışmış.

GÖNÜL ŞEKERLEME

Gümüşhaneli Yılmaz Tanış, bugüne kadar kimsenin değinmediği bir fabrikadan bahsederek, Tavukçu deresinde Gönül Şekerleme Fabrikası'nın bulunduğunu söylüyor. Tanış, “Allah razı olsun, güzel adamlardı. Biz oraya giderdik; camilerimize, okullarımıza yardım alırdık” diyor.

KADINLAR İŞ HAYATINDA

Bağcılar'a gelen kadınlar ekseriya çalışmıyorlardı. Ancak hiç de azımsanmayacak bir bölümü tarlada, kocasıyla birlikte kendi işlerinde ya da bir fabrikada çalışıyordu. Kendi işinde çalışan girişimci kadınların en büyük örneği Hayriye Kayraklı'ydı. Tarlada çalışanların sayısı ise çoktu. Kocasıyla birlikte çalışanların en meşhuru, on parmağında on marifet olan Gülizar Karahasan'dı. Mehmet Meral'in, kendisiyle mantar fabrikasında çalışan eşi de çok önemli bir fedakarlık örneğiydi.

Bağcılar'da kadınlar, ilk yıllarda tavuk çiftliklerinde istihdam ediliyordu. Özellikle Hayriye Kayraklı, tavuk çiftliği ile yem fabrikasında erkeklerin yanı sıra kadınlara da iş imkanı sağlıyordu. Kızı Perihan

Ertekin bu konuyu şöyle açıklıyor:

“Annem o bölgedeki kadınları özellikle çalıştırmak istiyordu. Çünkü hem onlara iş sahası açılmasını istiyor, hem de kendi hemcinslerini bir arada görmek istiyordu. Bu nedenle o çevredeki kadınları çalıştırırdı hep.”

Samsunlu Mehmet Meral, Anadolu'dan göç edenlere nazaran farklı bir duruma sahipti. Meral'in eşi de kendisiyle birlikte mantar fabrikasında çalışmıştı. O dönemde arsa aldığı için paraya ihtiyacı olan Mehmet Meral, bu durumu şöyle anlatıyor:

“Anadolu insanı köyünde çileli bir hayat yaşadığı için, İstanbul'a gelmenin hanımlar için ayrı bir heyecanı oluyor. Biz o heyecanı hanıma fazla yaşatmadık. Hemen arsa alıp ev yapmaya giriştik. Onun için hanımı dört-beş sene yanımda çalıştırdım. Beraber çalıştık. Fabrikada mantar işi olduğu için, 20-30 kadar hanım da çalışıyordu. Eşim de onlarla arkadaşlık etti. Gündüz evde fazla bulunamadığından, birlikte çalıştığı kadınlarla arkadaşlık etmesi İstanbul'a alışmasını kolaylaştırdı.”

Çikolata ve şekerleme üreten Gönül Şekerleme Fabrikası'nın önceki yıllardaki hali. Fabrikada artık üretim yapılmamaktadır.

MÜTEŞEBBİS BAĞCILARLILAR

BAĞCILAR'IN UNUTULMAZ KADIN GİRİŞİMCİSİ: HAYRİYE KAYRAKLI

Hayriye Kayraklı Güneşli'deki boş araziye aldığı zaman, hayalinde sadece şehir hayatından sıkıldığına gelebileceği, çocuklarının rahatça koşturabileceği büyük bir çiftlik kurmak varmış. O yüzden bomboş araziye alırken hiç tereddüt etmemiş. O araziye herkesin parmakla göstereceği bir çiftliğe dönüştüreceğinden eminmiş. Belki de bu yüzden Hayriye Kayraklı, yatağa mahkum kaldığı son yıllarında, çiftlikten söz edilince kendine geliyor, gözleri parlıyor ve heyecanla, başarısını özetleyen şu cümleyi söylüyor: “O çiftlik değildi ki, bomboş büyük bir araziydi.”

Güneşli halkı ve o yıllara şahitlik eden herkes biliyor ki bomboş arazi, bir süre sonra sadece Bağcılar'ın

değil, Türkiye'nin de ilk kadın girişimcisinin doğum yeri olacaktı. Oradan bir girişimci güneş gibi doğacaktı. Güneşli halkı da, bu sebepten olsa gerek, ona, “Sen Güneşli'ye geldiğin zaman, bir güneş gibi doğdun” diyeceklerdi. Bu hayırsever Gümölcineli kadın, eşinin memleketi olan Bulgaristan'dan göçüp Güneşli'ye yerleşen insanlar ile Anadolu'dan buraya gelenleri hiç unutmuyacak; onların hamisi, koruyup kollayanı, gözeteni olacaktı. O Güneşli'den ayrıldıktan sonra onu arayıp ahde vefa gösterecekler ve “Çocuklarımızı senin sayende okuttuk, evlerimizin çatılarını senin sayende kapattık, birçok yarım işlerimizi senin yardımınla tamamladık. Eşlerimize iş verdin, onları çalıştırdın, evimize iki maaş girmesini sağladın. Eksiklerimizi senin sayende yavaş yavaş tamamlamaya başladık” diyeceklerdi.

90 yaşını aşmış, yataktan kalkamayan, başında bir hemşirenin nöbet beklediği Hayriye Kayraklı, Bağcılar'ın canlı tarihini yaşayan ve yapanlardan biridir. Bağcılar ama özellikle de Güneşli aşığı. Onun hikayesi biraz da Bağcılar'ın, Bağcılar'da yaşayan insanların hikayesi...

Hayriye Kayraklı, Gümölcine Kadısı Mustafa Hilmi Efendi'nin kızı olarak 25 Eylül 1921'de bu şehirde doğar. Milli Mücadele'nin devam ettiği ve sonrasında Lozan Anlaşması sürecinin yaşandığı dönem onlar için oldukça sıkıntılı geçer. Bu sırada babası Mustafa Hilmi Efendi, Bulgaristan'ın Şumnu şehrine müderris olarak atanır. Hayriye Kayraklı'nın çocukluğu ve gençlik dönemi Şumnu ve Eski Cuma'da geçer. 1940 yılında ise eşi Ahmet Kayraklı ile evlenmek üzere Şumnu'dan İstanbul'a gelir.

Güneşli ile buluşması ilginç bir tesadüf üzerine olur. Kendisinden 10 yıl sonra, 1950'de Bulgaristan ile yapılan bir göç anlaşmasıyla birlikte 40 aile Türkiye'ye gelir ve bugün Güneşli adı verilen bölgeye yerleştirilir. Bunlar arasında Hayriye Kayraklı'nın dayısı İbrahim Bey de vardır. Bu sebeple Güneşli'ye gidip gelmeye başlayan Hayriye Kayraklı, bazı göçmen ailelerin geçim sıkıntısı sebebiyle arazilerini satması üzerine buradaki ilk arazisini satın alır. Birliklerini buradan arazi olarak değerlendiren Hay-

Hayriye Kayraklı (Perihan Ertekin Arşivi)

Hayriye Kayraklı'nın çiftliğinde bulunan üzüm bağları. (Perihan Ertekin Arşivi)

riye ve Ahmet Kayraklı çifti, toprağı seven kişiler olarak bağ ve çiftliklerinin temelini böylece atarlar. Kış aylarında hem eşinin işi, hem de çocuklarının okulu sebebiyle Ankara'da kalan Hayriye Kayraklı, yaz aylarını Güneşli'deki çiftlikte, ailesiyle birlikte geçirir. Çocukları için burada başta tavuskuşu, tavşan, güvercin, inek, hindi, kuzu, at, eşek, köpek olmak üzere her türlü hayvanı besler.

Çocuklar için yapılan çiftliğin dönüşümü

Hayriye Kayraklı'nın kızı Perihan Ertekin, çocukluğunun geçtiği çiftlik hakkında şu bilgileri veriyor:

“Çiftliğe ev yapıldı, evin tuvaleti bile dışarıdaydı. Yazıhaneye ev arasında ahırlarla abimin güvercin kafesleri vardı. 40 çeşit güvercini vardı, takla atanı, kuyruklu, paçalısı... Annemler bizler için öyle bir dünya yaratmak istemişler o zaman.

Ayrıca çiftlikte tavus kuşları, tavşanlar da vardı. Neredeyse her hayvandan birer ikişer tane almışlar. Tavuk çiftliği olmadan önceki zamanında, çiftlikte armudun 3-5 türüsü, elmanın 3-5 çeşidi vardı. Portakal yetiştirmeyi bile denemişler. Kayısılar, dutlar, kirazlar, vişneler... Ne ararsanız bulunurdu. Şimdi Hayriye Kayraklı Orta Okulu'nu yaptırdığımız yerde bağımız vardı. 35 dönümdü. Bu bağda çavuş üzümü, kokulu misket başta olmak üzere çeşit çeşit

“Çiftliğe ev yapıldı, evin tuvaleti bile dışarıdaydı. Yazıhaneye ev arasında ahırlarla abimin güvercin kafesleri vardı. 40 çeşit güvercini vardı; takla atanı, kuyruklu, paçalısı... Annemler bizler için öyle bir dünya yaratmak istemişler o zaman.”

üzümler vardı. Annem ve babam Yunanistan ve Bulgaristan'da kalan topraklarının özlemiyle bir çiftlik kurmayı, toprakla uğraşmayı seçmişler.”

40 dönüm arazi üzerine kurulan Kayraklı Çiftliği, zamanla 500 dönüme kadar çıkmış. Ancak çeşitli krizler sebebiyle bilahare bir kısmını satmak zorunda kalmışlar. Sonuçta Kayraklı Ailesi'nin elinde çiftlik ve bağ kısmı kalmış.

Kumla gelen servet

Çiftlik alındıktan bir süre sonra maddi zorluklar içine girilmiş. Kayraklı Ailesi'nin imdadına, 1958-60 yıllarında traktörle sürülen çiftlik arazisinin, toprağın altından çıkan kum yetişmiş. O dönem inşaatlar açısından son derece değerli olan kum tedariki buradan sağlanmış. Çiftliğin bir bölümü kum ocağı haline getirilerek kiraya verilmiş. Buradan sağlanan gelirle de civardaki satılık araziler alınmış.

Hayriye Kayraklı'nın çiftliğindeki civcivler ve torunu (Perihan Ertekin Arşivi)

Bir haber okudu, Bağcılar'ın ilk kadın girişimcisi oldu

Tavuk çiftliği kurma fikri Hayriye Kayraklı'nın aklına, *Bütün Dünya* adlı bir dergide okuduğu çalışan kadınlarla ilgili bir röportajdan sonra gelmiş.

Kızı Perihan Ertekin, bu süreci şöyle anlatıyor:

“Ağabeyim ile ben Ankara’da okuyorduk. Kışları okula gittiğimiz için, ancak tatillerde çiftliğe gelebiliyorduk. Bir gün bağda piknik yapanlar yangın çıkarmış, 35 dönüm bağ yanmış. Orası sonra tekrar bağ haline getirilemedi, öyle kaldı. Ben 16 yaşlarındayken, lisede okurken, *Bütün Dünya* diye bir dergi vardı, annem orada bir röportaj okuyor.”

İşte her şey, Hayriye Kayraklı'nın bu röportajı okumasıyla başlıyor. Röportajın başlığı ‘Bütün dünyadaki çalışan iş kadınlarının sayısı en çok İsviçre’de’ şeklindedir. Bu başlığı ve haberi gören Hayriye Hanım, ‘Başka ülkelerde kadınlar iş kurup başarılı oluyor da, Türkiye’de neden olmasın?’ diye düşünüyor ve kolları sıvıyor. O sırada maddî sıkıntılar içinde olan Kayraklı Ailesi’ne katkıda bulunmak için iş kurmaya karar veriyor. Böylece hem ailesine, hem Güneşli halkına, hem de ülkeye faydalı olacak çiftliğin ilk adımını atıyor.

Çevrede tavuk çiftliklerinin bulunmasından dolayı olsa gerek, tavuk yetiştirmek geliyor aklına. Çocukları yaz tatilinden yatılı okula gönderirken, kendisi de çiftlikten şehre biraz daha geç dönmeyi ve bu işle ilgilenmeyi planlıyor. İlk iş olarak çiftliğin salonundaki eşyaları boşaltıp satın aldığı civcivleri oraya yerleştiriyor. Böylece tavuk çiftliğine start verilmiş oluyor. Civcivler büyüyüp piliç olunca salonun kapıları açılıyor, salon bahçeye doğru genişliyor. Bahçedeki havuz, üstü naylonlarla kapatılmak suretiyle kümise dönüştürülüyor. Hayriye Kayraklı, tavuk yetiştirmeye başladığı ilk haftalarda dahi bu işi başaracağına inanıyor, kendine güveni geliyor.

Civcivleri evin salonunda beslemiş

Hafta sonları ile yaz aylarında ailece gelip eğlendikleri çiftlik evinde tavuk yetiştirmeye başladığında tepkileri üzerine çekmiş Hayriye Kayraklı... Çünkü tavuk yetiştirmeye çiftlik evinin salonunda başlamış. “İçeride” diyor Kayraklı, “salonumda yetiştirdim civcivleri. Kızdılar bana ama ben kimseyi dinlemedim, bildiğimi yaptım ve başardım.”

İlk civcivleri, damızlık civciv yetiştiren Koçman Çiftliği’nden almış. Bugünkü Koçman Caddesi’ne adını

veren bu çiftlikte, tavuk yetiştiriciliği yapılmıyor, sadece civciv üretiliyormuş. Hayriye Kayraklı'ya işin başında herkes gülmüş. O gülenlerin hepsini mahcup etmiş Kayraklı. Çünkü "200 tavuğa yükselenler bile iflas etti. Benim 2 bin tavuğum oldu. Sonra 75 bini de geçti" diyor.

Kayraklı'nın başarısının temelinde sürekli araştırması ve tavuk yetiştiriciliğini bilimsel gelişmeler ışığında yapması yatıyordu. Çalışan sayısının zaman zaman 400 kişiye kadar yükseldiği çiftlikte, bu genç girişimci kadın sürekli elinde bir kitapla dolaşmış. Çünkü tüm vaktini tavuk ve tavukçuluk üzerine okumaya adanmış. Kayraklı da bunu doğruluyor:

"Başarının çalışanlarla ilgisi yok. Ben elimde kitap, hep hastalıkları takip ediyordum. Hastalıkların bize gelmemesine çalışıyordum. Çünkü civardaki çiftliklerin hepsi kaybetti tavuklarını. Veterinerim de vardı. Ama ben ondan daha iyiydim. Kitap hep elimdeydi. Esas doktor bendim.

Nasıl tavukçuluk yapacaklarını diğer çiftlik sahiplerine de ben öğrettim. Tavukçuluk yapıyorlar ama hepsinin tavukları ölüyordu, ben buna çok üzülüyordum. Onlara alınan civcivlerin ölmemesi için ne yapmaları, civcivlere nasıl bakmaları gerektiğini öğrettim. Tavuklar mikrop almasın, hastalanmasınlar diye... Öyle bir sistem getirdim oraya, yapabilen yaptı."

Kredi talebi 53 defa reddedildi

Hayriye Kayraklı dört başı mamur bir tavuk çiftliği kurmak için gerekli krediyi almak ümidiyle Ankara'ya, Tarım Bakanlığı'na gidiyor. Bunun için tam 53 defa gittiği Ankara'dan her seferinde eli boş dönüyor. Ama Kayraklı yılmıyor. Nedense Ziraat Bankası yetkilileri bir kadına kredi vermeye yanaşmıyorlar.

O dönemde bir kadının böylesine büyük bir işi planlayıp hayata geçireceğine inanmıyorlar, krediyi batıracağını düşünüyorlar. Hatta bunu Hayriye Kayraklı'ya da söylüyorlar: "Çok kişi kredi alıp batırıyor, sen nasıl yapacaksın?" Hayriye Hanım da bu sözlerle sinirlenerek, şu cevabı veriyor:

"Tamam, ben arazimi satmadan yapmak istemiştım. İstesem arazimi de satarak yaparım ama onları yok etmek istemiyorum. Bununla da yapacağıma inanıyorum. Krediyi alıncaya kadar pes etmeyeceğim."

Bu müteşebbis kadının kararlılığı üzerine heyet, krediyi vermeye karar veriyor. Hayriye Kayraklı aldığı kredinin tamamını çiftliğe harcıyor. 12 tane kümes yapıyor; işçilere yemekhaneler ve konforlu çalışma ortamları inşa ediyor. Kayraklı'nın işi büyütüp başarılı olduğunu gören eşi de Ankara'daki işini tasfiye edip İstanbul'a, çiftliğe geliyor.

Hayriye Kayraklı'nın çiftliğindeki tavuklar (Perihan Ertekin Arşivi)

Tarım fuarlarına yakın takip

Perihan Kayraklı, Bağcılar'ın ilk kadın girişimcisi olan annesi Hayriye Hanım'ın yaptıklarını aşama aşama şöyle özetliyor:

“Annem bu işi evin salonunda başlattığı dönemde önce piliç, yani et tavuğu yetiştiriyor. Daha sonra yumurta tavuğuna geçiliyor. O zamanlar, tavuk üretimini kafesler içerisinde yapıyorlar. Müşteriler gelip çiftlikten alıyorlardı. Servis arabalarıyla geliyorlardı. Çiftliğin arabaları çok miktarda alanlara nakliye yapıyordu. Paketleme de burada yapılıyordu. Yumurtalar, büyüklüklerine ve gramajına göre makinede tasnif ediliyordu: Küçük, büyük, orta gibi.”

Önce yumurta, sonra piliç eti...

Çiftlikte hesabı kitabı da kendisi tutmuş Hayriye Kayraklı. Parası olmadığından muhasebeci tutamamış. Kayraklı, o günleri şöyle anlatıyor:

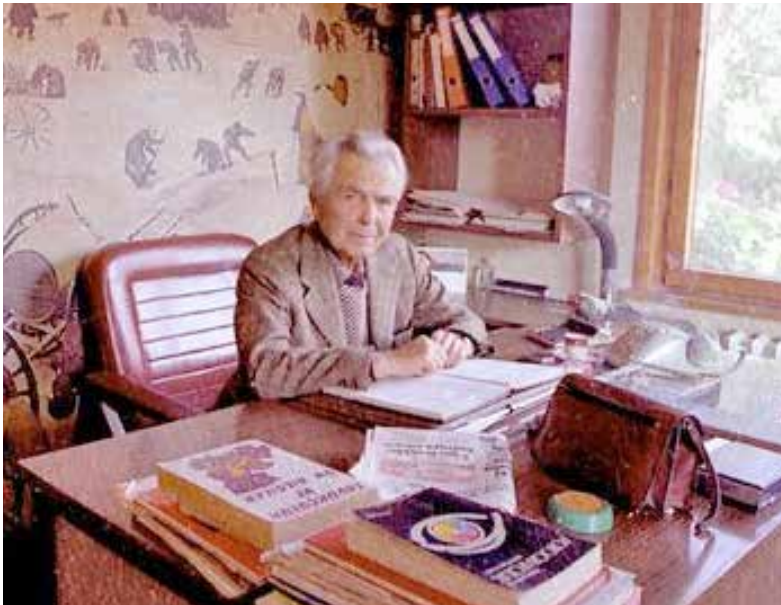
“Malım mülküm, arazilerim var, fakat param yoktu. Bir muhasebeci de tanıımıyordum. Mecburen hesap kitap da benim elime kaldı. Parasızlıktan muhasebeci de oldum, kendi kendimin muhasebecisi... Çok çalıştım. 21 saat çalıştığım oldu, gecemi gündüzüme katarak...”

Kayraklı, tavuk yetiştirmeye önce yumurtası için başlamış. Daha sonra piliç eti pazarlamasına geçmiş. Tavukların kesimi, paketlenmesi hep fabrikada yapılıyormuş. Dağıtımıcılar piliçleri gelip fabrikadan

alıyorlarmış. Dağıtımıcıların Kayraklı Tavuk Çiftliği'ni tercih etmelerinin en önemli sebebi, burada aldatılmamalarıymış. Yumurtanın, pilicin tazesini buradan gönül rahatlığıyla tedarik etmeleri mümkün oluyormuş. Bir de Kayraklı, tavuklarını köy usulü yetiştiriyormuş. Hayriye Kayraklı bu konuda, “Köy usulü idi ama ben köy usulünü aşmıştım. Kitaplar elimde olduğu için ikisi birleşmişti bende” diyor.

Oğul ve damat yönetiminde

Hayriye Hanım'ın eşinin rahatsızlanıp tedavi için yurtdışına gitmesi üzerine, çiftliği 1972'den itibaren kızı Perihan Ertekin'in eşi Erkan Ertekin ile oğlu yönetmeye başlıyor. Enişte-kayınbirader başarılı bir yönetim sergilerken, tavuk çiftliğinin yanına bir de yem fabrikası inşa ederek faaliyete geçiriyorlar. Böylece 1975'te Kayraklı Yem Fabrikası da faaliyete başlamış oluyordu. Aslında yem fabrikası 1966'da Hayriye Kayraklı tarafından düşünülmüş ve fizibilite çalışması da yaptırılmıştı. Fabrikanın içinde lojmanlar, yemekhaneler ve işçilerin temizliğini yapabilecekleri soyunma odalarının olması düşünülmüştü. Fabrikayı kurma düşüncesinin arkasında ise ‘Kendi yemimizi üretip tavuklara yedirelim, böylece daha mükemmel yumurtalar elde edelim, tavukları daha iyi besleyelim’ anlayışı vardı. Ama yem fabrikası bir türlü faaliyete geçirilememişti. Çünkü kredi toptan verilmiyor, aşama aşama serbest bırakılıyordu.

Hayriye Kayraklı'nın işleri iyi gidince eşi de Ankara'dan İstanbul'a gelmiş (solda). Çiftlikte üretilen yumurtalar görülüyor (sağda). (Perihan Ertekin Arşivi)

Hayriye Kayraklı'nın tavuk çiftliği (Perihan Ertekin Arşivi)

Nevriye Oral

Hayriye Kayraklı'nın oğlu ve damadının yurtdışında eğitim görmesi, tavuk çiftliğinin modern teknolojiyle tanışmasını sağlıyor. Yurtdışındaki tarım fuarlarını gezip yumurta tasnif makineleri gibi son teknoloji ürünü makineleri satın alan gençler, bu makinelerin Türkiye'de ilk defa Kayraklı Çiftliği'nde kullanılmasını temin etmişlerdi.

100 civcivden 75 bin civcive

Hayriye Kayraklı ilk etapta 100 civciv ile başlamış. Hedefinin kaç tavukluk kapasiteye ulaşmak olduğunu soran bir ziraat mühendisine, "5 bin" diye cevap vermiş. Gülmüşler ona. "Fakat" diyor Perihan Ertekin, "annem o 5 bin hedefini zamanla 75 bin yaptı. En son kapanırken ulaşılan tavuk sayısı bu rakamdan da fazlaydı."

Efsanevî Kayraklı Tavuk Çiftliği 1990'lı yıllara gelirken kapatılıyor. Diğer birçok fabrika gibi o da, hızla büyüyen Bağcılar'da yerleşim yerlerinin arasında kalmıştı. Perihan Ertekin, "Kümeslerle birlikte yem fabrikası da kapandı" diye anlatıyor.

Kayraklı Çiftliği'nin hemen alt tarafında bulunan Koçman Çiftliği de tavukçulukla iştigal ediyordu. Günümüzde Metro Gross Market'in bulunduğu alanda yer alan Koçman Çiftliği, damızlık bir çiftlikti. Yani sadece civciv üretip piyasaya ya da tavuk yetiştiricilerine satıyordu.

Kayraklı, Güneşli'ye iş sağladı

Çocukluğu Güneşli Köyü'nde geçen Nevriye Oral,

"Hayriye Hanım ile çok karşılaştım. Muhtarlık dönemimde mahalle için yardım istemiştik oğlundan. Mahalleye bazı yardımlarda bulundu. Güneşli için çok değerli bir insandır Hayriye Hanım. Birçok aile geçimini oradan sağladı. Özellikle 1979, 80'de gelenler Hayriye Hanım'ın çiftliğinde çalışmışlardır. Güneşli Köyü için iş kaynağıydı; hem Koçman, hem de Kayraklı çiftlikleri..."

hem o, hem de Bağcılar'da muhtarlık yaptığı dönemden, Bağcılar'ın ilk kadın girişimcisi Hayriye Kayraklı'yı tanıma fırsatı bulmuş. Oral, Hayriye Kayraklı için şunları söylüyor:

"Kayraklı Çiftliği, Güneşli İlköğretim Okulu'nun tam karşısındaydı. Şimdi yerine Güneşli Evleri, üst tarafına da bankalar yapıldı. Çok güzel bir çiftlikti, içinde ateş tuğlasından iki katlı bir ev vardı. Çiftlikte çok güzel meyve ağaçları mevcuttu. 40-50 kişi çalışıyordu orada. Göçmen kökenli Hayriye Hanım'ın evine hayranlıkla bakıyorduk.

Hayriye Hanım ile çok karşılaştım. Muhtarlık dönemimde mahalle için yardım istemiştik oğlundan. Mahalleye bazı yardımlarda bulundu. Güneşli için çok değerli bir insandır Hayriye Hanım. Birçok aile geçimini oradan sağladı. Özellikle 1979, 80'de gelenler Hayriye Hanım'ın çiftliğinde çalışmışlardır. Güneşli Köyü için iş kaynağıydı; hem Koçman, hem de Kayraklı çiftlikleri..."

İSTOÇ Yönetim Kurulu Başkanı Nahit Kemalbay:

“İSTOÇ BAĞCILAR İLE BİRLİKTE GELİŞTİ”

İSTOÇ Ticaret Merkezi, 1979'da; Eminönü bölgesinde yer alan Tahtakale, Kantarcılar, Mercan, Yeşildirek, Küçükpazar, Süleymaniye, Sirkeci, Cağaloğlu ve Beyazıt'taki çeşitli mesleklere sahip toptancı esnafının bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Bağcılar Mahmutbey'deki arazisine, birçok zorluğu aşarak 1984 yılında kavuşan İSTOÇ, bugün, 1 milyon 100 bin metrekarelik bir alan üzerinde, ikinci el otomobil de dahil olmak üzere 35 meslek grubuna ev sahipliği yapmaktadır.

İSTOÇ Yönetim Kurulu Başkanı Nahit Kemalbay, 1948 yılında Ardahan'da doğmuş; liseyi Kars'ta tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirmiştir.

“Hem okudum, hem çalıştım”

Maddi zorluklar nedeniyle bir yandan okuyup bir yandan da çalışmak zorunda kalan Kemalbay, bir plastik fabrikasına işçi olarak girer. Öğleye kadar fabrikada çalışan Kemalbay, öğleden sonra da üniversiteye devam eder. Üniversiteyi böylece bitiren Kemalbay'ın geleceğinde, imalatından pazarlamasına 4 yıl boyunca çalıştığı plastik sektörünün büyük etkisi olur. Kemalbay, askerden döner dönmez, kendi imalathanesini açar.

İlk imalathanesini Sağmalcılar'da kuran Kemalbay, Mercan'da da bir satış ofisi açar. İSTOÇ'a giden yol da buradan başlar. Trafik keşmekeşi ve çalıştıkları han bodrumlarının yetersizliği, Mercan'daki plastikçileri, daha rahat çalışacakları bir yere taşınmaya sevk eder.

Nahit Kemalbay

“İki-üç yüz kadar üye toplayıp yeri göstermeye geldik. Büyük bir otobüs tuttuk, otobüs ancak Mahmutbey Köyü'ne kadar geldi. Orada inip yukarıyı gösterip ‘İşte şu karşıdaki arazi bizim aramız olacak’ dedik. Sonra Mercan'a geri döndük. Döner dönmez, yaklaşık 80 kişi yatırdığı parayı geri istedi. ‘Orası dağ, oraya kim gider, orada adamı kurt yer’ dediler.”

“Elli-altmış arkadaş” diyor Kemalbay, “toplanıp kooperatif kurarak bir proje geliştirdik. Önce kendimize bir yer bulalım dedik ve pek çok yere baktık. O zaman İSTOÇ'un bulunduğu alan çöplüktü. Bize, ‘İkitelli’de bir yerimiz var, orayı kooperatifinize verebiliriz’ demişlerdi. Bunun üzerine, Arsa Ofisi ile pazarlık yaparak burasını aldık, hakikaten çok iyi şartlarla verdiler.”

“Yeri gören üyeler, ‘Bizi burada kurt yer’ dediler”

Arsanın pazarlığını yapıp satın alma sürecini başlatan Kemalbay ve arkadaşları, derhal üye kaydına başlarlar. Kemalbay, sonraki gelişmeleri şöyle anlatıyor:

“İki-üç yüz kadar üyeyi toplayıp yeri göstermeye gittik. Büyük bir otobüs tuttuksa da, otobüs ancak Mahmutbey Köyü'ne kadar gidebildi. Ondan sonrasında yol yoktu. Sadece askerî cemselerin gidip geldiği engebeli bir yol vardı. Orada inip yukarıyı göstererek ‘İşte şu karşıdaki arazi!..’ dedik. Mercan’a geri döndüğümüzde, yaklaşık 80 üyemiz, yatırdıkları parayı geri isteyerek ‘Orası bir dağ, kim gider; adamı kurt yer orada...’ dediler. O zaman üyelere 30’ar lira para almıştık. Ama biz inandık, ‘Bu işi yapacağız’ diyerek yolumuza devam ettik. Sonra buradan otoban geçti, her şey değişti. Biz de ağırlığı buraya verdik.”

“İSTOÇ’ta Osmanlı mimarisini tercih ettik”

İSTOÇ’a kuracakları site için tonoz sistemli mimariyi tercih ettiklerini belirten Kemalbay, bunun için yarışma düzenlediklerini kaydediyor: “Gelen projeler içinden biz bunu beğendik. Çünkü, bir taraftan Osmanlı mimarisini yansıtırken, bir taraftan da üzerine kimse kat çıkıp inşaat yapamayacaktı. Buranın temelini 1986’da atabildik. İnşaatı 92’ye kadar devam etti. O dönemde, Arsa Ofisi’nde karşılaşılan zorlukların aşılmasında Kenan Evren’in büyük katkıları olmuştu.”

Kemalbay, esnafın buraya gelmesinde birtakım zorluklar yaşandığını ve bu zorlukların Esenler Otogarının açılmasıyla çözüm yoluna girdiğini, ayrıca Eminönü’nden İSTOÇ’a ring seferler koymak suretiyle müşterilerin ayağını alıştırdıklarını ifade ediyor. Kemalbay, “1996’da, bugünkü Reis-i Cumhurbaşkımız’la Süleyman Demirel’in de katıldığı bir programla tekrar açılış yaptık” bilgisini veriyor.

“Kıyıklık, oto-market için tek başına imza attı”

Nahit Kemalbay, dönemin Bağcılar Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık’ın, İSTOÇ’un geleceği açısından büyük bir risk alarak, önlerini açtığını şöyle anlatıyor:

“Buranın oto-market bölümü durmuştu, yapamıyorduk, imkânlarımız yoktu. O zamanlar burayı alıp kolej yapmak isteyenler vardı. Bunun üzerine Başkan Kıyıklık ‘Olmaz, siz devam edin, oto-marketi tamamlayın’ dedi. Ama bir sorun vardı; 99 depremi yeni olmuştu. Deprem sonrasında tüm inşaatlar durdurulmuştu; gerek hükümet kanadı, gerekse de alt kadro hiçbir şey yapmıyordu. Biz ise inşaatı yapmak zorundaydık, bir kere başlamıştık. Kendisine gidip ‘Burayı yapmamız gerekiyor’ dediğimizde ‘Sorun nedir? Niçin devam etmiyorsunuz?’ diye sordu. ‘Nasıl edelim, ruhsat yok elimizde’ cevabını verdiğimizde de, bu kez ‘Getirin o halde...’ diyerek tek başına imzaladı... Ve ‘Siz gidip devam edin’ dedi.

Böylece, onun sayesinde yaptık; şu an için de çok ciddi bir merkez oldu burası...”

“Karayollarını Cumhurbaşkanımıza şikâyet ettim”

İSTOÇ’un yol sorunlarının çözümü için, o dönemde başbakan olan Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’dan yardım istediklerini kaydeden Kemalbay, “Karayollarını şikâyet ettim, buradan giriş-çıkış vermiyor diye. Arkadaki yolu da yapmıyorlardı. Sayın Reis-i Cumhur, talimat vererek ‘Buradan yapacaksınız’ dediler ve öylece de yapıldı... Hakikaten buranın çok büyük faydası oldu” diyor.

“İSTOÇ Bağcılar’a değer kattı”

Kemalbay, “Biz geldiğimizde Bağcılar’da hiçbir şey yoktu, yalnızca bir köydü. Biz geldikten sonra Bağcılar da, biz de geliştik, beraber serpilip büyüdük” tespitinde bulunduktan sonra ekliyor: “O gün Bağcılar’da yaşayıp iş bulamayan birçok kişi, burada iş buldu. Şu anda kooperatifimizde 70-80 bin kişi istihdam ediyoruz; günde 50-60 bin araç giriyor. Çalışanların aşağı yukarı yüzde 60-70’i Bağcılar’da oturuyor. Tercihimiz onlardan yanadır; çünkü, ulaşım açısından gelip gitmeleri rahat oluyor.”

Kemalbay, sözlerini şöyle sürdürüyor:

“Ekonomik olarak, çok büyük imkânlar sağladı. İşsizliğin çok olduğu yıllardı, 70’li-80’li yıllar... O tarihlerde İSTOÇ’un buraya gelmesi, Bağcılar’a bir şerefiye kazandırdı. İSTOÇ nerede? Bağcılar’da... İSTOÇ’a gelmek isteyen, Bağcılar’a geliyor. Türkiye’nin her vilayetinden insanlar her türlü ihtiyaçlarını gelip buradan karşıyorlarsa, bu Bağcılar için çok özel bir şeydir.”

“İSTOÇ, bir dünya markasıdır”

İSTOÇ’un Bağcılar’dan çıkan bir dünya markası olduğuna işaret eden Kemalbay, “Sadece Bağcılar için değil, İstanbul, Türkiye ve dünyada da bir marka olduk. Üyelerimiz alışveriş için yurtdışına, mesela Çin’e gidip, ‘İstanbul’da ticaret yapıyoruz’ dediklerinde, ‘İSTOÇ’ta yeriniz var mı?’ diye soruyorlar. Bunu üyelerimiz anlatıyor. Bu da bizi gururlandırıyor” diye konuşuyor.

Kemalbay, İSTOÇ’un bölgeye yapılan yatırımı tetiklediğini aktararak, “Bizden sonra İkitelli bölgesinde 39 kooperatif daha kuruldu. Türkiye’de İSTOÇ dediğinizde herkes bilir ama bu kooperatiflerin isimlerini kimse bilmez. O bakımdan, İSTOÇ denildiği zaman Bağcılar akla gelip ismi geçer. Dolayısıyla, İSTOÇ’un marka değerinin Bağcılar’a çok büyük faydası vardır” açıklamasında bulunuyor.

İSTOÇ Yönetimi ile Bağcılar Belediyesi’nin uyum içinde çalıştıklarını ifade eden Kemalbay sözlerini şöyle bitirmektedir: “İSTOÇ, sosyal projelerinde belediyenin en önemli destekçisidir. Belediyenin, yurtiçi ve yurtdışı sosyal yardımlarında destek talep edeceği ilk yer, İSTOÇ’tur. Bizim üyelerimizin elleri açık olup –Allah’a şükür– hiç esirgmeden verirler. İSTOÇ her zaman için belediyenin yanındadır.”

BİTLİS'TEN GELDİ MOBİLYA İHRACATÇISI OLDU

Bağcılar'ın müteşebbislerinden biri de Fethi Kutas'tır. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra iş hayatına giren Fethi Kutas, önce bir battaniye fabrikası kurar. Kutas'ın battaniye fabrikası sahibi olması aslında tam bir başarı hikayesidir. Çünkü Kutas, ustabaşı olarak çalıştığı battaniye fabrikasını daha sonra satın alır.

Kutas, fabrikayı satın alma öyküsünü şöyle anlatıyor:

“Battaniye fabrikasında çalışıyordum, ustabaşıydım. Adıyaman Besnililer, Maltepe'de fabrika kurmuşlar; ancak çalıştıramamışlardı. Beni çağırdılar ve hisse verdiler.”

Ne var ki, beklenmedik bir olay tüm planları değiştirir. 1985 yılında çıkan bir yangında fabrika tamamen küle döner. Kutas ve arkadaşları, sigortadan aldıkları parayla yeni girişimlere doğru yelken açarlar.

Araplara klasik mobilya satmış

Kutas'ın vizyoner girişimciliği boş durmaz, bu sefer mobilya sektöründe karar kılar. Çocukları bir gayrimüslimin yanında mobilya oymacılığı yapan Kutas, arkadaşlarının da tavsiyesiyle bu sektöre girer. “Bana” diyor Kutas, “dediler ki, bir makine al çocuklara, para kesiyor. Ben de gittim pantograf isminde bir makine aldım, şerit ve planya aldım. Allah'a şükür muvaffak oldum. 10 seneye yakın mobilyaya devam ettim. Sonra da mobilya ihracatına yöneldim.”

Klasik oymalı, işlemeli mobilya takımları üreten Kutas'ın mobilya şirketinin adı Ömer Mobilya'dır. Ciddi ihracat yapan Ömer Mobilya'nın pazarı, Suudi Arabistan ve Yemen gibi İslam ülkeleridir. 10 senelik mobilya üretim safhasından sonra, 15 yıl da taşeron firmalara ürettirdiği mobilyaların ihracatıyla meşgul olur.

Her hafta 2 tır mal ihraç ediyormuş

Kutas, mobilya ihracat macerası hakkında şunları söylüyor:

“15 sene ihracat yaptım. Haftada iki-üç tır mal

Fethi Kutas

“Battaniye fabrikasında çalışıyordum, ustabaşıydım. Adıyaman Besnililer, Maltepe'de fabrika kurmuş; ancak çalıştıramamışlardı. Beni çağırdılar ve hisse verdiler. 1985 yılında çıkan bir yangında fabrika kullanılamaz hale geldi. Biz de aldığımız tazminatla yeni girişimlere koyulduk.”

gönderiyordum. Benim orada Arap ortağım vardı. Dedi ki: ‘Mobilyama göre kumaş da gönder.’ Türk kumaşı meşhur; gönderince Arap diyordu ki: ‘Döşemem neyse, perdem de aynısı olsun.’ Ben iki-üç bin metre de kumaş gönderiyordum. Bu kez ‘Biz kumaşın bayiliğini alalım.’ dedi. Bursa’da Prestij diye bir firma vardı, onunla anlaştık, hâlâ da kumaş gidiyor. Fakat ben işi bıraktım. Dört-beş sene oldu. Artık emekliyim. Allah’a şükür kiralaram var, geçiniyorum.”

Bağcılar’da oturdukları halde ilçe dışında iş kurup çalışanların önemli bir kısmı, evlerinden sonra işlerini de Bağcılar’a taşımışlar. Böylelikle Bağcılar’da hem yeni üretim alanları oluşmasına katkıda bulunmuşlar, hem de kendi mülklerinde ticaret yapmanın rahatlığına kavuşmuşlar.

BAĞCILAR'DAN ANADOLU'YA CAM VE AYNA PAZARLADI

“Elazığ'dan koyunları da getirdim”

Çemberlitaş'ta önce çırak, sonra da dükkan sahibi olarak camcılık işiyle uğraşan Resul Kayatuzu da iş yerini sonradan Bağcılar'a taşıyanlardan. Ama Resul Kayatuzu'nun girişimcilik yanının, memleketinde iken yaptığı hayvancılığı Bağcılar ve İkitelli'nin boş arazilerine getirip buralarda devam ettirmesiyle çok daha önce ortaya çıktığı söylenebilir.

Ayrıca, 1976'da İkitelli'den arsa satın alan Kayatuzu, Elazığ'daki koyunları babasıyla birlikte buraya getirir.

Kayatuzu, “Elazığ'da hayvancılık yapıyorduk. İkitelli'den arsa aldım, babam belki buraya gelir diye. Sonunda Elazığ'daki koyunlarımızı da buraya getirdik. Burada koyun otlatıyorduk, çünkü Bağcılar'da hiçbir şey yoktu, her taraf bomboş araziydi” şeklinde konuşuyor. Kayatuzu'nun koyunlarına babası ve kardeşleri bakar. Hayvancılığı Bağcılar'da çok kolay bir şekilde sürdürürler. Neden mi? “Çünkü” diyor Kayatuzu, “her taraf tarla olduğu için rahattık.”

Önce camcılık, sonra mobilyacılık

Resul Kayatuzu, cam dükkanını taşımakla başladığı Bağcılar'daki ticari hayatına mobilya satışıyla devam eder. Bağcılar'da nüfusun arttığını ve buna paralel olarak ihtiyaçların da fazlaştığını fark eden Kayatuzu, camcılığın yanı sıra mobilya mağazaları da açar. Kayatuzu şöyle konuşuyor:

“Mobilya mağazamız vardı. Mobilya satışı da yapıyorduk. Ben buradan cam götürüyordum. Eskişehir, Burdur, Antalya dolaşıyordum. Bir araba almıştım, onunla taşıyordum. Bir hizmet yapıyordum, buradan cam ve ayna götürüyor; oradan da mobilya getiriyordum. Bizim mobilya satış yerimiz, mobilya mağazamız vardı.

Hatta İnönü Caddesi'nde mobilya mağazası açtığımız zaman vatandaş geliyor, ‘Ya sen bu malı niye satıyorsun, her taraf tarla’ diyordu. Ama kismetimiz geliyordu, orada iyi tutunduk. Yüzyıl'da, Göztepe'de, Mahmutbey'de dükkânımız vardı.”

Kirazlı Köyü'ne taşınan Motosan fabrikasında kay-

Resul Kayatuzu

“Elazığ'da hayvancılık yapıyorduk. İkitelli'den arsa aldım, babam belki buraya gelir diye. Sonunda Elazığ'daki koyunlarımızı da buraya getirdik. Burada koyun otlatıyorduk, çünkü Bağcılar'da hiçbir şey yoktu, her taraf bomboş araziydi.”

KAYNAK İŞÇİSİ BAMBU İMALATHANESİ KURDU

Halil İbrahim Garip

nakçı olarak çalışan Halil İbrahim Garip, bir süre sonra iş değiştirerek bir mobilya imalatçısının yanında çalışmaya başlar. Bu iş değişikliği Garip'in hayatında bir dönüm noktası olur ve bir süre sonra kendi iş yerini kurar. Ustasının meslek öğretmekte ayak diremesine rağmen, Garip her türlü zorluğun üstesinden gelerek nihayetinde tek başına bambu mobilya üretecek bilgi ve beceri kazanır.

“Mobilya yapmayı kendim öğrendim”

Garip, mobilyacılığı öğrenme sürecini şu şekilde anlatıyor:

“Fabrikadan çıkıp bambu mobilya imalatına girdim. Bu ürünlere talep çok güzeldi ama usta bize bir şey öğretmiyordu. Bambu koltukları hep kendi yapıp çatıyor, bize sadece malzeme hazırlattırıyordu. O izne çıkınca bir kısım siparişi kendim hazırladım. Ufak tefek yanlışlarım olmuştu. Ama başarmıştım. İzinden dönünce bunları gördü. Madem öyle, nasıl yapılacağını göstereyim diye insafa geldi, bize öğretti. Daha sonra ben Üçevler'de bir dükkan tuttum.

“Fabrikadan çıkıp bambu mobilya imalatına girdim. Bu ürünlere talep çok güzel ama usta bize bir şey öğretmiyordu. Bambu koltukları hep kendisi yapıp çatıyor, bize sadece malzeme hazırlattırıyordu. O izne çıkınca bir kısım siparişi kendim hazırladım. Ufak tefek yanlışlarım olmuştu. Ama başarmıştım. İzinden dönünce bunları gördü. Madem öyle, nasıl yapılacağını göstereyim diye insafa geldi, bize öğretti.”

Orada gerekli hazırlıkları yaparak 1977'de dükkanı açtım. Bir de işçim vardı, sonra birini daha aldım, sabah ezanlarına kadar çalışıyorduk.”

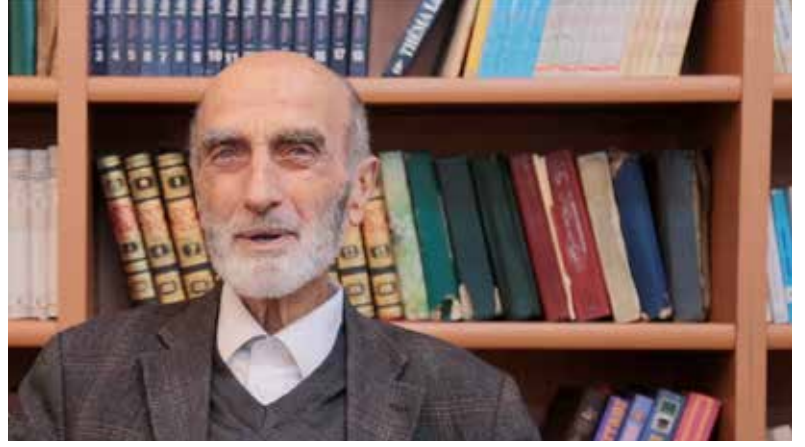

TOPÇU'NUN DOLMA KALEM ÜRETİM TESİSİ

Kastamonulu Abdullah Topçu, bir Bağcılar sakini olarak, iş hayatına Tahtakale'de dolma kalem üreten bir dükkanda başlar. İstanbul'a gelişinin beşinci yılında, bir arkadaşıyla birlikte Tahtakale'de ortak bir kalem üretim dükkânı açarlar. Topçu, dolma kalem üretimine girişini şöyle anlatıyor:

"El presleriyle dolma kalem yapan bir yerde çalışıyordum. Dört sene orada çalıştım, sonra bir arkadaşla ortak olarak Tahtakale'de kendi dolma kalem dükkânımızı açtık. Dışarıdan kalem gelmiyordu o zaman. Türkiye'de de kalem yeni yapılıyordu."

Bu kısa üretim macerasından sonra Abdullah Topçu, 1965'de yeni kurulan Senatör Kalem Fabrikası'nda ustabaşı olarak işe başlar. Önceleri bu fabrikaya kendi ürettiği dolma kalemleri veren Topçu, bu fabrikada on yıl boyunca ustabaşı olarak çalışır."

Abdullah Topçu

"El presleriyle dolma kalem yapan bir yerde 4 sene çalıştım, sonra bir arkadaşla ortak olarak Tahtakale'de kendi dolma kalem dükkânımızı açtık. Dışarıdan kalem gelmiyordu o zaman. Türkiye'de de kalem yeni yapılıyordu. Senatör için kalem parçaları yapıyorduk. Onlar da dışarı verdikleri işi bize veriyorlardı. Onlarla anlaşmıştık. Ayrıca elektrik malzemesi yapanlara vida ve somun da ürettiyorduk. 1990'a kadar çalıştık. Bu tarihte dükkânı kapattık. Ben zaten 1989'da muhtar olmuştum. Oğlum da başka bir işe girdi."

Bağcılar'da kalem ürettiyordu

Topçu'nun Şişli'deki Senator kalemlerinden ayrılmasının sebebi, Bağcılar'da yeni bir kalem üretim atölyesi kurma arzusundan kaynaklanıyordu. Evinin alt katında oğlu ile beraber yeni bir üretim yeri açan Topçu, yine Senatör kalemleri için üretim yapar. Topçu, "Evin altındaki birinci katı dükkân yaptık. Senatör için kalem parçaları yapıyorduk. Onlar da dışarı verdikleri işi bize veriyorlardı. Onlarla anlaşmıştık. Ayrıca elektrik malzemesi yapanlara vida ve somun da ürettiyorduk. 1990'a kadar çalıştık. Bu tarihte dükkânı kapattık. Ben zaten 1989'da muhtar olmuştum. Oğlum da başka bir işe girdi" diyor.

“İNŞAAT SEKTÖRÜ CANLI, O HALDE CAMCILIK YAPALIM”

“İstanbul’da hızlı bir yapılaşma vardı. Yapılaşmayla birlikte büyük inşaat malzemelerine ihtiyaç duyuluyordu. Bunu hemen anladık ve cam ticareti ile işe başladık. Anadolu’dayken de köylünün ihtiyacı olan her şeyi dükkanında bulunduran bir esnaf olduğumuz için camcılık bize uzak değildi. 1978 yıllarına kadar bu işi yaptık. Camı fabrikasından alıp inşaatlara takıyorduk.”

Hayrettin Kaya

Bağcılar’a gelip de cam ticaretiyle uğraşan isimlerden biri de Hayrettin Kaya’dır. Zaten esnaf bir aileden gelen Hayrettin Kaya, memleketinden Bağcılar’a ticaret yapmak için gelmiş bir aileye mensuptu. Bağcılar’da cam ticareti yapmalarının sebebini, inşaat sektörünün büyük bir gelişme içinde olmasına bağlayan Kaya, şöyle devam ediyor:

“Cam ticareti ile başladık, çünkü o dönemde İstanbul’da hızlı bir yapılaşma vardı. Yapılaşmayla bir-

likte büyük inşaat malzemelerine de ihtiyaç duyuluyordu. Bunu hemen anladık ve cam ticareti ile işe başladık. Anadolu’dayken de köylünün ihtiyacı olan her şeyi dükkanında bulunduran bir esnaf olduğumuz için camcılık bize uzak değildi. 1978 yıllarına kadar bu işi yaptık. Camı fabrikasından alıp inşaatlara takıyorduk. Camlar Çayırova Cam Fabrikası’ndan kamyonla gelir, depomuzda indirilirdi. Depomuzda inşaatlardan alınan siparişlere göre kesildikten sonra götürülüp yerine takılırdı.”

BİR İNEKLE BAŞLAYAN SÜTÇÜLÜK

Zühtü Karahasan

Memleketleri Giresun'dan yokluk ve fakirlik sebebiyle Bağcılar'a gelen Gülizar ve Zühtü Karahasan ailesinde girişimcilik ruhunu ateşleyen daima Gülizar Karahasan olmuş. Eşi Zühtü Karahasan'ın kireç ocağında, sabun fabrikasında çalıştığı zamanlarda, onun aklına, tıpkı köyde iken yaptığı gibi, inek beslemek gelir. Amacı, hiç olmazsa çocuklarının günlük besini olan sütü ucuz bir şekilde sağlayarak aile bütçesine katkıda bulunmaktır. 1970'li yıllar olduğu için Bağcılar alabildiğine boştur ve hayvanları otlatmak arazi de oldukça geniştir. Bu fikrini eşine açar, o da hemen bir inek almak için Üçyüzlü'ye gider.

Her şey bir inekle başlar

Eşinin isteği üzerine, Üçyüzlü'de bir Karadenizli'den 1.100 liraya sarı bir inek satın alır Zühtü Karahasan. Sermayenin hepsi bu yerli inek olacaktır başlangıçta. "İneği satın aldığım adam" diyor Karahasan, "sonradan Esenler Belediye Başkanı oldu. Ondan sonra iki tane yerli dana daha aldık. Danalar büyüdü, inek oldu. Ahırın bir köşesine bir cinsini, bir köşesine diğer cinsini bağlıyorum. İnekler çoğalınca bir de boğa alıp yetiştirdim. İnekler göz dolduruyordu. Mevla verdi mi veriyor... Ben de at arabasıyla süt satıyorum, 20-30 kilo sütü evlere veriyorum. İki tekerlekli bir at arabası aldım, onun üstüne

"Üçyüzlü'de bir Laz'dan 1.100 liraya sarı bir inek aldım. İneği satın aldığım adam sonradan Esenler Belediye Başkanı oldu. Sonra iki tane daha aldım. Ben de at arabasıyla süt satıyorum, 20-30 kilo... İki tekerlekli bir at arabası aldım. Onun üzerine koyuyordum güğümleri."

koyuyordum güğümleri. Öne de ben oturuyordum. Paraya çevirip geri geliyorum. Her gün seviniyoruz. Neden dersen, epey bir gelir geliyor."

"Sütleri kuyuda soğutuyorduk"

Her gün 40 kilo süt çıkıyor ve bunu taze tutmak kolay olmuyordu. O yıllarda buzdolabı olmadığından sütü soğutmak için ilginç bir yöntem bulmuştu Karahasan Ailesi. Zühtü Karahasan, "Sütü soğutmak için yazın kuyuya salıyordum. Evin önünde bir kuyu vardı, orada soğutuyordum; çekip alıyor, ondan sonra satmaya başlıyordum" diye konuşuyor.

Zamanla ineklerin sayısı çoğalır ve o zamana kadar çocuklar için sağdıkları sütü artık satmak için de sağmaya başlarlar. Bundan sonrasını şöyle anlatıyor Gülizar Karahasan:

Zühtü Karahasan'ın oğlu Yaşar Karahasan da okuldan arta kalan zamanlarda ailesine süt satmakta yardım eder.

“Bir at arabası aldık. Ondan önce büyük oğlum 10 kiloluk bidonla dağıtırdı. Bunu böyle beceremeyiz dedik, bir at arabası aldık. Atın boynuna bir çan taktık, hem ben satıyorum hem de eşim... Eşimin işi oldu mu veya bir yere gitti mi ben satıyorum. Tam 70-80 kilo sütümüz oluyordu. Bu arada ben hayvanların sayısını da artırıyordum. Malı yaptık, nihayet sattık, ondan sonra ev yaptık. Gelinler biraz bıktı, ben de bıktım. Artık yaşılanıyoruz. Malı satalım dedik ağır ağır. 1990’lı yıllarda sattık.”

“Herife minnet etmem, arabamı kendim sürerim”

Gülizar Karahasan, süt güğümlerini çeşmede yıkarmış. Karahasan bunu şöyle anlatıyor: “Mahmutbey’e, yukarı giderken bir büyük çeşme vardı. Sütü boşalttığımda güğümü o çeşmede yıkıyorum. O güğümle başka kap da koyuyorum, su alıp geliyorum. İki sefer yetiyordu. At arabasıyla getiriyordum, at arabasını kendim sürüyordum. Herife ne minnet edeceğim! Alıyorum atı, gidiyorum, o çeşmeden doldurup geliyorum.”

Girişimcilik onun ruhunda var

Gülizar Karahasan sadece sütçülük yapmamış. Çocuklarına bakmak, başını sokacak bir bina yapmak için evinin etrafında yetiştirdiği sebzeleri de pa-

zarlarda satmış. Bir nevi profesyonel pazarcılık da yapmış Gülizar Karahasan.

“Benim” diyor Gülizar Hanım, “iki dönüm yerim boştu. Oraya inekler için ot ekiyorduk. Bamya, domates, soğan da dikiyordum. Pırasa da ekim; boyum kadar oluyordu pırasa. Kıvırcık ekim, pancar, biber, her şeyi ekim... Pazara gittim, pazarcıydım ben. Hem mala bakıyorum, hem pazara gidiyorum. Gitmek zorundayım çünkü uşak yetiştirdi; uşak evlenecek, kız kocaya gidecek. Pazara gidiyorum, evin eksikliğini görüyor, ekmek alıyorum.

Daha çok Şirinevler pazarına gidiyordum. Sırtımda kolanla gidiyordum, kolanım duruyor hâlâ. Kolanla, yani çuvala gidiyor, kolanı tekrar arkama alıp geliyorum. Her pazar dönüşü eve 20-30 bin lira getirirdim. 1989’a kadar pazarcılık yaptım. Daha doğrusu, Yalova’ya geleli 27 sene oldu, gelene kadar yaptım. Her vakit satıyordum...”

Gülizar Karahasan tarlalarda yevmiyeci olarak da çalışır. “Tekauitte” diyor Karahasan, “çalıştım, dereye aşağı dökümler vardı, orada çalıştım. Oralar bahçeydi. Biber, pancar ekilirdi. Çalıştım, yevmiyemi aldım. Hem ahırda ineğe bakıyorum, hem eşime yemek hazırlıyorum, hem de bahçede çalışıyorum. Yevmiye olarak 10 lira para alıyordum o zaman. İşleri hafıradak (hızlıca) bitiriyordum. Çok heyecanlıydım, çok... Nefsim durmuyordu hiç, hep çalışıyor, hep çalışıyordum...”

Bağcılar’da ilkokul öğrencileri (Gürsün Er Arşivi)

TEK KİŞİLİK TESİS: ÇATAL KAŞIK PARLATMA

Enver Tirki

“Dayımın oğlu beni Tahtakale’deki Rızapaşa Yokuşu’na götürdü. Orada musluk yapıyor ve tornacıda çalışıyordu. Ben de orada çalıştım ve mesleği öğrendim. Bahçelievler’e taşınınca o meslek bitti. Ağabeyim çatal-kaşık parlatma işi yapıyordu. Onun yanına gittik. 35-40 senedir aynı mesleğe devam ediyorum.”

Enver Tirki, tornacılık mesleğini Tahtakale’de bir ustanın yanında öğrenmiş. “Dayımın oğlu” diyor Tirki, “beni Tahtakale’deki Rızapaşa Yokuşu’na götürdü. Orada musluk yapıyor ve tornacıda çalışıyordu. Ben de orada çalıştım ve mesleği öğrendim.

Sonra Zeytinburnu’nda bir tornacının yanında çalıştım. Bahçelievler’e taşınınca o meslek bitti. Büyük

abim şimdiki yaptığım çatal-kaşık parlatma işini yapıyordu. Onun yanına gittik. 35-40 senedir aynı mesleğe devam ediyorum.”

Tirki, çalışmaya başladıktan bir süre sonra kendi iş yerini kurmuş. Süleymaniye’de başlayan imalatçılık, 1976 yılından itibaren Bağcılar’da devam etmiş. Tüm kardeşler bir arada çalışmışlar.

GEZGİN SATICILIKTAN İŞADAMLIĞINA

“Mahallelerde at arabasıyla, sütçüler gibi satışa çıkıyorduk. Kasımpaşa’dan yola çıkıyor; bir gün Gaziosmanpaşa’ya, ikinci gün Bağcılar’a, üçüncü gün Güngören’e, Esenler’e gidiyorduk. Haftada bir gün boştuk. O zaman evler Karadeniz misali 100 metre, 300 metre, 500 metre araylaydı.”

İbrahim Kırtıl

İstanbul’a geldiğinde çocuk yaşta işportacılıkla ticarete başlayan İbrahim Kırtıl, bir süre kardeşleriyle birlikte Rami piyasasına giderek gıda satıcılığı yapar. Ancak Kırtıl’ın gıda satıcılığı seyyardır. Rami’den at arabasına doldurduğu kuru gıdalarla temizlik maddelerini, Güngören-Bağcılar hattında mahalle mahalle dolaşarak satar.

İbrahim Kırtıl, o günleri şöyle anlatıyor:

“Mahallelerde at arabasıyla, sütçüler gibi satışa çıkıyorduk. Kasımpaşa’dan yola çıkıyor; bir gün Gaziosmanpaşa’ya, ikinci gün Bağcılar’a, üçüncü gün Güngören’e, Esenler’e gidiyorduk. Haftada bir gün boştuk. O zaman evler, Karadeniz misali 100 metre, 300 metre, 500 metre araylaydı. Böylece sokaklarda sütçüler misali yağ, zeytin, sabun ve gıda maddesi satıyorduk.”

MESLEĞİYLE BÜYÜYENLER

Nazım Çiftçi

Nazım Çiftçi, Anadolu'dan gelip meslek sahibi olarak kendi işyerini açanların en simge isimlerinden biridir. Çiftçi, Siyavuşpaşa'daki bir elektrikçiye çıkarak olarak başladığı mesleğinde hızla ilerleyerek kendi dükkânını açar. Çiftçi, elektrik macerasını şöyle özetliyor:

"1972-73 yılları arasında Kocasinan'a elektrikçi dükkânı açtım. Buralarda evler yeni yapılıyordu, onların elektrik işlerini yaptık. 73'te askerliğim çıkınca dükkânı arkadaşşıma devrettim. Askerden geldikten sonra sabit olarak Barbaros Mahallesi'ne yerleştik. Barbaros'ta mahallenin tüm sokak lambalarını,

Refik Ceyhan

elektrik direklerini hep ben diktim. Tabii parasını vatandaş ödedi. Ben öncülük yaptım elektrikçi olarak, diktik. Komşuların tesisatlarını, elektriklerini yaptık."

Bağcılar'da inşaatlarda çalışmayla başlayıp sonra yap-satçılık yapan isimlerden biri de Ceyhan'lar. Refik Ceyhan'ın kalfalıkla başlattığı işi, çocukları daha sonra müteahhitliğe dönüştürmüşler. Oğlu Celil Ceyhan, "Biz inşaatlarda kalfalık yapıyorduk. Buradaki inşaatların bir kısmı bizim elimizden çıktı. Zamanla yap-satçılığa başladık" diyor.

1990'lı yılların Bağcıları

BAĞCILAR'IN ALT YAPI HİZMETLERİ

BAĞCILAR'IN
TANIKLARI
SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

BAĞCILAR'IN YOLLARI

İstanbul'un hemen yanıbaşındaki Mahmutbey nahiyesi ile Kirazlı, Güneşli ve Bağcılar köyleri, geniş tarlaları, taze sebzeleri, büyük üzüm bağlarıyla şehirde yaşayanların hep ilgi odağı olmuştur. Özellikle Anadolu'dan gelenler burada bütçelerine göre bir arsa alıp göz alabildiğine uzanan yeşillikler içinde memleket hasreti gideriyorlardı. Şehirde yaşayanlar ise bütçelerine göre arsalar alıp çiftlikler kuruyorlardı. O vakitler, yaz geldiğinde insanlar deniz kıyılarına değil, ormanlık ve yeşillikler içindeki sayfiye mekanlarına koşuyor, tüm yazı doğayla içiçe geçiriyorlardı. Ancak Bağcılar'a ulaşım hep zordu. Çünkü bölgede yol yok gibiydi; var olan yollar ise asfalt değil, en iyisinde şose idi.

Şirinevler'den Mahmutbey'e bir yol gider...

1950'lerin sonu ile 60'ların başında annesi Hayriye Kayraklı ile Güneşli'deki çiftliklerine gelen Perihan Ertekin, çiftliğe özel otomobilleriyle geldiklerini belirterek, nasıl bir güzergah izlediklerini şu şekilde anlatıyor:

"E-5'ten geliyorduk Güneşli Çiftliği'ne, Şirinevler'den giriş yapıyorduk. E-5'ten gelirken Ömür Lokantası vardı, İncirli denilen bölgede. O zaman arabamızla geliyorduk."

Lokantası vardı, İncirli denilen bölgede. O zaman arabamızla geliyorduk. Hatta o zamanlar Ömür Lokantası arabaya servis yapıyordu. Biz de mutlaka oraya uğrar, bir sandviç yiyip ayrılan içerdik.

Çiftliğe giderken, Şirinevler'de hiç bina yoktu, sadece küçük bir bakkal dükkânı vardı. Şu anda Ataköy olan yer, bataklık gibi çorak bir araziydi. Çiftliğe giderken sırasıyla önce Kocasinan Köyü'nden geçer, ondan sonra da Güneşli'ye girerdik. Girerken yolun başında bir mezarlık vardı, orada insanlar araç beklerdi. Eğer at arabası varsa, at arabasıyla gidiyorlardı şehre. Başka hiçbir vasıta yoktu. Ancak biz şehre inerken veya babam iş icabı inerken, orada bekleyen insanları, hastaları alıp götürürdük. Güzergâh olarak sadece *Londra Asfaltı* denilen o eski yolu kullanıyorduk. Yol şoseydi, sonra yavaş yavaş düzeldi. İlk başlarda hoplaya zıplaya giderdik, zaman ilerledikçe yollar düzeldi, genişledi, asfaltlandı."

"E-5'ten geliyorduk Güneşli Çiftliği'ne, Şirinevler'den giriş yapıyorduk. E-5'ten gelirken Ömür Lokantası vardı, İncirli denilen bölgede. O zaman arabamızla geliyorduk."

1960'lı yıllarda Ömür Lokantası'nın hemen alt tarafında otomobil ve at arabasının karıştığı bir trafik kazası. (Rıfat Behar Arşivi)

Yol, Menderes döneminde yapıldı

Bağcılar'a bir yol da Esenler üzerinden geliyordu. Resul Erdem, Bağcılar'dan Esenler'e giden asfalt yolun 1950'li yıllarda, Adnan Menderes döneminde yapıldığını aktarıyor. "Herhalde" diyor Erdem, "Menderes zamanında yapılmış. Yer yer asfalt vardı ama kaç yıllık asfalttı? Bilmiyorum. Ama o da sökülmüş, asfalt diye bir şey kalmamıştı. Hep oyulmuştu, arabaların altı vuruyordu."

"Mahmutbey yolunu NATO yaptırdı"

Nazım Çiftçi, Mahmutbey yolunda çalışan minibüslerin Mahmutbey'in yerlilerine ait olduğunu söylüyor ve bu minibüslerin aynı zamanda havaalanında çalışan Mahmutbeyliler için servis de çektiğini kaydediyor.

Çiftçi, Mahmutbey yolu ile ilgili çok önemli bir gerçeği de açıklayarak, yolun NATO tarafından yapıldığını bildiriyor. Çiftçi bu konuda şunları söylüyor: "Bu yol Mahmutbey Yolu değil. Burası aslında NATO Yolu olarak geçer. Çünkü buraya, zamanında, yukarıda askeriye olduğu için NATO yaptırmış yolu. Yol ben bildim bileli asfalttı. Şirinevler'den başlayıp askeriye oraya kadar asfalt olduğunu biliyorum. Askeriyeye giderdi, İSTOÇ'u geçinceye kadar. Topçu Kışlası var orada. Hâlâ da devam ediyor yerinde."

"Bu yol Mahmutbey Yolu değil. Burası aslında NATO Yolu olarak geçer. Çünkü buraya zamanında, yukarıda askeriye olduğu için NATO yaptırmış yolu. Yol ben bildim bileli asfalttı. Şirinevler'den başlayıp askeriye oraya kadar asfalt olduğunu biliyorum. Askeriyeye, hemen İSTOÇ'u geçinceye kadar giderdi. Topçu Kışlası var orada. Hâlâ devam ediyor yerinde."

Tek şeritli Mahmutbey yolu

Mahmutbey Selanıklılar Derneği Başkanı Fuat Sarp, eski dönemde minibüs sayısının da, seferlerinin de sınırlı olduğuna dikkat çekerek, "O günkü şartlarda ulaşımı minibüslerle yapıyorduk. Güzergâh ise şöyleydi: Mahmutbey meydandan kalkıyordu minibüs. Buradan Kirazlı, Güneşli, Kocasinan, Şirinevler, İncirli'yi geçip Bakırköy'e ulaşıyordu. Dönüş de aynı güzergâhtan oluyordu. Ama belirli saatlerde" diyor.

O dönemde Mahmutbey yolunun tek şeritli ve asfalt olduğunu anlatan Sarp, Mahmutbey'den bir de Karadeniz'e doğru yol olduğunu hatırlatıp, şu bilgileri veriyor: "Buradan askeriye, Karadeniz Bölgesine doğru bir yol vardı. 56. Tugay askeriye yolu vardı o zaman. Sivil amaçlı da kullanılırdı ama o

Mahmutbey, Köprü Caddesi'nin 1995 yılındaki hali. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

60'lı yıllarda Bağcılar'da ikamet eden Gürsün Er çocuklarıyla birlikte. Yolu olmayan mahallede bir minibüs görülüyor. (Gürsün Er Arşivi)

zaman fazla araç yoktu. Bu yoldan sadece askerî araçlarla, bir de kömür kamyonları gelip geçerd. Yol buradan Karadeniz'e kadar gidiyordu. Terkos tarafına yani... O zaman kömür ocakları vardı orada. Kömür ocaklarından kömür alıp İstanbul içine, buralara getiriyorlardı."

Mahmutbey Selanikliler Derneği'nin kurucu başkanı Hasan Uzunalan da, Mahmutbey'den askerî bölgeye doğru giden yolun taş ocaklarından gelen kamyonlar tarafından kullanıldığına işaret ediyor. Uzunalan, "Günde bir-iki kamyon geçerd" diyor. Taş ocaklarının Piriçli ve Cebeci'de olduğunu hatırlatan Uzunalan, "Oralardan gelip bu şose yoluyla Bakırköy-Şirinevler istikametine giderlerdi. Sonra bizim Delikbaşı (Taşocağı Caddesi civarı) dediğimiz yerde bir mağara vardı, orada da taş ocakları açmıştı, Gümüşhaneli iki kişi. İstanbul'un ihtiyacı buradan karşılanıyordu" açıklamasında bulunuyor.

Üçyüzlü'den öte minibüs yoktu

Tabya'da oturan Feyzullah Gümüştekin, Bağcılar'ın Bakırköy'e bağlı bir semt iken 1980'den sonra giderek şehir olmaya başladığına işaret ederek, bu

"1970'li yıllarda Bakırköy'den Parseller'e kadar gelebiliyorduk. Topkapı'dan da Üçyüzlü'ye, Güngören'e kadar geldiğimiz oldu. Çünkü minibüslerin yolu oraya kadardı."

gelişmeye paralel bir şekilde ulaşım imkanlarının da arttığına dikkat çekiyor. Ulaşım vasıtalarının kıt, yollarınsa neredeyse yok hükmünde olduğu 1970'li yıllarda ise minibüsle belirli bir yere kadar gelen Bağcılar sakinleri, yolun kalan bölümünü yürürlermiş.

Gümüştekin o günleri şöyle anlatıyor: "1970'li yıllarda Bakırköy'den Parseller'e kadar gelebiliyorduk. Topkapı'dan da Üçyüzlü'ye, Güngören'e kadar geldiğimiz oldu. Çünkü minibüslerin yolu oraya kadardı."

"İstanbul Caddesi üzerinden Bağcılar Meydan'a doğru minibüsler gelmeye başladı" diyen Gümüştekin, "Esenler'den Tabya'ya minibüsler geliyordu. Minibüsler gelince insanlar da rahat etti" şeklinde konuşuyor.

Bağcılar'da oturup Topkapı ve civardaki fabrikalarda çalışanların daha ziyade servislerle gidip geldiğini kaydeden Gümüştekin, "Biz Şişe-Cam fabrikasına servisle gidip geliyorduk" diyor.

Henüz etrafın tarla olduğu o dönemlerde, özellikle yaz aylarında ortaya çıkan bir avantaj da vardı. Buna göre, sözgeliimi Tabya'dan Ateştuğla'ya gitmek isteyen Feyzullah Gümüştekin gibi kişiler, yolu hiç takip etmeden, tarlalar içinden adeta kuş uçuşu, doğrusal bir rota oluşturup gidecekleri menzile varırlarmış.

80'den önce iki-üç minibüs vardı

1980 İhtilali sonrasında Çınar Mahallesi'nin muhtarı olan Memduh Delice, "Ben buraya geldiğimde minibüsler başlayalı üç-dört sene oldu demişlerdi. Ulaşım imkânı olarak da çalışan bir tane otobüs vardı. Durumu iyi olanların arabaları vardı. Sonra buraya minibüsler gelmeye başladı" diyor. Topkapı'dan Bağcılar Meydan'a minibüslerin işlediğini ifade eden Delice, daha sonra bu minibüs hattının Çiftlik'e kadar uzatıldığını aktarıyor. Delice, "Şimdiki Yüzyıl Karakolu var ya, orada Sait Emmi Çeşmesi vardı, o çeşmenin önüne durak yapmışlardı. İki- üç tane minibüs çalışıyordu oraya kadar" diyor.

İlk minibüsü Alamancılar aldı

Şirinevler'den Mahmutbey'e giden ve günümüzde Mahmutbey ve İnönü caddeleri olarak isimlendirilen yol, 1960'lı ve 70'li yıllarda stabilize haldeydi. 1967'de Ateştuğla'da çalışmaya başlayan Mehmet Meral'in verdiği bilgilere göre, Şirinevler-Mahmutbey yolu "yanları açılmamış, düz stabilize" bir yol imiş. Yolun bazı bölümleri ise "oyuk oyuk çukurlaşmış." Çok fazla arabanın işlemediği yol, Mahmutbey ve Güneşli'yi İstanbul'a bağlayan yol olarak hizmet verirmiş.

Zamanla bu yol üzerinde minibüsler de işlemeye başlamış. 1960'ların sonunda, Mahmutbey Köyü'nden Almanya'ya çalışmaya gidenler biriktirdikleri paralarla üç tane minibüs alırlar. "Komer minibüslerindendi" diyor Mehmet Meral, "Renault minibüs vardı, *balta burun* diyorlardı bizim zamanımızda. Bu minibüsler köyden aldığı birkaç yolcuyla Mahmutbey'den yola çıkardı. Bunlar 8 kişi alırdı, Bunun üç-dört tanesini oradan alır, gerisini de yoldan almayı hesap ederdi. Bizim gibi yoldan binenler bir buçuk-iki

saat araba beklerdi. Araba gelecek, bineceğiz de Şirinevler'e, Bakırköy'e gideceğiz, diye beklerdik"

Komer minibüslerden Fethi Kutas da bahsediyor. Kutas, otobüsün olmadığı o günlerde, Demirkapı Mahallesi'nde Komer minibüsler bulunduğunu söylüyor ve "Millet onlarla gidip geliyordu. Zaten bir arabayı kaçırdın mı, yenisinin gelmesi için bir saat bekliyordun. Ne yol vardı ne de otobüs!.. Hiçbir şey yoktu" diyor.

"Minibüs 15 kuruştı"

1972'de Bağcılar'a gelen Halil İbrahim Garip de Mahmutbey'deki üç minibüsü hatırlıyor. Bu minibüslerin sabah saat 10.00'a kadar çalıştığını belirten Garip, "Saat 10'dan sonra çalışmazlardı. Bir de canları isterse öğleyin gidip çalışırlardı. Minibüs ücreti 15 kuruştı. Zam yaptılar; 20 kuruş olunca ayaklanmıştık. Mahmutbey'den toplayarak gider, Şirinevler'den de toplayarak gelirlerdi" diye konuşuyor.

Garip, Mahmutbey-Şirinevler minibüslerinin güzergâhını şöyle anlatıyor: "Minibüsler Mahmutbey'den kalkardı. Kirazlı, Güneşli, Kocasınan, Üçevler üzerinden Şirinevler'e giderdi. Şimdiki Mahmutbey yolundan işlerdi."

"1974'lerde" diyor Garip, "hatırladığım kadarıyla minibüslerden bir tanesi Mahmutbey Köyü'nden kalkardı. Direkt aynı güzergâhtan, indir-bindir yaparak Bakırköy'e giderdi. O zaman işe servis yerine minibüsle giderdik. Patron bize üç dolmuş parası verirdi. Biz de üç dolmuş parasının ikisi bize kalsın diye Kirazlı-Bağcılar arasını yürürdük. Böylece günde iki dolmuş parası bize kalırdı."

Güngören üzerinden Bağcılar...

Korkmaz Çoruhlu da 1970'lerde Bağcılar'a ulaşımın Güngören üzerinden gerçekleştiğini belirtiyor. Eski Edirne yolu olarak bilinen İstanbul Caddesi'nden Bağcılar'a ulaşıldığını kaydeden Çoruhlu, "Şu andaki minibüs güzergâhı kullanılıyordu. Topkapı'dan üst yolu kullanarak Güngören Köyiçi'ne kadar geliyorduk. Ondan sonra da yol yine minibüs yoluydu. Mezarlığın yanından Bağcılar Meydan'a geliniyordu, İstanbul Caddesi'ne yani. İstanbul Caddesi zaten eski Edirne yolu olup, Bağcılar'ın içinden geçiyordu" diyor.

Etrafta yol olmadığı gibi her yer çamurdu. Çocuklar okula giderken ayaklarına poşet geçiriyorlardı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Anadolu'dan İstanbul'a göçenlerin artmasıyla Bağcılar'ın yol ve ulaşım sorunu da büyüyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İlk minibüs hattını Giresunlular kurdu

Veli Türkoğlu, 1960'da Bağcılar'a geldiğinde toplu taşıma aracı bulunmadığını, yalnızca pikap gibi arkası açık birkaç aracın olduğunu, onlarla da pazara üzüm, bamya gibi ürünlerin götürüldüğünü, bu araçlara bazen de insanların bindiğini anlatıyor. Türkoğlu, Topkapı'ya Ufuk adında bir otobüs firmasının çalıştığını hatırlıyor. Ancak Bağcılar'a minibüsün 1971-72'de geldiğinin altını özellikle çiziyor.

Bağcılar'a ulaşımında Güngören üzerinden gelen minibüslerin büyük kolaylık sağladığını belirten Türkoğlu, bu minibüsler hakkında şu bilgileri veriyor:

"Üç minibüs, Giresunlu üç kardeşe aitti. Güngörenlilerdi bunlar. Bir tanesi yaşıyor hâlâ, ikisi rahmetli oldu. İşte bu kardeşler Topkapı'dan Güngören'e üç minibüs çalıştırırlardı. Oradan da Bağcılar'a geçiş yaptılar, hattı Bağcılar'a kadar uzattılar. Birinin adı Abdullah idi, diğerine ise Hoca derlerdi."

Günde bir araba geçirdi...

Celal Toprak ise Bağcılar'ın yollarını patika yol olarak nitelendiriyor ve "Ulaşım çok zordu. Köy gibi, köy yolları gibiydi. Burada da köyde yaşadığın gibi yaşıyordun" diyor. "Bağcılar'ın yollarından günde bir araba ya geçiyor ya da geçmiyordu" diyen Toprak,

eşe dosta yürüyerek gittiklerini söylüyor. Toprak, "Esenler ile Bağcılar arası yürüyerek on dakikaydı. Minibüs buradan en fazla Topkapı'ya gidiyordu. O da bir taneydi, saatlerce bekliyordun. İnsanlar beklememek için yürüyerek ya da at arabasıyla gidiyorlardı" bilgisini veriyor.

60'lı, hatta 70'li yıllarda bile ulaşım için at arabalarının kullanıldığını belirten Toprak, "Bağcılar'ın sakinleri at arabasıyla gidiyorlardı. Hayvanları vardı ürünlerini satmak için. Kendileri de bir hayvanın sırtına biner, eşekleri, atlarıyla şehre giderlerdi. O vakitler Şehremini gelişmiş bir yerdi, ürünlerini oralarda satarlardı" şeklinde konuşuyor.

Otobüs günde iki sefer yapar

Hakkı Atçıl geldiğinde ise Bağcılar'ın merkezinden Topkapı'ya minibüs seferleri başlamış. İşe giderken önce Topkapı, oradan da Bayrampaşa minibüslerine bindiklerini anlatan Atçıl, "Topkapı'dan Bayrampaşa minibüsleriyle Vezneciler'e gidiyorduk. Bir saat sürmüyordu" diyor. O dönemde Bağcılar'dan bir tane de otobüs kalktığını kaydeden Atçıl, "Ama otobüs günün belirli saatlerinde, günde iki-üç sefer yapardı. Bu yüzden otobüsü pek kullanmazdık. Ama 80'li yıllarda otobüs sayısı arttı" tespitinde bulunuyor.

At arabasıyla ulaşım

Bağcılar'ın isimsiz kahramanları arasında yer alan çileli Anadolu kadınlarından Kezban Akyüz, geçmiş yıllarda Bağcılar'da at arabalarının çok önemli bir işlevi olduğunun altını çiziyor.

Akyüz'ün anlattıklarına göre, yolların engebeli, çukurlu olduğu, kış ayları ile yağmurlu havalarda çamurdan geçilmeyen Bağcılar'da en pratik ulaşım ve nakliye aracı at arabalarıymış. "Mesela" diyor Akyüz, "Sıdika'nın kocasının at arabası vardı, zaten hep at arabaları çalışıyordu. Herkeste de vardı at arabası. At da vardı, arabası da... Sıdika'nın kocası ağırlıkla nakliyecilik yapıyordu. Sen çağırdın, senin işini yapıyordu."

Zihni Küçük, yurtdışından otobüs getirir

Bilal Yılmaz ise 1970'lerin sonunu kastederek, "Zihni Küçük'ün zamanında buralarda minibüsler vardı" diyor. Yılmaz, Yeşilbağ döneminin ikinci belediye başkanı olan Zihni Küçük'ün gayretleriyle yurtdışından otobüsler getirilip Bağcılar'da halkın hizmetine sunulduğunu söylüyor. Yılmaz, Gümüşhaneli Ezberler vasıtasıyla getirilen otobüslerin hikayesini şöyle anlatıyor: "Zihni Küçük gitti, Hollanda'dan dört tane

müstamel (kullanılmış) otobüs getirdi. Onlar da iki-üç sene sonra hurdaya çıktı. Zihni Küçük'ün buralara faydası vardı, çalıştı."

Bağcılar'a trenle gelmek...

Abdulah Topçu Bağcılar'a 60'lı yıllarda ulaşımın nasıl yapıldığına dair bilgi veriyor. Topçu'nun verdiği bilgilere göre o yıllarda Bağcılar'a gelmek için ilginç güzergâhlar kullanılmış. Bunlardan biri de; eğer Eminönü'nden gelinecekse, Sirkeci'den Bakırköy'e kadar trenle gelip, sonrasında Bakırköy'den Haznedar'a kadar minibüs kullanmakmış. Haznedar'dan Bağcılara kadar olan 2 kilometrelik mesafe ise yürüyerek kat edilmiş.

"1965'ten sonra" diyor Topçu, "Aksaray'dan minibüsler başladı. 65'lerde başladı. 1970'ten sonra ise buraya (Bağcılar Merkez'e) gelmeye başladı. 1974'te köy belediyesi olunca (Yeşilbağ Belediyesi'ni kastediyor) biraz yol yapıldı. O zaman Bağcılar'a kadar gidiyordu araba, buradan geçiyordu. Yol asfalt değildi, ilk zaman şose yoldu, sonradan 78'lerde falan asfalt oldu. Kışın ise buradan işe gitmek için İncirlik'e kadar yürüdüğümüz olurdu. Kar yağardı, yarım metre yüksekliğe ulaşırdı, minibüs gelmezdi. Biz de İncirlik'e kadar yürürdük."

Bağcılar tarafına en yakın otobüs hattı olan 92 numaralı Topkapı-Güngören hattının açılış töreni. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın ilçe olduğu ilk yıllar. (Hayati Çakıcı Arşivi)

Bisikletli ulaşım

Bağcılar'da mobilya atölyesi olan Hayati Çakıcı, minibüsün olmadığı 1970'li yıllarda Güneşli'de ulaşımın at arabalarıyla yapıldığını anlatıyor. "O zamanlar" diyor Çakıcı, "minibüsü olan yok. Yol dahi yok. Bir Güneşli'ye giden yol vardı, bir de Mahmutbey yolu... Mahmutbey yolunda da Mahmutbeyli bir arkadaşın arabası işliyordu. Onun haricinde sadece 53. Alay'a gidip gelen askerî araçlar vardı. Zaten yol askerî olup, o amaçla yapılmıştı; ama mahalle sakinlerince de kullanılıyordu."

Çakıcı, 1970'li yıllarda Bağcılar için son derece sıradışı olan bir ulaşım aracı kullanıyormuş: Bisiklet. Çakıcı, "Güneşli'ye geldiğimizde ben çok gençtim. Ulaşım yoktu. Mesela var say ki Bağlar Mahallesi'nde bir ev yapılmaya başlandı, ben bir bisiklet aldım, onunla gidiyorum..." diyor.

Mahmutbey Merkez Mahallesi'nde bir tarlanın içine ev yapan Mustafa Çağırıcı, yolları da bizzat kendisi açmış. "Burası" diyor Çağırıcı, "tarlaydı. Bu yolları biz kendimiz vurduk kepçeyle. Yol yoktu. Arsanın durumuna göre parsel yollarını biz açtık. Daha

sonra belediye yollarımızı yaptı. Ama uzun müddet burada çile çekildi. Çamur toprak, toz toprak..."

"İki köprü inşa ettik"

Bölge sakinleri köprü de inşa etmişler. Mehmet Yılmaz bu konuda şunları söylüyor: "1960'lı yıllarda biz köylüler olarak iki tane köprü yaptık. Birini Bağcılar ile ortak yaptık, birini de bizim köylüler yaptı. Bağcılar'la ortak yaptığımız köprü Papaz Köprüsü'dür. O günkü köprü şimdiki kadar büyük değildi, ufak bir köprüydü. Betonu. Ama kamyon geçecek kadar güçlü değildi. Zaten at arabalarının geçmesi için yapmıştık. Bir tane de Kocasinan ile Bağcılar arasında bir köprü vardı."

Mehmet Yılmaz, Eski Edirne Asfaltı'nın üzerinden geçtiği köprü'nün küçük olması nedeniyle Tavukçu Deresi'nin şiddetli yağmurlarda tıklandığını, bu yüzden de oradan tâ Papaz Köprüsü'ne kadar her tarafın sular altında kaldığını anlatıyor. Yılmaz, "Yağmurlar yağmaya başladığı ve karlar eridiği zaman, aşağı yukarı Edirne asfaltının Şirinevler'deki köprüsüyle Papaz Köprüsü arasındaki arazi su basar, bahçeler sular altında kalırdı" diyor.

Naci Ekşi'nin Bakırköy Belediye Başkanlığı döneminde Bağcılar'a gelen belediye otobüsü ve Ekşi'yi karşılama töreni. (Resul Kayatuzu Arşivi)

Bir zamanlar Bağcılar (Atik Yağmur Arşivi)

Naci Ekşi'nin Bakırköy Belediye Başkanlığı döneminde Bağcılar'a gelen belediye otobüsü ve Ekşi'yi karşılama töreni. (Resul Kayatuzu Arşivi)

İki otobüs vardı: 92B ve 92C

“Tavukçu Deresi'nden” diyor Resul Erdem, “Bağcılar'ın meydanına gidene kadar canımız çıkıyordu çamurdan. Çizmeyle çıkacaktın, peki çizmeyi orada ne yapacaktın? Ayakkabılarla çıktığında, Bağcılar meydanında bir çeşme vardı, onları orada yıkayacaktın. Çamurdan gidilmezdi, alabildiğine çamurdu.”

Bağcılar'ın meydanında toplu taşıma için iki otobüs bulunduğunu kaydeden Resul Erdem, bunlarla ilgili şu ayrıntıları veriyor:

“İki otobüs vardı: Birisi 92B, diğeri ise 92C idi. 92B'nin güzergâhı biraz daha kısa olup 'Bağcılar, Güngören, Davutpaşa, Topkapı, Laleli, Eminönü' şeklinde idi. 92C'ninki ise 'Bağcılar, Parseller, Camlı Kahve, İncirli, E-5' üzerinden Topkapı, Laleli, Eminönü" olarak belirlenmişti. Eminönü'ne ulaşmak

92C ile iki-iki buçuk, 92B ile de bir-bir buçuk saat sürüyordu. Her iki otobüsten de birer tane vardı. Gidecek, geri dönecek, bir daha gidecekti. Günde ancak üç sefer yapabiliyordu. Otobüs sırası çoktu, çok beklerdik. Ayakta bile binemezdin. Çünkü otobüsün alacağı en fazla 80-100 kişiydi, orada ise 200-300 kişi birikirdi.

Minibüsler, Topkapı'ya kadar giderdi. Bir de Bakırköy hattı olup, başka minibüs yoktu. Bunların çoğu da Camlı Kahve'den yukarı çıkamıyordu, Bakırköy hattı Camlı Kahve'yi bu tarafa geçemiyordu. Neden? Çünkü yollar deniz dalgası gibiydi. Şoförler de gelmiyordu, çünkü minibüsün ön takımı hep dağılıyordu. Kış aylarında Camlı Kahve'den yukarı çok az minibüs çıkardı.”

Toplu taşımanın Bağcılar'ın her bölgesine ulaşması 1987'de olur. Kirazlı'ya da 1987-88'de minibüs gelir. Mehmet Karlı, minibüslerin o yıllarda Kirazlı'dan geçip Güneşli'ye kadar gittiğini anlatıyor. “Eskiden” diyor Karlı, “yol ağzına çıkardık. Mahmutbey'de bir minibüs gelirdi, tıklım tıklım. Bunlarla Şirinevler'e kadar gidiyorduk. Şirinevler'den tekrar biniyor, Topkapı'ya ulaşıyorduk. Topkapı'dan da binip, Aksaray'a varıyorduk. Yani Kirazlı'dan Aksaray'a gitmek için üç vasıta değiştireyorduk.

“Kar yağınca ulaşım kesilir, eve kadar yürürdük”

Çiftlik'te oturan Enver Tırki, Süleymaniye'deki işine gidebilmek için minibüsleri kullanıyormuş. Süleymaniye'den Aksaray'a gelip Topkapı minibüslerine

“Ne var ki, çok kar yağdığı zamanlarda Güngören'den yukarıya minibüsler çıkmazdı. Biz de oradan eve kadar yürürdük.”

binen Tırki, evine Topkapı'dan kalkan Bağcılar minibüsleriyle ulaşıyormuş. Ancak hava şartlarının kötü olduğu dönemlerde minibüsler Güngören'den yukarı çıkmazmış. “Ne var ki” diyor Tırki, “çok kar yağdığı zamanlarda minibüsler Güngören'den yukarıya çıkmazdı. Biz de oradan eve kadar yürürdük.”

Kış aylarında kömür kamyonlarının Çiftlik'in sokaklarına giremediğini belirten Tırki, kömürlerin ana yola yıkılıp, oradan at arabalarıyla evlere taşındığını anlatıyor. Tırki şöyle diyor: “Bizim durduğumuz yerlerde yol yoktu, hep tarlaydı. Yazın sorun olmuyordu ama kış gelince... Mesela kış geldi, kömür yakacaksınız; kömürü mecburen at arabasıyla taşıyordun. Birkaç tane at arabası vardı, kömür caddeye yıkılırdı, oradan at arabalarıyla kapıya getirirdik. Tamamıyla köy hayatı yaşadık burada, o zamanlar.”

Güneşli Kazak Mahallesi'nde yol düzenleme çalışması

BAĞCILAR'DA ÇAMURDAN YOLLAR

İş için Bakırköy, Topkapı gibi semtlere gidenler Bağcılar'dan çıkana kadar ayakkabılarını bir poşet içinde taşıyıp sonra değiştiriyorlardı.

Temiz ayakkabılar poşete konur...

Gülizar Özdemir'in en büyük ıstırabı çamurdandı. Tabya'da oturan Gülizar Özdemir, yolların çamur olması yüzünden Bakırköy, Topkapı gibi semtlere gidenlerin Bağcılar'dan çıkana kadar ayakkabılarını bir poşet içinde taşıyıp sonra değiştirdiklerini söylüyor.

Özdemir, "Adam bir çift temiz ayakkabıyı poşetine koyar, gideceği yere varınca orada çıkartıp giyer, ondan sonra binaya girerdi. Dönerken de temiz ayakkabılarını tekrar çıkarıp, o çamurlu ayakkabılarını giyerdi. Çocuklarımız okula gidiyordu, paçaları buraya kadar çamur olurdu. Bir su bulup da o çamuru yıkayamaz, kuruturduk. Böyle taşa vururduk; kuruyup, ufalanarak toz haline gelirdi. Sonra o pantolonu çocuğa bir daha giydirdiyorduk, bol su bulup da yıkayamazdık" açıklamasında bulunuyor.

Çamurlu ayakkabılar çalılara saklanırdı

Tek tük evlerin bulunduğu o vakitlerde yolların çamur dolu olması en çok anneleri yorarmış. Vasfiye Ba-

dem de çocuklarını çamurla cebelleşerek okula göndermeye çalıştığını anlatarak şöyle devam ediyor:

"Çocuklarım o gecekonduda okula gidiyor, çamur bele kadar... Çocuklarımı geçiriyorum. Her yer çamur içinde, su yok. Çocuklar geliyor, çamurlarını yıkamaya çalışıyor ve ertesi sabah için hazırlıyorum. Yine asfalta kadar gönderiyorum, orada ayaklarındakini bir çalılığın altına sokup, başka bir ayakkabı giyiyorlar. Dönerken de, oraya gelince yine ayakkabılarını değiştirip eve öyle geliyorlar."

Çamura çizmeli önlem...

Yenigün Mahallesi'ne yerleşen Abdullah Topçu, o bölgenin çamurdan 1978 yılında kurtulduğuna işaretleterek, çamurlu yollara karşı daha öncesinde nasıl bir strateji izlediklerini şöyle anlatıyor:

"O vakitler işe çizmeyle giderdik. Yola çıkar, caddede arabaya binerken bunları bırakırdık. Ayakkabılarımızı poşetler içinde taşıyor, caddeye kadar çizmeyle çıkıyorduk. Çizmeleri oradaki dükkânlara veya bakkala bırakırdık."

Çeşmede yıkanan çamurlar

Fethi Kutas, yollarda mıcır ya da asfalt bulunmadığı için çamurla uğraşmak zorunda kaldıklarını teyit ediyor. “Bağcılar Meydanı’nda” diyor Kutas, “bir çeşme vardı. Kademe kademe çeşmeler... Ayakkabılarımızdaki çamurlar burada temizlenirdi.” Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi döneminde Kemalpaşa Caddesi’ne mıcır döküldüğünü kaydeden Kutas, yolu temizleyen greyderlerin çamurları yolun altındaki evlerin kapı önlerine yığıldığından şikayet ederek, bu yüzden çok kavga etmek zorunda kaldığını belirtiyor: “Evim caddenin alt tarafındaydı. Greyder caddeyi çamurdan temizledikten sonra, çamuru getirip benim sokağıma döküyordu. Bir arabam vardı kapının önünde, bir hafta orada çamurda kaldı. Greyderi kullananlarla kavga ettim.”

Yol yoktu, çamur vardı

Gürsün Er, o yıllarda hiç yol olmadığını, tarlaların içinden gidip geldiklerini anlatıyor. Yavuz Selim’den Bağcılar Meydan’a çıktıklarını söyleyen Er, “Oraya çıkıyordunuz, oradan Bakırköy’e vesait vardı ama orada da yol yoktu” diye dert yanıyor. Yol olmayınca çamurla yaşamak zorunda kaldıklarını belirten Er, o günlerin çamurlu ulaşım maceralarını şöyle aktarıyor:

“Bağcılar Meydanı’nda ilkokul açıldı, kızımı o okula verdim. Kış aylarında çocuklara çizme giydiriyorduk. Okula yaklaşıncı çizmeleri çıkarıp tekrar ayakkabılarını giydiriyorduk. Çamurdan ancak böyle korunabiliyorduk. Daha sonraları yerleşim çoğalıp, komşular arttıkça bir de traktör geçerci, zerzevat satmak, kömür getirmek için. Onlar geçerken yolu yarar, çamur dizi de geçerci. O çamurdan çıkmak ve yürümek mümkün değildi. Çamurdan ancak 1992-93’te, Feyzullah Kıyıklık belediye başkanı olduktan sonra kurtulduk.”

Çamurlu Bağcılar

1982’de tayin olunduğu Yıldıztepe Camii’nin tam bir baraka halinde olduğunu vurgulayan Abdullah Arar, “Anadolu’nun muhtelif vilayetlerinden gelmiş insanlar tarafından ibadet ihtiyacını karşılamak üzere yapılmış bir camiydi. Şadırvanı ve diğer müstemilatı ilkel şartlardaydı. Biz geldiğimizde inanılmaz çamur ve ulaşım da büyük problemler vardı. Şehirleşmenin hiçbir nimetinden istifade edememiş bir Bağcılar’a gelmiştik” diyor.

Sabah namazını kıldırdıktan sonra üniversiteye gitmek için yola düşen Arar’ın ayakkabıları çamur içinde kalır. “Çamuru” diyor Arar, “gider uygun bir yerde temizlerdik. 1982’de işte böyle bir Bağcılar vardı.”

Bağcılar’da yolların henüz asfalt olmadığı yıllar (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Çamur, siyasetçiye engelleyemez

Bağcılar'ın çamurlu yolları, hizmet aşkıyla dolu insanların azmini yitirmesine yol açmamış. Tam tersine, onları daha fazla gayrete getirip Bağcılar'ı çamurdan kurtarma yolunda şevklendirmiş. Çamur yüzünden taksilerin güzergâh seçtiği ve her sokağa girmedeği o günlerde başlarından geçen ilginç bir olayı Faik Işım şöyle naklediyor:

“Mahmutbey Köyiçi'nde o zaman bir seçim toplantısı düzenlemiştik. Erkenden gidip, hazırlıkları tamamladık. Milleti topladık, bayrak ve flamaları astık, hatibi bekliyoruz. Hatip gelmedi. Hem Bakırköy İlçe Başkanı, hem hatip, hem de milletvekili adayı gelecekti. Gelen yok, giden yok... Bekle bekle yok. Gittik, bir yerden ilçeye telefon açtık. 'Çıktı' dediler. Nihayet, Mukadder Başeğmez ve arkadaşlar çok geç bir saatte geldiler. Hepsinin üstü başı çamur içindeydi. Bir taksiye binerek, bugün Mahmutbey yolu dediğimiz Mahmutbey-Göztepe kavşağına gelmişler. Taksici, 'Ben buradan aşağıya inmem,

çamura batar çıkamam' diye girmemiş oraya. Gidersin gitmem, gidersin gitmem... Gitmiyorum kardeşim diyor, bırakıyor oraya onları. Onlar da yürüyerek aşağıya iniyor ve çamur içinde kalıyorlar. Bağcılar'ın aşağı yukarı her noktası, her bölgesi aynı manzaradaydı.”

İlk mıcırları Naci Ekşi döktü

1976'da Kirazlı çamurla boğuşurken, yolları çamurdan kurtarmak için ilginç yöntemlere de müracaat edilirmiş. Burada muhtarlık yapan Mehmet Karlı, yollarına Naci Ekşi'nin Bakırköy Belediye Başkanlığı döneminde mıcır dökülmeye başladığını ifade ederek, şunları söylüyor: “Burası o zaman Kirazlı Fevzi Çakmak'tı. Bir de karşıda Fevzi Çakmak vardı. Mıcır kamyonları da buradan geçiyordu. Oraya mıcır gideceği zaman her köşeye bir adam koyup kamyonları durdururdum. Şoföre mıcır dökceği yerleri gösterir, hepsini bizim sokaklara dökürürdük. O da karşıdaki Fevzi Çakmak'a döktüğünü zannederdi.”

Mahmutbey Köyiçi'nde seçim toplantısına taksiyle giden Mukadder Başeğmez, taksicinin Göztepe kavşağından ileriye gitmemesinden dolayı kalan yolu yürümek zorunda kalmıştı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar Nüfus Müdürlüğü'nün eski binası. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Baba, hani İstanbul’a tayin olmuşsun?”

Kurucu Kaymakam Asım Hacımustafaoğlu’nun Bağcılar’ın çamurlu yollarında ailesiyle yaptığı bir yolculuk, Bağcılar’ın o dönemde İstanbul’dan sayılıp sayılmadığının da bir ölçütü oluyordu:

“Benim üç çocuğum var. En küçüğü erkek. Ben Bağcılar’a atanınca, ‘Bizi Bağcılar’a götür’ dedi çocuklar. Bir pazar günü eşimle, çocuklarımı alıp Bağcılar Meydanı’na getirdim. Akşam yağmur yağmış, sabah bütün sokaklar çamur içinde. Arabayı ben kullanıyorum; ama, park edip inebilecek durumda değiliz. Çünkü güzel bir havada gelmiştik, herkes ayakkabılarını giymiş; bot, çizme yok. Ama burada çamura basmadan arabadan inme imkânı yok. Küçük oğlum soruyor:

‘Babacığım neresi burası?’

‘Bağcılar’ diyorum.

‘Burası İstanbul’a mı bağlıydı?’

‘Evet, İstanbul’a bağlı...’

‘Babacığım, bizi kandırmışsın, hani İstanbul’a atanmıştın? Buranın İstanbul olması mümkün değil.’

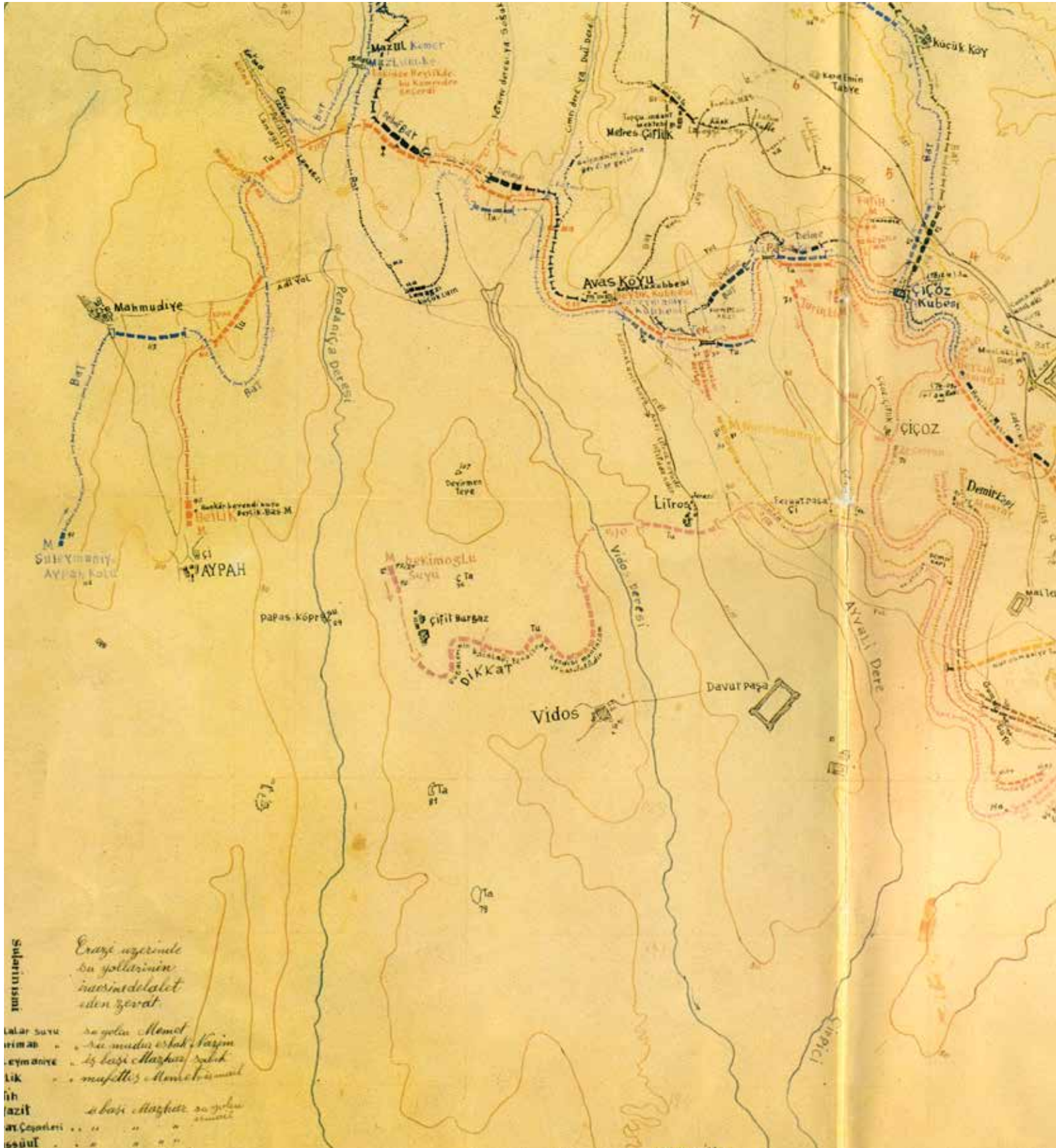
‘Oğlum biraz sonra göreceğiz.’

‘Neyini göreceksin baba, her tarafını gezdirmedin mi? Arabayı park edecek yer bulabildin mi?’

Neyse kenara çekip, aşağı indik. Bağcılar Meydanı’nda, o zaman Hükümet Konağı olarak kullandığımız Trafik Tescil Bürosu’nun önünde çalışma var. İçeri de giremiyoruz. Gece yağmur yağdığından, etraf perişan olmuş. Böyle bir Bağcılar’dı... Türkiye’nin en büyük köyü diyorduk başlangıçta. Ama aradan yıllar geçti, çok değişti tabii...”

“Arabada üç ayakkabı ile geziyorduk”

Çamur 1992 yılında da vardır. Bağcılar’ın kurucu Emniyet Müdürü İrfan Özer, çamurla imtihanını anlatırken, çamur yüzünden üç farklı ayakkabı giydiğini anlatıyor. “Yolda” diyor Özer, “çamurdan gide-miyordunuz. Ben üç tane ayakkabı kullanıyordum. Arabadan indim mi çizmeyi, arabaya binince ikinci ayakkabıyı, yerime geldiğimde de üçüncü ayakkabıyı kullanıyordum. Polis araçları da çamura saplanırdı. Çünkü çamur yüzünden yollarda tümsekler oluşur, arabalar bu tümseklere çarpıp altı kırılır, lastikleri patlardı. Bir de onların tamiriyle uğraşırdık.”

SU KAYNAĞI OLAN GÜNLERDEN SUSUZ GÜNLERE

Bağcılar, Osmanlı'nın su kaynağıydı

Tarihî vesikalar, Mahmutbey Köyü başta olmak üzere Bağcılar bölgesindeki Beylik suyu, Hünkârbeğendi suyu gibi çeşitli kaynak sularının Mahmutbey'de hâlâ izleri duran ve Mazulkemer ile birleşen su yolları vasıtasıyla İstanbul'a bağlandığını gösteriyor. Kazım Çeçen başta olmak üzere birçok araştırmacının ortaya koyduğu bu gerçek, Bağcılar'ın su kaynakları açısından çok zengin olduğunu ve Topkapı Sarayı ile Suriçi'ndeki mahallelere su sağlamada önemli bir işlevinin bulunduğunu gösteriyor.

Mahmutbey'in Osmanlı döneminde İstanbul'a su sağlayan kaynaklara sahip olduğunu hatırlatan Hasan Uzunalan da, köyde su maslakları bulunduğunu belirterek, bunlar hakkında şunları söylüyor:

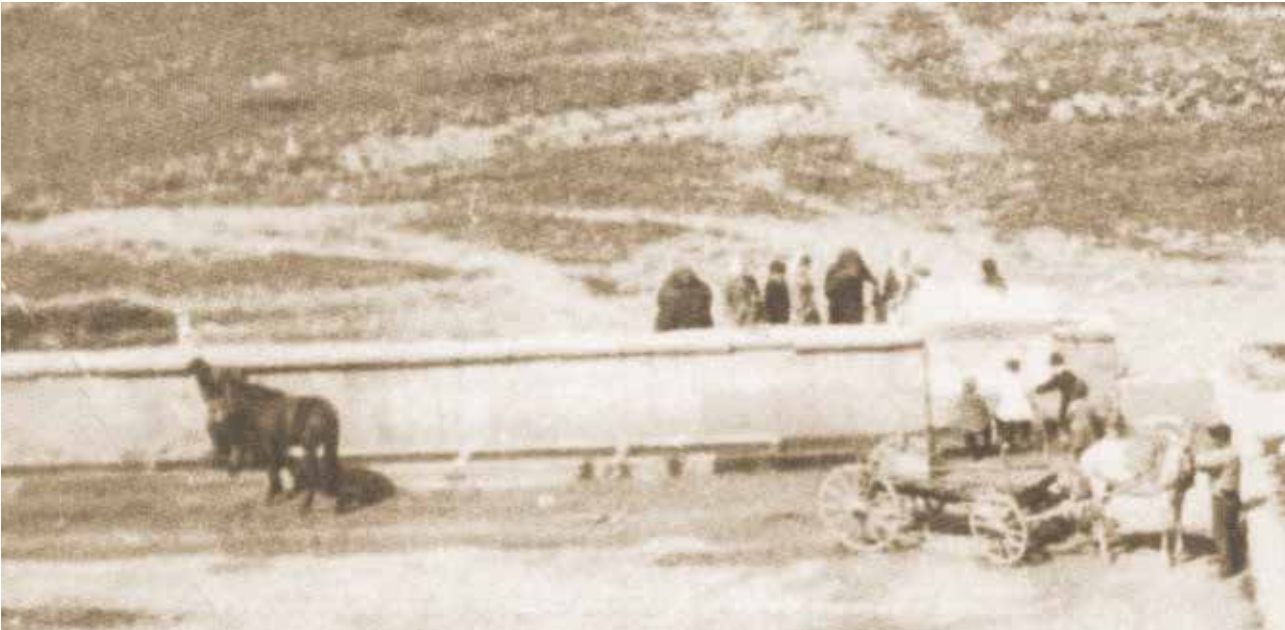
"Su maslakları İstanbul'a giden suların yoklama hazneleridir, biz bu suları kullanıyorduk. Maslak kapalı olmadığından oradan su alıyor, içiyor, taşıyarak, bahçemizi suluyorduk. O civarda altı-yedi tane maslak vardı. Mesela su almak isteyen, İstanbul tarafına gideni bir bezle kapatıyor, dolunca taşıp, başlıyordu tarlanın içerisine doğru akmaya... O da suya bir kanal yaparak sıra sıra, bütün mahsulünü suluyordu. İş bitince de bezi çekiyor, su tekrar İstanbul tarafına gidiyordu."

"Su ihtiyacını çeşmelerden karşıladık"

Mehmet Meral, 1960'lı yıllarda Bağcılar'ı oluşturan köylerin su ihtiyacının belli yerlere yapılmış çeşmeler vasıtasıyla karşılandığını anlatıyor. Sözelimi Mahmutbey Köyü'nün, birkaç yerine çeşme yapılmıştı. Meral, "Çok eski çeşmelerdi bunlar. Şu an bulunduğumuz Harakani Külliyesi'nin hemen 200 metre aşağısında bir çeşme vardı. 1972 yılına kadar bu çeşmeden eve su taşıdık. Yemeğimizi bu sularla yapıp, bu sulardan içtik. Terkos suyu ondan sonra evlere bağlanmaya başladı" diyor. Meral'in Terkos suyu dediği İSKİ su hatları, Mahmutbey'e bağlı yerleşim yerlerinden 72-74'lerde geçer.

İlk dönemler, çeşmelerin yanı sıra dereler de önemli su kaynaklarıymış. Köyün sakinleri gidip Küçük Halkalı'nın altında bulunan derelerden su getiriyorlarmış. Meral, "Köyün sakinleri kullanacağı suyu oradan dolduruyor, içeceği suyu ise çeşmelerden alıyordu. Mahmutbey'in içinde iki-üç tane çeşme olup bunların önü insan doluydu" diyor. Meral, sularının kaynak suyu olduğunun altını çizdiği çeşmelerin çok eski zamanlarda yapıldığını söyleyerek Cumhuriyet öncesi döneme işaret ediyor.

Mahmutbey Köyü'nün su ihtiyacını çeşmelerden karşıladığını, üçüncü nesil mübadil Fuat Sarp da

Bağcılar halkı su ihtiyacını çeşmelerden karşılıyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

vurguluyor. Sarp, “Suları o zaman çeşmelerden temin ediyorduk, altı-yedi tane çeşmemiz vardı, suları devamlı akıyordu. İçme suyu oradan alınır, ağılardaki hayvanlarımız oradan sulanırdı” diyor. Sarp da çeşmelerden akan suların kaynak suyu olduğunun altını çiziyor. Sarp, Mahmutbey’in eski çeşmelerinden iki tanesinin varlığını yapı olarak koruduğunu ancak sularının akmadığını kaydediyor.

Güneşli’nin dokuz oluklu çeşmesi ve ayazması

Efsanevî kadın muhtar Nevriye Oral, günümüzde Güneşli Mahalle Konağı’nın altında kalan dokuz oluklu bir çeşmenin varlığını hatırlatarak, sakinlerin su ihtiyaçlarını genellikle buradan karşıladıklarını kaydediyor. Oral, o günler ve suyun gelişi ile ilgili şunları söylüyor:

“Kuyuları olmayanlar bu çeşmeden su taşıyordu. Biz de içme ve yemek suyumuzu oradan tedarik ediyorduk. O sırada imkânlarımız iyi olup, at arabasıyla su getirtirdim. Kuyulardan taşırlardı. Göçmenler bu işi meslek edinmişlerdi. Girişimci insanlardı... Varilleri koyup arabalara, su taşıdılar. Bir at arabası aldılar,

varilleri birbirine kaynak yaptırarak, evlere su taşımaya başladılar. Bizim için büyük bir mucize, yani o kadar güzel bir şeydi. 1986’da su boruları döşendi. Ama sularımız her saat akımıyordu. Gecenin bir saatinde akıyor, artık evde ne varsa, her kabı dolduruyorduk.”

Nevriye Oral’ı doğrulayan Perihan Ertekin, Güneşli’de bir de ayazma olduğunu söylüyor. Ertekin, ayazmayı şöyle anlatıyor:

“Şöyle iki sıra olup, içinde yalak gibi bir şey vardı. Suyu buz gibi olurdu. Biz gidip oradan su içerdik. Biraz ilerisinde de bir çeşme vardı. Suyu herhalde bu ayazmadan geliyordu. Herkesin bahçesinde kuyusu vardı ama gidip içme suyumuzu o çeşmeden alıyorduk. Çünkü onun suyu daha güzeldi.”

1972’de Sivas’tan gelip Güneşli’nin Hürriyet Mahallesi bölümüne yerleşen Hayrettin Kaya ve ailesi, su ihtiyaçlarını bir süre Güneşli’deki ayazmadan karşılamış. “Bizim” diyor Kaya, “zaten ayazmadan su taşıdığımız olurdu. Sularımız akmaz, gider oradan bidonlarla getirirdik. Kuyulardan da su alırdık.”

Mahmutbey Millet Caddesi üzerinde yer alan Burmalı Çeşme. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Güneşli Mahallesi Muhtarı Atik Yağmur (Monad Arşivi)

Mustafa Çağırıcı (Monad Arşivi)

Güneşli'nin su kaynakları

Güneşli Mahallesi'nin otuz beş yıllık muhtarı Atik Yağmur da su ihtiyacını diğer Güneşli sakinleri gibi uzun süre Ayazma'dan, nam-ı diğer Dokuzoluk'tan karşılamış. Suyu nasıl taşıdıklarını ise şöylece hikaye ediyor: "Dokuzoluk diye bir yer, orada da bir akarsu vardı. Bir tane omuzluk yapmıştım. Bizim hanım, Allah razı olsun, kovalarla gider, oradan su alır gelirdi. Çamaşır, yemek, bulaşık hep bu sularla halledilirdi. O vakitler burada oturan herkes, yani beş-altı aile böyle yapardı."

Muhtar Yağmur bilahare kuyu kazmaya karar vermiş. Önce, çocuklarıyla birlikte 18 metre derinliğinde bir kuyu kazmış. Kazma kürekle açılan kuyu derinleştikçe, manevra alanı daraldığından kazma ve küreklerin saplarını kısaltıyorlarmış. Tamamen el yordamıyla yapılan bu kuyular, hem kendilerinin hem de komşularının susuzluğuna ilaç olmuş. Ancak bir süre sonra bu kuyunun suyu yetersiz kalmış. O vakitler, yani 1960'lı ve 70'li yıllarda, Atik Yağmur Sultanahmet'te bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na ait matbaada çalışıyor ve her gün Bağcılar'dan oraya gidip geliyormuş. İşte bu gidiş gelişlerinde

elinde 20 litrelik bir su bidonu da taşıyan Yağmur, bidonu günümüzde Erol Taş'ın Kahvehanesi olarak bilinen mekanın hemen yanındaki çeşmeden dolduruyor, sonra da minibüse atıp eve götürüyormuş: "Ben Sultanahmet'te büyüdüm. Erol Taş'ın orada mahalle çeşmesi vardı, oradan doldurup, trene biner, 20 kiloluk bidonla Bakırköy'ün merdivenlerini beşer beşer çıkardım. Koşa koşa gelip ilk minibüse ben biner, suyu böyle getirirdim. Bunu her gün yapar, hiç üşenmezdim."

Atik Yağmur, Güneşli'de yeni aldığı arsanın bahçesine de 9 metrelik bir kuyu kazmış: "Buradaki evi alıp, onun bahçesine de bir kuyu kazdım. Sanki kuyucuydum ben! Yahu kuyucu değilim ama işte merak... Allah razı olsun, hâlâ bahçeyi onunla suluyorum."

Kuyular halkın imdadına yetişmiş

Mustafa Çağırıcı, Mahmutbey'deki çeşmenin uzak olması sebebiyle, su ihtiyacını karşılamak için birkaç tane kuyu vurmuş. Kuyulardan hem kendisi hem de mahalleli istifade etmiş, susuzluklarını gidermeye çalışmışlar. Çağırıcı, kuyu açmasını şöyle anlatıyor:

Hürriyet Mahallesi Muhtarı Hayati Çakıcı, Başkan Feyzullah Kıyıklık ile bir açılıшта. (Monad Arşivi)

“Ben buraya bir kuyu vurdum... Önce karşıdaki köşede biraderin arsasına, ondan sonra da buraya... Caminin karşı tarafına da bir kuyu vurduk. Böyle iki-üç yere kuyu vurdum. Mahalleli de buralardan aldı suyu. Kuyuları tanıdık arkadaşlarımıza açtırdık, onların makineleri vardı. Burada 20-25 metreden su çıkıyordu. Su çok boldur burada. Bir tanesine motor koyduk, uzun müddet çalıştı; bütün mahalle buradan su aldı, bayağı bir ihtiyacı gördü. Halk su sıkıntısı çekmedi.”

Bağcılar'ın çeşmeleri

1969'da Bağcılar bölgesine gelen Hürriyet Mahallesi Muhtarı Hayati Çakıcı, o dönemde mahalle sakinlerinin su ihtiyaçlarını karşılayan çeşmeler hakkında şu bilgileri veriyor:

“Koca Sinan ile bizim hududumuzda bir ayazma vardı, tarihî bir ayazma... Çok eski bir çeşmeydi. Kazakistan'dan gelen arkadaşların yaşadığı Evren, şimdiki 15 Temmuz Mahallesi'nde de güzel bir tarihî çeşme daha vardı. Türk Hava Yolları sitesinin oradaydı; siteleri yaparken yıktılar. Bağlar Mahallesi'nde, şu anda eski muhtarlığın yerinde de çok tarihî bir çeşme vardı, yalaklıydı. Hatta biz burada

olduğumuz zamanlar hayvan sürüleri orada sıraya girer, suyunu içip giderdi. Mesela Kirazlı Köyiçi'nde çok güzel bir çeşme vardı. Aynı şekilde, yalağın- dan hayvanların su içtiği bir çeşmeydi. Yunus Emre Köprüsü adını alan tarihî köprüyü geçtikten sonra, hemen rampadan yukarıda, Bağcılar'ın meydanına doğru çıkarken, yolun yarısındaki döner kavşağın orada çok güzel bir çeşme vardı, müthiş bir çeşme idi. Sağ kenarında büyük bir ahır olup, çok güzeldi. Yine, Mahmutbey'in merkezinde de çok güzel bir çeşme vardı. Ecdat, o dönemlerde bu kadar boş arazilerde dahi kurda kuşa faydalı olabilmek için çeşmeler, yalaklar yapmış; en azından bir çukur eşmiş hayvanlar istifade etsin diye, göller yapmış. Ama maalesef bunlar günümüze intikal etmedi, bizi yönetenler bu konuda sınıfta kaldı.”

Kuyudan su vermeyen komşu

Kuyulardan su alırken bazen anlaşmazlıklar da olurmuş. Bunlardan birini de Hayrettin Kaya'nın annesi yaşamış. Kaya, hâlâ unutmadığı bu talihsiz olayı şöyle anlatıyor:

“Komşumuzun bir su kuyusu vardı. Annem bir günkovaları almış, Anadolu serbestliğiyle kuyuya, su

almaya gidiyor. Su alırken karşı komşu camdan kafasını çıkarıp ‘Buradan su alamazsınız, şimdi alın ama bir daha da almayın’ demiş. Annem Anadolu kadını... Ve çok edepli, o kadar zoruna gitmiş ki; doldurduğu suyu döküp eve dönmüş. Tabii kahrolmuş bir vaziyette. Aslında, o an, İstanbul’a geldiğimiz için çok kederlenmiştik.”

Kaya Ailesi, daha sonra kendi kuyularını açtırmışlar. Ama su, onlar için uzunca bir süre daha sorun olmaya devam etmiş. “Suya kavuşmamız” diyor Kaya, “92-93 yıllarında oldu. Tayyip Bey’le birlikte 1994 yılının Mart ayından itibaren adeta bir su medeniyetine kavuştuk. Tüm Bağcılar gibi bütün İstanbul da susuzluktan kurtuldu. Tayyip Bey döneminde susuzluğun giderilmesi bizler için adeta büyük bir mutluluk kaynağı oldu.”

Kirazlı’nın ayazması

Halil İbrahim Garip’in verdiği bilgiler, Bağcılar bölgesinin eski zamanlarda kaynak sularıyla dolup taşığının da kanıtı. Hakikaten, meşhur Beylik suları,

Mahmutbey ve Kirazlı köyleri başta olmak üzere bu civardaki kaynak sularından toplanıp su kemerleriyle İstanbul’a ulaştırılırdı. Bu kaynaklardan biri de bölgeye gelen Anadolu insanının susuzluğuna 70’li ve 80’li yıllarda çare olmuş.

“Kirazlı’nın” diyor Garip, “biraz ilerisinde, aşağıda bir ayazma vardı, oradan bir su çıkıyordu. Güzel bir suydu, biz de bu suyu çok kullandık. Güneşli’nin merkezinde yoktu öyle bir su, ama kuyular vardı. Yine Koçman Caddesi’ne giderken solda bir, aynı şekilde bir tane de daha aşağıda, Güneşli’de vardı. Güneşli meydanı ile İSKİ’nin arasında bir dere olup, buradan hep su akardı. Ama sonradan kirletildi.”

Mehmet Ceyhan, Bağcılar Meydan’daki çeşmenin iki tane kurnası ve bol suyu olduğunu belirterek, suyun kaynaktan çıktığını anlatıyor. Ceyhan, “Kaynak çeşmenin hemen arkasındaymış. Oradan kaynıyormuş yani... İnsanlar rahat su alabilsinler diye suyu yükseltmişler. Bütün köy suyu oradan alırdı çünkü çeşmenin suyu çok güzel ve çok tatlıydı” diyor.

Mahmutbey Ordu Caddesi üzerinde bulunan Acı Çeşme. (Monad Arşivi)

Mahmutbey'de binaların arasına sıkışmış eski bir çeşme. (Monad Arşivi)

Çeşme yetersiz, Terkos yok, tankere hücum...

Kirazlı'da oturan Vasfiye Badem, burada yaşadığı çileyi şu ifadeyle özetliyor: "Çok susuzluk çektik, gerçekten." Su için kuyruğa girdiği günleri, Tatar Mahallesi'ne kadar gidip oradan su taşıdığı vakitleri aklından çıkartamamış Vasfiye Hanım. Tanker gelecek diye saatlerce beklediklerini anlatan Vasfiye Badem, "Tanker bulmak için neler çekiyorduk neler! Saatlerce bekliyorduk. Tanker suyu nereden alıp getiriyordu, onu bile bilmiyorum. Sonradan bir depo alıp evin üstüne yerleştirerek onunla idare etmeye çalıştık" diye konuşuyor.

Vasfiye Badem susuz günleri anlatırken, Kirazlı'nın eski çeşme ve eserlerinden de bahsediyor. Kirazlı'da kilise yıkıntılarını da gördüğünü vurgulayan Badem, "Kirazlı Camii'nin alt tarafında bir çeşme vardı, eskiden kalma. Hatta önünde bir de yıkıntılık vardı, kilise parçaları derlerdi; temel gibi bir şeydi. Ben onlara eriştim" diyor. Çeşmenin suyunun buz gibi aktığını belirten Badem, "Ama su kimseye yetmiyordu. Nereye yetecek? Herkes oraya hücum

ediyor. Arabalarla ve sağdan soldan gelenler var... Bütün köyün çeşmesi oydu. Terkos yoktu henüz" diye dert yanıyor.

O dönemde su, çeşme ve tankerlerden bidon veya güğümlerle taşınırmış. "Lazlar" diyor Badem, "güğüm ve bakraçla taşıyorlardı. Hamal gibiydik, çok perişan oluyorduk. Daha sonraları tankerlerden su alırken de mahşerî kalabalık oluyordu. Tanker geldiğinde millet bayram ediyordu. Koşuyor, bidonlarla sıraya girip kavga gürültü su almaya çalışıyorduk. İtiş kakış çok oluyordu. Bir keresinde bidonlarla beraber yere düştüm. Bidonlar delindi, sular gitti. Bacaklarım, dizlerim soyulup, yara oldu. Taşıyamadım; bidonlar benden büyüktü o zaman.

Bazı komşuların kuyuları vardı, oralara giderdik. Köyün alt tarafındaki, caminin altındaki çeşmeye giderdik. Bazen de tanker ve at arabalarıyla getirtirdik."

İSKİ suyunu alabilmek için gerekli kanalları kendilerinin kazdığını belirten Badem, "İSKİ suyunu almak için kaza kaza perişan olmuş, ellerimiz patlamıştı"

diyor. Badem, şöyle sürdürüyor sözlerini: “Biz bu mahallede suyumuzu da, elektriğimizi de kendimiz aldık. Hep ellerimizle kazdık. Allah razı olsun, muhtarımız Ali Atik Efendi’nin çok faydaları oldu bize.”

Buzdolabı gibi kullanılan kuyular

Elektrik olmadığından buzdolabıyla da tanışmamıştı Bağcılar halkı. Ama buzdolabı bir ihtiyaç olup Bağcılar’ın sakinleri bunun da çaresini bulmuştu. Öznur Akın, buzdolabı yerine buz gibi kuyu suyu kullandıklarını anlatırken, o günleri tekrar yaşıyordu sanki:

“Etler bozulmazdı, etlerimizi buzdolabı olmadan da muhafaza ederdik. Çünkü buz gibi suyu olan bir kuyumuz vardı. Dolap gibiydi. Kavurmayı da, kıymayı da onun içine koyardık; kokmazdı. Kuyumuzun suyu çok güzel, ancak bulanıktı. Çay yaptığımızda sigara dumanı gibi bir çay çıkardı. Sebzemiz olsun, yemeğimiz, etimiz, peynirimiz olsun, hepsini yumuşamasın diye kuyumuzun içine korduk. Kuyudan buz gibi suyu çıkartıp, kokmasın ve tazeliğini korusun diye gün değiştirmesi yapardık. O günleri çok güzel yaşadık, çok da güzel geçti. Ürünlerimizi bir poşete, poşeti de kovayla çektiğimiz suyun içine koyuyorduk. Genellikle bir leğenin içinde...”

İstanbulluların su çilesi. (Kadir Can Arşivi)

Su sırası beklerken kavga eden kadınları ayırmaya çalışan mahalleliler. (Kadir Can Arşivi)

1980 öncesinin artezyen kuyuları

Yeşilbağ Belediyesi döneminde, Bağcılar'ın bazı mahallelerine artezyen kuyuları vurulur. Yıldıztepe Mahallesi'ne vurulan artezyen kuyuları için de ayrıca depolar yapılır. Çınar Mahallesi Muhtarlığı vazifesinde bulunan Memduh Delice'nin verdiği bilgilere göre, bu kuyulardan elde edilen su yeterli gelmemiş. 12 Eylül 1980 ihtilali'nden sonra belediyelerin birçoğu kapatılıp, Bağcılar da Bakırköy'e bağlanmış. Susuzluk Bakırköy Belediyesi döneminde de devam etmiş. Delice, "Çok susuzluk çektik. İçme suyunu o kuyulardan karşılıyorduk. Bilahere şebekeden karşılamaya başladık, yetmediği zamanlarda da kuyulardan alı-

yorduk, üç-dört tane tulumba kuyu ile köyün çeşmeleri vardı, onlardan almaya çalışıyorduk" diyor.

Delice, bölgede ilk İSKİ hattının Fatih Caddesi'nden geçtiğini söylüyor. Ancak, buradan ince bir boruyla alınan su yetersiz gelmiş. Delice şöyle diyor: "Borular galvaniz olup, incecikti... Dökük bir şebeke... Çok susuzluk çektik. Basını çağırdık, gelip yardımcı oldular bize. Susuzluk anıtı dedik, şebekenin kurulması için çok mücadele ettik. 1983'te İSKİ'nin başında Ahmet Ölçer Paşa vardı, İstanbul'da 1.000 tane çeşme kapattı. Bu sular sağlıklı diyerek şebekeyi devreye soktular. Dört-beş günde su alma imkanı bulmaya başladık. Ancak bu da yeterli olmadı..."

“Terkos akmaz, kuyular ise pislenmiştir”

Etrafa baktığınızda çok az evin bulunduğu o yıllarda, su ihtiyacı komşuların kuyularından karşılanırmış. 70’li yılların ikinci yarısında Yavuz Selim’e yerleşen Gürsün Er, “Gönenli bir komşumuzun kuyusundan alırdık suyu. Aslında biz de inşaatı yaparken kuyu vurdurmuştuk ama derin olmamıştı, kurudu. Sonra tekrar açtırıp, derinleştirerek kendi kuyumuzdan almaya başladık. İçmeye, çamaşıra, yemeğe... Her şeye kuyu suyu kullanıyorduk” şeklinde konuşuyor.

Gürsün Er, şebeke suyunun geçmesi için ceplerinden para ödediklerini, böylece sokaklarına hat döşendiğini aktarıyor. Yapılaşmanın artması ve derenin kirlenmesi üzerine 1990’lı yılların başlarına kadar tankerlerden su taşıdıklarını anlatan Er, “Etraf dolup, artık kirlendi. Kuyulardan su içemediğimiz gibi, şebeke suyu da akmıyordu. Daha doğrusu haftada bir kere akardı, o da gece... Akınca da çamur gibi akar, kaplarımızın içi hep çamur olurdu. Ne zaman ki Tayyip Erdoğan, Feyzullah Kırıyık belediye başkanı oldu, şehrin nimetlerinden, suyundan, elektriğinden, yolundan faydalanmaya başladık” diyor.

Gürsün Er, su tankeri sırasında çıkan kavgaları hiç unutmuyor. “Kavga” diyor Er, “çok olurdu. Hem de nasıl? Kadınlar birbirlerinin saçlarını yolarlardı, senin bidonun önde olacak, benim bidonum önde olacak diye... Bense hiç etmedim, alabildiğim kadarını alırdım. Büyük bidonla taşırdım fazla su alalım diye. Bu yüzden bel fıtığı oldum.”

Tayyip Erdoğan’a kadar susuzluk

Fethi Kutas da suya hasret kalanlardan. “Ah, ah, ah su yoktu” diye haykıran Kutas, “Allah razı olsun, şu anki Cumhurbaşkanımız buraya gelmeseydi susuzluktan kırılıyorduk” şeklinde konuşuyor.

Su ihtiyaçlarını kuyudan, dışarıdan getirerek ya da tankerle getirilen sudan karşıladıklarını anlatan Kutas, “Bir tanker su gelirdi. Kadınlar su için çok kavga ederlerdi. Ben bir kuyu vurdurmuştum. Suyu temiz değildi. Ne yapacaksın? O suyla çamaşır yıkıyor, başımızı yıkıyorduk... Mecbur kullanacaksın. Tayyip Erdoğan Belediye Başkanı olduktan sonra hiç su sıkıntımız olmadı Allah’a şükür” diyor.

1 Nisan 1990 tarihli bir gazete Çınar Mahallesi'nin su sıkıntısını dile getiriyor. (Memduh Delice Arşivi)

Muhtarların su getirme gayretleri

Resul Kayatuzu, Göztepe Mahallesi'ne suyun Maslak Caddesi'nden geldiğini söylüyor. Suyun Demirkapı'daki Demircan Sitesi'ne gidişini nasıl engellediklerini büyük bir keyifle anlatıyor Kayatuzu:

“Bir müteahhitle anlaştılar. Suyu Demirkapı Mahallesi'ndeki Demircan Siteleri'ne götüreceklerdi. Biz mani olduk. Suyu oraya götürürsen buranın halkı perişan olur dedik, bırakmadık. Buraya, Maslak Caddesi'nin kenarına bir depo konuldu, ardından çeşme yaptırdık. Vatandaş gelip, buz gibi suyunu dolduruyordu. Su derdi çok büyük olduğundan, tankerlerle su getirirdik. Bir ara, tankerler beklemesin diye bazı yerlere tanker-depolar kuruldu. Tankerle gelen suyu bu depolara aktardık, halk oradan gelip aldı.

Bir-iki sene geçtikten sonra, suya artık kalıcı bir çözüm bulmak gerekiyordu. İSKİ'deki, Vanlı müdür Ahmet Hamdi'nin yanına gidip, ricada bulundum. Bana, mahalleye su hattı çekme sözü verdi. Bu hattı çekmeye de Mahmutbey'den başlayıp, mahallenin üstüne getirdi. ‘Bu sene bu kadar, artık idare edeceksiniz’, dedi. ‘Başkanım, buraya kadar geldi, en fazla ihtiyacı olan yere çok az kaldı’ dedim. Hemen müdürü çağırıp, baktırdı. Kalan yer 400 metreydi. ‘O zaman bunu da yapalım’ dedi. Nihayet suyu mahallenin ortasına getirdiler.

Fakat evlere nasıl alınacaktı su? Çünkü mahallelinin resmî yollardan bağlatacak maddi durumu yoktu. Bunun üzerine, ‘Muhtar söyledi demeyin, ama kendiniz alıp bağlayın suyu’ dedim. Yani kaçak ala-

10 Eylül 1990 tarihli bir gazete 'Muhtarın ölümü sudan olacak' başlığını atmıştı. (Memduh Delice Arşivi)

caklar, başka çaresi yok. Vatandaş, suyunu gelen hattan kendi imkanlarıyla evine aldı. Sonradan su hatları mahalleye daha geniş bir şekilde döşendi.”

Bağcılar Merkez Camii'ne 1982 yılında imam-hatip olarak atanan Aslan Yıldız da susuzluktan payını alanlardan... Aslan Hoca, susuzluğa karşı depo yaptırarak önlem almaya çalışır: “Su yoktu; bunun üzerine 100 kiloluk bidon koydum, bir de musluk yaptırıldı. Dışarıdan tankerle su getirtir, günlük ihtiyaçlarımız için bu suyu kullanırdık. İçme suyunu ayrı, damacanayla alırdık. Bir ara benzin istasyonları gibi su istasyonları türedi, oralardan da aldık.”

Yenigün'e su ancak 1989'da gelir

Abdullah Topçu, Yenigün Mahallesi'nde otururken, 1976'da Çobançeşme'den bidonlarla su taşıdığını hikaye ediyor. Topçu, “Havaalanına giderken Çobançeşme var ya... Orada bir çeşme olup, suyu da boldu. Oradan arabalarla büyük varil ve bidonlarda su getiriyorduk. Eve de plastik bir depo almıştım, oradan kullanıyorduk. Araba dediysem, at arabasıyla alıyorduk. Daha sonra minibüs ve kamyonetle almaya başladık. Çok susuzluk çektik burada. Ben

1989'da bu mahalleye muhtar oldum, yine susuzluk vardı. Nurettin Sözen'in zamanında da... Bazen tankerlerle su getiriyorlardı mahallelere. Bidonlarla alıyordu millet” diye anlatıyor.

Topçu, muhtar olur olmaz mahallenin su sorununa kalıcı bir çözüm bulmak için kolları sıvar. Girişinde bulunan su borularından mahalleye hat çekilmesi için büyük gayret gösterir:

“Ben 1989'da muhtar olduktan sonra... Bağcılar Lisesi'nin önüne Cumhuriyet Mahallesi'nden büyük bir su borusu geliyordu. Yani bol su vardı orada, onu biliyordum. Güneşli'deki İSKİ'ye gidip, müdürüne dedim ki: ‘Müdür Bey, burada su var, aramızda da 50 metre mesafe... Biz buradan su almak istiyoruz, bizim suyumuz yetmiyor.’ ‘Var mı orada su?’ dedi. Bizim mahallede oturan bir ustabaşı vardı, onunla teknik şefi çağırtıp, ‘Muhtarın dediği neyse ona bir bakın ve gereğini yapın’ dedi.”

Mahalledeki sisteme bu şekilde su verdiren muhtar, mahalle sakinlerine rahat bir nefes aldırır. Ancak bu kez de mahalleye gelen vana sürekli kapatılmaya başlanır ki, bu da suyun kesilmesi demektir. Bunun da çaresini bulur muhtar:

“Cumhuriyet Mahallesi, ‘Bizim suyumuzu çaldınız’ diyordu sürekli. Orada da bir vanacı vardı, ikide bir bizim vanayı kapatıyordu. Gittim, ben de bir tane vana borusu yaptırdım. O kapatıyor, ben açıyordum. Ama böyle de olmuyordu. Bir gün bekleyip, vanacıyı yakaladım ve ‘Bir daha vanayı kapatırsan seni burada döver, bacaklarını da kırarım’ dedim. Bir daha kapatamadı vanayı. Bundan sonra da mahalle susuzluk çekmedi...”

“Su kanalını paramızla kazdırdık”

Çiftlik bölgesine 1970’lerin sonunda taşınan Enver Tırki, su ihtiyacını kuyulardan karşılamış. Diğerleri gibi Tırki de kendi kuyusunu kendisi kazmış. Kuyu suyu o vakitler henüz temiz olduğundan içme suyu olarak da kullanılıyormuş. Tıpkı kuyu gibi Terkos suyu için gerekli kanalı da mahalleli olarak kendileri kazmışlar. İSKİ hattı için kanal kazmalarını şöyle anlatıyor Tırki:

“Bütün mahalle anlaşarak, kanal yerini kendimiz eştik. Şimdiki gibi kepçe yoktu o zaman; kazmalarla kazıp, toprağı küreklerle attık. 70’lik siyah borularla getirdik sularımızı. Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi, Demircan Sitesi’ne Terkos suyu getirdi. Naci Ekşi de, muhtarımız da otobüsle geldiler, Demircan Sitelerine törenle su verecekler. Vanayı açtıkları gibi bizim yaptığımız su boruları tamamen patladı, basınca dayanamamıştı. Buna çok kızdım, zaten sivri biriydim. Gittim, Naci Ekşi’ye dedim ki: ‘Sayın

Enver Tırki

“Belediye Başkanına, ‘Sayın Başkanım, Allah razı olsun, vatandaşa su getirdin, ama bizim ellerimizle kazıp bağlamış olduğumuz borularımızı patlattın. Sular şu anda boşa akıyor, sokağımız çamur oldu’ dedim. Adam şaşırdı, muhtarla beraber arkalarına dahi bakmadan çekip gittiler.”

Başkanım, Allah razı olsun, vatandaşa su getirdin, ama bizim ellerimizle kazıp bağlamış olduğumuz borularımızı patlattın. Sular şu anda boşa akıyor, sokağımız çamur oldu.’ Adam şaşırdı, muhtarla beraber arkalarına dahi bakmadan çekip gittiler. Daha sonra İSKİ gelip; Terkos’u da, kanalizasyonu da bağladı.”

Açılış için gelecek Naci Ekşi’yi bekleyen Bağcılar halkı. (Resul Kayatuzu Arşivi)

Susuzluk, en çok nalburlara yarar

Bağcılar'ın su sıkıntısı en çok nalburlarla, inşaat malzemeleri satan iş yerlerine fayda sağlamış. Bağcılar halkına bol miktarda su deposu satmışlardı. Genellikle plastik olan su depolarının en çok bir, iki ve üç tonluk olanları satılıyormuş. Nadiren de dört tonluk ve üzeri kapasitede olanlar... Aile şirketinde inşaat malzemeleri satan Selami Bilgili, bu durumu yakından takip etme imkanı bulmuş. Bilgili, şunları söylüyor:

"Su deposu yetiştiremiyorduk, çünkü su yoktu. İnsanlar bu depoları alıp evlerinin üzerine ya da altına koyuyorlar, su aktığı zaman da dolduruyorlardı. Bazıları traktörlerle başka yerlerden su getirip dolduruyor, sonra da motorla üst katlara basıyordu. Böylece üç-beş gün ya da bir hafta idare ediyorlardı."

"Memlekette hiç olmazsa su boldu"

Gülizar Özdemir'in, en çok, Erzurum'daki suları bırakıp da Bağcılar'da susuzluk çekmek zoruna gitmiş. Bu yüzden Özdemir, kendi kendine sitem ediyor: "Bağcılar'a geldik ama köyde akan suyu çok aradık. Çünkü Bağcılar'da su sıkıntısı had safhadaydı. Çiftlik'ten Tabya'ya giden bir yol ve üzerinde de köy çeşmesi gibi akar bir çeşme vardı. Biz bu çeşmeden

köydeki gibi omuzluk ile su taşırdık. Yaptığımız gecekondu inşaatında kullanılan suyu ben omuzluğumla, bidonlarda taşıdım. Gecekonduyu yapıp, sıvayarak içine girdik ama su yok. Omuzlarım ağırırdı. Ama mecbur taşırdık. Evlerde su akmazdı, gece bir saat akıtlırlar, o da sapsarı olurdu.

Eşim gider, Göztepe'den kamyonetle su getirirdi. Sonra komşular gelir, ben de acıyıp, su verirdim. Bizim bodrumda inceden inceye su akardı. Bir bidon koyar, gelip işlerimi yapardım. Ben dönene kadar su dolmuş olurdu. Bu sefer işiten oraya hücum etti."

"Tanker haftada bir gelirdi"

Gülizar Özdemir de tankerden çok su almış. Tankerli günleri hatırlarken bugünkü imkanlara şükrediyor:

"Haftada bir gün tanker gelirdi. Bütün kadınlar bidonları alıp hücum ederdi arabaya. Adam şaşırırdı hangisini dolduracağını. Herkes 'Benimki dolsun' diyor, bidonları iteliyorlardı. Arada su israf oluyor, boşa gidiyordu. Adam da kızıp, 'Hep yere akıttınız, böyle yaparsanız bir daha gelmem' diyordu. Kadınların üstleri başları, etekleri çamur olurdu, ıslanırdı. Götürdükleri su onu temizlemeye bile yetmezdi. Bir de çok kavga olurdu. Kadınlar birbirlerinin başına bidonlarla vururlardı."

Düzdere'de İstanbul'a su sağlayan tesisin açılışına katılan Bağcılar halkı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Cahit Can

“Diğer ilçelere su geliyor da bize niye gelmiyor?” diye çok merak etmişimdir. Dağ Yolu’ndaki pompa istasyonundan başlayarak su basıncını manometreyle ölçmek kaydıyla, Yüzyıl Mahallesi’nin girişindeki köprüye kadar geldik. (...) Hemen iş makineleriyle kazdık, tam köprünün girişini. Açtık: 200’lük bir çelik borunun içerisinde en az 10x10 cm. kalınlığında ve 1.5-2 metre büyüklüğünde bir kalas... Bu kalas oraya nasıl girmiş? Bilen yok.”

Akmayan suyun peşinde...

Yüzyıl Mahallesi’nin şehir şebeke suyu bir türlü akamaz; aksa bile gelen su bir kabı dahi doldurmaz. Dönemin Refah Partisi Bağcılar İlçe Başkanı Cahit Can da Yüzyıl Mahallesi’nde oturmakta olup, mahallenin su sorununun çözümü için gayret göstermektedir. 1994 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına RP’nin adayı Recep Tayyip Erdoğan seçilince, İSKİ’ye giderek suyun neden akmadığını araştırır. Araştırmaları sonucunda da, çok şaşırtıcı bir sonuçla karşılaşır:

“1994’te İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ni şimdiki Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan aldığı anda, ben hem ilçe başkanıydım, hem de il genel

Su sırası bekleyen kadınlar ve kız çocukları. (Kadir Can Arşivi)

meclis üyesi... ‘Diğer ilçelere su geliyor da bize niye gelmiyor?’ diye çok merak etmişimdir. Hemen İSKİ’nin Güneşli’deki Bağcılar Şubesi’ne gittim. Teknik şefi alıp, araştırmaya çıktık. Dağ Yolu’ndaki pompa istasyonundan başlayarak su basıncını manometreyle ölçmek kaydıyla, Yüzyıl Mahallesi’nin girişindeki köprüye kadar geldik. Köprünün girişinde manometrenin basıncı düştü. Hemen iş makineleriyle kazdık, tam köprünün girişini. L tipinde bir dirsek tıkanmış. Açtık: 200’lük bir çelik borunun içerisinde en az 10x10 cm. kalınlığında ve 1.5-2 metre büyüklüğünde bir kalas var. Bu kalas oraya nasıl girmiş? Bilen yok. Ayrıca borunun içi stabilize taşlarla tamamen dolmuş. Boruyu alıp şöyle bir baktık, ışık bile sızıyor. Su, bu yüzden gelmiyordu. O boruları temizledikten sonra Yüzyıl Mahallesi suya kavuştu.

Böyle bir hainliği kimse yapmaz. Muhtemelen çalışmalar sırasında, o çelik boruları kaldırmak için manivela görevi görsün diye kalas kullanılmış, sonra da borunun içinde unutulmuştu. Benim iyimser tahminim böyledir. Sırf bu nedenden dolayı Yüzyıl Mahallesi yıllarca su çilesi çekmişti. Karşı taraftaki Turgut Reis, şimdiki Oruç Reis Mahallesi su alıyor; bu taraf, yani Bağcılar ise alamıyordu. Olacak iş değildi ama olmuştu.”

BAĞCILAR'IN KANALİZASYON ALTYAPISI

İlk kanalizasyon Mahmutbey Köyü'ne yapılır

Mahmutbey Köyü'ne kanalizasyon 1964'te gelir. Hasan Uzunalan, "Kanalizasyon geldiğinde ben itfaiyede çalışıyordum. Kanalizasyon gelince, çok güzel oldu. Çünkü ondan önce herkesin evinin bahçesinde kazılmış bir kuyu olup, üstleri açıktı. Hep sinek olurdu. Kanalizasyon yapıldı da evlerimiz pislik ve sinekten de kurtuldu" diyor.

Yeşilbağ Belediyesi döneminde meclis üyeliği yapan Refik Ceyhan, Bağcılar merkezde ilk kanalizasyon çalışmalarının Zihni Küçük döneminde başladığını hatırlatıyor. Çınar Mahallesi, Yeşilbağ Belediyesi'nin merkezine yakın olduğundan o dönemde birçok hizmet almış. Bu sebepten, ilk kanalizasyon hizmeti de buraya 1974'te gelmiş. Memduh Delice'ye göre caddeye yakın sokaklar da stabilize olup, diğer muhitlere göre bu mahallede çamur daha azmış.

Naci Ekşi döneminde kanalizasyon

Güneşli'de cadde ve sokaklara kanalizasyon açılması Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi döneminde gerçekleşir. Nevriye Oral, "Kanalizasyonlar gelip, yollar kazılmaya başlandı. Bir dönem duraklama

oldu, çamur içinde kaldık. O arada ne oldu bilmiyorum; siyaseten mi duraklatıldı, bütçe mi yetmedi, bilemiyorum" diyor.

1984 yılında Göztepe Mahallesi'ne muhtar seçilen Resul Kayatuzu yol, su, elektrik gibi hizmetlerin getirilmesine öncülük etmiş. Yolları çamurdan kurtarma hikayesini şöyle anlatıyor Kayatuzu:

"Ben muhtar olduktan sonra... Karşımızda bir asfalt fabrikası ile çakıl ocakları vardı. Gittim adama, 'Ben buraya muhtar oldum, durumumuz yok, yolumuz da çok kötü' dedim. 'Ne istiyorsan yardımcı oluruz', dedi. Sağ olsunlar ellerinden geleni yaptılar. Mahmutbey'den havaalanına giden yolun inşaatını bir hemşerim almıştı. Ona yükledim bazı şeyleri. Yollar biraz düzeldi, çakıl döküldü. Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi de 'Kanalları biz yapacağız' dedi. Böylece, mahalle düzgün bir hizmete kavuştu."

"Kanal yollardan akardı"

Selami Bilgili, hem ticaretle uğraşması hem de cemiyetçilik faaliyetlerinde bulunması sebebiyle Bağcılar'ın her tarafını dolaşıp gelişmeleri gözlemleyen bir kişiydi. Yıldıztepe Camii'ndeki imam-ha-

Sokaklara sızan kanallar (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

tiplik vazifesi onun halkla içiçe olmasını sağlamıştı. Ne var ki, “her gün bir kanalın patladığı, pis suların derelere aktığı ve yolların çamurdan geçilmediği” o yıllarda işi hayli zordur.

“Bazen cenazeye, bazen nikaha, bazen de Kur’an-ı Kerim okumaya giderdik. Gidip geldikten sonra da pantolonlarımızı değiştirmek zorunda kalırdık. Yollar çamur içinde ve kanallar patlamış olurdu. 70’lerin sonunda bizzat şahit oldum, Zihni Küçük o kanallarda bilfiil çalışırdı. Ya kepçenin başında olurdu ya da işçinin başında durup işin nasıl yapılacağını

tarif ederdi. Ancak, yapılanlar bir-iki ay sonra patlardı. Çünkü sistemli bir çalışma yoktu. Ama bizi foseptik çukurundan kurtardı. Kanal, aşağıdaki de-reye bağlandı.”

Gürsün Er, Yavuz Selim Mahallesi’nden aldığı arsanın üzerine evini yaptığında tuvalet giderlerini kanalizasyona bağlayamamış. Çünkü sokaklardan kanalizasyon geçmiyormuş. Bu yüzden bahçesine bir foseptik çukuru açıp tuvalet giderlerini oraya bağlamışlar. Mahalleden kanalizasyonun geçmesi 1992’de belediye Refah Partisi’nin kazanmasıyla olmuş.

1992’den sonra kanalizasyon çalışması (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

1992’den sonra kanalizasyon çalışması (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İDARE LAMBALI YILLAR VE ELEKTRİĞİN GELİŞİ

Bağcılar 60'lı yıllarda aydınlanır

Bağcılar'da elektriğin ilk geldiği merkezlerden biridir Mahmutbey nahiyesi. Mahmutbey'in yerlilerinden Fuat Sarp, elektriğin geliş tarihi olarak 1966-67'yi veriyor. O sıralar ilkokula devam ettiğini belirten Sarp, "Ben birinci sınıfa giderken, elektrik yoktu, daha sonra geldi" diyor.

Çınar Mahallesi'ne elektrik 1960'ların ortalarında gelmişti. Bu yüzden mahalleli pek elektrik sorunu çekmemiş. Ne zaman ki göç fazlaşıp nüfus artmaya başlamış, elektrik sıkıntısı da baş göstermiş.

Abdullah Topçu 60'ların sonuna doğru Bağcılar'ın Kaşıkçı (Yenigün) Mahallesi'ne geldiğinde elektrik yokmuş, uzun süre gaz lambasıyla idare etmişler. Topçu, o günleri şöyle anlatıyor:

"Bir süre küçük gaz lambaları ve lüküsle idare ettik. Köy belediyesi olduğumuz 1974'ten sonra elektrik geldi bize. Elektrik geldi ama yeterli trafo yoktu. Yalnızca iki trafo vardı o zaman. Biri 3. Sokak'ın sonunda, diğeri ise Yıldıztepe İlkokulu'nun önünde. Elektrik bu iki trafodan açık kablolarla direklerle veriliyordu. Bazen kopuyordu teller. Hatta bu yüzden elektriğe kapılanlar oluyordu."

"İdare lambası ve lüküs yakardık"

Küçük bir çocuk iken Erzurum'dan Aksaray'a, oradan da Bağcılar'a gelen Öznur Akın'ın anlattığına göre, çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği Bağcılar'da, geceleyin elektrik yerine idare lambalarıyla aydınlatmışlar evlerini. Ancak çocuk zekasıyla farklı aydınlatma yöntemleri de buldukları oluyormuş. Akın, sofralarını cennet böcekleriyle nasıl aydınlatıklarını şöyle aktarıyor:

"Elektrik yoktu. Biz de elektriğimizi cennet böcekleriyle sağladık. Bu böcekleri akşamdan toparlayıp, soframıza koyardık ki ışık olsun. Mum dahi alamazdık, çünkü bakkal yoktu Bağcılar'da.

Bir ara lüküs yakmaya başladık. Ancak gaz bula-mazdık. Tâ Güngören'de bir bakkal vardı, gaz almaya oraya giderdik. Babam da lüküs getirirdi. Ya da tüp alır, onunla aydınlanırdık. Yemeğimizi gündüz

Fuat Sarp

"Ben birinci sınıfa giderken Mahmutbey'de elektrik yoktu; daha sonra geldi, Mahmutbey'e elektrik. 1966-67 yıllarında..."

yapardık ki, akşama mum harcamayalım diye. Gündüzü gece, geceyi de gündüz yapar, hayatımızı öyle yaşardık."

Gülizar Özdemir, Elektriğin olmadığı o günlerin Bağcılar'ı için ilginç bir benzetme yapıyor:

"Buranın köyden hiçbir farkı yoktu. Hatta Horasan daha iyiydi. En azından oranın suyu boldu. Burada elektrik sık sık kesilir, her gün bir deste mum alırdık. Herkes kaçak kullanıyordu. Telleri bir tuğlanın arasına geçirip, üstüne koca bir teneke su koyarlar; diğer taraftan fişi prize takarak bidonun içine bir halka demir atarlardı, kaçak elektrik kullanıyorlardı anlayacağınız. Elektrik yetmiyordu, düzensizdi. Allah'a şükür şimdi rahatız, hem de çok rahat..."

Bilal Yılmaz, 1977'de geldiği Bağcılar'ın Yenigün Mahallesi'nde elektriğin günde iki saat verildiği günleri görmüş. Ona göre su da, elektrik de yokmuş o yıllarda. Suyu bidonlarla dışarıdan taşırlarmış. Öyle ki, Bilal Yılmaz, Ayazağa'dan traktörle su getirmiş buraya. Yılmaz, "Darlıkta kuyulardan su çeker-

ler, kirli su içerdik. Musluklardan çamur akardı” diye konuşuyor.

Gürsün Er'in oturduğu Yavuz Selim Mahallesi'ne elektrik oldukça geç gelmiş. Mahalleye 1976'da yerleşen Er, “Bir tür köydü burası, elektrik yoktu. yedi sene gaz lambasıyla oturdum burada” diyor.

Gürsün Er, bölgeye gelen elektriği evlerine hemen alamamalarının sebebini şöyle anlatıyor: “Elektrik biraz daha önce gelmişti aslında. Ama biz para bulup da alamadık, paraylaydı çünkü. Tesisat döşeteceksin; evlerde tesisat yoktu, köy evi gibiydi. Abone olacaksın; zor... Hele de memur maaşıyla... Eşim 1982'de emekli olduğunda aldığı emekli ikramiyesi ile bağlattık. Elektriği de biz getirdik, mahallede oturanlar olarak. Nasıl mı? Direklerinin parasını kendimiz verdik, cebimizden ödedik. Sonra direkler gelip, dikildi, ama para bulup da eve alamadık, alabilenler aldı.”

“Elektrik direklerinin parasını ödedik”

Resul Kayatuzu'nun anlattıkları da Gürsün Er'in söylediklerinden farksızdır. O da, Göztepe Mahallesi'ne elektriğin bölge sakinlerinin ödediği paralar ve dönemin muhtarının gayretleri ile geldiğini belirtiyor. Kayatuzu ile mahalle sakinleri direkleri kişi başına

180 lira ödeyerek satın alıp Maslak Caddesi'nden mahallelerine elektrik hattı çektirirler.

Kirazlı'ya yerleşen Adıyamanlı Mehmet Karlı, elektrik direklerini buraya Adnan Başkaya'nın diktiğini vurguluyor. Trafolarla elektriğin yetersiz olduğuna değinen Karlı, “Bu yüzden çok sigorta atıyordu. Benim muhtarlık zamanımda elektriğimiz yetersizdi. Kanalizasyon olmadığından, pislikler dereye akıyordu. İlk kanalizasyonlar Naci Ekşi döneminde yapıldı” diyor.

Mahallelerine elektrik gelmesi ve evlerinde ampul yanması için direk parası ödeyenlerden biri de Enver Tırki'dir: “Şaşkın'da elektrik direği yapan bir abimiz vardı, ona yaptırdık direkleri... Yerlerini de kendimiz kazıp direkleri diktik. Elektrik şirketi ondan sonra gelip bağladı elektriği; 80'li yıllardı...”

Trafo için kendini parçalayan muhtar

32 yaşında muhtar olan Hayati Çakıcı, gecesini gündüzünü mahallesine hizmete adar. Ve tekstil atölyelerinin kurulmaya başladığı 1990'lı yılların başında, üretimin kaynağı olan elektrik hatlarının iyileştirilmesi için büyük gayret gösterir. Çakıcı, verdiği mücadeleyi şöyle aktarıyor:

Gürsün Er'in oturduğu mahallede yeni dikilmiş elektrik direkleri görülüyor. (Gürsün Er Arşivi)

“1990’lı yıllarda tekstil atölyeleri kurulmaya başlandı ama enerji ve elektrik yok. Ne yapmak lazımdı? Trafo kurdurmak... Bunun için gecemizi gündüzümüze veriyor, TEK’in önünde yatıyoruz. Böylece çok kısa bir zamanda dört tane trafo kurdurduk. Birini Güneşli’nin tam girişine, birini de Menderes Caddesi’nin köşesine... Bu arada Radar taraflarında Türksan Sitesi’ni yapan arkadaş da oraya bir trafo kurdu, bundan mahalle de istifade etti. Hiçbir mahallede trafo yokken bizde dört trafo olmuştu.”

“Fabrikadan eve elektrik kablosu çektim”

Sokaklardan elektrik hatlarının geçmediği, geçse bile abone olunup evlere alınamadığı ve çoğu evde elektriğin bulunmadığı o günlerde, Resul Erdem evine elektrik almayı başarmış ender kişilerden biridir. Tuna Çelik fabrikasında çalışan Erdem, toprağı kazarak fabrikanın hemen yanındaki evine bir hat çeker. Bu şaşkınlık verici hikaye ile sonrasında elektrik memurları tarafından yakalanışını şöyle anlatıyor Erdem:

“Elektrik yoktu. Ben de tutup Tuna-Çelik’ten, yer altından çektim. Birisi elektrik idaresine şikâyet etmiş, ‘Mahallede elektrik yok, bu evde var’ diye. Gece gelip, kapıyı çaldılar. ‘Bu elektriği nereden alıyorsun?’ diye sordular. ‘Nereden aldığımı bilmiyorum’ dedim. Bu kez ‘Burada elektrik var, o halde Tuna-Çelik’ten alıyorsun’ dediler. ‘Evet, alıyorum.’ ‘Ceza yazacağız’

“Elektrik yoktu. Ben de tutup Tuna-Çelik’ten, yer altından çektim. Birisi elektrik idaresine şikâyet etmiş, ‘Mahallede elektrik yok, bu evde var’ diye. Gece gelip, kapıyı çaldılar. ‘Bu elektriği nereden alıyorsun?’ diye sordular. ‘Nereden aldığımı bilmiyorum’ dedim. ‘Burada elektrik var, o halde Tuna-Çelik’ten alıyorsun’ dediler. ‘Evet, alıyorum.’ ‘Ceza yazacağız’ dediler. ‘Niye yazıyorsunuz kardeşim, bu elektrik saatten geçiyor, saat yazıyor.’ Neyse elektriğimi kesip, bir de ceza yazdılar. Bayrampaşa’ya gittim, yalvarıp yakararak iptal ettirdim cezayı...”

dediler. ‘Niye yazıyorsunuz kardeşim, bu elektrik saatten geçiyor, saat yazıyor.’ Neyse elektriğimi kesip, bir de ceza yazdılar. Bayrampaşa’ya gittim, yalvarıp yakararak iptal ettirdim cezayı...”

Mahalleye birkaç ev yapılıncaya elektrik zorunlu ihtiyaç haline gelir. Bunun üzerine mahalleli bir araya gelerek, direkleri kendileri almak üzere anlaşır ve aralarında para toplarlar. “O dönem” diyor Erdem, “Elektrik İdaresi elektriği doğrudan vermiyordu. Direğini kendin dikeceksin, paranla. Maddi imkanın olup olmadığına bakmıyorlar. Daha sonra evler artınca kendi paramızla direk alıp, diktik. Elektrik İdaresi’ne de, ‘Direğimizi diktik, gel bağlayın’ dedik. Elektriğin alınması altı sene sürmüştü. Biz 1979’da başlamıştık, galiba 84’te alabildik.”

Tuna Çelik (Monad Arşivi)

HER YER ÇÖPLÜK...

“80’li yıllarda çöpü dereye atardık, bu yüzden de dere tıkanırdı. Atmaya mecburduk çünkü başka yer yoktu. Bazen de kestane bahçesinin eteklerine atardık. Oralardan kimse almaz, dağılır giderdi. Çok sonraları, on beş günde bir çöpçü gelmeye başladı. Arka yoldan geçer, ‘Çöööp’ diye bağırırdı; ya duyardın ya duyamazdın. Çöplerin düzenli olarak alınmasına, Tayyip Erdoğan’ın Büyükşehir Belediyesi’ne, Feyzullah Kıyıklık’ın da ilçeye gelmesinden sonra başladı. Sadece Bağcılar değil, İstanbul’un her tarafı çöp dağlarıydı.”

Gürsün Er

Bağcılar’ın artık binalarla dolduğu ve nüfusunun 300 binlere dayandığı 80’li yılların sonu ile 90’lı yılların başında en büyük sorunlardan biri çöptür. Henüz belediye olmadığından Bakırköy Belediyesi’ne bağlı olan bölgede çöp toplamanın ne olduğu bilinmez. Koskoca Bağcılar’a bir tek çöp arabası uğramaz. Ama Bağcılar’ın sakinleri çözümü bulur, özellikle de Tavukçu Deresi’ne yakın oturanlar... Er, o günleri ve buldukları çözümü şöyle anlatıyor:

“80’li yıllarda çöpü dereye atardık, bu yüzden de dere tıkanırdı. Atmaya mecburduk çünkü başka yer yoktu. Çöpü yiyemez, edemezsin... Bazen de kestane bahçesinin eteklerine atardık. Oralardan kimse almaz, dağılır giderdi. Çok sonraları, on beş günde bir çöpçü gelmeye başladı. Arka yoldan geçer, ‘Çöööp’ diye bağırırdı; ya duyardın, ya duyamazdın. Çöpler; düzenli olarak alınmaya, Tayyip Erdoğan’ın Büyükşehir Belediyesi’ne, Feyzullah Kıyıklık’ın da ilçeye gelmesinden sonra başladı. Sadece Bağcılar değil, İstanbul’un her tarafı çöp dağlarıydı. Mesela Eminönü’nde, Büyük Postane’nin önünde çöp dağları olurdu. Her hafta oraya hastaneye gidiyor, o zaman görüyorduk.”

O yıllarda, kestane bahçesinin olduğu yere dökülen çöpler mikrop yuvası olmakla birlikte, çocuklar için adeta bir oyun merkezi haline gelmişti. Çocuklar çöpte buldukları malzemeleri oyuncak olarak kullanırlarmış.

Gürsün Er’in çocukları ve Tavukçu Deresi’nin üst tarafı. (Gürsün Er Arşivi)

HABERLEŞMEDE DEVRİM TELEFONLA OLUR

Bağcılar'ın telefonla tanışması

1982'de Kemalpaşa Mahallesi'ne kendi binasını yapan Fethi Kutas, bir süre sonra alt katını işyeri haline getirir. Birçok iş dalından sonra mobilya üretiminde karar kılan Kutas'ın önünde tek bir engel vardır: Müşterilerle iletişim kurmak. O yıllarda, henüz icat edilmeyen cep telefonu şöyle dursun, sabit telefonu görmek/bulmak bile çok zordur. Merkezî yerler hariç, Bağcılar'a telefon hattının çekilmediği ve evlerde telefonun bulunmadığı yılları şöyle anlatıyor Fethi Kutas:

"Esenler'den buraya taşındım. Telefon yok. O vakit Naci Ekşi de Bakırköy Belediye Başkanı. Gittik geldik, gittik geldik, nihayet üç arkadaş bir olup telefon hattı çekmeye karar verdik. Ve Bağcılar Merkez'den başlayarak Dağ Yolu (Osmangazi Caddesi) güzergahı üzerinde direk dike dike buraya geldik. Böylece dükkanımıza telefon geldi. Artık müşterilerle kesintisiz, sürekli görüşebiliyordum. Ancak bu sefer de telefonda arıza çıkıyordu. Bir hafta çalışıyor, bir hafta çalışmıyordu. Bazen teller kopuyor,

"Mahalledeki tek telefon muhtarlıktaki telefondur. Onu da, muhtarlığı Mahmutbey Köyü'nden bu tarafa aldığım zaman getirtmiştim. Bir de postanede çalışan bir arkadaşımız vardı, ona da tercihli olarak bir telefon vermişlerdi."

hatta koparılıyordu."

Bölgeye telefonu getiren ilk kişi olan Fethi Kutas'ın, hem maliyetini cebinden karşıladığı hem de tel çekimini bizzat gerçekleştirdiği telefon için, "devreye koymadığı insan kalmamış."

1984'te Göztepe Mahallesi'ne muhtar seçilen Resul Kayatuzu da mahallede telefon olmadığını söylüyor. Mahallenin tek telefonu muhtarlıkta bulunan telefonmuş. "Onu da" diyor Kayatuzu, "Muhtarlığı Mahmutbey Köyü'nden bu tarafa aldığım zaman getirtmiştim. Bir de postanede çalışan bir arkadaşımız vardı, ona da tercihli olarak bir telefon vermişlerdi."

1984 yılında Göztepe Mahallesi'nin tek telefonu muhtarlıkta bulunuyordu. (Resul Kayatuzu Arşivi)

1980'lerin Bağcıları (Gürsün Er Arşivi)

GÖÇ VE GÖÇLE GELEN DEĞİŞİM

Mahmutbey'e Selanik'ten gelen mübadiller yerleşti. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

GÖÇLERLE HAYAT BULAN BELDE: BAĞCILAR

Bağcılar, daima göçlerle şekillenmiş bir yerleşim bölgesidir. Osmanlı dönemi bir kenara bırakılacak olursa, Cumhuriyet dönemindeki ilk göç akını, Lozan Anlaşması'nın bir gereği olan 1924 mübadelesiyle gerçekleşti. Türkiye'deki Hristiyanların Yunanistan'a gönderilmesi, Yunanistan'daki Müslümanların da Türkiye'ye getirilmesiyle gerçekleşen mübadeleden Bağcılar da payını aldı. Osmanlı dönemindeki ismiyle "Selanik Vilayeti"nin muhtelif şehirlerinden, özellikle de Kavala'dan gelen mübadiller Mahmutbey Köyü'ne yerleştirildi. Bağcılar ve Kirazlı köylerinde de farklı tarihlerde ağırlıklı Bulgaristan'dan gelen göçmenler ikamet ettirildi. Güneşli Köyü ise başlı başına 1950'de Bulgaristan'dan, özellikle de Şumnu kentinden gelen göçmenlerce kuruldu. Böylece bölgede, ilk kez bir köy göçle birlikte tesis edilmiş oldu.

1950'li yılların sonlarında ise Anadolu'dan göç devreye girdi. Başlangıçta münavebeli/dönüşümlü çalışma hayatı için İstanbul'a gurbete gelen Anadolu gençleri, 1960'lı yıllardan itibaren ailelerini de yanlarına alarak şehre yerleşmeye ve burada kalıcı

olmaya başladılar. Genellikle çalıştıkları fabrikaya yakın yerlerden arsa almak suretiyle başlarını sokacakları gecekondular inşa ettiler. Bağcılar'daki gelişim de benzer bir nitelik göstermektedir. Ama esas 70'li yıllar, bugünkü Bağcılar'ı teşkil eden köylerin kaderini değiştirip tarım yapılan tarlaların, arsa üretilen arazilere dönüşmesine yol açtı.

Anadolu'nun muhtelif şehirlerinden İstanbul'a gelenlerin ilk durağı genellikle Bağcılar olmuyordu. Daha çok fabrikaların yoğun olduğu bölgelere, buralara en yakın yerleşim yerlerine, daha önce İstanbul'a gelmiş akrabalarının yanına ya da Eminönü civarında yoğunlaşan bekar odalarına yerleşen Anadolu'nun bu ilk öncü göçmenleri, Bağcılar'ın yolunu bir süre sonra tutuyorlardı. Çünkü ekonomik güçleri ancak buradan bir arsa alıp üzerine -taksitle de olsa- bir bina kondurabilmelerine yetiyordu. Ya da o zamanların Bağcılar'ı geldikleri Anadolu köylerine daha çok benzediğinden, sıra hasretini bir nebze de olsa onun müşfik ve ana kokusu gelen kollarında dindiriyorlardı.

Bağcılar ve Güneşli köylerine ağırlıklı Bulgaristan'dan, özellikle de Şumnu'dan gelen göçmenler yerleşti. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

1935'de bin 833 kişi yaşıyordu

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet rejimine geçişte bugünkü Bağcılar'ın ilk nüvesini oluşturan üç köy, varlığından hiçbir şey kaybetmemişti. Bu bölge tarımla uğraşan insanların yaşadığı ve Osmanlı'dan devreden anlayışla büyük çiftliklerin sürdürüldüğü bir coğrafyaydı. Bir zamanların görkemli payitahtı İstanbul'un hemen yanı başında dingin ve huzurlu bir hayat sürmek ve toprakla hemhal olmak isteyenlerin vazgeçilmez tercihiydi. Aynı zamanda Osmanlı Sarayı'nın da ihtiyacını karşılayan dillere destan Beylik suyundan içmek isteyenlerin yaşadığı asude bir beldeydi Bağcılar.

Bugünkü Bağcılar, o yıllarda Bakırköy kazasına bağlı, Osmanlı dönemindeki isimleriyle Ayapa ve Çıfıtlıburgaz Köyleriyle Kalfaköyünden oluşuyordu. Bir süre sonra, halk arasında bir müddet daha Ayapa diye anılacak köy Kirazlı'ya, Çıfıtlıburgaz Bağcılar'a, Kalfaköy ise Mahmutbey'e dönüşecekti. Ancak Mahmutbey'in diğerlerinden bir farkı vardı. O da Mahmutbey'in günümüzde Bağcılar'ın sınırları dışında kalan Atışalanı, Kayabaşı, İkitelli, Esenler, Kocasinan, Şamlar, Güngören ve Yenibosna köylerinin bağlı olduğu bir nahiye olmasıydı. Civardaki bütün yollar Mahmutbey'e çıkıyordu; Mahmutbey daha sonra sayıları 13'e ulaşacak olan bu köylere nahiye merkezi olarak hizmet veriyordu.

20 Ekim 1935'de yapılan nüfus sayımına göre, Bakırköy ilçesinin Mahmutbey nahiyesine bağlı bir köy olan Ayapa'da ya da devlet kayıtlarına yeni yeni giren ismiyle Kirazlı Köyü'nde 138 kişi yaşıyordu. Aynı yıl Çıfıtlıburgaz, ya da nam-ı diğer Bağcılar Köyü'nde 611 kişi ikamet ediyordu. Nahiye merkezi olan Mahmutbey ise 1.084 kişiyle en kalabalık yerleşim yeri idi.

II. Dünya Savaşı'nın ikinci yılı olan, 1940'ta Kirazlı

Köyü'nün nüfusunda küçük bir düşüş yaşanırken diğer iki yerleşim yerinde, Bağcılar'la Mahmutbey'de küçük artışlar gözlenmişti. Buna göre Kirazlı Köyü'nün nüfusu 122, Bağcılar Köyü'nünki 778, Mahmutbey nahiyesininki ise 1.088 olmuştu. Her üç yer de Bakırköy ilçesine bağlılığını koruyordu.

İlk göç dalgası 1950'de başladı

Adnan Menderes liderliğindeki Demokrat Parti'nin kazandığı, Türkiye'nin çok partili hayata geçmesinden sonraki ikinci seçim olan 1950 seçimleri sonrasında yapılan nüfus sayımı, o günün şartlarında ciddi bir nüfus artışını gösteriyordu. Bunun temel sebebi ise Demokrat Parti'nin sağladığı hürriyet ortamı ile II. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte şehre göçün ilk dalgasının başlamış olmasıydı. 22 Ekim 1950 tarihi itibarıyla Mahmutbey'e bağlı Kirazlı Köyü'nde 160, Bağcılar Köyü'nde ise 885 kişi yaşıyordu. En büyük nüfus patlaması, 5 yıl öncesine göre 1.736 kişilik artışla 2.824 nüfusa ulaşan Mahmutbey nahiyesinde görülmüştü. Kuşkusuz bunda Bulgaristan'dan gelen göç dalgasının da ciddi payı olmuştu.

1960 nüfus kayıtlarında Bağcılar'ın Güneşli adında yeni bir yerleşim alanına daha kavuştuğu görülmektedir. Yine bu kayıtlara göre Güneşli Köyü, Papaz Çiftliği denilen bölgede kurulmuştu. Bu yüzden ki, devlet kayıtlarında ilk yıllarda "Güneşli ve Papaz Çiftliği" şeklinde çifte isimlendirmeye tabi tutulmuştu. 1950'lerin ortalarında kurulan Güneşli Köyü'nde 23 Ekim 1960 itibarıyla 388 kişi ikamet ediyordu. Kirazlı 194 kişiyle nüfus artışı bakımından itidali korurken, ulaşım bakımından daha iyi imkanlara sahip olan Bağcılar'da ciddi bir artış yaşanarak nüfus 1.322 kişiye yükselmışti. Son 5 yıl içinde 800 kişilik bir kayıpla karşılaşan Mahmutbey'in nüfusu ise 2.052'ye inmişti.

Tablo : Bağcılar'ı oluşturan köylerin 1935-1980 yılları arası nüfusları

Yerleşim Yeri	1935	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1980
Ayapa (Kirazlı)	138	122	160	194	301	522	3.619	11.563
Çıfıtlıburgaz (Bağcılar)	611	778	885	1.322	1.869	6.314	21.426	53.594
Mahmutbey (Kalfa)	1.084	1.088	2.824	2.052	3.887	1.757	7.030	17.090
Güneşli (Papaz Çiftliği)	-	-	-	388	530	1.095	4.800	12.929

Kaynak : Rakamlar 1935, 1940, 1950, 1960, 1965, 1970, 1975 ve 1980 tarihli Türkiye Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından alınmıştır.

1965 yılında yapılan nüfus sayımı, Bağcılar ilçesini oluşturan bölgenin artık bir cazibe merkezi olmaya başladığını ve 60'lı yılların ortalarından itibaren tüm yerleşim yerlerinde bölgedeki fabrikalaşmaya paralel bir şekilde ciddi nüfus artışlarının olduğunu ortaya koyuyordu. Beş yıl öncesine göre Mahmutbey'in nüfusu 1.835 artışla 3.887'ye, Bağcılar'ınki 547 artışla 1.869'a, Güneşli'ninki 142 artışla 530'a, Kirazlı Köyü'nünki ise 107 artışla 301 kişiye ulaşıyordu.

Bölgenin ağırlıkla mübadele sonucu Bulgaristan ve Selanik'ten göç ile gelen nüfusa sahip olması okuma-yazma oranlarına da yansımıştı. 1965 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre Selanik göçmenlerinden oluşan Mahmutbey'de okur-yazar oranı yüzde 85'ti, buna göre 3.887 kişinin 3.320'si okuma yazma biliyordu. Bunda nahiye merkezi olarak Mahmutbey'in eğitim imkanlarına daha fazla sahip olmasının da etkisi vardı. Osmanlı döneminden beri burada hep okul olagelmışti. Bu yüzden %85'lik okur-yazar oranı son derece anlamlı ve yüksek bir rakamdı. Aynı şekilde Bağcılar Köyü'nde yaşayan 1.869 kişinin 1.224'ü, Güneşli'de ikamet eden 530 kişinin 330'u, Kirazlı'da oturan 301 kişiden 173'ü okur-yazardı.

1970 yılı nüfus sayımı tüm ezberleri bozan bir tablo ortaya çıkarmıştı: 25 Ekim'de yapılan sayıma göre Mahmutbey nahiyesi çok büyük oranda nüfus kaybına uğramış ve burada yaşayanların sayısı 1.757'ye düşmüştü. Tam tersine Bağcılar Köyü'nün nüfusu, yüzde 300'leri aşan oranda artarak, tamına 6.314 kişi olmuştu. Bundaki en önemli sebep, Anadolu'dan göçle gelenlerin Topkapı ve civarında öbeklenen fabrikalarda iş bulmalarıydı. Çünkü Bağcılar Köyü'nden hem minibüs, hem de çok az bir süre yürüyerek taşıtlara ulaşma imkanı vardı. Ayrıca yol, asfalt olmasa bile şoseydi. Aynı zamanda o dönemki ismiyle Londra asfaltına ulaşmak da kolaydı. Bağcılar Köyü, nüfus artışında elde ettiği birinciliği bundan sonraki yıllarda da açık ara devam ettirecekti. Aynı konuda diğer bir ciddi artış da Güneşli Köyü'nde olmuş, köyün nüfusu yüzde 100'lük bir yükseliş göstererek 1.095'e ulaşmıştı. Kirazlı Köyü'nde yaşayanların sayısı ise 522'yi bulmuştu. Ayrıca nahiye merkezinde bir de PTT şubesi açılmıştı.

Anadolu'dan gelip Göztepe Mahallesi'ne yerleşenler (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İstanbul'a göçün 1970'lerde başlayan ikinci dalgası, Bağcılar'da çok şiddetli bir şekilde hissedildi. Ucuz arsa imkanı sunması, fabrikalaşma sebebiyle vasıfsız insan gücüne ihtiyaç duyulan bir alan haline gelmesi ve Topkapı, Bakırköy ve Eminönü gibi merkezlere ulaşım imkanının olması, Bağcılar bölgesini çok önemli bir cazibe merkezi kılmıştı. Bu tablo 26 Ekim 1975 nüfus sayımına da aynen yansdı. O tarihte elde edilen rakamlar, bölgedeki tüm yerleşim yerlerinde yüzde 500'lere varan nüfus artışlarının yaşandığını gösteriyordu. Mahmutbey nahiyesinde oturanların sayısı 7.030'a, artık Yeşilbağ olarak da anılmaya başlayan Bağcılar'ın nüfusu 21.426 kişiye, Güneşli Köyü'nünki de 4.800'e yükselmişti. Kirazlı'nınki ise 3.619 olarak tespit edilmişti. Bu rakamlar günümüzde bir anlam ifade etmese de, o zaman için tam anlamıyla bir rekor olup gittikçe hızlanacak olan göçün ilk ciddi habercisi niteliğindedi. Öte yandan, artık Mahmutbey'in yanı sıra Yeşilbağ'da da bir PTT şubesi açılmıştı.

1980 yılına gelindiğinde ise Mahmutbey'de yaşayanların sayısı 17.090 iken Yeşilbağ belediyesi sınırları içinde ikamet edenlerin sayısı 53.594'e ulaşmıştı. Güneşli'nin nüfusu 12.929, Kirazlı'nınki ise 11.563 olarak tespit edilmişti.

Bağcılar'da bir ömür geçiren Mehmet Orhan:

“BAĞCILAR, ARTIK BİR DÜNYA BELEDİYESİDİR”

Çaykaralı Mehmet Orhan, ilk ve orta okul sonrasında, 7 sene –yörenin büyük alimlerinden– Hacı Hasan Efendi'nin ders halkasına devam etmişse de, icazetini aldıktan sonra imamlık yapmak yerine ticarete atılmaya karar vermiş. Bunun için de, askerliğini bitirdiği 1973 Ağustos'unda, İstanbul Haznedar'da nalburluk yapan eniştesinin yanına gelmiş. İki yıl sonra eniştesinden ayrılıp Bağcılar Caddesi üzerinde kendi dükkanını açarak inşaat işleriyle uğraşmaya başlamış. Burada iki yıl kaldıktan sonra, dükkanını Hüseyin Bakkal'ın oraya, 70'lerin sonunda da aynı cadde üzerinde, mülkünü satın aldığı yere taşımış.

“Zihni Küçük çok güzel hizmetler yaptı”

Orhan, Bağcılar Caddesi'ni, Zihni Küçük'ün sağlı sollu parselleyip, “Alın, burası değerlenecek” diye, hemşehrilerine neredeyse zorla sattığını anlatıyor. “Bağcılar'ı Bağcılar yapan” diyor Orhan, “Zihni Küçük'tür. Belediye başkanı olduğu sırada en büyük sıkıntı kanalizasyon ve altyapı idi. İhale açmaksızın, kanalları müteahhitlere pazarlık usulüyle döşetti. Çok güzel hizmetler yaptı. Bilahare ihtilal olup bunların tamamını diskalifiye ettiler; Bağcılar'da (Yeşilbağ'da) belediye binasına bir yüzbaşı gelip oturdu. Zihni Küçük, cebinden ödediği ve bizzat kestiği şahsi çeklerin parasını alamadı. Bir anlamda 1980 devrimiyle iflas edip Kayabaşı'na çekildi.”

“1977'de 80 bin liraya telefon aldım”

Mehmet Orhan, Bağcılar'ın en yoğun nalburlarından biri olarak, telefon kullanmaya mecbur kaldığından, 1977'de 80 bin liraya telefon alıyor. Orhan, telefonu bağlatma hikayesi ile daha sonra yaşadıklarını şöyle hikaye ediyor:

“Bağcılar'da telefon bir bende, bir de rahmetli Mustafa Demircioğlu'nda vardı. Başka hiçbir Allah'ın kulunda yoktu. Bir arkadaşımın tavsiyesiyle, bu işi yapan birisine bağlatmıştım. ‘Bağla telefonu, al paraları’ dedim. Telefonu bağlayınca da parasını verdim. 80 bin lira vermiştim, korkunç bir rakamdı; bir kamyon parası... Telefona kumbara koydum, millet kuyrukta, işime mi bakayım millete mi... Böylece

Mehmet Orhan

“Bu binayı yaptığım zaman ilk işim kuyu vurmak oldu; bir buçuk metre çapı ve 20 metre derinliği vardı. Bir de motor koyup, millete su dağıttım. Su kuyruğunda en az 200 kişi olurdu; su biter, ertesi gün yine başlardık”

telefon hayrat oldu... Telefon tek olunca da, olduk postane...”

“Bağcılar yolundan sürüler geçirdi”

Mehmet Orhan, 70'li yılların başlarında geldiği Bağcılar'ın yolunu şöyle anlatıyor: “6 metre genişliğinde bir cadde olup topraktandı. Bazı yerlerinde stabilize vardı, bazı yerlerinde ise yoktu. At araba-

ları çalışırdı. Sürüler halinde mandaların yanı sıra öküz ve koyun sürüleri geçerdı.”

Çaykaralı nalbur Mehmet Orhan, su ihtiyacını kuyulardan karşıladıklarını belirterek, “Bu binayı yaptığım zaman ilk işim kuyu vurmak oldu; bir buçuk metre çapı ve 20 metre derinliği vardı. Bir de motor koyup, millete su dağıttım. Su kuyruğunda en az 200 kişi olurdu; su biter, ertesi gün yine başlardık” diyor. Uzun yıllar susuzluk çektiklerini anlatan Orhan, su sorununun, Recep Tayyip Erdoğan’ın 1994’te İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı olmasıyla çözüldüğüne işaret ediyor.

“Muhacirler, şarap yaparlardı”

Mehmet Orhan, Bağcılar’daki muhacirlerin, hayvancılığın yanı sıra bağcılık da yaptıklarını hatırlatarak şunları söylüyor: “O zamanlar burası bağlık bahçelikti, buralarda şarap yaparlardı. Buranın hafriyatını alırken, toprağın altından büyük küpler çıktı. ‘Uşaklar, altın çıkacak, bakın’ diye takılıyordum, tabii bir şey çıkmıyordu. Çünkü, biliyordum ki, buraları şaraphane, küpler de şarap küpleri idi. Bunları şarapla doldurup toprağa gömerlerdi, daha lezzetli olurmuş...”

Bağcılar’a büyük göç ne zaman oldu?

1973’ten beri Bağcılar’da hem nalburluk hem de müteahhitlik yapan Mehmet Orhan, Bağcılar’a esas göçün 72 ilâ 85 yılları arasında gerçekleştiğini belirterek, “Bayburt, Trabzon, Gümüşhane, Sivas ve Giresun illerinden çok göç oldu” diyor.

“Çöpleri bir ayda temizledik”

Refah Partisi 1992 yılında Bağcılar’ı kazandığında, belediyede oturacak iki sandalyenin bile olmadığına işaret eden Mehmet Orhan, şunları söylüyor: “Araç yok; çöp kamyonu yok, kamyon yok... Bu arada kış bastırdı, Feyzullah Bey’le birlikte çöpleri imece usulü toplamaya karar verdik, herkese anons yaptık. Burada çok hafriyatçı vardı, 150’nin üzerinde kamyon yığdık belediyenin önüne. Sağdan soldan imece usulü adam toplayıp, çöpleri kepçelerle kaldırdık. Mesela Bağcılar Caddesi’nin başından 10 kamyon çöp yükledik. Bütün pislikleri bir ayda temizledik. Bir ay sonra da çöp arabaları aldık; onlar gelince Bağcılar temizlendi, güllük gülistanlık oldu.”

“Babası Feyzullah Bey’e kızdı”

Mehmet Orhan, Feyzullah Kırıkkık belediye başkanını olduğunda ziyaretine gelen babasının ona söylediklerini şöyle aktarıyor: “Feyzullah Bey’in babası gelmiş, buraları geziyordu. Yaşlı adam bir ara, ‘Ula oğlum, sen kendini göz göre göre cehenneme atmışsın. Bu Bağcılar nasıl düzelecek? Kanal yok, araba yok; her taraf çamur...’ dedi. Feyzullah Bey de ‘Baba, hiç merak etme, Allah doğruyla beraberdir’ cevabını verdi. Yaptı, başardı da...”

“Bağcılar, dünya belediyesidir”

“Bağcılar Belediyesi” diyor Çaykaralı Mehmet Orhan, “şu anda bir dünya belediyesidir. Dünya belediyesi ne demek? Dünyada başka belediye yok mudur? Vardır ama Bağcılar Belediyesi –ki şu anda Lokman Bey başkandır–, dünya belediyesidir. Bulgaristan’a, Kazakistan’a, Pakistan’a, Filistin’e, Arnavutluk’a, Saraybosna’ya yatırımı var, Rusya’nın bilmem neresine var... Öylesine bereketli bir yer ki bitip tükenmez...”

Anadolu, Bağcılar'ın demografisini değiştirdi

Ömrünü Bağcılar'a hizmete adanayan Faik Işım, bölgedeki nüfus hareketlerinin gelişimini aşama aşama takip etme fırsatı bulmuş. Bölgede Refah Partisi adına siyasi çalışmalar yürüten Işım, bu çalışmalar dolayısıyla seçmen listeleri ve listelerdeki demografik dağılımla yakından ilgilenmiş. Bağcılar'da başlangıçtaki nüfus profilinin zamanla köklü bir değişime uğramadığının altını çizen Işım, hangi şehirden gelenlerin daha çok hangi mahalle ya da semtlerde bulunduğunu şöyle anlatıyor:

"Bağcılar'da Anadolu'nun en çok şu illerinden gelenler bulunuyor: Kastamonu, Sinop, Ordu, Giresun, Sivas, Tokat, Kars... Kars derken, o zamanlar Iğdır'la Ardahan'ın da Kars'a bağlı olduğunu hatırlatayım. Bağcılar'a daha çok buralardan göç gelmiş. Doğu'ya baktığımızda Malatya ve Bitlis vardır. Göçten önceki köy nüfusu ise daha çok Balkanlar'la, Bulgaristan ve Selanik'ten gelen vatandaşlardan oluşuyor."

Mahmutbey'i Anadolu büyüttü

Işım, Bağcılar'ın Bağcılar haline gelmesinin, şehirleşmesinin ve yerleşim merkezi olmasının Anadolu'dan gelen göçle sağlandığı tespitinde bulunuyor ve ekliyor:

Mahmutbey meydanı ve Bekçi Hüseyin Özbir (Mahmutbey Selanikliler Derneği)

Faik Işım

"Bağcılar'ın bütün köyleri Anadolu'dan gelenlerle büyüdü. Mesela, Mahmutbey nahiye iken gelişmişti. Giresunlu gelmiş, Karşıyaka dediğimiz yere yerleşmiş; Ordulu gelmiş, Sanayi dediğimiz yere; diğeri Kars'tan gelmiş, Soğuksu dediğimiz yere... Mahmutbey böyle böyle büyümüş. Burayı büyütenler daha önce orada oturanlar değil, Anadolu'dan göçle gelen insanlardır. Kimisi geçim için orada iş bulmuş, kimisi ucuz arsa; kimisininse hemşerisi orada... Bütün Bağcılar böyle büyümüş. 'Bağcılar nasıl kuruldu, nasıl gelişti?'nin doğrusu budur."

Mahmutbey'in yerlilerinin sayısal olarak azaldığına ve arsaların el değiştirmesiyle burada oturan eski nüfusun küçüldüğüne dikkat çeken Işım, aynı durumun Anadolu'dan gelenler için geçerli olmadığını vurguluyor. Işım, yerli halk ile Anadolu'dan gelenler arasındaki bu farkı şöyle ortaya koyuyor:

"Bağcılar'ı asıl oluşturan Anadolu'nun münferit bölgelerinden göçle gelen insanların yapıp, yaşadığı evler, aldığı araziler, kurduğu işler ve getirdiği hemşerilerdir... Bir de o dönemler Bağcılar'da akrabalık ve hemşericilik bağları çok güçlüdür. Mesela, Giresunlu bir kardeşimiz gelmiş, daha sonra yirmi-yirmi beş hane olmuşlar. Belli ki çevresi de onun izinden gitmiş. Giresun'un herhangi bir köyünden Bağcılar'a, Mahmutbey'e gelen bir insan, daha iyi bir yaşam standardı yakalamış ki, o insanların hepsini getirip, çevresine yerleştirmiş. Şimdi üçün-

Mahmutbey'e Anadolu'dan ilk göç 1970'li yıllarda Karadeniz'den olmuştur. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

cü kuşak bulunmaktadır Bağcılar'da. Birinci kuşak kazanıp, ikinci kuşağı eğiterek meslek sahibi, ikinci kuşaksa üçüncü kuşağı bürokrat ve akademisyen yapmaya çalıştı."

Önce Bakırköy'e yakın mahalleler doldu

Bağcılar'da tarlaların parsellenmesiyle oluşan yerleşim öbekleri bir süre sonra mahalleye dönüşmüştü. Aynı memleketten gelenler aynı yerden arsa ya da ev aldıklarından, belirli mahallelerde belirli bir şehirden gelen nüfus yoğunlaşması olmuştur.

1975'te Bağcılar'a gelen Feyzullah Gümüştekin'e göre, o yıllarda bölgeye yerleşenler çoğunlukla Bayburtlulardı. Bayburtlular özellikle Çınar ve Yıldıztepe mahallelerinde bulunuyordu. Bu bölgenin tercih edilmesinin en önemli sebebi Bakırköy'e yakın olup minibüsle ulaşım imkanının bulunmasıydı. Yine ona göre Gümüşhaneliler aynı bölgeye ve Parseller'e 1972'de gelmeye başlamıştır. Aynı şekilde, ilk dönemlerde Çiftlik taraflarına da Güneydoğu'dan, sözgelimi Adıyaman'dan gelenler vardı. Bunların Çiftlik tarafını tercih etmelerinin sebebini ise şöyle açıklıyor Gümüştekin: "Bunlar dere kısımlarını tercih ediyorlardı. Çünkü böyle korunaklı yerlere memleketten alıştıkları."

Bağcılar merkezde ise Sivaslılar ağırlıktaydı. Sivaslıların Tabya tarafında da yoğun olduğunu kaydeden Gümüştekin, şöyle devam ediyor:

"İbrahim Ethem Camii'nin oralara Sinoplular yerleşmişti. Biraz daha aşağıya indiğimizde, Kastamonulular vardır. Şimdi Karabayır Mahallesi'ne düşüyor. Karaköseliler vardır; Karslıyız demiyor, Erzurumlu-yuz diyorlardı."

Mahmutbey'e ilk göç Karadeniz'den

Mahmutbey'in yerlilerinden Mahmutbey Selanikliler Derneği Başkanı Fuat Sarp da Anadolu'dan Mahmutbey'e ilk göçün 1970'li yıllarda Karadeniz bölgesinden olduğunu doğruluyor. Sarp'a göre ilk önce Kastamonulular gelmiş. Mahmutbey'in Karşıyaka bölgesine ise Doğu Türkistan'dan göç eden ve bir süre Anadolu'nun ve İstanbul'un muhtelif bölgelerinde yaşayıp en son burada karar kılan Türkistanlı hanelerin geldiğini anlatan Sarp, "Mahmutbey daha sonra, yani 80'li yıllardan sonra da ülkemizin çeşitli illerinden göç alarak şu andaki nüfusa ulaştı" şeklinde konuşuyor.

Bağcılar'ın iki büyük göç dalgası

Mehmet Meral, 1970'lerde hafif bir şekilde gerçekleşen göç dalgasından sonra ikinci bir göç dalgası-

Önce Bakırköy'e yakın mahalleler doldu. (Gürsün Er Arşivi)

nın başladığını, bunun da 1980'li yıllarda ve Turgut Özal döneminde olduğunu söylüyor. "İkinci göç dalgası" diyor Mehmet Meral, "Özal'ın hükümet olmasıyla başladı. Özal zamanında Türkiye'nin içeriye ve dışarıya açılması, sanayicilerle, çalışanlara güven vermesi, Türkiye adeta yeniden doğuyormuş gibi bir hava estirdi. Herkes ileriye bakmaya başladı. Arsa ve ev borçlanmalarını daha rahatlıkla yapabildi. Ve ileriye dönük borçlanmalar içerisine girdi."

Mahmutbey'in durağan kaderinin MİA alanı ilan edilmesiyle değiştiğini vurgulayan Meral, "MİA alanı da ne demek? diyorduk. Sanayicilerin büroları buralara gelip, plazalarla, modern binalar yapılacak demekmiş. Bu da arsaların pahalalanmasına ve dolayısıyla Anadolu'dan göç eden insanların alamamasına yol açtı. İSTOÇ, İkitelli Organize Sanayi, Keresteciler Sitesi, Demirciler Sitesi vs kuruluyordu. Böyle bir canlılık başlamıştı Özal'ın gelmesiyle. Özal şehirleşme planında bir renk kattı Türkiye'ye" diye konuşuyor.

"Malatyalılar 70'ten sonra geldiler"

1965'te Yenigün Mahallesi'nin bulunduğu bölgeden arsa alan Abdullah Topçu, "Ben geldiğimde ma-

hallede üç tane gecekondu vardı" diyor. Kendinden önce mahalleye yerleşen bu üç haneden ikisinin Kastamonulu olduğunu belirten Topçu, Yenigün Mahallesi'nin genellikle Karadenizli olduğuna, en fazla da Kastamonuluların bulunduğuna değiniyor. Topçu, "Malatyalılar da vardı, ancak onlar 70'lerden sonra geldiler" bilgisini veriyor.

1970'e kadar mahalleden arsa alıp tek katlı ev yapanların oldukça fazla olduğunu anlatan Topçu, "70'e kadar üç katlı, dört katlı bina yoktu burada. Herkesin evinin önünde bahçesi ve ağacı vardı. Hatta benim evin önünde de elma, armut, şeftali ve dut vardı, bahçe vardı" diyor.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden özellikle 1990'la birlikte çok büyük göç yaşandığına değinen Topçu, "Aşağı yukarı 1990'a kadar Doğu'dan kimse yoktu burada. Doğulu olarak bir camcılar, Akkaya Cam vardı. Onlar da Erzincanlıydı. Öyle Batman'dan, Diyarbakır'dan kimse yoktu" diyor. Topçu, 1990'la birlikte özellikle Batman'dan gelenlerin sayısında büyük artış görüldüğünü belirtiyor.

Topçu, bu göçle sebebini şöyle anlatıyor:

"Batman'dan çok göç geldi. Özellikle Kozluk ilçe-

sinden... Bizim mahalledekilerin yüzde 90'ı Kozluk ilçesindendir. Ben sorardım kendilerine, 'Kozluk'ta kimse kaldı mı?' diye. O zaman terör yüzünden köyleri boşaltmışlardı. Onlar da 'Köylerden şehre indirdiler bizi, şehirde aç kaldığımızdan, mecburen geldik' derlerdi."

Topçu, böylece Bağcılar'ın Doğu'daki terör olayları sebebiyle de göç aldığıının altını çizmiş oluyor.

"Göç 60'larda ağır, 70'lerde hızlı idi"

Babası Refik Ceyhan'la birlikte 70'li yıllarda Bağcılar'da inşaat işlerinde çalışan Mehmet Ceyhan ise Bağcılar'a göçü iki bölüme ayırıyor. Ona göre bölge 1965-70 yılları arasında yavaş yavaş göç almaya başlamıştı. Bu yavaşlık sebebiyledir ki, bu göç, "ağır göç" olarak nitelendirilebilirdi. 1970'ten sonra ise bölgede hem emlakçı dükkanları, hem de tarlaların parsellenmesi artmaya başladı. Arsa satışlarına paralel olarak ev yapımları da çoğaldı. Bu nedenle de göç, özellikle 1975'ten itibaren hızlandı. Mehmet Ceyhan bu dönemin niteliklerini şöylece sayıyor:

"1975'ten sonra göç biraz daha fazlalaştı. Zaten 1975-85 yılları arasında, yani on sene içinde, artık buralar tamamen şantiye oldu. Çınar Mahallesi, Barbaros, Fatih, Yenigün mahalleleri... Trabzon'dan, Sivas'tan, Malatya'dan, Bayburt'tan, Gümüşhane'den, Ordu'dan, Samsun'dan göçler oldu. Buralar öyle bir hal aldı ki, her taraf inşaat doldu."

1974'te MSP'den Yeşilbağ belediye başkan adayı olan Refik Ceyhan, Bağcılar'ın demografik yapısını bir cümleyle özetliyor: "Anadolu'nun her tarafından adam vardır burada. Nereyi sayarsan say, var."

Elazığlı Resul Erdem de 1977'de yerleştiği Bağcılar için çok önemli bir tespitte bulunuyor. Ona göre Bağcılar'ın her yerinde Sivaslı, Kastamonulu, Samsunlu, Ordulu, Giresunlu, Erzurumlu, Bitlisli, Malatyalı bulunabilir. Ama Bağcılar'da Ege illerinden kimse yok gibidir. Bu sebeple de Erdem, "Bağcılar'a Ege bölgesi hariç her yerden insan geliyordu" diyor. Yine Erdem'e göre, Bağcılar en fazla göçü 90'lı yıllarda almıştır.

"70'ten sonra büyük hücum oldu"

Yenigün Mahallesi sınırları içinde kalan Parseller'e 1967'de gelen Kastamonulu Nazım Çiftçi, o yıllarda

Parseller'de 15-20 hanenin ancak bulunduğunu belirterek, bu hanelerde de her yöreden insanın oturduğunu ifade ediyor. Çiftçi, bölgeye gelen Trakyalılardan ilk defa bahsederek, "Bizim geldiğimiz dönemde burada, her yöreden insan vardı. Sivaslı, Trakyalı, Trabzonlu... Genellikle de Trakyalılar... Ben onların içinde büyüdüm, gider geldik birbirimize. Bu yüzden şivem de biraz onlarınkine benzer, çünkü hep iç içeydik. Zaten beni de onlara benzetirler" diye konuşuyor.

Çiftçi, Bağcılar'a göçün 70'lerle birlikte hızlandığını, o döneme kadar bölgede pek fazla kimsenin bulunmadığını kaydederek şöyle devam ediyor:

"1970'den sonra birden halk hücum etti, ani bir gelişme oldu ve buralar kalabalıklaştı, Bağcılar'ın merkezine kadar. Aynı şekilde, 1974'te Barbaros Mahallesi'ne geldiğimde orası da bayağı kalabalıklaşmıştı. Barbaros Mahallesi'nde genellikle Sivaslılar birinci sıradaydı. Onlardan sonra Sinoplular, Çorumlular, Kastamonulular geliyordu."

Anadolu'dan göç 70'lerde hızlandı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Göçle birlikte plansız yapılaşma da arttı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Nazım Çiftçi gibi Trakya'dan Bağcılar'a olan göçten bahseden bir isim de Vasfiye Badem'dir. Vasfiye Badem'in kendisi de 1972'de Edirne'den Bağcılar'a gelip yerleşmiş. Badem, buraya geldiğinde hangi yöreden insanların bulunduğunu anlatırken, "Sivas, Erzurum, Kars... Her yerden... Trakya'dan da epey vardı" diyor.

Başlangıçta Sivaslı, Karslı ve Karadenizli vardı

Bağcılar'ın kurucu kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu göreve başlar başlamaz, Bağcılar'ın demografik yapısıyla ilgili bir araştırma yaptırır. Araştırmaya göre Bağcılar'a en çok Sivas, Kars ve Karadeniz'den insanlar gelmiş. "Karadeniz'i" diyor Hacımustafaoğlu, "bölmüyorum, bölge olarak söylüyorum, Karadeniz 3. sıradaydı. Sivas ve Kars ise ilk iki sıradaydı. Ondan sonra da Anadolu'nun tüm illerinden gelenler vardı. Bitlis'ten, Mardin'den, Iğdır'dan, Ardahan'dan, her yöreden insan mevcuttu."

Bağcılar'a yurtdışından kaçak işçi göçü

Hacımustafaoğlu, 90'lı yıllarda Bağcılar'da Romanya'dan gelen kaçak işçilerin de yaşadığına dikkat çekerek başından geçen ilginç bir olayı şöyle anlatıyor:

"Bir gün muhtarlardan biri şöyle bir ihbarda bulundu. Ve dedi ki, bizim evin karşısında, 3 katlı, eski bir binadan bozma bir apartman var. Orayı yabancı bir gruba kiralamışlar, hepsi erkek. Akşam 4 otobüs getirip bırakıyor, sabah gelen 4 otobüs, tıka basa doldurup götürüyor; en aşağı 300 kişi. Biraz abartılı geldi, emniyete talimat verdim: Akşam yorgun gelir-

ler, o saatte toparlayıp perişan etmeyin. Sabah 7'de gidiyorlarmış, 6:30'da gidip tedbir alın. Otobüsler gelsin, evlerden çıkanların otobüslere binmelerine izin verin, sonra da alıp karakola götürün, dedim.

Muhtarın iddiası gerçekten doğrudu; 300 küsur kişiyi üç-dört otobüse bindirip emniyete götürmüşler. Sabah emniyet müdürü telefon ediyor, '300 küsur kişi var, hepsi de Romen vatandaşı, çalışmaya gelmişler, fabrikalarda çalışıyorlar toplu olarak...' O zamanın parasıyla öğle yemeği ve ayda 200 lira gibi çok cüz'i bir paraya çalışıyorlarmış. Tabii ki Bağcılar'ın tekstil atölyelerinde...

Emniyet gelip, 'Bunları ne yapacağız?' diye sordu. 'Paralarını vakıftan ödeyip, otobüsleri eskortla beraber Romanya'ya sınır dışı edilecek şekilde Edirne bölgesine kadar gönderin' dedik. Hepsi üzgün ve perişanmış. 'Çalışmak için, ekmek parası için geldik' diye sızlanıyorlarmış.

O zamanlar Bağcılar'a Anadolu'nun çeşitli yerlerinden değil, yurtdışından dahi gelenler vardı. O vakit henüz Avrupa Birliği söz konusu değildi bu ülkeler için. Avrupa'dan, Doğu Blok'u ülkelerinden gelen çok işçi vardı. Ve tabii ki çoğu da kaçaktı."

Sürekli göç alan ilçe...

Bağcılar'ın ilk emniyet müdürü İrfan Özer, ilçeye bir günde bin hanenin geldiğini dahi hatırlıyor. Bağcılar'ı "sürekli göç alan yer" olarak niteleyen Özer, belirli illerden gelenlerin belirli yerlerde yoğunlaşmasını *gettolaşma* olarak nitelendiriyor. Özer, "Bir yerde Siirtliler, bir yerde Karadenizliler, bir yerde Sivaslılar... Yani her gelen kendi hemşerisini getirerek, orada bir gettolaşma oluşturulmuş. Ben Bağcılar'a gittiğimde Sivaslılarla Karadenizliler yoğunluktaydı" diye konuşuyor.

Bağcılar'da daha çok Doğu kökenlilerin bulunduğu işaret eden Özer, hemşehricilik duygusunun ilçeye olan göçün belirleyici unsurlarından biri olduğunu kaydediyor. "Adam" diyor İrfan Özer, "keçisini de beraberinde getirmiş, sürüsünü alıp gelmiş. İsim de söyleyeyim size: Resul Kayatuzu, şimdi iş adamıdır. Buraya gelirken 350-400 koyunıyla birlikte gelmiş, çünkü her taraf boş arazi... Sonradan Göztepe'nin muhtarı oldu; çok mükemmel ve ahlaklı bir iş adamı." diye anlatıyor.

Bağcılar'ın demografik fotoğrafını bir sosyolog gibi çeken Avukat Abdullah Arar, sözkonusu demografik yapının, kendisinin üniversiteye başladığı 1982 yılındaki durumu hakkında şu gözlemlerde bulunuyor:

“Bağcılar’ın daha çok Güneşli semti ile şimdi Bağcılar Meydan’ın olduğu yerde göçmenler vardı, bunlara yerli tabir edilirdi. O dönemde bizim bulunduğumuz Yıldıztepe Mahallesi ile İnönü Mahallesi’nde ve karşıda genellikle Trabzonlu, Rizeli, Gümüşhaneli, Ordulu, Bayburtlu ve Sivaslılar yaşırdı. Bir anlamda bugünkü İstanbul profilinde göç almıştı, vilayetlerin bir mozağıydı. Oturduğumuz semt genellikle Karadeniz ağırlıklıydı.”

Bağcılar’da ‘Ensar ruhu’ var

Abdullah Arar, Bağcılar’ın sürekli göç alan bir ilçe olmasını, “Ensar ruhuna” sahip olmasına bağlıyor. Bugünkü Bağcılar ilçesini oluşturan bölgenin “mübadele ile gelenlere, Bulgaristan’dan muhtelif zamanlarda göç edenlere ve nihayet Suriye’den kaçanlara” kucak açtığının altını çizen Arar, Bağcılar’ın gerçekten “bir göç merkezi”, “bir sığınma limanı” olduğunu söylüyor. Arar, bu konudaki görüşlerini şöyle açıklıyor:

“Mübadeleyle gelen, Bulgaristan’dan göçen ve bu-

Abdullah Arar

gün de Suriye’deki zulümden kaçan kardeşlerimizin İstanbul’da en çok yerleştiği yer burasıdır. Aynı şekilde yurt içinden, muhtelif illerden gelenlerin olduğu bir Türkiye mozağıdır Bağcılar. Her ilden insan vardır burada. Bir kısmı daha yoğundur, bir kısmı ise daha az... Bağcılar’ın kaderi adeta göç ve hicretten ibarettir. Bağcılar gerçekten de bir göç merkezi ve sığınma limanı olmuştur. Kısmen geçici durak haline gelmiş, kısmen de kalıcı mesken ve yurt edinilmiştir.

Bağcılar bir göç merkezi, sığınma limanı olmuş, kısmen geçici durak haline gelmiştir. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'a gelenlerin burayı tercih etmelerindeki en önemli etkenlerden biri de arsa fiyatlarının uygunluğuuydu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Ama bir şey var: Eğer Bağcılar 'Ensar ruhunu' taşımamış olsaydı Bağcılar'da yaşayan yerliler, Anadolu'dan gelip buralarda mesken tutmuş insanlar, Bulgaristan'dan gelenler ve şimdi de Suriye'den gelen dindaş ve soydaşlarımız, burada barınamazlar veya barınmaları kolay olmazdı. Ben Bağcılar'ın başka ülkelerden gelenlere ev sahipliği yapmasını, Bağcılar halkı ile Bağcılar'da yaşayanların büyük bir alicenaplığı olarak görüyorum.”

Terör de göçün artış sebeplerindendir

Yıldıztepe Camii'nde imam-hatiplik yapan Selami Bilgili, o dönemde kendi bölgesindeki insanların daha ziyade Bayburt, Gümüşhane ve Sivas'tan göç edenlerden oluştuğunu kaydediyor. Bilgili, “En çok Sivaslılar geliyordu. Bunu seçimlerde görmüş ve Feyzullah Bey'le bir analizini de yapmıştık. En çok oyu olanlar Sivaslılardı. Ondan sonra Bayburtlularla Gümüşhaneliler; arkasından da Erzurumlular geliyordu. 80'li yıllardan sonra göç ağırlıklı olarak Güneydoğu tarafından gelmeye başladı” tespitinde bulunuyor.

Bilgili, Doğu illerinden Bağcılar'a olan göçü terör

olaylarının tetiklediğini vurgulayarak, köylerin terör yüzünden boşaltılmasıyla insanların şehre, şehirde de ayakta durabileceği ilçelere göç ettiğine işaret ediyor. Bilgili, göçü tetikleyen diğer sebepleri ise şöyle özetliyor:

“Göçü tetikleyen, hızlandıran sebeplerden birisi de şudur: İnsanların geliri arttı. Anadolu'da üç ay yaz olur, ekersin tarlayı, dolu vurur, iş biter. Ama burada öyle mi?.. Aklı başında olan, vaktinin kıymetini bilen insanlar burada çok zengin oldular. Bu da diğerlerini tahrik etti. 'Filan İstanbul'a gitti, bak taş topağı altınmış meğer' şeklinde bir tahrik ve teşvik unsuru, bunun sonucunda da akın oldu.”

İş potansiyelinin olması göçü tetikledi

Hayrettin Kaya, Bağcılar'a olan aşırı göçün sebebi ni semtin sahip olduğu iş potansiyeline bağlayarak, “Anadolu'dan gelen insanlar için iş sahası lazımdı. Konfeksiyon atölyeleri emek yoğun işler olduğundan Anadolu insanları buralarda iş buldu. Bu da göçü adeta tetikledi. O zamana kadar Bağcılar'ın nüfusu, diyelim ki 70-80 bin iken, sonrasında katlanarak artmaya başladı” tespitini yapıyor.

Bağcılar'ın 1992'den itibaren, ama özellikle de Recep Tayyip Erdoğan'ın 1994'te İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmesiyle modern bir altyapıya kavuştuğuna işaret eden Kaya, bunun da hem iş alanlarının, hem de o işlerde çalışacak insanların gelişini hızlandırdığını ifade ediyor.

“Arsa ucuz olduğundan buraya geldiler”

Celal Toprak ise 80'li yıllarda Bağcılar'ın merkezi ile Çınar Mahallesi, Mahmutbey ve Güneşli'de göçmenlerin yaşadığını hatırlatarak, Anadolu insanlarının da yavaş yavaş gelmeye başladığını anlatıyor. Toprak, Anadolu insanının Bağcılar'ı tercih etmesinin esas sebebi olarak arsalarının ucuzluğunu gösteriyor. Toprak, “Arsa ucuz ve çok olduğu için Anadolu'dan göçenler Bağcılar'ın hemen tüm mahallelerine yerleştiler. Özellikle Merkez, Çınar, İnönü ve Yenigün Mahalleleri... Bu civarlara Karadenizliler, Sivaslılar, Kastamonulular geldi. Bayburtlular ve Erzurumlular geldi. Bu şekilde bir nüfus artışı oldu” tespitini yapıyor.

İstanbul'un iç kısımlarında hem sanayinin bulunmadığını, hem de konutların çok pahalı olduğunu kaydeden Toprak, şunları ekliyor:

“Anadolu'dan göç edenlerin buralardan yer alması da, ikamet etmesi de mümkün değildi. Sanayi nerelerde vardı? İstanbul'un dışındaki ilçelerde... Bun-

lardan biri de Bağcılar'dı. Mahmutbey sanayi ve iş yeri... Bağcılar'daki binaların altları küçük küçük tekstil atölyeleri... Doğu ve Güneydoğu'daki terör olaylarıyla, İç Anadolu'daki tarla ve gelir yetersizliğinden dolayı buralara göç eden insanlar buralarda iş bulabiliyorlardı. Dolayısıyla göçün sebeplerinden biri Anadolu'daki terör olayları, diğeri işsizlik, bir diğeri de burada kısa sürede iş ve ucuz ev bulunması...”

Sosyal yardımı duyan geliyor

Çınar Mahallesi'nin oluşumunda büyük emeği geçen emekli muhtar Memduh Delice, aynı memleketten insanların aynı mahallelere yerleşmesinin sebebini başka bir nedene dayandırıyor. Ona göre, özellikle Bağcılar'ın belediye olmasından sonra iyileşen sosyal yardımlar, Anadolu'daki insanların buraya gelmesinde önemli bir etken olmuştu. Daha önce gelip de bu sosyal imkanlardan yararlananlar, durumu memleketlerinde zor şartlar altında geçiren akrabalarına anlatıp onlara da gelme çağrısında bulunmuşlardı.

Bu durumu şöyle anlatıyor Delice:

“Adam Bitlis'ten gelmiş buraya. Açıyor telefonu, ‘Dayıoğlu, traktörü falan sat, çiftçiliği bırak, burada maaş var, size kiralık ev bulduk’ diyordu. Böylece akrabalarını da çekmeye çalışıyordu.”

Belediyelerin artan sosyal yardımları insanları Bağcılar'a çeken başka bir etkendi. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Çınar Mahallesi'ne yönelik göçü değerlendiren Memduh Delice, "Çınar Mahallesi'ne son 10 yıl içerisinde 10 bin hane geldi. Bugün Çınar Mahallesi'nde 30 bin hane yaşıyor. Ben muhtar olduğumda 2.100 haneydi, 30 bin hane oldu. Çınar Mahallesi'nin nüfusu zaten 50 bin, yani ancak 50 bin kişiyi kaldırır. 55-60 bin yaparsanız balon patlar. Zaten İller Bankası da burası için şehircilik planlaması yaparken 50 bin nüfusa göre yapmış ve altyapıyı ona göre ayarlamış. Bu, bütün mahalleler için geçerlidir. İller Bankası Eminönü'ndeydi. Çınar Mahallesi kurulduğunda gidip görüştük, planı yaparken Bağcılar'a gelerek, helikopterle fotoğraflarını çektiler. Helikopterle çekilen fotoğrafları aydınlar kâğıtlarının üzerine koyup, planları öyle yaptılar. Peki ne kadar tuttu diyebilirsiniz. Bana göre tutmadı" tespitinde bulunuyor.

"Sosyal belediyecilik göçü teşvik etti"

Bağcılar'da yıllarca siyasetle uğraşan ve ilçe başkanlığı yapan Cahit Can'a göre, 80'li yıllarda Bağcılar'a en çok Sivaslılar gelmişti. Onları Kastamonu, Giresun, Ordu, Malatya ve Sinop'tan gelenler takip etmişti. "Sinop'un merkez nüfusu" diyor Can, "henüz 40 bin olmadı. Ama İstanbul'da 400 bin Sinoplu vardır. Sivas ise hâlâ birinci durumda."

Memduh Delice'nin sosyal belediye politikalarının göçü teşvik ettiği görüşüne Cahit Can da katılıyor. Can, bu konuda şunları söylüyor:

"Bizim sosyal politikalara verdiğimiz önem biraz fazla bence. Belediyeyi aldığımızdan beri fakir fukarayı kolluyoruz. Galiba Bağcılar bu yüzden fazla göç aldı. Çünkü engellilerle, fakir fukarayla ilgili çok yardımlarda bulunduk."

Can, daha belediyenin kazanıldığı ilk aylarda ve bölüşüm çalışmalarının sürdüğü bir sırada Feyzullah Kırıkkık ile başlarından geçen bir olayı şöyle anlatıyor:

"Feyzullah Bey belediye binasının camından bakıp 'Eyvah, kar yağıyor. Fakirler ne yapacak şimdi?' dedi. Derhal düşündü ve uyguladı. Kütahya Tavşanlı'dan tırlar dolusu kömür getirip fakirlere dağıttık. Fakir fukaraya gıda, asker yardımı... Her türlü sosyal politikaları belediyelerde işletmeye o gün başladık.. Sadece altyapı hizmetleriyle uğraşmadık."

Kacır'a göre göçün sebepleri

Bağcılar'daki siyasi çalışmaların içinde bulunan İstanbul Milletvekili Ünal Kacır da, Bağcılar'ın gelişmesine tanıklık etmiş bir kişi olarak göçün sebeplerini şu şekilde analiz ediyor:

Bağcılar Belediyesi kışın ihtiyaç sahiplerine kömür yardımında bulunuyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın kurucu Belediye Başkanı Kıyıklık, "Sadece altyapı hizmetleriyle uğraşmadık, her türlü sosyal faaliyette de bulunduk" diyor.

"Buradaki insanlar gidip, Bağcılar'daki rahatlığı övdü. Gidiyor, belediye başkanıyla kapıyı vurmada görüşüyorsun, dedi. Varıyor, şu işini böyle yaptırıyorsun; imara müracaat ediyorsun, talebin iki günde çıkıyor, dedi. Bu gibi hususların Anadolu'da konuşulması, bu insanların akrabalarının buraya gelmesine sebep oldu. Bundan dolayı da göç arttı."

"Bir: Bağcılar o dönemin merkezî ilçesi olmayıp, biraz daha kenardaki ilçelerdendi. Kenardaki ilçelere göç eden vatandaşların burada tutunabilmesi mümkündü. Çünkü kenardaki ilçelerde arsa ve kiralara daha ucuzdur. Göç eden insanlarsa yüksek kira veremezler, bir ev yapacak olsalar arsa pahalı olmamalıdır. Bu durum bugün de devam ediyor ve daha kenar yerler göç almayı sürdürüyor.

İki: Bir yerin göç alabilmesi için orada bir istikbal görülmesi gerekir. İnsanlar bakıyor: Buralar daha önce köydü ama şimdi belediye çalışmaları çok güzel. Genel olarak hizmet de geliyor. Projeleri de görüyorlar; metro gelecekmış vs. Bu da tabii göçün nedenlerinden biri oluyor. Gelişme potansiyeli olacak... İnsan, istikbal görmediği yere gelmez."

Ünal Kacır Bağcılar, Güneşli, Mahmutbey, Kirazlı köylerinde göçmenlerin yaşadığını hatırlatarak, Anadolu'dan gelenlerle Bağcılar'ın yerlileri denilen bu topluluklar arasında hiçbir zaman sorun yaşanmadığının altını çiziyor. Kacır, uyum konusunda şunları söylüyor:

"Burada en çok Sivaslılar, Ordulular, Giresunlular, Kastamonulular ve Sinoplular vardır. Daha sonra Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden göç edenler de oldu. Bunlar birbirleriyle hakikaten çok uyumlu geçindiler, geçindik. Herhangi bir problem de olmadı. Şuralılarla buralılar kavga ediyormuş denilmedi, böyle bir grupsal çatışma hiçbir zaman görülmedi."

"Belediyenin başarılı hizmetleri göçü artırdı"

Bağcılar'ın köyden şehre dönüşmesinde büyük payı olan efsanevî başkan Feyzullah Kıyıklık, 1992'de belediye başkanı seçildiğinde nüfusu 400 bine dayanan bir ilçe aldığını belirtiyor. Kıyıklık, sorunları öncelik sıralaması yaparak çözmeye başladıklarının ve bir buçuk yıl gibi kısa bir süre içerisinde de bir başarı hikayesi yazdıklarının altını çizerek, Bağcılar'a göçü artıran sebepler arasında bu başarının da sayılması gerektiğini ifade ediyor.

Başkan Kıyıklık, göçün sebeplerini şu dört şıkta özetliyor:

“Bir: Buradaki insanlar gidip, Bağcılar’daki rahatlığı övdü. Gidiyor, belediye başkanıyla kapıyı vurmada görüşüyorsun, dedi. Varıyor, şu işini böyle yapıyorsun; imara müracaat ediyorsun, talebin iki günde çıkıyor, dedi. Bu gibi hususların Anadolu’da konuşulması bu insanların akrabalarının buraya gelmesine sebep oldu. Bundan dolayı da göç arttı.

İki: Bağcılar’daki sosyal eğitimler... Biz insanlara imkân verdik, meslekî kurslar açtık. Bu kurslardan çocuklar, gençler ve kadınlar faydalanmaya başladılar. Bu kursa devam eden kadın, gidip işyeri açıyor, devletin imkânlarından faydalanıyor. Delikanlı kursa gidiyor, birçok yerde çalışma imkânı buluyor.

Üç: İstanbul içerisinde memur ya da özel sektör çalışanı olarak işe yerleşenler en çok Bağcılar’dan çıkmıştır. Bu da milletin buraya gelmesini teşvik ediyordu. Mesela Boğaz’da ne kadar otel, ne kadar iş yeri varsa, çalışanlarının çoğu Bağcılar’dandır. Niye? Benim birçok müvekkilim vardı, bunlara binlerce insan gönderdik. Gidin, Çorlu veya Çerkezköy’deki fabrikaların çoğunda Bağcılar’ın insanı çalışır. Niye? Ben gidiyordum onlara, yalvarıp yakarıyor, işsizleri gönderiyordum. Mesela Bakırköy, Eminönü, Beyazıt, Kadıköy, Beyoğlu veya Beşiktaş’taki birçok otellerde hep bizim insanlarımız çalışır, biz yerleştirdik bunları işe. Ama önce eğitimlerini veriyor, sonra oralara yerleştiriyorduk. Bu da göçü hızlandırıyordu.

Dört: Bir de sosyal yardımlar vardır: Kömür parası ve gıda veriyorduk. Bunlar da insanları buraya getiriyordu. Evlendiriyor, elbise veriyorduk. Daha Türkiye’de kimse bilmezken, biz fakirler için çarşı kurmuştuk.

İşte bütün bunlar insanları cezbediyordu. Gidelim, oraya göçelim diyorlardı.”

Sözen geldi, Sivaslı göçü arttı

Veli Kurtoglu, 1964’te Almanya’ya işçi alımının başlamasından sonra, çalışma amacıyla yapılan göçün yurtdışına yönelmesinin İstanbul’a olan akını nispeten azalttığı kanaatinde. 1989 yerel seçimlerinden sonra ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinde hangi il kökenli belediye başkanı seçilirse, o ilden İstanbul’a veya o ilçeye büyük göç artışı olduğunu belirten Kurtoglu, göçe farklı bir açıklama getiriyor.

Mehmet Karlı

Kurtoglu, “1989’dan sonra belediyeleri hangi taraf kazanırsa, göç biraz o taraftan ağır basıyordu. Diyelim ki Avcılar’ı Yüksel Çengel aldı, orada Malatyalılar ağırlık kazanmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na Nurettin Sözen gelince, Sivaslılar ağırlık kazandı” tespitinde bulunuyor.

Gelen, akrabasını da getirir

Yavuz Selim Mahallesi’nin Tavukçu Deresi’ne yakın kısmından aldığı arsaya 1975’te evini yapıp yerleşen Gürsün Er, burayı Giresunlu bir emlakçıdan almış. Ama oturdukları sokak tamamıyla kendi memleketinden, yani Samsun’dan gelenlerden oluşuyormuş. Emlakçının Giresunlu olması, satış yaptığı kişilerin de Karadeniz bölgesinden olmasına yol açmış.

Erzurumlu bir ailenin sekiz kızından biri olan Öznur Akın, 1960’lı yılların başında geldikleri Bağcılar’da Bayburtlu, Adapazarılı ve Giresunluların bulunduğunu söylüyor. Akın, “Sonradan bir-iki ev yapılmaya başlandı. Karslılar vardı. Bayburtluları görünce, ‘Aa’ dedik, ‘bizim memleketlilerimiz!’ Sonradan Diyarbakırlılar, Batmanlılar, Manisalılar... çoğalmaya başladı. Bir hızlanma oldu” diye konuşuyor.

1974’te Çiftlik bölgesine yerleşen Samsunlu Enver Tırki’nin evinin etrafında üç tane daha gecekondu vardır. Tırki’nin bu evlerde oturan komşuları, “Karslı, Erzincanlı ve Giresunlu” imiş. Enver Tırki’nin Çiftlik’te arsa alıp ev yapmasını takip eden birkaç yıl içinde on beş-yirmi akrabası daha onu izleyerek arsa alıp buraya yerleşmişler.

Adıyamanlı Mehmet Karlı, 1976'da Kirazlı Köyü'ne taşındığında burada 20 haneye yakın göçmen yaşadığını belirtiyor. Göçmenlerin dışında en çok Karslıların bulunduğunu kaydeden Karlı, "Karslılar, Sinoplu ve Giresunlular vardı. Her taraftan vardı... En fazla da Karslı ve Sinoplu idi" tespitini aktarıyor.

Kemalpaşa Mahallesi'ne yerleşen Bitlisli Fethi Kutas, gelir gelmez akrabalarını Bağcılar'a çekerek hala ve teyze oğullarının beş-altı tane arsa almalarına vesile olmuş. Kutas, "Bizden sonra Ordulular, Erzincanlılar ve Giresunlular geldiler" diyor. Türkiye'nin kuzeyi ve doğusundaki farklı illerden gelme insanların burada "kardeş gibi geçindiklerinin" altını çizen Kutas, "Aramızda bir sorun olmadı. Şu anda Demirkapı'nın çoğu Bitlislidir... Fatih Mahallesi Bitlisli, Kemal Paşa desen yine çoğu Bitlislidir..." diyor

Bilal Yılmaz

"Bağcılar'a Türkiye değil, dünya geldi"

Gümüşhaneli Bilal Yılmaz ise Bağcılar'ın 1 milyon nüfuslu bir ilçe haline gelmesine ilişkin farklı bir tespitte bulunuyor. Yılmaz, "Bağcılar'a sadece Türkiye değil, dünya geldi" diyor. Delil olarak da hızla değerlendirilen Bağcılar'daki yeni rezidanslarla büyük ofis binalarından daire alanların İstanbul ve Türkiye ile sınırlı kalmamasını gösteriyor. Yılmaz'a göre, "Yunanistan'dan dünya kadar daire alanlar ve buraya yerleşenler vardır. Araplardan da çok daire alanlar vardır."

Anadolu insanını şehre alıştıрма merkezi

Bağcılar'ın en büyük talihsizliği, şehirleştirdiği insanları bir süre sonra kaybetmesidir. Bu tespiti yapan Faik Işım, köyden gelip de şehir yaşamının kurallarını Bağcılar'da öğrenen insanların bir süre sonra başka ilçelere göç ettiğini, bu anlamda Bağcılar'ın bir nevi "şehre alıştıрма merkezi" görevi gördüğünü söylüyor. Işım, bu konudaki tespitinin ayrıntılarını şöyle ifade ediyor:

"Bağcılar'a göçle gelen Anadolu nüfusunun yüzde 95'i köy ya da mezradan gelmiştir. Yani hayatı boyunca trafik lambasını ve asfaltı görmemiş, yol nedir bilmeyen, muslukta su içmeyen, evini süpürdüğünde kapısının önünde bir kenara veya dereden aşağı atan insanlar gelmişler. Bu insanlar kendi imkân, kültür ve kapasitelerine göre Bağcılar'a yerleşiyorlar. Burada sosyal, ekonomik altyapısı biraz oluşunca merkeze kayıyorlar. Yerine de başka bir

"Yunanistan'dan dünya kadar daire alanlar, buraya yerleşenler var. Araplar'dan çok daire alanlar var burada."

acemi geliyor. Bu şu demektir: Allah Bağcılar'daki yönetime yardım etsin, acemi er eğitim tugayı gibi gelen vatandaşları şehirleştirmede konusunda sürekli çalışıp didinecek. Adam kent, kent kültürü, eğitim, sosyal sorumluluk gibi konularda biraz bilinçlendiğinde başka bir merkeze kayacak."

"Bakırköy'e bağlı kalsaydı göç almazdı"

Bağcılar Belediyesi'nde ilk dönem meclis üyeliği yapan İbrahim Kırtıl, Bakırköy Belediyesi'ne bağlı kalmaya devam etmiş olsaydı, Bağcılar'ın göç almamış olacağını savunmaktadır. "Çünkü" diyor Kırtıl, "Bağcılar bölünüp müstakil belediye olduktan sonra insanlar yapılan hizmetleri gördüler. Mesela Giresunlular buradaki hemşerilerine bakarak, geldiler. Sivaslılar, Kastamonulular, Siirtliler, Bitlisli-ler, Gümüşhaneliler de bu şekilde geldiler. Sonuçta buraya gelenler, hemşerilerinin aktardığı belediye hizmetlerinden haberdar olarak ve hizmetlerin yükselişini görerek geldiler. Ancak, bugün gelseler Bağcılar'dan kolay kolay yer alamazlar. Artık Bağcılar'dan ufak tefek paralarla yer almak mümkün değildir." Bu arada Kırtıl, Gümüşhanelilerin daha çok Yıldıztepe ve Yenigün mahallelerinde bulunduklarına da dikkat çekiyor.

BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN İLK SİĞİNAĞI

Bağcılar'ın Bulgaristan göçmenlerinden biri ve aynı zamanda ilk kadın muhtarı olan Nevriye Oral, Güneşli'nin 1978'de Bulgaristan'dan büyük göç aldığını hatırlatıyor. Oral, Anadolu'dan Bağcılar'a göçün Bulgaristan göçünün ardından ve 1980'le birlikte başladığına işaret ederek, "Güneşli 1978'den sonra bir göç daha aldı. Güneşli o zaman göçmenlerin oturduğu bir yerd. O yüzden 1978'de göçmenler ilk önce akrabalarının yanına geldiler. Yani 78'de göçmenler çoğunlukla Güneşli'ye yerleştiler. 78'de bir hareket, 80'li yıllarda da Anadolu'dan başka bir hareket başladı. 80, 85, 90 derken artık Güneşli dolmaya başladı" şeklinde konuşuyor.

Bağcılar, 1989'da Bulgaristan'daki komünist rejiminden kaçan göçmenlere de kapılarını açtı. Bu göçmenler, daha önce Bulgaristan'dan göçmüş akrabalarının bulunması sebebiyle Bağcılar'ı tercih ederek buraya geldiler. "Çünkü" diyor Memduh Delice, "burada parçalanmış aileleri vardı. Daha önce amcaları, dayıları ve ablaları gelmişti. Onlar da gelip ablalarının yanına sığındılar. Çoğunlukla eşya ve bagajlarıyla geldiler. Bazıları gitti ama beğenenler burada kaldı. Çınar Mahallesi'ne 500 hane gelmişti. Mesela Merkez Mahallesi 1989'da ciddi göç aldı, Sancaktepe de öyle. Aynı şekilde Çınar, Yavuz Selim; kısmen Hürriyet Mahallesi, Güneşli'nin merkezi, Kirazlı ile Mahmutbey kısmen... O zaman yaklaşık 2.500 kişi geldi. 500'ü Çınar Mahallesi'ne, 500'ü de Merkez Mahallesi'ne, 300 kişi de Sancaktepe'ye gelmiştir."

Delice, 89 göçmenlerinden en az 250-300 hanenin burada kaldığını düşünüyor. Göçmenlerin istihdam zorluğu çekmediğine işaret eden Delice, bunun nedenini de şöyle açıklıyor:

"Kendilerine buradaki akrabaları destek çıktı. Kimisi hemşire, kimisi doktor olduğundan çabuk iş buldular. Göçmenler vasıflıydılar. Doktor, teknik eleman, teknisyen veya mühendis... Bu da işlerini çabuklaştırdı. Diğerleri de şoför veya başka vasıflara sahiptiler. Aralarında vasıfsız olanlara çok az rastlanıyordu. Bu yüzden iş bulmakta zorluk çekmediler."

Memduh Delice

"Kendilerine buradaki akrabaları destek çıktı. Kimisi hemşire, kimisi doktor olduğundan çabuk iş buldular. Göçmenler vasıflıydılar. Doktor, teknik eleman, teknisyen, mühendis... Bu da işlerini çabuklaştırdı. Diğerleri de şoför veya başka vasıflara sahipti. Aralarında vasıfsız olanlara çok az rastlanıyordu. Bu yüzden iş sorunu çekmediler."

Bulgaristan muhacirleri meslek sahibiydi

Halil İbrahim Garip de 1978'deki Bulgaristan göçüyle Bağcılar'a büyük kabilelerin geldiğini belirtiyor. Göçmenlerin gelişiyile arsa satışlarının hızlandığına dikkat çeken Garip, "Gelirlerken beraberlerinde birçok da eşya getirmişlerdi. Motosiklet gibi eşyalarını satıp arsa alır ve kendilerine ev yaparlardı. Çok çalışkan insanlardı" diyor.

Garip, o dönemde getirilen eşyalar hakkında şu bilgileri veriyor:

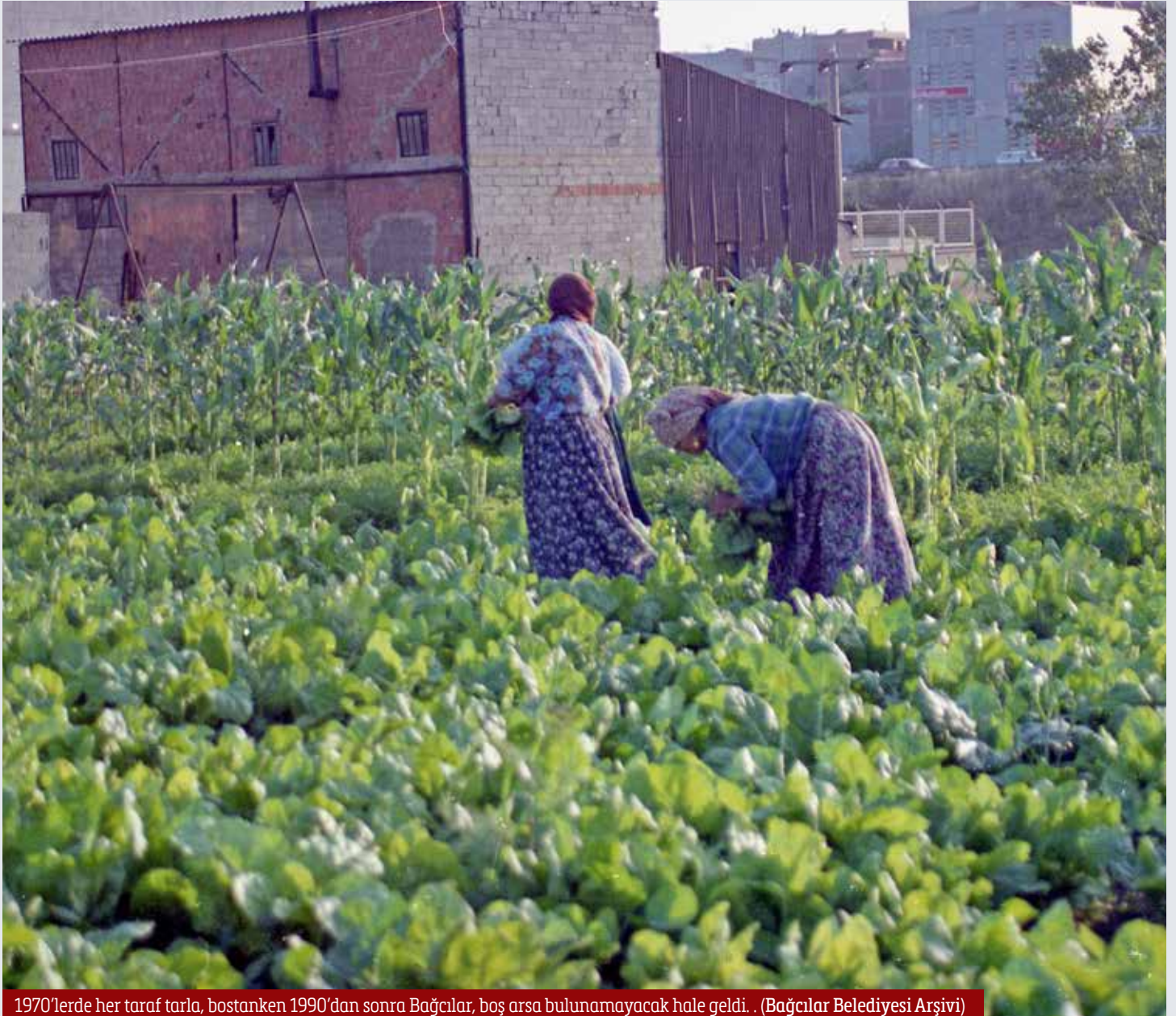
“Sepetli motorlar getirdiler genelde. Motorunu sattarlardı. Sonra bir sürü dinamo motor getirip sattılar. Birçok eşya getirirlerdi, ıvır zıvır; bunları satıp, arsa alırlardı. Hemen de evlerini yaparlardı. Keres-te yoktu. Kalfaya ‘Benim şu betonu at’ derler, sonra da evin diğer kısımlarını kendileri yaparlardı. Göç-men vatandaşlar çok çalışkandı, kadın erkek hepsi muazzam çalışırlardı. Parayı tutar, korurlardı.”

Garip, Bulgaristan’dan çeşitli tarihlerde gerçekleş-en göçlerle gelen muhacirlerin Hürriyet, Bağlar, Barbaros, Güneşli ve Kirazlı Mahallesi gibi mahallelere yerleştiklerini aktarıyor. Bir kısmının da Bursa’ya gittiğini kaydeden Garip, göçmenlerin ço-ğunlukla daha evvel gelen akrabalarının yanlarına

gittiklerini vurguluyor.

Garip’e göre, Bağcılar en büyük göçü 1990’lı yıllar-da aldı. Bunun sebebi olarak Bağcılar’ın belediye olmasını gösteren Garip, 2000’li yıllara girildiğinde Bağcılar’ın tam anlamıyla dolduğunu ifade ediyor. Garip, şöyle diyor:

“Bağcılar, belediye olduktan sonra çok büyük göç almaya başladı. Öyle ki, neredeyse arsa bulunama-yacak bir noktaya gelindi. 1970’lerde, 80’lerde her taraf tarla olup, ekin ekiliyordu. 90’dan sonra ise arsa bulunamayacak hale geldi. Öyle büyük bir göç aldı Bağcılar... 2000’lere gelindiğinde tıklım tıklım doldu diyebiliriz.”

1970’lerde her taraf tarla, bostanken 1990’dan sonra Bağcılar, boş arsa bulunamayacak hale geldi. . (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

BAĞCILAR'A NİÇİN VE NASIL GELDİLER?

İster mübadeleyle, ister Bulgaristan'dan çeşitli tarihlerde yapılan göçlerle, isterse de Anadolu'dan göçle gelmiş olsun, her Bağcılar sakininin kendine özgü bir hikayesi vardır. Bu hikayelerin tek ortak yanı ise, bu gurbetçilerin, rızıklarını aradıkları bu şehirde umut ve refah dolu bir gelecek kurma arzularıdır. Aslında 1960'lardan itibaren Bağcılar'da ilmek ilmek kendi geleceklerini dokuyanlar, aynı zamanda Bağcılar'ın geleceğini de dokumuşlardı. Ne yazık ki bu dokuma Türkiye'nin yaşadığı sosyal, ekonomik ve siyasal dönüşümlerden payını alması sebebiyle, bazen hiç de planlanmayan desenlerin ortaya çıkışına yol açmıştı.

Önce Bayrampaşa, sonra Bağcılar...

Feyzullah Gümüştekin'in Sivas'tan yola çıkıp İstanbul'a gelişinde annesinin büyük rolü olmuş. "Haydi oğlum, biz burada ekini gelinle biçeriz, sen git orada işini ayarla, güzün de evini göndeririz" diyen annesinin sözünü dinleyen Gümüştekin, 2 Ağustos 1969'da İstanbul'a gelir. Lise mezunu olması sebebiyle memurluk arayan Gümüştekin, köylülerinin ısrarı üzerine Şişe-Cam Fabrikası'nda işe başlar. Oturduğu yer Bayrampaşa Altıntepsi'dir; burası hem işyerine yakındır, hem de köylüleriyle bir aradadır.

Biraz para biriktiren Gümüştekin, arsa almaya niyetlenerek emlakçılarla temasa geçer. "Bağcılar Tabya'ya getiriyor, orada buğday tarlalarının içinde arsa gösteriyorlardı. Buralarda, Çınar Mahallesi'nde insan boyunca ekin vardı. Oradan bakarken, şu aşağıdaki ağaçlıkta Bağcılar Köyü görülüyordu. Buralar çok iyi ve verimli köylerdi. Gelecekte şehir olacak demediler. Yine de oralardan, Fatih Mahallesi'nden aldım arsayı" diye anlatıyor.

1973'te evlenerek İstanbul'a gelen Gürsün Er, önce Bakırköy Zuhuratbaba'da, daha sonra da Bahçelievler Cumhuriyet Mahallesi'nde kirada kaldıktan sonra Bağcılar'dan arsa satın alıp kendi evini yapmış. Bağcılar'a gelişine ise babası vesile olmuş: "Rahmetli babam" diyor Er, "emlakçıdan kendisine bir arsa alıyor, bir tane de bize... 1975 yılında... Onun sayesinde arsa sahibi olup, evi yaptık."

"Bayrampaşa'ya yakın diye geldik"

Bağcılar'ın ilçe olmasından sonra ilçe başkanlığı görevinde de bulunan Sinop eski milletvekili Cahit Can'ın Bağcılar'a yerleşmek için ilk adımı atmasına, 1977'de Yüzyıl Mahallesi'nden satın aldığı arsa vesile olur. Can, bu arsayı almasının sebebini şöyle açıklıyor:

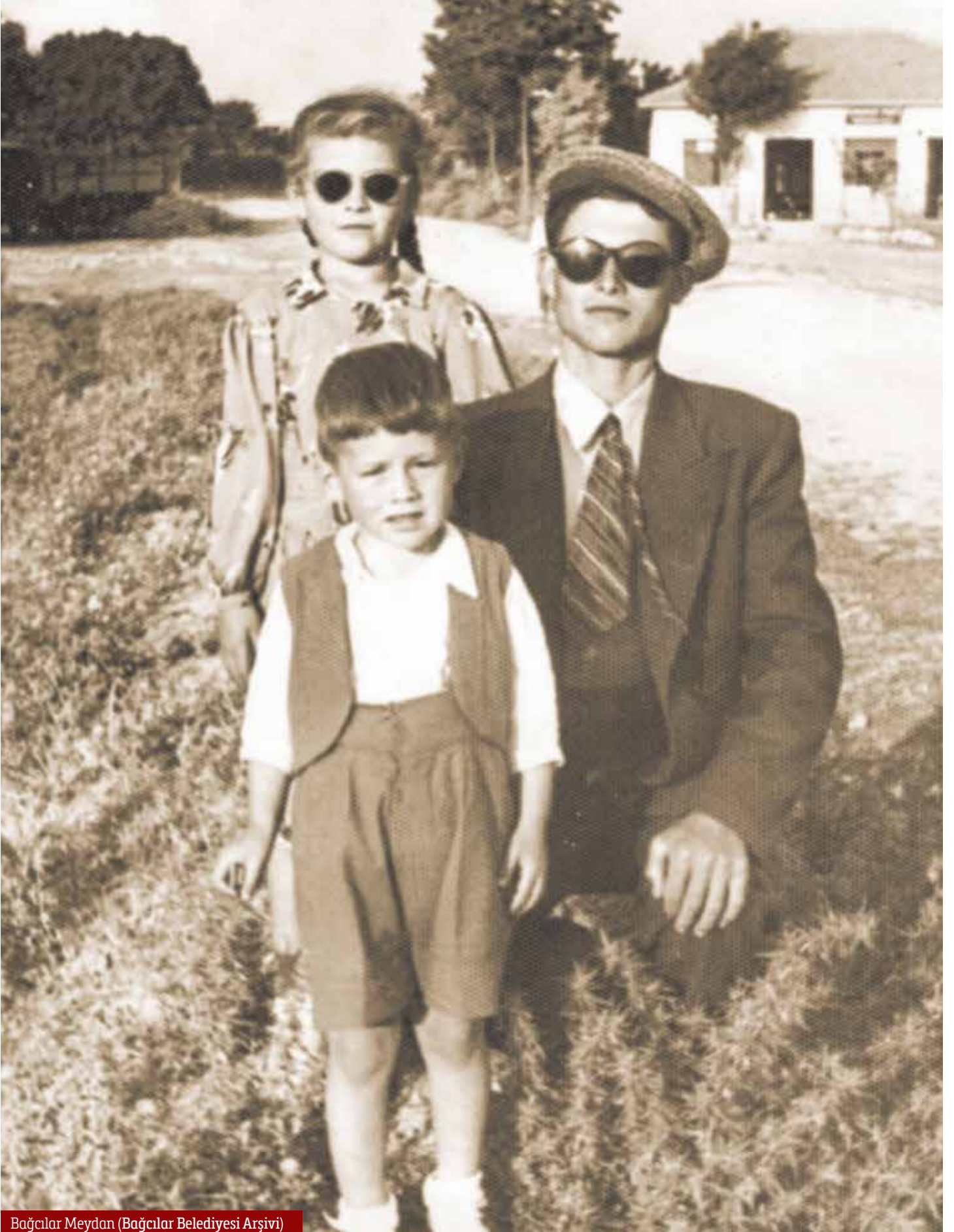
"Eyüp'teki gecekondumuzu satmadan önce bir yer aramaya başlamıştık. Baktık, İstanbul'da en düz arazi ve Eyüp ile Bayrampaşa'ya en yakın yer burasıydı; dolayısıyla burayı tercih ettik. 1979-80'de de kendi binamızı yaptık. 1981'de düğünümüzü yaparak oturmaya başladık."

Yarım asırdır Bağcılar'da yaşayan Mehmet Orhan, buraya 1970'lerin hemen başında gelmiş ve bir-iki yıl kirada oturduktan sonra Bağcılar Caddesi üzerinde bir arsa satın almış.

"İşim Bayrampaşa'daydı"

Çınar Mahallesi'nin muhtarı Memduh Delice de önce Bayrampaşa Murat Mahallesi'ne gelmiş. Çünkü işe orada başlamış. 1974'te askerlik dönüşü Rami'de kendi atölyesini açmış. Bayrampaşa'dan Bağcılar'a gelişi ise 1971'de olmuş. İlk evini, Mahmutbey Köyü sınırları içinde bulunan şimdiki Fatih Mahallesi'nde yapmış. Ancak pek ıssız olan Kemalpaşa Mahallesi muhitiyle günümüzde Kanal D ile Matbaacılar Sitesi'nin bulunduğu bölgeler onu korkuttuğundan, içine sinmemiş. Hatta Matbaacılar Sitesi'nin olduğu bölgede korkunç bir dere varmış, karşıdan karşıya geçemezlermiş. Daha sonraki gelişmeleri ise şöyle anlatıyor Memduh Delice:

"Mahmutbey'den sonra Çınar Mahallesi'ne geldim. Buraları ve kirazlarını gördüm; incir ağaçlarını, bağlarını, cevizlerini... Anneme dedim ki: 'Anne burası tam yaşanacak yer, ne dersin?' Annem de 'Oğlum, zaten burada Selanikliler ve göçmenlerimiz var, tanıdıklar var, buradan bir arsa alalım' dedi. Böylece Çınar Mahallesi'nde bir arsa aldık. Ve buraya 1973'te 140 metrekare üzerine şato tipinde dört odalı, çatılı, kiremitli bir yer yaptım."

Bağcılar Meydan (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

ALTAY DAĞLARI'NDAN BAĞCILAR'A BÜYÜK GÖÇ

Kuşkusuz Bağcılar'a yapılan göçler içinde hikayesi en ilginç olanı, Doğu Türkistanlılarınkindir. Doğu Türkistan'dan 1940'da yola çıkan Kazakların hikayesi, aslında destansı ve tüyler ürpertici bir içeriğe sahiptir. Öraltaylar'dan önce o sırada henüz bölünmemiş olan Pakistan'a, oradan da 12 yıllık bir ikametden sonra İstanbul'a yapılan 10 bin kilometrelik yolculuk, çok zorlu ve sıkıntılı şartlarda, bazen de hayati tehlike altında sürer. Keşmir'den Hindistan'a, oradan da Basra Körfezi'ne gemiyle yapılan seyahat, daha sonra trenle Irak üzerinden Nusaybin'e gelişle sona erer.

Ömer Yiğit, o günleri şöyle anlatıyor:

"Pakistan'ın Karaçi şehrinde toplandık. Buradan bir yük gemisine binerek Basra'ya geldik. Oradan da trenle Bağdat ve Musul'a ulaştık. Musul'da bizi Türkiye'den trenle gelen Türkler karşıladılar. Nihayet Sirkeci'ye geldik. Sirkeci'de bizi İskan Müdürlüğü'nün adamları karşılayıp burada ve Zeytinburnu'nda bulunan misafirhanelere yerleştirdiler. Bir kısmımızı da Tuzla'ya götürdüler. Bize bir-iki sene boyunca zanaat ve Türkçe öğretiler. Mesela ben marangozluk öğrendim."

Misafirhanelerde konuk edilip Türkçe ve zanaat öğretilen Kazaklar, daha sonra devlet tarafından Kayseri, Niğde, Salihli, Konya ve Sultanhan'daki arazilere yerleştirilirler.

Ancak tahsis edilen arazinin artan nüfus karşısında yetersiz kalması, susuzluk ve diğer nedenlerden dolayı Kazaklar, İstanbul Zeytinburnu'nda toplanmaya başladı. Yiğit, bu durumu şöyle özetliyor: "Devletin verdiği araziler yetişmeyince, insanlar şehre gidip gelmeye başladı. Elleri meslekleri vardı. Mesela deri giyim alanında çalıştılar. Böylece gele gide Zeytinburnu'nda toplandılar. Yüzde 80'i buraya geldi."

Zeytinburnu'nda çoğalan Kazaklar hep kiracı olup kira vermek de zor geliyordu. Bunun üzerine aralarında konuşarak, arsa satın alıp bir mahalle kurmaya karar verdiler. Ömer Yiğit'in anlattıklarına göre, Doğu Türkistan'da iken general olan Canaltay'ın önderliğinde arsa arama çalışmalarına başladılar.

Ömer Yiğit

"Pakistan'ın Karaçi şehrinde toplandık. Burada bir yük gemisine binerek Basra'ya geldik. Oradan trenle Bağdat'a, oradan da Musul'a ulaştık. Musul'da bizi Türkiye'den trenle gelen Türkler karşıladılar. Sonra Sirkeci'ye geldik. Sirkeci'de İskan Müdürlüğü'nün adamları bizi karşıladıyıp burada ve Zeytinburnu'nda bulunan misafirhanelere yerleştirdiler. Bir kısmımızı da Tuzla'ya götürdüler. Bize bir-iki sene boyunca zanaat ve Türkçe öğretiler. Mesela ben marangozluk öğrendim."

Aralarında Arnavutköy'ün de bulunduğu birçok yeri dolaşıp tespitlerde bulundular. "En sonunda" diyor Yiğit, "Güneşli'de oturduğumuz bu yeri beğendiler. Beğenmelerinin nedeni de Dokuzoluk'tu. Bu Dokuzoluk'tan devamlı su akardı. Biz nereye gidersek gidelim susuz yaşayamayız diyerek burayı aldılar."

Güneşli'deki arsanın alınması Kazaklar arasında büyük bir sevinçle karşılanır. Sürekli gidip burada piknik yapmaya başlarlar. Nihayetinde de üzerine ev yapılmasına karar verilir.

Ömer Yiğit, ev yapılma sürecini şöyle anlatıyor:

“Bir müteahhit bulundu: Hasan Barış. Ve kendisiyle anlaşmaya varıldı. 300-400 hane yapılacaktı. İşi topluca vermek için konuşular. Evlerin 18 bin liraya ve 81 metrekare üzerine tek katlı olarak yapılması kararlaştırıldı. Müteahhit inşaatı 1972’de başlayıp 1973’te bitirdi. O yıl evler bittikçe buraya gelmeye başladık. Başlangıçta üç-dört hane ancak geldi.”

Kazaklar, yeni kurdukları mahallenin tüm altyapı hizmetlerini de kendileri yapmışlar. “Su ihtiyacımızı” diyor Ömer Yiğit, “Dokuzoluk’tan gideriyorduk. Bir sene de elektriksiz oturduk. Lamba ve lüküs yaktık. Elektrik bir sene sonra aldık; Güneşli’den getirdik, direklerini de biz diktik. Bunun için kendi aramızda para topladık, direkleri dikip telleri gerdik. Kanalizasyon da yoktu, müteahhit her eve bir foseptik çukuru kazdı. Lağım oraya akıyor, dolunca da çektiyorduk. Daha sonra her haneden para toplayarak kanalizasyon kazdırdık. Beton borular döşeyip, aşağıya doğru gönderdik.” Kazaklar, su hattını da kendileri çekmişler. Ve bu hatlarda galvaniz yerine plastik boru kullanmışlar. Su borusunun geçeceği 750 metrelik kanalı da imece usulüyle yine kendileri kazmışlar.

Kazaklar kurdukları mahalleye Kazakkent adını verip dönemin valisi Vefa Poyraz’la birlikte bir de

Kazaklar, Bağcılar’da ilkokul açılışında.

“Hasan Barış adında bir müteahhitle anlaşmaya varıldı. 300-400 hane yapılacaktı. İşi topluca vermek için konuşular. Binaları 81 metrekare üzerine tek kat olarak 18 bin liraya yapması için pazarlık yapıldı. Müteahhit inşaatı 1972’de başlayıp 1973’te bitirdi. O yıl evler bittikçe biz buraya gelmeye başladık. Başlangıçta üç-dört hane ancak geldi.”

açılış yapmışlar. Ancak mahallenin adı daha sonra değiştirilmiş. Ömer Yiğit, “Bilahare Kazakkent ismini silip, olmaz dediler ve Evren Mahallesi yaptılar” bilgisini veriyor.

Kazakların göç haritası

Doğrudan Bağcılar'a gelenler

Mehmet Meral'in hem Mahmutbey'deki Ak Alev Ateş Tuğla Fabrikası'nda çalışmaya başlaması, hem de Bağcılar'a yerleşmesi köylüleri sayesinde olur. Meral, "Fabrikada bizim köyden bir bekçi çalışıyordu, onun sayesinde geldik. Bize 'İstanbul'da fabrikaya gelerseniz size iş verdirtirim' demişti. Biz üç arkadaş geldik. Ben kaldım, diğerleri bir ay çalıştıktan sonra geri döndüler" diye anlatıyor.

Gençlik yıllarında İstanbul'a zaman zaman çalışmaya gelen Bilal Yılmaz ise, Kurtuluş'ta Rum kalfaların inşaat işlerinde üç-dört ay kadar çalışıp Erzincan'a geri dönüyormuş. Yılmaz, 1950'li yıllardaki bu gelişleri hakkında, "İnşaatlarda amelelik yapmak için geliyordum, birkaç ay kazandıktan sonra, babam yaşlı olduğundan dönüp memlekete gidiyordum" diyor.

O dönemde Bağcılar'a birkaç kez giden Yılmaz, memlekette sattığı tarlanın parasıyla buradan küçük bir arsa alır. "Yıldıztepe Camii'nin" diyor Bilal Yılmaz, "karşısındaki fırının arka bitişiğindeki arsayı almıştım. Bir kamyon tutup, divanla, annemi babamı üstüne koydum, malımı canımı kamyonu yükleyip, İstanbul'a geldim. Dokuz ay kirada durdum.

Sonunda aldığım arsada inşaaata başladım. Öncelikle bir bodrum yaptım, binanın tamamını yapana kadar da daireleri sattım. Buraya gelmemin sebebi da Kelkitlilerle Gümüşhanelilerin bulunmasıydı. Bir de nispeten tapulu ve parama uygundu, tanıdıklar da vardı."

"Ucuz arsa var diye Bağcılar'a geldim"

Bitlisli Fethi Kutas ise memleketinden fakirlik sebebiyle gelmiş. 1970 yılında Haznedar'a yerleşen Kutas, arsa almak için Bağcılar Köyü'nü tercih etmiş. Bu satın alış hikayesini şöyle anlatıyor Kutas: "1976'larda, bir yer alalım dedik. Paramıza göre ucuz yer bulamadık. Bir gün vatandaşın biri, 'Bir yerde ucuza arsa var' dedi. Nerede? Bağcılar Köyü'nde.

"Fabrikada bizim köyden bir bekçi çalışıyordu, onun sayesinde geldik. Bize 'İstanbul'da fabrikaya gelerseniz, size iş verdirtirim' demişti. Biz üç arkadaş geldik. Ben kaldım, diğerleri bir ay çalıştıktan sonra geri döndüler."

Göçle birlikte kalabalıklaşan Bağcılar'da sosyal gereksinimler de artmıştı. Bunların bazılarını dernekler üstlenmişti. (Mehmet Meral Arşivi)

Bir pazar günü Güngören'den yaya olarak buraya, Kemalpaşa'ya geldik. Burada arazinin metresi 5 liraydı. Dağ başı diye almadık. Bir sene sonra 35 liraya çıktı. Ertesi pazar, çantamıza peynirimizi, ekmeğimizi koyup Bağcılar'a geldik. Asmalı bir kahve vardı, orada çay içtik. Buralar bomboş araziydi... Güneşli, Kirazlı... Hiçbir şey yoktu. Tâ buralara kadar geldik. Bir çadır vardı, girdim, selamlaştık. Ne yaptıklarını sordum, arsa satıyoruz dediler. Ne kadar? 35 lira; yarısı peşin, yarısı vadeli. Neyse, yalvar yakar 30 liraya aldık. Bir, iki, üç... Biz alınca benim vasıtamla Bitlislilerin çoğu da buraya yerleşti."

"Bir sene dedik, bir ömür kaldık"

Faik Işım 1982 yılından önce de Bağcılar'a gidip geliyormuş, ancak Bağcılar'da oturmaya başlaması 83'te olmuş. Bağcılar Faik Işım'ın hayatına, evlilik sebebiyle girmiş. Elazığ'dan gelen eşi yalnızlık çekmesin diye birkaç arkadaşının bulunduğu Fevzi Çakmak'taki Şişe-Cam Blokları'ndan ev tutan Faik Işım, daha sonra buradan ayrılamamış. "Daireyi" diyor Işım, "bir yıl önce, yani 1982'de tutmuştum. Evlendiğimde oraya geldik. Hanım İstanbul'a alıştıktan sonra gideriz, dedik. Derken, oturduğumuz daire satışa çıktı, onu aldık. Komşularımızı ve Bağcılar'ı sevdiğimizden kaldık, bir daha da gidemedik. O gün bugündür buradayız."

Dede yerleşince torun da yerleşir

Dedesi Bulgaristan'dan göç edip Güneşli'ye yerleşen Nevriye Oral'ın anne ve babası Eyüp'te oturuyormuş. Bu yüzden Eyüp doğumlu olan Oral, babasının Eyüp sokaklarında at arabasıyla buz kalıpları sattığını zor da olsa hatırlıyor. Annesi ise Eyüp'teki Cizlavit (Lastik) Fabrikası'nda çalışıyormuş. Sonra annesi ile babası Güneşli'den bir arsa almışlar. Hafta sonları, anne ve babasıyla Eyüp'ten yürüyerek Güneşli'ye, babaannesiyle dedesinin yanına geldiklerini söylüyor Nevriye Oral.

Nevriye Oral, 1975 yılında yeni evli olarak Bağcılar'a yerleşiyor. Bu yerleşmenin hikayesini şöyle anlatıyor Oral:

"Evlendikten sonra, Urfalı olan eşimle Fındıkza'de'de oturuyorduk. Eşim hem lunaparkta ressamlık yapıyor, hem de üniversiteye hazırlanıyordu. Kiradayız, eşim üniversiteye hazırlanıyor ve yeni evliyiz.

Resul Kayatuzu

"Bir gün işe giderken, Saraçhane'de broşür dağıttıkların gördüm: 'Bağcılar'da arsa ganimeti' diye... Bir tane alıp cebime koydum. Sonra 'Ben gidip, buradan bir arsa alayım, bu kadar senedir İstanbul'dayız, hiç yerimiz yurdumuz yok' dedim."

Annemlerin Gaziosmanpaşa'da evleri vardı. Dediler ki: 'Yanımıza gelin, size bir katkıda bulunalım.' Beyim orayı istemedi, 'Ben Güneşli'yi istiyorum, verilerse oraya gideriz' dedi. 'Eyvah, orası köy, ne yapacağız orada?' dedim. Hem dedemle babaannem de biraz daha yaşlanmışlardı. Beyim, 'Yok, Güneşli'de hem babaannenle dedenin yanında kalırsın, hem de benim gözüm arkada kalmaz. İmtihani kazanamazsam sen orada kalırsın' dedi. Böylece Güneşli'ye yerleştik."

Fatih'ten Bağcılar'a geliş

Çemberlitaş'ta camcı dükkanı açan Resul Kayatuzu, önceleri Fatih'te oturur. Ve Fatih'ten Çemberlitaş'taki iş yerine Saraçhane üzerinden yürüyerek gidip gelir. Kayatuzu, işe yürüyerek gitmesinin yalnızca yol parasından tasarruf etmesini değil, aynı zamanda Bağcılar'la tanışmasını da sağlayacağını hiç bilmiyordu. Bu yürüyüş sırasında karşılaştığı bir tanıtım broşürü hayatını değiştirecekti. Resul Kayatuzu, bu güzel olayı şöyle aktarıyor:

“Arabaya para vermez, yürüyerek giderdim. Ayakkabı da, yol parasını da hesaplıyoruz o zamanlar. Acaba ayakkabı mı pahalı olur, yol parası mı diye... Bir gün işe giderken, Saraçhane’de broşür dağıttıklarını gördüm: ‘Bağcılar’da arsa ganimeti’ diye... Bir tane alıp cebime koydum. Sonra ‘Ben gidip, oradan bir arsa alayım. Bu kadar senedir İstanbul’dayız, hiç yerimiz yurdumuz yok’ dedim. Bir pazar günü doğruca Bağcılar’a gittim. Buraya geldiğimde meydana olduğu gibi ahırlarla dolu olduğunu gördüm.

Neyse, ilanı veren emlakçıya gittim. Sene 1972-73. Emlakçı bizi Maslak Caddesi’ne götürdü. Araba daha aşağıya inmiyor, olduğu gibi tarla... Mecburen yürüyerek gittik. Arsanın biri 150 metrekareydi. ‘Bana yeter’ dedim. Bu 150 metrekare arsayı aldıktan iki-üç sene sonra gelip inşaata başladık. Sanırım 74-75 arası... 1976’da da buraya yerleştim.”

Zorunlu hizmet, gönüllü Bağcılarlı

Ordulu Abdullah Arar, İstanbul’a 1982 yılında gelir. İmam-hatip lisesini parasız yatılı olarak okuduğu için mecburi hizmet görevi olan Arar, Bağcılar’daki Yıldıztepe Yeni Camii’ne imam olarak atanır. Ancak Abdullah Arar’ın diğer mecburi hizmet sahiplerinden bir farkı vardır: Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni de kazandığından, bir yandan da okula devam eder. Bir yıl süre ile Yıldıztepe Yeni Camii’nde imam olarak görev yapan Arar, daha sonra Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nde çalışmaya başlarsa da Bağcılar’dan bir daha kopamaz.

İşyeriyle Bağcılar’a geliş

Elazığlı Resul Erdem, İstanbul’dan önce Adana, Hatay ve İskenderun dolaylarında ceplerlik yapmış. Ancak bu ticaretten beklenen kazancı sağlayamayınca sıkıntılı yıllar da başlamış. Bunun üzerine Erdem, 1976’da İstanbul’a gelerek Bayrampaşa’daki Tuna Çelik fabrikasına girmiş. Fabrikanın Bağcılar’a taşınmasıyla da Resul Erdem’in Bağcılar dönemi başlamış. Erdem, Bağcılar’da Yavuz Selim Mahallesi’ne yerleşmiş.

Halil İbrahim Garip’in Bağcılar’a gelişi ise çalıştığı Motosan Fabrikası’nın Kirazlı Köyü’ne fabrika yapmasıyla olmuş. Daha önce Bayrampaşa Maltepe’de faaliyet gösteren Motosan Fabrikası, yeni fabrikanın yapımı sırasında Halil İbrahim Garip’i Bağ-

cılar’a göndermiş. “Çünkü” diyor Garip, “ben kaynakçıydım. Burada da yeni fabrikanın üst çatıları demirden yapılıyordu. Bizi kaynakçı olarak getirdiler. Ben direkt buraya gelip, çalışmaya başladım. Sanırım tarih 20 Ağustos 1972 idi. 75 yılına kadar da burada çalıştım.”

Bağcılar’a gazete ilanıyla gelmiş

İstanbul’a ilk defa 1954’te gelen Abdullah Topçu, o zamanlar Küçük Pazar’daki bekar odalarında kalırmış. Askerlik sonrasında da Kastamonu’dan bindiği vapurla İstanbul’a gelen Topçu, vapurdan Tophane’de inmiş. Yine memleketten beş-altı kişiyle Küçük Pazar’daki bekar odalarında kalarak çalışmaya başlamışlar. Topçu, Bağcılar ile, *Tercüman* gazetesinde okuduğu arsa reklamları sayesinde tanışmış.

Tiğlioğlu lakaplı bir Rum’dan Bağcılar’da bir arsayı alan Topçu, hikayesini şöyle anlatıyor:

“Köylünün arazisini bir Türk, bir Yahudi ve bir Rum almışlar; üç ortak pazarlıyorlardı. Sonra aralarında anlaşmazlık olmuş, ayrılmışlar. Bu sebepten herkes kendi yerini satmaya başlamış. Ben Rum’un yerlerinden birini aldım. Bizi buraya emlakçı getirdi. Şimdi Uyum Market’in (günümüzde Yenigün Mahallesi’nde) olduğu yer de onundu. Burada cadde yoktu o zaman, patika bir yol olup, at arabaları işliyordu. İşte burayı 30 liraya vermek istedi, ileride burası cadde olacak dedi. Ama benim param yetmedi. Mahalle içinde şimdi oturduğum arsayı 15 liraya alarak iki odalı bir ev yaptım oraya.”

İmam olarak atanmış

Bağcılar’a yön veren kanaat önderlerinden Selami Bilgili, İstanbul’a zaman zaman gelip gidermiş. Daha çok da Boğaziçi’nde, Bebek’te oturan kızkardeşi ile Kocasinan’da kalan ağabeyinin yanına gelirmiş. 1970’li yılların başında da aile Kocasinan’da ticarete başlamış. Selami Bilgili de bu briket-beton ticaretinin içinde yer almış. “Daha önce de” diyor Bilgili, “Bağcılar’a gelmiştim, 1975’te... Bağcılar nasıldı diye soruyorsanız, vallahi çamur deryasıydı. Kocasinan’da ticari meşguliyetimiz vardı. Briket harmanımız oradaydı; beton işleriyle, nalbur işleriyle uğraşıyorduk. Sonra Bağcılar tarafına Bilgiliiler Ticaret’i açtık.”

Bir zamanlar **Dünya** gazetesi ile Matbaacılar Sitesi'nin bulunduğu yer... (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İmam olarak farklı bir yere tayin olunan Bilgili, yeni yerine gitmez ve müstafi duruma düşmemek için de mazeret izni kullanır. Daha sonra müftülüğün devreye girmesiyle, Bağcılar'daki Yıldıztepe Camii'ne atanır. Bilgili, "Bu camiye daha evvel Cezine Camii derlerdi. Cezine, Zihni Küçük'le iki kardeşinin isimlerinin ilk hecelerinden (Celal-Zihni-Necmi) oluşmaktaydı. Ben geldiğimde cami, mescit halindedi, orayı yıkıp, büyük bir cami yaptırdım" diye anlatıyor.

Siyaseten Bağcılar'da olanlar

Kerim Aytekin'in Bağcılar'la tanışması ise 1984-85 tarihlerinde Kirazlı Köyü'nde açılacak Kur'an Kursu vesilesiyle olur. Aytekin, "Ben Bağcılar'da oturmam, iskân etmedim ama haftanın hemen her günü oradaydım. Bağcılar'daki siyasî çalışmalara devamlı surette katılıyordum, gidiyor, geliyordum" diye anlatıyor.

Başkan Feyzullah Kıyıklık ile Kerim Aytekin bir toplantıda

Yeşilbağ Belediyesi yıllarında Bağcılar Meydanı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Akrabalarımız 1970’ten itibaren Bağcılar’dan arsa almaya başlamışlardı. Bu yüzden biz de gidip geliyorduk. O vakit Bağcılar normal bir köy görüntüsündeydi. 1977 yılında mezun olduktan sonra daha fazla gelmeye başladık; çünkü buraya mimarlık bürosu açmıştık. Bu arada Bağcılar, Yeşilbağ Belediyesi adı altında belediye olmuştu. Belediye de merkezdeki küçük caminin yanında bulunan iki katlı bir binadaydı. Bizim büromuz da belediyenin yakınlarındaydı. Meydanda eski çeşmemiz vardı, 1977’de iki mühendis arkadaşla onun karşısında beraber mühendislik hizmeti vermeye başlamıştık. Böylece Bağcılar’la bütünleştik.”

Korkmaz Çoruhlu

“Akrabalar vasıtasıyla geldik”

Korkmaz Çoruhlu’nun Bağcılar’la tanışması, akrabalarının buradan arsa almasıyla olmuş. “Akrabalarımız” diyor Çoruhlu, “1970’ten itibaren Bağcılar’dan arsa almaya başlamışlardı. Bu yüzden biz de gidip geliyorduk. O vakit Bağcılar normal bir köy, çok katlı binaların bulunmadığı, evlerin tek katlı olduğu tipik bir köy görüntüsündeydi. 1977 yılında fakülteden mezun olduktan sonra daha fazla gelmeye başladık; çünkü buraya mimarlık bürosu açmıştık. Bu arada Bağcılar, Yeşilbağ Belediyesi adı altında belediye olmuştu. Belediye de merkezdeki küçük caminin yanında bulunan iki katlı bir binadaydı. Bizim büromuz da belediyenin yakınlarındaydı. Meydanda eski çeşmemiz vardı, 1977’de iki mühendis arkadaşla beraber onun karşısında mühendislik hizmeti vermeye başlamıştık. Böylece Bağcılar’la bütünleştik.”

“Ekonomik nedenlerle geldik”

Hayrettin Kaya ise memleketinden doğruca Bağcılar’a gelenlerden. 1972 yılında Bağcılar’a yerleşen Kaya ailesinin buraya geliş sebebi ekonomik şartlardı. Kaya, “İstanbul’a nazaran Bağcılar bizim için daha uygun şartlar içerdiğinden buraya yerleşmeyi tercih ettik” diyor.

Erzurumlu Gülizar Özdemir ise 1975 yılında kayın-pederi ve ailenin diğer üyeleriyle birlikte gelir Bağcılar'a. Geliş sebebini şöyle açıklıyor Özdemir: "Kaynatamın erkek evlatları fazla olup köydeki arazi de yeterli değildi; biz mecburiyetten şehre geldik."

Erzurumlu bir ailenin sekiz kızından biri olan Öznur Akın ise Bağcılar'a 13-14 yaşlarındayken yerleşmiş. Aile bundan önce Aksaray'da oturuyor ve Akın'ın babası orada bir bakkal dükkanı işletiyormuş. Bağcılar'dan arsa alıp ev yapan aile, Aksaray'daki işlerine de buradan gidip gelmişler.

"Bağcılar'ı gördüm, hayran kaldım"

Celal Toprak uzun yıllar Esenler'de ikamet eder. Bağcılar ile bağına daha Esenler'de otururken kuran Toprak, Esenler'deki 17 senelik ikametinin ardından Bağcılar'a yerleşir. Toprak'ın 1980'lerde böylece başlayan Bağcılar yolculuğu halen devam etmektedir. Celal Toprak Bağcılar'a çok daha önce, 1968'de de gelir ve hayran kalır. Hayran kaldığı Bağcılar'ı ve buradan ev alışının hikayesini şöyle anlatıyor:

"1968-70'li yıllarda Bağcılar'a gezmeye gelmiştik. O sırada ismi gibi hakikaten bağ ve bağcılarla doluydu. Bir gün fabrikada çalışırken gazetede bir ilan

gördüm. Şimdiki adresi 'Bağcılar Merkez Mahallesi Güngören Caddesi 9/1 Sokak, (yeni adıyla 728. Sokak) olan satılık dört katlı bir bina ilanıydı. Sahibi o günün parasıyla 7 bin lira istiyordu. Ben de kendi evimi beş bin liraya satıp, üstünü de taksit yaparak bu binayı aldım. Binanın iki katı kardeşimin, iki katı da benim oldu. O tarihten beridir Bağcılar'da oturuyorum."

Arkadaş tavsiyesine uyanlar

Hakkı Atçıl, Biga'dan gurbete çıkanlardan. Önce İstanbul Küçükayasofya'ya gelmiş. Orada otururken, cami cemaatinden tanıdığı bir avukat arkadaşının önerisi üzerine 1969'da Bağcılar'dan arsa almaya karar vermiş. "Kayserili arkadaşım" diyor Atçıl, "buraları görmüş, almaya niyetlenmiş. Bana da, 'Bağcılar'dan bir arsa alıyorum, gelin size de göstereyim ve birer parsel vereyim', dedi. Biz de sekiz-on kişi, o zaman Sultanahmet'ten Bağcılar'a otobüs çalışıyordu, onunla gelip, burayı gördük. Ben beğendim, almaya niyetlendim ve kısmetmiş, aldık. Burası tarlaydı o zaman, tarla olarak almış avukat arkadaşımız. Adı da Derviş Hisarcıkıloğlu idi, kendisi parsellemiş."

Bağcılar Meydan'daki evin hemen arkası meyve ağaçları ile doluydu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Canını kurtarmak için gelmiş

Aksaray'da oturan Kezban Akyüz'ün Bağcılar'a gelişi, kocasının evlerine giren hırsızları şiddetli bir şekilde cezalandırması üzerine, misillemekten korkmaları sebebiyle kaçarak olmuş. İnönü Mahallesi'ne gelen Kezban Akyüz, "Kiraya geldik tabii. Bağcılar'a geldiğimde kendimi bir köye gelmiş gibi hissetmiştim" diyor.

"Okumak için geldim"

1963 yılında İstanbul Güngören'de oturan ağabeyinin yanına gelen Nazım Çiftçi'nin esas amacı okumakmış ve gelir gelmez de ilkokula başlamış. Ağabeyinin Bağcılar Parseller'de aldığı arsaya ev yapması üzerine, 1967-68 yıllarında burada ikamet etmeye başlamışlar.

"Bağcılar hastalığıma iyi geliyordu"

1946'da Edirne'de doğan Vasfiye Badem, 18 yaşında İstanbul'a gelir. Geliş sebebi evlilik olup geldiği yer de Gaziosmanpaşa'nın Yenidoğan semtidir. Badem, 1972 yılında romatizma ağrılarının artması sebebiyle buradan Bağcılar'a taşınır.

"İlk iş yerimi Bağcılar'a açtım"

Bağcılar'da mimarlık ofisi açan Veli Kurtoğlu, buraya 1973'de gelmiş ve 1985 yılına kadar da burada sürdürmüş mesleğini. Kurtoğlu şunları söylüyor:

"Bağcılar'da bürom vardı ama ben İstanbul ve Güngören'e çalışıyordum, ayrıca Bağcılar'a da çalışıyordum. Ortağım Güngörenli bir Bulgaristan göçmeni olup Bağcılar'da fazlasıyla çevresi vardı. Bağcılar'a gelişimizin ikinci sebebi ise ağabeyimdi. Çünkü ağabeyim 1966'da Güngören'de belediye meclis üyesi olmuştu. Onun siyaseti beni rahatsız ediyordu. Ben de kendi bölgemden kaçarak, arkadaşım ile Bağcılar'da ofis açtım. O zaman burası muhtarlıktı."

Mübadele ile gelenler

Hasan Uzunalan, Mahmutbey Köyü'ne mübadele ile yerleşen ailelerden birinin üçüncü nesil çocuklarından. Onun anlattığına göre, mübadele ile gelenlere Mahmutbey'den nüfus başına 4'er dönüm verilmiş. Mübadil aileler bu toprakları işleyerek bugünlere

Öznuur Akın

"13-14 yaşlarındaydım Bağcılar'a yerleştiğimizde. Buraya gelmeden önce Aksaray'da oturuyorduk. Babamın orada bakkal dükkkanı vardı. Babam Bağcılar'a taşındıktan sonra da Aksaray'daki bakkal dükkkanını işletmeye devam etti."

kadar gelmişler.

Hasan Uzunalan'ın ailesi gibi bazı aileler mevcutla yetinmeyerek, başka araziler de satın almışlar. "Arkamızda" diyor Uzunalan, "Pandoniçe Çiftliği varmış. Rumların kendileri için kurduğu bir çiftlikmiş. Dedelerimiz o çiftliği satın alarak buğday, tahıl, vs. her türlü ürünün ekimini yapmışlar. Çiftliğin içinde henüz tamamlanmamış büyük de bir ev varmış. Adamlar iki odasını kendilerine hazırlayıp, sonraki bölümlerini yapmamışlar. Babalarımız kendi çabalarıyla tamir edip kalan kısımları da yaptılar. Arkamızda Acı Bostan Çiftliği vardı, dedelerimiz onu da krediyle satın almışlar."

İstanbul'dan Bağcılar'a kaçanlar

Bayburt'tan 1955 tarihinde İstanbul'a gelen Refik Ceyhan, burada inşaat işleriyle meşgul olmuş. Ceyhan'ın gurbete geliş sebebi, "Bayburt'ta iş sahasının dar, İstanbul'da ise geniş" olmasıymış. Memleketten on arkadaşıyla birlikte gelen Refik Ceyhan,

“Arkamızda Pandonıçe Çiftliği varmış. Rumların kendileri için kurduğu bir çiftlikmiş. Dedelerimiz o çiftliği satın alarak buğday, tahıl vs. her türlü ürünün ekimini yapmışlar. Çiftliğin içinde henüz tamamlanmamış büyük bir de ev varmış. Adamlar iki odasını kendilerine hazırlayıp sonraki bölümlerini yapmamışlar. Babalarımız kendi çabalarıyla tamir edip kalan kısımları da yaptılar. Arkamızda Acı Bostan Çiftliği vardı, dedelerimiz onu da krediyle satın almışlar.”

Şişli’de inşaatlarda çalışıp, kalfalık yaptığını kaydediyor. Ceyhan, “Bekâr evlerinde kaldık. Ondan sonra bir ev alarak, yapıp sattım. 1955’te Şehremi-ni’de bir arsa alıp inşaata başladım, yaptım, sattım. Daha sonra da Bağcılar’a geldim.”

Ceyhan’ın Bağcılar’a gelişine, buradaki bir köylüsü vesile olur. Ceyhan, “Bağcılar’ı gezdim. Her tara-fı bağlık, üzümlüktü. Hoşuma gitti, bunun üzerine 1955’te buradan bir yer aldım. Çınar Mahallesi’n-de, 10. Sokak’ın bitişiğinde... Adam burada köşk ve üzümlik yapmış. Bir süre orada oturdum. Daha sonra 1960’da yanındaki üç dönümü de alarak bu eve başladım” diye anlatıyor.

Eyüp’teki bakkalı verir, Kirazlı’dan arsa alır

Mehmet Karlı 1961’de, 14 yaşında iken geldiği İs-tanbul’da plastik imalathanesinde çalışmaya baş-lar. O da diğer hemşerileri gibi Küçük Pazar ve Süleymaniye’deki bekar evlerinde kalır. Askerliğini bitirdiği 1974’te temelli kalmak üzere gelen Meh-met Karlı, Alibeyköy’de çay ocağı işletir. Daha son-rasında ise bir bakkal dükkanını devralır. Vitrinlerini yenileyip farklı bir esnaflık anlayışıyla satışları artırır. Bunun üzerine önceki sahibi bakkalını geri ister. O da Bağcılar Kirazlı Köyü’nden bir arsa karşılığın-da bakkalı iade eder. Böylece Alibeyköy’deki bakkal sayesinde hiç ummadığı bir zamanda Bağcılar’la tanışır. Ve tapusunu devraldığı arsanın üzerine he-men bir ev yaparak buraya yerleşir.

Ev sahibinin kötüsü insanı Bağcılarlı yapar

Samsun’dan gelen Enver Tırki, üç yıl Zeytinburnu Sümer Mahallesi’nde kaldıktan sonra Bahçelievler Siyavuşpaşa’ya taşınır ve üç sene de burada ika-met eder. Nihayet 1974’te Bağcılar Fatih Mahal-lesi’ne gelerek 120 metrekaarelik bir arsa satın alır. Siyavuşpaşa’daki ev sahibiyle tartışmaları üzerine, babasının köydeki arazisini satıp Bağcılar’daki ar-salarının üzerine bir gecekondu yaparlar. Böylece Tırki ve ailesi de Bağcılarlı olurlar.

Önce satıcılık yaptı, sonra arsa aldı

İlk gençlik yıllarından itibaren ticaretle uğraşan İb-rahim Kırtıl, daha önceleri mal satmak için uğradığı Bağcılar’a 1980’de yerleşmek için gelir. Refik Cey-han’la birlikte Ebubekir Camii ile Kur’an Kursu’nun

“Bağcılar’ı niye tercih ettim? Çünkü buranın halkı biraz daha Anadolulu idi. Biz sabun, zeytin, zeytinyağı ve çiçek yağı satıyorduk. Bağcılar’ın ve Esenler’in halkı Anadolu insanı olduğundan bu ürünleri satın alırdı. Daha lüks muhitler almazdı.”

yapımında emeği geçer. Kırtıl, bölgenin 1980 İh-tilali öncesindeki durumunu şöyle resmediyor: “O zaman Dev-Yol, Dev-Sol vardı. Sabah namazından çıktığımızda bakıyorduk: Dev-Yolcularla Dev-Sol-cular burayı parsellemiş. Namazdan sonra daha büyük yaşlı abiler onların koyduğu taşları sökerdi. Şu andaki Ebubekir Camii’nin yerini bu şekilde kur-tardık.”

Bağcılar’a ihtilalden sonra taşınan Kırtıl, “Bağcılar’ı niye tercih ettim? Çünkü buranın halkı biraz daha Anadolulu idi. Biz sabun, zeytin, zeytinyağı ve çiçek yağı satıyorduk. Bağcılar’la Esenler’in halkı Anado-lu insanı olduğundan bu ürünleri satın alırdı. Daha lüks muhitler almazdı. Biz ürünlerimizi bugünkü süt-çüler gibi at arabasıyla gezerek satıyorduk. Bundan dolayı orayı tercih ettim” açıklamasında bulunuyor.

Gurbetlik, cami ismine de yansır: Hicret Camii

Meslek eğitimi aldıktan sonra Giresun’a dönen Mustafa Çağırıcı, deneyimli bir motor ustası olarak İstanbul’a tekrar gelip Bağcılar’a yerleşir. İlk evini yaptığı, Mahmutbey Merkez Mahallesi’ne ilk camiye de arkadaşlarıyla birlikte yine kendisi inşa etmiş. Memleketlerinden ağırlıkla geçim sıkıntısı sebebiyle gelen bu fedakâr insanlar, inşa ettikleri camiye, durumlarını en iyi özetleyen sözcüğü isim olarak vermişler: Hicret. Çağırıcı, “Biz buraya göç ettiğimizezden caminin adını da Hicret Camii koyduk” diyor. Mahallede kimsenin olmadığı o günlerde Mus-tafa Çağırıcı ile arkadaşları önce küçük bir cami yapmış, daha sonra büyümüşler. Çağırıcı, “Sağdan soldan eş dost bir araya gelip, çalıştık; çevre de geni-ş olduğu için biraz kolay oldu, zorluk çekmedik” diyor. Çağırıcı’nın anlattığına göre çekilen tek sı-kıntı, caminin üzerine inşa edileceği arsa, yani yer sıkıntısı olmuş. Bunu da arsa alarak çözmüşler.

“Önce tanıdım, sonra yerleştim”

Bağcılar'da siyasetle uğraşan ve AK Parti kurucu ilçe başkanlığı vazifesinde bulunan İstanbul Milletvekili Ünal Kacı, babasının 1976'da Bağcılar'dan bir arsa aldığını belirterek, “Bağcılar ile tanışmamla buraya gelmem arasında birkaç yıl var. Zannediyorum 1976 veya 77 yıllarında babamla arkadaşları Bağcılar Çınar Mahallesi'nden dört dönümlük bir tarla satın aldılar. Bağcılar ile işte o zaman tanıştık” diye konuşuyor.

Önce vaaz etti, sonra belediye başkanı oldu

Feyzullah Kıyıklık Bağcılar'a ilk kez, bir Ramazan ayında Mahmutbey Camii'ne vaaz etmek amacıyla gelmiş. Feyzullah Kıyıklık, 1968 yılında gerçekleşen bu olayı, ilk defa burada açıkladığını söylüyor. Kıyıklık, “O zaman Bağcılar yok, Bağcılar, Güngören, Yenibosna, Güneşli, Kirazlı ve Mahmutbey köyleri vardı. Biz Mahmutbey Köyü'ne gelmiş ve orada kendimize göre bir vaaz yapmıştık” diye konuşuyor.

“Burada birçok müvekkilim vardı. Fakir oldukları için kendilerine ev tutup, yardımcı olur, buraya onları ziyarete gelirdim. En azından iki üç ayda bir, bir şeyler alır, arabamla getirip, onlara dağıtırdım.”

Bağcılar'ın Kurucu Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık, Bağcılar'a ilk kez 1968 Ramazan'ında gelmiş.. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“İstanbul İl Teşkilatı’nda çalışırken her arkadaşımızın arabası yoktu. Akşam geç vakit çıkınca, arabası olanlar olmayanları evlerine götürmek zorundaydı. Fatih’te oturduğumdan Anadolu yakası ile buradaki en yakın yerlere, tâ Büyükçekmece’ye kadar olan bölgeye arkadaşları ben götürürdüm. Bazı yerlerden çamurdan çıkamazdık. Mesela Kemalpaşa’ya çok gelmişimdir, bir arkadaşımı getiriyordum. Bir seferinde giderken kar yağdı ve yolumu şaşırdım, neredeyse yolda kalacaktım.”

Refah Partisi İstanbul İl Başkan Yardımcılığı görevinde de bulunan Kıyıklık, o dönemde Zeytinburnu, Bakırköy, Gaziosmanpaşa ve Bayrampaşa ilçelerinin de sorumluluğunu üstlenmiş. Aynı zamanda partide Seçim İşleri Başkanı da olan Kıyıklık, görevi sebebiyle tüm ilçelere gidip toplantılar yapıyordu. Kıyıklık, şöyle devam ediyor:

“Bakırköy ilçemize çok sık gider, toplantılarına katılırdım. Bakırköy ilçe teşkilatımız daha sonra Bağcılar’a, Bakırköy Caddesi üzerinde şu anda Saadet Partisi’nin bulunduğu binaya taşındı. Sık sık geliyorduk; bundan dolayı da Bağcılar ile bir alakamız oluyordu. Diğer taraftan Bakırköy İmam Hatip Okulu ilk önce Bağcılar’da açılmıştı. Ben de imam hatip okullarıyla eskiden beri yakından ilgiliydim. Okula avukatlık dönemimde gelip gittiğim gibi daha sonra buradan Bakırköy’e taşındığımızda da gidip gelmeyi sürdürdüm. Milli Nizam Partisi’nden itibaren partimizin kuruluşunda görev yapmış, abimiz olan insanlar oturuyordu buralarda, onları da ziyarete gelirdim. Ayrıca mesleğim avukatlık olduğu için Merkez Mahallesi’nde avukatlığını üstlendiğim bir fabrikadan dolayı da yıllarca buraya geldim, gittim.”

Bağcılar bölgesine 1980’den sonra daha sık geldiğinin altını çizen Kıyıklık, şunları söylüyor:

“Burada birçok müvekkilim vardı. Fakir oldukları için, kendilerine ev tutup yardımcı olur, buraya onları ziyarete gelirdim. En azından iki üç ayda bir, bir şeyler alır, arabamla getirip, onlara dağıtırdım.

Bir de İstanbul İl Teşkilatı’nda çalışırken her arka-

daşımızın arabası yoktu. Akşam geç vakit çıkınca, arabası olanlar olmayanları evlerine götürmek zorundaydı. Fatih’te oturduğumdan, Anadolu yakası ile buradaki en yakın yerlere, tâ Büyükçekmece’ye kadar olan bölgeye arkadaşları götürürdüm. Bazı yerlerden çamurdan çıkamazdık. Mesela Kemalpaşa’ya çok gelmişimdir, bir arkadaşımı getiriyordum. Bir seferinde giderken kar yağdı, yolumu şaşırdım, neredeyse yolda kalacaktım.”

BÜROKRATLARIN HİKAYESİ

Bağcılar'ın Kurucu Kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu ve eşi

“İstanbul’a tayinim çıktığına sevinemedim”

Kurucu Kaymakam Asım Hacımustafaoğlu, Manisa'nın Salihli Kaymakamı iken Bağcılar'a atanıyor. Hacımustafaoğlu, “Salihli Türkiye'nin en güzel ve sosyal yönden en gelişmiş ilçelerinden biriydi. Orada üç yılım dolmuş, çok güzel projelere imza atmıştık. Bir kısmının da meyvelerini toplamaya hazırlanıyorduk. Bir de yeni yatırım ve atılımlarımız vardı. Bu aşamada birdenbire Bağcılar'a tayinim çıktı. Başlangıçta fazla sevinemedik. İstanbul'u çok istiyordum ama biraz erken olmuştu” diye konuşuyor.

Asım Hacımustafaoğlu, daha Manisa'dan ayrılma hazırlıklarını bitirmemiş iken, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in İstanbul'da yeni kurulan 7 ilçenin kaymakamı ile bir toplantı yapacağını, bu nedenle de ivedilikle İstanbul'a gelmeleri gerektiğini bildiren bir mesaj alarak apar topar yola çıkar. “Tabii” diyor Hacımustafaoğlu, “iki ayağımız bir pabuca girdi. Apar topar İstanbul'a geldik. Sayın Başbakan bizi kabul ettiler. Reis-i cumhurluk da yapan Süleyman Demirel'in o noktadan halini bir kez daha izledik. Bizi ‘İlçelerinizdeki görevinize derhal başlayın, kuruluşlarını bir an önce tamamlayın’ talimatıyla gönderdi.”

“Tabii, iki ayağımız bir pabuca girdi. Apar topar İstanbul'a geldik. Sayın Başbakan bizi kabul ettiler. Reis-i cumhurluk da yapan Süleyman Demirel'in o noktadan halini bir kez daha izledik. Bizi ‘İlçelerinizdeki görevinize derhal başlayın, kuruluşlarını bir an önce tamamlayın’ talimatıyla gönderdi.”

Bağcılar'ın Kurucu Emniyet Müdürü İrfan Özer, Zeytinburnu'nda Emniyet Amiri iken Bağcılar'a Emniyet Müdürü olarak atandı.

Kuş uçmaz, kervan geçmez bir yer...

Bağcılar'ın Kurucu Emniyet Müdürü İrfan Özer, Çorlu'da Emniyet Amiri iken önce Zeytinburnu'na atanır. Bağcılar ilçe olduktan sonra da buraya emniyet müdürü olur. Özer, Zeytinburnu'nda görev yaparken Bakırköy'e bağlı bir bölge olarak bildiği o zamanki Bağcılar'ı şu diyalogla özetliyor:

"Toplantılarda Bakırköy ilçe emniyet müdürüyle görüşürken sorardık, 'Bağcılar neresi?' diye. O da, 'Bize bağlı ama ne gidebiliyor, ne de görebiliyoruz. Kendi halinde bir yer' derdi."

Özer, İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde Yabancılar Şube Müdürlüğü yaptığı sırada, Bağcılar'ın ilçe olması sebebiyle bir komisyon oluşturularak yapılacak yeni karakol binası için belirli bir saatte ilçeye gidilmesi kararlaştırılır. Ancak toplanma saati gelmesine rağmen hareket edilmez. Sebebini sorduklarında da Özel Harekat biriminin bölgede tedbir aldığı söylenir. "Çok tuhafıma gitti" diyor Özer, "Bağcılar'a gideceğiz, Özel Harekât tedbir alıyor!.. Karayolları'nın bir bakım atölyesine geldik. Dediler ki, karakolu buraya yapacağız. Ben kendi kendime, 'Yazık buraya açılacak karakola ve atanacak adama. Zavallı ne yapacak burada? Biz özel harekâtle tertibat alıyoruz, o ne yapacak?' diye düşünüyordum. Bu olayın üzerinden altı ay geçmişti ki bir gün

"Çok tuhafıma gitti. Bağcılar'a gideceğiz, Özel Harekât tedbir alacak. Karayolları'nın bir bakım atölyesine geldik. Dediler ki karakolu buraya yapacağız. Ben kendi kendime, 'Yazık buraya açılacak karakola, buraya atanacak adama' diye düşünüyordum. Bu olayın üzerinden altı ay geçtikten sonra Personel Müdür Muavini, bana bir zarf verdi ve güldü: 'İrfan, seni Bağcılar'a müdür olarak gönderiyoruz' dedi."

Personel Müdür Muavini, elime bir zarf tutuşturarak: 'İrfan, seni Bağcılar'a müdür olarak gönderiyoruz' demesin mi?.."

Bağcılar'a ilçe emniyet müdürü olarak tayin olunan İrfan Özer, geldiğinde oturacak yer bile bulamaz. Sonra, ne araç vardır, ne de gereç... Bölünmeden dolayı Bağcılar Belediyesi'nin başına gelenler Bağcılar Emniyet Müdürlüğü'nün de başına gelmiş; iyi ve son model araçlar Bakırköy Emniyet Müdürlüğü'nde kalırken, Bağcılar'a hep kullanılması zor arabalar verilmiştir.

"Sadece" diyor İrfan Özer, "iki karakolumuz vardı. Biri Yüzyıl Karakolu olup yolun kenarında, Karayolları'ndan kalma bir barakadaydı. Bize öncelikle yer lazımdı. Çünkü personel geliyor ve ekipler oluş-

Feyzullah Kıyıklık'ın yaptırdığı Bağcılar İlçe Emniyet Müdürlüğü binasının açılışını dönemin İl Emniyet Müdürü Necdet Menzir yapmıştı.

turuluyordu. Belediye başkanına gittim, 'Yerimiz yurdumuz yok, ekipler geldi, bize yer lazım' dedim. Karakolun yanında çöp dökülen bir alan vardı. 'Bu çöplüğe bina yapalım', dedim. 'Olur' dedi. Aynı gün öğleden sonra çalışmaları başlattı. Biz bir kat düşünmüştük ama ilçemizden sorumlu İl Emniyet Müdür Yardımcısı, 'Bir kat küçüktür, keşke iki kat olsaydı', dedi. Başkan'a (Feyzullah Kıyıklık) söylediğimde, 'Ya İrfan Bey, niye söylemedin iki kat diye?' şeklinde hayıflandı. 'Vallahi, yapacağına inanmadığım için söylemedim' dedim. İnşaata bakan mühendis, olamayacağını söyledi. 'İçeriden merdiven yok', dedi. Başkan da, 'O halde dışarıdan yapın merdiveni', dedi. Böylece ikinci katı da yaptık."

GELENLERİN EĞİTİM DURUMU

Anadolu'nun çeşitli illerinden İstanbul'a gelenler, ekseriya genç yaşta ve genellikle de askerlik sonrasında gurbete çıkanlardan oluşuyordu. Kuşkusuz bunlar arasında, okumak için yakın aile mensuplarının yanına gelenler de vardı. Bu kişilerin çoğu ilk ya da ortaokulda okurken, çok az bir kısmı da lise veya yüksek okul eğitimine burada devam ediyordu. Bir kısmı da hem çalışıyor, hem okuyordu.

“Benim lisemde dört fakülte var”

Cemiyetçilik faaliyetleriyle adından söz ettiren Bağcılar'ın efsanevî isimlerinden Feyzullah Gümüştekin, Sivas'ın İmranlı ilçesinden İstanbul'a geldiğinde ortaokulu bitirmiş olup lise eğitimini burada tamamlamıştı. 1960'lı yılların başında İstanbul'daki birkaç lisede eğitim gören Gümüştekin, okul macerasını şöyle anlatıyor:

“Liseyi İstanbul'da okudum. Ağabeyimin evi var diye burayı tercih etmiştim. Ağabeyimin evi şimdi Kağıthane ilçesine bağlı olan Gültepe Mahallesi'ndeydi. Oralarda lise aradık, derken Taksim Atatürk Erkek Lisesi'ni bulduk, İstiklal Caddesi Sıra Selviler Sokak'ta. Birinci sınıfı orada okudum. Sonra ağabeyim buradaki evi satıp, Kadıköy-Fikirtepe'ye ev yaptı. Böylece ikinci ve üçüncü sınıfı Haydarpaşa Lisesi'nde okudum.”

Liseden sonra üniversiteye devam edemeyen Gümüştekin, kendisini üniversite mezunu sayıyor. Gerekçe olarak da liseyi bitirdiği Haydarpaşa Lisesi'nde bugün Marmara Üniversitesi'nin dört fakültesinin bulunmasını gösteriyor. Gümüştekin, “Bazen bana ‘Üniversiteyi nerede bitirdin?’ diyorlar. Konuşmalarımdan üniversite mezunu olduğumu düşünüyorlar. Ben de diyorum ki: ‘Üniversiteyi bitirmedim ama mezun olduğum lisede şimdi 4 tane fakülte var. Herhalde onlardan bir şey bulaşmıştır.’” diye konuşuyor.

Okul hayatına İstanbul'da başlayan Ünal Kacır ise yaşı nüfus kağıdına küçük yazıldığı için ilkokula bir türlü yazılamamış. Nihayetinde yaşını mahkeme kararıyla düzelttiren Kacır, ilk ve ortaokulu Bayrampaşa'da okur. Pertevniyal Lisesi'nden me-

Ünal Kacır

“Yaşım nüfus kağıdında küçük yazıldığı için ilkokula bir türlü başlayamadım. Sonunda yaşıma mahkemeyeyle düzelttirerek ilk ve ortaokulu Bayrampaşa'da okudum. Ve Pertevniyal Lisesi'nden mezun oldum. Daha sonra Yıldız Teknik Üniversitesi adını alan Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ne girip 1976 yılında Makine Mühendisi olarak mezun oldum”

zun olduktan sonra da İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ne girer. Bu akademi daha sonra Yıldız Teknik Üniversitesi olacaktır. Kacır, buradan 1976 yılında Makine Mühendisi olarak mezun olur.

İlkokuldan sonra başlayan iş hayatı

Çınar Mahallesi'nin kurucusu olup uzun dönem muhtarlığını da yapan Memduh Delice, ilkokulu bitirdikten sonra öğretmen okulunu kazanmasına rağmen gidememiş. “Çünkü” diyor Memduh Delice, “daha 11 yaşında iken üzerime aile sorumluluğunu yüklemişlerdi. Öğretmen okulunu kazanmama rağmen gidip okuyamadım. Ailede tek çalışan bendim; babama, anneme ve kardeşlerime hizmet için... Bu şekilde mücadele ettik. Oradaki iş durumları biraz zayıf olduğundan ben de İstanbul'a geldim.”

Memduh Delice

“Daha 11 yaşında iken üzerime aile sorumluluğunu yüklemişlerdi. Öğretmen okulunu kazanmama rağmen gidip okuyamadım. Ailede tek çalışan bendim; babama, anneme ve kardeşlerime hizmet için... Bu şekilde mücadele ettik. Oradaki iş durumları biraz zayıf olduğundan ben de İstanbul’a geldim.”

1944’te Gürün’de doğan Celal Toprak, ilkokulu köyünde bitirdikten sonra okumayı arzu etmesine rağmen ailesi tarafından evlendirilmek istenir. Ancak onun gönlü okumaktan yanadır. Bu yüzden de, daha 15’ine girer girmez soluğu İstanbul’da, amcasının yanında alır. Ama okumak yerine fabrika yolu gözükür kendisine...

Hakkı Atçıl da köyünde ilkokulu başarıyla bitirip de imkansızlıklar yüzünden eğitimine devam edemeyenlerden. Üstelik Atçıl, ilkokuldan sonra İstanbul’da astsubay yetiştirme sınavına girip kazanmış, ama bazı aksiliklerden dolayı okuyamamış. Aynı şekilde öğretmen okulları imtihanına da girip başarılı olan Atçıl, imkansızlıklar sebebiyle buraya da devam edememiş.

Babasıyla birlikte Erzurum’dan İstanbul’a gelen Öznur Akin, ilkokula Aksaray’da gitmiş. Oruç Gazi İlkokulu’na devam eden Akin, ortaokulu okumamış. Aynı şekilde diğer kızkardeşleri de “5’i bitirdikten” sonra, Aksaray’da bakkal işleten babalarına yardım etmeyi tercih etmişler.

Bilal Yılmaz

“Göçmemin sebebi çocukların okulu. O zaman üniversiteler olmadığı gibi her yere de çocuk almıyorlardı. Erzincan’dan, oğlum Dursun Yılmaz’ın okulu için İstanbul’a geldim.”

Eğitim için göç

“Gurbet eli İstanbul’a çalışma değil eğitim amaçlı göçen isimlerden biri de Bilal Yılmaz. Erzincan’dan İstanbul’a çocuklarının daha nitelikli eğitim görmesi için gelen Yılmaz, “Göçmemin sebebi çocukların okulu” diyor ve ekliyor: “O zaman üniversiteler olmadığı gibi her yere de çocuk almıyorlar. Erzincan’dan, oğlum Dursun Yılmaz’ın okulu için İstanbul’a geldim.”

İlk ve ortaokulu memleketinde bitirip İstanbul’a gelmiş Veli Kurtoğlu. Amacı eğitimini sürdürmekmiş. Daha önce İstanbul’un yolunu tutup da Kapalıçarşı ve Güngören’de ticaretle uğraşan ağabeylerinin yanına yerleşmiş. Güngören’de oturan ağabeyi ile birlikte kalan Kurtoğlu, liseyi burada okumuş. Üniversiteye devam ederken de yine ağabeyiyle berabermiş. Veli Kurtoğlu, liseden sonra Fındıkzade’deki iki yıllık makine teknikerliğine devam eder. “Sene sonuna doğru” diyor Kurtoğlu, “burayı bıraktım. 1966’da Beşiktaş’ta Işık Mimarlık Okulu açılmıştı, burada inşaat mühendisliğine girdim. İki sene özel okuduktan sonra devlet üniversitesi haline gelerek Yıldız Teknik Üniversitesi adını aldı. 1972’de oradan mezun oldum.”

Meslek sahibi olmak için İstanbul yolunu tuttu

Mustafa Çağırıcı, daha 17 yaşında iken Giresun'un Bulancak ilçesinden İstanbul'a gelmiş. Ancak geliş amacı diğerlerininkinden farklıdır. O, okuldan mezun olan birçoklarının hemen bir iş bulma gayretine düşmesi gibi davranmamış. Önce bir meslek sahibi olmak istemiş. Mesleğin önemini daha çocuk yaşında kavrayan Mustafa Çağırıcı, meslek sahibi olmayanların amelelikten öteye geçemeyeceklerinin bilincindeymiş. "Biz bunu" diyor Çağırıcı, "düşündük. Tâ memlekette iken... Bir şey yapalım, mesleğimiz olsun diye... Babam rahmetliye o zaman rica ettik, yalvarıp, yakardık. Sonunda izin alabildik."

Babasının izin vermesiyle İstanbul Şişli'deki Motor Meslek Lisesi'ne mektup yazarak kurslarına katılmak istediğini bildiren Çağırıcı'ya, kısa bir süre sonra talebinin kabul edildiği bildirilir. Bunun üzerine Giresun'dan yola çıkan Mustafa Çağırıcı, Şişli'ye gelip dört ay süreyle motor kursuna devam ederek başarıyla tamamlar. Kursu bitirir bitirmez de söz verdiği gibi memlekete, babasının yanına döner. Çağırıcı, bundan sonrasını şöyle anlatıyor:

"Orayı bitirdikten sonra rahmetlik babamın imamlık yaptığı Rize'ye gittik. Oturduğumuz köyde bir usta vardı, onun yanında kalarak yetkili servisinde epeyi çalıştım. Dodge kamyon servisiydi. Ondan sonra Rize'den döndük, bir süre sonra da İstanbul'a geldik. Dolapdere'de tekrar bir yetkili servise girdim. Orada da bayağı kaldım."

Mustafa Çağırıcı Bağcılar'dan işe gidip gelirken, Kocasinan'da faaliyet gösteren bir işyerinden teklif alarak orada çalışmaya başlar. Bir süre sonra da memleketine dönüş yapan servis sahibinin iş yerini devralır. Böylece kendi iş yerini açar. Çağırıcı, "İhtilalden sonra ustamız Tavşanlı'ya, memleketine taşınmıştı. Biz ustadan kurulu tezgâhı devraldık. Kocasinan'da benzinliğin oradaydı, ondan sonra biz devam ettirdik iş yerini..."

Çağırıcı, nitelikli bir motor ustası olarak tez zamanda geniş bir çevre edinmiş. Her türlü kamyon motorundan anlayan Çağırıcı, "Değişik arabalar yapıyorduk; Dodge, BMC gibi çeşitli markalar... Kamyon üzerine çalışıyorduk. Kamyonun bütün bakımlarını yapıyorduk; diferansiyel, motor, şanzıman, ne varsa... hepsini yapıyorduk" bilgisini veriyor.

Mustafa Çağırıcı

"İhtilalden sonra ustamız, Tavşanlı'ya, memleketine taşınmıştı. Biz ustadan kurulu tezgâhı devraldık. Kocasinan'da benzinliğin oradaydı, ondan sonra biz devam ettirdik iş yerini... Değişik arabalar yapıyorduk, Dodge, BMC, çeşitli markalar... Kamyon üzerine çalışıyorduk. Kamyonun bütün bakımlarını yapıyorduk; diferansiyel, motor, şanzıman ne varsa... hepsini yapıyorduk. Bir zaman Ateştuğla'da kaldık. En sonunda Kirazlı'da Yılmazların yeri vardı, sanayi... oraya geldik ve orada mesleği bıraktık. Dolayısıyla üç yerde çalışmış olduk: Önce Kocasinan'da, ardından Ateştuğla'da, daha sonra da Kirazlı'da Yılmazlar'ın oto sanayisinde kaldık, ondan sonra da bıraktık."

Mustafa Çağırıcı mesleğini kendine saklamamış. Başta kardeşleri ve yakın akrabaları olmak üzere birçok kişiyi de yanında istihdam ederek mesleğini onlara da öğretmiş.

Çağırıcı, tamir atölyesini Kocasinan'dan Ateştuğla'ya taşımış. En sonunda da Kirazlı'ya gelmiş. "Bir zaman" diyor Çağırıcı, "Ateştuğla'da kaldık. En sonunda Kirazlı'da Yılmazların yeri vardı, sanayi... oraya geldik ve orada mesleği bıraktık. Dolayısıyla üç yerde çalışmış olduk: Önce Kocasinan'da, ardından Ateştuğla'da, daha sonra da Kirazlı'da Yılmazlar'ın oto sanayisinde kaldık, ondan sonra da bıraktık."

OKULA GİDEMİYENLER

Doğup büyüdüğü köyde ilkokul olmadığı için okula gidemeyenler de vardır: Abdullah Topçu da bunlardan biri. Okul olmamasına rağmen köy yerinde okuma yazmayı öğrenmiş. Abdullah Topçu ile arkadaşlarına okuma yazmayı, Kur'an kursuna gittikleri dönemde kurs hocaları öğretmiş. Daha sonra da dışarıdan bitirme imtihanlarına girerek ilkokul diploması almışlar.

Köyde okul olmadığı için okuyamayan isimlerden biri de Resul Erdem'dir. Erdem'in Harput ile Çemişgezek arasındaki köyü Fırat Nehri'nin kıyısındadır. Erdem 14 yaşındayken köye bir öğretmen tayin edilir, ama bu kez de yaşı çok büyük diye okula kaydı yapılmaz. Böylece onun bahtına da çobanlık yapmak ve hayvanları gütmek düşer. Hiç okul yüzü görmeyen Resul Erdem yolda bulduğu gazete parçalarından okuma yazma öğrenir. Söz konusu parçalar da, şehre giden büyükler tarafından satın alınan eşyaların sarıldığı gazete kağıtlarıdır. Bunları itina ile toplayan Erdem, bir de kâğıt kalem alarak gördüğü sözcükleri taklitte yazmaya başlar ve bir süre sonra da hem okumayı hem de yazmayı öğrenir.

Giresunlu Zühtü Karahasan da hiç okula gitmemiş. Çünkü onların zamanında, yani 1950'li yıllarda köylerinde okul yokmuş. Okur-yazarlığı olmayan Zühtü Karahasan, harflere aşina olmasa da rakamları çok iyi biliyor. Karahasan, okul olmayınca köydeki Kur'an kursuna devam etmiş. "O da olmasaydı" diyor Karahasan, "hiçbir şey bilemezdik. Şimdi Yasin'leri, İnnâ a'taynâ'ları, İnnâ enzelnâ'dan aşağısını, Subhâneke'ye kadar hepsini biliyorum namaz sure ve dualarının... O olmasaydı biz hepten ham kalırdık."

"Köyde okul olmayınca Kur'an Kursu'na devam ettik. O da olmasaydı biz hiçbir şey bilemezdik. Şimdi Yasin'leri, İnnâ a'taynâ'ları, İnnâ enzelnâ'dan aşağısını, Subhâneke'ye kadar hepsini biliyorum namaz sure ve dualarının... O olmasaydı biz hepten ham kalırdık."

Abdullah Topçu

Resul Erdem

Zühtü Karahasan

“KIZ KISMI OKUMAZ”

Gülizar Özdemir, kız olmasına rağmen köyünde ilkokula gitmeyi başarır. İlkokulu başarıyla ve “pekiyi” dereceyle bitiren Özdemir, öğretmenlerinin takdirini toplar. Diploma vermek için köye gelip 5. sınıf öğrencilerini sınava tabi tutan Milli Eğitim yetkilileri ondan babasını çağırmasını isterler. O günleri şöyle anlatıyor Gülizar Özdemir:

“O zamanlar öğretmenler gelirdi okula ve 5’inci sınıfları üç-dört gün imtihan ederlerdi. İmtihani kazananlar ‘pekiyi’ ile diploma alırdı. Kazanamayansa kalır, bir sene daha okurdu. Biz de imtihan olduk. Sorular soruyorlar. Ben çıkıp tahtada coğrafyadan, tarihten ne sorsalar cevaplandırıyordum. Son gün diplomalarımızı alacağız, İstanbul’dan gelen Tahsin isimli başöğretmen dedi ki: ‘Git babanı çağır.’ Hasan Budak diye bir erkek çocuk da vardı, ona da aynı şeyi söylediler: ‘İkinizin de babası yanımıza gelsin!..’

Ben çok korktum. Diyordum ki: ‘Ne yaptım da babamı çağırıyorlar? Kimsenin babasını çağırıyorlar da benim babamı çağırıyorlar!..’ Sonra gidip babama söyledim; babam, eve döndüğünde ne dediler diye sordum. Dedi ki: ‘Senin kızın çok zeki, kafası çalışıyor, bunu mutlaka okut, bir şey olur dediler.’ ‘Sen ne dedin?’ diye sordum. Babam, ‘Kızım biz kızları okutmuyoruz. Erkek çocuğu olsaydın yine olurdu da, biz kız kısmını okutmuyoruz’ dedi. Okutmadılar beni. Ama Hasan Budak’ın babası okuttu onu, şimdi Erzurum’da Milli Eğitim Müdürü...”

Gülizar Özdemir sıradışı bir Anadolu kadını. Çocuklarına, eşine ve geniş aile bireylerine karşı sorumluluklarını yerine getirmenin yanı sıra kendini okumaya da vermiş. Okumayı daha ilkokul yıllarında sevmiş. Okul kütüphanesinde bulunan hikaye, roman ve şiir kitaplarını okumakla başlayan süreç, daha sonra dinî kitaplarla devam eder. Gülizar Özdemir, “Kütüphanede her türlü kitap olup, herkes sevdiğini seçerdi. Hafta sonu evde okurduk. Öğretmen, ‘Okuyun, sonra da getirip yerine koyun’, derdi. Ben dinî kitaplara çok meraklıydım; onları alır, okuyup getirir, yerine kordum. Bu merak bende böyle gelişti” diye anlatıyor.

Gülizar Özdemir

Özdemir’in bu merakı, Bağcılar’a geldikten sonra da devam etmiş. Tabya’da gecekonduya otururken bile okuyacak kitap bulmuş. Kendi imkanlarıyla, çarşı-pazarda kitap satan satıcıları takip eden Özdemir, okumayı bu şekilde sürdürmüştü. “Yeni bir sürü kitabım var” diyor Özdemir, “Aldım, getirdim, evde zevkle okuyorum. Evde işimi bitirir bitirmez o kitapları alıp, okuyorum.”

1970’lerin sonunda çevresindeki kadınlar içinde okuma yazma bilen tek kadın olan Gülizar Özdemir, askerden gelen mektupları okumada ve asker mektubu yazmada en aranan isim olmuş. “Mesela” diyor Özdemir, “elterimin hiçbirinin okur-yazarlığı yok. Okur-yazar olmayan çoktu. Okur-yazarlığım olduğundan asker mektuplarını ben okurdum. Halamın kızı olsun, eltilerim olsun, mektuplarını bana yazdırırlardı. Kocaları, oğulları askerde olanlar bana gelirlerdi. İki tane kaynım, ben gelin geldikten sonra askere gittiler. Onların mektuplarını da ben yazdım. Sonra da beyimden küçük olanların mektuplarını yazdım, mektup yaza yaza bıkmıştım.”

Mektup okuma ile ilgili en ilginç anısını şöyle anlatıyor Gülizar Özdemir: “Bir telgraf gelmiş köye. Muhtar ve köylüler okuyamamış. Kaynatam demiş ki: ‘Benim gelinimin okur-yazarlığı kuvvetlidir, götürelim o okusun.’ Getirdiler, okudum. Okuma-yazmam iyiydi.”

BAĞCILAR'DA İLK EVLERİN YAPILIŞI

Gümüşhane'den Erzincan'a, oradan da İstanbul'a gurbete gelen Bilal Yılmaz, gençlik yıllarında Şişli, Taksim ve Kurtuluş'ta, Rum ustaların yanında inşaat işçisi olarak çalışmış. Taksim'deki Divan Oteli'nin inşaatında amelelik yapan Yılmaz, burada kum yı-

kamış. 1974'te Bağcılar Yıldıztepe'de bir arsa alıp inşaat yapan Bilal Yılmaz, ilk evini nasıl yaptığını şöyle anlatıyor:

“Suyumu Sivaslı Necati, traktörle, nereden bulursa oradan getirirdi. Tuğlayı Taksim'in altı ve Dolapde-

Bağcılar Meydan'daki ilk evler (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

re'nin üstünde yıkılan binalardan alırdım. Harman ve kerpiç tuğla alıp getirirdim. Eyüp'e varmadan deniz kenarında hurdacılar vardı. Oradan da hurda demir getirip temele koyardık."

Önce bir oda yapmışlar

Nevriye Oral, Bulgaristan'dan gelen dedesinin Güneşli'ye yaptığı evin hikayesini annesinden dinlemiş. Ev yapılına kadar arsa üzerine kurdukları ça-

dırlarda yaşayan göçmenler, Nevriye Oral'ın dedesi evi yapınca hayranlıkla görmeye gelmişler.

"Kış geliyormuş" diye anlatıyor Nevriye Oral, "ablam da altı aylıkmış, Bulgaristan'dan gelirken. Annemler onu hemen içeri koymak için bir oda yapmışlar, kendi kendilerine. İlk önce o odayı bitirerek, içine girecek hale getirmişler, sonra tekrar çalışmaya gitmişler, Eyüp'teki Cizlavit Fabrikası'na. Daha sonra diğer odaları yapmışlar."

Kaymakamın geçici hizmet binası

Bağcılar'da ev yapmak sadece göçmenlerin ya da Anadolu'dan gelenlerin kaderi değildir. Bağcılar'ın Kurucu Kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu'nun kaderinde de oturacağı Hükümet Konağı'nı bizzat inşa etmesi varmış. Atama haberini alınca İstanbul Valiliği'nden aldığı arabayla büyük bir hevesle Bağcılar'a gelen Hacımustafaoğlu, göreve başlayacağı Hükümet Konağı'nı boşu boşuna arar. Çünkü yeni ilçe olan Bağcılar'da kaymakamın oturacağı bir bina bulunmamaktadır.

O günleri şöyle anlatıyor Asım Hacımustafaoğlu:

"Resmî bir daire aradık, ancak bulamadık. Ortada Belediye de yoktu. Bakırköy Belediyesi'nin Güneşli'de bir şubesi vardı; oraya gittik, ama yetkili bulamadık. Belediye zabıta memuruna dedim ki: 'Resmî daire neresi?' 'Vallahi' dedi, 'duymamışım, işte bir burası var, bir de okullarımız...'

Giderken Trafik Tescil Bürosu diye bir binanın önünden geçmiştik, bir de oraya uğradım. Başında bir emniyet amiri vardı. O zaman İstanbul'da trafik hizmetleri üç noktadan veriliyordu: Birincisi Anadolu yakasında, Ümraniye taraflarında bir merkez, Avrupa yakasında Bağcılar, bir de Gayrettepe... Başkomisere dedim ki: 'Başka resmî daire yokmuş, herhalde buraya yerleşeceğiz.' O da 'Mümkün değil efendim, bölge olarak 8 milyon insana hizmet veriyoruz, bir karışık yerimiz yok' dedi.

Gidip durumu Vali Bey'e anlattım. 'Sorunu sen çözeceksin' dedi. 'Hiç olmazsa Bakırköy Trafik Tescil Bürosu'nun üst katına yerleşeyim...' dedim. 'Uygundur' diyerek Emniyet Müdürü'nü aradı. O da 'Yardımcı oluruz' dedi. Bilahare Emniyet Müdürü'nü aradığımda. 'Trafığe yer arıyoruz, bulursak hemen boşaltacağız' dedi. Bağcılar'da bina bulmak zaten

Eski Bağcılar Kaymakamlığı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

mümkün değildi. Ertesi gün bir onay yazarak, Vali Bey'e götürdüm ve 'Trafik Tescil Bürosu'nun Kaymakamlığa tahsisini onaylarınıza arz ederim' dedim, 'Olur' dedi. Döndüm, Bakırköy Belediyesi'nden iki kamyonla, on işçi ve iki de çadır istedim her ihtimale karşı. Trafik Tescil Bürosu'nun üst katındaki birimlere, dosyaların tamamının aşağı indirilmesi talimatını verdim. Önce karşı çıktılar, ama işçiler gelince yapacak bir şey olmadığını anladılar. Nere-

ye koyacağız? Dedim ki: 'İki çadırım var, şimdi kurup, onlara koyacağız.' Çadırı istemediler, oldukları yere tikiş tikiş yerleştirdiler.

Sonra Bakırköy Belediye Başkanı Ali Talip Özdemir'e gittim. Kendisini Konya'dan tanıyordum. Ben Konya'da Vali yardımcısıyken o da Ereğli Belediye Başkanı'ydı. 'Nasıl yardımcı olabilirim?' dedi. Dedim ki: 'Bağcılar Meydanı'nda 100-150 metre karelik

Bağcılar Meydanı'dan Çiftlik tarafına giden yol üzerindeki sağlı sollu evler. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

1990'lı yılların sonunda Bağcılar Meydanı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

boş bir alan var, bana orada iki katlı bir bina yapacaksın.' 'Uzun sürer', dedi. 'Ne kadar sürer?' 'En aşağı on beş-yirmi gün', dedi. Gerçekten de yirmi gün içinde iki katlı bir bina yapıldı. Betonarme idi, alelacele yaptılar.

Bu arada Trafik Tescil Bürosu'nun üst katını tamamen değiştirip modern bir kaymakamlık haline getirdik. İki ay sürdü. Yirmi gün sonra Bağcılar

Meydan'daki küçük binaya taşındık. Bir odayı ben işgal ediyorum, bir odayı mal müdürü, iki odayı da nüfus müdürü... Çünkü Bağcılar'ın nüfus işleri çok fazlaydı. Sivil Savunma Müdürü ile Bağcılar'ın fakiri çok olduğu için bir de Sosyal Yardımlaşma Vakfı odası vardı. Atanan devlet memurlarının tamamını o kibrit kutusu büyüklüğündeki binaya yerleştirdik. Bağcılar'daki Hükümet Konağı'nın hikâyesi işte böyledir..."

İnşaat malzemeleri Güngören'den at arabasıyla gelirdi

Kastamonu'dan gurbete ilk çıkışı 1954 yılında askerlik öncesinde olur Abdullah Topçu'nun. Henüz yeni evlenmiş olan Topçu, bir süre bekar evlerinde kaldıktan sonra askerlik için memlekete döner ve 1958'de İstanbul Tahtakale'de çalışan ağabeyinin çağrısı üzerine, "rızkını kazanmak" için bu büyük şehre gelmeye karar verir. Birçok maceradan sonra, sürekli okuduğu *Tercüman* gazetesinde Bağcılar'da satılık arsalar olduğunu öğrenir.

Osmanlı döneminden beri Kaşıkçı Çiftliği olarak anılan ama günümüzde adı Yenigün Mahallesi'ne çevrilen bölgedeki tarlaları parselleyerek satan bir Rum'dan arsa alır. Abdullah Topçu 1965 yılında gerçekleşen bu olaydan sonra, evini yapmaya karar verir. Bunun hikayesi de şöyledir:

"Evi yaptıracığım arsayı 1965'te üç bin liraya aldım. Bin lirasını peşin verdim, geri kalanını da 150 lira taksitle ödedik. Erzincanlı bir kalfaya yaptırdım evi. Zaten iki odalı küçük bir yerdi, sonradan büyüttük. İnşaat malzemelerini, şimdi Güngören'e bağlı

olan bir bölgedeki nalburdan aldım. Malzemeler at arabasıyla geliyordu. Arabacı ne istiyorsan doldurup getiriyordu. Çamur olduğunda yoldan, yazları ise tarlalardan geliyorlardı, çünkü her taraf boştu.

Su olmadığından onu da at arabaları ve tankerlerle getirttik. Sanıyorum, Soğanlı Çeşme'den, ya da Bağcılar'ın birçok yerinde bulunan çeşmelerden alıp getiriyorlardı. Çünkü buralarda su yoktu. Evin kaç paraya çıktığını şimdi tam hatırlamıyorum ama malzeme o zamanlar pek pahalı değildi, hem taksitle de veriyorlardı. Burası, mahalle olarak Kaşıkçı Mahallesi diye geçiyordu."

"İnşaatın suyunu omzumda taşıdım"

1975'de kayınpederi ile kayınlarının da dahil olduğu geniş ailesiyle Erzurum'dan Bağcılar Tabya'ya göç eden Gülizar Özdemir, tanıdıkların tavsiyesi üzerine, ev yapacakları arsayı Sabri Kaya isimli bir emlakçıdan aldıklarını anlatıyor: "Tabya'da tanıdıklar vardı, önceden gelmişlerdi." Özdemir, arsanın yerini de, "Tabya'ya giderken sağlık ocağı ve bu yolun üzerinde park var: İşte arsa oradaydı. Kayınlarım hâlâ oradalar" diye tarif ediyor.

Mahmutbey'de yapımına başlanan yeni bir inşaat (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Kayınpederinin büyük bir arsa alıp evlatları arasında taksim ettiğini belirten Gülizar Özdemir, “Kimi yolun altında kaldı, kimi de yolun üstünde. Bizimki yolun altındaydı. Bu şekilde gecekonduyu çabucak yapıp, daha sıvası bitmeden içine girdik” bilgisini veriyor.

Gülizar Özdemir, evin inşası sırasında hatırladıklarını da şöyle anlatıyor:

“O zamanlar göçmenlerin at arabaları vardı. Bunlarla malzeme ve su getirirlerdi. Ama ben suya para veremem dedim. Çünkü paramız yoktu. Köydeki gibi bir omuzluk alarak, evin sıvası için çeşmeden bidonlarla şu taşıdım. Çeşme de Çiftlik’ten Tabya’ya giden yolun üzerindeydi. Suyu oradan getirirdim. Su zaten akıyor ve herkes de suyu oradan alıyordu. Evlerde su akmıyordu. Ev ile çeşmenin arası 200 metreden biraz fazlaydı.”

“İnşaat yapımı nisandan sonra başladılar”

Çaykara’dan Bağcılar’a gelip Bağcılar Caddesi üzerinde nalburluk yapmaya başlayan Mehmet Orhan, üzerinde hâlâ dükkanının bulunduğu arsayı 1980 İhtilali’nden önce almış. “Hüseyin Bakkal diye bir durak var ya” diyor Orhan, “işyerim oradaydı. Burada da Malatyalı bir arkadaş demir satıyordu. Bir gün öğle yemeğini evde yemiş, iş yerine gidiyordum. Baktım, o arkadaş duvara ‘Satılık arsa’ yazısı yazmaya çalışıyor. Kendisine seslenip, o yazıyı yazmamasını söyledim ve ‘Ne istiyorsun buraya?’ diye sordum. Burası 719 metrekareydi. Neyse yarısı peşin, yarısı veresiye olmak üzere anlaştık ve borcu ödeyip tapuyu aldık.”

Mehmet Orhan’ın anlattığına göre Bağcılar’da inşaatın mevsimi varmış: “Kışın buralarda çizme ile gezerdik. Her taraf tarla ve yollar çamur içinde olduğundan araba inmezdi. Bu yüzden çoğu kimse inşaat işine Nisan’dan sonra başladılar; inşaatlar ekseri yazın yapılır, keser sesleri yazın duyulurdu.”

Orhan, 1980 İhtilali üzerine, binbir hevesle aldığı arsasına ev yapamamış, çünkü inşaat yapımına izin verilmemiş. Hiçbir yerde çivi dahi çaktırmamışlar. Orhan, sonrasını şöyle anlatıyor: “1983’te seçimler yapıp Naci Ekşi belediye başkanı oldu. İşte o zaman Ekşi’den buranın ruhsatını alarak inşaatla başladım.”

Mehmet Orhan

“Tek katlı evi 80 bin liraya yaptırdım”

Hakkı Atçıl Eminönü Küçükayasofya’da otururken, arkadaşı Derviş Hisarcıklıoğlu’nun yönlendirmesiyle 1969 yılında Bağcılar Fevziçakmak Mahallesi’nden (Tabya Camii arkasından) bir arsa almış. İnşaat için gerekli belgeyi de 1972’de, muhtarlıkta görevli olan fen memuru vermiş. “Ben ev yapmak istiyorum deyince” diyor Atçıl, “o memur geldi, baktı buraya. ‘Burayı bahçeli düzen yapacağız’, dedi. Önden, arkadan ve yan taraftan üçer metre çekti, böylece doksan metrekare üzerine temel attım. ‘Komşular da aynı şekilde yapacak’ dedi. Bir taraftaki komşum uyup, öyle bıraktı. Fakat diğer taraftaki komşum uymayarak, arsanın tamamına ev yaptı. O öyle yapınca, ben de üst katı atarken arayı kapattım. 1972’de Bağcılar’dan bakıldığında, Bağcılar’ın merkezinden bu ev görünüyordu, başka ev yoktu. Yüzyıl (Osman Gazi Caddesi) yolunda beş-altı ev ya var ya yoktu.”

Atçıl, evi nasıl inşa ettiğini ise şöyle aktarıyor:

“İnşaat suyunu, Osman diye birisi vardı Trakyalı, traktörüyle ona getirtiyorduk. Tankere doldurup getiriyor, burada bizim varillere koyuyordu. Malzemeyi, Zeytinburnu’nda nalburluk yapan bir akrabam vardı, ondan aldım. Demiri, çimentoyu da ilk o getirdi, birer kamyon, birkaç kamyon da çakıl... Ondandır sonra Fatih’ten Bartınlı bir usta bulup, inşaatla başladık. Metresini 120 liraya yapıyordu. Parasının bir kısmını inşaat yapılırken verdim, kalanını da taksitde bağladım. 1972 yılında, o zamanın parası ile 80 bin lira masrafla içine girdik.”

Mahmutbey Köprüsü'nden ileride tek tük görünen gecekondu (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Evi yaparken yengem de ben de çalıştık”

Nazım Çiftçi'nin henüz çocuk yaşta iken geldiği İstanbul'da, Bağcılar'a yaptıkları ilk ev ağabeyininki olmuş. Ağabeyinin 1967 yılında Parseller'den aldığı arsa üzerine inşa ettikleri eve 68'de taşınmışlar. İnşaata başladıklarında çevrede üç-beş evin dışında hiçbir şeyin bulunmadığını anlatan Çiftçi, “Ağabeyimin arkadaşları buradan arsa alırken, ‘Gel sana da alalım,’ diyerek almışlar arsayı. 165 metrekareydi, hatırladığım kadarıyla. Ben o sırada ilkokul 4'e gidiyordum” diyor.

Evin yapılış hikayesini de şöyle aktarıyor Nazım Çiftçi:

“Oraya ev yapılırken gecekondu diye başladık ve gecekondu olarak yaptık. Birkaç sene oturduktan sonra, burası ileriye doğru geliştikçe gelişti. Hafriyatını kazmayla yaptılar. İnşaatında ağabeyimle yengem de çalıştı. İnşaat için gerekli suyu da, evimizin arka tarafındaki komşumuzun kuyusu vardı, oradan temin ediyorduk. Su yoktu, at arabalarıyla getirtiyorduk. Briketleri, tuğlaları da bu arabalar getiriyordu. Küçük kamyonlar vardı, onlar da kum getiriyorlardı. Böyle zor şartlar altında yaptık evi, ve içinde uzun süre oturduk.”

**“Babam usta oldu, ben amele...
gecekonduyu yaptık”**

Vasfiye Badem, Edirne'den geldiğinde ilk önce Bayrampaşa'da ikamet etmiş. Ancak ayak romatizmaları sebebiyle, 1972'de daha sıhhi bir yer olan Kirazlı'dan arsa alarak buraya yerleşmiş. Arsayı 22 liraya aldıklarını, bunun bir miktarını peşin verip kalanını da taksitle ödediklerini anlatan Vasfiye Badem, “Güzel bir ev yapamadık, gecekondu yapmıştık o zamanlar. Ama o gecekondu uzun süre yaşadık. Çocuklar büyüyüp çalışmaya başladılar. Altın Yıldız'da çalışan kızım çıkış parası alıp, bize yardım etti. Biz de borçlanarak, sonraki evimizi yaptık” diye anlatıyor.

Vasfiye Badem, 155 metrekarelik arsaya ilk gecekonduyu nasıl yaptıklarını anlatırken, hâlâ o günleri yaşıyor gibidir:

“O evin inşaatında ben de çalıştım. Babam usta, ben ameleymdim... Mala salladım, sıva yaptım, her şeyi yaptım, çok çabaladım. Babamla beraber beton dökerdim. Bir taraftan da çayını ve yemeğini yetiştirirdim babamın. Beyimse işe giderdi. Böylece duvarını örüp, çatısını yaptık. Ama yokluktan kapısını takıp, kiremitini koyamadık. Çatıyı babam yapıyor, ben de ona yardım ediyordum.

Evi yıktıktan sonra diğer ustalarla da çalıştım, betonarme yapıldığında da... Kum da eledim, harç da kardım. Neler yapmadım, neler? Zaman geldi, evi beğenmedim; küçük olmuştu. Babam koca arsanın ortasına uzun bir ev yaptırmıştı. ‘Baba’ dedim, ‘bu böyle olmaz.’ Geniş yer istiyorum, yok diyorlar. Aldım elime kazmayı, vuruyorum, bina yıkılacak dediler, yıkılırsa yıkılsın dedim. ‘Şimdi’ dedim, ‘şuraya iki tane ağaç koyacağız. Kiriş olacak, bu yanları da direk gibi bırakacağız. Bak, ne güzel salon oldu!’ Sonra kağıt topladım, saray gibi yaptım gecekonduyu.”

“Demir ve çimento yoktu ki beton ev yapalım”

Bağcılar’da en eski inşa hikayesini, Mahmutbeyli Hasan Uzunalan anlatıyor. Tek parti yönetiminde yokluk sebebiyle ev yapılamadığının altını çizen Uzunalan, “Çimento, demir bayilerine gidiyor, üç torba çimento bile alamıyorduk” diyor. Demir ve çimento yokluğundan, kimsenin betonarme bina yapmadığını belirten Uzunalan, “Herkes evini ahşaptan yapıyordu. Mesela, bizim o tarihte yaptığımız evin tabanı da ahşaptı, tavanı da” diye konuşuyor.

Hasan Uzunalan, 1955 yılında Mahmutbey Köyü’ndeki evlerinin yapılışını çok teferruatlı bir şekilde hatırlıyor. O günleri şöyle anlatıyor Uzunalan:

“1955-56 yaz sezonuydu. O zamanlar burada köy kanunu geçerliydi. Ev yapmaya karar verdiğimizde dönemin muhtarına gittik. Dedik ki: ‘Biz bu evleri yıkacağız.’ Muhtar da anneme, ‘Tamam ablacığım, yapın’ dedi. Babam olmadığı için annem ilgileniyordu, bense daha küçüktüm. Bir miktar rüsum (vergi) istediler yalnızca. Su ve kanalizasyon parası o zaman da vardı. Bizimkiler, ‘Tamam’, dedi. Bunun üzerine gittik, yukarıda, Habipler’de tuğla ocakları vardı, oradan tuğla temin ettik. Burada aşağıda bir dere vardı, gidip oradan kum alıyorduk. Kumı önce elekten geçiriyor, ardından birimiz su atmak, birimiz sallamak suretiyle yıkıyorduk. Sonra da eşek ve küfelerle eve getiriyorduk.

Sağda solda keresteciler vardı, keresteleri de onlardan temin ediyorduk. Biz evi yaparken köyün okulu yıkılıp barakalar yapıldı. Ağabeylerimiz, ihaleye girerek böylece okulun kerestesini aldılar. Hem abimin evini, hem de kendi evimizi buradan gelen kerestelerle yaptık.

Bağcılar’da ev yapmaya çalışan Anadolu insanı ev için gerekli keresteyi yine burada buluyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Evi yapan ustalar da Mahmutbeyliydi. Köydendi. Rahmetli Hayrettin Baysal'ın babası Hasan Baysal'la, Güleç Ali derler bir abi vardı, ikisi yapmıştı bizim evi. Abimin evini de Avasköy'den, yani şimdiki ismiyle Atışalanı'ndan Kürt Ali ile Mehmet Usta gelip yaptılar. Tabii evlerin altı ahırdı. Neden? Çünkü hayvancılık yapıyorduk. Koşu hayvanlarıyla öküzler vardı. Tarlaları atlarla sürüyorduk, buğdayı at arabasıyla taşıyorduk. Yine inek ve keçiler vardı. O zamanlar koyuna pek rağbet yoktu.”

İnşaat izni muhtarlıktan

Rumi takvime göre 1341 (1925) Bayburt doğumlu olan Refik Ceyhan, 1965'te Çınar Mahallesi'nden arsa aldığı anda, inşaat için gerekli izni, diğerleri gibi muhtarlıktan almış. Ceyhan, “O zaman muhtarlıkta Salih isminde biri vardı, müsaadeyi o verdi” diyor.

Beş sene süren inşaat

Erzincan'dan İstanbul'a gurbete gelen Resul Erdem'in arsa alıp ev yaptıрма hikayesi biraz farklı. Çünkü babası, Keban Barajı'nda çalışırken biriktirdiği 30 bin lirayı yola çıkarken Erdem'in cebine koyar. 4 bin lirasını taşınma masrafları için harcayan Erdem, kalan 26 bin lirayla Yavuz Selim Mahallesi'nin Tavukçu Deresi'ne yakın kısmından bir arsa alır. Zaman içinde arsanın üzerine bir de ev yapar. 1977 yılında başladığı inşaatı 1982'de iki kat olarak bitirir.

“O devirde” diyor Resul Erdem, “böyle müteahhit yoktu. Kendin çalışmazsan evi yapamazdın. Müteahhide versen bile çoğunu yine kendin yapıyordun. Birim olarak konuşuyordun, ‘Bunu bana kaç paraya yapacaksın?’ diye. Demiri parça parça alıp koyuyordun kenara. Hanım da çocuklar da çalıştılar inşaatla. Tenekeyle harç taşıdılar. Hanım hâlâ söylüyor, ‘Burada benim emeğim çok’ diye... Ben harcı sırtımda taşıyordum, şimdiki gibi makine, gırgır yoktu. Olsa da hepsi paraydı. 1978'de evin bir gözünü bitirerek, hemen taşındım. Böylece kiradan kurtuldum.”

“Bir lokma, bir gecekondu”

Gülizar Karahasan'la eşi Zühtü Karahasan, Giresun'dan geldiklerinde önce Beykoz'a yerleşmişler. Daha sonra şehirde yapamayıp memleketlerine

geri dönmüşler. Nihayetinde köyde de duramayan Karahasan çifti, oradaki arazilerini beş-altı bin liraya satıp soluğu tekrar İstanbul'da almışlar. Ama bu kez Bağcılar'a yerleşmişler. O zamanlar Tavuk Çiftliği, şimdi ise Fatih Mahallesi denilen bölgeye... “Oradan” diyor Gülizar Karahasan, “yer alarak, bir gecekondu yaptık. Bir lokma, bir gecekondu. Öyle fazla birşey değildi. Akrabalarımız da yardımcı oldular, beş-on kuruş verdiler. Bir adam iki dönüm yer satıyordu, orayı aldık. Bitin, pirenin içinde durduk. Yolumuz yok, izimiz yok, suyumuz yok. Nereden alacağız, ne yapacağız şaşırdık. Bir gecekondu yaptık. Evde perde yok. Büyük oğlumla ağlıyor, ‘Keşke köydeki evimizde dursaydık, niye geldik ki buraya?’ diyorduk. Sonra pencereyi de taktık, evi de tamir ledik.”

Zühtü Karahasan, Yavuz Mahallesi'ndeki iki dönümlük arsayı amca ve teyze oğullarıyla birlikte almak için yola çıkmışlar. Ancak diğer ikisi parasını ödemeyip vazgeçmişler. Tek başına kalan Karahasan, arsayı geri vermek için konuşmaya gittiği mal sahibinin, ‘Git yerinin üzerine bir gecekondu yap, çalışıp ödersin’ demesi üzerine hemen evi yapmaya başlamış. Çimento fabrikasında hamallık yaparak kazandığı parayla 1962'de bir gecekondu yapmış. İnşaat için gerekli malzemeyi Esenler'den almış. Çünkü o zamanlar Esenler'de binaları yıkıp kapı, pencere gibi malzemelerini satan yıkıcılar varmış. Ağacı ve taşı da oradan omuzlarında getirmiş Zühtü Karahasan. Su ihtiyacını ise kapının önüne vurduğu kuyudan karşılamış.

“Alamancı gibi ev yaptım”

Adıyamanlı Mehmet Karlı, Kirazlı'da okul yanı diye aldığı 248 metrekare arsayı görmeye gelince hayalkırıklığına uğrar ama vazgeçmez. Çünkü ortada okul falan yoktur, ileride inşa edilmek üzere arsası ayrılmıştır sadece. 1975'te tam bir köy atmosferinde olan Kirazlı'ya yerleşmeye karar veren Karlı, arsasına bir ev yapmaya başlar. Temeli, altı dükkan üstü ev olacak şekilde atan Karlı, yaptığı evi, “Millet benim eve baktığı zaman, diyordu ki: ‘Bu yurt dışında, Almanya'da mı çalışmış ki böyle büyük bir ev yapmış?’ Çünkü böyle bir ev yoktu o zaman burada. Hepsi ufak tefek, gecekondu evlerdi” şeklinde anlatıyor.

“Altı dükkan, üstü ev”

Bayrampaşa’da otururken Bağcılar’a yerleşen isimlerden biri de İbrahim Kırtıl’dır. Bayrampaşa’dan ayrılma gerekçesi ise oranın cadde ve sokaklarının çok dar olmasıymış. Taşınmaya karar veren Kırtıl, Bağcılar ana arter üzerinde kaba inşaatı bitmiş bir binayı kardeşleriyle birlikte satın alır. “O zamanlar” diyor İbrahim Kırtıl, “herkes kaçak yapıyordu evini, ama biz ruhsatıyla beraber aldık. İskânını da belediyeden kendim aldım. O zaman Yeşilbağ Belediye-

si’ydi. Binayı, kaba inşaatı bitmiş haliyle 360 liraya aldık. Bina, 228 metrekarelik bir arsa üstünde olup altı da dükkandı. Biz de üzerine üç katlı bina yaptık. Halil Bey diye Adalet Partili bir arkadaşımıza çizdirdik projesini. İnşaatı yaparken lazım olan suyu at arabacıları getirirdi. Derelerden doldururlardı, biz de onlardan parayla alırdık. Römorkla da getirenler vardı. Suyu Üçyüzlü’nün deresinden ya da kuyulardan alıyorlardı. At arabalarının üzerinde bir tonluk, iki tonluk depolar oluyordu. Bütün mahalle suyu böyle alıyorduk.”

Modern haliyle Bağcılar Meydanı ve metro istasyonu (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Mehmet Yılmaz

“Buraya 1944’te gelmişiz. Babalarımız tarafından yapılmış binalarda oturuyorduk. Hatta oturduğumuz evimizi yıkıp, yerine yenisini yaptık. Sene 1956 idi. Ben hâlâ orada oturuyorum. Arada bir tadilat gördü ama evimiz sağlam ve güzeldir. Ömrümün sonuna kadar da inşallah orada oturacağım.”

“Tarlanın ortasına projeli ev yaptım”

Mustafa Çağırıcı’nın Bağcılar’a taşınması ise buradaki tanıdıkları vesilesiyle olmuş. Çağırıcı, “Bağcılar’da Bulancak’tan eş dost vardı, o yüzden buraya yerleştik” diyor. Çağırıcı 1974 yılında geldiği Bağcılar’da, halen oturduğu Mahmutbey Merkez Mahallesi Karaoğlan Caddesi’ne 1978’de yerleşmiş. Elbette ki o zamanlar burada ne bir cadde ne de bir ev varmış. Çağırıcı geliş hikayesini şöyle anlatıyor:

“1974’te geldiğimizde önce biraz daha ileride, sanayi tarafında kaldık. Bir müddet başkasının evinde oturduk, ondan sonra bu tarafa geldik. Üç-beş yıl sonra da arsa alıp ev yaparak buraya yerleştik. Aşağı yukarı 1978-79’da... O zamanlar Mahmutbey arazi ve tarla olup hiç ev yoktu. Burada ilk evi ben yaptım, yoksa tarlaydı.”

Mustafa Çağırıcı, arsayı bölgede emlakçılık yapan Mustafa Parlak’tan satın almış. Arsalar o yıllarda ucuzmuş: “Tam hatırlamıyorum ama çok cüz’i pa-

ralardı. Bin-bin beş yüz liraya aldım arsayı.” Yolun, suyun olmadığı bir tarlanın ortasına ev yapmakta hiç zorlanmamış Mustafa Çağırıcı. Çünkü mesleği sebebiyle çok sayıda tanıdığı varmış ve bunlar, ev için ihtiyaç duyulan malzemeyi getirmişler.

“Piyasada” diyor Çağırıcı, “eşimiz dostumuz vardı, malzemeleri sağdan soldan parayla temin ettik. Bir tanıdık arkadaşla proje çizdirdim. Proje zorunlu değildi ama ben düzensiz olmasın diye çizdirdim. Kamyonlar malzemeleri toprak yoldan taşıyordu. Hava yağışlı olmadığından sorun olmadı. Birçoğu Zeytinburnu’ndaki kum depolarından geldi. Orada müşterilerimiz vardı, kamyonlarıyla malzemeyi alıp buraya getirdiler. Tam yapılmamış parsel yolları vardı; çakıllı değildi, toprak yoldu. Daha sonraları çok sıkıntı çektik, araba girip çıkamadı.”

Mübadiller de kendi evlerini inşa etmişler

Sadece Anadolu’dan değil, mübadele ile gelenler de bir süre sonra ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kendi evlerini inşa etmişler. Kirazlı’ya ilk yerleşen mübadiller ilk yıllarda Rumlardan kalan iki katlı evlerde oturmuşlar. Ancak Mehmet Yılmaz’ın babası 1944 yılında buraya geldiğinde, kendi yaptığı bir eve yerleşmiş. Yılmaz, o günleri şöyle anlatıyor: “Buraya 1944’te gelmişiz. Babalarımız tarafından yapılmış binalarda oturuyorduk. Hatta oturduğumuz evimizi yıkıp, yerine yenisini yaptık. Sene 1956 idi. Ben hâlâ orada oturuyorum. Arada bir tadilat gördü ama evimiz sağlam ve güzeldir. Ömrümün sonuna kadar da inşallah orada oturacağım.”

Adnan Menderes’le birlikte gelen refah yıllarında ev yapımı için gerekli malzemeleri sağlamak kolaylaşmış. Kirazlı’da ev yapmak için Kocasinan’da yaşayan kamyoncu bir ahabaplarından yardım almışlar. “O kamyoncu” diyor Mehmet Yılmaz, “tanıdık, bizim malzemeleri onlar getirdi. Deniz kumu, çimento, demir... Gerçi demir biraz kıt, biz ev yaparken. Ama babam bu işleri iyi bildiğinden yine de bulabiliyordu.” Sonunda sağlam bir ev inşa etmeyi başarmış. Öyle ki üzerinden tam 60 yıl geçmesine rağmen Mehmet Yılmaz, o evde oturmaya devam etmektedir. Ne yıkmaya, ne de oradan ayrılmaya niyeti var. Tek dileği, son nefesine kadar, babasının yaptığı o evde yaşamaktır.

Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Kültür Merkezi (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın bütün mahallelerinde spor kompleksleri yapıldı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İLK DÜZENLİ YAPILAR: KOOPERATİFLER

Şişe-Cam kooperatiflerinin öncüsü: Feyzullah Gümüştekin

1970'li yıllarda Bağcılar'a yerleşenlerin en önemli gerekçesi, semtin Bayrampaşa, Topkapı, Zeytinburnu gibi bölgelerde yoğunlaşan fabrikalara yakın olmasıydı. Bağcılar'a gelen Anadolu insanları, küçük birikimleriyle buradan hemen bir arsa alıp "başını sokacağı" bir bina inşa edebiliyordu. Zaman içerisinde nispeten daha iyi şartlarda ve marka olmuş fabrikalarda çalışanlar, fabrika yöneticilerinin desteği altında, maaş gelirleriyle karşılayabilecekleri taksitlere girerek bölgede kooperatifleşmeyi başlatırlar. Şişe-Cam Fabrikası, bu konuda öncülüğü almış şirketlerden biriydi. Bu fabrikada çalışan Feyzullah Gümüştekin kooperatif kurarak birçok insanın ev sahibi olmasını sağlamıştı.

Gümüştekin, köyden gelen insanların o yıllarda ancak bu bölgelerde tutunabildiğine dikkat çekerek, 1975 yılında kooperatifleri nasıl başlattığını şöyle anlatıyor:

"1975'te Bağcılar'a taşındım. O arada fabrikada birkaç tane kooperatif kurmuştuk, ev yapılması için. Maddi gücüm bu kooperatiflerde yer almaya yetmediğinden, üye olarak devam edemedim. Kooperatifin kurucusu bendim, ama ev sahibi olama-

dım. Birinci ve ikinci kooperatifleri bırakıp üçüncü bir kooperatif daha kurduk."

Arkadaşlarının güvenini kazanan Feyzullah Gümüştekin, gelirinin yeterli olmaması nedeniyle bizzat daire sahibi olamasa da birçok insanın ev sahibi olmasını sağlayarak hayır duasını almış. Arkadaşları, Gümüştekin'e olan güvenlerini, "Hocam, sen bizi ev sahibi yapacaksın!.." diyerek gösteriyorlarmış.

Şişe-Cam Fabrikası çalışanları olarak 210 daireli ilk kooperatifi Güngören Genç Osman Mahallesi'nde kurmuşlar. Daha sonra ikinci kooperatifi Tozkoaran'da kuran Gümüştekin, Bağcılar'daki üçüncü kooperatifin kuruluş hikayesini şöyle anlatıyor:

"Üçüncü kooperatifi kurduk, arsa arıyoruz. Pek uzağa gitmiyoruz: Fabrikaya da yakın olsun ki servis kolayca gelebilsin. Geldik şimdiki Fevzi Çakmak Mahallesi'ne... Ki ben hâlâ orada oturuyorum. Burayı kendi ellerimizle yaptık, elhamdülillah. 300 hanelik bir kooperatifti.

Kemal Paşa Mahallesi'nin orası, karşıdan biraz tepemsi gözüküyor. Bizim kooperatifin arsasını oradan görüyorduk. Sonradan oraya da tek tük evler yapılıncaya görünmez oldu. Arsayı almaya geldiğimizde burası ekin tarlasıydı, ekin ekmişti Tekait Mehmet Amca. Sonra bir daha geldik ki, artık tek tük

Şişe-Cam Fabrikası'nda çalışanların oturduğu Şişe-Cam Blokları'nın 1970 tarihli uydu görüntüsü (İBB)

Günümüzde Şişe-Cam Blokları. (İBB)

“Annem dedi ki: ‘Oğlum, bari buradan çıkma, ben sana köyden ne istiyorsan göndereyim.’ Niye böyle diyordu annem? Çünkü maaşlarımız yetmiyor. Kooperatifte fabrikadan kesiliyordu paramız. Kooperatife devam ederken maaş sıfırlanıyor, bordrolar boşalıyordu.”

evler yapılmış, ekin ekilmiyor. Tarlanın sahibi emlakçıya bırakmış, arsa olarak satıyor. Hatta bizim köylülerle, Şişe-Camcılar da buralarda ev yaptılar. Tekaüt Mehmet Amca o tarlanın içerisinde 20 dönüm yeri de bize sattı. 40 liraydı metrekaresi. Bu rayı o zaman alıp, temelini iki-üç sene sonra attık. Müteahhide verdik, üç senede bitirdiler. 1982’de taşındık. Orada koca bir mahalle oldu. Mahalleye büyük katkısı oldu, esnaf geldi. Bakırköy Belediyesi geldi, usulen yol da yaptı. Biz de çok sevindik: Servisimiz buradan geçecek diye.”

Feyzullah Gümüştekin, bu sefer annesinin baskısıyla kooperatiften çıkmaz ve nihayet o da ev sahibi olur: “Annem dedi ki: ‘Oğlum, bari buradan çıkma, ben sana köyden ne istiyorsan göndereyim.’ Niye böyle diyordu annem? Çünkü maaşlarımız yetmiyor. Daha fabrikadan kesiliyordu paramız. Kooperatife devam ederken maaşlar sıfırlanıp bordrolar boşalıyordu.”

Şişe-Cam Fabrikası’nın sosyal sorumluluk anlayışı

Sendika kökenli olan Celal Toprak ise Şişe-Cam’ın sosyal sorumluluk anlayışının çok gelişkin olduğunu hatırlatarak, çalışanlarına yönelik olumlu faaliyetlerin tüm Şişe-Cam fabrikaları için geçerli olduğunu söylüyor. Toprak, şu hususları dile getiriyor:

“Cam fabrikasının, sadece Bağcılar’daki değil, Türkiye ve dünyadaki insanlara da çok katkısı oldu. Cam fabrikasının yetkilileri şunu düşünüyordu: İkamet yerleri fabrikalara ne kadar yakın olursa, masrafımız da o kadar az olur. İkincisi, işçiler çok daha rahat edeceğinden verim artar. Üçüncüsü de bu insanlar Anadolu’dan gelmişler; bunlar üretime, patronlara saygılı olur, çalışırlar. Dolayısıyla fabrikada çalışan işçilerine geri ödemek kaydıyla faizsiz kredi vermekten çekinmediler. Bundan, sadece Bağcılar’daki değil, Esenler, Güngören ve o çevredeki tüm çalışan insanlar faydalandılar.”

Toprak, Bağcılar’da Fevzi Çakmak Mahallesi dışında bir de Merkez Mahallesi’nde Şişe-Cam Sitesi’nin bulunduğunu belirterek, Merkez’deki sitenin 40, Fevzi Çakmak’takininse 200 kişilik olduğunu aktarıyor. Toprak, diğer bölgelerdeki siteleri de şöyle sıralıyor: “Bir tane Merter’de, bir tane Halkalı’da, bir tane de Ambarlı tarafında var. Bu şekilde beş-altı yerde site kuruldu.”

Şişe-Cam Blokları'nın daha modern olduğunu kaydeden Toprak, Bağcılar Merkez'deki blokların mimari çiziminin de bir mühendis tarafından, işçilere yardım amaçlı ücretsiz çizildiğini söylüyor.

Kooperatif yönetici ve kurucularının Şişe-Cam'da çalışan kişiler olduğunu kaydeden Celal Toprak, "Şişe-Cam'da çalışan arkadaşlar başkan olup, önderlik yapıyordu. Ama 200 dairelik yerin tamamının Şişe-Camlılarca doldurulamaması halinde, boşluk dışarıdan dolduruluyordu. Çoğunluğu fabrikalarda çalışan kişilerdi."

İlk siteler

Yıldıztepe'nin ilk muhtarı olan Yılmaz Tanış, 1970'li yılların başından beri Bağcılar bölgesinde yaşadığından ilk kurulan siteleri yakından biliyor: "İlk yapılan Demircan Siteleri'di, Merkez Mahallesi'nden Yenigün Mahallesi'ne doğru... Bir de, Çiftlik'ten Fatih Mahallesi'ne dönen yolda yukarıya doğru giderken, orada bir site vardı: Çiftlik Camii'nin Bağcılar tarafı girişinden girildiğinde 100 metre ileride, sağda... Ayrıca Bayramoğlu Siteleri vardı; Bağcılar'dan Çiftlik'e doğru aşağı dönüşte, solda... Şişe-Cam Blokları da eskiden yapılmıştı; Şaşkınbakkal'ın üstünde, spor tesislerininse altında. 70'li yılların sonu ile 80'lerin başı olması lazım."

Her fabrikatör

işçilerinin ev yapmasını destekler

Bağcılar'da, Sinan Erdem'in mantar fabrikasında çalışmaya başlayan Mehmet Meral de fabrika sahibinin gayretiyle ev sahibi olur. Mehmet Meral, gurbet elde ev sahibi olmanın çok önemli olduğunu farkındadır. Bu nedenle de fabrikada çalıştığı 24 yıl boyunca tüm mesai arkadaşlarının arsa alıp ev yapmaları ve mülk sahibi olmaları için özel gayret gösterir. Fabrika sahibi ile konuşup onlara kolaylık tanınmasını sağlar. "Arkadaşlarımın tümünü" diyor Mehmet Meral, "ev sahibi yaptık. Bir taraftan yönlendirirken bir taraftan da, işverene aktardık. İşe düzenli devam etmelerinin ve daha iyi çalışmalarının yakında oturmalarıyla mümkün olduğunu söyledik. Böylece arsalar alınmasını sağlayarak ev sahibi yaptık o kardeşlerimizi de. Sinan Bey çok değerli bir insandı. İşçisine gerçekten değer veren, onlarla aynı sofrada yemek yeyip, yediğini paylaşan bir insandı."

Zengibar Sitesi'ni Malatyalılar yapar

Fevzi Çakmak'taki Şişe-Cam Sitesi sakinlerinden biri de Faik Işım'dır. Işım, sitedeki 280 dairenin 250'ye yakınının Şişe Cam'da çalışanlara ait olduğuna işaret ederek, "Servisi ve düzenli çalışma sis-

Demircan Sitesi'nin 1970 tarihindeki uydu görüntüsü. (İBB)

temi olan, kredilendirilmiş bir konut projesiydi... Bu tür düzenli yapılar çok azdı” diyor.

Bağcılar’da bir de Zengibar Sitesi’nin bulunduğunu belirten Işım, bu ismin Malatya’ya bağlı Darende ilçesinin eski adı olduğunu da kaydediyor. Işım, geçmişte Şişe-Cam ve Zengibar gibi siteler yaygın olarak yapılmış olsaydı, Bağcılar’ın bugün çok daha farklı bir yerde olacağına dikkat çekerek, “Zengibar Sitesi’ni buradaki vatandaşlar bir araya gelerek kurmuşlardı. Keşke bu tür siteler Bağcılar’da daha fazla olsaydı. O zaman en azından kendilerini ve çevrelerini koruyabilirlerdi” tespitinde bulunuyor. Feyzullah Gümüştekin de Malatyalıların, Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi’nin yönlendirmesiyle Bağcılar’a akın ettiklerini ve nihayetinde de çoğunlukla bu şehirlilerin oturduğu “Malatyalılar Sitesi”ni, yani Zengibar’ı kurduklarını doğruluyor.

Demircan Sitesi ve Subay Evleri

Bağcılar’da, zamanla örnek gösterilir hale gelen sitelerin ilki Fatih Mahallesi’nde kurulmuş. Bağcılar’ın ilk sitesi mahallede uzun yıllar kireç ocağı olarak hizmet veren ve ünlü din adamı Ali Rıza Demircan’ın ağabeyi Necati Demircan’a ait olan arsada, yine onun tarafından inşa edilmişti. Bu konuda bilgi aktaran Hakkı Atçıl, “Burası Ali Rıza Demircan’ın

ağabeyine aitti. Sonra site yapıp, sattı” diyor.

Bağcılar’a 1980’li yıllarda yapılan bir diğer site de-Subay Evleri’ydi.

Yüzyıl Mahallesi Zengibar Sitesi (İBB)

Bağcılar Subay Evleri (İBB)

Fatih Mahallesi’ndeki Demircan Sitesi’nin günümüzdeki hali. (İBB)

BAĞCILAR'DA İMAR VE BELEDİYE

“PARSEL PARSEL EYLEMİŞLER BAĞCILAR'I”

Düzensiz planlamanın mimarları: Emlakçılar

Bağcılar'da planlı ve projeli bir yapılaşmanın olmadığına işaret eden Hayrettin Kaya, o zamanlar emlakçılarla mal sahiplerinin arazileri dilediklerince ve hisseli bir şekilde parsellediklerini, yolları bile kendilerine göre düzenlediklerini hatırlatıyor. Kaya, “Bu, en büyük plansızlıktı. Belediyenin olmadığı bir bölgede, emlakçıların veya ehliyetsiz kişilerin parselasyon ve dağıtımıyla oluşan yapılaşma buraya adeta ucube bir köy havası vermişti. Aşağı yukarı 78 yılına kadar bu böyle devam etti” diyor.

Bağcılar, Güngören ve Esenler'in belediyeye kavuşmasıyla bir şehirleşme anlayışının ortaya çıktığını kaydeden Kaya, “Bu planlarla yeniden yapılanmaya ve yapılaşmaya başlayan Bağcılar, 1992'de belediye statüsü kazandı. Ve yeniden hayat buldu. Nasıl mı? Bağcılar'da köy mü, yoksa şehir yaşamı mı olduğu ayırt edilemeyen karmaşık bir sistem vardı. 1992'de Feyzullah Kıyıklık'ın belediye başkanı olması ve meclisin oluşmasıyla ‘Bu köyü nasıl şehirleştireceğiz?’ projeleri başladı. Böylece 1/5000'lik,

1/1000'lik planlar yapıldı” tespitinde bulunuyor.

Cahit Can, Yüzyıl Mahallesi'nin parselasyonunun Hançer Emlak tarafından yapıldığını anlatıyor. Can, “Şükrü ve Şakir Hançer kardeşler burayı parsel parsel yapıp satışa sunmuşlardı. Ama dar bölge, bitişik nizam yapmışlar. Tabii bunun kötü olduğunu şimdi fark ediyoruz. O zaman fark edememiştik. ‘Şehircilik açısından uygun mu, değil mi?’ bilemiyorduk. Şu Matbaacılar Sitesi'nin üstü tam bir hafriyat alanı gibiydi, boşaltım yapılıyordu. Veysel Karani Caddesi'nin bir ucu kapalıydı, burayı tamamen belediye açmıştır” diyor.

“Belediyenin olmadığı bir bölgede, emlakçıların veya ehliyetsiz kişilerin parselasyon ve dağıtımlarıyla oluşan, yapılaşma buraya adeta ucube bir köy havası vermişti. Aşağı yukarı 78 yılına kadar bu böyle devam etti.”

Projeli yapılanmanın olmadığı zamanlarda emlakçılar Bağcılar'ı rastgele parsellemişler.. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Mahmutbey'de Gürsu, Kirazlı'da Başkaya...

Hasan Uzunalan, Mahmutbey'e başlayan göçü bölgede arsaların ucuz olmasına bağlayarak, "Mahmutbey'de arsalar ucuzdu; adam 100-150 metre-kare yer aldı mı, evini kuruyordu. O zaman imar durumu gibi zorluklar da yoktu. Meselâ Acıboşan olsun, Karşıyaka olsun, hep 80'den sonra oluştu" bilgisini veriyor.

Uzunalan, tarla olarak sattıkları arazinin parselasyonunun, satın alan kişi tarafından yapıldığını söylüyor. Uzunalan, "Parselasyon yapan iki-üç arkadaşımız vardı; Remzi Gürsu bunlardan biriydi. Kirazlı'da ise Adnan Başkaya vardı" diyor. Uzunalan, köylünün tarlalarını satma nedenini şöyle anlatıyor: "Köylü çocuğunu evlendirecek; ne yer var, ne de yurt... Ne yapacak? Tarlayı satıyor. Ben de evi yaptırırken dört dönüm yer satmak zorunda kalmıştım. Şimdi sadece bir dönümüne dünya kadar para alırsın."

Mahmutbeyli Fuat Sarp, Mahmutbey'in parsellenmesinde en önemli ismin emlakçılık yapan Remzi Gürsu olduğunu teyit ediyor. Sarp, "Bizim burada kendi insanımız, Remzi Gürsu adında bir abimiz vardı, Mahmutbey'in emlakçısı. Civarda başka emlakçılar da vardı ama Mahmutbeyli olarak bizim büyüğümüz ve tanıdığımız Remzi Bey'di" diyor.

Mehmet Meral ise 1967-68'lerde Güneşli ve Mahmutbey merkezlerinde henüz yapılaşma olmadığını hatırlatarak, ilk kıpırdanmanın 69'dan sonra olduğunu belirtiyor ve "Tarlalar parsellenmeye başlayarak satışlarda 36 ay vade yapıldı. Emlakçılar herkesin ödeyebileceği taksitlerle satış yapıyordu" diyor.

Mahmutbey'i Hasan Gürsu adında bir emlakçının parselleyip sattığını hatırlatan Meral, "İstanbul'u parselleyen bir kişinin daha olduğunu söylüyorlardı, ki o da Haydar Kütük'tü. Sanayicilere arsa veriyor, 150-250 metre-karelik parseller yapıp işçilere toplu olarak pazarlıyordu. Bundan sonra fabrikalar çoğalmaya başladı" şeklinde konuşuyor.

1974'ten sonra, Bağcılar'ın göç alması ile parselasyon işinde adeta patlama yaşandığını söyleyen Mehmet Meral, şöyle konuşuyor:

"Etrafta bir canlılık vardı, arsalarla emlakçıların yanısıra parselleme işi de arttı. Mahmutbey, Kirazlı, İkitelli ve Güneşli köylerinde şehirleşme başladı.

Altyapı ise çok sağlıklı yürümüyordu. Gecekondu da yapılıyordu, planlı projeli binalar da. 1974'te planlı projeli binaların sayısının artmasıyla birlikte Anadolu insanı da İstanbul'a akın etmeye başladı."

Hakkı Atçıl, oturduğu bölgenin 1950'de tamamen Bulgaristan'dan gelen göçmenlere verildiğini hatırlatarak, "Bütün tarlalar Bulgaristan'dan gelen muhacirlerin yerleriydi. Onlar da buraları parça parça satmaya başladılar. Parselleyerek isteyenlere sattılar, biz de aldık. Ölenlerin varisleri de yerlerini sattılar" diyor.

Zihni Küçük ve İsmail Sarıkaya

En fazla Tabya'da proje yaptığını kaydeden Veli Kurtoğlu ise ortada henüz belediye olmadığından bu projelerin resmî olmadığına işaret ederek şöyle konuşuyor:

"Mesela Süleyman Nadir Düğün Salonu'nun projesi benimdir. Hüseyin Bakkal'ın ilerisinde de vardır büyük bir proje, Tabya Yolu üzerinde... O zaman Bağcılar'da parselasyon yeni başlamıştı. Güngören ve Esenler belediye olunca, insanlar daha rahat bina yapabilmek için Bağcılar'ı tercih ettiler. Burası muhtarlık bölgesiydi çünkü. Bir de, Bağcılar'da arsalar küçüktü. 125-200 metre-kare... Bu nedenle de ucuzdu. Dolayısıyla Bağcılar hızla gelişti.

Burada biz de parselasyon yaptık, iki arkadaş. O zaman parselasyon işlerini Zihni Küçük ve İsmail Sarıkaya adlarında iki büyük emlakçı yapıyordu. Zihni Küçük Bakırköy-Bağcılar yolu üzerindeki Camlı Kahve'de, Cezine'nin olduğu yerdeydi; İsmail Sarıkaya ise Bağcılar'a doğru gelirken solda benzin istasyonu vardı, oradaydı."

Fethi Kutas, Bağcılar bölgesini parselleyenlerden bahsederken iki kişinin ismini sayarak "Biri Mehmet Tuna, diğeri ise Mahmutbey Köyü'nden Sabahattin" diyor.

Korkmaz Çoruhlu ise Çiftlik ve civarının o bölgede tarla satım işleri yapan Savaş Emlak tarafından parselenip satıldığını söylüyor. Çoruhlu, "Sahibinin adı Ramazan Tekin'di, Allah rahmet eylesin. Bizim yöredeki insanların çoğu arsaları ondan almıştır. Bunun yanında ismini hatırlamadığım başka emlakçılar da vardı" diyor.

Şükrü Hançer Almanya'da kazanıp, Bağcılar'dan arsa satın aldı

BİR EMLAKÇININ BAĞCILAR HİKAYESİ

Bağcılar'ın oluşumunda geniş tarlaları parselleyip satan emlakçıların büyük payı vardır. Bunlardan biri de Şükrü Hançerdir. Hançer'in Bağcılar'da toprağa yatırım yapması, Almanya'da çalışmasıyla başlar. 1965 yılında işçi olarak Almanya'ya giden Hançer, babasından öğrendiği inşaat işlerinin çok faydasını görür. Önce bir Yunanlının yanında inşaat işçisi olarak çalışan bu cevval Anadolu genci, kısa sürede kendi işini kurar. Artık Almanya'da tek başına inşaat işleri yapmaktadır. Bu sırada çok önemli bir karar verecek ve orada kazandığı paraları Türkiye'de toprağa yatıracaktır.

“Almanya'da kazanıp buradan arazi alıyordum”

O günleri şöyle anlatıyor Şükrü Hançer:

“Bağcılar'da 1966 yılında Zihni Küçük vardı, tatlı dilli bir adamdı. Bana Bağcılar İstanbul Caddesi'nden bir arsa satmıştı. Bir sene sonra izine geldiğimde kendisine hediye getirmiştım. Bana, ‘Şükrü, bir yer daha vereyim sana, senin arsalar yüzde 100 değer kazandı’ dedi. O öyle deyince artık toprak almaya karar vererek arazi almaya başladım; üç dönüm, dört dönüm, beş dönüm... Ben Almanya'dayken senenin üç-dört ayı burada kalıyor, arazi alıyordum. 1970 yılında ise Bağcılar'da emlakçılığa başladım.”

Şükrü Hançer, Bağcılar'da yaşayan yerli halkın tarlalarını satmaya çok istekli olduklarına dikkat çekerek, şunları anlatıyor:

“Köylü tarımdan bıkmıştı, karşılığını alamıyordu. Mahmutbey'den olsun, Bağcılar'dan olsun, tarlasını satan köylü iki-üç gün bayram yapıyordu; ‘Vay, Allah'ıma şükür, ben tarlamdan kurtuldum, hanım da rahat etti’ diyordu. Bura halkının yüzde 50'sini tanıdım, çok düzgün insanlardı. Sevdikleri kişilere tarlalarını vadeli verirlerdi: Yüzde 30'u peşin olup; bakiyesi 20 ay vadeliydi. Hem satıyor, hem ödüyorsunuz...”

“Şirket kurdum, 70 dönüm arazi aldım”

1970 yılında, günümüzde bir kısmı Yüzyıl Mahallesi'nde, bir kısmı da Esenler sınırları içinde kalan

70 dönümlük bir araziye satın alması Hançer'in emlakçılık hayatındaki dönüm noktası, olur. Şükrü Hançer, bu tarlayı alıp parsellemesini şöyle hikaye ediyor:

“Baktım ki buralarda ekmek var... İlkın, bir şirket kurarak, 70 dönümlük bir arazi aldım, Yüzyıl Mahallesi'nde. İkinci sene bitmeden, 1974'te 85 dönümlük bir yer daha aldım buradan. Ancak arsaları satmakta zorlanıyorduk. Çünkü vatandaşta para az, gelen müşteride 1.000 lira var yoktu... Kalanını 24 ay, 30 ay vade yapıyor, tapusunu da borç bittikten sonra veriyordum. Böyle bir sistem kurmuştum.”

Yolların dar olmasının sebebi

Şükrü Hançer, Bağcılar'da yolların dar olmasının sebebinin yaptıkları parseller olmadığını söylüyor. Hançer, “Tarlayı aldığımında hudutlarını tespit için Bakırköy'de kadastro müdürüne gittim, Güngör Bey isminde biriydi. Hudut tespitinin ardından yardımcısı Haşim Bey'e de parselasyonu yaptırdım. Ve, ‘Benim arsalarımı küçük yapma; 200 metreden az olmasın, yollar da 5 metre genişliğinde olsun.’ dedim. Güngör Bey, ‘5 metre çok’ diyerek 4 metre yaptırdı. Parselasyonu yaparken Yüzyıl Mahallesi'nde cami yeri de bırakmıştım.”

“Buraya yatırımı Alamancılar yaptı”

Bağcılar'a esas yatırımı yapanların Almanya'da çalışanlar olduğunu ifade eden Hançer, bu konuda şunları aktarıyor:

“1976'dan sonra Alamancılarla yurt dışında çalışan işçiler İstanbul ve Bağcılar'a yatırım yapmaya başladılar; bunun üzerine toprak değerlenmeye başladı. 12 Eylül'den sonra bir duraklama dönemi oldu. 1983'te rahmetli Turgut Özal ile birlikte halk hem dünyaya, hem de kendi ülkesine açıldı. Yatırımlar başladı. O günlerde toprak da çok değerlendi. Bana göre Bağcılar'a Türkiye'deki vatandaştan ziyade yurt dışından para kazanan kişiler yatırım yapmaya başlamıştı. Bir dönüm alıyor, iki arsa, üç arsa alıyor... İçine inşaat yapanlar da oldu. Haliyle 92-93-94 yıllarında Bağcılar'da büyük bir değişim başladı.”

“Barış Harekâtı’nda bazıları geri döndü”

Bağcılar’da arsa satışları her zaman yolunda gitmemiş. Özellikle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında, taksitle arsa alan birçok kişi arsayı iade edip parasını alarak memleketine dönmüş. Hançer, bu konudaki gelişmeleri şu şekilde özetliyor: “1974, Kıbrıs çıkartması sırasında Bağcılar’dan köylere kaçanlar oldu. Nereden biliyorum? Benden arsa almışlardı; dediler ki: ‘Ya ağabey, biz arsadan vazgeçiyoruz, paramızı geri ver.’ Beş-on müşterim arsalarını geri verdi, ben de paralarını iade ettim, köylerine gittiler. Ama fazla uzun sürmedi, tekrar geldiler, aynı adamlara yine arsa sattım. Ancak bu sefer yüksek fiyatla sattım, öyle gerekiyordu. Çünkü aradan zaman geçmişti.”

Bağcılar’ın geleceğini nasıl tahmin etti?

Şükrü Hançer, Bağcılar’ın geleceğinin parlak olacağını nasıl tahmin ettiğini şu şekilde anlatıyor: “Bağcılar’ın geleceğini şöyle tahmin etmiştim: Baktım buraya köylüm geliyor, Karslı geliyor... Ardahanlı, Trabzonlu, Rizeli geliyor. Hep Bağcılar’a geliyorlar, çünkü bura biraz daha ucuz. Güneydoğu’dan geliyorlar. Gelenlerin çoğu da yatırımcı; arsa, daire alıyor, iş arıyor, dükkân açıyor; daireniz varsa bunlara kiraya veriyorsunuz. Bir yere akım varsa, orası değerli demektir. Bir yerden de göç varsa, orası iyi değildir. Bağcılar denize benzer: Nasıl ki bütün ırmaklar denize gider, Bağcılar’a da Anadolu’nun birçok yerinden göçler gelmiştir ve hâlâ da gelmektedir. Bağcılar her geçen gün biraz daha büyümektedir.”

“Aldığım süpürge aracı benim kapımı süpürüyordu”

Bağcılar’da değişimin 1992 yılında burasının ilçe, Feyzullah Kıyıklık’ın da başkan olmasıyla başladığına işaret eden Hançer, “Bazı yerler ifraz yapıldı, hisseli yerler ifraza dönüştü. Feyzullah Kıyıklık disiplinliydi ve işini de biliyordu” diyor. Bağcılar’ın tarlalarını parselleyip satan Şükrü Hançer, Başkan Kıyıklık’ın işbilir tavrını başından geçen şu olayla anlatıyor:

“1992 yılında Feyzullah Bey, benden iki çöp kamyonu istedi. Bir imar alacaktım; ‘Bu çöp kamyonlarını alırsan imarını veririm; aksi takdirde vermem’ dedi. Benim diyeceğim bir şey kalmamıştı: Mühür kim-

Şükrü Hançer

“1976’dan sonra Almancılarla yurt dışındaki işçiler Bağcılar ve İstanbul’a yatırım yapmaya başladılar; bunun üzerine toprak da değerlenmeye başladı. 12 Eylül’den sonra bir duraklama dönemi oldu. 1983’te rahmetli Turgut Özal ile birlikte yatırımlar başladı. Bana göre Bağcılar’da Türkiye’deki vatandaştan ziyade yurt dışından para kazanan kişiler yatırım yapmaya başlamıştı.”

deyse sultan oydu. Belediyeye iki tane çöp kamyonu ile bir de süpürge aldım. Çok para olup, o günlerde beni biraz etkilemişti. Ama Allah’a şükür param vardı. Bir gün sabahleyin erkenden kalktım, kapımın önünden bir ses geliyor. Pencereyi açıp baktım ki süpürge evin önünü süpürüyor. Hemen hanımı çağırıp dedim ki: ‘Hanım, benim süpürgem benim kapımın önünü süpürüyor, gel bak.’ Hanım da ‘Feyzullah iyi etmiş’ dedi. İnanın sevindim ve Feyzullah Bey’i takdir ettim, doğru yanına giderek dedim ki: ‘Feyzullah Bey sizi tebrik etmeye geldim. Sen büyük hizmet getirdin, benim kapımın önünü süpürüyor, temizliyorsun; o arabalar bize hizmet ediyor.’ Bana kahve, peşinden de kuşburnu çayı söyledi.”

TARLADAN PARSELE BÜYÜK DEĞİŞİM

Her şey 1965'te başladı

1976'da Yeşilbağ belediye seçimlerinde başkan adayı olan Refik Ceyhan, Bağcılar'ın 1965'lerde gelişmeye başladığını ifade ediyor. Ceyhan, yaşadığı bölgede parselleme işini İsmail Sarıkaya'nın yaptığına işaret ederek, "Buraları ekseriyetle o parselleyip satmış" diyor. Ceyhan konuyla ilgili şu tespitlerini aktarıyor:

"Tarlaları, buranın halkından alıp parselliyor. Ben de bir tarla almıştım ama parsellemeden sattım. 1974'te apartmanlar yapılmaya başladı. Kat irtifai veriliyordu o zaman. Belediye başkanı, 'Burada 3 kattan fazla irtifa vermeyeceğiz' dedi. Yahu niye vermiyorsunuz? Verin de arsalar değerlendirilsin. Neyse, meclisten dört-beş kat izni çıktı da ondan sonra, caddelerde 5, aralarda üç-dört katlı binalar yapılmaya başlandı. 1975'ten bu yana da yapılıyor, geliyor. 90'da daha fazla oldu."

"Naci Ekşi, Malatyalıları yönlendirdi"

Tabya'da oturan Feyzullah Gümüştekin, Bağcılar'ın 1980'e kadar genel olarak boş olduğunu, Yüzyıl Mahallesi ile civarının birdenbire dolmaya başladığını ve bu "coşma"da dönemin Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi'nin Malatyalıları bu bölgeye yönlendirmesinin büyük payı bulunduğunu belirtiyor. Gümüştekin, Bağcılar'ın mahalle mahalle oluşumunu şöyle özetliyor:

"Hatta Malatyalılar Sitesi bile kuruldu. Ama orada Sivaslı da çoktu. Kalabalık bir mahalle oldu. Fevzi Çakmak Mahallesi ise pek öyle kalabalık olmadı. Tarla ve meraydı. Sonradan olimpik tesis yapıldı. Çınar Mahallesi fazla sıkışık olmasa da doldu, burası köylünün tarlasıydı. Bir tek Ebubekir Camii'nin alt tarafları kaldı. Orası da uzun zaman kurban pazarı olarak kullanıldı. Anadolu'dan gelen insanlar o boşlukta kurbanlarını satarlardı."

Merkez Mahallesi biraz daha seyrek olup bahçeli nizam köy evleri vardı. Sonradan müteahhide verince o ağaç ve bahçeler gitti. Yıldıztepe, Yenigün Mahalleleri çok sıkıştı. Kirazlı Mahallesi biraz daha ferah bir şekilde konumlandı. Demirkapı ve

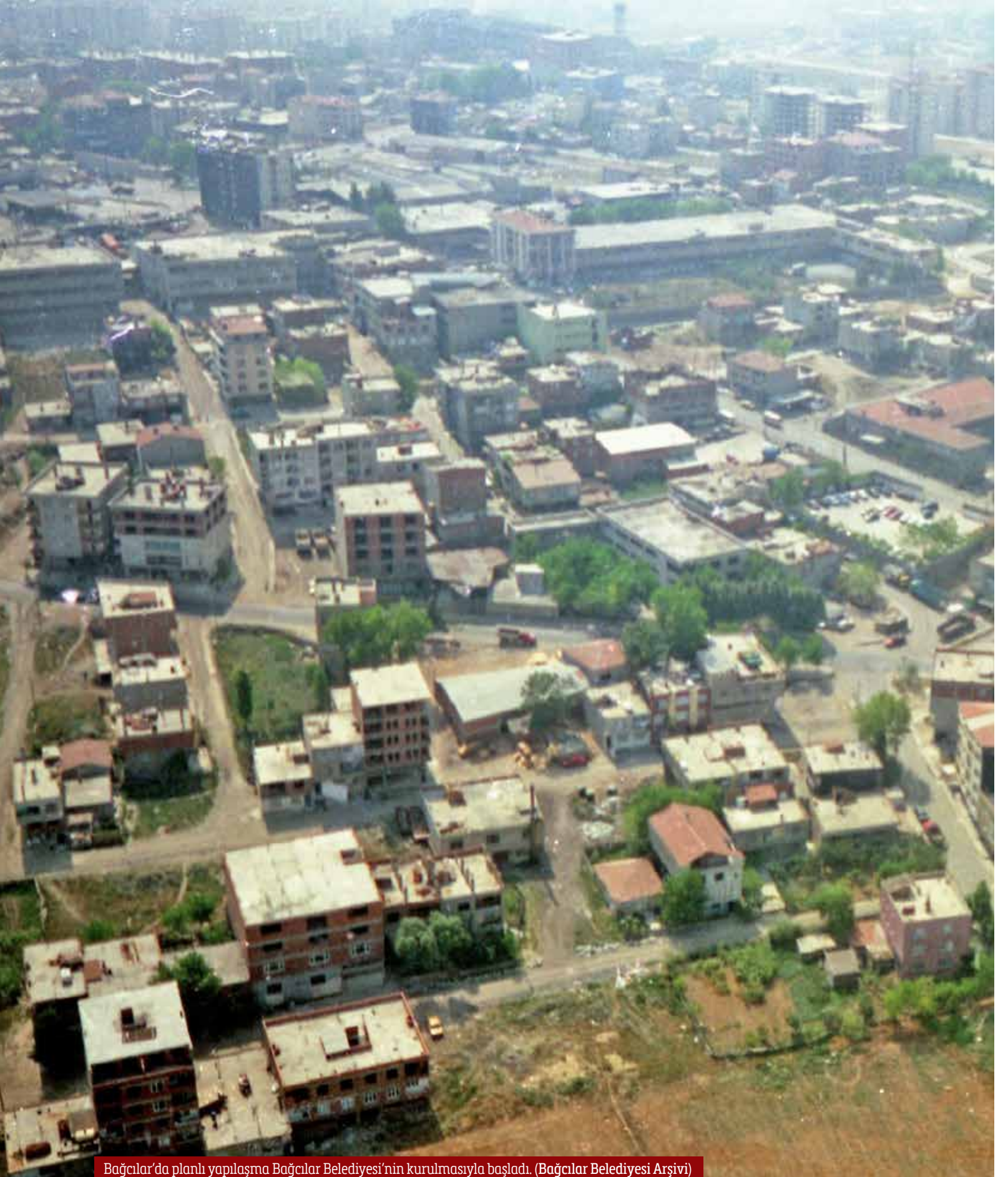
Refik Ceyhan

"Buraları ekseriyetle İsmail Sarıkaya parselleyip satmış. Tarlaları buranın halkından alıp parselliyor. Ben de buradan bir tarla almıştım ama parsellemeden sattım. 1974'te apartmanlar yapılmaya başladı. Kat irtifai veriliyordu o zaman. Belediye başkanı, 'Burada üç kattan fazla irtifa vermeyeceğiz' dedi. Yahu niye vermiyorsunuz? Verin de arsalar değerlendirilsin. Neyse, meclisten dört-beş kat izni çıktı da ondan sonra caddelerde beş, aralarda üç-dört katlı binalar yapılmaya başlandı."

Fatih Mahalleleri ise araziye biraz daha uygun yapıldı.

Şunu demek istiyorum: 1992'de Bağcılar Belediyesi kurulunca, oturdular, 'Burayı nasıl düzgün bir şehir yapabiliriz, caddenin trafiği nasıl akışkan hale gelir, şu sokak nasıl şu hale gelir, şurada şunu yapsak, burada bunu yapsak' diye düşünerek bir nizam koydular. Böylece Bağcılar bir şehre döndü."

Gümüştekin, yıllar sonra rastladığı bir dostunun şu sözlerini, haklılığına katılarak naklediyor: "Bundan 30-35 sene önce, 'Bu sizin Bağcılar köyü var ya... Bir gün gelecek, öyle bir şehir olacak ki ünü her yere yayılacak!..' deselerdi, kahvede adamı döverlerdi. 'Burası köy, dağın başı. İstanbul nerede, biz neredeyiz?' derlerdi."

Bağcılar'da planlı yapılaşma Bağcılar Belediyesi'nin kurulmasıyla başladı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Hangi mahallede, hangi ilden gelenler var?

Gümüştekin'in en önemli tespiti ise, Bağcılar'ın 1976'dan 86'ya kadar tüm mahalleleri ile dolmuş olduğuydu. Ona göre, Bağcılar 90'a gelindiğinde belediye olmayı hak etmişti. Gümüştekin, mahallelerin memleketlere göre dağılımı hakkında ise şunları söylüyor:

“Sivaslılar, özellikle de bizim köylüler, 1976-80 arasında Yüzyıl Köprüsü'nden Bağcılar Merkez'e kadar tam 60 hane olmuşlardı. Bayburtlular şu arayı daha da doldurdular. Şu civarları Erzurumlular, Çınar Mahallesi'ni Bayburtlularla Gümüşhaneliler, aşağı dere kısımlarını da yine Sivaslılar doldurdu.

“Esenbağ'a Esenler karşı çıktı”

Bağcılar'la Esenler arasında belediye olma konusunda ilginç bir tartışma yaşanır. Buna göre Bağcılar'ın ilçe olması için faaliyet gösteren Feyzullah Gümüştekin gibi kanaat önderleri, “Buncağız yer ilçe mi olurmuş?” direnciyle karşılaşırlar. Bunun üzerine Esenler ile Bağcılar'ı birleştirmeye çalışarak “İsmi de 'Esenbağ' olsun” derler. “Bu yüzden” diyor Gümüştekin, “buralarda bazı semt ve dükkânlarda hâlâ Esenbağ adı geçer. Bazıları da 'Yeşilbağ' adını teklif etti. Yeşilbağ ilkokulu vardı. Ama Esenler halkı bu beraberliği kabul etmedi. Hatta Esenler'i Güngören ile birlikte belediye yaptılar. Esenler daha sonra 1994'te kendi belediyesine kavuştu.”

“Bayrampaşa şişti, Bağcılar doğdu”

Gümüştekin, Bağcılar için farklı bir yaklaşım daha getirerek, bir zamanlar Bayrampaşa'nın göçle gelenler yüzünden çok şiştiğine, bu yüzden de buradan Bağcılar'a taşmalar olduğuna, böylece de bu ilçenin rahatladığına işaret ediyor. Aynı olayın Bağcılar'da da yaşandığına dikkat çeken Gümüştekin, “Bu sefer de Bağcılar'dan taşmalar başladı. Niye başladı? Adamın burada bir evi var, üç de oğlan yetiştirdi, bu üç oğlana nereden ev bulacak? Buralarda bulamıyor. Onlar da bu sefer uzaklara gidiyor” tespitinde bulunuyor.

Bağcılar'ın belediye olmasıyla semte büyük apartman ve sitelerin yapıldığını kaydeden Gümüştekin, “Belediye hizmetlerinin de bunda etkisi vardır. Belediye çöpünü alıyor, temizliği, suyu var, elektriğe bakılıyor, diğer hizmetlerinde de bir sıkıntı yaşanmıyor. Belediye olunca ilçe biraz daha büyüdü” diyor.

Bağcılar'da gecekondular yok...

Faik Işım ise o dönemdeki yapılaşmaya ilişkin önemli bir iddiada bulunarak Bağcılar'da gecekondular olmadığını altını çiziyor. Bağcılar'da kamuya ait çok az arazi bulunduğunu ifade eden Işım, “Gecekondular tabiri, kamuya veya başkalarına ait araziye işgal eden yapılar için kullanılır. Bağcılar'da ise böyle yapılar yoktur. Bağcılar'da kamuya ait arazi fazla olmayıp vatandaş arsasını parasıyla almış. Şunu diyebilirsiniz-

Bağcılar'ın Kurucu Belediye Başkanı Feyzullah Kıynıklık 1993 yılında ilçeyi gezerken. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

niz: Bağcılar'a belediye ve yetkililer gelmeden, mühendis ve mimarlık bürosu gelmeden Karadeniz'le başka yerlerden kalfa arkadaşlar gelmişler. İlkokul mezunu emlakçılar cetvellerle çizip satmışlar" diye konuşuyor.

O dönemlerde Bağcılar'da ruhsatsız bina ve kaçak yapılaşmadan söz edilebileceğini ama gecekondudan bahsedilemeyeceğini savunan Işım, "Şişe-Cam, İÇDAŞ gibi şirketler, çalışanlarını rahat işe götürüp getirmek ve bir arada tutabilmek için kooperatifler kurarak bunlara konut yapmışlar" açıklamasında bulunuyor.

1980'den sonra üç kata kadar izin verildi

Bakırköy Belediyesi'ne bağlı iken Bağcılar bölgesinde imar olmadığından yapılaşmanın nasıl olacağını kimsenin bilmediğine işaret eden Resul Kayatuzu, dönemin Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi'nin muhtarlarla istişare ettikten sonra insanları mağdur duruma düşürmemek için üç kata kadar ruhsat verdiğini anlatıyor. Kayatuzu, bu konuda şunları söylüyor:

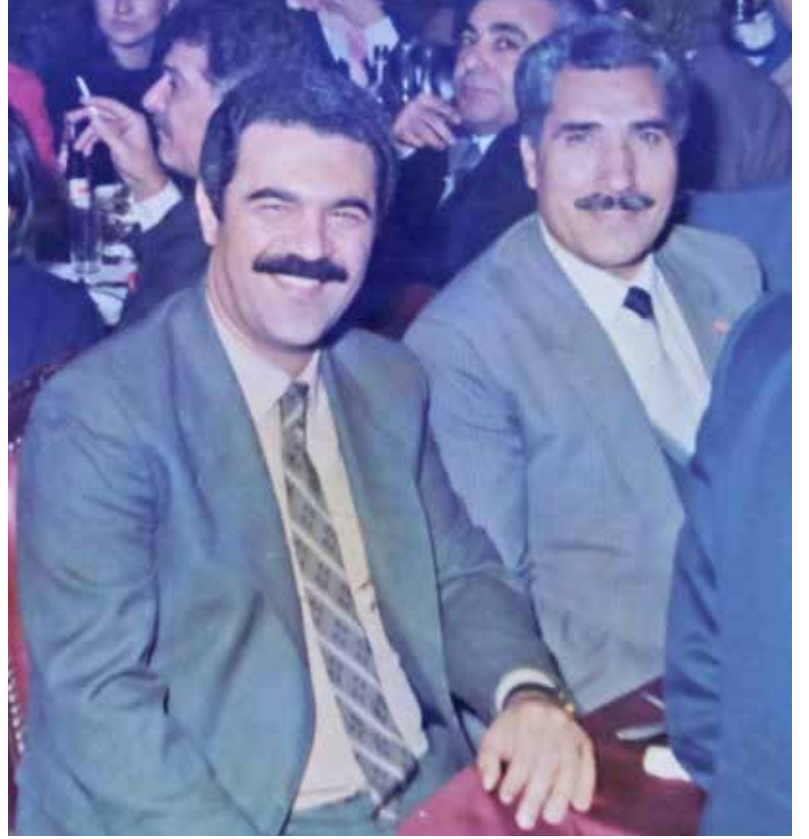
"Naci Ekşi buraya geldi, belediye başkanımızdı. 'Ne yapalım?' diye sordu. Ve 'Öyle bir uygulama yapalım ki vatandaş da zor duruma düşmesin.' dedi. Sonra da, 'İnsanlara üç kata kadar ruhsat verelim ama tapunun arkasına da ileride herhangi bir yıkım olduğunda belediye mesul değildir, şerhi koyalım. Hiç olmazsa vatandaş evini yapabilsin' diye ekledi."

Bağcılar'daki emlakçıların sahipleriyle anlaşıp tarlaları 150-200 metre karelik arsalar halinde parsellediklerini doğrulayan Kayatuzu, "O zamanlar tarlaya göre bölüp satış yaparlardı" diyor.

"Anadolu'dan kopmuş geliyorlardı, çimento yetiştiremiyorduk"

Aynı zamanda Güngören'de inşaat malzemeleri satan bir aile şirketi de bulunan Cezine Camii imam-hatibi Selami Bilgili, Bağcılar'ın parsellenip yapılaşmasını her iki görevi sebebiyle yakından izleme imkanı bulmuş. Bilgili, o dönemde çok hızlı bir inşaat süreci yaşandığına dikkat çekerek, şunları aktarıyor:

"İnşaatlara nalbur malzemeleri, kum, çakıl satıyorduk. Çok hızlı bir çalışma vardı; yirmi-otuz araba kum, çakıl yetiştiriyor, malzeme yetiştiremiyorduk. Mese-

Dönemin Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi ve Resul Kayatuzu.
(Resul Kayatuzu Arşivi)

"Naci Ekşi buraya geldi, belediye başkanımızdı. 'Ne yapalım?' diye sordu. Ve 'Öyle bir uygulama yapalım ki vatandaş da zor duruma düşmesin.' dedi. Sonra da, 'İnsanlara üç kata kadar ruhsat verelim ama tapunun arkasına da ileride herhangi bir yıkım olduğunda belediye mesul değildir, şerhi koyalım. Hiç olmazsa vatandaş evini yapabilsin' diye ekledi."

la çimento için tâ Eskişehir ve Kütahya'dan bağlantı yapmıştım. Çünkü buradaki Ak Çimento ile Nuh Çimento, siparişleri yetiştiremiyordu. Öyle bir akın vardı ki Anadolu'dan... 1975'leri benim anlattığım yıllar: İnsanlar Anadolu'dan kopmuş geliyorlardı."

Bağcılar'ın çok hızlı bir parselasyon sürecine girdiğini ifade eden Bilgili, bölgeyi parselleyenlerin başında Zihni Küçük'ün geldiğini söylüyor. Bilgili, "Parsellemeyi birkaç kişi yapıyordu ama en fazla muhatap olduğum kişi Zihni Bey'di. Yol, park, bahçe gibi bir düşünceleri olmayıp 'Bir tarlayı ne kadar çok parçalayıp satabilirim' düşüncesiyle hareket ediyorlardı" şeklinde konuşuyor.

İlk planlı proje Çoruhlu'dan

Korkmaz Çoruhlu, 1978'de İstanbul Caddesi üzerinde bölgenin ilk planlı-projeli binalarından birini yapar. Çoruhlu, ilk inşaatının hikayesini şu şekilde anlatıyor:

"Bağcılar Merkez'in çeşitli bölgelerinde birtakım projeler yaptık. İlk inşaata 1978 yılında İstanbul Caddesi üzerinde başladık. İstanbul Caddesi 53 numarada bulunan inşaatı ben yaptım, daha sonra da büromu oraya taşıdım. Büyük bir binaydı, altı-yedi katlı... Açık havalarda çatıya çıktığınız zaman Bakırköy'ü ve denizi görebilirdiniz."

Bağcılar'a mimarlık bürosunu açtığı 1977 tarihinde bölgeye Anadolu'dan nüfus akınının başlamış olduğunu belirten Çoruhlu, köylülerin eş zamanlı olarak tarlaları parselleyip satışa geçtiklerini kaydederek ekliyor:

"Köylüler, o zaman ifrazdan ziyade hisseli şekilde satıyorlardı. İmar çalışmaları da bu hisseli parseller üzerinden yapılmaya başlanmıştı. Genelde giriş ve üç normal kat oluyordu. Sonraları talebin fazla-laşması nedeniyle bu projeler üzerine birer, ikişer, bazen de üçer kat ek yapıldı" diyor.

Kendisinin de bölgede parselleme işi yaptığını anlatan Çoruhlu, "Tarlaları o zamanki şartlara göre bölüp yol ve arsalarına birer numara koyarak, parselasyon haritası çıkarıyorduk. Arsa sahibi arsasını bu numaralar üzerinden ve noter vasıtasıyla satıyordu. Belediye çalışmalarında da göz önüne alınarak, imar durumu bu parselasyona göre verilirdi" açıklamasında bulunuyor.

Çoruhlu, o dönemdeki projelendirmeleri hakkında şunları söylüyor:

"Biz proje işlerini imar durumuna göre yaptık, statik hesapları da ona göre çizerdik. Daha sonraları talep artınca, çizilen bu projeler üzerine, güçlendirme yapmadan bir, iki veya üç kat daha çıkıldı. Bağcılar'ın yaklaşık yarısı bu şekilde yapılmış olup depreme dayanıklı değildir. Aslında Bağcılar'ın o dönemde yapılan binaları kentsel dönüşüm kapsamına girse iyi olur."

Yeşilbağ döneminde imar

Veli Kurtoglu, Yeşilbağ Belediyesi döneminde imar

Korkmaz Çoruhlu

"Bağcılar Merkez'in çeşitli bölgelerinde birtakım projeler yaptık. İlk inşaata 1978 yılında İstanbul Caddesi üzerinde başladık. İstanbul Caddesi 53 numarada bulunan inşaatı ben yaptım, daha sonra da büromu oraya taşıdım. Büyük bir binaydı, altı-yedi katlı... Açık havalarda çatıya çıktığınız zaman Bakırköy'ü ve denizi görebilirdiniz."

planı yapılmadığını anlatıyor. Hiçbir kadronun olmadığı o yıllarda belediyenin muhtarlık gibi idare edildiğini belirten Kurtoglu, ilk belediye dönemi ile imar politikası hakkında şöyle diyor:

"Bir imar durumu için belediyeye müracaat ettiğimizde, imar durumunu çizip veremiyorlardı. Çünkü planlı ve ifrazlı yer yoktu. Yalnız 10 paftada bir miktar ifrazlı yer vardı. Onun dışında her yer hisseliydi. Proje yapacağımız zaman imar durumunu yerinde tespit ediyorduk. Bazıları hisseli satışlarını tapuya kaydettirmişti. Biz de tapudan çıkarttırıp, yerlerini ona göre tespit ederek imar durumunu çıkartırdık. Sonra ilgili arkadaşlara götürürdük, onlar da bize resmî imar durumunu verirlerdi. O zamanlar belediyede bir müdür vardı, Saffet Bey diye. Yanında da dört-beş kişi, Fen İşleri dâhil..."

Ben daha evvel Güngören ile çalışıyordum. Oranın belediyesi 1966'da kurulduğu için arsalar ifrazlıydı.

Otobanın kenarında bulunan Matbaacılar Sitesi

Otobanın yapımı, İSTOÇ ve Matbaacılar Sitesi gibi yapılanmaların gelişi, ardından da MİA olarak belirlenmesi, Mahmutbey ve Bağcılar'ın geleceğinde yeni gelişmelere imkan sağladı. Semtin geleceği turizm ağırlıklı olup oteller ve diğer iş merkezleriyle şekillenecekti.

Oranın imar şartlarını gayet iyi biliyordum. Onun için, ana yoldan beşer, tali yollardan üçer, komşudan da üçer metre çekerek imar durumunun verilmesini sağladık. Çünkü muhtarlık zamanında projeleri belediyeye göre yapmıştık. Belediye olduğunda, benim bu projelerim belediye tasdikiyle hemen devreye girdi. Biz geleceği düşünmüştük. Mimarlık bürosu olan dört kişi yani ben, Cemal Erdin, Halil Kandanış ve İsmail Muhallebici böyle çalışıyorduk. En büyük büro benimdi, ben de belediye nizamına göre çalışıyordum. Zihni Küçük bu durumu bildiği için benim projelerimi hemen onaylardı.

1980'den sonra buraları Bakırköy Belediyesi'ne bağlandı. Cemal'le ben meclis üyesi olduk. Ben Bakırköy'de bir sene encümen üyeliği, dört sene de İmar Komisyonu Raportörlüğü ve Başkanlığı yaptım. Biz Bağcılar'ın İller Bankası tarafından daha önce hazırlanmış planlarını Bakırköy Belediyesi olarak tekrar ele alarak parselasyonu bin metrekareye yükselttik. Mesela Dağ Yolu'nu 25 metreye çıkardık.

Planda yolları genişlettik. 1989'da biz kaybettikten sonra yeni gelen belediye, bunların hepsini kaldırıp eski şekline soktu.

Eğer o plan uygulansaydı Bağcılar daha başka olacaktı. Çünkü bin metrekare olunca, 125 ve 150 metrekarelik parseller bin metrekarede toplanıp ona göre kat verilerek, blok şekline gelecekti.”

TEM yolu her şeyi değiştirdi

Perihan Ertekin'e göre, Bağcılar'ın geleceği TEM bağlantı yolunun geçmesiyle farklılaşmıştır. “Buralar” diyor Ertekin, “çok kıymetlendi. Biz maddi açıdan kıymetlendiğini o zaman fark edebildik. Yoksa bizim orası köy gibiydi. Ben geldiğimde işçilerle birlikte tarlaya gider; soğanın üstüne yumruk vurup işçilerin çıkınından çıkan ekmeği paylaşır, yerdik. Çocuklarıyla oynardım, çok güzel bir köy hayatı yaşıyorduk o zamanlar.”

1924 mübadili Fuat Sarp, Mahmutbey ve çevresinin çehresinin 1983 yılında Anavatan Partisi'nin iktidara gelmesiyle değiştiğini belirterek, “ANAP'ın gelmesiyle şehir planlaması, çevre yolları, MİA (Merkezî İş Alanı) ve planları yapıldı. Bunlar yapıldıktan sonradır ki Mahmutbey'in çehresi değişip gelişti, büyüdü. Yollar, bacasız-bacalı sanayi, büyük bina ve oteller yapıldı.”

Mahmutbey'de yaşayan Selanik göçmenlerinin genç nesli, Bağcılar'da yaşanan dönüşüm ve değişimin 1970'lerde başlayıp 80'lerde karşı konulamaz bir hale geldiğini söylüyor.

Onlara göre değişimi başlatan en büyük olgu, Mahmutbey'in hemen kuzeyinden geçen ve bir anlamda semti kuzey tarafından ikiye bölen İstanbul-Kınalı Otoban yoluydu. Değişimlerin yol ile gelmesinin sosyolojik bir vakıa olduğu gerçeği kendisini bir kez daha göstermişti. Otobanın yapılmasıyla birlikte genelde Bağcılar'ın, özelde ise Mahmutbey'in gelişimi karşı konulamaz bir hale bürünerek hızlandı. Bir anlamda Mahmutbey, otobanla birlikte, Bakırköy'e bağlı sessiz bir köy olmaktan çıkıp önemli bir yatırım merkezi haline dönüştü. Sonrasında ise çevresinde ciddi yapılanmalar meydana gelmeye başladı. Bunlardan en önemlisi, hiç kuşkusuz İSTOÇ'tu. İSTOÇ için yapılan kamulaştırmalar beraberinde değişimi de getirmişti.

Mahmutbey ve çevresinin, Merkezî İş Alanı (MİA) olarak planlanması bölgenin geleceğinde yeni gelişmelere imkan sağladı.

Mahmutbeylilerin anlattıklarına göre esas dönüm noktası da İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bölgeyi Bakırköy Belediyesi marifetiyle Merkezî İş Alanı (MİA) olarak planlamasıydı. Otobanın yapımı, İSTOÇ ve Matbaacılar Sitesi gibi yapılanmaların gelişi, ardından da MİA olarak belirlenmesi Mahmutbey ve Bağcılar'ın geleceğinde yeni gelişmelere imkan sağladı. Semtin yeni geleceği turizm ağırlıklı, oteller ve diğer iş merkezleriyle şekillenecekti. Mahmutbey sakinlerinin söylediklerine göre MİA olarak belirlenen bölgelerde daha önce Fabrikalar Caddesi, burada da onlarca fabrika vardı. Dandi ve Kiremit Fabrikası bunlardan bazılarıydı. Tüm bu fabrikaların bulunduğu alanlar imar planlarıyla prestij hizmet alanlarına dönüşüp fabrikalar şehrin dışına taşındı. Artık fabrikaların yerinde oteller ve büyük alışveriş merkezleri yükselmeye başlamıştı.

Giresun'dan geldi, Mahmutbey'in tarlalarını sattı

Zühtü Karahasan, Bağcılar'da arsa satın aldığı anda parselasyon henüz başlamamıştı. İki dönüm araziyi üç ortak almak için yola çıkan Zühtü Karahasan, bölgeye yerleştikten sonra bir nevi fahri emlakçı gibi çalışmış. Özellikle Mahmutbey sakinlerine tarlalarını satmada yardımcı olan Karahasan, "Adam 'Benim tarlamı sat' diyor, ben de 'Satarım, ama metrekaresinden 1 lira alırım.' diyordum. Sekiz dönüm yer sattığımda sekiz bin lira para alıyordum. Alanlar daha ziyade Anadolu'dan gelenlerdi. 1960'ların sonunda adamlar gelip, 'Bana bir tarla bul' diyordu. Ben de tarla sahibine, Mahmutbey'e gidiyor, 'Arkadaş bana 8 dönüm yer lazım; ancak

metrekaresinde senden 1 lira alırım.' diyordum. Diyelim, adam bir tarla göstererek, 'Metrekaresini 1 liradan sat' dedi, '1 lira da ben alıyordum.' Tarla tarla ben emlakçılık yapıyordum, beni tanıyorlardı. Hep Anadolu'dan gelenler ev yaptılar oralara."

Zühtü Karahasan daha çok Karadenizlilere arsa satmış. Giresun'dan, Ordu'dan gelenlerin arsa almasına vesile olan Karahasan "Öyle yabancı adam gelip de yer almıyordu. Çoğunlukla tanıdıklarımız geliyordu. Ben Mahmutbey ile iç içeydim, beni tanıyorlardı" diyor. Karahasan, işlerini yoluna koyup Bağcılar'dan ayrılanlara kadar emlak işleriyle meşgul olmuş. Sütçülük de yapan Karahasan, inek sayısı fazlalaşınca emlak işleriyle eskisi gibi ilgilenemez olmuş.

Parseller hep küçüktü

Enver Tırki, Yeşilbağ Belediyesi'nde Zihni Küçük dönemini hatırlıyor. Küçük'ün Merkez Camii'nin yanındaki belediye binasında olduğuna işaret eden Tırki, "Zihni Küçük buradan gittikten sonra belediye de gitti. Biz Bakırköy'e bağlıymışız, o zaman belediyenin ne olduğunu dahi bilmiyorduk. Biz Çiftlik'te ev yaptığımızda yapım iznini Mahmutbey'deki muhtardan almıştık" diye konuşuyor.

Arsasını emlakçıdan aldığını belirten Tırki, parselleme süreçlerini şöyle aktarıyor: "Emlakçı bir şahıstan tarlasını alır, parsellerdi. Parseller genellikle 100, 120 metrekaare olurdu. 300 metrekaarelik arsayı zor bulurdun. 300 metrekaare alacaksan iki parsel birden alacaktın. Biz de öyle almıştık. Ben Zeytinburnu'nda oturan ve orada emlakçılık yapan bir şahıstan aldım. Bahsettiğim emlakçı buradan tarla almış, parselleyip satıyordu."

Bağcılar'ın genel görünümü (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Mahallelerin 1992'deki durumu

Bağcılar 1992'de belediye olduğunda imar komisyonunda görev alan İbrahim Kırtıl, Bağcılar'ın o dönemdeki imarı hakkında şunları söylüyor:

"Muhtarlık zamanında, en çarpık mahalle Fatih Mahallesi'ydi. Hâlâ da öyle galiba. Bir de Yıldıztepe... Buranın sokakları çamur, çöp ve çukurdu. Merkez Mahallesi'nde göçmenler olup bahçeliydi. Sonra onu herhalde imardan kaldırdılar. Diğer mahallelerse tamamen Anadolu'nun köyleri gibiydi.

Belediyeyi alınca imarda hakikaten çok zorluklar çektik. Adam yapmış; yıksan ona, yıkmasan bize, kamuya yazık. Merkez dışındaki mahallelerde bunun epey zahmetini çektik. O zamanlar Bağcılar'da dört-beş katlı bina çok azdı. Ana arterler yine iyiydi ama ara sokaklar tamamen çamur vaziyeteydi. Bu hizmetler biz 1992'de belediyeyi aldıktan sonra geldi.

O dönemde iki tane Merkez Mahallesi vardı. Biri Bağcılar Merkez olup diğeri Güneşli'deydi. Belediye Başkanı Feyzullah Bey, bir meclis toplantısında 'İki tane Merkez Mahallesi var, insanların aklını karıştırıyor. Güneşli'dekini iptal edelim' dedi. Böylece Güneşli'dekini meclis kararıyla iptal ettirdi."

Çarpık yapılaşma parsellenmeden kaynaklanıyor

Ünal Kacır, tarlaların parsellenmesinin sahipleri ya da emlakçılar tarafından rastgele yapıldığına katılıyor. Kacır, gelişigüzel yapılan parsellenmenin özellikle yolların oluşumunda büyük sıkıntılar doğurduğuna işaret ederek, yapılan işin mantığını şöyle özetliyor:

"Kendi kendilerine cetvelle parsel yapıyorlardı. Herkes öyle yapıyor, sonra da hisseli olarak satıyorlardı. Tarla sınırlarından da yollar geçirildi. Yani tarlanın bir sınırından bir yol, öbür sınırından başka bir yol geçiyor, oluyordu bizim orası arsa... Böylece yamuk yumuk tarlaların sınırlarından yollar geçti. Belki de en düzgünü Çınar Mahallesi olmuştur. Ciddi bir parselasyon yapılmıyor, bu da birçok probleme yol açıyordu. O zamanlar bu hisseli tarla satışları birçok kişiyi sıkıntıya sokmuştur. Bu sıkıntılar bazı bölgelerde hâlâ devam ediyor. Adamın elinde tapu var ama ortada yer yok..."

Kacır, Bağcılar'ın gelişimini anlatırken tarih boyunca değişmeyen bir ilkenin altını çiziyor: Gelişimin önce en işlek yol boyunda gerçekleşmesi.

"Gelişmeler" diyor Kacır, "daha ziyade tarla ya da arazilerden geçen yollarla ana arterler üzerinde oldu. Mesela, en hızlı gelişme Bağcılar'dan Bakırköy'e bağlanan yol boyunda gözlemlenmiştir. Yapılaşma ilk önce bu yol boyunca hızlandı. Hemen arkasından ana cadde üzerleri... O zamanlar bu köyleri birbirine bağlayan bir asfalt gibiydi, öyle düşünün. Giderek bugünkü yoğunluğa ulaştı.

Bunun bir benzeri, hemen paralelindeki Mahmutbey-Güneşli-Kirazlı-Kocasınan'dan Bahçelievler, Şirinevler istikametine giden ana yol üzerinde oldu. Orası da benzer bir gelişme gösterdi. Bu iki yolun hem sağında hem de solunda dere vardı. İşte bu derelerin çevreleri en geç yapılaşan yerler oldu. Mesela şimdiki Basın Ekspres Yolu'nda o zaman bir dere, yanında da tekstil fabrikaları vardı. Dereye yaklaştıkça arazi çamurlaşıp bataklık haline geliyordu. Şu anda çok kıymetli gibi görünen bu yerler, o zamanlar derenin kenarında kaldığından kimse'nin uğramadığı yerlerdi. En geç yapılaşma buralar da oldu."

Bağcılar'ın şehirleşmeye başladığı tarih: 1992

Feyzullah Kıyıklık, 1992'de belediye başkanı seçilince, "ne köy ne de şehir olan" bir ilçeye başkan olduğunu biliyordu. Çarpık yapılaşma ile imar sorunlarının had safhada olduğu bir ilçede, her şeyi nizam altına almanın öyle kolay olmayacağını farkındaydı. Kıyıklık, başlama noktasını çok iyi tespit ederek, önce akademisyenlerle bir araya geldi. Eldeki verilerle malzemeyi tüm çıplaklığıyla ortaya koyduktan sonra, onlardan bu sorunu kimsenin hakkına hâlel getirmeden çözecek bir proje yapmalarını istedi. Kıyıklık, Bağcılar'da şehirleşmenin kapısını aralayan bu süreci ve yaptıklarını şöyle anlatıyor:

"Arkadaşlarla büyük bir toplantı yaparak. Bağcılar'ı nasıl yaşanabilir bir şehir haline getirebiliriz diye sorduk. Bunun için de plan ve program gerekiyordu. İTÜ'de birkaç öğrencim vardı, hoca olmuşlardı. Yanlarına gittim, onlar da bize bir ekip verdiler. Burada toplantılar yapıp, yeni plan ve programın nasıl yapılması gerektiğini konuştuk. Buranın 10 binlik, 5 binlik, binlik tüm planları yapılmıştı. Biz ne yap-

bilirdik? En sonunda birisi bize bir akıl verdi. Bunun üzerine, buranın planlarını tamamen değiştirecek bir tespit yaptırıldı. Bu tespite göre yeniden büyük bir plan yaparak Büyükşehir'den geçirdik. İşte böylece Bağcılar'da plana göre şehirleşmenin temelini atmış olduk. O hocalarla Belediyedeki meclis üyelerimin çok büyük faydası oldu. Bu konuda her parti de bize yardım etti. Bu şekilde bütün planları yeniledik. Bu da çok uzun bir zaman almadı. beş-altı ay içerisinde toplardık, bir-iki yıl içerisinde de bitti.”

“Halkı kazançlı çıkacağına ikna ettik”

Bağcılar'da planlı yapılaşma dönemine geçilmişti artık. Ancak bu imar anlayışının halk tarafından kabul görerek uygulanabilmesi önemliydi. Önemliydi, çünkü hiç zorlanmadan, halkın tepki ve muhalefeti çekmeden hayata geçirilmesi gerekiyordu. Aksi takdirde, şehirleşmeye karşı aşılması güç bir engel çıkmasına yol açılmış olacaktı. Ayrıca, büyük kayıplara uğrayacakları endişesiyle bazı kişi ya da gruplarca oluşturulabilecek direnç odaklarına da izin verilmemeliydi. Feyzullah Kıyıklık'la ekibi tüm bu soru işaretlerini ortadan kaldırmak için, kendilerine has ikna yöntemlerini uygulamaya sokar. Bundan sonraki süreci Feyzullah Kıyıklık şöyle anlatıyor:

“Uygulamadan önce mahalleye gidip anlatıyorduk. Yani uygulamayı halk meclisleriyle yaptık. Halkın

çoğunluğunu ikna etmiştik, ikna olmayan bazı kişiler vardı ve bunlar oraların sahipleriydi. Bunu da aştık, çok sert huylu olmam onları caydırdı. Mesela bir caddeyi açacağım (genişleteceğim). Caddenin bir başında bir Güneydoğulu, öbür başında da bir Karadenizli var, ikisi de ‘Öldürürüz’ diyorlar. Cadde büyükçe olup, burayı 10 metreden 20 metreye çıkartmam lazım. Ama öldürürüz, vururuz diyorlar. Ne yapayım? Hiçbir gücüm yok, devletten yardım da isteyemiyoruz. Yıkım kararı aldık ama kimse bilmiyor. Gece saat üçte işe başladık, ertesi gün pazar, adamlar haberdar olup geldiklerinde biz yıkılacak yerleri yıkmıştık. İkisi yıkılınca diğerleri de hep çözülyordu. Yıkımdan sonra onlar da çok memnun oldular. Çünkü 50 liralık yerlerinin değeri 5 bin liraya çıkmıştı.

Ben halka bir de şunu söylüyordum: Ne olur arsalarınızı, arazilerinizi kimseye satmayın. Buralar ileride çok değerlenecek. Biz buralar için planlar yapıyoruz. Metro gelecek, şunlar yapılacak... Bu sözlerimi çoğu zaman alaya alırlardı.”

“Ne olur arsalarınızı, arazilerinizi kimseye satmayın. Buralar ileride çok değerlenecek. Biz buralar için planlar yapıyoruz. Metro gelecek, şunlar yapılacak... Bu sözlerimi çoğu zaman alaya alırlardı.”

Feyzullah Kıyıklık planlı yapılaşma ile halkın kazançlı çıkacağını anlatmaya çalışıyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

YEREL YÖNETİMLERİN KURULMASI VE İLK HİZMETLER

Belediye olmak için referandum yapıldı

Hakkı Atçıl, 1975'te Bağcılar'da belde belediyesi kurulması kararının halkın oylarıyla alındığını söylüyor. Atçıl'ın verdiği bilgiye göre Bağcılar Köyü kalabalıklaştınca, belediye olması için referandum yapılır. Bu, Bağcılar'ın tarihinde yapılan ilk referandumdur.

Atçıl, bu konuda şunları söylüyor:

"Oy merkezdeki okulda kullanıldı. Biz de orada kulaniyorduk. Sonuç, 'Evet, yapılsın' çıktı. Sanırım nüfus yedi-sekiz bin civarındaydı. 1976'da bizim parti de aday gösterdi. O zaman bir avukat gelmişti, ismini hatırlayamıyorum, dört tane belediye meclis üyesi çıkarmıştık. Belediyeyi Adalet Partisi'nden birisi kazanmıştı. Seçilen dört tane üyemizden biri Refik Ceyhan, diğeri Raif Dinçkök'tü. İki kişi daha vardı. Tam hatırlamıyorum ama biri Muzaffer, biri de Mesut'tu."

Atçıl, Refik Ceyhan'ın Yeşilbağ'da yapılan ikinci seçimde başkan adayı olduğunu belirtiyor. "O zaman Zihni Küçük kazanmıştı" diyen Hakkı Atçıl, "Bizim adayımız Refik Ceyhan oldu. Ancak kazanamadı. Meclis üye sayımız da ikiye düştü. Zihni Küçük CHP'den Belediye Başkanı oldu" diyor.

İlk başkan Mustafa Kılıç'tı

Bağcılar Köyü belde olduğu zaman, muhtarlık binası belediye haline getirilir. 1970'li yılların sonuna doğru Bağcılar'da mimarlık bürosu açan Veli Kurtoglu, muhtarlıktan dönüştürülen belediye binasının merkezdeki caminin hemen yanında olduğunu belirterek şunları söylüyor:

"Belediye binası küçüktü. Başkan Mustafa Kılıç bir yarışma düzenledi. Yer olarak da şimdiki Kayalar İş Merkezi'nin önündeki boş alan seçilmişti. Bana göre gelecek 100 senelik tarihe hitap edebilecek bir belediye binası projesi yapıldı. Ben yarışmaya girmemişim, ama hazırlattığı proje bu evsafaftaydı. Netice alamadı, çünkü süresi yetmemişti. İkinci seçim 78'de oldu ve 80 İhtilali'ne kadar Zihni Küçük başkanlık yaptı. Mustafa Kılıç Adalet Partisi'ndendi, Zihni Küçük ise Cumhuriyet Halk Partili idi."

"Yeşilbağ ismini Mustafa Kılıç koydu"

Bağcılar Merkez ve çevresindeki mahalleleri kapsayan Yeşilbağ Belde Belediyesi kurulduğunda seçimlere gidilir. AP, CHP ve MSP'nin aday gösterdiği seçimlerde, Bulgaristan göçmeni olan AP adayı Mustafa Kılıç başkan seçilir. MSP'nin adayı ise Bağcılar'ın önde gelen isimlerinden Refik Ceyhan'dır. Refik Ceyhan başkan seçilemez ama sadece MSP'nin değil, AP ve CHP'li seçmenlerin de oyuyla alarak meclis üyesi olur.

Refik Ceyhan, Bağcılar'a Yeşilbağ ismini Mustafa Kılıç'ın koyduğunu söylüyor. Ceyhan, "Mustafa Kılıç buralı bir muhacirdi ve burada oturuyordu. Buranın ismini Yeşilbağ koydu" diyor.

Yeşilbağ belediye başkanlarının her ikisini de yakından tanıyıp hizmetlerine şahitlik eden Refik Ceyhan, Kılıç ve Küçük hakkındaki görüşlerini şöyle anlatıyor:

"Mustafa Kılıç, belediye başkanı olduğunda fazla bir iş göremedi. Zaten kısa bir dönem kaldı, yol gibi şeyler yapamadığı gibi etrafını da birleştiremedi. Ufak tefek bazı yerleri düzenledi ama öyle teferruatlı bir iş yapamadı.

Zihni Küçük'se biraz kanalizasyonlara el attı. Ama bilgisizce yaptığından, yaptığı işlerden bir hayır çıkmıyordu. Buraya bir kanal yaptı ve Esenler'in oraya bağladı. Ben inşaatçıyım; bakıyorum, künkleri döküyorlar, ama akıntı neredeyse bu yana. Zihni Küçük'e söyledim, geldi, işçilere, 'Hacı nasıl derse öyle yapın.' dedi. Sizin mühendisiniz yok mu, bana niye soruyorsunuz? Onun için o da verimli bir iş yapamadı."

Üç-beş memurluk belediye

Resul Erdem, Yeşilbağ Belediyesi döneminde AP'den başkan seçilen Mustafa Kılıç'ın 16-17 ay belediye başkanlığı yaptığını, sonra günü dolduğundan tekrar seçime gidildiğini söylüyor. Erdem, "1978'de seçim yapıldı; bu kez CHP'nin adayı Zihni Küçük kazandı. Onun başkanlığı da uzun sürmedi. İki yıl dolmadan ihtilal oldu. 12 Eylül 1980 İhtilali'yle başkanlığı son buldu" şeklinde konuşuyor.

Yeşilbağ ismini Yeşilbağ'ın ilk Belediye Başkanı Mustafa Kılıç koymuştu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Resul Erdem, belediye başkanlarının o dönemde hizmet yapamamasını, bütçelerinin olmamasına bağlıyor. “O zaman” diyor Erdem, “bütçe de yoktu, belediye de... Caminin yanında bir kulübe olup, belediye oradaydı. Büyük Merkez Camii’nin yanında, İstanbul Caddesi’nin başında... Daha evvel muhtarlıktı orası. Belediyeye devredilirken muhtar da İbrahim Bey’di. Belediye’nin yalnızca üç-beş memuru vardı.”

Belediye hizmetleriyle ilk tanışma

Bağcılar’da hem emlakçı hem de Yeşilbağ Belediye Başkanı olarak silinmez bir iz bırakmıştı Zihni Küçük. Trabzonlu olan Zihni Küçük, aynı zamanda iki kardeşiyle kendi adının ilk iki harflerinden oluşan Ce-Zi-Ne isminde, mutfak eşyaları üreten bir fabrikaya sahipti. Bağcılar’ın merkez mahallelerinde emlakçı olarak güçlüydü. Abdullah Topçu’ya göre Yıldıztepe bölgesindeki tarlaları hep o parselleyip satmıştı. Yeşilbağ adıyla yapılan ikinci belediye se-

çimlerine, CHP’den aday olarak giren Zihni Küçük, seçimlerde büyük bir başarı göstererek Yeşilbağ belediye başkanı olmuştu.

Topçu’ya göre, Zihni Küçük 1976’dan 80 ihtilali’ne kadar belediye başkanlığı yapmıştı. Topçu, Küçük’ün başkanlık döneminde yaptığı hizmetleri şöyle değerlendiriyor:

“Hiçbir hizmet getirmedi. Maalesef hep hazine yerlerini sattı. Yenigün’de hazine yeri bırakmadı. Burada oturuyordu zaten, tamamını sağa sola sattılar. Yolsuzluk yaptı diye mahkemeye de verildi. İcra geldi. Arabaları, makineleri, Mahmutbey taraflarındaki taş ocağı... hepsi haczedilip, elinden alındı.

Caddeleri biraz asfalt yaptırdı. Taş ocağından kırma taşlar getirip sokaklara serdi. Ara sokaklara asfaltı sonradan Bakırköy Belediyesi yaptı. Önceden patika yol vardı; Zihni Küçük yol açtırdı, stabilize döktü. Arabalar gidip gelebiliyordu nispeten, minibusler de çalışmaya başlamıştı 1976’dan sonra.”

Bakırköy Belediyesi Güneşli’ye şube açıyor

Atik Yağmur, Bağcılar bölgesi henüz Bakırköy Belediyesi’ne bağlı iken, belediyenin Güneşli’de bir şube açması için çok gayret göstermiş. Dönemin Belediye Başkanı Naci Ekşi’ye giderek Esenler, Güngören ve Bahçelievler’de olduğu gibi Güneşli’de de bir şube binasının yapılmasını istemiş. Bu istek halkta da yankı bulunca, Naci Ekşi tarafından temeli atılmış.

Ancak 1989 seçimlerinde Yıldırım Aktuna belediye başkanı olunca beklenmedik bir sorunla karşılaşmış. Binanın bitiminden sonra açılışına gelen Aktuna, koridorları gezerken, “Ben burayı konservatuvar yapacağım” demiş. İşte o anda Atik Yağmur’u kimse tutamamış: Bölgeye belediye hizmetlerinin daha hızlı gelmesini sağlayacak şube binasının konservatuvar olacağını duyan Yağmur, merdivenleri hışımla tırmanıp Başkan Aktuna’nın karşısına dikilerek o meşhur cümlesini söylemiş: “Sayın Başkan, biz bu binayı Güneşli ilçe olsun diye yaptırdık; siz burada davulcu zurnacı yetiştirin diye değil!” Aktu-

na’nın “Sen karışma” ikazına aldırmayan Atik Yağmur, kapısını çalmadık parti bırakmayarak, gerekli lobi çalışmasını yapmış ve sonunda amacına ulaşarak, Kocasinan’a bağlı Güneşli Şube Müdürlüğü’nün açılmasına muvaffak olmuş.

“75'te Bağcılar'ı belediye yaptık”

1947 Gümüşhane doğumlu olan Yılmaz Tanış, özellikle Bağcılar merkez bölgesinin idari gelişimini ayrıntılı bir şekilde hatırlıyor. Bunda, 1970'lerin sonuna doğru Yıldıztepe Mahallesi'nin ilk muhtarı olmasının büyük payı vardır. Tanış, 1970'lerin başında Bağcılar'a geldiğinde İbrahim Bulut muhtarlık yapıyormuş. Ondan sonrasını şöyle anlatıyor:

“1975'te Bağcılar'ı belediye yaptık, adı Yeşilbağ oldu. Neden Yeşilbağ? Ankara'da Bağlar, Bağcılar diye bir bölge daha olduğundan, karışıklık olmasın diye buraya Yeşilbağ denildi, benim hatırladığım... 1976 Haziran'ında seçim yapıldı. Adalet Partisi'nden Mustafa Kılıç diye bir ağabeyimiz belediye başkanı seçildi. O seçildikten sonra Bağcılar on mahalleye ayrıldı. Bu mahalleler şunlardı: Yıldıztepe Mahallesi, Yenigün Mahallesi, Merkez Mahallesi, İnönü Mahallesi, Kazım Karabekir Mahallesi, Fevzi Çakmak Mahallesi, Sancaktepe Mahallesi, Barbaros Mahallesi, Çınar Mahallesi, bir de Yavuz Selim Mahallesi.”

“Kılıç, bir varlık gösteremedi”

Tanış'a göre, Mustafa Kılıç belediye başkanlığı döneminde pek varlık gösterememiş; yalnızca belediyeyi kurmuştu. “O zaman” diyor Tanış, “ufak bir belediyemiz olup Meydan'daki caminin oradaydı. Kılıç, sadece teşkilatı kurdu. Zaten kısa dönem başkanlık yapmıştı. Fena biri değildi ama bu müddet içerisinde bir şey yapamadı. Yalnızca bir tane dozeri, greyderi vardı. Her yere onu gönderirdi, kim baskın çıkarsa... Mustafa Kılıç Bey'i biz seçmiştik; bu yüzden biraz etkiliydim. Ben 1977'de muhtar olduktan sonra Zihni Küçük belediye başkanı seçildi. Zihni Bey çalışkan bir belediye başkan olup mükemmel bir çalışma azmi vardı. Gece sabahlara kadar su kuyusu kazdırıyordu, susuzluğu önlemek için. Elektrik olmadığından işçilerin başında lüküsle dururdu, çalışkan adamdı.”

“İhtilal'den sonra emekli bir albay geldi”

12 Eylül 1980 İhtilali'nden sonra Yeşilbağ Belediyesi'ne Bakırköy Kaymakamlığı'ndan bir kişi gelecekte başkanın yerine geçmiş. Tanış'ın verdiği bilgilere göre, bu kişi daha sonra ayrılıp yerine Hayati Bey adında emekli bir albay gelmiş. Tanış, “Hayati

Yılmaz Tanış

“Mustafa Kılıç'ı biz seçtik. Adam fena değildi. Kısa dönem başkanlık yaptı. Ama bu müddet içerisinde varlık gösteremedi. Zihni Küçük çalışkan bir belediye başkanıydı, mükemmel bir çalışma azmi vardı. Gece sabahlara kadar su kuyuları kazdırıyordu, susuzluğu önlemek için. Elektrik de yoktu, lüküsle işçilerin başında dururdu; çalışkan adamdı.”

Bey kibar, nazik bir adamdı. Sonra o da gitti, bizim Bağcılar bölgesini Güngören Şube Müdürlüğü'ne verdiler. Oradaki sert bir albaydı. Ondan sonra da 1984 Mahalli Seçimleri yapıp Bağcılar'ı Bakırköy Belediyesi'ne bağladılar. O zaman başkan Naci Ekşi idi. O seçimde ben de muhtarlığı kaybettim. Yerime Nuri Alkaya diye bir arkadaş geldi. Sivaslıydı. O da üç-dört dönem muhtarlık yaptı.”

Bağcılar'a emek verenler

Bağcılar Merkez'in önde gelen isimlerinden olan Yılmaz Tanış, Bağcılar'ın gelişmesinde etkin olan isimleri bir bir hatırlıyor: “Bizim mahallenin, Bağcılar'ın kurucularını sayabilirim: Mesela Zihni Küçük,

Mehmet Karlık, Remzi Ekşi, Kürt Ali, Bayburtlu Mustafa Kalfa, Başaranlar, Mustafa Kılıç, Hüseyin Dal-kaya, Mustafa Poyraz, bizim rahmetlik Hoca Bakkal... Birçoğu öldüler, Allah rahmet eylesin. Neden Hoca Bakkal derlerdi bilir misiniz? Adam imamdı; muvazzaf değildi ama imamlık yapardı. Oflular imam olurlar genelde, o da işte öyle bir imamdı, resmî imam değildi. Adıyla anılan durakta bakkallık, bizim camide de Allah rızası için imamlık yapıyordu. İyi bir adam olup çok hayır hasenatı vardı.”

Küçük'ün imkanları dardı

1975'te Bağcılar'a gelip Yıldıztepe, nam-ı diğer Cezine Camii'nde imam-hatipliğe başlayan Selami Bilgili, yolları çamurdan geçilmeyen bölgeye ilk hizmetin Zihni Küçük'ün Yeşilbağ Belediye Başkanlığı döneminde geldiğine işaret ediyor. Bilgili, “Bağcılar Doğu'dan göç almaya başlayıp, yerler değerlenince, belediyeler faaliyete geçerek, ihtiyaca göre çalışmalar başladı. İşe Zihni Küçük diye bir belediye başkanıyla başlamıştık. Ondan evvel birisi daha vardı” diye anlatıyor.

Bağcılar'ın en eski sakinlerinden biri olan Hayrettin Kaya da Zihni Küçük dönemini hatırlıyor. Ve o dönemden bahsederken, belediyeciliğin girişimcilik, bilgi birikimi ve idarecilik gibi yetenekler istediğine vurgu yapıyor. Kaya, şöyle devam ediyor:

“Zihni Küçük'ün o zamanki imkânlarının dar olmasından mıdır, yoksa kendisi gerekli kapasiteye sahip olmadığı için midir, bilmiyorum ama Bağcılar'da onun döneminde büyük bir gelişme olmadı. Yaşam standardı adeta aynı düzeyde devam ederek burası köyün bir devamı oldu. Herhangi bir gelişme, kalkınma, yapılaşma ve belediyenin getirdiği bir katma değer göremezdiniz Bağcılar'da.”

Küçük'ten Kıyıklık'a

Mimarlık bürosu sebebiyle belediye ile yakın ilişkileri olan Celal Toprak, Yeşilbağ Belediyesi ile Zihni Küçük hakkındaki görüşlerini şöyle özetliyor:

“Zihni Küçük gayretli bir adamdı. Karadenizliydi, çalışkandı. Ama siyaset belediye başkanının elini kolunu bağlıyor. Belediye başkanı milletvekili, ilçe başkanı ve benzeri üst düzey siyaset adamlarının emrinde oluyor. Kendi kafasına göre hareket ede-

miyor. Neticede onların dediklerini yapmak zorunda kalıyor. Ama ben Zihni Küçük'ün bir yanlışını görmedim.”

1980 sonrasının Bağcılar'ına gelince, Celal Toprak, bu konuda diğer Bağcılarlılarla aynı fikirdedir. Bakırköy Belediyesi'ne bağlı olduğu dönemde Bağcılar'ın hizmet almadığına değinen Toprak, “Bakırköy Belediye başkanları kırsal kesimlerden aldıkları parayı Bakırköy'ün iç kesimlerine yatırdılar. Buralara en ufak bir çivi dahi çakmadılar, bir tek hizmet etmediler. Bir siyasi de, ‘Kardeşim sen bizden parayı topluyorsun ama bize ne yaptın? Allah rızası için bir tane park, okul ya da cami mi yaptın? Toplumun ihtiyaçlarını giderecek herhangi bir şey mi yaptın?’ diye sormadı.”

1980 ihtilali'nden sonra, Bakırköy Belediyesi'nin Bağcılar Merkez'le civardaki mahallelere iyi hizmet verdiği anlaşıyor. “Bakırköy Belediyesi'nin” diyor Topçu, “106 mahallesi vardı, hepsine ulaşmak zaman alıyordu. Aslında iyi hizmet veriyordu. Asfalt yaptırdı mesela, sokaklarımızı. Tabii, Bağcılar'a tam hizmet 1992'den sonra geldi. Feyzullah Kıyıklık Belediye Başkanı oldu, Bağcılar hizmet almaya başladı.”

İlçe belediyesinin 1992'de göreve başlamasıyla artık herkesin kafasına göre icraat yapma devri sona erer. “Rastgele herkes” diyor Bilgili, “gidip kafasına göre bina yapamıyordu. Bir projesi olacaktı ve o projenin de belediyeden geçmesi gerekiyordu. Belediye olduktan sonra haksız ve yersiz iş yapma oranı yüzde 80 bitti. Artık bir proje lazımdı. Bir de istikamet açısı veriliyordu.”

“Bağcılar'da oturduğumuzu söyleyemezdik”

Hayrettin Kaya, Bağcılar bölgesinin gerek Naci Ekşi gerekse Yıldırım Aktuna dönemlerinde hizmet alamadığını belirterek, o yıllarda Bağcılar'da oturduklarını söylemeye çekindiklerini itiraf ediyor. Kaya, Bağcılar'ın birçok insan nezdinde nasıl göründüğünü de resmeden bu durumu şöyle anlatıyor:

“Bağcılar'da oturduğumuzu söylemekten çekinirdik. Neden? Çünkü, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorduk. Yani varoшта, kırsalda, kısacası hizmetin gitmediği yerlerde oturan bir vatandaş konumunda olduğumuzdan Bağcılar, Mahmutbey ya da Şiri-

Bir zamanlar hizmet yokluğunun hüküm sürdüğü Bağcılar, bugün tüm sosyal donatılarıyla İstanbul'un örnek ilçelerinden biridir. (Bağcılar Belediyesi)

Feyzullah Kıyıklık ve dönemin Refah Partisi Bağcılar İlçe Başkanı Kadir Topbaş seçim çalışmasında (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Daha önce Bakırköy Belediye Başkanlığı için aday olup seçimlere giren Feyzullah Kıyıklık’ın adı bu kez de Bağcılar için geçer. Çünkü Kıyıklık hem bölgeyi bilmektedir, hem de deneyimli bir avukattır. Parti yetkilileri de göreve geldiği takdirde bu işi üstlenecek, sırtlayıp götürecek ve problemlere çözüm üretecek bir kişi olarak onu başkan adayı göstermeyi düşünürler. 1992 belediye seçimleri, normal yerel seçim tarihine bir buçuk yıl kala yapılır ve Refah Partisi, Bağcılar Belediyesi’ni kazanır.”

nevler’de oturduğumuzu söylemekten çekiniyorduk. Zaten kıyafetlerimize baktıklarında, Bağcılar’da oturduğumuzu hemen çözüyorlardı. Bağcılar’dan, Mahmutbey’den, Güneşli’den gelenlerin ayakları çamurlu olurdu. Eğer ayağına poşet takmamışsa, derhal belli oluyordu.

Londra Asfaltı ile Bakırköy’ün üstüne hiçbir hizmet gitmiyordu. Her ne kadar Bakırköy Belediyesi diye geçiyorsa da hizmetten hiçbir şey alamıyorduk. İşte böyle bir Bağcılar vardı.”

Bakırköy’ün üvey evladı: Bağcılar

Bağcılar’ın Bakırköy Belediyesi’ne bağlı olduğu dönemde, bugünkü belediye binasının yerinde Bakırköy Belediyesi Kocasinan Şube Müdürlüğü faaliyet gösteriyordu. Ne var ki, bölge belediye hizmetleri açısından tamamen ihmal edilmişti. Bu yüzden Bağcılar, belediye olduğunda suyu, yolu ve kanalizasyonu bulunmayan, dereleri kirlenmiş, mahalleleri çöp yığınınına dönüşmüş bir ilçe görünümündeydi.

Devir sürecini yaşayan ve ilk dönem belediye yönetiminde yer alan Faik Işım, bu konuya şöyle değiniyor:

“Dereler ıslah edilmemişti, çok kötüydü. Yağmur yağınca her tarafı sular basıyordu. Bir yakadan diğerine geçmek bile sorundu. Üzerlerinde küçük beton ya da ahşap köprüler vardı. Köprüden bir araç geçerken diğeri bekliyordu. Bir sel geldiğinde köprüyü alıp götürüyordu. Kent planlı yapılmamıştı. Aynı şekilde yol genişletme çalışmaları konusunda da çok ciddi sıkıntılar yaşadık. Koçman Caddesi’ni

açma ve genişletme hikayemiz, Yalçın Koreş veya Mimar Sinan Caddelerini açmamız çok önemliydi. Çünkü Bağcılar’daki yolların mübalağasız yarısını biz açtık. Yüzyıl’da Matbaacılar’a ya da Oto Center’a dikey inen sokakların hepsi çıkmaz sokaktı. Araçlar geri geri gitmek zorunda kalıyordu. Fatih Mahallesi, Kemal Paşa böyleydi. İSTOÇ’un ne tapusu vardı ne de suyu... Ortada sorun vardı, ama çözüm getiren yoktu. Bu sorunların tamamı Feyzullah Bey gelince çözüldü.”

“Hizmet bu mu? Burada belediye yok mu?”

Refah Partisi’nin Bağcılar’ı kazanmasındaki önemli etkenlerden biri de, Bağcılar ilçe olmadan önce diğer partilerin Bakırköy ilçe başkanlıkları Bakırköy merkezinde bulunurken, RP’ninkinin Bağcılar’da olmasıdır. RP’nin Bakırköy İlçe Başkanlığı’nın Bağcılar’da olmasını Mukadder Başegmez planlamıştır. Ünal Kacır’a göre, bu durum Refah Partisi’nin Bağcılar halkı ile bütünleşmesini ve iç içe olmasını sağlamıştı. “Biz” diyordu Kacır, “varoş dedikleri bu bölgelerde gece gündüz halkla beraberdik. Bizim gitmediğimiz kahvehane yoktu.”

Bakırköy döneminde güçlü bir teşkilat yapısı oluşturan Refah Partisi, aynı organizasyonu Bağcılar ilçe olunca da sürdürür. Bilgisayarı siyasete sokarak, siyasi çalışmaların daha merkezî ve organize bir şekilde yapılmasında kullanır. Bu durum, diğer il ve ilçe teşkilatlarına da örnek olur.

Bağcılar daha Bakırköy Belediyesi’ne bağlı iken, adım adım her sokağı dolaşan teşkilat mensupları, gördükleri her olumsuzluğu tabela ile halka teşhir ederek farklı bir reklam yöntemi de uygularlar. Ünal Kacır, bu yöntemi şöyle anlatıyor:

“O zaman ilçe merkezimizde 60 x 100 cm. ebatlarında tabelalar yaptırıldım. Üzerinde şunlar yazıyordu: ‘Hizmet bu mu? Burada belediye yok mu?’ Bu tabelaları mahalle teşkilatlarımıza dağıttım, arkadaşlar nerede çöp görürse üstüne bunu koyuyorlardı: ‘Hizmet bu mu? Burada belediye yok mu? Refah Partisi.’ Altında imzamız da vardı. Maksudumuz hem o yanlışlığı gidermek, hem de halkı uyandırmaktı. Bunun için de, belediye olduğumuzda kimsenin bize böyle yapmasına fırsat vermemek için çok çalıştık. Bağcılar o çamurdan, çukurlardan ve çöplerden böyle kurtarıldı.”

Kıyıklık'ın aday gösterilmesi

1989'da Bakırköy Belediye Başkanlığı için aday olup seçimlere giren Feyzullah Kıyıklık'ın adı bu kez de Bağcılar için geçer. Çünkü Kıyıklık hem bölgeyi bilmektedir, hem de deneyimli bir avukattır. Parti yetkilileri de göreve geldiği takdirde bu işi üstlenecek, sırtlayıp götürecek, görevini iyi yapacak ve problemlere çözüm üretecek bir kişi olarak onu başkan adayı göstermeyi düşünürler. 1992 belediye seçimleri normal yerel seçim tarihine bir buçuk yıl kala yapılır ve Refah Partisi Bağcılar Belediyesi'ni kazanır.

Büyükşehir'e giden yol Bağcılar'dan geçer

Refah Partisi, o dönemde yeni kurulan ilçelerdeki seçimlere özel bir stratejiyle hazırlanır. Özellikle de Bağcılar'daki belediye seçimine büyük önem verir. Bunun nedeni de Bağcılar'ın; yeni ilçe olup da belediye seçimi yapılacak altı ilçe arasında, Refah Partisi'nin, yüzde 20 civarındaki oy oranıyla kazanmaya en yakın olduğu ilçe olmasıdır. Sürekli anket yapan RP İl Başkanlığı, bu gerçekten hareketle Bağcılar'a büyük ağırlık verir. Kuşkusuz partinin o tarihten bir buçuk sene sonra yapılacak Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde iddialı olabilmesi için, yeni kurulan ilçelerde belediye seçimlerini kazanarak psikolojik üstünlük sağlamanın önemi büyüktür.

Parti anket çalışmalarıyla hem İstanbul genelinde, hem de Bağcılar'da halkın nabzını sürekli ölçmektedir. O dönemde RP İstanbul İl Başkan Yardımcılığı görevinde bulunan Feyzullah Kıyıklık, bu durumu şöyle anlatıyor:

"Bağcılar'daki güçlü mahalle teşkilatlarımızla mahalle mahalle, ev ev gezerek buranın nabzını tutuyorduk. Bir de sürekli anket yapıyor ve ona göre hareket ediyorduk. Anketlerde en kuvvetli yer burası görünüyordu. Buradaki oyumuz yüzde 20'lerdeydi. Ardından yüzde 18 ile Güngören geliyordu. 1991 seçimlerinde aldığımız oy belliydi. Burası o zaman 8. Bölge olup ben birinci sıra milletvekili adayydım. Bakırköy'den 70 bine yakın oy aldık, baraj olmasaydı bir milletvekili çıkartacaktık. Neyse, sonuçta nabzı çok yakından tutuyorduk. Dedik ki: 'Bir tek Bağcılar'ı kazanabiliriz. Oraya yüklenelim ve çok iyi bir çalışma yapalım. Kağıthane'yi kazanmışız; burayı da kazanarak Büyükşehir'e yüklenelim.' Niyetimiz burayı almak değil, Büyükşehir için bir ön basamak olarak kullanmaktı. Böyle bir amaçla yola çıkıldı. Kim aday olsun? Birçok insan çıktı. Nihayet, İl Yönetimi bana 'Sen aday ol' dedi. 'Hem orayı biliyorsun, hem de hukukçusun; idarecilikte sıkıntı çekmezsin', dediler. Sonunda ilin söylediği baskın gelip biz aday olduk. Kazanabilme ihtimalimiz yüzde 25'lerdeydi."

“Sorunları da biliyorduk, çözümleri de”

Feyzullah Kıyıklık, aday olmadan önce de çok iyi bildiği Bağcılar'ı, aday olduktan sonra kılcal damarlarına kadar yeniden etüt ettirir. “Biz, kılcal damarlarına kadar halka inmiş bir partiydik” diyen Kıyıklık, “Daha adaylığım belli olmadan iki-üç arkadaşı kamerayla buraya göndererek tüm sorunlarını halktan dinledik. Sonra da bu kayıtları saatlerce ve tekrar tekrar seyrettik. Daha adaylık mevzuu ortaya çıkmadan yapmıştık bunları,” diyor. Halkın sorunlarını, önceliklerini ve işlerin nasıl yapılacağını bilen bir topluluk olduklarının altını özenle çizen Kıyıklık, aday olduğu gün Bağcılar'la ilgili her sorunun ve çözümünün zaten liste halinde önünde bulunduğunu söylüyor.

Kıyıklık, şöyle devam ediyor:

“Bir de bizim mahalle başkanlarımız, mahalle ve ilçe yönetimlerimiz buraları -tabiri caizse- didik ettik. Ne istiyor millet, nelerden rahatsız ve sıkıntı yapan şeyler neler; bunları belirlediler. Aday olduğumuzda bunlar liste halinde önümüzde hazır. Bunların altından bir şekilde kalkılacağına da kendimizi inandırmıştık.”

Nihayet seçimler yapılır ve Feyzullah Kıyıklık, yüzde 31 oyla, Bağcılar Belediyesi'ne seçilen ilk Başkan olur. Bu oran herkesin tahmininin çok üzerindedir.

“Bağcılar Belediyesi Bakırköy'den ayrıldı, Güngören'le Bahçelievler de... Ayrıldıktan sonra Kıyıklık gelip Başkan oldu buraya. O zaman yol süpürme araçlarından çok vardı onlarda. Bizimkiler, ‘Birkaç tane de bize verin’ dediler. ‘Siz bu arabaları götürüp de Papaz Köprüsü’nün derelerinde bataklıklara mı sokacaksınız? Oralarda süpürülecek yol mu var?’ karşılığını verdiler. Peki ama Bağcılar müstakil olmadan önce belediyesi sendin, niye yol yapmadın? En başarısız işçileri seçip Kıyıklık’a verdiler. Altı da araba vermişlerdi, onları da meçhul kimseler yaktı.”

Kıyıklık, bunu şuna bağlamaktadır:

“Bir kere o dönemde biz teşkilatlarımıza çok sahiptik, teşkilatlarımız da bize inanıyordu. Sayın Erbakan'ın dediği gibi ‘Diğer partilere oy verenler, bize ise inananlar vardı.’ Bu sözü yanlış anladılar ama bu doğru bir sözdü. Niçin mi? Şundan: İnsanlar, bize oy vermiyor, bizim her şeyi yapabileceğimize inanıyordu. Böyle bir toplulukta aday olmuş ve kazanmıştık. Kazanınca da işler tıkr tıkr yürüyüp, hiç sıkıntıya girmedi.”

Feyzullah Kıyıklık Tavukçu Deresi üzerindeki tahta köprüde (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bakırköy'den ayrılış: Müstakil belediye dönemi

Bağcılar'da yaşayanlar, Bakırköy Belediyesi'nden ayrılıp bağımsız bir belediye oldukları sırada, yani 1992 yılında yaşanan bir olayı hiç unutmamışlar. Bakırköy Belediye Başkanı Ali Talip Özdemir ile Bağcılar Belediyesi adına yapılan bölüşüm görüşmeleri esnasında gerçekleşen bu olayda, Özdemir, Bağcılar'a yol süpürme aracını vermeyi reddederek şöyle ekliyor: "Bağcılar'da süpürülecek yol mu var?"

Bilal Yılmaz, üzerinden çeyrek asır geçen bu konuşmayı büyük bir kızgınlıkla hatırlatıyor:

"Bağcılar Belediyesi Bakırköy'den ayrıldı. Güngören'le Bahçelievler de... Ayrıldıktan sonra Kıyıklık gelip başkan oldu buraya. O zaman yol süpürme araçlarından çok vardı onlarda. Bizimkiler, 'Birkaç tane de bize verin' dediler. 'Siz bu arabaları götürüp de Papaz Köprüsü'nün derelerinde bataklıklara mı sokacaksınız? Oralarda süpürülecek yol mu var?' karşılığını verdiler. Peki ama Bağcılar müstakil olmadan önce belediyesi sendin, niye yol yapmadın? En başarısız işçileri seçip Kıyıklık'a verdiler. Altı da

araba vermişlerdi, onları da meçhul kimseler yaktı."

Bölüşüm görüşmelerinde bulunan Faik Işım, ayrılık hikayesinin bu trajik yönünü teyit ederek şunları söylüyor: "Bakırköy Belediye Başkanı Ali Talip Özdemir bize bir randevu verdi. Gittik, görüşeceğiz. Yol süpürme makineleri vardı. 'Bir tane de Bağcılar'a verin.' dediğimizde, 'Ya, Bağcılar'da süpürülecek yol mu var ki vereyim?' demesin mi?! Bizim çok garibimize gitmişti. İyi de kardeşim, kim yapacaktı yolu? İtfaiye mi?!.. Bu konuda bize çok büyük haksızlık ettiler. Ama hiçbirine yaramadı. Bize yaptıkları haksızlığın karşısında büyük hezimetler yaşadılar."

"En yeni arabamız bir Toros'tu"

Cahit Can, Bağcılar İlçe Başkanı olmadan önce de Refah Partisi'nde görev alan isimlerden biriydi. Kıyıklık'ın görüşmeleri yürüten ekibinin içinde de yer alan Can, o günleri kendi açısından şöyle aktarıyor:

"Bağcılar, Bahçelievler, Güngören, Küçükçekmece Bakırköy'den ayrılarak kuruldu. Ben de araç-gereçlerle taşınmaz malların bölüşümünde görevliydim.

Bağcılar belediye olur olmaz sosyal hizmetlere verdiği değerle öne çıktı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bakırköy Belediyesi'ne gidiyordum. O zaman MAN çöp arabaları vardı ama hepsi böyle eski kasa, tekerlekleri yok, kimisi takozların üzerinde... En yeni araba Renault Toros olup o da Feyzullah Bey'in makam arabasıydı. Bu aracın dışında, Bakırköy Belediyesi'nce leasing usulüyle alınmış süpürge araçları vardı. Hepsi sıfır kilometreydi ama bize düşmedi. Biz bu araçları istediğimizde. 'Bu süpürge araçlarının çalışacağı yol yok orada.' dediler.

Bölüşümde sadece kırık dökük masa ve sandalye alabildik; doğru dürüst bir şey verilmedi bize. Ben araçların plakalarını bile ezberlemiştim, caymasınlar diye. O gün hemen bir paraf attırdım: Şu plakalar bize düştü, şu plakalar da onlara diye... En sonunda Ali Talip Özdemir ile diğer başkanları bir araya getirip imzaları attırarak böldük. Böylece hem taşınmaz mallarla, hem de araç-gereç ve demirbaş eşyalarla ilgili bölümümü sağlamış olduk. Arazözlerle iş makinelerini hep sonradan satın aldık. İlk etapta bir asfalt plenti kurduk, kendi asfaltımızı üretelim diye. Sonra asfalt döşeyecek tesis-

lerimizi... Yama makineleri aldık. Asfaltı döşeyecek silindirlerimiz dahi yoktu."

Garson devlet işbaşında...

Abdullah Arar, Bağcılar için 1992 yılının yönetim felsefesi açısından bir kırılma noktası olduğunu altını çiziyor. 1980-92 tarihleri arasında Bakırköy Belediyesi'nde hakim olan yönetim felsefesini şöyle açıklıyor Arar:

"Onlar milletin devlet için olduğu mantalitesine sahiptiler. Bu yüzden istedikleri kadar yol yapar, onu da istedikleri yere yaparlardı. İstedikleri kadar okul, temel altyapı hizmetleri, sağlık ocağı, hastane, ibadethane, yeşil alan yapar; bunları da ancak istedikleri zaman yaparlardı. Halkın ihtiyacının olup olmaması önemli değildi onlar için. Burada yaşayan insanlarla Ataköy'de yaşayan insanlar eşit değildi. Ataköy'dekiler birinci sınıf yurttaştı.

Bağcılar belediye olunca seçimi Refah Partisi kazandı. Belediyeyi yöneten arkadaşlarımız; başkan, başkan yardımcıları, meclis üyeleri, il genel meclisi üyeleri Bağcılar'da yığılmış çöpleri toplamakla uğraştılar. Bunu da gösteriş için yapmadılar. Refah Partisi döneminde ise devletin millet için olduğu ve rahmetli Erbakan Hoca'nın 'garson devlet' tabiri ettiği süreç başladı. İşte o tarihte bir yönetim felsefesi değişikliği yaşandı.

1988'de Yüzyıl'ın sokakları çamur içindeydi. Su yoktu, tankerle geliyordu. Çünkü burada yaşayanlar, o günün büyükşehir ve ilçe belediyesi idarecileriyle İSKİ yöneticileri nezdinde birinci sınıf yurttaş değillerdi. Yüzyıl'da, Bağcılar'da, Mahmutbey'de yaşayan ya da başka kenar semtlerde yaşayan insanlara; Ataköy, Beşiktaş, Suadiye ve Bebek'te yaşayan insanlar gibi birinci sınıf yurttaş olarak bakılmıyor ve bu yüzden de hizmetler hakkaniyet, eşitlik ve adalet ilkesine göre götürülüyordu.

Refah Partisi döneminde ise; Bağcılar'la benzer diğer belediyeler gerçekten garson devlet mantığıyla çalışıp aslında millete hizmet etmeye mecbur olduklarının şuurunda olduklarından böyle yaptılar. Rahmetli Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın 'garson devlet' tabiri, bugün zirvesini Cumhurbaşkanımızın 'Ben sizin hizmetkârınızım, efendiniz değil...' sözünde bulmaktadır."

A takımının ilk işi; çöp toplamak

Bağcılar Belediye başkanlığına yeni seçilen Feyzulah Kıyıklık ile ekibi, daha koltuğa oturmadan çok bir haberle karşılaşır: Bakırköy Belediyesi'nden Bağcılar Belediyesi'ne düşen işçiler maaşlarını alamadıkları gibi bazı nedenlerden dolayı da greve gitmişlerdir. Memurlar da onları desteklemek için grev yaparlar. Bir yanda seçim meydanlarında verilmiş vaatler, bir yanda çöp yığınları ve çamur yollar, diğer yanda ise yeni belediye yönetiminin bunları birlikte çözeceği grevdeki işçi ve memurlar... Büyük bir çıkmaz vardır ortada. İşte böyle bir anda çözüm yolunu Refah Partisi İstanbul İl Başkanı Recep Tayyip Erdoğan bulur. Refah Partisi'nin İstanbul'da yeni kazandığı her ilçeye, İstanbul'un üç ilçesini yardımcı olmak üzere görevlendirir. Bu üç ilçe tüm parti teşkilatı ve maddi ve manevi tüm imkanlarıyla Bağcılar'ın yardımına koşar. Böylece elbirliğinin ve inanmanın gayretine sarılan Bağcılar'ın yeni yönetimi ile ona destek verenler, biriken sorunları bir çırpıda çözüverirler.

Yine bu sıralarda, Bağcılar'daki yeni yönetimin 'halka hizmet' anlayışının simgesi haline gelen bir olay yaşanır: Günümüz Türkiye'sinin Cumhurbaşkanlığı ile Meclis Başkanlığı ve milletvekilliği yapmış birçok isim, o gün Bağcılar sokaklarında, ayaklarında çizme, sırtlarında işçi giysisi olduğu halde çöp toplamaktadır. Halkın seçtikleri, halka efendi değil hizmetkâr olmaya geldiklerini bu simgesel olayla göstermişlerdir.

Kerim Aytekin, o günü şöyle anlatıyor:

"Maaşlarını alamayan işçiler greve gitmiş; mahalleler çöp dağları haline gelmişti. Biz belediye başkanlığını kazandığımızda mahallelerde çöp yığınları olup, her taraf kokuşmuştu. Ne yapacaktık? İmkânımız yoktu. Seçimi bir buçuk yıllığına kazanmış ve halka 'Biz bu problemleri çözeriz' diye vaatte bulunmuştuk. Peki nasıl çözecektik?

Refah Partisi teşkilatı olarak, diğer ilçelerden Bağcılar'ın her mahallesine bir görevli tayin ettik. Bunu il organize etmişti. Çınar Mahallesi'nin çöplerini kim temizleyecekti? Fatih İlçe Teşkilatı... Aynen böyle, mahalleleri ilçelere paylaştırdık.

Hiç unutmuyorum; daha sonra Başbakan Yardımcılığı ile Meclis Başkanlığı yapan Mehmet Ali Şahin Bey, o gün Fatih ilçe başkanımız olarak gelip kendisine tahsis edilen mahallede çöp topladı. Yağmurlu bir havaydı; üstünde sarı bir yağmurluk, ayağında sarı çizmeler, kukuletasını geçirmiş başına, elinde kürekle kamyonla çöp dolduruyor. Kamyonun da üstü açıktı. Biz faaliyete böyle başladık. Halk görüyor, insanlar görüyordu bu gayreti."

"Biz belediye başkanlığını kazandığımızda mahallelerde çöp yığınları olup, her taraf kokuşmuştu. Ne yapacaktık? İmkânımız yoktu. Seçimi bir buçuk yıllığına kazanmış ve halka 'Biz bu problemleri çözeriz' diye vaatte bulunmuştuk. Peki nasıl çözecektik? Refah Partisi teşkilatı olarak, diğer ilçelerden Bağcılar'ın her mahallesine bir görevli tayin ettik. Bunu il organize etti. Çınar Mahallesi'nin çöplerini kim temizleyecekti, Fatih ilçesi... Aynen böyle, mahalleleri ilçelere paylaştırdık."

Mehmet Ali Şahin belediye çalışmalarıyla yakından ilgileniyor, çalışmalara bizzat eşlik ediyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Belediyeyi kazananlar, çöp topluyorlar”

Ünal Kacır da 1992 seçimlerinden hemen sonra gerçekleşen çöp toplama etkinliğinin baş aktörlerinden biriydi. Bizzat yaşadığı o günlerle simgesel çöp toplama eylemini şöyle anlatıyor:

“İlk işimiz çöp toplamak oldu. Bütün İstanbul teşkilatlarımız, kamyoncularımız, dozercilerimiz, kepçecilerimiz... Hepimiz kazmamızı, küreğimizi alarak Bağcılar’a koştuk ve ne kadar çöp varsa, sokak sokak temizledik. Mehmet Ali Şahin Bey o zaman İl Başkan Yardımcımızdı, ben de İlçe Başkanıydım, çöpleri hep birlikte topladık. Hatta çöp toplarken çekilmiş fotoğraflarımız da vardır. Kamyonlara çöp yükledik, iş elbiselerini giyinip çalıştık. Kamyonu olan kamyonuyla geldi; kepçesi olan kepçesi, kazması olan kazması, küreği olan küreği ile... Bağcılar’ı tertemiz ettik. Herkes dedi ki: ‘Aaa, adamlar belediyeyi kazandılar, çöpçülük yapıyorlar.’ O dönemde hizmet aşkı böyleydi. Biz o zaman şu 3-Ç ile mücadele etmiştik: Çöp, çamur, çukur...”

“Tayyip Bey bize üç ilçe verdi”

Seçim sonrasında iki ay devam eden taksimat sürecinde, Feyzullah Kırıkkık’la ekibi Bakırköy Belediyesi’nden tek bir talepte bulunur: “Bize geçici işçiler vermeyin, kadrolu işçi ve memur verin.” Bu isteği işiten Bağcılar Belediyesi’nin işçileri greve başlar. Memurlar da onlara destek verince belediyede ça-

“İlk işimiz, çöp toplamak oldu. Bütün İstanbul teşkilatlarımız, kamyoncularımız, dozercilerimiz, kepçecilerimiz hepimiz kazmamızı, küreğimizi alarak, Bağcılar’a koştuk ve ne kadar çöp varsa sokak sokak temizledik. Mehmet Ali Şahin Bey o zaman İl Başkan Yardımcımızdı, ben de ilçe başkanıydım, çöpleri hep birlikte topladık. Bağcılar’ı tertemiz ettik. Herkes dedi ki: ‘Aaa, adamlar belediyeyi kazandılar, çöpçülük yapıyorlar.’ O dönemde hizmet aşkı, böyleydi. Biz o zaman şu 3-Ç ile mücadele etmiştik: Çöp, çamur, çukur...”

İşacak personel kalmaz. Doğrusu, yeni belediyenin yeni yönetimi bundan memnundur. Çünkü ne memuru oturacak bina, ne verilecek masa, ne de kullanabilecekleri telefon vardır.

Sıddık Eraslan da Bağcılar’ı temizleyenler arasındaydı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Ancak grevin bir kötü yanı vardır: Yeni belediyeden mazeretsiz hizmet bekleyen halk, toplanamayan çöp yığınlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Ve bu çöplerin kalkması için umut bağladığı belediyenin gecikmesini hoş görmesi mümkün değildir.

Feyzullah Kıyıklık o günleri şöyle anlatıyor:

“Önce işçiler, ardından da onları desteklemek için memurlar greve gittiler. Açıkçası biz bundan memnun olmuştuk. Çünkü memurları oturtacak doğru dü-rüst sandalyemiz bile yoktu. Adamlar giderken bilgisayarları, hatta telefon ahizesini dahi götürmüşlerdi. Nereden biliyorduk? Çünkü daha önce tozlu olduğundan kalkan eşyanın yeri belli oluyordu. Bunları hep fotoğraflamıştık.”

Bu durum karşısında dönemin RP İstanbul İl Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, tüm ilçe ve belediye başkanlarının katıldığı bir toplantı yapar. Erdoğan, bu toplantıda, ilçeleri yeni kazanılan belediyelere destekle görevlendirir. Birinci vazife, hep birlikte sokaklardaki çöpleri toplamaktır.

“Tayyip Bey” diyor Kıyıklık, “bize de üç ilçe vermişti: Kâğıthane, Fatih ve Sarıyer. Bu üç ilçenin teşkilatı gelip Bağcılar’da çöpçülük yaptı. Çok iyi hatırlıyorum: Mehmet Ali Şahin Bey’le birlikte çöp topluyorum. Tayyip Bey de topluyor. Kadının biri, üzerinde çöpçü elbisesi olan Mehmet Ali Bey’e yukarıdan ba-

ğırıyor; ‘Gel şu çöpü al’ diye... Mehmet Ali Bey de bir çöpçünün yapması gerekeni yaparak dört kat çıktı ve çöpü alıp aşağıya indirdi. Bu da şunu gösteriyor: Bu işler, dert olunca yürüyordu. Biz çöpü işte böyle kaldırıyorduk.”

Feyzullah Kıyıklık, Kacı’ın söylediği gibi, göreve gelir gelmez önceliği 3-Ç’ye, yani çöp, çamur ve çukura verdiklerini teyit ediyor. Kıyıklık, “Halka ‘Sizi 3-Ç’den kurtaracağız’ demiştik. Kaldıracağımız diğer şey de yolsuzluk ve rüşvetti. Çöpü, çukuru, çamuru halletmeye çalıştık. ‘Rüşvet nasıl olacak?’ dediler. ‘Biz almayacağız, memurlarımız da almayacak’ dedik. Hakikaten, siz almazsanız memur da almıyor.”

Bağcılar’da çizme meşhur bir aksesuardı

Refah Partili belediye göreve başladığında Bağcılar’da üç temel sorun olduğunu Kerim Aytekin de vurguluyor ve şöyle devam ediyor:

“Bu, meşhur 3-Ç idi. Orada çok konuşulurdu ve büyük problem idi. Aynı şekilde ulaşım da büyük problem idi; toplu ulaşım araçları gibi, yol da yoktu. Bu arada çizme de meşhur bir aksesuardı. Çamurda gezme söz konusu olduğundan insanlar oraya çizme ile giderlerdi. Mesela Tavukçu Deresi’nin ıslahı, seçim vaatleri arasında ilk sıradaydı. Bütün partiler ‘Belediyeyi biz kazanırsak Tavukçu Deresi’ni ıslah

Halkın sağlığını tehdit eden Tavukçu Deresi’nin ıslahına çevresindeki binaların yıkımıyla başlandı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

edeceğiz' söylemini kullanıyordu. 1992'ye gelindiğinde ulaşım bir sorundu; elektrik, su sorundu. Bakırköy veya Büyükşehir Belediyesi içme ve kullanma suyunu tankerlerle getirirlerdi. Bağcılar ilçe olduktan sonra işler toparlanıp düzeltildi. Bağcılar'da en çok satılan eşya plastik su bidonlarıydı. Okul eksikti. Yol problemdi, toplu taşıma araçları yoktu; çöp, çamur, çukur hep buradan çıkıyordu.”

1992'nin ilk icraatları

Dönemin Bağcılar RP İlçe Başkanı Cahit Can, belediye alındıktan sonra yapılan hizmetleri anlatırken, halkı rahatlatıp memnun eden çalışmaların da bir sıralamasını yapmış oluyor:

“Tavukçu Deresi'nin ıslahı bizimle başladı. Tayyip Bey geldi, derenin ıslahına başlandı. Daha önce hayvan leşi doluydu, her türlü atık oradaydı. Şimdi sağlı sollu araç geçişine açık ve yeşillendirilmiş vaziyettedir.

Kemal Paşa Mahallesi'nde hava kirliliğine sebep olan dökümcüler vardı, onları çıkartarak Başakşehir'deki döküm sahasına yerleştirdik. Adı da Dökümcüler Sitesi oldu.

Başta Güneşli olmak üzere bütün mahallelerimizde hayvan ahırları vardı. Güneşli meydanından itibaren caddeler boydan boya hayvan ahırıydı. Biz

Bağcılar'daki ahırlar kısa zaman içinde kapatıldı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

geldikten sonra ne bir ahır, ne de at arabası kaldı. Çünkü biz şunu söylüyorduk: 'Arkadaşlar, biz ya şehir olacağız ya da köy... Bu ikisinden birini seçmemiz lazım. Bu yüzden bazı meslek dallarını Bağcılar'dan çıkartmamız gerekiyor. Bunu yapmazsak belediyecilik yapmamış oluruz ve yaptığımız işleri de gösteremeyiz.'

“Tavukçu Deresi'nin ıslahı bizimle başladı. Tayyip Bey geldi, o derenin ıslahına başlandı. Daha önce hayvan leşi doluydu, her türlü atık oradaydı. Bütün mahallelerimizde hayvan ahırları vardı. Güneşli meydanından itibaren caddeler boydan boya hayvan ahırıydı. Biz geldikten sonra ne bir ahır, ne de at arabası kaldı.”

Islah edilen derelerin kaba atıklardan temizlenme çalışması (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Aynı şekilde, Bağcılar'da bütün binaların bodrum katlarının iniş merdivenleri yaya kaldırımlarındaydı. Bunların tamamı mahalle mahalle kaldırıldı. Pahalı da olsa, ki en pahalı çalışmayı o zaman yapmıştık, insanların kaldırımda ayaklarına hiçbir şey takılmadan yürüyebilmelerini sağladık. Böylece kaldırımlar yayaların oldu.

Belediyenin ilk yıllarında 40 bin ağaç dikildi. Bağcılar'da gittiğiniz her yerde, ana caddelerin her birinde, hatta bazı ara sokaklarda bile ağaçlandırma işi tamamen bizim eserimizdir."

"Gelişen ve büyüyen Bağcılar"

Refah Partisi, 1992 yılında Bağcılar'daki belediye seçimlerine "Gelişen ve Büyüyen Bağcılar" sloganıyla girer. Gelişmek ve büyümek içinse proje ve hizmetlerin birbiri ardı sıra ve hiç aksamadan uygulamaya konulması, bunun için de finansman bulunması gerekir. Belediye yönetimi maaşları dahi ödenmeyen işçileri devralırken, bir numaralı gündem maddesi gelirleri artırmak olur. Bu amaçla gelir getirici bir dizi proje hayata geçirilir.

Cahit Can, bunlardan bazılarını şöyle ifade ediyor:

"Mahmutbey'de bir toprak döküm alanı vardı. Bazı muhtarlar, bölgedeki askerleri de kullanarak, toprak döküm sahalarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanıyorlardı. Biz belediyeyi alır almaz gelirlerimizi

artırmak için buraya el koyduk. Bu sırada karşıma bir tabur askeri diktiler. Bunun üzerine Feyzullah Bey 'Bu milletin hakkını size yedirmeyeceğim. Askeri çekin buradan.' dedi. Neyse, bir sürü olaydan sonra askeri çektiler. Feyzullah Bey taviz vermedi. Bu dik duruşumuzla gelirlerimizi artırdık.

Yine o zaman *Hürriyet* gazetesine giderek, eksiklerimizi gidermek için bize yardım etmelerini ve araç-gereç vermelerini istedik. Hatta Feyzullah Bey 'Bu araçların üzerine "*Hürriyet*"ın bize bağışdır' diye yazalım reklamınız olsun." dedi 'O zaman Türkiye'deki tüm belediyeler bize gelip, bizden araç ister' diyerek kabul etmediler. O günkü şartlarda yirmi-otuz kadar sıfır aracımız olmuştu.

Milliyet'e 85 milyar ceza kesildi. Bizim belediyenin 10 aylık toplam geliri 9 milyar 300 milyonken sadece *Milliyet*'ten 85 milyar alındı.

İSTOÇ yapılırken hatalı ve eksik yapılmış. O zaman takribi 4.600 dükkân vardı. Feyzullah Bey, bu dükkânlara toplam 75 milyar ceza kesti ve bunu da 12 ay taksitde böldü. Rahmetli Erbakan Hoca'ya şikâyet ediyor ve 'Hocam, Feyzullah Bey bize zulmediyor. Biz esnafız, burayı yeni kurduk, bizi mahvedecek.' diyorlar. Hoca ile Feyzullah Bey görüştüler. Feyzullah Bey, 'Hocam, durum şudur. Biz bunların geçmişteki eksiklerinden dolayı ceza kestik. Belediye olarak hakkımızı alıyoruz, gelirlerimizi artırmamız lazım. Ben kendilerine 12 ay taksit yapıyor

Mahmutbey'deki toprak döküm alanını kaldırmak isteyen Bağcılar Belediyesi'nin karşısına bir tabur asker çıkar. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

ve 4.600 dükkâna bölüyorum. Dükkan başına fazla bir şey tutmuyor' diyor. Bunun üzerine Hoca İSTOÇ yönetimine, 'Feyzullah Bey kardeşim kimseye zulmetmez.' diyor. Çok iyi hatırlıyorum, bizim o yılki gelirimiz 185 milyar oldu."

Bağcılar, 1992'den beri hep öncü oldu

Bağcılar, kurulduğu tarihten itibaren ilklerin merkezi olur. Birçok alanda öncülük yapar. Bunlardan biri de halkın karar mekanizmalarına dahil edilmesi ve yönetimde söz sahibi kılınmasıdır. Daha önceleri seçimden seçime hatırlanan halk, artık belediyenin tüm karar alma süreçlerinde etkin hale gelirken, bunun için de çok etkili bir yöntem tesis edilir: Halk Meclisleri.

Ayrıca, kanaat önderleriyle de geniş kapsamlı ve derinlikli toplantılar yapılır. Ve bunlara da 'İstişare Kurulu Toplantıları' adı verilir. Kerim Aytekin, o günün istişare kurulu toplantılarının, kent konseylerinin başlatıcısı ve ilk nüvesi olduğunu söylüyor.

Aytekin, bu konuda şunları anlatıyor:

"Feyzullah Kıyıklık'ın, belediye başkanı olur olmaz başlattığı bir âdet vardı: İstişare kurulu toplantıları. 400-500 kişiyle yapılan bu toplantılara yazarlar, bilim adamları, gazeteciler, düşünürler ve kanaat önderleri gibi toplumun önde gelen insanları katılırdı. Müzakereye katılanlar fikirlerini belirtirlerdi. Toplantılar üç ayda bir yapılıyordu. Başarılı olunca genel merkezdeki yöneticilerin de ilgisini çekmiş, böylece kent konseyi fikri doğmuştu. Bu defa resmî bir yönetmelik yapıldı. Belediye Kanunu'nun 76. maddesine bir ifade eklenerek kent konseyine resmî dayanak yapıldı. Hatta yönetmeliği yapılırken bize de sordular. Biz de bu işi yapan insanlar olarak görüşlerimizi Bakanlığa bildirdik."

En başarılı ve başarısız 39 kişi ile görüşme...

Bağcılar Belediye Başkanlığı'na seçilen Feyzullah Kıyıklık, 3 Kasım 1992 tarihinde mazbatasını alarak göreve başlar. Ama aynı zamanda ilk engel ile de karşılaşır. Seçim olup belediye başkanı göreve başlamasına rağmen, Bakırköy Belediyesi'nden ayrılan ilçelerin bölüşüm işleri, yani memur-işçi, araç-gereç ve binaların devri 1 Ocak 1993 tarihine ertelenir. Herkesin seçilmiş yönetimden icraat beklediği bir

"Feyzullah Kıyıklık'ın, belediye başkanı olur olmaz başlattığı bir âdet vardı: İstişare kurulu toplantıları. 400-500 kişiyle yapılan bu toplantılara yazarlar, bilim adamları, gazeteciler, düşünürler ve önde gelen insanlar katılırdı. Müzakereye katılanlar fikirlerini belirtirlerdi. Toplantılar, üç ayda bir yapılıyordu. Başarılı olunca genel merkezdeki yöneticilerin de ilgisini çekmiş, böylece kent konseyi fikri doğmuştu."

süreçte, hiçbir şey yapılmadan geçecek koskoca iki ay sözkonusudur. Feyzullah Kıyıklık, bu iki ayı kazanca çevirerek eğitim süreci olarak kullanır. Bu sürede, mesleğinde en başarılı ve en başarısız kabul edilen 39 kişiyle saatlerce süren yüzyüze görüşmeler yaparak onların deneyimlerinden istifade etmeye çalışır. Görüleceği kişileri de, hiç kimsenin tesiri altında kalmadan, kaymakamından genel müdürüne kadar bizzat seçer. Feyzullah Kıyıklık aradan geçen 25 yıla rağmen o görüşmelerin notlarından oluşan beş koca klasörü hâlâ özenle saklamaktadır.

Kıyıklık'ın görüşme notlarını özenle okuyup yorumlayan ekibi, iki bin sayfalık görüşmeden iki sayfalık bir yönetici özeti çıkartır. Bu iki sayfalık not, başarı ve başarısızlığın temel ilkelerini içermektedir. Bu iki beyaz sayfa, belediye başkanlığı süresince karşılaştığı zorlukları kolaylamada, sorunları çözmede, tıkanıklıkları gidermede, personeli yönetmede ve halkla ilişkileri belirlemede Kıyıklık'a yol gösteren bir rehber niteliğinde olur...

Müvekkiller sponsor olur

O yıllarda dereler üzerine pek çok köprü yapılması lazımdır. Bağcılar'ın mahalleleri arasındaki ulaşımı sağlamak için bu şarttır, çünkü halk karşıdan karşıya geçememektedir. Bunun farkında olan belediye yönetimi, bütçe yokluğunu bahane etmeden yeni bir yöntem geliştirerek Bağcılar'daki hayırseverleri göreve teşvik eder. Kıyıklık, bu konuda şunları söylüyor:

"Avukatlık dönemimde epey şirketin avukatlığını yapmıştım. O firmalara söyledim, geldi. Önce iki zengin fabrika sahibi, Allah razı olsun, iki köprü yaptı. Diğer küçük köprüleri de kendi müvekkillerime yaptırdım. Millet bilmez ama getirdim ve yaptırdım."

Feyzullah Kıyıklık, Bağcılar'da her kesime ulaşmaya çalışıyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“En büyük yardımı İl Başkanımızdan aldım”

Feyzullah Kıyıklık, Bağcılar'ı büyük ve bakımsız bir köyden modern bir şehre dönüştürmedeki sihri, meşveret edeceği yol gösterici âkil insanların varlığına borçlu olduğunun altını çiziyor. Kıyıklık, şunları söylüyor:

“Benim şansım çok iyi bir il teşkilatımızla, çok iyi bir şuramızın bulunmasıydı. Bu, bize çok büyük yardımcı oldu. Bunun yanı sıra müvekkil çevremizin gelişiminin de faydasını gördüm.

Cumhurbaşkanımız, o zamanlar İl Başkanımızdı. Bizi her hafta topluyor; ‘Ne yaptık, ne yapacağız, ne yapmamız gerekir’ onu konuşuyorduk. Bu toplantıları her hafta yaparak bizi takip ediyor, sıkıntıları çözüyordu. Zaten sıkıntıları öğrenmiştik; bunları nasıl çözelim diye oturup, aylarca istişare ettik ve ona göre bir yola girdik. Önce çöpü, sonra da çukur ve çamurları kaldıralım; ardından ulaşımı halledelim; parka, kültüre el atalım dedik. O zaman 1 aylık, 6 aylık, 1 yıllık ve 1.5-2 yıllık yol haritalarımız vardı, şimdiki stratejik planı... Sözgelimi, ilk işimiz dere-nin üzerindeki geçişlerdi. Derhal geçişi sağlayacak 6 adet tahta köprü yaptık.

Genel Merkezimizden de büyük yardım gördük. Daha önce belediye başkanlığı yapan üstadlar bize eğitim verdi. Bunlar, Konya Belediye Başkanı

“Arkadaşlar, bizim üç şeye ihtiyacımız vardır:

1. Akla, 2. Uyarıya, 3. Duaya.

Arkadaşlar, bana derdinizi söylemeyin, çünkü biliyorum. Bana nasıl yapılacağını söyleyin. Söyleyin ki kolayca yapabileyim.”

Halil Ürün ile Sivas Belediye Başkanı Temel Karamollaoğlu idi. Bu ikisinden çok şey öğrendim. Allah onlardan razı olsun. Bir de Kaymakamdan çok şey öğrendim; iyi bir idareci ve çok dürüst bir insandı. Halktan, çocuklardan, kadınlardan ve gençlerden de çok şey öğrendim. Sık sık okulları ziyaret ederdim, buralardan da çok şey öğrendim.”

Başarının sırrı: Sürekli istişare

Feyzullah Kıyıklık, halkla istişareye büyük önem vermişti. İnsanlarla bir araya geldiğinde, onları görüşlerini bildirmeye şu sözlerle teşvik ediyordu: “Arkadaşlar, bizim üç şeye ihtiyacımız vardır: 1. Akla, 2. Uyarıya, 3. Duaya. Arkadaşlar, bana derdinizi söylemeyin, çünkü biliyorum. Bana nasıl yapılacağını söyleyin. Söyleyin ki kolayca yapabileyim.”

Kıyıklık'ın bu yaklaşımı insanları konuşmak hususunda cesaretlendiriyordu. Kıyıklık, halkla istişare-

leri düzenli hale sokmuştu. Sürekli olarak mahalle, sokak ve ilçe toplantıları yapılıyor, öğretmenlerle bir araya geliniyordu. Üç ayda bir de Bağcılar halkının katıldığı istişare toplantısı düzenleniyordu. Kıyıklık, “Biz bunu kent konseyi olarak kanuna koyduksa da maalesef bizim tasarladığımız şekilde yürümedi” diyor. Daha 1993'te Bağcılar'da çocuk meclisini kuran Kıyıklık, bu meclisler hakkında şu bilgileri veriyor:

“Bizim çocuk ve gençlik meclisimiz vardı, bunları 1993 yılında kurmuştuk. Engelliler, kadın ve çevre meclislerimiz vardı. Kendilerinden akıl alıyorduk, bu da işimizi kolaylaştırıyordu. Bir de, bir meseleyi halkla birlikte çözdüğümüzde, yaptığımıza bir daha kimse itiraz edemiyordu.”

Bütçeyi artırmanın sihirli formülü

Feyzullah Kıyıklık, belediye personeline sahip çıkarak ekonomik durumlarını iyileştirir. Türkiye'nin ILO Sözleşmesi gereği çok daha önce başlatması gereken ve kamu çalışanları lehine olan hususları Bağcılar Belediyesi'nde hiç çekinmeden başlatarak örnek olur. Belediye çalışanlarıyla Sosyal Denge Sözleşmesi de imzalayan Kıyıklık, personelinin bir kat daha fazla maaş almasını sağlar. Böylece her türlü “olumsuz” iş ve gelişmenin önünü kesen Kıyıklık, bunun karşılığını personelinin performansında

artış kaydetme ve etik ilkelerden zerre kadar uzaklaşmama şeklinde alır.

Farklı yönetim anlayışıyla yola çıkan Kıyıklık, belediye gelirlerinin bir anda yükselmesini sağlar. Kıyıklık ve ekibi kendileri için değil de, Bağcılar halkı için çalışıp belediye hizmetlerinin bir an evvel yerine getirilmesiyle finansmanını hedefleyince, gerisi kendiliğinden gelir. Çünkü “abdestlerinden şüpheleri olmayan” Kıyıklık ve ekibinin, “namazlarından da şüpheleri yoktur.”

Kıyıklık, neredeyse yok denecek bir bütçeyle yola çıkan Bağcılar Belediyesi'nin bütçesini nasıl artırdıklarını ve bunca hizmeti nasıl gerçekleştirdiklerini şöyle aktarıyor:

“Alınmamış paralar vardı, onları istedik. Haksızlıkla üzerine yatılmış paralardı bunlar. Tamamını tahsil ettik. Bir de kanunsuz iş yaparak rant elde etmiş olanları çağırıp parayı geri aldık. 5 yıl önce, 10 yıl önce yapmış; affetmedik, ödeyin dedik.

“Bizim çocuk ve gençlik meclisimiz vardı; bunları 1993 yılında kurduk. Engelliler, kadın ve çevre meclislerimiz vardı. Kendilerinden akıl alıyorduk, bu da işimizi kolaylaştırıyordu. Bir de, bir meseleyi halkla birlikte çözdüğümüzde, yaptığımıza bir daha kimse itiraz edemiyordu.”

Feyzullah Kıyıklık Bağcılar'da istişareye büyük önem veriyor, STK'larla sürekli iletişim halinde bulunuyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Ben araç-gerece hiç para vermedim. Niye? Dedim ki: 'Benim bölgemde biri benzin istasyonu açıyorsa, bana rüşvet olarak iki çöp kamyonu ile yüz süpürge aracı alacak. Bir yeri ticaret veya iş merkezine çevirecekse bağış olarak benim hakkımı verecekler...' Evet, bunu böyle söylüyordum. Kanunen almam gerekeni bağış olarak alıyordum, böylece gelirimiz çoğalıyordu. Böylece çok büyük paralar ve çok sayıda araç-gereç kazandık. Bu sayede Giresun'da, Trabzon'da, Ordu'da, Rize'de, Erzurum'da, Van'da, Siirt'te, Batman'da yardım etmediğimiz belediye kalmadı.

Bir yabancı firma Bağcılar'da büyük bir market açıyordu. 600 bin dolar istedim. 'Veremeyiz, bizim kanunlarımızda böyle bir şey yok.' demişler. Bilahare bizim kanunlarımıza uyararak, bize 600 bin de değil, tam 900 bin dolar bağışladılar. Niye? Çünkü birisi isteğimi reddettiğinde, ikinci seferinde ödeyeceği miktar biraz daha yükseliyordu. Şaka değil, ciddi böyleydi."

Suç potansiyelini ortadan kaldıran müdür: İrfan Özer

Bağcılar'a 1992 yılında Kurucu Emniyet Müdürü olarak atanan İrfan Özer, bölgeyi o dönem için "hırsızlık, yan kesicilik ve kapkaççı" üssü olarak nitelendiriyor. Özer'e göre, o yıllarda en fazla "oto-teyp" hırsızlığı oluyordu.

Bağcılar için esas tehlike, hırsızlık gibi olaylardan

ziyade aşırı sol örgütlerin burayı kendilerine yerleşim alanı olarak seçmeleri idi. Bu hususa dikkat çeken Özer, "Bütün örgütler buraya yerleşmişlerdi. Çünkü gözden uzak bir yerd. O zamanlar otoban dedikleri yol henüz tam olarak açılmamıştı. Bu yüzden Bağcılar'da siyasi örgütlenme çoktu. Ne kadar siyasi örgütlenme varsa hepsi oradaydı ve hepsinin de bütün bölge sorumluları burada üslenmişti" diyor.

Özer'e göre, bu aşırı örgütler Bağcılar'da hem taban buluyor, hem de kontrolden uzak kalabiliyorlardı. "Çünkü" diyor Özer, "polis gelecek, adres yok. Yeri bilmiyor, sokak neresi belli değil. Bu yüzden örgütü tespit etmek çok zordu. Adam gitmiş, tarlanın içine ev yapmış. O yapmış, öteki yapmış, beriki yapmış... Ama yol yok, cadde yok, hiçbir şey yok."

Bağcılar ilçe oluncaya kadar biriken bu suçlarla mücadele etmek hiç de kolay olmamıştı. Çünkü sadece 1994 yılında terör suçundan tutuklanan kişi sayısı 1.116'yı bulmuştu.

"Bütün örgütler buraya yerleşmişler. Çünkü gözden uzak bir yerd. O zamanlar, otoban dedikleri yol henüz tam olarak açılmamıştı. Bu yüzden Bağcılar'da siyasi örgütlenme çoktu. Ne kadar siyasi örgütlenme varsa hepsi oradaydı ve hepsinin de bölge sorumluları burada üslenmişti."

Bağcılar'da Kaymakam, Belediye Başkanı ve Emniyet Müdürü uyum içinde çalışıyorlardı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın güvenliğini sağlamak oldukça zordu. Güvenlik ekibi günde 18 saat çalışıyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Günde 18 saat çalışıyorduk”

Özer ve ekibi, mesai mefhumunu tanımadan başladıkları görevde, Bağcılar'da kısa zaman içinde asayişi sağlamayı başarır. Özer, o günleri ve nasıl çalıştıklarını şöyle aktarıyor:

“12 saat, 14, 15, 18 saat çalışıyorduk. Arkadaşlarım baktılar ki ben başlarındayım, kendilerini yalnız bırakmıyorum, onlar da evlerine hiç gitmeden çalıştılar. Böylece hem asayişi düzelttik, hem de belediye hizmetlerinin yapılabilmesi ortamı sağladık. Okulları düzene soktuk. Çünkü buralarda bir sürü olumsuzluklar yaşanıyordu. Kaymakam Asım Hacımustafaoğlu çok deneyimli olup bize de sonsuz güveni vardı. Onun desteği çok önemliydi. Aynı şekilde İl Emniyet Müdürümüz de tam destek vermişti. ‘İrfan, geri adım atma; biz arkadayız, seni istediğin kadar personelle takip edeceğiz’ dedi. Hakikaten Bağcılar, daha ben oradayken, çok iyi bir yere geldi. Ben oradan ayrılırken asayiş düzelmiş, fail-i meçhul hemen hemen sıfıra inmişti.”

Kuşkusuz bunda İlçe Emniyet Müdürü İrfan Özer'in sivil ve demokratik yönetim tarzının büyük payı vardı. Çünkü Özer, on beş günde bir halk toplantısı yaparak, insanların emniyetle ilgili sorun ve görüşlerini dinliyordu. Bu usul o güne kadar hiçbir yerde görülmemiş, hatta bazıları tarafından yadırgan-

“12 saat, 14, 15, 18 saat çalışıyorduk. Arkadaşlarım baktılar ki ben başlarındayım, kendilerini yalnız bırakmıyorum, onlar da evlerine hiç gitmeden çalıştılar. Hem asayişi düzelttik, hem de belediye hizmetlerinin yapılabilmesi ortamı sağladık. Okulları düzene soktuk. Çünkü buralarda bir sürü olumsuzluklar yaşanıyordu. Kaymakam Bey çok deneyimli olup bize de sonsuz güveni vardı. Onun desteği çok önemliydi. Aynı şekilde İl Emniyet Müdürümüz de tam destek vermişti. ‘İrfan, geri adım atma; senin arkadayız, seni istediğin kadar personelle takip edeceğiz’ dedi. Hakikaten Bağcılar, daha ben oradayken, çok iyi bir yere geldi. Ben oradan ayrılırken asayiş düzelmiş, fail-i meçhul hemen hemen sıfıra inmişti.”

mıştı bile. Aynı şekilde, kendi özel telefonunu halka vererek diledikleri anda kendisine ulaşabilmelerini sağlamıştı. Öyle ki Bağcılar'da yaşayanlar onu gece yarısından sonra bile arayabiliyorlardı. Emniyet Müdürü'nün bu alışılmadık yaklaşım tarzı halkın kendisine güvenmesini sağlamış, Emniyet ile halk güçlü bir iletişim içine girmişti.

Bağcılar İlçe Emniyet Müdürlüğü (İBB)

Park nasıl Emniyet Müdürlüğü oldu?

Bağcılar Emniyet Müdürlüğü'ne yeni bir bina yapılması ve daha iyi şartlarda hizmet verebilmesi için çok gayret gösteren İrfan Özer, bu çabalarının karşılığını sonunda alır. Bağcılar Emniyet Müdürlüğü Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık'ın desteğiyle, modern bir hizmet binasına kavuşur:

“Bir gün, Feyzullah Bey’le otururken, dedim ki: ‘Başkanım, benim düşüncem şu: Bu Bağcılar çok büyüyecek, sizin de benim de hayal edemeyeceğimiz kadar gelişecek. Çünkü E-5 ile otoban arasında bir yer burası. Çok büyük arazi var, on binlerce dönüm, bomboş; hep marul, soğan ekiliyor, hayvanlar otlatılıyor. Ama burası bir gün değerlendirilecek.’ ‘Ne yapalım?’ diye sordu, ben de, ‘Buraya bir emniyet müdürlüğü binası lazım.’ karşılığını verdim. Bu kez, ‘Nereye yapalım?’ diye sordu. Hemen karşıda bir çocuk parkı olup Bağcılar’da tekti. ‘Şuraya yapalım. Ben sana şu anki yerimizi, yani Karayolları’ndan aldığımız binayı vereyim, sen de bana bu parkı ver; değiş tokuş yapalım’ dedim. ‘Tamam, fakat nasıl

yapacağız?’ dedi. Çünkü halk tepki gösterebilirdi. Ardından birini çağırıp, ‘Şu oyuncakları sökün, buraya emniyet müdürlüğü binası yapmaya başlayacağız’ dedi. ‘Olmaz Başkanım, halkın tepkisini ne yapacağız?’ dedilerse de Başkan, ‘Başlayalım’ dedi. Gerçekten de halk tepki gösteriyor, çünkü polisi istemeyenler onları kışkırtıyordu. ‘Biz burada polisi istemezken, şimdi bir de Emniyet Müdürlüğü yapıyorlar, bize nefes aldirmayacaklar’ diyorlar, biz de bunları duyuyorduk.

Neyse, işe başladık ama para yok. İÇDAŞ’ın sahibi Tacettin Bey’e ‘Bir dernek kurup, binaya başlayalım. Sen de demirini ver’ dedim, yapımını zaten belediye üstlenmişti. Dernekte bir toplantı yaptık. Tacettin Bey’e, ‘Sen 10 bin lira vereceksin.’ dedim. ‘Müdür Bey, biraz fazla’ diye itiraz etti. Neyse, oradaki on iş adamından 5 ya da 7 bin lira para aldık. Paralar dernekte toplandı ve işe başladık. Hafriyatı yapıp temeli atıldı. Binanın projesini de ücretsiz çizdirdik. İnşaat başladı ve devam etti. Ben bitişinde bulundum, benden sonra birkaç müdür daha değişti. Ama binamız toplama parayla yapıldı.”

1992 seçimine halkın yorumu: “Bağcılar, Paris gibi oldu”

Vasfiye Badem başta olmak üzere bütün kadınlar Bağcılar'ın belediye olmasına çok sevinir. Onları korkutan çöp ve çamurdan böylece kurtuldukları gibi, kabus haline gelen susuzluk da bitmiş, semte sürekli akan Terkos suyu gelmiştir. Vasfiye Badem, “Çok güzel şeyler yapıldı. Yollar asfaltlandı, ayağımız çamurdan kesildi. Güzel çöp arabaları geliyor, temizlik yapılıyor” diyor.

1992 yılının Bağcılar için ifade ettiği anlamı, en veciz şekilde Vasfiye Badem anlatıyor. Badem, “Şehirde hisseder oldum kendimi. Tam ‘Köyden çıktım, şehre geldim’ hesabı oldu. Yani çok güzel olmuştu, her şey güzel... Ne ararsan vardı burada, İstanbul'a gitmeye gerek kalmıyordu. Sanki İstanbul içi buraya gelmişti, burası Paris gibi oldu desem yeri vardı” şeklinde konuşuyor.

Bağcılar'da bulunan parklardan biri (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'da trafiğe kapalı yollardan biri (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“YA KÖYLÜ KALACAĞIZ YA ŞEHİRLİ OLACAĞIZ!”

Şehirleşmeye ilk adım: Ahırların kaldırılması

“İstanbul’a yakın en büyük köy” olarak nitelendirilen Bağcılar’da şehirleşme, Refah Partili bir belediye yönetimi ile gerçekleşir. İstanbul’un merkezinin gittikçe preferiye kaydığı bu dönemde Bağcılar, İstanbul ile özdeşleşen ilçelerden biri haline gelmeye başlar. Ne var ki, her sokak başında bir ahırın bulunduğu, küçükbaş hayvan besleyiciliğin normal sayıldığı, dereleri fabrika atıkları ve lağımlarla dolu bir büyük köyden; altyapısı tamamlanmış, sokakları çamurdan asfalta dönüşmüş, mahalleleri suya ve elektriğe doymuş, sakinleri şehir hayatının her türlü nimetine kavuşmuş, gençleri eğitilmiş, çocukları okullu bir şehir oluşturmak hiç de kolay olmayacaktır.

Her şeyin bir başlangıcı vardır. Bağcılar için ise yeni dönemin başlangıç tarihi, 1992 olur. “Feyzullah Bey’in” diyor Mehmet Meral, “belediye başkanının olmasıyla Bağcılar’da her şey değişti. Öncelikle hayvancılık sona erdi. Feyzullah Bey dedi ki: ‘Hayvancılığı ya dışarıda yapacaksınız ya hiç yapmayacaksınız!’ Atıyla su taşıyan bir Ahmet Abi vardı. Hacı’nın Bağı derdik, Güneşli Evren Caddesi’nde otururdu. Duydum ki onun atını da kaldırtıyor. Atıyla inşaatlara su taşıyarak fazladan iki nüfusa bakı-

yor. İki de kendisi, dört... Gittim Başkana, bana dedi ki: ‘İstanbul’a geldiyse, burada yaşamının bir bedeli vardır. Ahmet Ağa’nın atının sineklerine, gübresinin kokusuna o mahalle halkı katlanmak zorunda değildir. Bunu dışarıda yapacak.’ Gerçekten de Feyzullah Bey’in Bağcılar’a gelmesiyle Bağcılar’ın yolu, suyu, elektriği... Her şeyi değiştirmeye başladı. İmarlı inşaatlar yapılmaya, arsalar imar durumuna göre kullanılmaya ve yollar ona göre düzenlenmeye başlandı.”

300 ahır kaldırıldı

Kurulduğu günden itibaren belediye yönetiminin içinde bulunan Faik Işım da bunu doğruluyor ve “Bağcılar’da 300’e yakın ahır kaldırıldı” diyor. Bağcılar’da o dönemde düzenli mandıracılık olmadığını, sakinlerinin kendi ihtiyaç ya da işlerine göre büyük veya küçükbaş hayvan beslediklerini anlatan Işım, Mahmutbey tarafında bu işle uğraşanların yanı sıra Kemalpaşa Mahallesi’nde de Roman vatandaşların atlarının bulunduğu dikkat çekiyor. Işım, Bağcılar’daki ahırlarla, büyük ve küçükbaş hayvanları kaldırmak için nasıl bir yöntem izlediklerini şöyle anlatıyor:

“Kimseye Bağcılar’dan git diyemezsiniz, çünkü bu raya aitti. Adamı ikna edeceksiniz; atını satacak, parasını biriktirip, kamyonet alacak. Hurda topluyorsa artık götürüp hurdacıya verecek, sokağa ya da açık alana bırakmayacak. Elhamdülillah, o gün bütün bunlar kardeşlik şuuru içerisinde ve ibadet aşkıyla çalışan kardeşlerimiz sayesinde oldu. Bugün geldiğimiz noktaya ‘Ben bu akşam şurada ev sohbeti yapayım, ben gideyim şu fabrikayla görüşeyim, ben şu adamı ikna edeyim’ anlayışıyla gelindi.”

Bağcılar’da 300 ahır kapatıldı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Bağcılar’da o dönemde düzenli mandıracılık yoktu. Mahalle sakinleri kendi ihtiyaç ya da işlerine göre büyük veya küçükbaş hayvan besliyorlardı. 1992’de Bağcılar’da 300’e yakın ahır kaldırıldı.”

Evinde keçi beslemek isteyenler zabıta ekiplerince zor ikna ediliyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Yasaklama kararı aldık. Sağlık Kurulu kararıyla İstanbul’da keçi beslemeyi yasakladık. 50-60 vatandaş geldi, ‘Biz evimizde keçi besleyemeyecek miyiz, böyle bir kanun çıkmış da haberimiz mi yok?’ diye sızlandılar. Çünkü İstanbul’da, Anadolu’nun köylerindeki arazilerde olduğu gibi keçi besleyen aileler vardı.”

Bağcılar’da mandıraların iki yıl içinde kaldırıldığını anlatan Işım, mandıracılıkla hayvancılığın 1995 yılında bitirildiğini söylüyor. “Halk bize inandı” diyen Işım, “Halk, ‘Bu insanlar hizmet için çalışıyor’, dedi. Bir de, yönetim profiline baktığında herkes orada kendisine ait birilerini gördü, ki bu çok önemlidir.”

“Evimizde keçi besleyemeyecek miyiz?”

Bağcılar’ın Kurucu Kaymakamı Asım Hacımustafaoğlu, köy hayatının simgesi olan hayvancılıktan vazgeçemeyen Anadolu insanının İstanbul’da yaşadığı değişimi, şehir planlamacılarının bir sözüyle anlatıyor. “Türk insanı göçebe hayatından kasaba hayatına İstanbul’da geçti” sözünü nakleden Hacımustafaoğlu, şöyle devam ediyor: “Güneşli tarafında bir bölge vardı, orada yaşayanlar keçi beslerlerdi. Keçi köyde sorun değildi; sabah bırakırlar, akşama kadar gider, gezer, dolaşır, yeme içme ih-

tiyacını dışarıda görüp eve dönerdi. Güneşli’de de öyleydi: Keçiye salıyorlar, komşuların ağaçlarından, şuradan, buradan geçiniyordu. Bir kısım vatandaş şikâyetle başlayınca ‘İstanbul’da keçi olur mu?’ dedik. Bu hayvanı kapalı alanda besleyemezsiniz, durmaz. Açık alanda beslemek lazım, ama öyle bir alan da yok. Sokakta da beslenmez ya...”

Bağcılar için çok hayati bir karar alan Kaymakam Hacımustafaoğlu, bunu şöyle anlatıyor:

“Yasaklama kararı aldık. Sağlık Kurulu kararıyla İstanbul’da keçi beslemeyi yasakladık. 50-60 vatandaş gelip, ‘Şimdi biz evimizde keçi besleyemeyecek miyiz, böyle bir kanun çıkmış da haberimiz mi yok?’ diye sızlandılar. Çünkü İstanbul’da, Anadolu’nun köylerindeki arazilerde olduğu gibi keçi besleyen aileler vardı.”

Dönemin belediye başkanı Feyzullah Kırıkkık’ın bu konuda büyük emek verdiğine işaret eden Hacımustafaoğlu, onun Bağcılar’ın şehirleşmesinde ortaya koyduğu performansı şöyle özetliyor: “Çok çalıştı, sağlığını ortaya koyarak büyük planlamalar yaptı. Kendisini ben de takdirle anıyorum. Bağcılar’ın yapılaşmasında ve bu hale gelmesinde büyük katkısı vardır.”

Çok önemli bir gerçeğin altını çizen Hacımustafaoğlu, Bağcılar’ın daha önceleri çarpık yapılaşmanın merkezi olduğuna dikkat çekerek, “Ancak bu kadar imar edilebilirdi” diyor.

Gelecek, kentsel dönüşümde

Bağcılar'ın makus talihi 1992'de belediye olmasıyla değişerek, geciken şehirleşmesi kısa süre içinde gerçekleştirilmişti. Bu gerçeğin altını çizen Faik Işım, Bağcılar'ın daha iyi bir geleceğe kentsel dönüşümle taşınacağına inananlardan. Kentsel dönüşümün çok büyük bir medeniyet olduğunu vurgulayan Işım, "Kentsel dönüşüm eski binayı yenilemekten öte, bir medeniyetin; modern ve huzurlu yaşamının adıdır. Lokman Başkan da, Bakanlık da, Hükümetimiz de bu konuda büyük gayretler gösteriyor. İnşallah kısa zamanda gerçekleştirirler. Kentsel dönüşüm olursa sokak sayısı üçte bire düşeceği gibi, masraflar da azalır" diye konuşuyor.

Bağcılar'ın eski isimlerinden ve semtin planlı gelişmesi için gayret gösterenlerden Korkmaz Çoruhlu da kentsel dönüşümünü tamamlamış bir Bağcılar'ın geleceğinin çok daha aydınlık olacağına inanıyor. "Kentsel dönüşümünü tamamlamış" diyor Çoruhlu, "deprem riskine karşı çalışmalarını bitirmiş, daya-

nıksız binalarını yenilemiş bir Bağcılar'ın geleceği çok daha iyi olacaktır."

Bağcılar'ın tarladan ilçeye uzanan büyük yolculuğunun her aşamasına şahitlik eden Hayrettin Kaya da kentsel dönüşümüne hız verilmesi gerektiğini düşünüyor. "Bağcılar'ı" diyor Kaya, "deprem öncesinde yapılan binalardan kurtarmak lazım. Deprem öncesi binalar, şu an içinde bulunduğumuz Kayalar İş Merkezi dahil, 25-30 yıl önce yapılmıştır. Her ne kadar ruhsatla ve mühendis kontrolünde inşa edilmiş olsa da, o zamanlar zemin etütleri yapılmamış. Zemin etüdü yapılmayan yerde de kullanılacak malzemenin dozajını ayarlamak mümkün değildir. Dolayısıyla deprem öncesinde yapılan tüm binalar tehlike içindedir."

Kaya, bu noktada çok önemli bir tespitte bulunuyor ve "Bağcılar'ın dünü bir köydü, bugünü ise bir kent ve cazibe merkezidir... Bağcılar yatırımcının, iş adamının, yerleşimcinin aradığı bir yere dönüşmüştür. Yarınının daha iyi olmasını da hazırlanacak yeni projeler belirleyecektir" diyor.

Feyzullah Kıyıklik belediye çalışmalarını kontrol ediyor. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Kaba mülkiyet anlayışı şehirleşmeye engel

Bağcılar'da bir dönem belediye meclis üyeliği yapan Abdullah Arar, Bağcılar'ın kentsel dönüşümü başarmak zorunda olduğunu söylüyor. Arar, bunun önünde iki önemli engel bulunduğunu belirterek, bunları şu şekilde sıralıyor:

“Birinci engel, insanımızın kaba mülkiyet anlayışıdır. Çok kötü malzemelerle ve mevzuata aykırı olarak yaptığı beş dairesi var. Buna karşılık da aynı ölçekte beş daire istiyor. Biz sana altyapısı, otoparkı ve bahçesi olan, hatta yerine göre çocuklar için oyun alanları bulunan daire/ler verelim diyorlar. Kabul etmiyor. İşte insanımızın bu kaba mülkiyet anlayışı, sürecin yavaş işlemesine ve gecikmesine yol açıyor. Bazen de realize edilememesine sebep oluyor. Hem merkezî, hem de yerel yönetimlerin, halkın bu konudaki bilinç seviyesini artırması gerekir. İkincisi ise algıyla ilgili ciddi bir problemdir. Bu da hem merkezî hem yerel yönetimler bakımından aşılması zorunlu bir şeydir. Sözelimi, kentsel dönüşümün bir kısım ilave getiriler oluşturduğu bir vakıadır. Bu doğrudur ve de olacaktır. Ne var ki, aleyhte propaganda mekanizmaları işletilip kötü bir algı oluşturulmaktadır. Merkezî ve yerel yönetimlerin bu dönüşümle ilgili hesaplarının bulunduğu algısı işi sıkıntıya sokmaktadır.”

Anadolu insanı değişime ayak diredi

Hayrettin Kaya, şehirleşme sürecinin başladığı 1992'den itibaren meydana gelen gelişmelere yeni bir bakış açısı getiriyor. Anadolu'dan gelen insanların Bağcılar'ın şehirleşme sürecine ayak uydurmada zorlandığına dikkat çeken Kaya, bu konudaki görüşlerini şöyle ifade ediyor:

“Bağcılar, belediye olmasıyla birlikte çamurdan, çökekten (çukurdan) ve metruk bir belde olmaktan çıkarak kente dönüşmeye başladı. Ancak, vatan-daş gelişmelere pek ayak uyduramadı. Çünkü Anadolu'dan gelmiş, oradaki standartlarını burada da hayata geçirmek istiyor. Basit bir örnek: Dükünleri hep sokaklarda yaparlardı. Belediyenin getirdiği kurallarla artık dükünler, gösterilen iskânli dükün salonlarında yapılmaya başlandı. Yine, belediyenin gelmesiyle sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği binalar yapıldı: Kültür Sarayı, Halk Sarayı ve kütüphaneler gibi... Böylece Bağcılar yavaş

Hayrettin Kaya

Bir zamanlar 'Bağcılar'da oturuyoruz' demekten utanan insanlar, belediye ile birlikte gelen hizmetler sayesinde Bağcılarlı olmaktan gurur duyar hale gelirler. “Bağcılarlıyız demek bizim için bir kompleks değil, bizler için bir gurur vesilesi oldu. Artık rahatlıkla ‘Biz Bağcılar'da oturuyoruz, biz Bağcılarlıyız’, diyorduk.”

yavaş kentleşmeye başlayıp gitgide şekil değiştirerek, İstanbul'un da cazibe merkezi haline gelmeye başladı.”

Bağcılar şehirleştikçe, burada yaşayan insanların da kendine güvenleri yerine gelir. Bir zamanlar ‘Bağcılar'da oturuyoruz’ demekten utanan insanlar, belediye ile birlikte gelen hizmetler sayesinde Bağcılarlı olmaktan gurur duyar hale gelirler. “Artık” diyor Hayrettin Kaya, “Bağcılarlıyız demek bizim için bir kompleks değil, bir gurur vesilesi oldu. Artık rahatlıkla ‘Biz Bağcılar'da oturuyoruz, biz Bağcılarlıyız’, diyebiliyorduk. Peki, bunu dedirten neydi? Artık Bağcılar bütün basın kuruluşlarının yer aldığı, oteller zincirinin kurulduğu, yatırımcılar için cazibe merkezine dönüşen, depreme dayanıklı binaların yapıldığı, sosyal ve kültürel alanları gelişmekte olan bir ilçeye dönüşmüştü.”

Bağcılar ahırlardan tamamen temizlendi. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Bağcılar’da oturduğumuzu söyleyemezdik”

İbrahim Kırtıl da Hayrettin Kaya gibi Bağcılar’da oturduğunu kimseye söyleyemezmiş. Kırtıl, “Bağcılar’da oturuyoruz diyemezdik. Burası varoş diye bizi hakir görürlerdi” diyor. 1992’ye kadar Bakırköy Belediyesi’ne bağlı olan Bağcılar bölgesinin, o dönemin belediye başkanları ile yöneticilerinin gözünde de aynı imaja sahip olduğunu ifade eden Kırtıl, bu imajı hizmetleriyle değiştirmek zorunda olanların 1992’deki mal bölüşümü sırasında gerçek yüzlerini ortaya koyduklarını söylüyor. Kırtıl, dönemin Bakırköy Belediye Başkanı Ali Talip Özdemir ile aralarında geçen şu konuşmayı naklediyor:

“Görüşmelerde Cahit Can Bey de vardı ve Cahit Bey çöp arabası istedi. Ali Talip Bey ne dese beğenirsiniz, ‘Ya, sizin oraya değer mi? Varoş orası.’ Hani yolları süpüren araç var ya, işte onu bize vermedi. Bizim belediye bunları sonradan satın aldı, o yolu süpüren araçları. Şu anda Bağcılar’ın Bakırköy’den farkı yoktur. Ama o zamanlar bir köydü. Zaten buraya gelenler zengin değildi. Gelmiş; dışından tırnağından artırarak, aylığıyla bir gecekondu yapmış... Plan yok, proje yok. Böyle bir yerdi.”

Belediye yönetimine Refah Partisi gelmeden önce neredeyse her evin bir inek beslediğini aktaran Kırtıl, “Neredeyse her evde bir inek vardı. Adamlar inek besleyip sütünü satıyordu. Düne kadar inekler vardı orada. Feyzullah Bey bunları hep kaldırt-

tı. At arabaları ve Romanlar vardı. Çöp toplarlardı sokaklardan. Bazı insanlardan hırsızlık şikâyetleri geliyordu. Köy yeri gibiydi, aynı Anadolu’nun bugünkü köyleri gibi. Topkapı’dan ötesi varoş diye görülüyordu zaten. Bunları gören Feyzullah Bey önce bu hayvanatı, yani inek, at ve at arabasını çıkarttı” diye konuşuyor.

“Ya köylü kalacağız ya şehirli olacağız”

Sokaklarında, bahçelerinde küçükbaş hayvan beslenen Bağcılar, bir nevi Anadolu’daki yerleşim yerlerinden biriydi. Çünkü Anadolu’dan gelen insanlar yaşam tarzlarından vazgeçmeyerek, tıpkı köylerinde olduğu gibi ihtiyaçlarını karşılayacak keçi ve koyunlarını da beslemek için yanlarında getirmişlerdi. 1992 öncesi ile sonrasını daha dün gibi hatırlayan Celal Toprak, o günlere ilişkin şu bilgileri aktarıyor:

“Feyzullah Bey belediye başkanı olduğunda burada keçi, koyun, inek ve tavuk besliyorlardı. Köylüler kendi yaşam tarzlarını buraya taşımışlardı. Feyzullah Bey dedi ki: ‘Kardeşim burası artık ilçe oldu, yakında da bir kent olacak. Dolayısıyla ya köylülüğü tercih edeceğiz ya da şehirli olmayı.’ Gitti, halka güzelce anlattı. Yine dedi ki: ‘Keçi besleyecekseniz köyünüze gidin; burada kalacaksanız bu keçileri kesip, yiyin. Burayı şehirleştirelim. Biz köylülüğü kaldıracamız buradan.’ İkna ettiğini etti, edemediğine ceza yazarak, bunları yavaş yavaş ortadan kaldırdı.”

Bağcılar'da RP ilçe başkanlığı da yapan Sinop eski Milletvekili Cahit Can, bir apartmanın beşinci katında beslenen keçinin nasıl düştüğünü anlatırken, aslında Anadolu'dan şehre taşınan insanların eski yaşam biçimlerini de yanlarında getirmelerinin en çarpıcı örneklerinden birini veriyordu. Can, Bağcılar'da yaşayanların şehir yaşamına uyum sağlama aşamalarını özetleyen bu hatırasını şöyle anlatıyor:

"Bağcılar eskiden köy görünümündeydi. Hayvan besleniyordu. Şurada, caddenin üzerine beş katlı bir binadan keçinin düştüğünü biliriz biz. Esnaf ziyareti yapıyorduk, aniden düşüverdi. Böyle şeyler oluyordu. Koyunlar, keçiler, köpekler, atlar... Yani bu tür gelenekleri kaldırmak öyle kolay olmadı. Hatta bazı insanlar görüyordum, 'Koyun yünlerinden yastık, yorgan yapacağım' diye yerlere, sokaklara yünler sererlerdi. Halılarını caddelerde yıkayan insanlar vardı. Aynı insanlar su geldiğinde de halılarını yollarda yıkamaya çalıştılar."

"İstanbullu olmak, İstanbullu gibi yaşamak zorundayız"

Feyzullah Kıyıklık, Bağcılar'ın büyük bir köyden İstanbul'un parçası olan bir şehre dönüşme hikayesini nasıl başardıklarını anlatırken, 'halkı ikna etmenin' birinci unsur olduğunu söylüyor. Sürekli halkla konuştuklarının altını çizen Kıyıklık, halkı hoşnut eden yaklaşımlarını şöyle anlatıyor:

"Halka diyorduk ki: 'Arkadaşlar, biz şehirli olmak zorundayız. Anadolu'dan geldik, Anadolu orada kaldı; oraya bir daha gitmeyeceğiz. İstanbullu olmak, İstanbullu gibi yaşamak ve İstanbullu gibi düşünmek zorundayız.'"

İlçede en çok ahırları kaldırmakta zorlandıklarını ifade eden Kıyıklık, benzer sorunları seyyar satıcılarla da yaşadıklarını belirterek, o günlere ilişkin şunları söylüyor:

"Burada 260'a yakın ahır vardı. Bunları kaldırıncaya, insanları ikna edinceye kadar çok zorlandık ama sonunda başardık. Seyyar satıcılığı da böyle bitirdik. Dedik ki: 'Arkadaşlar, seyyar satıcılıkla bir ülke gelişmez, gelişse Hindistan gelişirdi. Bizim de geri kalışımızın nedeni budur, ne olur bunu bırakalım.' Söyleye söyleye nihayet bıraktırdık."

Bağcılar'ın şehirleşmesinde eğitimin çok önemli bir

"Burada 260'a yakın ahır vardı. Bunları kaldırıncaya, insanları ikna edinceye kadar çok zorlandık ama sonunda başardık. Seyyar satıcılığı da böyle bitirdik. Dedik ki: 'Arkadaşlar, seyyar satıcılıkla bir ülke gelişmez, gelişse Hindistan gelişirdi. Bizim de geri kalışımızın nedeni budur, ne olur bunu bırakalım.' Söyleye söyleye nihayet bıraktırdık."

yeri olduğuna inanan Feyzullah Kıyıklık, okuma-yazma ve okullaşma oranının oldukça düşük olduğu ilçede bu oranları artırmak için büyük gayret gösterir. Kıyıklık, fakir ailelerin, çocuklarını çalıştırma yerine okutmalarını sağlamak için yeni yöntemlere başvurur. Çocuğunu okula gönderen ailelere kömür ve gıda yardımı yapılır. Başkan Kıyıklık, eğitim seviyesini yükseltmek için 1993'ten itibaren uygulamaya soktuğu yöntemleri şöyle anlatıyor:

"Dedik ki: 'Arkadaşlar, bizim mutlaka okumamız, yazmamız ve gelişmemiz lazım.' Bunun için de 26'ya yakın okul yaptık. Yine dedik ki: 'Arkadaşlar, çocuklarınızı okutun.' O dönemde okur-yazar olmayanların çok fazla olduğunu gördük. Onları da okutacaktık ama devlet izin vermedi. Yaz spor okulları açtık, tâ 93'lü, 94'lü yıllarda... İzcilik ve çevre kulüpleri kurduk. Tamamen eğitim amaçlı yapmıştık bunları. 93'ten itibaren de çocukları okula giden insanlara kömür dağıtarak çocukların okula gönderilmesini teşvik ettik. Aşağı yukarı her yıl 10 bin aileye kömür verdik. Çocuğunu okutmaya vermedik."

Şehirleşmenin üç dönüm noktası

Bağcılar'ın şehirleşme serüveninde dönüm noktası olan üç temel olay vardır. Birincisi: Hayvan barınaklarıyla mandıraların kapatılarak ev, bahçe ve sokaklarda hayvan beslemenin önlenmesi. İkincisi: Bağcılar'ı İstanbul'un varoş ilçesi olarak gören ve bu nedenle de çevreyi kirleterek yaşayanlara zarar veren üretim merkezleri ile tesislerin kurulmasını normal kabul eden anlayışa son verilmesi. Çünkü bir zamanların asude piknik yeri Bağcılar, sanayi atık ve pislikleri nedeniyle yaşanmaz bir yer haline gelmişti. Üçüncü dönüm noktası ise Bağcılar'ın atık ve toprak döküm alanı olarak kullanılmasının önüne geçen bir iradenin yürürlüğe girmesiydi.

Bu da gösteriyor ki, Bağcılar, Bakırköy ile, şehirleşmenin hızlandığı civardaki diğer merkezlerin toprak ve moloz döküm yeriymiş. Toprak dökümü özellikle 80'li yılların sonuna doğru başlamış. Ailesi mübadeleyle geldikten sonra Kirazlı'ya yerleşen Mehmet Yılmaz, bu bölgeye pek döküm yapılmadığını, döküm işinin 80'lerin sonuna doğru başladığını ifade ediyor. Yılmaz, "1990'lı yıllarda gece döküyorlardı. Belediye geldikten sonra işler değişti: Arabanın plakasını alıp belediyeye veriyorduk, o da iyi bir ceza kesiyordu. Adama iyi bir ceza kesiyordu. Tabii ki cezayı yiyen kamyoncu bir daha buralara toprak

vs. dökmeye gelmiyordu" diyor.

Toprak dökümü, mandıralar ve çevreye zarar veren fabrikalarla mücadele eden Feyzullah Kıyıklık, şehirleşmenin önündeki bu engelleri nasıl kaldırdıklarını şöyle anlatıyor:

"Şehirleşmenin önünde bazı engeller vardı. Neydi bunlar? Mesela bordür taşı, tretuvar taşı, briket, kolektör veya kanalizasyonlarda kullanılan beton boruları yapan yirmiye yakın imalathane vardı burada. Ahırlar, çok fazla atık bırakılan yerler ve aşırı kirlilik yapan fabrikalar vardı.

"Gidip, bu adamlarla konuştuk. Ve 'Bu kirliliği önlememiz lazım.' dedik. Adamlar önce karşı çıktılar. Bunun üzerine Büyükşehir'e şikâyet ettik. Büyükşehir Belediye Başkanı o zaman Sayın Sözen'di, kendisi maalesef bize yardımcı olmadı. Ne kadar çevre derneği, vakfı varsa, hepsine gittik. Ama onlar da kulak asmadılar. Gazeteleri gezdim teker teker, birşey çıkmadı. Ben de mecburen ilçe belediyesi olarak bunlara yaptırım uygulamaya başladım."

Kıyıklık'ın "yaptırım uyguladım" diye özetlediği husus, Bağcılar'ın geleceği için hayatını tehlikeye atarak kirlilik üreten merkezlerle mücadele etmesiydi. Öyle ki, bu mücadele sırasında, galeyana getirilen fabrika işçileri, Başkan'ın arabasını ters çevirecek kadar ileri gideceklerdi.

Döküm alanı olarak kullanılan eski kireç ocakları (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Çevreyi kirleten fabrikalara göz yumulmadı. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Çevreyi kirleten fabrikalarla toprak döken kamyonların üzerine cesaretle giden Başkan Kıyıklık, o günkü korkusuz mücadelesini mütevazı bir üslupla, “Cahil cesur olur” diye açıklıyor. “Bunların hepsini” diyor Kıyıklık, “bir buçuk yıl içerisinde hallettik, el-hamdülillah. Ama çok büyük sıkıntı çektim. İşçiler de karşı çıktılar; çünkü işten atılmaktan korkuyorlardı. Ama biz mecburen yaptık. Bu fabrikalar gazı gündüz bizim istediğimiz şekilde geçirip masraf olmasın diye gece bırakırlardı. Ben geceleri gelip buraları dolaşıyordum. Böyle elli, yüz tane yer vardı. Hepsini tespit ederek derhal önüne geçiyorduk. Boş alanlara İstanbul’un cürufunu öylece getirip döküyorlardı, bunu aylarca önleyemedik. Sonra geceleri bizzat çıkıp engellemek durumunda kaldım. Birkaçına çok ağır yaptırımda bulundum, bir daha kimse gelmedi. Burada da yine yalnız başımaydım, benden başka kimse yoktu. Bir de, kanunları çok iyi biliyordum: Adamlar dava açıyor, kaybediyorlardı.”

Kıyıklık geldi, her şeyi kaldırdı

Muhtar Hayati Çakıcı, hem Bağcılar, hem de Güneşli için kırılma noktasının Bağcılar’ın ilçe olması ile Feyzullah Kıyıklık’ın başkan seçilmesi olduğunu vurguluyor. “Bağcılar’ın” diyor Çakıcı, “kalkınma, gelişme ve güzelleşmesinde dönüm noktası 1992 senesidir. O sene Bağcılar’a belediye başkanı olan Feyzullah Bey kararlıydı; nasıl ki ben muhtarlık dönemimde ‘Yapacağım’ diye kararlı idiysem, Sayın Belediye Başkanı da o dönemde ‘Ben belediye baş-

kanı olursam şunları, belediyenin yapması gerekenleri yapacağım’ dedi ve de yaptı. Mesela ahırları çok kısa bir süre içerisinde kapattı. Mahalle aralarındaki atölyeleri, damper ve mermer atölyelerini çok kısa bir zamanda sanayiye gönderdi. ‘Artık biz şehirleşeceğiz’ dedi ve yaptı. Keçiler vardı, insanlar keçi besliyordu evlerinde. Ağaç dikilemiyordu; ıhlamur ağacı dikiyordun, insanlar ıhlamuru toplayıp keçilerine yedirdiyordu. 1992, Bağcılar’ın kırılma dönemidir.”

Bağcılar kimliği 2006’dan sonra oluştu

Resul Erdem, Feyzullah Kıyıklık’ın tavizsiz uygulamalarının Bağcılar’ın şehir olmasında ciddi katkısı bulunduğuna inanıyor. Erdem ayrıca, mesai mefhumu tanımayan çalışma anlayışının Bağcılar’ın birçok sorununun kısa bir süre içinde çözülmesini sağladığını düşünüyor.

“Başka belediyelerde” diyor Erdem, “yine şehircilik vardı. Bağcılar’da yoktu öyle bir şey. Bağcılar köydü, hatta köy bile değildi. Niye? Köy yine derli topludur, on beş-yirmi dönüm içinde kurulmuştur, koordinatları bellidir. Ama burada bir düzen yoktu ki! Böyle bir yeri şehir statüsüne getirmek için çok ciddi zaman lazımdı. Bana göre, Bağcılar 2006 sonrasında bir kimliğe sahip oldu. 2006’dan sonra Bağcılar kimliği oluşup burası Bağcılar oldu. Eskiden Bağcılar’ın ismi bile rahatsız ediciydi; semt kırsal alan ve varoştı. Bugün artık Bağcılar, ismi geçen bir ilçe oldu, kimlik kazandı.”

MERKEZÎ VE YEREL YÖNETİMLERDE BAĞCILAR EKOLÜ

Bağcılar, ilçe olduktan sonra belediye yönetimine gelen Refah Partisi'nin yönetim kadrolarıyla birlikte başarıya endekli bir çalışma atmosferine girer. İstanbul'dan başlayarak tüm Türkiye'de uygulanan yeni belediyecilik anlayışının ilk çalışma alanı burası olur. Bu nedenle de Refah Partisi Genel Merkez yöneticileri, Bağcılar'a büyük önem verir. 1994 Mart'ında ülke genelinde yapılacak yerel seçimlere yaklaşık iki yıl varken belediye yönetimine gelen Refah Partisi, ilçeyi yeni belediyecilik anlayışının başarıyla uygulandığı bir örnek haline getirmekte kararlıdır. Dönemin RP İstanbul İl Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın önderliğinde, Bağcılar'da ve diğer kazanılan ilçelerde halkın ihtiyaçlarını dikkate alan ve belirli bir takvime göre ve bir plan doğrultusunda çalışmayı prensip edinen bir hizmet anlayışı uygulamaya sokulur. İstanbul'daki ilçe belediye başkanlarının katıldığı takip toplantıları her hafta düzenli olarak, İl Başkanı Erdoğan'ın başkanlığında yapılır ve tüm hususlar en ince ayrıntısına kadar masaya yatırılarak çözüm yolları geliştirilir.

Siyasete ve bürokrasiye yetişmiş eleman

Bağcılar Belediyesi'nde, Feyzullah Kıyıklık başkanlığında, gerek gönüllü gerekse de muvazzaf, güçlü bir kadro oluşturulur. Dönemin Refah Partisi Bağcılar ilçe başkanlarından Cahit Can, aynı dönemde Bağcılar'la birlikte Bahçelievler, Güngören, Kağıthane ve Tuzla'nın da kazanıldığını hatırlatarak, "Daha öncesinde Sultanbeyli ve Arnavutköy belde belediyelerimiz vardı. Bu ilk belediyeler İstanbul Büyükşehir'i almamızı sağladı. Biz ilk olduğumuzdan, siyaset için gerekli yetişmiş elemanı da burada pişirdik. Gerek bürokraside gerekse de siyaset alanında Bağcılar gerçekten bir ekol oldu" diyor.

Cahit Can'ın dediği gibi, Bağcılar'ın hem yerel yönetimlere hem de merkezî yönetime insan gücü yetiştirmesi, Bağcılar ekolünün ortaya çıkmasına yol açmıştı. Can şöyle devam ediyor:

"Sözelimi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yönetim kadrosunda Bağcılar'dan çok arkadaşımız vardı. Genel sekreter yardımcıları, daire başkanları,

Dönemin Büyükşehir Belediye Başkanı R. Tayyip Erdoğan Bağcılar'ı ziyareti sırasında (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'da görev yapan Sıddık Eraslan Çekmeköy Belediye Başkanı, Yusuf Tülün Sarıyer Belediye Başkanı, Cahit Can ise Sinop Milletvekili oldu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

genel müdürler, mühendis kadroları... Bunlar hep Bağcılar'dan gitmiş. Bağcılar'ın belediye başkan yardımcıları gidip, başkanlık yapmışlar.”

Sarıyer Belediye Başkanı Yusuf Tülün ile Çekmeköy Belediye Başkanı Sıddık Eraslan'ın daha önce Bağcılar'da belediye başkan yardımcılığı vazifelerinde bulunduğunu hatırlatan Can, Bağcılar'dan birçok da milletvekilinin çıktığına işaretlerle ekliyor: “Bağcılar bir ekol ve mektep haline geliyor.”

Belediyeciliği pekiştirme yeri

Daha evvel Bağcılar'da siyaset yapan ve ilçe başkanlığı vazifesinde bulunan İstanbul Milletvekili Ünal Kacır da Bağcılar'ın bir ekol olduğuna inanıyor. Kacır, Bağcılar'ın belediyecilikte birçok ilk'e imza attığını vurgulayarak, “İstanbul'daki arkadaşlarımızın birçoğu daha iyi hizmet verebilme adına buralarda görevlendirildi. Belediyeciliği burada pekiştirdikten sonra diğer ilçelerde belediye başkanlığı yaptılar” tespitinde bulunuyor.

“Bağcılar, belediyecilik açısından bizim camianın insanına bir okul gibi oldu” diyen Can, şöyle devam ediyor: “O tarihlerde kimi arkadaşlarımızı, başka ilçelerde otursalar bile burada değerlendirdik. Bazıları belediye başkan yardımcısı olurken, müktesebatı uygun olanlar da bürokrat olarak görev yaptılar.

“İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yönetim kadrosunda Bağcılar'dan çok arkadaşımız vardır. Genel sekreter yardımcıları, daire başkanları, genel müdürler ve mühendis kadroları... Bunlar hep Bağcılar'dan gitmiş. Bağcılar'ın belediye başkan yardımcıları gidip başkanlık yapmışlar. Sarıyer Belediye Başkanı Yusuf Tülün ile Çekmeköy Belediye Başkanı Sıddık Eraslan daha önce Bağcılar'da belediye başkan yardımcılığı vazifelerinde bulundu. Bağcılar'dan birçok da milletvekili çıktı. Bağcılar bir ekol ve mektep haline geliyor.”

lar. Bunlar, buradan edindikleri tecrübeyle, sonraki yıllarda yapılan seçimlerde farklı ilçe ya da belde- lere başkan oldular. Burada uzun yıllar istikrarlı bir belediyecilik olunca, belediyemizde görev yapan memur arkadaşlarımız, bu dönemde kazandıkları tecrübeyi daha sonra gerek Büyükşehir'de, gerekse de diğer belediyelerde kullanma ve sürdürme imkanı buldular.”

Bağcılar'ın ilçe başkanı: Kadir Topbaş

Bağcılar'daki açılımda, dönemin İl Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ilçe başkanı olarak Kadir Topbaş'ı görevlendirmesinin büyük etkisi olduğuna işaret eden Kacı, "Zaman geçti, Kadir Topbaş Bey Büyükşehir Belediye Başkanı oldu. Bu münasebetle, buradan tanıdığı ve başarılı bulduğu bazı bürokratları değerlendirme imkanı buldu. Burada ilçe başkanlığı yapmış olduğundan, hem belediyeyi hem de belediyede çalışanları daha yakından tanıma fırsatı olmuştu" şeklinde konuşuyor.

Kacı, şu önemli tespitin altını da çiziyor:

"Bağcılar'ın 1992'den itibaren ilçe başkanı olan Kadir Topbaş Bey'in daha sonra üç dönem Büyükşehir Belediye Başkanı olması; Feyzullah Bey'in dört dönem belediye başkanlığının ardından milletvekili olması, Kadir Bey'den sonra ilçe başkanı olan Cahit Can kardeşimizin de Sinop'tan milletvekili olması... Bütün bunlar, Bağcılar'ın siyasette ve belediyecilikte hakikaten bir okul olduğunu gösteriyor."

Ekol olmanın sırrı: Eğitim

Bağcılar'a damgasını vuran Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık ise, Bağcılar'ın mektep haline gelmesini, memurla kurulan diyalogla, çalışanlara verilen eğitimin yüksek kalitesine bağlıyor. "Onlara" diyor Kıyıklık, "çok güzel bir eğitim verdik. Gerek kendi mesleklerinde, gerek bilgisayar konusunda, gerekse de yabancı dil konusunda kurslar açtık. Kursları mesai saatleri içine almak suretiyle memurları teşvik ettik. Bu eğitimler onların hızlı gelişmesini sağladı. Kurslarda üniversiteden gelen hocalar ders veriyordu. Mühendislikten maliyeye, sosyal işlerden yabancı dil ve bilgisayara kadar..."

Bağcılar diğer belediyeler için bir ekol olmuştu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Belediye çalışanlarının bir yandan da İstanbul dışında kurulan eğitim kampları ve diğer belediyelere düzenlenen ziyaret programlarıyla motive edildiğini kaydeden Kıyıklık, "Ben memurlarımı yılın belirli zamanlarında götürüp İzmir'deki belediyeleri gezdiririm; Antalya'daki, Ankara'daki, İstanbul'un diğer ilçelerindeki, Konya'daki, Kayseri'deki belediyeleri gösterirdim. Buralarda iki-üç gün kalırlardı. Yine eğitim maksadıyla Bodrum, Antalya, Abant, Bursa, ve Afyon'a götürür gezdirirdim. Yanlarında mutlaka aileleri de olurdu. Hem eğitim, hem gezi... İşte bu onlara çok büyük güven getirdi" diyor.

Kıyıklık, ekonomik bakımdan desteklenen memurun daha verimli çalıştığına da dikkat çekerek devam ediyor: "Diğer belediyelere göre Bağcılar'da çalışmak bir ayrıcalıktı o zaman. Niye? Bağcılar'da çalışmayan bir memur ya da mühendis 1.500 lira maaş alıyorsa, Bağcılar'daki 2.500 - 3.000 lira alıyordu. 'Keşke biz de Bağcılar'da olsak' diye düşünüp Büyükşehir'den bize gelmek isteyen çok insan olmuştur."

Kıyıklık, başta İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri olmak üzere Konya, Malatya, Erzurum ve Trabzon belediyelerinde Bağcılar'dan giden birçok yetiştirmiş memur bulunduğunu belirtiyor. "Hele Ankara'da çok fazla..." diyor Kıyıklık. "Bunları arada sırada toplayıp, unutmasınlar diye dövüyorum(!). Çünkü benim sopamdan geçmiş insanın sıkıntısı oluyor, alışınca devamlı yemesi lazım. Ben sıkıntılı bir insanım. Benim bir dayım vardı, onun için 'Onun yanında 40 gün çalışan bir adamı korkmadan çalıştırabilirsin. Fizan'a sürsen bir şey olmaz.' derlerdi. Çünkü dayımın yanında 40 günde ölmemiş. Ben de öyleydim. Adam benim yanımda 40 gün dayanabilmişse başka yerlerde 400 gün dayanır."

"Ben memurlarımı yılın belirli zamanlarında götürüp İzmir'deki belediyeleri gezdirirdim; Antalya'daki, Ankara'daki, İstanbul'un diğer ilçelerindeki, Konya'daki, Kayseri'deki belediyeleri gösterirdim. Buralarda iki-üç gün kalırlardı. Yine eğitim maksadıyla Bodrum, Antalya, Abant, Bursa ve Afyon'a götürür gezdirirdim. Yanlarında mutlaka aileleri de olurdu. Hem eğitim, hem gezi... İşte bu onlara çok büyük güven getirdi."

BAĞCILAR ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

BAĞCILAR'IN SEMT VE DURAK İSİMLERİ

Papaz Köprüsü'nden Yunus Emre Köprüsü'ne geçiş

Feyzullah Gümüştekin, eskiden meşhur Papaz, şimdi adıyla Yunus Emre Köprüsü'nün bulunduğu yeri “dere boyu” olarak nitelendiriyor. Bölgedeki Suşehrili hemşerilerine takılan Gümüştekin, “Buraya niye ‘Papaz’ın Köprüsü’ diyorsunuz? Papazın ne esâmesi var burada?” diye çıkışmış. Bağcılar belediye olmadan önce de bu ismin değiştirilmesi için yoğun bir kamuoyu oluşturulmuş. Öyle ki, illâ da P harfiyle başlayan bir isim verilecekse, ‘Paşa Köprüsü’ denilmesi bile önerilmiş. Bu öneri, minibüslerdeki tabelalarda bulunan isim listesinde kısmen uygulanarak; köprünün ismi Papaz ya da Paşa yerine “P. Köprüsü” şeklinde yazılmış. 1992 belediye seçimlerinden sonra, Bağcılar halkıyla istişare eden belediye yönetimi köprünün ismini ‘Yunus Emre Köprüsü’ olarak değiştirmiş. Gümüştekin, “Hem daha geniş bir köprü yapıldı, hem de köprünün ismi değiştirildi” diyor.

1980’li yıllarda Bağcılar Merkez Camii’nde imamlık yapan ve kanaat önderi olarak bölgede bir etkinliği bulunan Aslan Yıldız, Papaz Köprüsü’nün isminin değiştirilmesi için çok çaba göstermiş. Yıldız, bu konuda yaptıklarını şöyle anlatıyor:

“Papaz Köprüsü diyorlardı. Ev ev gezdim, ‘Papaz Köprüsü dersiniz, bir de kilisemiz vardı derler’ de-

Aslan Yıldız

“Papaz Köprüsü diyorlardı. Ev ev gezdim, ‘Papaz Köprüsü dersiniz, bir de kilisemiz vardı derler’ dedim. Önceden, köyün cahil döneminde bu isim konmuş. Yunus Emre Köprüsü olarak değiştirildi sonra; Özşah ve Necati Bey yaptırmıştı yeni köprüyü de... Hatta görev almadan önce gezmeye gelmişim: ‘Böyle olur mu? Değiştirelim bunu’ demiştim. ‘Burası Bakırköy’e bağlı. Kim dinler? İçeri bile giremezsin.’ demişlerdi bana, o zaman... Görev alınca ilk işim bu oldu. Feyzullah Bey, ‘Aslan Hocam, cemaati teşvik et, müracaatta bulunsunlar; encümenden karar çıkarıp bu ismi kaldıralım’ dedi.”

Papaz Köprüsü / Yunus Emre Köprüsü ve Bağcılar Kaymakamlığı (İBB)

Bağcılar Çiftlik (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

dim. Önceden, köyün cahil döneminde bu isim konmuş. Yunus Emre Köprüsü olarak değiştirildi sonra; Özşah ve Necati Bey yaptırmıştı yeni köprüyü de... Hatta görev almadan önce gezmeye gelmiştim: 'Böyle olur mu? Değiştirelim bunu' demiştim. 'Burası Bakırköy'e bağlı. Kim dinler? İçeri bile giremezsin.' demişlerdi bana, o zaman... Görev alınca ilk

işim bu oldu. Feyzullah Bey, 'Aslan Hocam, cemaati teşvik et, müracaatta bulunsunlar; encümenden karar çıkarıp bu ismi kaldıralım' dedi."

Halil İbrahim Garip ise Papaz Köprüsü adının silinmesinin zaman aldığını kaydediyor. Feyzullah Kırıkcılık'ın daha geniş bir köprü yaptırarak adını Yunus Emre Köprüsü koymasına rağmen minibüslerde Papaz Köprüsü yazmaya devam ettiğini aktaran Garip, sonrasındaki gelişmeleri şöyle özetliyor:

"En sonunda zabıtalara emir verip minibüsçüleri toplayarak o tabelaları aldılar. Buranın ismi, 1992'de Yunus Emre Köprüsü oldu."

Tavuk Çiftliği'nden Çiftlik'e

Çiftlik denilen bölgeye Tavuk Çiftliği denildiğini hatırlatan Gümüştekin, bu isim değişikliğini, "Şöyle düşündük: 'Buranın ismini güzelleştirelim. Tavuklarla ilgisi olmasın, Çiftlik olsun.' Niye? Çiftlik güzel bir şeydir. İnsanın çiftçilik ve ziraat yapması güzeldir," diye açıklıyor.

Çiftlik'e adını veren tavuk çiftliğinin kalıntılarını gördüğünü söyleyen Faik Işım ise, "Ben geldiğimde çiftliği faaliyette görmedim ama kalıntıları duruyordu. Çiftlik'e de öyle bir isim verilmişti" diyor. Enver Tırki de bölgeye Çiftlik adının verilmesini, Kemalpaşa Mahallesi'nde çokça tavuk çiftliği bulunmasına bağlıyor.

Faik Işım

"Şöyle düşündük: 'Buranın ismini güzelleştirelim. Tavuklarla ilgisi olmasın, Çiftlik olsun.' Niye? Çiftlik güzel bir şeydir. İnsanın çiftçilik ve ziraat yapması güzeldir. (...)"

"Ben geldiğimde çiftliği faaliyette görmedim ama kalıntıları duruyordu."

Bir zamanlar Şaşkın Bakkal (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

İlk parsellenen yerin adı: Parseller

Gümüştekin'e göre Parseller durağının ismi Bağcılar'daki ilk parsellerin burada bulunmasıyla ilgiliymiş. Gümüştekin, "Bakırköy'den sonra ilk parsellenen yerler ve ilk arsalar burada imiş. Bu nedenle Parseller demişler" diye anlatıyor.

Bakırköy'den Bağcılar'a gelirken Parseller'den sonra Hoca Bakkal durağı bulunmaktadır. Bu durağın isminin hikayesi de şöyledir: Evlerin yoldan uzak olduğu zamanda, Karadenizli bir hoca yolun kenarına bakkal dükkkanı açmış. Minibüsten burada inmek isteyenler de burayı "Hoca Bakkal" diye tarif etmeye başlamışlar. Gümüştekin, bu hocayı tanıyor ve "Karadenizli bir hoca abi vardı, bakkaldı. 'Hoca Bakkal'da ineceğiz', denilirdi. Hoca Bakkal durağının şimdi Hoca kısmı gitti, Bakkal kısmı kaldı" diye anlatıyor. Abdullah Topçu, Hoca Bakkal'a ismini veren kişinin cami hocası olmadığını, ama hocalık yapan biri olduğunu söylüyor.

Bakırköy'e giderken bir de Hüseyin Bakkal durağı olduğunu hatırlatan Gümüştekin, bu durak isminin de yine bakkal dükkkanından dolayı verildiğini belirtiyor.

Şaşkın Bakkal isminin hikayesi

"Bir de Şaşkın Bakkal durağı vardır" diyor Gümüştekin. Ve günümüzde Şaşkın'ı kaldırılan durağın isminin oluşum hikayesini şöyle anlatıyor:

"Erzincanlı'nın biri, buraya bakkal dükkkanı açmış. Kendisine 'Sen buraya niye bakkal açtın, behey şaşkın adam?' demişler. Çünkü etrafta kimsecikler yokmuş. O da 'Yahu burası 10 sene, 20 sene sonra dolacak. Ben şimdiden bakkalımı açayım.' deyince de 'Sen şaşkın bir adamsın' demişler. Böylece de kalmış adı Şaşkın Bakkal."

Fethi Kutas da Şaşkın Bakkal durağının ismine dair benzer bir hikaye anlatıyor: "Burada ev falan yokmuş. Adamın biri gelip buraya bakkal dükkkanı açmış. Bunun üzerine millet, 'Bu adam şaşkırmış mı? Burada ev yok, bir şey yok. Kim alışveriş yapacak?' demiş. Bundan dolayı da buranın adı Şaşkın Bakkal olmuş."

Tekaüt Hasan nasıl Tabya oldu?

Tabya ismi verilmeden önce, bölgeye "Tekaüt Hasan'ın Tarlası" deniliyormuş. Feyzullah Gümüştekin'in bu ismin de değişmesinde katkısı olmuş. "Biz" diyor Gümüştekin, "araştırdık, buranın ismi tarihte Recep Tabya diye geçiyormuş." Böylece Tekaüt Hasan'ın Tarlası olmuş Tabya durağı...

Fatih'in fethi giderken geçtiği cadde

Tabya'dan geçen Eski Edirne Asfaltı Caddesi'nin adı, burası Fatih'in İstanbul'u fethi giderken geçtiği cadde olduğu için Fatih Caddesi olarak değiştirilmiş. Feyzullah Gümüştekin, bu değişimi şöyle anlatıyor:

1960'ların Kemalpaşa Mahallesi (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Bayrampaşa’dan başlıyor bu yol ve böyle devam ediyor. Buraya arsa bakmaya geldiğimizde ‘Burasi eski Edirne Asfaltı’ demişlerdi. Hafif de asfalt dö-küntüleri vardı. Edirne asfaltı buradan geçip Edir-ne’ye gidermiş. Bilahare ‘Buraya bir isim konmalı’ dedik ama Bakırköy Belediyesi’ne ulaşamadık. ‘Bu-rası Fatih Caddesi olur’ diye düşünmüştük. Nihayet, elhamdülillah Rabbim belediyeyi bize nasip etti-ğinde bu yolun Üçyüzlü’den başlayıp Çiftlik’te sona eren kısmı Fatih Caddesi oldu. Daha önce Tavuk-çu Yolu, Kömürcüler Yolu ve Dökümcüler Yolu’ydu... Birtakım maceraların ardından Fatih Caddesi oldu.”

Feyzullah Gümüştekin, mahalle isimlerinin konul-masında da etkili olmuş. Gümüştekin’in öncülüğün-deki sakinlerinin önerisi ve belediyenin de kabul etmesi ile Fevzi Çakmak Mahallesi’ne bu isim ve-rilmiş.

Yavuz Tavuk Çiftliği’nin bulunduğu yer (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Yavuz Bey’in Çiftliği’nden Yavuz Mahallesi’ne

Gümüştekin’e göre Kemalpaşa Mahallesi’nin eski ismi Yavuz imiş. Bu isme tepki gösterilmesi üze-rine, Bakırköy Belediyesi döneminde değiştirilip Kemalpaşa Mahallesi yapılmış. Yüzyıl Mahallesi ise ismini, 1981’de, o yılın Atatürk’ün doğumunun 100. yılı olması sebebiyle almış.

Kemalpaşa Muhtarı Yücel Çalışkan, mahalleye eski-den Yavuz Mahallesi denildiğini hatırlıyor. Muhtar, “Çiftlik’in orada Yavuz Bey’in tavuk çiftliği bulundu-ğundan oraya Yavuz Mahallesi deniliyordu. Çünkü mahallenin kurucusuydu. Buraya da Yavuz deniliyor-du. Daha sonra belediye bu ismi değiştirip 1986-87’de Kemalpaşa Mahallesi yaptı” diye anlatıyor.

Adını çınar ağacından alan mahalle

Çınar Mahallesi’nin kuruluşunda Bulgaristan muha-ciri Mehmet Gür’ün büyük katkısı olmuş. Bölgede yaşayan Mehmet Gür, mahallede uzun süre muh-tarlık yapan Memduh Delice’yi teşvik ederek, yerle-şim yerinin mahalleye dönüşmesine ve Çınar ismini almasına vesile olmuş.

“Mehmet Amca” diye anlatıyor Memduh Delice, “bana ‘Mahallenin ismini Çınar olarak belirleyelim, Çınar Mahallesi olsun burası. Benim size vasiyetim...’ dedi. ‘Tamam’ dedim; ‘Ben ilgili birimlerle görüşece-ğim ve kısmet olursa buraya Çınar Mahallesi ismini vereceğiz.’ O sırada Yeşilbağ Belediyesi kurulmuştu. Başkan Mustafa Kılıç ağabeyimizle konuştum. ‘Ta-mam, orayı Çınar Mahallesi yapacağız’ dedi.”

Peki, mahalleye niçin Çınar adı verilmişti? Bunun sebebi bölgede büyük çınar ağaçlarının bulunma-sıydı. Memduh Delice şöyle anlatıyor:

“Bağcılar İstanbul Caddesi’nde çok büyük çınar ağaçları vardı. Bunlar sonradan dikilen ikinci ku-şak ağaçlardı. Öncekiler eskidiğinden yıkıldı. Eskidi derken, çürüdü. Büyük ağaçlardı, yıkılıp gitti. Çok

“Çiftlik’in orada Yavuz Bey’in tavuk çiftliği bulunduğundan oraya Yavuz Mahallesi deniliyordu. Çünkü mahallenin kurucusuydu. Buraya da Yavuz deniliyordu. Daha sonra belediye bu ismi değiştirip 1986-87’de Kemalpaşa Mahallesi yaptı.”

eski bir çınar vardı. O günkü köylüler, ‘Bu çınarları yaşatalım burada’ dediler, biz de kendilerini kıramadık. Tamam dedik, sizin dediğiniz gibi olsun.”

Evlerin çatısı uçunca

Mehmet Meral, durak ya da sokak isimlerinin konulmasına farklı bir bakış açısı getiriyor. Özellikle 1980 İhtilali’nden sonra, Bağcılar’da, muhtarlarla arası iyi olan kişilerin kendi soy isimlerini durak adı olarak koydurduklarını ileri sürüyor.

Uçan Evler bölgesine bu ismin verilmesi, aynıyla vâki bir olaydan kaynaklanmış. Meral’in anlattığına göre bölgede çok sayıda gecekonduunun bulunduğu dönemde, fırtınalı bir havada gecekondularından birinin çatısı uçup tarlaya “adeta” konuvermiş. Bu yüzden de bölgeye Uçan Evler adı verilmiş. Meral, “O zamanlar adı Ateş Tuğla diye geçiyordu, çünkü Ateş Tuğla Fabrikası daha önce gelmişti. Uçan Evler Mahallesi oldu şimdi ve öyle de devam ediyor” diyor.

Caddelere isimler nasıl konuldu?

Faik Işım, Bağcılar’ın isimlendirilmesinde aktif rol oynayanların başında geliyor. Dönemin RP Belediye Meclisi Grup Başkan Vekili olan Faik Işım, “Papaz Köprüsü gibi, aslında bir efsanesi olmayan isimleri değiştirdiklerini” belirterek, “Papaz Köprüsü, oldu Yunus Emre Köprüsü... Deve Kaldırım Caddesi vardı iki tane, birini Hoca Ahmet Yesevi Caddesi yaptık” diyor.

Faik Işım, Deve Kaldırım Caddesi isminin verilme sebebini, caddenin deve hörgücüne benzemesi olarak açıklıyor.

Bağcılar’da üç-dört tane Atatürk Caddesi bulunduğuun altını çizen Işım, hem halk arasında hem de posta hizmetlerinde sorunlara yol açan bu durumu büyük bir özenle düzelttiklerini şöyle hikaye ediyor: “Bu hassas bir konuydu. Biz de Refah Partiliyiz ya... Siyasileri incitmemek ve kasıtlı hareket etmediğimizi göstermek için; Atatürk Caddesi’nden birinin adını Zübeyde Hanım, diğerini ise Ali Rıza Efendi yapalım, dedik. Meclise getirdik, vay anam... Evet, Atatürk de bu ülkenin bir büyüğü, bu milletin bir değer. Ama karşıdaki insan size öyle bakmıyor ki. Bunun üzerine: ‘O zaman siz bir teklif getirin, ne yapalım bu konuda? Halkın, PTT’nin, insanların şikayetini nasıl giderelim?’ diye sorduk.

Işım, Koçman Caddesi adının, o bölgede, Metro Market’in bulunduğu bölgenin hemen güneyindeki Koçmanlara ait çiftlikten dolayı verildiğini belirtiyor.

Bağcılar’a hayat veren isimlerden biri olan Yalçın Koreş’in adı da fabrikasının bulunduğu bölgedeki caddede yaşamaktadır. Belediye yönetiminde yer alan Faik Işım, “Koçman Çiftliği’nin bir altında Yalçın Koreş’e ait bir metal işleme fabrikası vardı. Şimdi o fabrikanın bulunduğu caddenin adı Koreş Caddesi’dir” diyor.

Her yer görüldüğü için Göztepe

Bağcılar’a, semtin büyük bölümü tarla iken gelen Resul Kayatuzu, Göztepe Mahallesi’ne bu ismin verilmesini şöyle açıklıyor: “Göztepe, eskiden beri Mahmutbey’de bir semtin ismidir. Burası bir tepe olduğu için Göztepe denilmiş. Yüksek olup buradan etrafı görmek mümkün olduğundan böyle denilmiş. Tabii, zaman zaman Anadolu Yakası’ndaki Göztepe ile karıştığı da oluyor.”

Göztepe minibüs duraklarının olduğu yer (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Kaşıkcı'dan Yenigün'e...

Yenigün Mahallesi'nin eski ismi Kaşıkcı Mahallesi imiş. Osmanlı dönemi evraklarında, Bağcılar'ın bu bölgesinde Kaşıkcı Çiftliği'nin bulunduğu yazılıdır. Kastamonulu Abdullah Topçu bu bölgeden arsa aldığı sırada da buraya Kaşıkcı Mahallesi deniliyor-muş. İlk kurulan mahallelerden biri olan Kaşıkcı'ya Yenigün ismi 1974'te kurulan Yeşilbağ Belediyesi tarafından veriliyor.

Mahmutbey isminin hüznünlü hikayesi

Bağcılar'ın deneyimli siyasetçilerinden ve bilim adamlarından Kerim Aytekin, Bağcılar'a ilişkin bir de kitap kaleme almış. Bu yüzdendir ki, Bağcılar'daki ilk yerleşim yerlerinin en doğru hikayelerini o biliyor. Kerim Aytekin, Mahmutbey Köyü'ne ismini veren kişi hakkında şunları söylüyor:

"1924 yılında mübadele ile gelen insanlar Kalfaköy diyorlarmış Mahmutbey'e... Peki daha sonra nasıl Mahmutbey olmuş? Şöyle anlatılıyor: Mülazım Mahmut Bey isminde bir subay, bir suçluyu takip için bir manga askeriyle birlikte buraya gelmiş. Ve burada Rum çeteleri tarafından askerleriyle birlikte şehit edilmiş. O zamanlar cereyan eden üzücü bir olay... Daha sonra insanlar bu fedakâr insanın, bu şehidin adını beldeye vermişler. Böylece Mahmutbey olmuş."

Mahmutbey Köyü'ne bu ismin niçin verildiğine dair

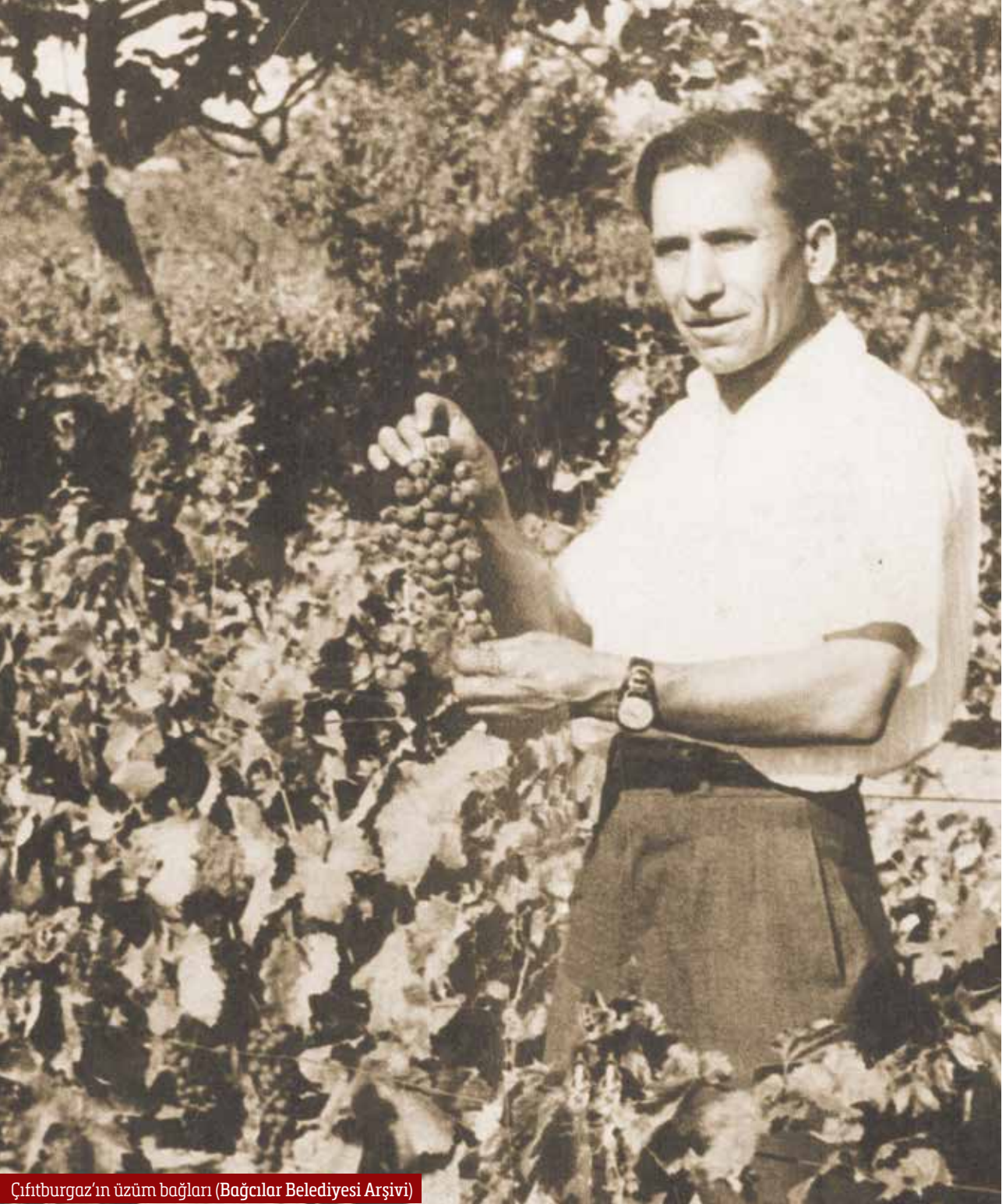
bir başka rivayetse şöyledir:

"Burası eskiden Kalfaköy'müş. 1915'lerde Mülazım Mahmut isminde bir Osmanlı subayı, askerleriyle birlikte, bölgenin asayiş ve korunmasını sağlıyor-muş. 1915-17 yıllarında askerleriyle bu bölgeye gelmiş. O sırada bölgede Rumlar da yaşıyormuş. Türk askerlerinin buraya gelmesini pek istemiyor-larmış. Burada o zamanlar çeteler varmış. Mülazım Mahmut'un mangasıyla beraber suçlu aramaya geldiği bir gün, Rum çeteler, bizim köyümüzün başı dediğimiz, şimdiki taksi durağının bulunduğu yerde hendeklere saklanıp pusu kurarak. Mahmut Yüzbaşıyı şehit etmişler. Daha sonra, 1924 yılında mübadele ile köye yerleşen büyüklerimiz bu hikayeyi öğrenince de, 'Buranın adını Mahmut koyalım.' diyorlar. Böylece Kalfaköy'ün ismi değişip Mahmutbey oluyor."

"Mülazım Mahmut Bey isminde bir subay, bir suçluyu takip için bir manga askerle Kalfaköy'e gelmiş. Ve burada Rum çeteleri tarafından askerleriyle birlikte şehit edilmiş. O zamanlar cereyan eden üzücü bir olay... Daha sonra insanlar bu fedakâr insanın, bu şehidin adını beldeye vermişler. Böylece Mahmutbey olmuş."

Mahmutbey İlkokulu (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Çiftburgaz'ın üzüm bağları (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Çiftburgaz Bağcılar olur

Bağcılar'ın eski adının Çiftburgaz olduğunu hatırlatan Kerim Aytekin, mübadele ile gelenlerin üzüm yetiştirip bağcılıkla meşgul olmaları sebebiyle köye *Bağcılar* adının verildiğini naklediyor.

“Bulgaristan’dan” diyor Aytekin, “Bağcılar’a gelen insanlar, mübadele ile değil, kendi istekleriyle gel-

mişler. Bulgaristan’ın bazı köylerinden kalkmış, buraya gelmişler. Öncesinde üç kişi göndermişler. Bu üç kişi gelip yerleşecek yer aramış; çeşitli yerlere baktıktan sonra burayı uygun görmüşler. Çünkü burası ziraata elverişliymiş. Satın alınan bölge gelen aileler arasında taksim edilerek buraya yerleşmişler. Burada bolca üzüm bağları varmış. Bu sebeple adı Bağcılar olmuş.”

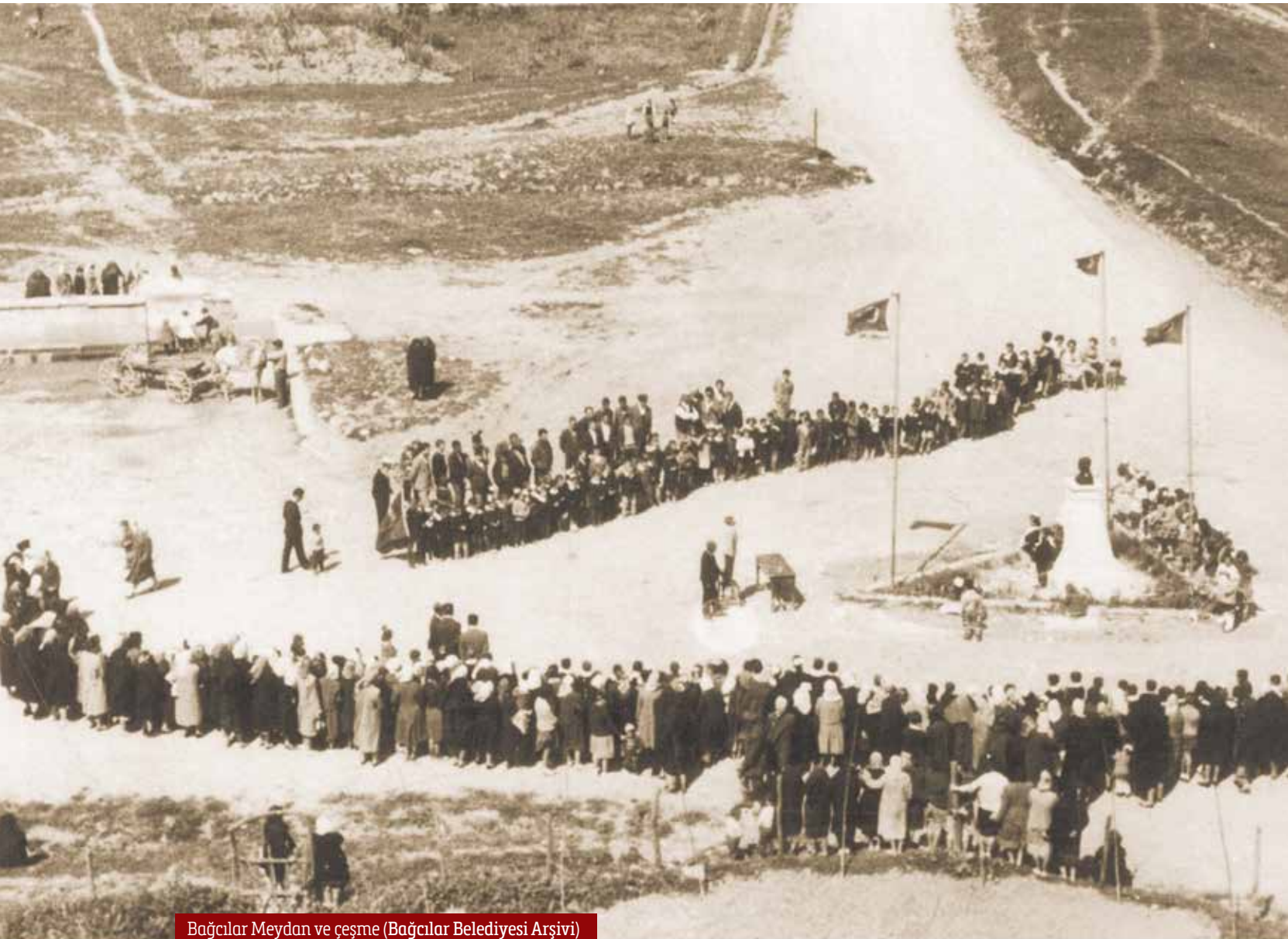
İki kız kardeşin çeyiziyle yapılan çeşme: Bağcılar Meydan Çeşmesi

Bağcılar Meydan'daki çeşmenin hikayesini en iyi anlatan kişi Öznur Akın'dır: Çocukluğunda hoplaya zıplaya dolaştığı meydanda, orada yaşayan teyzelerden dinlemiş, hüzünlü hikayesini. O yıllarda, kendisine aşık olması şartıyla elindeki yükü taşımayı kabul eden çocukluk arkadaşıyla gelirlermiş buraya. Sonra da çeşmenin yanına oturup dinlenirlermiş. Akın'ın dilinden çeşmenin hikayesi şöyle:

“İki kız kardeş oturup, çeyiz yapmışlar. Anne babalarını bilmiyorum ama evlenememişler. Bakmışlar ki Bağcılar'da ne çeşme var, ne de su. ‘Biz evlenemedik’ demişler, ‘bari çeyizlerimizi satıp bir çeşme

yaptıralım.’ Allah rızası, anne ve babalarının hayrı ve sevap kazanmak için bu çeşmeyi yaptırmışlar. Biz çocukluğumuzda o sudan kana kana içerken adeta zembem içmiş gibi olurduk, çok lezzetliydi.

Meydanda bir havuz, heykel ve çeşme vardı. Maa- lesef çeşmeyi kaldırdılar. Onu öyle yapalım, bunu böyle yapalım dediler, ama Bağcılar'ı bir düzene sokamadılar. Çeşmenin suyu sürekli akar, insana uyku verirdi. O çeşmede dinlenirdim ben, sesi o kadar zevk verirdi ki... Köylerde dereler olup, yanında yattığınızda sesi size huzur verir ya, o çeşme de öyleydi. Çok da güzel yapısı vardı; mermerden, güzel bir şekilde yapılmıştı. Ama sonra yok edildi. İnşallah Lokman Bey yapacak, söz verdi. Biz, Bağcılar halkı olarak o eski çeşmeyi istiyoruz.”

Bağcılar Meydan ve çeşme (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Ev sayısı, semt ismi olur

Deneyimli bir siyasetçi ve kadim bir Bağcılarlı olan Cahit Can, Yüzyıl Mahallesi'ndeki 42 Evler bölgesine bu ismin niçin verildiğini şöyle anlatıyor:

"TEM yolunun üstünde 42 Evler var. Niye 42 Evler? 42 tane ev vardı da, o yüzden ismi 42 Evler olarak kaldı. Bu bölge daha düzgündür, çünkü parselasyonu daha büyüktür. Dolayısıyla yapılaşması da düzgündür."

Cahit Can, Barbaros Mahallesi isminin 1992'den önce konulduğunu ve bu ismin de muhtemelen Barbaros Hayrettin Paşa'dan esinlenerek verildiğini kaydediyor.

Durak isimlerinin hikayesi

Yıldıztepe Mahallesi'nin ilk muhtarı olan Yılmaz Tanış, Güngören'den Bağcılar'a giriş yapan minibüslerin durduğu durakların isimlerini ve neden verildiğini şu şekilde anlatıyor:

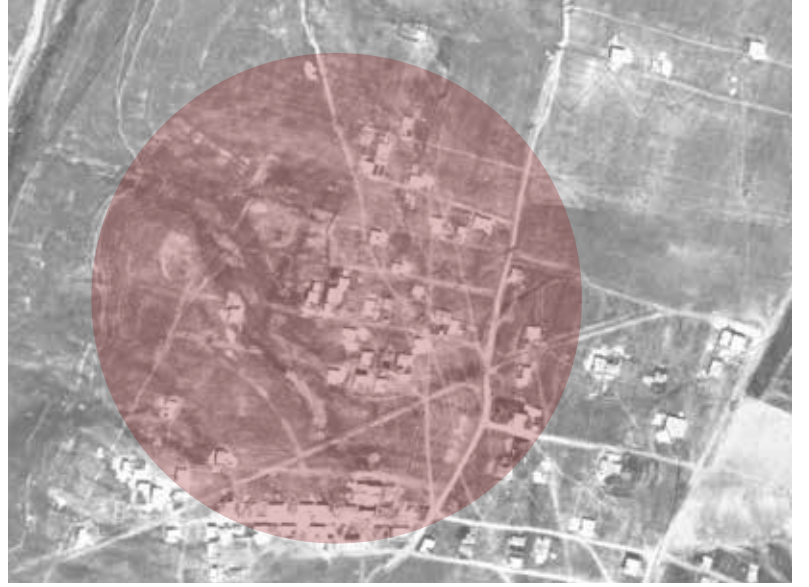
"Güngören'den yukarıya doğru gelirken Malta durağı vardır. Niye Malta durağı? Çünkü orada Atilla adında Maltalı bir eczacı vardı. Bu Malta, Aksaray Malta'dır. Atilla gelip buraya eczane açmış, adını da Malta Eczanesi koymuştu. Durağın adı da Malta oldu.

Onu geçince Hoca Bakkal durağı gelir. Burada fahri imamlık yapan bir adamın bakkal dükkanı vardı, bu yüzden bu isimle anılır oldu.

Yukarıya doğru, şu anda Total benzin istasyonunun bulunduğu yer Sarıkaya Kereste Fabrikası'ydı; bu yüzden durağın adı Sarıkaya olarak geçerdi. Bir yukarıda ise Hüseyin Bakkal vardı, Trakyalı'ydı. Burayı da çıkınca Bağcılar Meydan'a geliyordun.

Bağcılar'dan aşağı inildiğinde, Şaşkın Bakkal gelir. O zamanlar buralar boştu; Şişe-Cam Blokları olmayıp sadece tavuk çiftliği vardı. Dereden karşıya geçtin mi, bir kireç fabrikası vardı. Bir adam geldi, böyle bir yere bakkal açtı. Kuş uçmaz, kervan geçmez. Gelip geçen yolcular uğrayacak da alışveriş yapacak! 'Bu adam şaşkın' diye diye adını Şaşkın Bakkal yaptı gelip geçenler. Erzincanlıydı. Adı da Sabri Çetin'di.

İlerisi ise Yavuz'du. Neden böyle denildiğini bilmiyorum."

42 tane evin bulunduğu 100. Yıl Mahallesi'nin TEM'den üst tarafına 42 Evler adı verilmişti. (İBB)

Minibüslerin durak isimleri

Nazım Çiftçi, eskiden yerleşim yerleri az olduğundan durak isimlerinin de yaygın olmadığına işaret ederek, "Durak isimleri ben askerden geldikten sonra kondu. Önceden durak yoktu; 'Sağda ineceğim' derdik, indirirlerdi. Bilahare buralara Atik Emlak Durağı denildi. Kemal Atik diye bir emlakçı vardı, durağa kendi adını koymuştu" diye anlatıyor.

Barbaros Mahallesi'nde oturan Çiftçi, durak isimleri ile minibüs güzergahı hakkında şunları söylüyor:

"Burada bir Başoğlu Mağazası, onun yan tarafında da Rezinol Fabrikası ve onun adıyla anılan bir durak vardı. Daha aşağıda Arap Bakkal vardı. Neden bu isim? Çünkü orada bir bakkal olup Araplarındı, ondan Arap Bakkal derlerdi oraya. Oradan sonra Koca Sinan, Koca Sinan'dan sonra Üçevler, Şendurak ve Kahveler durağı gelirdi... Böyle böyle, Şirinevler'e kadar giderdi."

Kirazlar, Kirazlı'ya ismini verir

Kirazlı'nın en eski sakinlerinden Vasfiye Badem, bölgede çok sayıda kiraz, incir ve ceviz ağaçları bulunduğunu hatırlatarak, bundan dolayı semte Kirazlı isminin verildiğini söylüyor.

Mahmutbey'deki muhit isimlerinin kökeni

Mahmutbey Köyü'nde, XX. yüzyılın ilk yarısında bir yel değirmeni de varmış. Fuat Sarp, bu değirmenin

bulunduğu yeri, “Yukarıda, ana caddenin olduğu yer” diye tarif ediyor. Bugün o değirmenden hiçbir eser kalmamasına rağmen sözkonusu bölge hâlâ “Yel-değirmeni mevki” diye anılmaktadır. Dedelerinin ve babalarının yel değirmenine gidip buğday öğütüklerini söyleyen Sarp, değirmenin o vakitler çalışır vaziyette olduğunu söylerken, binasını hatırladığı değirmende buğdayın nasıl öğütüldüğünü hatırlamıyor. Köyün ortak malı olan değirmen binası bir müddet metruk kalmış, sonra da yıkılmış.

Hasan Uzunalan da, Mahmutbey'deki Soğuksu'nun, ismini, eski zamanlarda burada bulunan ve aynı ismi taşıyan bir çeşmeden aldığını; Acıboşan ismininse eskiden beri bölgenin adı olduğunu söylüyor. Soğuksu Mevkii'ne adını veren çeşmenin suyu gerçekten çok soğukmuş. Mahmutbey'in askerî bölgeye yakın kısmına 'Penderese' denirmiş. Askerî bölgenin olduğu kısma ise '56 Bölgesi' adı verilmiş. Bunun sebebi de 56. Tugay'ın burada bulunmasıymış.

Mahmutbey'in mübadil sakinlerinden Uzunalan, Anadolu'dan gelen insanların Mahmutbey'de oluşan muhitlere kendi memleketlerinin isimlerini verdiklerine dikkat çekiyor. Uzunalan, “Mesela Ordu Mahallesi var; çok Ordulu var orada. Giresun Mahallesi'nde de Giresunlu çok” diyor. Uzunalan “Değişen isimler Fatih, Göztepe ve Yüzyıl Mahalleleridir. Bunlar, kendilerine has isimler belirlemişlerdir.”

Mahmutbey'de bulunan bir sokağa ise Kore'den

gazi olarak dönen bir sakinin ismi verilmiş. 1952'de Kore'ye gönderilen Ahmet Coşar, gazi olarak geri döndüğünde ismi gurur abidesi olarak bir sokakta yaşatılmış. Uzunalan “En eskisi Gazi Ahmet Coşar... Kore'den gazi olarak dönmüştü, bizim çocukluğumuzda... Bir de şehit Ertuğrul vardı. Helikopter kazasında yanmıştı. Şehit Hüseyin var. Şehitlerimizin isimlerini sokak ve cadde isimlerinde yaşattık. Şehit Ertuğrul Caddesi, Şehit Mahmut Caddesi, Gazi Ahmet Coşar ve Şehit Hüseyin...” diye konuşuyor.

Dağ Yolu

Refik Ceyhan'ın oğlu Celil Ceyhan, Dağ Yolu'na bu ismin verilmesinin sebebini şöyle açıklıyor: “Merkezdeki köy daha aşağıda, şimdi Bağcılar Meydan'dan Yüzyıl Mahallesi'ne doğru giden yolsa yerleşim yerinin dışında kalıyor ve ıssız bir alana gidiyordu. Bundan esinlenerek Dağ Yolu adı veriliyor.”

Yoğurtçu Veli Amca

Enver Tirki, Velioğlu Caddesi'ne bu adın verilmesinin hikayesini şöyle aktarıyor: “Bizim burada bir Veli Amcamız vardı, yoğurtçuydu. Demirkapı Mahallesi'nde, Demirciler Sitesi'nin tam karşısında, cadde üzerindeydi. Veli Amca yoğurt yapıp süt satardı. Şimdi de kahvaltılık malzemeler satıyor. Yalova'da, çocukları devam ettiriyor. Bu yüzden, oradan geçen caddeye Velioğlu Caddesi adı verildi.”

Yoğurtçu Veli Amca'nın adı dükkanının olduğu caddeye verilmiş. Velioğlu Caddesi'ndeki dükkanı şimdi çocukları işletiyor. (İBB)

Sarıkaya isminin orada bulunan ve aynı ismi taşıyan kereste fabrikasından geldiğini aktaran Tırki, “Burayı çalıştıran kişinin soy ismiydi herhalde. Fabrikanın dışında Sarıkaya Kereste Fabrikası yazardı. Bundan dolayıdır ki, durağın ismi Sarıkaya oldu” diyor.

Belediyenin isim verme politikası

Feyzullah Kıyıklık, belediye başkanı olduğu 1992’den itibaren sokak, park, mahalle ve cadde isimlerinin milli ve manevî önderlerden esinlenilerek konulduğu bir süreç başlatmış. Çiçeği burnundaki belediyenin bu noktadaki tavizsiz politikasının ilk işareti Papaz Köprüsü isminin Yunus Emre Köprüsü olarak değiştirilmesi olmuş. Kıyıklık, isimlendirme konusundaki politikası ile koyduğu isimleri şöyle özetliyor:

“Mesela bir park yaptık. Ve istedik ki bu millet geçmişini hatırlasın, düşünsün. Molla Gürani veya Molla Hüsrev dedik. Bir park yaptık, Dr. Sadık Ahmet’in adını verdik, 1994’te kaza geçirip ölmüştü. ‘Bunu onun anısına yapalım. O da bizim bir milletvekili-mizdir’ dedik.

Mesela bir park yaptık. Çevrede daha ziyade Karslıların oturduğu söylenince, ‘Öyleyse Âşık Şenlik olsun’ dedik. Âşık Şenlik cidden çok büyük bir şair; ilkokul bile okumamış ama büyük bir insan. Böylece, parkın adını Âşık Şenlik Parkı koyduk.

Öbür tarafta başka bir park yaptık, oraya da Bal kanların meşhur bir şahsiyetinin ismini koyduk. Bir cadde yaptık, ona göre isimlendirdik. Hep böyle isimler koyduk: Geçmişimizde bizi iyi temsil etmiş ve yeni nesle örnek olabilecek insanların isimlerini ki, çocuklar onlara karşı bir imrenme duysunlar.”

Bakırköy’e giderken geçilen duraklar

Resul Erdem, 1970 ve 80’lerde Bağcılar merkezden kalkıp Bakırköy’e giden bir minibüsün geçtiği durakları şöyle sıralıyor:

“Hüseyin Bakkal birinci duraktı, çok meşhurdu. İkinci durak Cezine Durağı’ydı, Cezine Camii vardı. Üçüncü durak Parseller’deki camiydi. Dördüncü durak Camlı Kahve’ydi. Belki beşinci durak İlk Yuva’ydi. Bunlar meşhur olanlardı. Altıncı durak, tahmin ediyorum Magirus Fabrikası’ydi. Şimdi park oldu orası, Güngören sınırında. Çalışlar Caddesi’nde bir iki du-

Mahalle isimlerinin konulmasıyla ilgili ilan (Cumhuriyet, 30 Ocak 1985)

rak vardı. Ondan sonra E-5’e girilirdi. E-5’te köprü yoktu. Bir polis dururdu, varil gibi bir şeyin içinde... Elinde beyaz bir eldiven orada beklerdi. Ondan sonra Dikilitaş Durağı’na inilirdi. Sonrasında bir-iki durak daha vardı. Son durak Bakırköy Meydan’dı.”

Topkapı’ya giderken geçilen duraklar

Topkapı’ya giden minibüslerin takip ettiği güzergah ile yolcu indirip bindirdikleri durakları da Resul Erdem şöyle anlatıyor:

“Minibüs Bağcılar Meydan’da caminin önünden kalkardı. Birinci durak Berber olup şu anda Garanti Bankası’nın olduğu yerin biraz ilerisindeydi. Az gerisinde bir asmalı kahve vardı, İstanbul Caddesi’nde. Asması vardı önünde, tam bir köy kahvesi gibiydi. Bir de berber vardı. Ondan sonra Köşe durağı gelirdi, sonra Güneştepe... Daha sonra Güngören Mezarlık durağı, ondan sonra Osmanbey durağı gelirdi. Osman Bey Güngören’de belediye başkanlığı yapmış bir kişiydi. Ondan sonra Sanayi derlerdi; Merter’in rampasının başında da Çeşme durağı vardı. Çok durak vardı: Davutpaşa’da, Atlı Zincir diye bir durak vardı. Atlı Zincir, toplu iğne yapan bir fabrikaydı. Şişe-Cam vardı, Mithatpaşa durağı vardı; Zeytinburnu sınırında, fabrikanın olduğu yerde Ülker Durağı vardı. Buradan sonra Topkapı’ya varılırdı.”

BAĞCILAR'DA GELENEK VE ÂDETLER

Kazaklar, Altay âdetlerini de beraberlerinde getirirler kımız içer, at eti yer, tilki avına çıkarlarmış

Doğu Türkistan'dan maceralı bir yolculukla Türkiye'ye gelip Bağcılar'a yerleşen Kazaklar, Bağcılar halkı ile tam bir uyum sağlamışlar. Anadolu'nun çeşitli illerinden gelen yeni komşuları ve yerli halkla yakın ilişkiler kurmaya önem vermişler. Yokluk ve kıtlıklarıyla meşhur olan 1970'li yıllarda, sahip oldukları şeyleri komşularıyla paylaşmışlar. Ömer Yiğit, Güneşli'ye Bulgaristan'dan göç eden hanelerle ilişkilerini anlatırken, "Bulgaristan'dan gelen vatan-daşlarımız iyiydi. İyi insanlardı, kimseye zararları yoktu" diyor.

1970'lerin başında Güneşli çok ıssız bir yerdi. Birkaç fabrikanın dışında hiçbir şeyin olmadığı o dönemde, Kazaklar ava çıkarmış. Boş alanlara tuzak kuran Kazaklar, burada başta tilki olmak üzere çeşitli hayvanları yakalarlarmış. O yılların gençleri, o günleri "Amcalarımız tuzak kurarak tilki avlardı. Hatta bir keresinde üç tilkiyi birden avladılar. Artık düşünün buranın nasıl ıssız bir yer olduğunu..." diye anlatıyorlar.

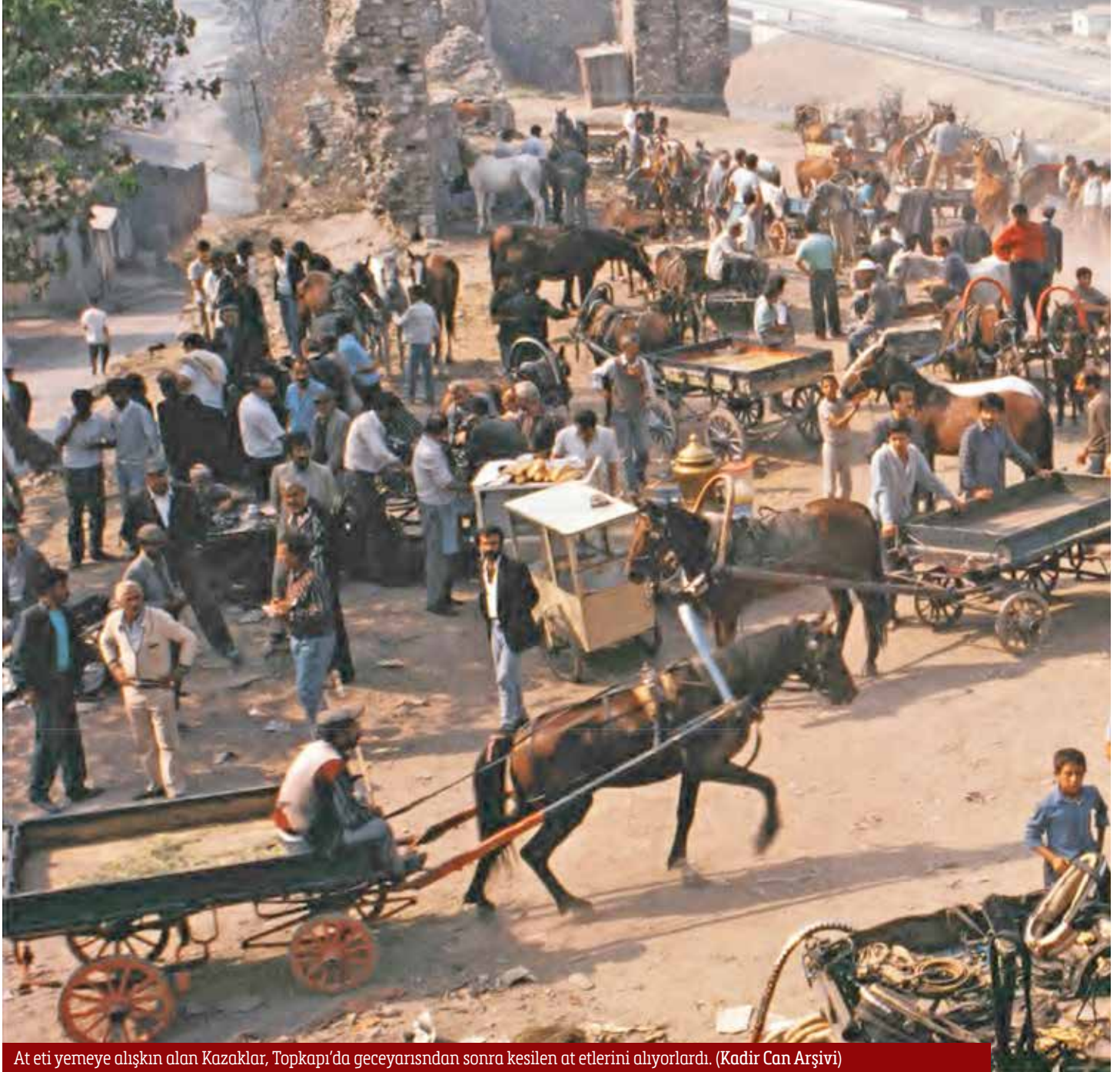
Çevrede boş arazilerin olduğunu gören Kazaklar Ege tarafından getirdikleri bir koyun türünü burada yetiştirmeye başlamışlar. Bazılarına göre Ege'den, bazılarına göre ise Sakız Adası'ndan getirilen bu koyunlar, o vakitler boş olan bu münbit topraklarda yayılmış. Su kenarı olduğu için de daha çok Aya-mama Deresi'nin kenarında bulunurlarmış. Kazaklar bu koyunları ticaretten ziyade et için besliyorlarmış.

Kazakkent'i kurdukları Güneşli'de, koyunun yanı sıra kısırak da beslerlarmış. Kısırak beslemelerinin en önemli nedeni de ata yurdu Altaylar'da içmeye alış-tıkları kımız imiş. Bazı yaşlı Kazakların kımız içme alışkanlıklarını devam ettirdiklerini belirten Ömer Yiğit, "Kımız, at sütüdür. Sütü bir tulumla koyarlar. Burada tatlandıktan sonra içilir. Ne kadar yemek yersen ye, ardından mutlaka bir tas kımız içersin" diyor. Ancak kımız için kısırak bulmak kolay olmaz. Yiğit'in verdiği bilgilere göre kımız ihtiyacı İzmir'de

Kazakların Güneşli'de kurdukları Kazakkent. Ortasında Kazakkent Altay Camii yer alıyor. İlk kez 1973'te inşa edilen cami 2014 yılında yenilendi.

Kazakların yaşadığı mahalle ve 1973'te inşa edilip sonra yenilenen Kazakkent Altay Camii (İBB)

At eti yemeye alışkın olan Kazaklar, Topkapı'da geceyarısından sonra kesilen at etlerini alıyorlardı. (Kadir Can Arşivi)

üretim yapan kişilerden karşılanıyor. Ayrıca Zeytinburnu'nda da kımız satan kişiler olup onlardan da tedarik ediliyor.

Kazakların Öraltay'da iken vazgeçemedikleri geleneklerinden biri de at eti yemektir. Bu alışkanlığı Bağcılar'a geldiklerinde de sürdürmüşler. Ancak her atın etini yemiyorlarmış. Bakımsız atlarla yük beygirlerini tercih etmeyen Kazaklar, eti yenecek hayvanı henüz tay iken satın alıp besliyorlarmış. Ömer Yiğit, "Araba atları yaramaz, onların eti iyi olmuyormuş. Tayları getirip iki-üç yaşına kadar besleyerek

kesiyorlardı. O vakitler kesim yeri olmadığından kesimi evlerinin önünde yapıyorlardı, kimse de bir şey demiyordu. Topkapı'ya da gidenler vardı. Kesim işi iki ayda bir olurdu. Çünkü besiyeye çekiyorlar, hayvan da bu süre içinde bayağı yağlanıyordu. Atın eti ne kadar yağlı olursa olsun donmaz, bu yüzden yerler."

Yiğit'in anlattıklarına göre Öraltaylar'da iken de kışa hazırlık amacıyla koyun ve büyükbaş hayvanların yanısıra at da kesilirmiş. Her hane en az iki at kesip etlerini asarak kurutur, daha sonra da paketleyerek kışın yemek üzere saklarmış.

Mahmutbey'le Anadolu'nun ilk teması

1967'de Mahmutbey Köyü sınırları içindeki Ateş Tuğla'da çalışan Mehmet Meral ve arkadaşlarının köy halkından bazılarıyla ilişkileri başlangıçta oldukça rahatsız edici düzeyde gelişir. Alışveriş için Halil İbrahim Amca'nın bakkalını tercih eden Meral'le arkadaşları, kendilerine hep yabancı gözüyle bakıldığını hissederler. Köydeki bir kahveci ise kahvehanesinde oturup çay içmelerine dahi izin vermez. Mehmet Meral, Mahmutbey halkı ile Anadolu insanının ilk teması niteliğindeki o günleri şöyle anlatıyor:

"Mahmutbey bize el gözüyle baktı başlangıçta. Anadolu'dan gelen insanları yabancı gördü. Bazı kahvelerde çay bile vermiyorlardı bize. Köyde iki-üç tane kahve vardı. Bilhassa kahveci Ramazan Abi yabancılara çay vermezdi. Kahveye oturur, çay gelmesini beklerdik. Gelip 'Kimi bekliyorsunuz, birini mi bekliyorsunuz?' diye sorardı. 'Çay içmeye geldik' dediğimizde de 'Tamam, gidin çayınızı başka yerde için' diyerek, bizi tatlıca kovardı.

Mehmet Altuğ vardı, Allah rahmet eylesin, 'Evlatlarım buyurun, buyurun' derdi. Böyle hoş insanlar da vardı. Pehlivan yapılı bir şahıstı Altuğ. Bizi sever-

di, biz de kendisine hürmet eder ve çayımızı orada içerdik. Tatil günlerimizde Mahmutbey, Güneşli ya da Kirazlı'ya giderdik. Yürüyerek gidip geliyorduk buralara.

Sonradan Mahmutbey'in içine de gelip ev kiraladık. Altında saman deposu bulunan bir evin üst katını kiralamıştık. Mahmutbey'in insanları o zamanlar ziraatla uğraşıyor ve eski evlerde oturuyorlardı. Sadece Kazım Yener, Hatip Ahmet ve Hasan Gürsu'nun yeni evleri vardı. Üç-dört tane, üç katlı yığma tuğladan yapılmış ev... Gerisi hep ahşap ve eski binaydı, dışı da içi de tahtaydı."

Kirazlı'da büyük itibar gören Mehmet Meral'le arkadaşları, tatil günlerinde Kirazlı'ya gidip oradaki kahvehanelerde otururlarmış. "O dönemde Kirazlı'da Anadolu insanına, misafire daha fazla saygı gösterilirdi" diyen Meral, 1960'lı yılların sonu ile 70'lerin başında Kirazlı'nın önde gelen isimlerini şöyle sıralıyor:

"Kirazlı'da Adnan Beyler vardı, Köylü Emlak denilirdi. Adnan Kaya'lar, Saydani Hasan'lar vardı. Bunlar köyün zenginleriydi. Recep Ağa derlerdi, bir de Recep Ağa vardı."

Mahmutbey'de yaşayan Selanik muhacirleri (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'da kamunun uyumu da zirvedeydi. Kaymakam Asım Bey ve Başkan Feyzullah Bey uyum içindeydiler. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

“Bağcılar bizim soyadımız...”

Bağcılar'da gerek yerlilerle Anadolu'dan gelenler arasında, gerekse farklı memleketlerden gelenlerin kendi aralarında geniş çaplı bir anlaşmazlık ve kavga yaşanmadığını söyleyen Fethi Kutas, bunun sebebini “ayrılık gayrılık yapılmamasına” bağlıyor. “Benim” diyor Kutas, “komşum Erzincanlı, bense Bitlisliyim. Her akşam bir evde oturuyor, beraber yeyip içiyorduk. Ne sorunumuz olacaktı ki? Türkiye bizim, İstanbul bizim. Van da bizim, Hakkari de... Edirne de... İnsanlarla hiçbir problemimiz ve ırk ayrımımız yoktu. Sen Erzincanlısın, ben Giresunluyum, Bitlisliyim, Vanlıyım; öyle bir sorunumuz, öyle bir kavgamız da yoktu ve olmadı. Ayrımcılık bizde yoktur. İnsan insandır, dünyada insan kadar güzel hiçbir şey yoktur. Bağcılar da zaten bizim soyadımızdır.”

Bağcılar'da kamu uyumu da zirvede

Bağcılar'da yaşayan insanlar arasındaki uyumun arkasında, merkezî idarenin temsilcileriyle seçilmişler arasındaki mükemmel ahenk yatmaktaydı. Daha Bağcılar'ın ilçe olduğu 1992 yılında başlayan kaymakamlık, emniyet ve belediye arasındaki bu uyum, diğer kamu temsilcilerine de yansımış. Bu da “İstanbul'a en yakın köy” diye meşhur, asayişsizliği ile de isim yapmaya aday olay bir yerleşim yerinden, Türkiye'ye örnek olacak bir şehirleşme ve başarı hikayesi çıkarmıştı.

Hiçbir siyasi görüş ayrımı yapmadan ya da farklı yönetsel anlayışların hakim olmasına fırsat vermeden, kamu kurumlarının Bağcılar'da tam bir

“Bağcılar Belediye Reisi'nin sert bir mizacı vardı. Karar verir ve muhakkak uygulardı ama verdiği karar da hiçbir zaman yasalara aykırı olmazdı. Prosedürü beklemek çok zaman kaybına yol açabilirdi. Çok hızlı hareket etmesinin büyük faydası vardı. Nitekim yollar açılacak, meydanlar açılacaktı.”

uyum içinde çalışmasının mimarı, kurucu ve tecrübeli Kaymakam Asım Hacımustafaoğlu idi. Hacımustafaoğlu, kendisinin yalnızca “kurallara uygun bir yöneticilik yaptığını ve iyi niyetle çalışmak isteyen önünü açtığını” belirterek, “Buradaki baş aktör aslında Bağcılar Belediye Reisi'ydı” diyor.

Hacımustafaoğlu, ilk yıllarda birlikte çalıştığı, dönemin Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık ile çalışma prensibini şöyle anlatıyor:

“Bağcılar Belediye Reisi'nin sert bir mizacı vardı. Karar verir ve mutlaka uygulardı ama verdiği karar da hiçbir zaman yasalara aykırı olmazdı. Prosedürü beklemek çok zaman kaybına yol açabilirdi. Çok hızlı hareket etmenin büyük faydası vardı. Nitekim yollar, meydanlar açılacak... Ama istimlak işlemleri zaman alıyor, mahkemeler durduruyor. Bunları bekleyince zaman kaybı olabiliyordu; bu yüzden, o beklemedi. Biz de iyi niyetli olduğumu anlayarak, engelleme yapıp, gölge etmedik. Diğer kamu kuruluşları için de öyle... Benim o zamanki prensibim şuydu: Çalışmak isteyen önünü açmak, arkasını sıvazlamak; ona gölge etmemek ve ‘Allah yardımcın olsun’ demek.”

Feyzullah Kınık, Lokman Çağırıcı ve Kurucu Emniyet Müdürü bir arada (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın en üst mülkî amiri olarak belediyenin çalışmalarını engellemek yerine desteklemeyi tercih eden Hacımustafaoğlu, "Bizim yaptığımız belediyeye yapılan müdahaleleri asgariye indirmektir" diyor. Hacımustafaoğlu, İstanbul Valiliği'nde yapılan yatırım ve planlama toplantılarında Bağcılar lehine önemli gayretler gösterir. Özellikle devlet teşviki ve parasal hibelerle Bağcılar'a yatırımcı çekecek projelerin önünün açılmasında rol oynar.

Bağcılar'ın Kurucu Emniyet Müdürü İrfan Özer de, belediyenin benzinden binaya kadar emniyetin birçok ihtiyacını karşılamasının ve özel sektörün polise maddi-manevi büyük destek vermesinin hizmet kalitesini yükselttiğini, bunun da karşılığını bütün Bağcılar'ın gördüğünü ifade ediyor. Özer, "Böylece personelden daha yüksek verim almaya başladık" diyor.

"Gelinler aynı çatı altında yaşadılar"

Bağcılar'a damgasını vuran kanaat önderlerinden Yıldıztepe Camii imam-hatibi Selami Bilgili, Bağcılar'da göçle gelenlerin oluşturduğu ortamda "aile bağlarının çok daha güçlü" olduğunun altını çiziyor. İki-üç gelinin bir arada sorunsuz bir şekilde otur-

"Belediyenin benzinden binaya kadar emniyetin birçok ihtiyacını karşılamasıyla ve özel sektörün de maddi-manevi destekleriyle, personelden daha yüksek verim almaya başladık."

duğunu belirten Bilgili, hiç kimsenin de şikâyetçi olmadığını ifade ediyor. O tarihlerde güçlü bir aile yapısının olduğunu vurgulayan Bilgili, "Ailede bir kişi, iki kişi çalışmakta olup hiç kimse bugünkü kadar şikâyetçi değildi. Eskiden iki gelin, üç gelin bir evde durur, bir problem de olmazdı. İnsanların imkânları arttıkça maalesef doyumsuzluk da başladı. Ailede bugünkü kadar kopma yoktu. İki-üç gelin aynı çatı altında ve tek kirayla geçiniyorlardı. Erkekler gündüz çalışıyor, akşam geliyorlardı. *el-Bereketü mea ekâbiriküm* yani "Bereket büyüklerinle birlikte" sözü o zaman yaşıyorlardı. Konfor artıp imkânlar geliştikçe insanlar da bireyselleşiyor" tespitinde bulunuyor.

Selami Bilgili de, benzer bir şekilde, Bağcılar'da eskiden komşuluk ilişkilerinin çok daha güçlü ve samimi olduğunu ifade ediyor. "75'li yıllarda" diyor Bilgili, "80'li yıllarda kısacası 90'lara kadar olan

dönemde, komşuluk ilişkileri bugünkünden daha samimiydi. Herkes birbiriyle tanışma, konuşma, kaynaşma arzusundaydı. Sonraları imkânlar genişledikçe insanlar yalnızlaştı. Örneğin burada 18 daire vardır. Dokuz yıldır buradayım, daha üç-dört aileyi zor tanıdım. İnşallah birtakım imkânlara eriştiğimiz gibi, kısa zamanda ahlaki olgunluk ve güzelliğe de kavuşuruz.”

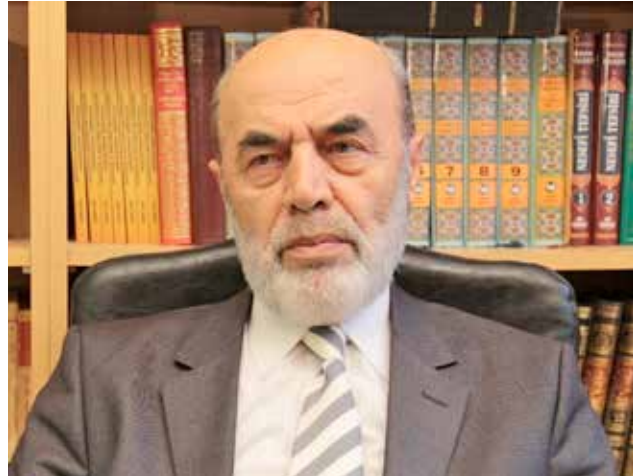
“Bağcılar: Batı ile Doğu’nun buluşma yeri”

Kerim Aytekin, Rumeli’den gelenlerle Anadolu’dan gelenlerin Bağcılar’daki büyük buluşması üzerine çok önemli bir tespitte bulunuyor. Gerek Batı’dan gerekse de Doğu’dan gelenlerin burada buluşup kaynaştığına, hatta birbirlerini etkilediklerine işaret eden Aytekin, “Bunlar aynı inanç ve kültürün insanlarıdır. Batı’dan da gelse, Doğu’dan da gelse aynı kültürün ürünleridir. Bu yüzdendir ki, birbirleriyle uyum içerisinde yaşamış ve birbirlerinden etkilenmişlerdir” diyor.

Bağcılar’da yaşanan değişimin kökeninde, Türkiye genelinde yaşanan ekonomik değişimin izleri sürülebilmektedir. Mübadele ya da Rumeli’den göçle gelenlerin daha çok tarımsal faaliyetle uğraştıklarını, Anadolu’dan gelen göçünse ancak kentleşme trendine girilmesiyle başladığını hatırlatan Aytekin, “Bunlar ekonomik faaliyetler olup önünde durmak imkansızdır. Bu sosyal evrim ve değişimin önüne geçmek mümkün olmuyor” şeklinde konuşuyor.

“Daha önce gelip buraya yerleşen insanlarla Anadolu’dan göç ederek yerleşen insanlar arasında herhangi bir problem yaşandığını duymadım” diyor Aytekin, sözlerine şöyle devam ediyor:

“Duymadım, çünkü aynı inancı taşımaktadır bu insanlar ve aynı kültürün ürünleridir. Batı’dan da gelse, Doğu’dan da gelse aynı kültüre sahiptirler. Bundan dolayıdır ki, uyum içerisinde yaşayıp birbirlerinden etkilenmişlerdir. Batı’dan mübadele ile göç ederek gelen insanların bazı becerileri Doğululara intikal etmiştir. Mesela yemeklerinden, düğünlerinden, giyim kuşamlarından, bayramlarından, oyunlarından bazı şeyleri getirmişlerdir yanlarında. Bu âdet ve gelenekler Anadolu’dan gelen insanlara da sirayet etmiştir. Böylece uyum içerisinde geçinip bir problem olmamıştır.”

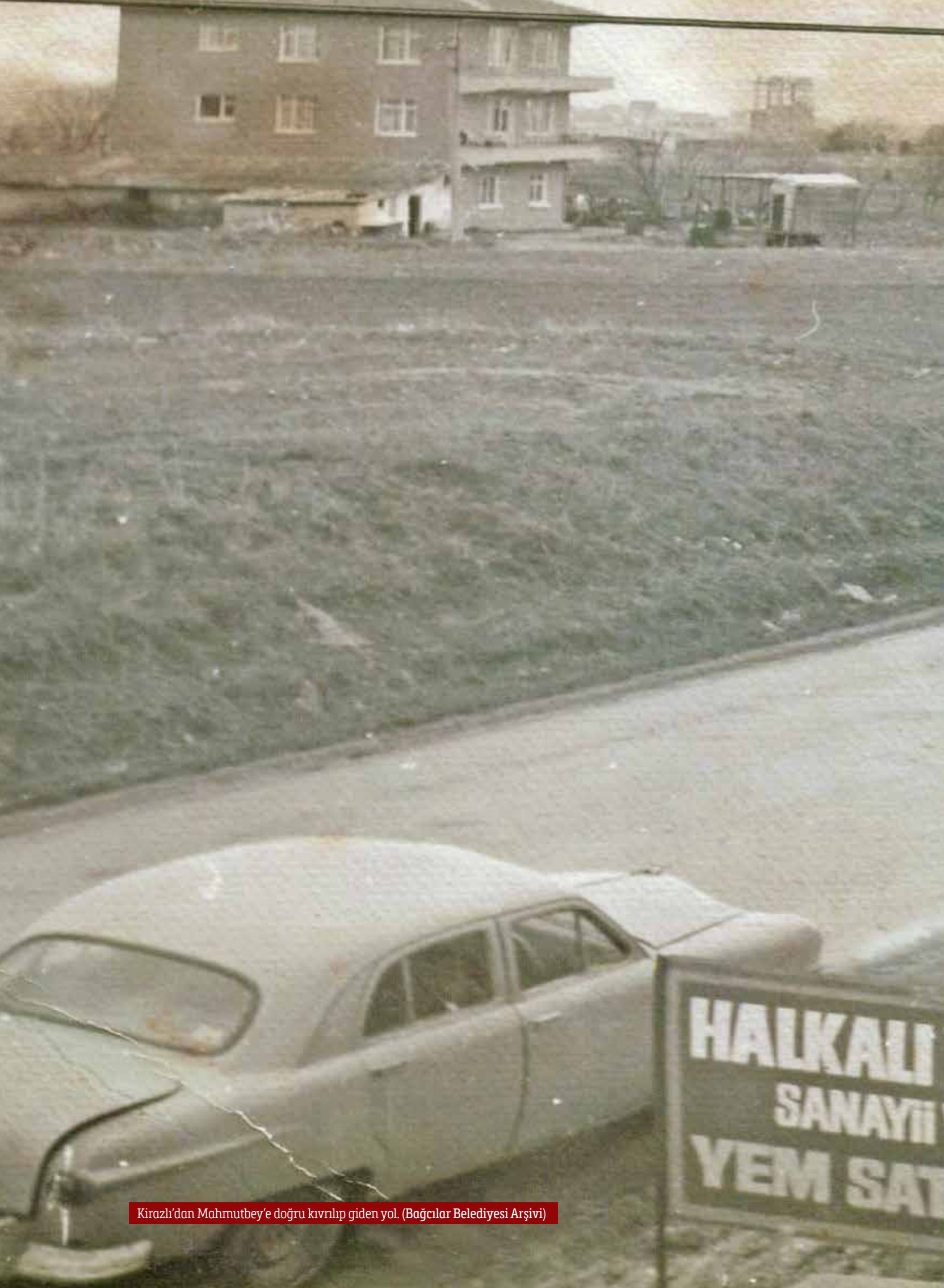
Kerim Aytekin

“Bu insanlar aynı inancı taşıyorlar, aynı kültürün insanları. Batı’dan da gelse, Doğu’dan da gelse aynı kültürün insanları. Aralarında gayet uyumlu olmuşlar, birbirlerinden etkilenmişlerdir.”

“Göçmenleri görmezdik, biz birbirimizleydik”

Sivas’ın Zara ilçesinden gelip 1972’de Bağcılar’a yerleşen Hayrettin Kaya, memleketinde yaşadığı köy hayatının özelliklerini burada aynen bulmaktan dolayı çok memnun kalmış. Kaya, “Anadolu’da sürdürdüğüm yaşamı burada aynen sürdüren insanlarla bir arada olup aynı yaşamı görünce pek yabancılık çekmedim, çok da rahat ettim. Çünkü baktım ki yaşam, sistem ve çevre olarak Anadolu’da yaşadığım kasabanın aynısı; herhangi bir fark göremedim. Bunun için de alışmakta herhangi bir sıkıntı çekmedim” diyor.

Kaya’nın bir diğer tespiti de Anadolu’dan göç edenlerin ilçeye daha önce yerleşen göçmenlerle çok da yakın ilişkiler içinde bulunmadığı yolundadır. “Bir Anadolu’dan gelip, diğer bir Anadolu’ya yerleştik” diyor Kaya, ailelerin de kaynaşıp uyum sağlama da hiç sıkıntı çekmediğine parmak basıyor. Sadece Bağcılar’ın yerlisi olarak nitelenen göçmenlerle aralarında bir yaşam farkı olduğuna işaret eden Kaya, “Göçmenlerle pek diyalogumuz yoktu. Çünkü biz Anadolu’dan gelenler, birbirimize yetiyorduk ve aynı köyü Bağcılar’da da kurmuştuk. Ve bu köyde de bir sıkıntımız yoktu. Düğünlerimizi beraber yapıyor, ölümlerimizi beraber kaldırıyorduk. İyi günde de, kötü günde de yine Anadolu’dan gelen insanlarımızla haşır neşir oluyorduk.”

Kirazlı'dan Mahmutbey'e doğru kıvrılıp giden yol. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

YEM VE GIDA
VE TİCARET A.Ş.
TİCARET BAYİTLİĞİ

Eski komşuluklar hâlâ özlemle anılıyor

Erzurumlu Öznur Akın, 1964'te yerleştikleri Bağcılar'da, Manisa, Adana, Urfa, Batman, Diyarbakır, Erzurum, Bayburt, Kars gibi Anadolu'nun farklı yörelerinden gelen insanlarla çok iyi ilişkiler içinde olduklarını vurguluyor. "Biz" diyor Akın, "evimizin kapısına yalnızca bir perde asardık. Kapımız ve paramız açık, her şeyimiz ortadaydı. Kimse elini uzatmaz, uzatamazdı. Bugünse kapımızı kilitleyip bir de çelik kapı yaptırmışız, Allah'a emanet ediyoruz, buna rağmen döndüğümüzde ne görelim, kapımız ardına kadar açık değil mi?.."

Eski dönemdeki komşuluk ilişkilerinin çok güzel olduğunu ifade eden Akın, "Geceli gündüzlü oturup sohbet ederdik. Yeme, içme, çay... Her şey dört dörtlüktü. Eskiden gidip kapıyı çalar, yumurta, ekmek isterdin. Kapıyı açan komşun 'Gel buyur, yemek yiyorum, sen de ye. Onu da akşama yaparsın' derdi. Şimdi bir komşunun kapısını çalamıyorsun. Eski komşuluk çok, çok güzeldi. Son elli senenin komşuluğu çok tatlıydı..." diye anlatıyor.

"Bulaşık makinesi var ama merhamet yok"

Eski Bağcılar'da insanî ilişkilerle komşuluk münasebetlerinin çok daha iyi olduğunu düşünenlerden biri de Gülizar Özdemir'dir. "Şimdi" diyor Özdemir, "çamaşır, bulaşık makinesi, her şey var ama insanlık yok, şefkat yok, merhamet yok. O eski, çamur-

lu günleri arıyorum. Niye? O zaman insanlık olup, komşular karşılıklı yardımlaşır. İnsanlar birbirlerini sorar, birbirlerine gidip gelirlerdi. Şimdi kimse kimseye selam dahi vermiyor. Rahatlıklar geldi ama soğukluk ve kopukluk da geldi. Akraba bile akrabayı sormuyor artık..."

Farklı memleketlerden gelen insanların Bağcılar'da kaynaştığına dikkat çeken Özdemir, şöyle devam ediyor: "Biz o çamlıklarda, yeşilliklerde beraber oturur, beraber güler, beraber konuşur, beraber söyledik. Günlerimiz çok güzel geçerdi. Şimdilerde ise böyle bir şey yok, herkes kendi derdinde... Kimse kimseyi sormuyor. Artık eski bağlılıklar, iyilikler, insanlık ve merhamet yok."

"Göçmenlerle çok iyi ilişkilerimiz vardı"

Hakkı Atçıl ise, o zamanki ismiyle Yeşilbağ'da oturan göçmenlerle yakın ilişki ve "ahbaplıklar" kurduklarını söylüyor. Atçıl, "Çok iyi kişiler vardı, Hacı Yusuf, Hacı Mustafa... Bu caminin (Tabya Camii) temelini o atmıştı. Çok iyi ilişkilerimiz vardı onlarla. Fakat zamanla bütün tarlalar satıldı. Birçoklarının hiçbir şeyi kalmadı" diye konuşuyor.

Anadolu'dan gelenlerle Bağcılar'daki göçmenler arasında fazla bir uyumsuzluk ve kavga olmadığına işaret eden Atçıl, "Ama" diyor, "Bulgaristan muhacirleriyle sonradan gelenler pek öyle sarmaş dolaş olmadı. Ancak mesafeli de olsa ilişkileri hep iyi devam etti."

Eski Bağcılar'da dostluk ve arkadaşlıklar iyi günde de kötü günde de çok güçlüydü. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar Meydanı'nda futbol karşılaşması izleyen Bağcılarlılar (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar Merkez civarındaki yerleşim yerlerinde olumsuz hiçbir olayın olmadığını; Alevi-Sünni, Laz-Çerkes, herkesin en küçük bir çatışma veya gerginlik olmaksızın dostluk içinde yaşadığını kaydeden Atçıl, bu ahengi şöyle örneklendiriyor:

“Bizim mahallenin muhtarı Malatyalı bir Alevi idi. On altı sene muhtarlık yaptı; çok güzel bir adam olup kimseye bir zararı olmadı. Çok iyiydi, güzel bir kardeşim, sempatik bir adamdı. Ramazanlarda bizimle teravihe bile geliyordu. Bize de çok büyük sevgisi ve güveni vardı.”

“1972’de” diyor Hakkı Atçıl, “yolda biriyle karşılaştığında selamlaşmadan geçilmezdi. Öyle bir samimiyet, daha doğrusu insana hasret vardı; insan azdı. Bulgaristan göçmenleriyle çok güzel diyalogumuz oluyordu.”

Nazım Çiftçi de göçmenlerle olan ilişkilerini “iyi” şeklinde tavsif ediyor. Çiftçi, “Göçmenlerle aramız iyiydi. Göçmenlerden zarar gelmez, iyi insanlardır. Vatana da, millete de, komşusuna da zarar gelmez. Ben öyle gördüm” diyor.

Nesilden nesile aktarılan iyi ilişkiler

Selanik’ten göç eden ailesinin Edirne’ye yerleşmesinden sonra genç kızlığında Bağcılar’a gelen Vasfiye Badem de, Kirazlı’daki insani ilişkileri öve öve bitiremiyor. Kirazlı’daki komşusu Efrat Amca ile ailesinin yaptığı iyilikleri unutamayan Badem, “İlişkilerimiz çok güzeldi, hâlâ da devam ediyor. Mesela torunları şu an bende misafirdir. Hiç bırakmadılar bizi, kopmadılar... Efrat Amca’nın kızları Rabia Hocalar çok iyi insanlardır” şeklinde konuşuyor.

Namaz kılmayı, Kur’an-ı Kerim okumayı onlar sayesinde öğrendiğine işaret eden Badem, “Buranın yerlileri çok iyi insanlardı. Başkayalar, Nalbur Hüseyinler vardı... Hep iyi insanlardı” açıklamasında bulunuyor.

O dönemde çoluk çocuk hep birlikte oturup çay içtiklerini anlatan Badem, “Gençler kiraz ağaçlarına çıkıp kiraz toplardı. Onların gelinleri çıkar, etraftan gelenler olurdu. Hem sohbet eder, hem de yer içerdik” diyor.

“Anadolu’dan gelenlerle hemen kaynaştık”

Üçüncü nesil mübadillerden Fuat Sarp ise Mahmutbey halkı olarak Anadolu’dan gelenlerle “çok çabuk kaynaştıklarını” söylüyor. Bunda Mahmutbey Köyü sakinlerinin yaklaşımının büyük payı olduğunun altını çizen Sarp, “Hiçbir sıkıntı ve adli vaka, herhangi bir tartışma olmamıştır. Bu insanlar ilk geldiklerinde, burada ektiğimiz ürünleri tarlada bırakırdık. Alma, götürme diye birşey olmazdı” diyor. Çok dostane ilişkiler kurduklarını belirten Sarp, Anadolu’dan gelenleri kastederek, “Hatta ekin ya da harman zamanı bize yardımcı olurlardı” diye anlatıyor.

“Beni burada kimi Muşlu, kimi Bitlisli, kimi Trabzonlu, kimi de Adıyamanlı zannediyordu. Çorumlu olduğumu bilen yoktu. Çünkü hiç hemşehricilik yoktu. Bir de, çok eğitim verdik.”

Hasan Uzunalan da Mahmutbey halkıyla kimsenin bir sorununun olamayacağı kanaatindedir. Ona göre Mahmutbey’e gelen bir kişi, bir daha geri gitmez. Ne yapar eder, bir yer alıp, buraya yerleşir. Çünkü sonradan gelenlerin de söyleyeceği gibi “Mahmutbeylilerden daha iyi insan yoktur.”

Hasan Uzunalan eskiden komşuluğun da, yardımseverliğin de çok olduğuna vurgu yaparak, şahit olduklarını şöyle anlatıyor:

“Benim babam kasaptı. Anneme seslenir, o da yu-karıdan ‘Buyur bey’ derdi. ‘Gel bakalım aşağıya...’ Annem gittiğinde, babam sorardı: ‘Kimler hasta?’ diye... Kocaman davarlarımız vardı o zaman; Pirinççi’den, Cebeci’den alıp getirirdi babam... ‘İşte Hasan, Hüseyin hasta...’ Kestiği hayvanın boynunu kopartıp, iki yerden bölen babam: ‘Al bunu birine, şunu da diğerine gönder çocuklarla.’ derdi. Böyle bir komşuluk vardı. Tabii ki bunlar özlenip aranıyor. Ama diğer taraf da aranmaz; çünkü yokluğun sevi-lecek tarafı yoktur.”

Resul Erdem de genel anlamda ciddi sıkıntılar ya-

şanmadığını söylüyor. Yerlilerin başlangıçta biraz tepki gösterdiğine dikkat çeken Erdem, “Ama Ana-dolu’dan gelen insanlar para kazandıkça bunların da işine yaradı. Tarlalarını, yerlerini aldılar. Yerli-lerin düğün yapacak paraları yoktu. Ne yapıyorlar-dı? Ya bir arsa, ya da bir tarla satıyorlardı. Alışveriş vardı. Dolayısıyla ciddi bir sıkıntı olmadı. Uyum sı-kıntısı görmedim ben...” diye konuşuyor.

Belediyenin kardeşlik ve komşuluk politikası

Bağcılar’ın sadece imarıyla değil, sosyal yapısının şekillenmesiyle de yakından ilgilenen, ilçenin ilk Be-lediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık, burada yaşayanlar arasında “kardeşlik ve komşuluk ilişkilerinin” sağlam bir şekilde kurulması için özel bir program uygula-dıklarını ifade ediyor. 1993’te derneklere yönelik bir çalışma başlattıklarını kaydeden Kıyıklık, “Mesela Kastamonulular Derneği gidiyor Sinop Derneği ile oturup, sohbet ediyordu. Sinop Derneği de bir baş-kasıyla... Biz bunu o dönemlerde başlattık. Bu ilişki-ler daha sonra kendi aralarında sürdü, gitti” diyor.

İkinci olarak, memleket ayrımcılığı yapmadıklarını ve bunun da halk tarafından fark edilmesini sağla-dıklarını kaydeden Kıyıklık, “Beni burada kimi Muş-lu, kimi Bitlisli, kimi Trabzonlu, kimi de Adıyamanlı zannediyordu. Çorumlu olduğumu bilen yoktu. Çün-kü hiç hemşehricilik yoktu. Bir de, çok eğitim ver-dik” açıklamasında bulunuyor.

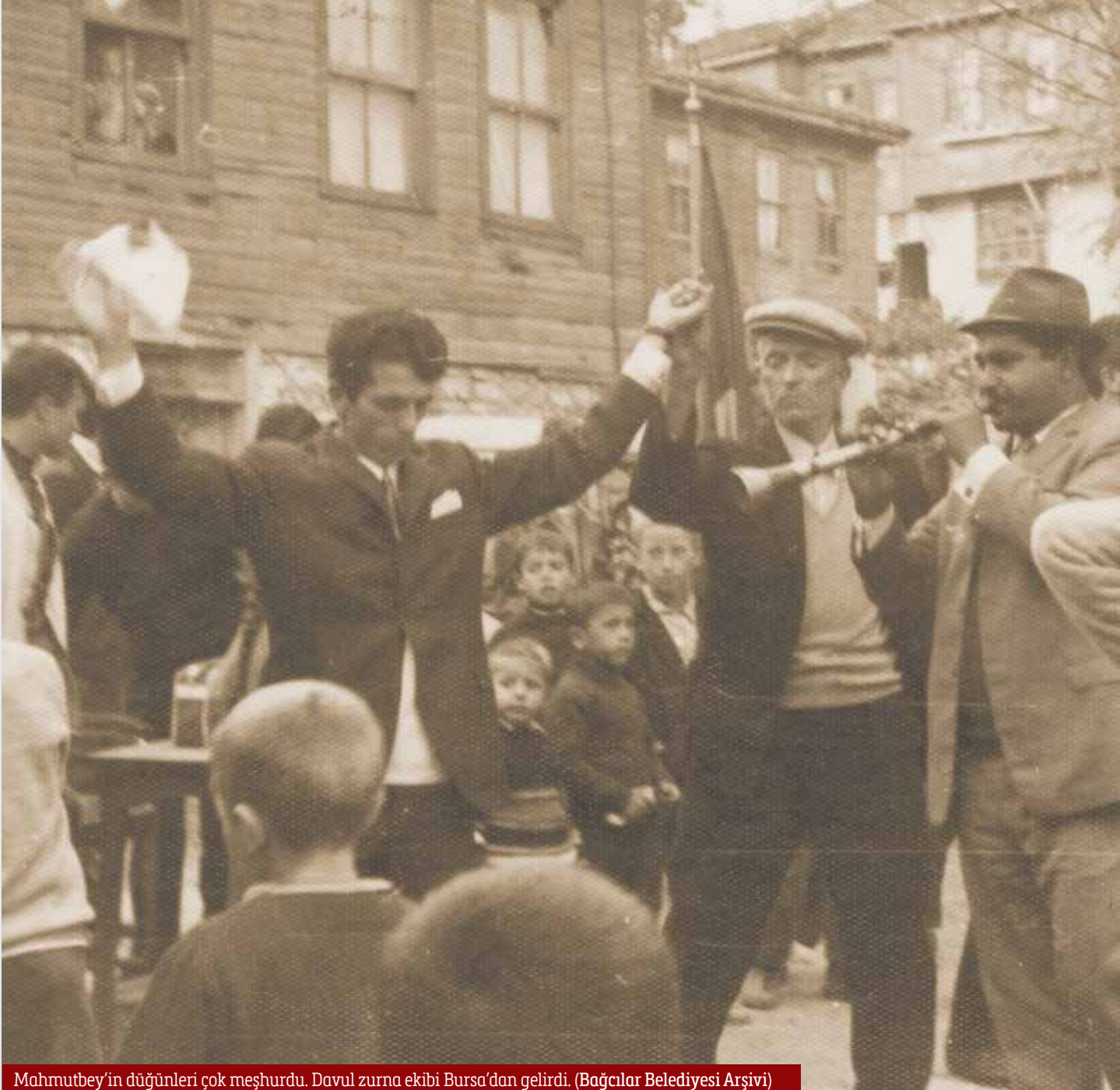

1993 yılına ait bir Bağcılar fotoğrafı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

MAHMUTBEY'İN DİLLERE DESTAN DÜĞÜNLERİ

Bağcılar'ın “yerlileri” diye nitelenen mübadillerin ya da Yunanistan'dan göçle gelenlerin bazı gelenekleri son zamanlara kadar devam etmiştir. Bunlardan biri de, Mahmutbey Köyü sakinlerinin dillere destan düğünleridir. Anlatılanlara göre, Mahmutbey'de düğünler cumartesi günü davul zurnayla başlar. Düğünde gösteri yapması için Bursa'dan özel kılıç-kal-

kan ekibi getirilir. Cumadan kaynamaya başlayan kazanlarda haşlanan etlerle büyük tencerelerde pişen pilav ve çorbalar gelen misafirlere günler boyu ikram edilir. Pazar günü ise, damadın köy meydanında ve tüm köylülerin önünde köyün berberine tıraş olduğu gündür. Akabinde kız evine, gelin almaya gidilir. Oldukça fazla ayrıntıya sahip olan köy düğü-

Mahmutbey'in düğünleri çok meşhurdur. Davul zurna ekibi Bursa'dan gelirdi. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

nünü, Mahmutbey Selanikliler Derneği Başkanı Fuat Sarp şöyle özetliyor:

“Hazırlıklar önceden başlar. Cumartesi günü öğleyin davul zurnalar gelir. Davul zurna ekibi Bursa’dan getirilir. Ekip köy meydanı ile düğün sahibinin evinin önünde çalar. Aynı gün gelin ve erkek tarafı karşılıklı hediyelerini götürür. Kına eğlencesi yapılır.

Cumadan kazanlar kaynamaya başlar. Haşlama et, pilav, çorba hazırlanır. Yanında salatası yapılır ve mevsimine göre meyvesi verilir. Gençler de kendi

aralarında eğlenirler. Gider çarşıda ve davul zurna eşliğinde düğün evinin önünde oynarlar. Bu oyunlar cumartesi akşamı ve pazar sabahı kaldığı yerden devam eder.

Pazar günü akşamüstüne doğru damat tıraş olur. Damat tıraşı çarşı meydanında yapılır. Damat evden gelip, tıraşını olur, oyunlar oynanır. Tıraş bittikten sonra kız evine gidilerek, evin önünde bir geçiş merasimi yapılır. Damat evine gittikten sonra, bu kez erkek tarafı gelin almaya gelir. Daha önceleri gelin alma at sırtında olurdu. At arabaları ve atlarla alınırdı gelin. Bizim zamanımızda araba olup gelin almaya onunla gidilirdi. Gelin, alındıktan sonra damadın evine götürülür ve düğün o akşam biter. Akşam ayrıca dinî nikâh yapıp, mevlid okutulur. Beş-on sene öncesine kadar düğünlerimiz böyle olurdu.”

Selanik’ten Mahmutbey’e pilav gününün hikayesi

Mahmutbey köylülerinin hâlâ yaşattıkları âdetlerinden biri de geleneksel pilav günüdür: Her sene Kasım ayının ilk perşembesinde yapılan geleneksel pilav gününde, on binlerce insana pilav, et ve ayran ikram ediliyor. Selanik’ten Bağcılar’a taşınan pilav günü geleneği hakkında bilgi veren Mahmutbey Selanikliler Derneği Kurucu Başkanı Hasan Uzunalan, dedelerinin Selanik Vilayeti’nde başlattığı pilav gününün hikayesini şöyle anlatıyor:

“Nasıl başladığına dair şöyle bir hikaye dinledik: Osmanlı döneminde, Kavala’da bir asker vurulmuş. Yusuf adında mübarek bir zatmış. Evine götürülmüş, komşuları ziyaretine gelmişler. İçlerinde yaşlı

1995 yılında düzenlenen Pilav Günü coşku ve heyecan dolu geçmişti. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

bir anne de varmış. Yusuf ona, 'Anne, ben öleceğim. Bir tencere pilav yapıp benim için çoluğa çocuğa dağıt' demiş. Kimi kimsesi yokmuş demek ki... O anneye böyle bir vasiyette bulunmuş. Anne de bunu gelenek haline getirerek hayrına her sene yapmış. Bulgurdan yapıyormuş; çünkü orada buğday olup daha kolay oluyor. Buraya gelince işin şekli biraz değişiyor tabii, köy kalabalıklaşıyor."

Hasan Uzunalan çocukluğunda, yani 1950'li yıllarda düzenleyenler arasında dedesiyle babasının da bulunduğu pilav günleri hakkında hatırladıklarını şöyle anlatıyor:

"Çocukluğumuzda pilav günü şöyle yapılırdı: Öncelikle malzeme toplanır; bunun için de bulgur ve pirinç gelirdi. Çünkü her köylü kendi gelir düzeyine göre getirirdi. Bu nedenle pilav istenilen lezzette ve istenilen şekilde olmazdı. Bulgur götürürdük, bulgurla yapılırdı.

Yine, sabah evinden çıkan köylü gelirken gücüne göre bir şey getirirdi. Bunlar köyün büyüklerinin bahçelerinde toplanarak hazırlıklar yapılırdı. Büyüklerimiz, o muhterem zatlar bu geleneği memleketten buraya taşımışlar. Ama mübadele ile buraya geldikleri zaman biraz fakirleşmişler. Bu yüzden de pilav gününü yapamaz hale gelmişler. O zaman köyün muhtarı Molla Hüseyin bir çare bulup 'Bundan sonra pilav günü elbirliğiyle yapılacak' diyor. İşte o tarihten 1998'e kadar bu şekilde devam ediyor.

1998'de biz 5-6 arkadaş bir dernek kurmaya karar vererek Mahmutbey Selanikliler Derneği'ni kurduk. İlk başkan olarak da beni seçtiler. Başkanlık vazifesini 2013 yılına kadar 15 yıl devam ettirdim. Biz bunu 1998 senesinde bu şekilde başlattık. İlk sene 30-40 kadar koyun kestik, ikinci sene 60-70'e çıktık. Ondan sonra gittikçe arttı.

Önce koyun sahipleriyle anlaşıyoruz. Mesela 100 koyun için pazarlık yapıp sonucu halka duyuruyoruz. Koyunun, koçun kaç lira olduğunu ilan ederek, herkesin hazırlığını ona göre yapmasını söylüyoruz. Herkes ne verecekse, getirip caminin bahçesine bırakıyor. Adağı olanlar, hayrına kestirmek isteyenler de bedelini veriyor. Herkes oradan alıyor. Bu arada adağı olmayanlar da bunu görüp, 'Benim hayrıma da bir tane kes' diyorlar. Mesela bir kardeşimiz üç senedir 1 ton sığır ve dana eti ile 2.5 ton civarında pirinç getiriyor; onu dağıtıyoruz. Bağcılar Belediyesi de epeyce katkıda bulunuyor.

Pilav günümüze katılım her sene artıyor; 10 bin ayran sabahtan saat 14.00'e kadar bitiyordu. Her şeyi köylü ortaklaşa çalışarak hazırlıyor. Parayla çalışan bir tek aşçı vardır. Pazartesi sabahı kalkıp Allah'ın izniyle işe başlıyoruz. Ardından pişirme safhasına geçiliyor. Çarşamba akşamı etler kavrulup pişiriliyor. Aynı gece sabaha doğru pilavlar pişmeye başlar. Perşembe sabahı saat 11:00'de de sevkiyata geçilir. "

BAĞCILAR'DA HASTA OLMAK

Kirazlı, Çıfıtlıburgaz (Bağcılar) ve Güneşli, Bakırköy'e bağlı birer köy iken birçok hizmetler gibi sağlık hizmetleri bakımından da oldukça gerideydi. Mahmutbey nahiyesi dışında kalan köylerle civarında ne bir hastane ne de bir sağlık ocağı bulunuyordu. Bu bölgede yaşayan yerli ahali ile Anadolu'dan gelenler, ani sağlık sorunları ve doğum gibi olaylar karşısında büyük zorluklar yaşıyorlardı.

Parseller'e kadar giden hastalar

Bağcılar'a 1970'li yıllarda yerleşen Feyzullah Gümüştekin, hastalanınca Samatya'daki işçi hastanesine, Çapa ve Cerrahpaşa Tıp Fakültelerine ya da Vakıf Gureba ve Haseki Hastanelerine gidildiğini belirterek, acil durumlarda hastaneye nasıl ulaştıklarını şöyle hikaye ediyor: "Komşulardan artık kimi tanıyorsak, bir şekilde onun arabasını alırdık. Ya da bir yolunu bulup Parseller'e kadar giderek, oradan minibüslere biner ve yakın bir yerde inip kalan kısmı yürürdük."

Feyzullah Gümüştekin herkesin istediği hastaneye gidemediğini, işçi, memur ve esnafın hastanelerinin farklı olduğunu anlatıyor.

"SSK hastaneleri" diyor Gümüştekin, "ayrıydı, devlet hastaneleri ayrı... Devlet hastanesine ancak SSK havale ederse gidebilirdik. Mesela beni, Samatya'da göz ameliyatı yapamadıklarından, Çapa'ya sevk ettiler. Ancak öyle gidebilirdik. Yoksa 'Ben Samatya'ya değil de doğrudan Çapa'ya gideyim' desem gidemiyordum."

Acil hastalar için araç bulamazdık

Gürsün Er ise çocuklarını PTT Hastanesi'ne götürüyormuş. Çünkü eşi bu kurumda çalışıyormuş. Ayrıca PTT'nin çeşitli yerlerde poliklinikleri olup, muayene için oralara gidiyorlarmış. "Polikliniğimiz" diyor Er, "Sirkeci'deydi. Hasta olduğumuzda çocuklarla oraya giderdik. Ayakkabılarım çamur içinde olup insan içine çıkmaya utanırdım. Bu yüzden tuvalete gidip ayakkabılarımı yıkar, ondan sonra muayene olurum."

1970'lerin sonunda Tavukçu Deresi'nin yakınların-

Feyzullah Gümüştekin

"Komşulardan artık kimi tanıyorsak, bir şekilde onun arabasını alırdık. Ya da bir yolunu bulup Parseller'e kadar giderek, oradan minibüslere biner ve hastaneye yakın yerde inip, kalan kısmı yürürdük. (...) SSK hastaneleri ayrıydı, devlet hastaneleri ayrı... Devlet hastanesine ancak SSK havale ederse gidebilirdik. Mesela beni Samatya'da göz ameliyatı yapamadıklarından, Çapa'ya sevk ettiler. Yoksa 'Ben Samatya'ya değil de doğrudan Çapa'ya gideyim' desem gidemiyordum."

daki evlerinde rahatsızlanan Gürsün Er'i hastaneye zor yetiştirirler. Bağcılar'daki yoğun hava kirliliği sebebiyle astım krizi geçiren Er, komşusu tarafından hastaneye kaldırılır. Yolların henüz yapılmadığı ve araçların çamurlu sokaklara girmek istemediği o dönemde, Gürsün Er'in hastaneye gitmesi tam bir olay olmuş. Er, o günleri şöyle anlatıyor:

"Komşu sabahın erken bir saatinde bana araba getirmeye gidiyor. O sırada eşim kalp enfarktüsü geçirdiği için hastanede yatıyordu. Yukarıda Tuna Çelik Fabrikası vardı, ki hâlâ da orada. Komşu bir araba bulup oraya getiriyor. Yokuşun başına gelince şoför arabadan inip aşağı doğru bakıyor ki buralar hep yağmur, çamur... 'Ben arabamı oraya sokmam' diyor. Bunun üzerine komşu, 'Zaten arabanın

içinde değilsin, arabanı bir iterim, derenin içinde bulursun! Aşağıda acil hasta var, mecbur ineceksin’ diyor. Yani arabayı buraya tehditle getiriyor. Çünkü çamur yüzünden kimse gelmiyordu.”

Hastane çilesi...

Serbest meslek erbabı olan Bilal Yılmaz, hastalandığında Samatya Hastanesi’ne gidermiş. Ancak hem hastanenin fiziki şartları hem de gördüğü kötü muamele yüzünden, çareyi, tedavi amacıyla gittiği hastaneden kaçmakta bulmuş. “Geceleyin” diyor Yılmaz, “pijamayla kaçtım. Gece hasta kaçır mı? 8 kişi vardı yatakta. Adam ameliyat olmuş; vücudundan su gibi kan akıyor. Yatak yok, orada yatacak. Adam ölüyor, tel divanlar çürümüş. ‘Bu hasta buradaysa ben yokum’, dedim. Dururdun, duramazdın... Derken kavga ettim hemşireyle, çarptım kapıyı çıktım. Biz hastaneden kaçan insanız. Babamı ağlayarak hastaneden getiren adamım ben...”

At arabası ya da aktarmalı minibüs

Bitlisli Fethi Kutas ise ulaşımın zor olduğu o yıllarda hastaneye minibüslerle aktarmalı olarak gittiklerini söylüyor. Kutas, başından geçen bir hastane olayını şöyle anlatıyor:

Gürsün Er

“Eşim PTT’de çalıştığından biz PTT Hastanesi’ne gidiyorduk. Polikliniğimiz Sirkeci’deydi. Hasta olduğumuzda çocuklarla oraya giderdik. Ayakkabılarım çamur içinde olup insan içine çıkmaya utanırdım. Bu yüzden tuvalete gider, ayakkabılarımı yıkar, ondan sonra muayene olurdum.”

Gürsün Er’in çocukları (Gürsün Er Arşivi)

Doktor bulunmayan Güneşli'deki insanların iğnelerini 23 yıl boyunca Hayriye Kayraklı yapmıştı. (Perihan Ertekin Arşivi)

“23 sene iğne yaptım o halka ben. Çünkü İstanbul’a doktora gidip, dönüyorlar. Anne babaları yatalak olup arabaları da yok. Bakırköy’e her gün nasıl gidip de iğne yaptıracaklar? Eşim kızıp istememiş, ‘Benim çocuklarıma da hastalık geçer’ demişti. Ben de ‘Korkma, geçmez’ demiştim. ‘Ben bizimkileri korumaya çalışacağım.’ Nitekim öyle de yaptım ve Güneşli’de 23 sene iğne vurdum. Evlerine gidip yatalakların da iğnelerini yapıyordum”

“Bir hastam vardı; buradan Güngören’e, Güngören’den Davutpaşa’ya, Davutpaşa’dan da hastaneye götürdük. Arabadaki adam: ‘Abi hasta ölecek, ne yapacağız?’ diyor; şoför de ‘Arkadaşım 4 vites var, 5 vites yok ki, ne yapayım?’ cevabını veriyordu. Saatler sonra Vakıf Gureba’ya varabildik.”

Fethi Kutas, birçok doğum vakasında kadınların Bağcılar’dan hastaneye gidene kadar yolda doğurduğunu ifade ediyor. Kutas, “Bir saatte gidemezdik hastaneye. Burada bir kavga olmuştu bir keresinde; Vakıf Gureba’ya götürüne kadar yaralı arabada can verdi. Ama şimdi, Allah korusun öyle bir şey olsa, anında hastaneye yetiştiriliyor” diyor.

Kutas, Kemalpaşa Mahallesi’nden hastaneye at arabasıyla hasta götürdüklerini hatırlıyor. Mahallelinin imdadına yetişen at arabası Mustafa Amca’ya aittir. “Bir hastamız vardı” diyor Kutas, “Hastayı buradan Güngören’e at arabasıyla götürdük. Normal araba yoktu, bulamadık. Daha sonraları ise traktörle taşımaya başladık. Yol da yoktu. At arabası ve traktör boş arazide kolay gidebiliyordu. Sonra giderek patika ve toprak yollar açıldı.”

İğneci Hayriye Hanım

1950’lerin sonunda Güneşli’ye gelip çiftlik kuran Hayriye Kayraklı, o muhitte yaşayanların sağlık sorunlarının giderilmesinde aktif rol oynamış. Bir hemşire gibi iğne yapmasını bilen Hayriye Kayraklı, İstanbul’a doktora gidip gelen hastaların iğnelerini yaparak, onları her gün Bakırköy’e gitme zahmetinden kurtarıyormuş. Hayriye Kayraklı o günleri şöyle anlatıyor:

“23 sene iğne yaptım o halka ben. Çünkü İstanbul’a doktora gidip, dönüyorlar. Anne babaları yatalak olup arabaları da yok. Bakırköy’e her gün nasıl gidip de iğne yaptıracaklar? Eşim kızıp, istememiş, ‘Benim çocuklarıma da hastalık geçer’ demişti. Ben

de ‘Korkma, geçmez’ demiştim, ‘Ben bizimkileri korumaya çalışacağım.’ Nitekim öyle de yaptım ve Güneşli’de 23 sene iğne vurdum. Evlerine gidip yatalakların da iğnelerini yapıyordum.”

Reçeteyi doktor değil, büyükler yazardı

Eski döneminde Bağcılar’ın hastane ile olan ilişkisini, Anadolu’nun bir köyünün hastaneyle ilişkisine benzeten Celal Toprak, şunları söylüyor: “Anadolu’da nasılsa burada da öyleydi. Anadolu’da bir insanın hastası olduğunda, köyün büyüklerinin vermiş olduğu reçete ve ilaçla yetinirdi. Çünkü doktor olmadığı gibi, doktora götürecek vasıta da yoktu. Karda kışta götüremiyordun. Burada da o zamanlar sadece Samatya Hastanesi vardı. Samatya Hastanesi’nde de, yığılmalar çok olduğundan muayene olmak mümkün olmuyordu. Dolayısıyla insanlar kaderlerine terk edilmişti. Hastanede bir tanıdık bulabilirse, götürebiliyordu, başka türlü mümkün değildi. Çünkü hizmet gelmemiştii, yoktu...”

Hastanede rehin kalma devri

Hastaneye ulaşmak ve girmek nasıl sorunsa, hastaneden çıkabilmek de öyle sorunmuş o zamanlar. Gülizar Özdemir’in akrabasının başına gelenler bunun bir örneğidir: “Bizim bir hastamız vardı: Kaynımın oğlu. Mideden ameliyat olmuş. Parası yok, ücreti ödeyemiyor. Bir damatları vardı. ‘Ben bu hastayı hastaneden kaçıracağım.’ dedi ve hastanenin arka balkonundan kaçırıp çocuğu o şekilde kurtardı.”

Benzer bir olay da, kapıya kolu sıkışan özürlü oğlunu Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’ne götüren Gülizar Özdemir’in başına gelmiş: “Cerrahpaşa’da bize ‘Bu çocuğun kolunu ameliyat eder, iyileştiririz; ama şu kadar gün hastanede yatacak, bu kadar para lazım.’ dediler. Ancak paramız yetmedi. Borç bulup, istedikleri parayı vererek, çocuğu yatırdık. Çocuk ameliyat oldu, günü geldi çıkacak. Eşim çalışıyor, o zaman telefon da yok. Çocuğu kucağıma verip beni koridora attılar. ‘Hasta geliyor onun yerine’ dediler. ‘Çocuğu alayım gideyim, taburcu ettiniz.’ ‘Yok, gidemezsin.’ ‘Niye?’ ‘Para...’ ‘Parayı yatırdık ya...’ dedim. ‘Yok, sizin bilmediğiniz tedaviler yapıldı, bir miktar para daha vereceksiniz.’ Çocuk durmuyor, özürlü çocuk ve yaralı... Ben ne yapayım? O anda eşim geldi.

Gülizar Özdemir

“Cerrahpaşa’da bize dediler ki, ‘Bu çocuğun kolunu ameliyat eder, iyileştiririz; ama şu kadar para lazım.’ Borç bulup, istedikleri parayı verdik; çocuk ameliyat oldu, çıkacak. Çocuğu kucağıma verip beni koridora attılar. ‘Hasta geliyor onun yerine’ dediler. ‘Çocuğu alayım gideyim, taburcu ettiniz.’ ‘Yok, gidemezsin.’ ‘Niye?’ ‘Para...’ O anda eşim geldi. Gidip doktora, ‘Niye bırakmıyorsun bu çocuğu? İstedığınız parayı verdim, daha ne parası istiyorsunuz?’ ‘Ya sizin bilmediğiniz masraflar çıktı.’ Eşim dedi ki: ‘Vallahi, ben bir gece konduda oturuyorum ve altı tane de çocuğum var. Bunlar da ikiz... Birisi size, birisi de bana yeter, size bırakıp, gidiyorum.’ Bunun üzerine ‘Gel, gel. Bu özürlü çocuğa kim bakacak, derdini kim çekecek.’ dediler. Paçayı bu şekilde kurtardık.”

Durumu anlattım. Gidip doktora: ‘Niye bırakmıyorsun bu çocuğu? İstedığınız parayı verdim, daha ne parası istiyorsunuz?’ ‘Ya sizin bilmediğiniz masraflar çıktı.’ Eşim dedi ki: ‘Vallahi ben bir gece konduda oturuyorum ve altı tane çocuğum var. Bunlar da ikiz. Birisi size, birisi de bana... Size bırakıp, gidiyorum.’ Bunun üzerine, ‘Gel, gel... Bu özürlü çocuğa kim bakacak, derdini kim çekecek?’ dediler. Paçayı bu şekilde kurtardık.”

At arabasıyla doğuma...

1975'te Tabya'ya yerleşen Gülizar Özdemir, hastaların hastaneye at arabasıyla götürüldüğü dönemi hatırlıyor. Onun anlattıklarına göre belli bir yere kadar at arabasıyla getirilen hastalar, daha sonra minibüs ya da başka vasıtalarla hastaneye ulaştırılıyormuş. Özellikle doğum yapacak kadınlar, hastaneye ancak böylesi bir yolculuğun ardından varabiliyorlarmış. "Bizim" diyor Özdemir, "arka sokakta vardı böyle biri. Kadın hamile olup kocası da çalışıyor, kimsesi yoktu. Doğumu gelince bir at arabasına atıp biz de, yanı sıra gittik. Bir yerden sonra hastaneye minibüsle götürdük. Bir süre yanında kaldık. Sonra kocası geldi yanına, bıraktık geldik."

Ayşe Ebe Doğumevi'nin açılması

Bağcılar'da doğum yapacak kadınlar, Meydan'a açılan doğum kliniğiyle rahat bir nefes almışlar. Bağcılar'daki bu ilk sağlık kuruluşunu Ayşe Ebe olarak tanınan bir kadın açmış. Çocuklarının doğumunu burada yapan Gülizar Özdemir, "Bağcılar'da 'Ayşe Ebe' diye bir yer açıldı, herkes rahatladı. Büyük hastanelere gidemeyenler o ebenin yanına gelirdi. Üstü ev, altı doğumhaneydi. Dayamış döşemiş, teşkilatını kurmuştu" diye konuşuyor.

1977'de Bağcılar'a gelen Resul Erdem, Ayşe

Ebe'nin Bağcılar Merkez'de olduğunu teyit ediyor. Ayşe Ebe'nin daha sonra Solmaz Hastanesi'ni kurduğunu belirten Erdem, "Bağcılar'da doğumları hep o yaptırdı. Sonra orayı hastane yaptılar. Bağcılar çok mağdur bir yerdi. Biz burayı niçin seçtik ve nasıl geldik? Onu bilmiyorum" diye konuşuyor.

Çocuklar hastalandığında onları hastaneye sırtlarında götürdüklerini anlatan ve hastaneye ancak, Bağcılar Meydan'da bulabildikleri vesaitle yetiştiklerini belirten Erdem, şöyle devam ediyor: "Özel araba falan yoktu. Yoldan dolayı da Bağcılar'a taksi gelmezdi. Minibüsler bile zor aşıyordu o engelleri, taksi nasıl gelecekti? Akşam saat 20:00'den sonra otobüs bulamazdın. Minibüsse nadir bulunurdu, bulunsa bile hastanenin önüne gitmezdi. Yenimahalle'ye giderken; İncirli'nin biraz ilerisinde, Dikilitaş'ta iniyor, oradan yaya gidiyorduk. Ya da Meydan'a gidecek, tekrar para verecektin. Ancak, yaya gidecek yere para vermeyi tercih etmiyorduk. Hem, zaten aldığımız para bize yetmiyordu ki!"

"Bağcılar'da 'Ayşe Ebe' diye bir yer açıldı, herkes rahatladı. Büyük hastanelere gidemeyenler bu ebenin yanına gelirdi. Üstü ev, altı doğumhaneydi. Dayamış döşemiş, teşkilatını kurmuştu."

Ayşe Ebe Doğumevi'nin yerine bir hastane yapılmış. (İBB)

Bağcılar'a ilk kadın doğum hastanesinin yapıldığı yerde şimdi Medicine Hospital yer alıyor. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Kadın Doğum Hastanesi

Muhtarlar; Bağcılar'ın sağlık kuruluşu eksikliğini gidermek, özellikle de burada yaşayan kadınların doğum sürecinde karşılaştıkları zorlukları ortadan kaldırmak için büyük gayret göstermişler. Bunlardan biri olan Kirazlı Mahallesi Muhtarı Nazım Çiftçi, Bağcılar'ın Bakırköy'e bağlı olduğu dönemde, Belediye Başkanı Yıldırım Aktuna'ya bugün Medicine Hastanesi'nin bulunduğu yerde bir Kadın Doğum Hastanesi yaptırtmış. Çiftçi, konuyla ilgili şu bilgileri veriyor: "Aktuna, buranın 5 katının kaba inşaatını yaptı. Temel atma töreninde, mahallenin muhtarı olarak ben de bir konuşma yaptım. Mahalle halkının baskısıyla, şimdiki yüzme havuzunun bulunduğu arsaları Yıldırım Aktuna'ya ben istimlak ettirdim."

Hakkı Atçıl'ın üçüncü çocuğu, Bağcılar'da oturduğu sırada dünyaya gelmiş. Atçıl, doğum vakti geldiğinde bir minibüs tutarak eşini Süleymaniye Doğumevi'ne götürmüş ve doğum orada gerçekleşmiş. Çocuklar rahatsızlandığında da Çapa Tıp Fakültesi'ne götürüyorlarmış.

"Aktuna, buranın 5 katının kaba inşaatını yaptı. Temel atma töreninde mahallenin muhtarı olarak ben de bir konuşma yaptım. Mahalle halkının baskısıyla, şimdiki yüzme havuzunun bulunduğu arsaları Yıldırım Aktuna'ya ben istimlak ettirdim."

"Damperli kamyonla hastaneye yetiştirdik"

Doğalgazın olmadığı o devirde, yemekler, tüple çalışan ocaklarda pişirilirdi. Büyük ve küçük olmak üzere iki çeşit tüpün bulunduğu o günlerde, tüp sebebiyle çeşitli kazalar da yaşanırdı. Böylesi bir kaza, Vasfiye Badem'in çocuklarının da başına gelir: Eşi ve çocukları Vasfiye Badem'in olmadığı bir vakitte küçük tüpün üzerine koydukları tencerede mısır kaynatırken, tencere devrilip çocuklardan birinin ayağının yanmasına yol açar. Olayın bundan sonrası ile hastaneye ulaşma eziyetini Vasfiye Badem şöyle anlatıyor:

“Eve geldim ki çocuğumun ayağı yanmış. Ne yapacaktım şimdi? Haydi Bakırköy’e, sigortaya! Çocuğun ayağı yanık olup yürüyemediğinden onu arkama alıyorum. O sırada hamileyim de. Biri karнімda, biri elimde; perişanım. Niye? Gidip, Bakırköy’ün içinde iniyor, başka bir minibüse biniyorsun. Hastaneye varıp, sıra bekliyor, tedavi ettiriyorsun. Tam çıkarken, ayak kanama yaptığından geri dönüyorsun. Neler çektim, neler, bir bilseniz...”

Vasfiye Badem’in, bir gece yarısı rahatsızlanan eşini Samatya’daki hastaneye yetiştirme hikayesi ise çok daha ilginçtir. Hastaneye gidecek taşıt bulamayan Badem, eşini damperli kamyonla hastaneye ulaştırır. “Eşim” diyor Badem, “hasta olduğunda onu Samatya hastanesine damperli kamyonla götürdüm. Buralarda çok sıkıntılar çektik. O zamanlar Bostanlar diye bir komşumuz olup inşaatlarda nakliyat işiyle uğraşıyordu. Gece onların kapısını çaldım. Araba yok, vesait yok, kimi bulasın? Allah razı olsun, kocamı komşunun kamyonu ile hastaneye yetiştirdik.”

Mahmutbey Sağlık Ocağı

Sağlık tesisi bakımından en şanslı yerleşim yeri, Mahmutbey nahiyesi olmuş. Çünkü burada bir dis-

panser, dispanserde de doktorla hemşire varmış. “Ben hatırlarım” diyor Mahmutbeyli Hasan Uzunalan, “Bir dispanserimiz vardı; şimdiki dispanserin olduğu yerde... Sağlık memuru, ebe ve doktorun yanısıra, yedi tane de yatak vardı. Okulda rahatsızlanan çocuğu oraya götürüp, yatırıyor, tedavi ediyorlardı. İğnesini, ilacını veriyor... Her türlü tedavisini yapıyorlardı.”

“Arabam hastalarla öğrencilerin emrindeydi”

Mustafa Çağırıcı, motor ustası olduğundan kısa bir zaman içerisinde Anadol marka bir araba edinerek Mahmutbey’de herkesin hizmetine sunmuş. Hastası olan komşularla okula gidecek öğrenciler, Çağırıcı’nın arabasının daimi konukları imiş. Çağırıcı, “Tamirhane açtığımızda arabamız vardı. Başka hiç kimsede yoktu. Talebeleri Küçükköy’deki imam-hatibe götürüyordum. Etrafta imkânı olmayanları taşıyordum. Hepsini ücretsiz götürüp getiriyordum. Allah’a şükür, nerede olursa olsun, gerektiğinde çocukları evlerine ve gidecekleri yere kadar bırakıyordum. Çoğunlukla Bakırköy’e veya sağlık ocaklarına gidiyorduk; buralara yakın bir hastane yoktu o zaman” bilgisini veriyor.

Mahmutbey’de 7 yataklı bir dispanser bulunuyordu. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'dan insan manzaraları (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Hastaneye gidemediğinden ölen iki yavru

Bağcılar'ın Güngören'e yakın kısmında oturanlar ise buradaki doktorlara giderlermiş. Gülizar Karahasan, çocuklarını o dönemde Güngören'de muayenehanesi bulunan ekalliyetten bir doktora götürüp, ilaçları da oradan alıyormuş. Ne var ki, Bağcılar'da doktor ya da sağlık kuruluşu olmamasının acısını en çok Gülizar Karahasan çekmiş. İki kızını birbiri ardına ve ansızın kaybetmiş.

Yavuz Mahallesi'nde oturan Gülizar Karahasan, çocuklarının hastalanıp ölmesini şöyle anlatıyor: "Çocuğumla birlikte kıvırcık dikmiştik. Üç buçuk yaşındaydı ve çok güzel bir çocuktu. Geldik, başladı sayıklamaya... 'Ali beni dövüyor' diye sabaha kadar ağladı. Gece, 'Hocaya götürüyem' dedim. Öyle fazla ateşi de yoktu. Çocuk kustu orada. Aldım, arkama sardım. Çocuğum sabaha karşı gitti. Kıvırcık diken elinin çamuruyla yıkayıp öylece gömdük Emine'yi..."

Hastaneye götürülemediği için vefat eden küçük Emine'nin babası Zühtü Karahasan ise şunları ilave ediyor: "Doktor nerede, götürecek araba nerede?

Çocuğum öldü; bizse hiç ağlamadık. 'Ağlamayınca cennette görürsün çocuğunu...' dediler. Bu yüzden hiç ağlamadık."

Bir-iki gün sonra ailenin henüz 3 aylık olan en küçük kızları Selime de rahatsızlanır. Bir gece ateşi yükselir. Sabahına araba tutup Çapa'ya götürürler. Ancak, onu da hastanede kaybederler. Dönüş yolunda, yüreklerini ağızlarına getiren bir haber alırlar. Bu haberi şöyle anlatıyor Zühtü Karahasan:

"Geri döneceğiz ancak, paramız yok. Amcamın oğlunu para getirmesi için eve gönderdik. Sigortamız yok ya, hastane parası için amcamın oğlunu yolladık. Amcamın oğlu gidip para getirdi bize. Yola, aşağı gidiyorum, 'Senin Galip rahatsızlanıp hastaneye gitti' demesinler mi?! 'Eyvah' dedim, 'sıradan gidiyor çocuklarım. Şimdi ben ne yapacağım?' Galip'e ne olmuş, biliyor musunuz? Biz iki çocuğun cenazesiyle uğraşırken Galip'in eli ayağı üşüyüp, hastalanmış. Bağcılar'daki sağlık ocağına götürmüşler. Oradan iğne, ilaç vermişler. Geldi, 'Oğlum nasılsın?' diye soruyoruz, 'İyiyim' diyor. Bunun üzerine başladık sevinmeye; bir yandan ağlıyor, bir yandan seviniyoruz..."

BAĞCILAR'IN İLK MEZARLIKLARI

Çınar Mahallesi'nde oturan ve mahallenin kuruluşunda aktif bir rol oynayan Memduh Delice, 12 Eylül İhtilali'nden sonra muhtarlık görevini üstlenir. Atama ile geldiği muhtarlığı daha sonra seçimle gelmek suretiyle uzun yıllar sürdürür. Belde belediyeleri ihtilalle birlikte kaldırılınca, eski adıyla Yeşilbağ bölgesi de Bakırköy Belediyesi'ne bağlanır. O dönemde Çınar Mahallesi'nde oturanlarla civardaki diğer sakinler, vefat eden yakınlarını şimdi İSTOÇ'un bulunduğu bölgedeki mezarlığa defnediyorlarmış. Bu hususa dikkat çeken Memduh Delice, Bakırköy Belediyesi'nin mezarlığı bir gece yarısı operasyonu ile nasıl kaldırdığını şöyle anlatıyor:

"Bakırköy Belediyesi'nin buraya hizmet verdiği dönemde, biz cenazelerimizi kısmen İSTOÇ'un arkasındaki Fatma Hanım Mezarlığı'na kaldırıyorduk. İSTOÇ'un arkasında köprü ve servi ağaçlarının bulunduğu yer... İşte orası mezarlığın başıdır. 1984 yılından sonra plan yapıp, 'Buraya kuru gıdacılar taşınacak.' dediler. Orası önceden taş ocağıydı. Plan yaparak buraları istimlak ettiler. Rahmetli babam 1972-73 yılında, ben askere gitmeden vefat etmişti; onu da bu Fatma Hanım Mezarlığı'na defnetmiştik."

Ama babasının mezarının şimdi nerede olduğunu bilmiyor Delice. Çünkü diğer mezarlarla birlikte babasının mezarı da belediye görevlileri tarafından kendisine tebligat dahi yapılmadan, ansızın kaldırılmış. Dönemin Bakırköy Belediye Başkanı Naci Ekşi gereğinin yapıldığını söylese de, Memduh Delice derin bir iç geçiriyor: "Babamın mezarı gitti, nereden bulacağım ben şimdi onu? Oraya gittikçe servilere bakıp bakıp gülüyorum."

Mahmutbey Mezarlığı: Kadiyapı Mezarlığı

İSTOÇ'un kurulmasıyla kaldırılan mezarlık, Mahmutbey Köyü'nün de mezarlığıdır. Neredeyse 60 yıl, yani üç nesil boyunca vefat edenler hep buraya defnedilmiş. İSTOÇ'a girer, başka bir ifadeyle Sultançiftliği istikametinden gelir iken hemen sağ tarafta bulunan mezarlıktan günümüze yalnızca birkaç çam kalmış. Eskiden neredeyse tamamen

çamlık olan Kadı Yapı Mezarlığı, Bakırköy Belediyesi tarafından İSTOÇ'a yer açmak maksadıyla istimlak edilerek kaldırılmıştı. Mezarlık kaldırılırken, durumdan haberdar olanlar mevtalarının kemiklerini başka bir yere defnedip hatıralarına sahip çıkarken, kendilerine tebligat yapılmadığı için haberi olmayanların ölülerinin kemikleri belediye tarafından Kocasinan ve Küçük Halkalı Mezarlıkları içinde bir alana defnedilmiş.

Mahmutbey Selanıklılar Derneği Kurucu Başkanı Uzunalan, buradaki mezarların dönemin Belediye Başkanı Naci Ekşi tarafından nereye kaldırıldığını, götürülenlerin kimin yakını olduğunu, isimlerini ve taşındıkları yeri tam olarak öğrenemediklerini söy-

lüyor. Uzunalan, Mahmutbey'e oldukça uzak olan bu mezarlıkla ilgili ilginç bir olayı aktarırken, babasının daha yakın bir yere kurulması için nasıl arazi bağışladığını da anlatıyor:

“Bir gün bahsi geçen mezarlığa cenaze götürüyorlardı. Ama nasıl bir kış, kar, soğuk... Nasıl yağıyor!.. Rahmetli babam diyor ki: ‘Ya arkadaşlar, burası kışın çok zor. Şurada bir yerim var, orayı size vereyim, köy için mezarlık yapın!..’ İşte burası şimdi Bademlik Mezarlığı diye geçiyor. Babamın oradan verdiği iki dönüm yere mezarlık yapıyorlar. Ama o mezarlık da yetmediği gibi Halkalı'daki mezarlık da kafi gelmedi; mezar sıkıntısı yaşanmaya başladı... Cenazeleri üst üste gömer olduk...”

İSTOÇ'taki mezarlıkla ilgili hüznü hatıraları olanlardan biri de Giresunlu Zühtü Karahasan'dır: İSTOÇ denilince gözleri nemleniyor, çünkü bebek yaştaki

iki kızını elleriyle buraya gömmüş. Belediye bölgeyi istimlak edip de mezarları kaldırıncı çocuklarının izini kaybetmiş. Bir acı da böyle yaşamış. “İSTOÇ'un olduğu yer var ya” diyor Zühtü Karahasan, “yukarıya çıktın mı, servi ağaçları var. İşte onların dibinden sağ tarafa dönünce, orada, servi ağaçlarının dibinde mezarlık vardı. Benim çocukların mezarları oradaydı. Sonra belediye mezarları aşağıya aldı. Yukarıda yerleri belliydi ama mezarları bulamadık. Ansızın taşıdılar oraya, bir şey soran da olmadı, çok seneler geçmişti üstünden...”

“İSTOÇ'a girer, Sultançiftliği tarafından gelir iken, hemen sağda... Orada çamlıklarımız hâlâ mevcut. Orada bizim Kadı Yapı Mezarlığımız vardı. Maalesef kaldırıldı.”

Mahmutbey Mezarlığı (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Güneşli Mezarlığı (İBB)

Güneşli Mezarlığı

Güneşli'de yaşayanlar daha şanslıydı: Onlar vefat eden büyüklerini Güneşli Köyü Mezarlığı'na defnetmişlerdi. Neredeyse Güneşli'nin eski sakinlerinin tamamının mezarı vardır burada... Hatta Güneşli'ye 1970'te gelen Kazak Türkleri de ölümlerini bu mezarlığa defnetmişler. Kazaklar, bu konuda şunları söylüyor:

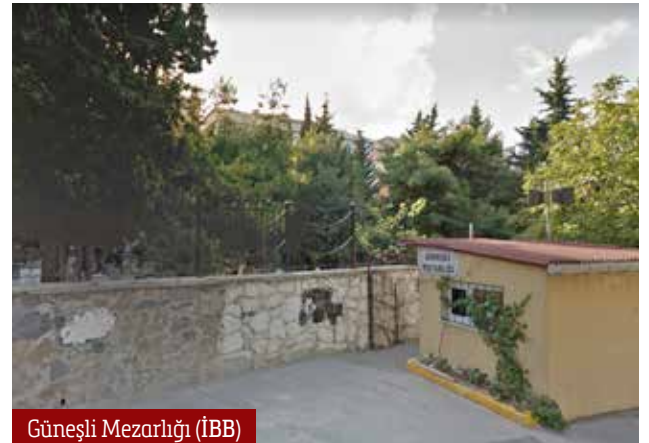
“Cenazemizi Güneşli Köyü Mezarlığı'na defnediyoruz. Herkes mezar satın almış, herkesin yeri vardır orada... Mesela birisi vefat edince yakınları üç kişilik, dört kişilik yer almış. Daha da yetmeyince katli mezarlar yapılır. Hatta şimdi bile ölenleri, mezarlıkta yatan anne-babasının yanına gömüyorlar.”

Güneşli Mezarlığı göçle artan nüfus karşısında yetersiz kalınca, devreye Altınşehir Mezarlığı girmiş.

Bitlis'ten gelen Fethi Kutas ailesinin geldikleri ilk yıllarda bir cenazeleri olur. Cenaze, “E-5'in arka tarafındaki mezarlık” a gömülür. E-5'in arka tarafındaki mezarlık, aslında Mahmutbey Gişeler'e giden çevreyolu bağlantısıdır. Günümüzde Kanal D binasının önünde, Matbaacılar Sitesi'nin olduğu bölgede kalan bu alan, aslında mezarlık değildir. Buranın, ıssız ve yapılaşma olmayan bir bölge olması dolayısıyla

“Cenazemizi Güneşli Köyü mezarlığında defnediyoruz. Orada herkes almış, yeri var. Mesela birisi vefat edince 3 kişilik yer almış, 4 kişilik yer almış. Daha da olmayınca katli mezar oldu. Hatta şimdi bile ölenlerin o mezarlıkta yeri varsa, babasının, annesinin yanına gömülüyor.”

mezarlık olarak kullanılmaya başladığını gören çevre sakinleri bu duruma karşı çıkarak gelenleri “Burası mezarlık değil, ölünüzü gömmeyin” diye uyarırlar. Ancak bu uyarılara rağmen Fethi Kutas'ın akrabaları vefat eden çocuklarını oraya defnediler.

Güneşli Mezarlığı (İBB)

Kirazlı Mezarlığı

Vasfiye Badem, Kirazlı'nın da önceleri küçük bir mezarlığının olduğunu anlatıyor. Bu mezarlık ihtiyacı karşılayamaz olunca, yerli halkın verdiği tarlalara doğru büyütülür. Göçle gelenler sebebiyle köyün nüfusu arttığında, yerli halk "küçük" olduğu gerekçesiyle sonradan gelenlerin mevtalarını bu mezarlığa defnetmesine izin vermez. Bu yüzden Vasfiye Badem vefat eden eşini Yayla Mezarlığı'nda toprağa vermek zorunda kalır; yanına da kendi mezarını yaptırır.

Mehmet Karlı Kirazlı Mezarlığı'nı tarif ederken şöyle anlatıyor: "Güneşli yol ağzının orası köy mezarlığı; yani Kirazlı mezarlığıydı." O zamanlar, insanlar adres tariflerini mezarlığa göre yapıyorlarmış. "Birisi geldiğinde" diyor Mehmet Karlı, "tarif ediyorduk: 'Şirinevler'den bineceksin, sol tarafta mezarlık var. Dört yol ağzında, Güneşli yol ağzı...' Bu şekilde o mezarlığı adres olarak gösteriyorduk."

Mehmet Karlı, bir cenazesini Güneşli Mezarlığı'na defnetmiş. 1982'de vefat eden çocuğunu burada toprağa vermiş.

Mehmet Karlı

"Güneşli yol ağzının orası köy mezarlığı; yani Kirazlı mezarlığıydı. Birisi geldiğinde tarif ediyorduk; 'Şirinevler'den bineceksin, sol tarafta mezarlık var; dört yol ağzında, Güneşli yol ağzı...' Bu şekilde o mezarlığı adres olarak gösteriyorduk."

Kirazlı Mezarlığı (İBB)

BAĞCILAR'DA EĞİTİM HAYATI

Eğitim imkanlarının nispeten arttığı 1980'li yıllarda, Bağcılar'daki okullar, hem nicelik hem de nitelik olarak ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. 1980 sonrasında İstanbul'un preferisinde yer alıp henüz köyle şehir arasında bocalayan Bağcılar Anadolu'dan gelenlerle dolmaya başlayınca, semtin okul ihtiyacı da artmıştı. Göçle gelen ailelerdeki çocuk sayısının fazla olması bu ihtiyacı daha da arttırmıştı. 1980'li yıllarda Çınar Mahallesi'nde muhtarlık yapan Memduh Delice, mahallede bir tek ilkokul bulunup, onun da ihtiyacı karşılamaktan uzak olduğunu; yetersiz sınıflar sebebiyle öğrencilerin kendi imkanlarıyla sekiz kilometre uzaktaki Bakırköy'e gidip geldiklerini söylüyor. Diğer taraftan hazine arazilerinin işgali sebebiyle okul yapılacak arsa sıkıntısı da çekiliyordu. Hem idarecilerin hem de muhtar Memduh Delice'nin gayretleriyle Çınar Mahallesi sınırları içinde yer alan hazine arazilerindeki işgal ve tecavüzler kaldırılarak, 1986'dan sonra üç okul yaptırılır: Şükrü Savaşeri, Dede Korkut İlköğretim okulları ile Naci Ekşi Anadolu Lisesi.

“Şimdi Güneşli İlköğretim Okulu ile sanat okulunun olduğu yerde barakalar vardı. Bu barakalar galvanizden yapılmıştı, oluklu gibiydi. Duvar olmayıp, bunlarla çevrilmişti.”

Güneşli'nin baraka ilkokulu

60'lı yıllarda, Güneşli'de barakadan müteşekkil bir ilkokul vardır. Daha sonraları muhtarlık da yapacak olan Nevriye Oral, çocukluk yıllarındaki bu ilkokulu şöyle anlatıyor: “Şimdi Güneşli İlköğretim Okulu ile sanat okulunun olduğu yerde barakalar vardı. Bu barakalar galvanizden yapılmıştı, oluklu gibiydi. Duvar olmayıp, onlarla çevrilmişti.”

Barakalarda eğitim gören çocukları kışın soğuktan korumak için soba yakılıyormuş. Gerçek anlamda, sağlam bir okulun yapılması için 1977 yılını beklemek gerekmiş. O tarihte, Güneşli'ye tek katlı bir okul yapılmış. Böylece çocuklar gidecek bir okula

kavuşmuşlar ama bu sefer de çamurdan kurtulamamışlar. Nevriye Oral, çocuklarını okula nasıl gönderdiğini şöyle hikaye ediyor:

“O dönemde benim çocuklar ilkokula başlamışlardı. Çeşme Sokak’taydım. Okula çok yakın bir bölgede olmama rağmen çamurlanmasınlar diye çocukların ayaklarına çuval veya poşet geçirip okula öyle gönderiyordum. ‘Oğlum, okula gidince bunları çıkarcak; gelirken tekrar giyip, bağlayacaksın’ diyordum. Çünkü sularımız da yoktu o zaman...”

Hayriye Kayraklı’nın kızı Perihan Ertekin de, Nevriye Oral’ın verdiği bilgileri doğruluyor. Hafta sonları ile yaz tatillerinde şehirden çiftliğe geldiği zamanlarda görüp dolaştığı okulun çok küçük olduğunu anlatan Perihan Ertekin, “Tatillerde geldiğimizde, okul hemen çiftliğin ön tarafında olduğundan çocuklarla oynamaya giderdim. İki sınıfı vardı, öyle hatırlıyorum. Bir de öğretmenin dairesi... Anadolu’daki okullar gibi küçük bir okuldu. Yığma ama sevimli bir binaydı. Altında depo gibi, kömürleri koydukları

bir yer vardı. Okulda, zannediyorum birkaç sınıf bir arada okuyorlardı çocuklar.”

Bağcılar’ın imarında önemli payı olan ve bölgeye 1972 yılında gelen Hayrettin Kaya, Güneşli’de o tarihlerde bir ilkokul olduğunu kaydediyor. O dönemde Bağcılar’da, ortaokul ve lisenin adı bile geçmez. Bu duruma dikkat çeken Hayrettin Kaya, bir ilkokulun da Mahmutbey Köyü’nde bulunduğunu söylüyor. Refik Ceyhan ise, 70’li yılların sonunda Bağcılar Merkez’de hem ilkokul, hem de ortaokul olduğunu altını çiziyor. Kendisi de çocuklarını bu ilk ve ortaokulda okutmuş.

Bağcılar Merkez’deki ilkokul

Bağcılar Merkez çevresindeki mahallelerde oturan okul çağındaki çocuklar, Merkez’deki ilk ve ortaokula gelirlerdi. Tabya’da oturan Gülizar Özdemir’in çocukları okula gitmek için Bağcılar Merkez’e kadar yürürlermiş. Kış aylarında çamur olan bu yollarda yürümek, elbetteki oldukça meşakkatli ve eziyet verici imiş.

Bağcılar’ın ilk ilkokulu (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Bağcılar'ın ilk ilkokulu (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Mahmutbey'in ilkokulu...

Mahmutbey Selanikliler Derneği Başkanı Fuat Sarp, ilkokulu Mahmutbey'in tek katlı baraka ilkokulunda bitirmiş. Daha sonra bu barakanın yanına üç sınıflı bir baraka daha ilave edilmiş. "Biri" diyor Fuat Sarp, "eskiydi, biri de bizim okula başladığımız sıralarda yapılmıştı. Tek katlı ve üç sınıflıydı. Baraka derken, betonarmeydi; öyle derme çatma değildi, ama tek katlıydı. Deprem olduğu seneye kadar da o baraka kaldı. O zaman civarda ortaokul yoktu. Bu yüzden, ortaokulla liseyi Bakırköy'de okumak durumunda kaldık."

İlkokula 1940'lı yılların sonunda başlayan Hasan Uzunalan da, Mahmutbey Köyü'ndeki baraka okulda eğitim görür. Uzunalan o yılları şöyle anlatıyor: "Önce bir büyücek bina vardı. Birinci ve ikinci sınıflar bir, üçüncü ve dördüncü sınıflar da bir arada okuyordu. Beşinci sınıfsa ayrı okurdu. Tek bir öğretmen vardı. O zamanlar yemek de veriliyordu okulda, çünkü tam gündü."

Uzunalan'ın anlattığına göre bu "büyücek bina" daha sonra elden çıkarılıp barakalara geçiliyor. Barakalarda çok sık elektrik kesiliyormuş. "Elektrik kesildiğinde" diyor Uzunalan, "dışarıya çıkıp tarım-iş

Çocuk Esirgeme Kurumu Anneler Birliği Köy Gezileri kapsamında 21 Eylül 1946 tarihinde Mahmutbey ve Bağcılar köyleri de gezilmişti. Geziye kurum üyeleri, doktorlar ve basın mensupları katılıyordu. Bu sırada fakir öğrencilere elbise ve ayakkabı dağıtılmış; kurum doktorları tarafından evlere gidilerek hastalar muayene edilmiş, ilaçlar verilmişti. Soldaki fotoğraf söz konusu heyetle öğrencilerden oluşmakta olup 22 Eylül 1946 tarihli Cumhuriyet'te yayımlanmıştı.

Mahmutbey İlkokulu (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

dersi görüyor veya oynuyorduk. Bilahare 1998’de bu derneği kurduk. Cengiz kardeşim, rahmetli Ramazan, eski muhtarımız Cahit Turna vardı, ben vardım. Derneği okul yapmak için kurmuştuk. Okula ihtiyaç vardı çünkü... Şahıs olarak gittiğimiz yerlerde dikkate alınmıyorduk. Ama, bu kez itibar görmeye başladık.”

Mahmutbey’in baraka ilkokuldan modern bir okula geçmesi bu dernek sayesinde gerçekleşmiş. Dernek Başkanı Hasan Uzunalan’la arkadaşları, ilkokulu yaptırmak için dönemin İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü Ömer Balıbey’i ikna edene kadar akla kararı seçmişler. Balıbey masa başında, kağıtlara bakarak, yüksek gerilim hattı civarında bulunduğunu gördüğü okulun yapımına onay vermez. Dernek Başkanı Uzunalan, gerçeğin böyle olmadığını anlatana kadar çok büyük zorluk çekmiş:

“O zaman Ömer Balıbey Milli Eğitim Müdürü’ydü. ‘Sizin okulunuz olmaz, mümkün değil’ dedi. ‘Niye olmaz Sayın Müdürüm?’ diye sordüğümüzda da, ‘Sizin okulun üzerinden yüksek gerilim geçiyor.’ dedi. İtiraz ettik ve ‘Yok böyle bir şey’ dedik. Gidip, içeriden projeyi getirerek, ‘Buyurun’ dedi. Biz de, ‘Biz Mahmutbeyliyiz, o okulda okuduk, böyle bir hat

Mahmutbey’deki okulun günümüzdeki hali

yoktur; Yılmaz Bey de, ‘Mahmutbey’e gelerseniz var mı, yok mu kontrol edersiniz.’ dedi.

Balıbey geldi, bakıyor. Rahmetli Necmettin Baysal dedi ki: ‘Beyefendi, bakın nereden geçiyor yüksek gerilim. 500-600 metre, belki 1 kilometre daha aşağıdan... Köyün içinden geçiyor... Yüksek gerilim tâ orada.’ Adamcağız ne yapacağını ve ne diyeceğini şaşırdı. Biz de üstüne gittik. Allah razı olsun, Yılmaz kardeşimiz Murat Başesgioğlu’na, Başesgioğlu da Valiliğe baskı yaparak şimdiki okulu inşa ettirdik.”

Mahmutbey İlkokulu’nda 23 Nisan’da şiir okuyan öğrenci (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Kirazlı Köyü'nün ilkokulu

1976 yılında Kirazlı'ya taşınan Mehmet Karlı, orada ev yapmak için aldığı arsayı sırf okulun yanında dedikleri için satın almış. Bilgi doğruymuş ama kağıt üzerinde... Plan üzerinde arsanın yanında bir okul yeri görünüyormuş. Dolayısıyla okul binasının yanında ev yapma hayali kuran Karlı, arsayı görmeye gittiğinde hayal kırıklığına uğramış. Çocuklarını Kirazlı İlkokulu'nda okutmuş. Onun ifadesiyle okul, "baraka gibi bir şey" olup. muhtemelen de en fazla dört sınıftan oluşuyormuş. Nihayet artan nüfusun ihtiyacına cevap veremediği için, Kirazlı sakinlerinin ısrarlı müracaatları üzerine bölgeye yeni bir okul yapmışlar.

Mehmet Karlı'nın bizzat kendisi, bu okulun yapımı için büyük gayret sarf edip sayfalar dolusu dilekçeler kaleme almış. Ne yazık ki, bu kez de her sınıfta 60-70 öğrenci okumak zorunda kalmış. Daha sonra inşa edilen Atatürk İlkokulu'nun çok güzel olduğuna işaret eden Karlı, "Maşallah, gidin de görün. Çok güzel oldu. O zamanlar iki okul da kötüydü. Çocuklar çamurda gidiyordu" diye anlatıyor.

Bağcılar ilçe olduğunda okulların durumu

1992 yılında Bağcılar'a kaymakam olarak atanan Asım Hacımustafaoğlu, ilçeye geldiği sıradaki okulların durumunu tek bir sözcükle izah ediyordu: "Perişan..." Göreve başladığı ilk hafta ilçedeki bütün ilkokulları gezen Kaymakam Hacımustafaoğlu, karşılaştığı tabloyu şöyle anlatıyor:

"Eğitime büyük önem verdiğimizden ilkokulların tamamını ilk bir hafta içinde gezdim. İnanır mısınız, suyu ve tuvaleti olmayan ilkokullar çoğunlukta idi. Okula 1.000 veya 500 metrekarelik arazi tahsis edilerek bina yapılmıştı. Eskiden bu yerlerde tuvaletler bina dışına yapılırdı. Buralarda ise yer olmadığı için dışına da yapılamamıştı. Çocuklar okula bidonlarla su getirip, okulun köşesindeki 50-60 plastik bidonu kullanıyor, okulun temizlik ihtiyaçlarını bu şekilde gideriyorlardı. Tuvalet ihtiyaçlarını içense evlerine gidiyorlardı. Öğretmenler de büyük sıkıntı çekiyordu."

Kaymakam Hacımustafaoğlu'nun önderliğinde, belediye'nin de işbirliği ile derhal çalışmalara başlanır. Bu çalışmalarda temel ilke, devletten ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan hiçbir şey beklememektir. Bu ilke sa-

Bağcılar Belediyesi eğitime her zaman öncelik vermiştir. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

yesinde, devletin ve belediyenin sağladığı diğer imkanlar kullanılarak, Hacımustafaoğlu'nun ifadesiyle “çok kısa bir sürede birçok ilkokulun ihtiyacı” giderilir.

1992’de Bağcılar’daki ilkokul sayısı ihtiyacı karşılar-ken, ortaokul ve lise sayısı azdır. Orta dereceli okullar, ilkokullara göre daha bakımlı ve temizdir. Daha sonra orta dereceli okulların sayısı da hızla artırılarak ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkartılır. Bu çalışmalarda belediye ile devlet yer tahsis ederken, hayırsever işadamları da okulların inşaatlarını yaparlar.

Bakırköy İmam-Hatip Bağcılar’daydı

Bağcılar halkının dinî eğitiminde Kur’an Kursları önemli bir yer tutar. Bağcılar’da hizmet veren ve hafız yetiştiren kurslarda dönemin seçkin hocaları vazife alır. Bu hocalardan biri de Bağcılar Merkez’deki Yatılı Kur’an Kursu’nda görev alan Aslan Yıldız’dır. Aynı zamanda Merkez Camii’nin imam ve hatibi de olan Aslan Yıldız’ın verdiği bilgilere göre, kurs camiye girişte hemen sağ tarafta, cenaze namazının kılındığı yerde olup dört katlıydı. İsmail Köse Hoca tarafından yaptırılan kursta, bir dönem Bakırköy İmam-Hatip Lisesi de faaliyette bulunmuştu. Aslan Yıldız’ın anlattığına göre, bina önce İmam-Hatip diye yapılmış, ancak lisenin daha sonra taşınması üzerine Kur’an Kursu’na dönüştü-

rülmüştü. Hatta Bakırköy İmam-Hatip Lisesi’nden mezun olan Bağcılar Belediye Başkanı Lokman Çağırıcı da liseyi burada okumuştur.

Eğitim aşkına

Abdullah Arar, 1982 yılında geldiği Bağcılar’da Yıldıztepe’ye yerleşir. Burada ilkokul bulunduğunu belirtten Arar, “Ama, sınıflar çok kalabalıktı. Bağcılar Lisesi vardı. Bugünkü gibi İmam-Hatip Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Sağlık Lisesi ya da Çok Programlı Lise filan yoktu. Öğrenciler Bakırköy’e gitmek zorunda kalıyordu. Malum, o zaman Bağcılar henüz ilçe olmayıp, Bakırköy’ün bir muhitiydi” diye konuşuyor.

Arar, Bağcılar’da dinî bilgilerle mücehhez, üniversiteli bir neslin yetişmesi için gayret gösterir. “Çocuklara yüksek bir ideal vermek” için büyük çaba sarf eden Arar, bu konuda şunları söylüyor:

“Kendim de hep bu yüksek ideali kuşanmış olarak yaşamaya çalıştım. Mesela Mehmet Atalay, ben Hukuk Fakültesi’nde iken İmam-Hatip Lisesi’nde okuyordu. Ailesiyle tanıştık; kendisini teşvik ettim, sağ olsun Edebiyat Fakültesi’ni bitirdi. Bir başka meslektaş daha, sevgili kardeşim Avukat Mahmut Bey de Bağcılarlı’dır. O da tavsiyelerimizi tutup, iyi bir kariyer yaptı.”

Kızlarını okutmak için çabalayan anne

İlkokulu Tekirdağ'da bitiren Vasfiye Badem, başarılı bir öğrenci olmasına rağmen, babasının "Kız kısmı okumaz" demesi üzerine eğitimine devam edemez. Ama kendisi, kızlarını okutabilmek için Bağcılar'ın yetersiz şartlarında dahi büyük gayret göstermiş. Kirazlı'daki okulun küçük, sınıflarının dar ve yetersiz olması sebebiyle çocuklarını Mahmutbey'deki ortaokula gönderdiğini kaydeden Vasfiye Badem, şöyle devam ediyor:

"Kirazlı'daki okul çok küçüktü ve küçücük de odaları vardı, sonra büyüdü. Altı kahve olup, üstünde çocuklar okuyordu. Sonradan bu okullar yıkılarak büyütüldü. Çünkü okul kafi gelmiyordu talebelere."

Kirazlı'da ortaokul olmadığından ilkokulu bitiren çocuğunu Mahmutbey'deki ortaokula göndermiş Vasfiye Badem. "Ben kızlarımı elimden geldiğince okutmaya çalıştım" diyen Badem, şöyle sürdürüyor konuşmasını:

"Okula giderken çok zahmet çektim. Mahmutbey'den çocuğumu liseye alıramıyordum. Niçin? Bu taraflarda okumuş diye. Bize çok zorluklar çektiler. Allah razı olsun, burada Neşe Hanım vardı, Ziraat'ta müdür. Yardımcı olup, bizim çocukları Siyavuşpaşa'daki liseye yazdırdı. Allah razı olsun, liseyi orada bitirdi çocuklarımız. Bir kızım ilkokulu Kirazlı'da, ortaokulu Mahmutbey'de, liseyi de Siyavuşpaşa'da okudu."

Kendini eğitime adayan bir isim

Mustafa Çağırıcı eğitimin önemini kavrayarak, başta kendi kardeşleri olmak üzere çevresindeki her çocuğu okutmak için gayret göstermiş. Köyde ilkokulu bitirir bitirmez, geleceği için bir meslek edinmesi gerektiği bilinciyle İstanbul'a motor kursuna gelen Çağırıcı, kısa zaman içinde kardeşlerini de yanına alarak okumalarına vesile olmuş. Mustafa Çağırıcı bu durumu şöyle anlatıyor:

"Memleketten biraderlerimi de alıp geldim. Önce erkekleri getirdim, sonra da kız kardeşimi... Bizim yapımıza daha uygun olduğu için çocukları hep Kur'an kursuna ve İmam-Hatip Lisesi'ne gönderdik. Mümkün mertebe dinî eğitimi ağırlıklı olan yerleri tercih ettik, oralara göndermek görevimizdi. Burada komşularımız, memleketten eşimiz dostumuz

Vasfiye Badem

vardı, onları da okula ben götürürdüm. Buralarda, yanımızda kaldılar. Yalnızca kendi ailemize değil; komşulara, tanıdıklara, eş-dost herkese yardımcı olmak zorundaydık. Babalık vazifesi ne ise görevimizi yapmaya çalıştık. Avrupa'dan ya da sağdan soldan arkadaşların çocukları vardı burada, kimse si olmayanları alıp okula götürüyordum. Sabah-akşam gidiyordum. Hatta bazı dönemlerde hem sabah, hem öğlen, hem de akşam gidip geldim; talebe götürdüm."

Mustafa Çağırıcı, aradan yıllar geçtiği için, geçmişte okula götürdüğü çocukların birçoğunu şimdi tanıyamıyor. Çünkü hepsi büyümüşler, okumuşlar, mevki ve makam sahibi olmuşlar. Ama o çocuklar, kendilerini otomobiliyle her gün sabah ve akşam usanmadan okula taşıyan Mustafa Çağırıcı'yı hiç unutmamışlar. Zaman zaman yolda veya bazı toplantılarda karşılaştıkları Çağırıcı'nın yanına koşarak, kendilerini hatırlayıp hatırlamadıklarını soruyorlarmış. Birçoğunu hatırlayamayan Çağırıcı'ya kendilerini tanıtip onu her daim hayırla yâd ettiklerini söylüyorlarmış. Çağırıcı ise bu konunun açılmasından mahçup olarak şunları söylüyor:

"Beni hatırlıyor, tanıyorlar da ben onları hatırlamıyorum. O zaman işini görmüş, yardımcı olmuşuz, götürüp getirmiş, üzerimize düşen bir şey varsa yapmışız. Tabii biz bunları bir yere kaydetmiyoruz ama onlar hatırlıyorlar..."

ASKERÎ EĞİTİM GÜZERGAHI OLARAK BAĞCILAR

Bağcılar'ın geçmişinde iz bırakan, insanların çocukluk günlerinden hatırladığı olaylardan biri de Davutpaşa Kışlası'ndan eğitime giden askerlerin tanklarla buradan geçişleriydi. Tarihî Davutpaşa Kışlası'nın askerî bölge olduğu 1960'lı ve 70'li yıllarda, askerler açık arazide top atışı talimleri yapmak için Mahmutbey'in ilerisine, Atışalanı'na giderlerdi. Tıpkı I. Dünya Savaşı yıllarında olduğu gibi... O yıllarda Avrupa yakasındaki topçu talimleri Metris bölgesinde yapılırdı.

Davutpaşa Kışlası'ndan çıkan askerlerin atış talimlerine gidişleri, bölgede yaşayanlar, ama özellikle de çocuklar için unutulmaz anların yaşanmasına vesile olurdu. Öznur Akın, çocukluk yıllarında şahit olduğu tankların geçişini bugünmüş gibi hatırlıyor: “Bugünkü Ebukebir Camii'nin olduğu yer” diyor Akın, “boştu. Esenler-Üçyüzlü Yokuşu deniliyordu buraya. İstanbul Caddesi diye de geçirdi. İşte tanklar bu caddeden geçiyordu.”

Bağcılar

Davutpaşa Kışlası

İstanbul Caddesi'ndeki yürüyüş Esenler'e doğru devam ederdi. Öznur Akın, askerlerin Davutpaşa'dan geldiğini belirterek, "Askerlere selam verirdik. Çocukluk işte, çok sevinirdik. Onlar da bize selam verirdi ve bu hoşumuza giderdi. Rap rap diye ayak vurmaları bize çok hoş gelirdi. Ne güzel, sert sert vururlardı. Her zaman için, askerler geçse de bir şenlik olsa derdik..." diye konuşuyor. Akın, talimden gelen askerleri dönüş yolunda tâ Davutpaşa'daki çamlığa kadar çıplak gözle izlediklerini ifade ediyor.

Tatbikata giden tanklar

Nazım Çiftçi de Şirinevler'den başlayıp Mahmutbey'e doğru devam eden yolu anlatırken, bu asfalt yolun askerî bölgeye kadar gittiğine işaret ediyor. Çiftçi, askariyenin İSTOÇ'u geçtikten sonraki arazide yerleştiğini kaydederek, "Topçu Kışlası vardı orada. Şu anda da hâlâ aynı yerdedir" diyor. Çocukluğunda tatbikata giden tankları gördüğünü belirttikten Çiftçi, o günleri şöyle hikaye ediyor:

"Tanklar, toplar buradaki yoldan geçerdi. Bir de Mahmutbey'den Habipler'e doğru gidip orada atış yaparlardı. Hatta atış poligonu da vardı, kışlanın karşı tarafında. Biz de geriden seyreder, korkmazdık. Askeriyemizle her zaman gurur duymuşuzdur, hâlâ da gurur duyuyoruz askerimizle..."

Veli Kurtoğlu da Davutpaşa'dan gelip Mahmutbey'e doğru giden tanklara şahit olmuş. Bağcılar'a yerleşmeden önce 1960'ta Davutpaşa Kışlası'nın hemen altındaki Birlik Camii'nin bitişiğinde ikamet eden Kurtoğlu, gördüklerini şöyle ifade ediyor:

"Bu tanklar, Mahmutbey tarafına giderdi atışa. Tankların hepsi dizilip kışladan çıkar, Bağcılar üzerinden Mahmutbey'e atışa giderdi. Davutpaşa bü-

yük bir kışlaydı. Kışlada tanklar da vardı. Elbette tankı kullanacak personelin eğitim görmesi gerekiyordu. Ancak, kışla çevresinde eğitim görecekti yer yoktu. Bu yüzden de oradan çıkıp, Güngören, Bağcılar merkez ve Güneşli üzerinden Mahmutbey'e, buradan da Atışalanı tarafındaki boşluğa gelir ve orada eğitim görürlerdi. Top atışı da yaparak ace-mileri eğitirlerdi. Bir de bakardık akşam gürültü patırtıyla dönerlerdi."

Mahmutbey'in komşusu: 56. Tümen

Mahmutbey'in yerlilerinden Hasan Uzunalan, Mahmutbey'in askerî bölgeye çok yakın olduğuna dikkat çekerek, "Askeriye daha evvel Rami'deydi; Güngören'in altında, Davutpaşa... O birlikleri, şehrin içinden çıkarmak için buraya bir askerî garnizon kurdular: 56. Tümen" açıklamasında bulunuyor. Askerî bölgenin çitlerle çevrilerek bölge halkıyla ilişkisinin kesildiğini vurgulayan Uzunalan, "Burada eskiden askeriye yoktu ama askariyenin atış sahasıydı" diyor. Uzunalan, şunları söylüyor:

"Mesela şu gördüğünüz bölge olduğu gibi askeriye aitti. Buradan çıkıldı mı, ana caddeyi takip ederek Habipler yoluna doğru gidilir. Habipler'e gitmeden beride mezarlık vardır, Kadı Mezarlığı derler. Atış zamanı o mezarlıktan ileriye geçmek yasaklandı. Askeriye talime çıkacak, atış yapacak diye yol kesilirdi. Oradan öteye araba, insan, hayvan... Hiçbir şey gidemezdi. Tâ ki oradaki karakolu serbest bırakana kadar. Orası serbest edildi mi giderdik."

Uzunalan, 1950'li ve 60'lı yıllarda yabancı devlet adamlarının da tatbikat izlemek için bölgeye geldiğini ifade ediyor. "Krallar" diyor Uzunalan, "gelirdi, onlara gösteri atışları yapılırdı burada. Mesela İran Şahı ile Irak Kralı geldi. Onlar geldikleri zaman burada atış talimleri yapılırdı. Hedef konulur, o hedefler isabet alırdı."

Uzunalan, tankların Atışalanı yolunu kullandıklarını belirterek, "Tanklar, Rami yolundan gelirdi. Halka açık bir yoldu. Çünkü herkes kullanıyordu... Askeriye de bu yolu bir süreliğine kesiyordu. Bu yol, Edirnekapı'dan başlayan eski Trakya yoluuydu. Edirnekapı'dan başlar, Rami üzerinden Habipler'e geçip, Arnavutköy'ün içinden dönerek Çatalca istikametine, Edirne'ye doğru devam ederdi" diyor.

ÇARŞI PAZAR BAĞCILAR

Gürsün Er'in anlattığına göre, Bağcılar'da semt pazarları 1970'lerin sonunda kurulmaya başlanmış. 1976'da Çiftlik denilen bölgede küçük bir pazar varmış. Çevrede oturanlar bu pazarın yanı sıra Parseller'deki büyük pazara da giderlermiş. Ayrıca sokaklardan sebze ve meyve satan arabalar geçip satış yaparmış.

Resul Erdem, Bağcılar'daki ilk pazarın Çiftlik'te kurulan pazar olduğunu teyit ederek şöyle diyor: "Pazar günü Salı Pazarı vardı, o eskiydi. Bağcılar Meydan'daki pazar ise Çiftlik'ten sonra kuruldu. Benim geldiğim yılların (1976-77) iki-üç sene sonrasında pazar falan yoktu. Ve pazara gitmek için ciddi bir emek lazımdı. Bilhassa kışın çok sıkıntı yaşıyorduk."

Kirazlı'nın duayen ismi Mehmet Yılmaz, bölgeye ilk pazarın 1970'li yıllarda Güneşli'ye kurulduğunu ifade ediyor. Yılmaz, "Evet, ilk pazar Güneşli'ye kuruldu. Daha sonra da Bağcılar'a... Hatta bizim Kirazlı Köyü'nde de bir tane kuruldu ama tutmadı" bilgisini veriyor. Yılmaz, ilk pazarların daima küçük, pazarcılık tabiriyle "az tahtalı" olduğunu hatırlatarak, "Malum, ilk kurulan pazarların hepsi küçük olup, nüfus arttıkça, zamanla büyür. Buradaki de yeni gelenler le birlikte büyüdü" diyor.

Bağcılar'ın ilk kadın muhtarı Nevriye Oral, Güneşli'de pazar bulunduğunu söylüyor. Güneşli'deki pazar gerçekten Pazar günü kurulurken, Hürriyet Mahallesi'ndeki Çarşamba günü açılmış. Ancak başta giyim ihtiyaçları olmak üzere daha kapsamlı gereksinimler Bakırköy'den karşılanırmış. Oral'ın çocukluk dönemine denk gelen 1960'lı yıllarda ise Bağcılar'da pazar olmayıp tüm ihtiyaçlar için Bakırköy'e gitmek gerekirmiş. Zaten çok az sayıda olan minibüslerle sabahleyin pazara gidilir, öğleden sonra da dönülmüş.

Bağcılar Merkez'de, caminin hemen arkasında Salı Pazarı kurulurdu. O pazarı çok iyi hatırlayan Gülizar Özdemir, Tabya'dan pazara yürüyerek gittiklerini söylüyor. Özdemir şöyle anlatıyor o günleri: "Eskiden sepet vardı. Pazarımızı bunlarla görüp, yorulurduk. Yolda durur, o çamurlu yolların kenarında dinlenirdik. Zaten kışın pek gidemedik pazara.

Çünkü yollar çamur olup, çoğu zaman gitmez, ihtiyacımızı bakkallardan temin ederdik."

Giysi ihtiyaçlarını ise Topkapı'dan karşıladıklarını anlatan Gülizar Özdemir, "Topkapı'da, Kapalıçarşı gibi üstü çadırılı, örtülü giyim yerleri vardı. Gider oradan elbise alırdık" diye konuşuyor.

Abdullah Topçu'ya göre, Bağcılar zengin bir tarım alanı olup burada sebze ve meyve yetiştiriliyordu. Dolayısıyla Bağcılar'ın farklı muhitlerinde yetiştirilen üzüm, incir gibi ürünler küfe ve sepetlere konularak, yerleşim yerlerinde satılırdı. Ayrıca Cu-

martesi günleri Bakırköy’de kurulan pazara da gidiyordu. Abdullah Topçu, Bahçelievler’de de pazar kurulduğunu belirterek, “Ünverdi tarafında, sinema vardı eskiden orada, o caddede Pazartesi Pazarı kurulurdu” diyor. Topçu, bu pazarın 1970’lerde kurulduğunu vurguluyor.

Nazım Çiftçi de Ünverdi Sineması’nın yanında kurulan pazarı hatırlıyor ve “1960’ların sonu ile 70’lerin hemen başında ihtiyaçlarımızı oradaki pazardan görüyorduk” diyor. Çiftçi, askerden (1973’ten) sonra Parseller Soğanlı’da kurulan pazara da gittiklerini ifade ediyor. Daha sonra, oturdukları Barbaros Mahallesi ile Güneşli’ye de pazar kurulmuş. Çiftçi, şöyle devam ediyor: “Buralara pazarlar 1975’ten sonra kurulmaya başladı. Daha önce yoktu. Çünkü hitap edeceği evler yoktu.”

BAĞCILAR VE SİNEMA

Bağcılar, Kazaklar sayesinde Türk sinemasıyla da buluşur. 1960'ların sonu ile 70'li yılların başları Yeşilçam'da Karaoğlan, Cengiz Han, Tarkan gibi tarihî filmlerin revaç bulduğu bir dönemdir. Doğu Türkistan'dan, Altaylar'ın yamaçlarından Bağcılar'ın Güneşli semtine gelip yerleşen Kazak Türkleri, Türk sinemasının çekik gözlü Moğol ve Çinli figüranlar bulma sorununa çözüm olur.

Önde gelen Kazak ailelerinden birine mensup olan Mustafa Öztürk, 1966 yapımı "Karaoğlan: Camoka'nın İntikamı" adlı filmde Kartal Tibet'le birlikte oynamıştı. Diğer Kazaklarsa Moğol ya da Çinlileri canlandırmışlardı. Yönetmenlik, senaristlik ve yapımcılığını Suat Yalaz'ın yaptığı filmde Kazakların rol aldığı bazı sahneler Şişli Ağa Camii civarındaki boş arazilerde çekilmişti. O tarihte 45 Kazak, her gün minibüslerle Bağcılar Güneşli'den çekim alanına götürülüyordu. Toplam 20 gün süren çekimler için Kazaklar, kişi başına 10'ar lira yevmiye aldılar. Şehirde yapılan çekimlerin yanı sıra kırdan da çekimler yapılmıştı.

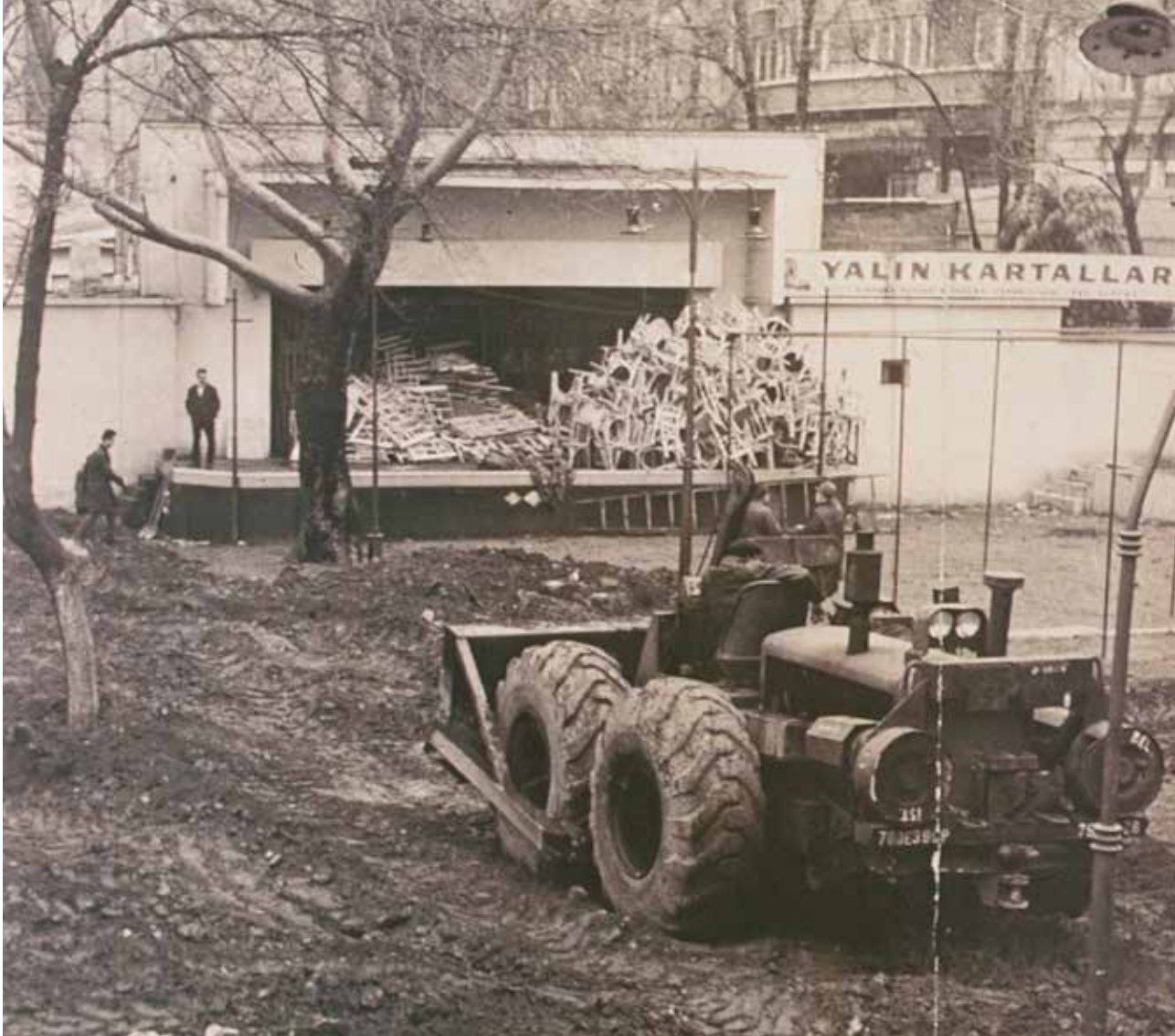
Kazaklar, Karaoğlan serisinden başka, 1972 yapımı "Cengiz Han'ın Hazinelele" adlı filmde de rol almışlardı. Sonuç itibariyle Bağcılar'da yaşayan Kazaklar, tarihî Türk filmlerinin vazgeçilmez figüranları olarak öne çıkmışlardı. Çekimler için bazen Eskişehir ve Adapazarı taraflarına gittikleri de oluyordu.

Kazakların Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye yaptıkları uzun ve yorucu göç, birçok belgesele konu olmuştu. 1952 yılında Türkiye'ye yerleşen Kazak ailelerinin bu dramatik öyküsü, özellikle göçün yıldönümü vesilesiyle TRT tarafından belgeselleştirilmişti. Kazaklarla ya da Türk tarihiyle ilgili film yapmak isteyen herkesin yolu mutlaka Bağcılar'dan geçmiş; Türk Sineması, burada yaşayan Kazaklardan yardım almıştı.

Bağcılar'a 1976 yılında yerleşen Bitlisli Fethi Kutas da, şehrin hemen yanı başında olmasına rağmen henüz yapılaşmanın başlamadığı ve halen tarlaların ekilip hayvanların otladığı, kısacası köy hayatının her bakımdan devam ettiği Bağcılar'da sinema filmlerinin çekildiğini hatırlıyor. Kutas, bu çekimlerden birkaçına şahitlik etmiş.

Güneşli'deki Kazaklar, 1966 yapımı "Karaoğlan: Camoka'nın İntikamı" filminde rol almışlardı.

Geçmişte İstanbul’la bütünleşen yazlık sinemalardan biri daha seyircilerine böyle veda ediyordu.

İlk sinema Güneşli’de açıldı

Bağcılar’a ilk sinema, diğer birçok ilkler gibi yine Kayraklı Ailesi tarafından getirilir. Hayriye Kayraklı’nın telefon ticaretiyle uğraşan erkek kardeşinin Beyoğlu’nda Dar Film adında bir film şirketi vardır. Prodüksiyonun yanı sıra dağıtım da yapan bu şirket, özellikle 1950’li ve 60’lı yıllarda sektörde aktif olarak bulunmuştu. Fırsat buldukça ablasının çiftliğine gezmeye gelen erkek kardeş, aynı zamanda Güneşli’deki çiftlikle Ayamama Deresi’nde 16 mm.’lik kamera ile film çekimleri de yapar. Bunlar arasında Kayraklı Çiftliği’nin üzüm bağları, çiftlik, çiftlik evi, tavuk çiftliğinin ilk hali ve Ayamama Deresi’nin tertemiz sularında yüzmeyi öğrenen yeğenlerinin görüntüleri de bulunmaktadır. Bu çekimlerde ayrıca, dere üzerindeki tarihî kemerli taş köprü de kısmen görülmektedir.

O günlerde henüz küçük bir çocuk olan Hayriye Kayraklı’nın kızı Perihan Ertekin, Güneşli’de iki sınıflı, yığma tuğladan yapılmış bir okul binasının Kayraklı Çiftliği’ne yakın kısmında bir de deposunun bulunduğu, bu deponun temizlenerek küçük bir sinema salonu haline getirildiğini anlatıyor. Bugünün cep sinemaları kadar ancak olan bu salonun koltukları oldukça mütevazıdır; ancak o basit tahta sandalyeler, Güneşli’den yeni dünyalara açılan bir pencereye bakacaktır.

“Annem” diye anlatıyor Perihan Ertekin, “o depoyu kiralayarak okula gelir olsun diye sinema salonu yaptı. Çünkü dayımın film şirketi vardı. Film şirkettinden 35 mm.’lik bir sinema makinesi getirildi. O dönemde öyle bir şey yoktu. Bu şekilde çevredeki insanları, öğrencileri ve tüm Güneşli halkını sinemayla ilk defa annem tanıştırdı.”

Bağcılar halkı Perihan Ertekin'in dayısının film şirketi sayesinde Yeşilçam filmlerini yakından takip etme imkanı bulur. Her hafta yeni bir filmle çıkagelen dayı, bunları cüz'i bir ücret karşılığında Güneşli halkına, özellikle de çocuklara seyrettirir. Hatta okul görevlilerinden birine makinistliği öğreterek sinemayı dört başı mamur bir hale getirir. Kış ayları için tedbirler alınıp salon, ortaya konulan küçük bir soba ile ısıtılır. Gürül gürül yanan sobanın ısıttığı 50-60 kişilik salonda, çekirdek çitlenerek zevkle film izlenir. Ama en çok da Yeşilçam'ın kraliçesi Türkan Şoray'ın filmleri, gözyaşları içinde seyredilirdi.

1967 yılında Bağcılar'a taşınan ve ilkokulu Güngören'de okuyan Nazım Çiftçi, Güneşli'deki bu sinemayı hatırlıyor. Çiftçi şöyle anlatıyor bu küçük sinemayı:

"Güneşli'deki o okulun altında bir sinema vardı. Güneşli'nin en eski sinemasıdır. Etrafta henüz on ev ya var ya yoktu ama o sinema oradaydı. Çok eskidir. Eniştem orada oturduğu için Güneşli'ye gider, gittiğimde de arkadaşlarla sinemaya kaçardık. Sinemanın altında bir de çeşme vardı. Yine orada, yerin altında oda, mağara gibi yerler vardı. Hala da duruyor..."

Nazım Çiftçi de sinemanın ancak 50-100 kişilik olup fazla geleni alamadığını üzümlere anlatıyor. Halkın film izlemek için sinemaya geldiğini belirten Çiftçi, "1967, 68, 69 yıllarına kadar devam etti o sinema orada. 1969'dan sonra sinemanın yanına okul yapıldı. Okuldan sonra sinemayı da kaldırıp bir okul da oraya yaptılar."

Bağcılarlı sinemaya nereye gider?

Nazım Çiftçi, Bağcılar'a yakın olması sebebiyle gidilen sinemalardan birinin de Bahçelievler'in Soğanlı Mahallesi'nde olduğunu anlatıyor. Bu sinema yazlık olup sahibi Trabzonluydu. Camlı Kahve'nin hemen alt yanında da bir kışlık sinema vardı. Çok büyük olan bu sinema, 70'li yılların açık hava sineması geleneğine uygun şekilde, aileye hitap ederek Türk filmleri gösteriyordu. Benzer şekilde Parseller'de, Cezine'nin hemen altında da bir yazlık sinema bulunuyordu. Ailece gidilen bu sinemalarda, kişi başına ücret yerine aile ücreti alınıyordu. Bağcılar'ın çocukları ise anne ve babalarını ikna edemedikleri akşamlarda evden kaçıp sinema salonuna gizlice girerek ne olursa olsun filmleri izlemekten geri kalmıyorlardı.

Aile sinemaları: Yazlık sinemalar

Bağcılar'da, Anadolu'dan gelenlerin tek eğlencesi 70'li yıllarda çok yaygın olan ve neredeyse her semtte rastlanan açık hava sinemalarıdır. Bağcılar'ın Güngören sınırına yakın oturanlar, Güngören'in Cumhuriyet Mahallesi sınırlarında kalan yazlık sinemalara giderlerdi. 1933 doğumlu Abdullah Topçu'nun söyledikleri, yazlık sinemanın ruhuna uygun olarak, filmin çoluk çocuk hep birlikte izlendiğini gösteriyor. Perdeye yansıyan filmler her zaman için Yeşilçam'ın aile filmleri olurdu.

Mahmutbeyli Hasan Uzunalan'ın ifadesine göre 1960'lı yıllarda Mahmutbey Köyü'nde hem yazlık hem de kışlık sinema varmış. Her ikisinin de sahibi aynı kişiymiş. Kışlık sinemanın günümüzde derneğin bulunduğu binanın altında yer aldığını kaydeden Uzunalan, bu binanın daha sonra yıkıldığını bildiriyor.

"Köy kahvesinin bitişiğinde köy binası vardı" diyen Uzunalan, şöyle devam ediyor: "İşte sinema da bu binadaydı. Ben sinemaya ilk orada gittim ve ilk filmimi orada izledim. Bir Türk filmiydi. Bu sinemanın sahibi, açık hava sinemasının da sahibi olup sinemayı şöyle yapmıştı: Evinin bahçesinin etrafına du-

var çekmiş, yani bahçeyi sinemaya çevirmişti. Kışın bahsi geçen binaya, yazın da evin bahçesine taşı-
nıyordu. Ben sinemaya genellikle hanımla birlikte
giderdim.”

Uzunalan, Mahmutbey'in nezih bir köy ortamına
sahip olması sebebiyle film çekimlerine de ev sa-
hipliği yaptığını aktarıyor. Ona göre, özellikle “Kö-
yiçi” diye tabir edilen bölgede bulunan evler, film
çekimlerinde kullanılmış.

Dağ Yolu'nda bir sinema

Çocukluk ve gençlik yılları Bağcılar'da geçen Celil
Ceyhan, İstanbul Caddesi üzerinde Barış Sineması
diye bir sinemanın bulunduğunu anlatıyor. Ceyhan'ın
verdiği bilgiye göre, bir sinema da Dağ Yolu üzerin-
de vardı. Ancak bu sinema yazlık sinema katego-
risinde olup genellikle de yerli filmleri oynatıyordu.

Tavukçu Deresi'nin öte yakasında oturan Enver Tir-
ki ise dökümcülerin bulunduğu alanda Tokatlı bir kişi
tarafından işletilen yazlık bir sinema olduğunu belir-
terek, “Canımız sıkıldığında sinemaya giderdik. 150-
200 kişilik olup etrafı çevriliydi, dışarıdan içerisi gö-
rünmüyordu” diye anlatıyor. Yaz akşamları sinemanın
hem aileler hem de gençler için tek eğlence olduğunu

Bağcılar'a yakın meşhur açık hava sinemalarından Ünverdi Sineması

kaydeden Tırki, gençlerin en çok Cüneyt Arkın'ın “Kara
Murat” ve “Malkoçoğlu” filmlerinden hoşlandığını al-
tını çiziyor. Tırki, Zeytinburnu'nda ilk sinemaya gitti-
ğinde, perdeye yansıyan arabaların üzerine geleceği-
ni sanarak koltukların arkasına saklanmış.

O dönem sinemanın dışında gençlerin ikinci eğ-
lencesi futbol imiş. Tırki ve arkadaşları, şimdi Aşık
Veysel İlköğretim Okulu ile İTO Engelliler Okulu'nun
bulunduğu alanda top oynarlarmış o zamanlar. Ma-
halle takımının adı “Özgür Spor”, renkleri ise kırmı-
zı-beyaz imiş.

Açık hava sinemaları ailemizin sinemalarıydı. Çoluk çocuk, genç yaşlı, abla teyze hep birlikte gidilir, doyasıya ağlanırdı

BAĞCILAR VE SİYASET ADAMLARI

Erdoğan, Barbaros'ta konuşmacı...

Bağcılar'a gelen siyasilerden biri de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dır. 1980'li yılların sonunda Bağcılar'a gelen Erdoğan, Nazım Çiftçi'nin gayretleriyle Barbaros Mahallesi'nde bir toplantı yapmış. Refah Partisi Barbaros Mahallesi Teşkilatı'nın aktif bir üyesi olan Nazım Çiftçi, dönemin il başkanı Recep Tayyip Erdoğan'a, konuşmacı olarak mahalleye gelmesi için ricada bulunur. Bu daveti kırmayan Erdoğan, Bağcılar'ın Barbaros Mahallesi'ni ziyaret ederek Şahin Durak'ta bir konuşma yapar. O yıllar için kalabalık sayılabilecek bir topluluğa hitap eden Erdoğan, bu konuşmadan itibaren Barbaros Mahallesi sakinleri ile Nazım Çiftçi'nin yüreğinde taht kurar.

Mahmutbey'de çok partili hayat

Osmanlı dönemi ile Cumhuriyet'in ilk devrinde Bağcılar'ı oluşturan Bağcılar Merkez, Kirazlı ve Mahmutbey köylerinden en meşhuru ve hane sayısı en fazla olan Mahmutbey Köyü'dür. Bu yüzden olsa gerek, o yıllarda Mahmutbey idari olarak nahiye yapılarak birçok köy de ona bağlanmıştır.

1924 mübadelesiyle, bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun vilayeti olan Selanik'ten gelerek Mahmutbey'e yerleşen Türkler, çok partili hayata geçişte tercihlerini demokrasi ve özgürlüklerden yana kullanırlar. Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Partisi olmak üzere iki partinin katıldığı seçimlerde, Mahmutbeyliler Demokrat Parti'ye oy

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Bağcılar'a ilk kez İl Başkanı olduğu yıllarda gitmişti. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

verirler. Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti arasındaki fark çok değildir; Demokrat Parti seçimi dört-beş oy luk bir farkla kazanır.

O günleri çok iyi hatırlayan Hasan Uzunalan, şunları söylüyor:

“Demokrat Parti iktidara gelince işe alımlar arttı. Havaalanına ve itfaiyeye parti kanalıyla giriliyordu. Demokrat Parti, Mahmutbeylilere yaradı. İtfaiye o zaman üç gün çalışıyordu. İki gün de istirahat ediyordun. Bu iki gün zarfında da köydeki işlerini görüyordun. Onun için itfaiye daha revaçtaydı.”

Uzunalan’ın anlattıklarına göre, 14 Mayıs 1950 seçimleri, Mahmutbey’de saat 15.30 gibi sona ermişti. “Hatta” diyordu Uzunalan, “millet tarladan gelip, oyunu kullanıyor, tekrar tarlasına gidiyordu. Herkes işinde gücündeydi. Fakir fukaraydı millet. 50’den sonra Marshall yardımları filan geldi de bir bolluk oldu.”

Demirel: ‘O resmi yerden al, basma’

Bağcılar’da ilk belediye 1975’in sonunda kurulur. Belde belediyesi olan Bağcılar’ın o dönemdeki adı Yeşilbağ’dır. Belediye seçimleri için düzenlenen mitinge Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel de katılır ve AP Belediye Başkan Adayı Mustafa Kılıç’ı destekler. Demirel’i karşılamaya gidenler arasında Resul Erdem de vardır. Erdem, Demirel’in gelişini şöyle anlatıyor:

“Belediye seçimleri olduğunda, Demirel geldi Bağcılar’a. Biz de Çiftlik Yolu’na, Demirel’i karşılamaya gittik. Bir gün öncesinde ya da aynı gün daha erken bir vakitte, Bağcılar’da CHP’nin de mitingi olmuş, CHP milletvekilinin resimleri yere düşmüştü. Aslıkları o küçük resimler var ya, işte onlar. Demirel yerdeki resimleri görünce dedi ki: ‘Evladım, o resmi yerden al, üstüne basma.’ Bu olayı hep hatırlarım.”

O zamanın mitingleri çok kalabalık olmaz. En kalabalık mitingte bile ancak 300-400 kişi toplanır. Demirel de yaklaşık 400 kişiye hitap eder ve belediye başkan adayı Mustafa Kılıç’ı desteklemelerini ister halktan. Mustafa Kılıç zaten Bağcılar’da sevilen bir isimdir ve göçmen kökenlidir. Seçimi kazanır ve 18 ay başkanlık yapar. Daha sonraki seçimlerde de aday olmasına rağmen Zihni Küçük’e karşı kaybeder.

Erbakan’ın katıldığı törende kurban kesilmişti. (Bağcılar Belediyesi Arşivi)

Erbakan Bağcılar’da...

Bağcılar’ın ilçe olmasından sonra, 1992 yılında yapılan ve ilçe açısından bir dönüm noktası olan seçimler için düzenlenen mitinge, Refah Partisi lideri Necmettin Erbakan da katılır. Bağcılar Meydanı’da halka hitap eden Necmettin Erbakan, burada büyük ve görkemli bir törenle karşılanır, unutulmaz bir seçim toplantısı yapar. “Erbakan da geldi” diyen Resul Erdem, “Hem de çok şaşıaayla geldi, belediyenin kazanılacağını o zaman belli etti. Meydanda miting oldu, çok kalabalıktı. Aşağı yukarı 1.500-2.000 kişi vardı, ciddi bir kalabalık oldu. Bağcılar Belediyesi’ni Refah Partisi’nin kazanacağı orada belli oldu. Konuşmasında Milli Görüş’ten bahsetti, çalışmadan bahsetti, Feyzullah Kiyıklık’tan bahsetti...”

Erdem, bir başka noktaya daha dikkat çekerek, “Erbakan o konuşmasında bazı vaatlerde bulundu. Böyle yapacağız, şöyle yapacağız dedi. Ve o gün ne vaat ettiyse hepsini de yaptı.”

Bağcılar Belediye Başkanı Lokman Çağırıcı:

“BAĞCILAR DEĞERİNE DAHA DA DEĞER KATACAK”

Efendim, Bağcılar ile nasıl tanıştınız?

Bağcılar'a 1978 yılında, memlekette ilkokulu bitirdikten sonra, eğitim amaçlı geldim. Ağabeyim burada, Mahmutbey Mahallesi'nde ikamet ediyordu. Bağcılar Meydan'daki caminin bahçesinde bulunan Bakırköy İmam-Hatip Lisesi'nin ortaokul kısmına kaydımı yaptırdım. Bağcılar maceramız da böylelikle başlamış oldu.

Bağcılar tarım bölgesiydi

1978'de geldiğinizde nasıl bir Bağcılar gördünüz?

O yıla kadar İstanbul'a gelmiş değildim, hiç büyük şehir görmemiştim. Şehir hayatı hakkında Bulancak'ı, Giresun'u gördüğüm kadarıyla bilgim vardı. İstanbul'a geldiğimizde buralar genellikle tarım bölgesiydi. Burada tarım ve hayvancılıkla geçinen insanlar yaşıyordu. Dolayısıyla, memleketteki hayat Bağcılar'da da aynı şekilde devam ediyordu.

O yıllar üzüm bağlarının olduğu bir Bağcılar vardı.

Her türlü meyve yetişiyordu. Bildiğiniz gibi 1924'te mübadele ile Selanik'ten ilk gelenler buraya yerleştirilmişti. İlk gelenlerden olan Mahmutbeyli hemşehrilerimiz Bağcılar'ın yerlileri sayılırdı. Ben de onların oturduğu mahallede oturmaya başladım. O dönemlerde buranın en meşhur mahsulü bamya ve bakla idi. Bizim çocukluğumuzda, buradan atlarla, merkeplerle Laleli'ye, Aksaray'a ve özellikle Şehremini bölgesine kadar bamya götürülüp satılırdı. Diğer tarım ürünleri de götürülürdü. Şunu da belirtirim ki, 1992'de Bağcılar, 278 tane ahır ve mandırası olan bir yerdi. Bunları niye anlatıyorum? Bu fotoğraf bizim köydeki yaşantımıza uygundu. Bu yüzden o dönemlerde buradaki hayata uyum sağlamakta pek zorluk çekmedik. Fakat yaşam şartları zordu; elektriğin, suyun, yolun olmadığı bir bölgeydi burası. Mahmutbey'den Bağcılar Meydan'a ne otobüs ne de minibüs vardı. Minibüs yarı yola kadar geliyordu, sonrasını yürüyorduk. Çoğu zaman da yürüyerek gidip geliyorduk.

Yürüyüşlerinizde hangi güzergahı izlerdiniz?

Mahmutbey'den Ateştuğla'ya gelirdik. Şimdiki müftülüğümüzün olduğu yerlerde çamlıklar vardı. Aşağıda Mehmet Akif Bulvarı, Tavukçu Deresi, öncesinde Mevlana Caddesi vardı. Oralardan atlayarak geçerdik. Bağcılar Meydan'a kadar da yürürdük. Bazen Ateştuğla'dan Şaşkın'a kadar gidiyorduk, orada minibüse biniyorduk. Minibüs bazen denk gelmiyordu, çünkü sayısı azdı. Bölgede fazla oturan yoktu. Bağcılar'ın o zamanki nüfusu zaten 100 bin civarındaydı. Bir Bağcılar Merkez vardı. Kirazlı Köyü, Güneşli, hele hele Evren Mahallesi, Mahmutbey'in alt kısımları, Bağlar Mahallesi... buralarda hiç yerleşim yoktu. Belli alanlarda tamamen fabrikalar vardı, onun dışında hep hayvanların otladığı alanlar mevcuttu. Kısacası Anadolu görünümünde bir şehirdi Bağcılar.

Tankerden de, kuyudan da su taşıdım

Hiç tankerden su taşıdınız mı?

Elbette... Bırakın tankerden su taşımayı, kuyulardan el arabasıyla bile taşıdık. Ağabeyim inşaat yapardı, inşaatla bir-bir buçuk kilometre uzaklıktan el ara-

basıyla su taşırdık. Suyu kuyulardan çekerdik. Kuyu başında sıra bekliyorduk, sabah saat 4'e, 5'e kadar. Öyle dönemler yaşadık. Tankerden su taşımak çok daha kolaydı, anlattığım zamana göre çok daha moderndi. Hatta benzin kuyruklarında, Sanayağ kuyruklarında beklediğimizi çok iyi hatırlıyorum. Elektrik olmadığı için idare lambası kullanıyorduk, onun için de gazyağı kuyruğuna girerdik. Kuyruğa da günler öncesinden girilirdi. Sırada teneke ya da bidonlar itilir, karışıklıklar yaşanırdı. Bu ülkenin insanı o günleri yaşadı.

Derelerde balık tutup yüzdüm

Sizin çocukluğunuzda dereler temiz miydi?

Çok temizdi... Hem Ayamama Deresi, hem de Tavukçu Deresi çok ama çok temizdi. Hatta balık tuttuğumuz yerlerdi buralar. Balık tutulduğunu ben çok iyi hatırlıyorum; çünkü biz o derelerde hem yüzüyor, hem de balık tutuyorduk. Biz arkadaşlarla yüzmek için daha yukarıya, askerî alanın oraya gider, oralarda yüzerdik. Ama derenin Çiftlik'e, özellikle Kemalpaşa'ya rastlayan bölümünde balık tuttuğumuza çok iyi hatırlıyorum.

Ayrıca derenin geçilemeyecek derecede kabardığı vakitler de oluyordu. O zamanlar Mahmutbey'den Bağcılar'a gitmek için iki geçiş noktasından birini kullanacaktınız: Ya Papaz Köprüsü diye anılan Yunus Emre Köprüsü'nden ya da Çiftlik'teki köprüden karşıya geçecektiniz. Köprü dar olduğu için, arabalar karşıya sırayla geçebilirdi. Köprünün üzeri su ve çamur doluyordu. Bizim de, köprünün kenarından geçeceğiz derken dereye düştüğümüz oluyordu. Böyle dönemlerdi... İnsana sanki 100 yıl öncesi gibi geliyor ama bunlar 30 sene önce yaşandı.

Mahmutbey Spor'da oynadım

Gençliğinizde neler yaptınız, top oynadınız mı?

Evet, en fazla yaptığımız şey top oynamaktı. Çünkü boş arazi çoktu. Ayrıca gençlik yıllarımda Bağcılar'da amatör olarak futbol oynadım. Futbolda hep orta sahada ve ileride oynardım. Şimdiki gibi öyle gerçek amatör lig anlayışıyla değil, daha mütevazı şekilde, mahalle takımları olarak oynuyorduk. Kendi aramızda turnuvalar düzenliyorduk.

Forma renginiz neydi?

Mavi ve beyaz renklerde bir formamız vardı. Takımımızın ismi de 'Mahmutbey Spor'du. Ben de burada oynadım, daha sonra Karşıyaka diye bir mahalle takımı daha kuruldu. O dönemlerde mahalleler ara-

sındaki turnuvalar meşhurdur. Zaten futbol dışında fazla bir aktivite alternatifiniz yoktu. Bunların yanı sıra dernek ve vakıf çalışmalarıyla ilgileniyorduk.

Cemiyetçilik faaliyetleriyle tanışmanıza ne vesile oldu?

Okulda öğrenci dernek ve vakıfları vardı. Bizim imam-hatipte de Hakyol Vakfı vardı. Benim cemiyetçilik çalışmalarım Hakyol Vakfı ile başladı. Daha sonra aynı çizgi doğrultusundaki diğer vakıf ve derneklerle devam etti. Bu sırada ağabeyim siyasetin içindeydi. Onunla toplantılara gitmeye başladım. Bunlar arasında Fetih şölenlerini hiç unutmam. Çünkü bu şölenler İstanbul dışında olurdu, biz de oralara giderdik. Böylece bilfiil siyasetin içerisine girmeye başladık.

Bağcılar keşke 1980'lerde belediye olsaydı

O vakitler en beğendiniz yer neresiydi?

Bizim oturduğumuz yer Mahmutbey Köyü'nün hemen altındaydı. Dolayısıyla zaten Mahmutbey o görüntüyü veriyordu bana. O zamanlar Mahmutbey'de bol incir yetişiyordu. Zaman zaman incir yemeye giderdik. Karşı tarafta, Halkalı-İkitelli tarafında hiç ev yoktu, oralar tamamen tarlaydı. Biz oraya top oynamaya giderdik. Buralarda da boş alanlar çoktu.

Bazen diyorum ki, keşke Bağcılar 1992’de değil de 1980’lerde ilçe olsaydı. Eğer öyle olsaydı, planlama süreci erkenden başlamış olacaktı. Gerçi eskiden Yeşilbağ Belediyesi vardı ama o da 1980 ihtilali ile kapatıldı ve bölge Bakırköy’e bağlandı.

O zamanlar buralarda bir belediye başkanı veya asfalt yol görmek çok nadirdi. Bölgeden bir belediye encümen azası varsa ya da sakinlerden biri belediye başkanını tanıyorsa, sadece onların sokağına çakıl veya asfalt dökülürdü. Yani lokal hizmetlerin yapıldığı bir süreçti. O dönemde Bakırköy Belediye Başkanı geldi diye muhtarlar kurban kesiyorlardı. Şehrin tam merkezinde kırsal hayatı yaşayan, geri bırakılmış ve hizmet alamamış bir bölgeydi Bağcılar. Hem geri bırakıyor ve hizmet etmiyor, hem de varoş diyorlardı. Ama biz bu ülkenin temel taşlarının da buradan çıktığına şahit olduk. Burada uygulanan belediyecilik çalışmalarıyla beraber İstanbul Büyükşehir Belediyesi kazanıldı. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ın İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ni kazanmasından sonra da Türkiye’deki iktidar kazanıldı, Cumhurbaşkanlığı kazanıldı. Neticede Türkiye kazandı, bu millet kazandı, ümmet kazandı, mazlum kazandı.

İnsanlar iki ayakkabıyla dolaşırdı

O döneme tanıklık edenlerden bazıları, “Eskiden Bağcılar’da oturduğumuzu söylemeye utanırdık, şimdi gururla söylüyoruz” diyorlar.

Evet, o zaman öyleydi. Bağcılar’dan Beyazıt’a, Bakırköy’e veya başka bir yere giden bir kişi, iki tane ayakkabı taşıyordu: Bir çizme, bir de normal ayakkabı. Belli bir noktaya kadar çizmeyle gidiyordu, orada çizmesini poşete koyuyor, ondan sonra ayakkabısını giyiyordu. Çok farklı bir yaşantıydı. Ama şu var: Bağcılar bugüne gelmişse, Bağcılar ciddi anlamda bir mesafe kat etmişse, burada yaşayan insanların güzelliğindendir. Burada yaşayan insanlar belki hizmet alamadı, belki burada yaşayan insanlara varoş dediler; ama burada yaşayan insanlar gerçekten çok kaliteli insanlardı, vefakar insanlardı, kadir kıymet bilen insanlardı. Eğer öyle olmamış olsaydı, ilk seçimlerde alınan yüzde 23-24 oy oranı Feyzullah Bey görevi devrederken yüzde 42.5’e, bugün de yüzde 58’lere çıkmazdı. Bu rakamlar, buradaki insanların vefasını gösteriyor. Hizmet alamadı ama Bağcılar’ı aldı. Bağcılar halkının vefası gerçekten takdire şayandır, yapılan hizmetleri ve iyilikleri hiçbir zaman unutmayan bir halkımız var.

En büyük vaat: 'Haftada bir suyu akıtacağım'

Sayın Başkanım, o mahrumiyet yıllarını yaşayan bir insan olarak, gelecekte bunların giderilmesi için düşünceleriniz, çalışmalarınız oluyor muydu?

Elbette çeşitli çalışmaların içinde olduk. O dönemlerde bölgede muhtarlık önemliydi, bugün beş tane mahallenin bulunduğu bölgede sadece Mahmutbey Köyü Muhtarlığı vardı. Biz o zamanlarda muhtarlık seçimleriyle başladık işe. Her yerde su hattı yoktu, olan yere de ayda bir su gelirdi. O vakitler belediye başkanı adaylarının, muhtar adaylarının en büyük vaadi, 'Haftada bir defa su akıtacağım' şeklindeydi. Belediye hizmeti zaten yoktu. Vatandaşın kendi çabalarıyla hayat sürdürdüğü, yolunu kendi yaptığı, mıcırını bile kendi döktüğü günlerdi. Herkes kafasına göre yerleşim yapardı. Bugünkü çarpık yapılaşmanın en büyük sebeplerinden bir tanesi de budur: O zamanlar insanlar plansız bir şekilde, Anadolu'dan geldiği haliyle, orada yaşadığı çevre ve kültürü burada yaşama arzusuyla yapılar yaparlardı. 1992'de Bağcılar belediye olduğunda, İstanbul'a veya bir belediyeye yakışır bir şehir hayatı veya şehircilik burada asla söz konusu değildi. Vidanjörler, foseptikler, su tankerleri... Bağcılar'daki en meşhur şey, su bidonuydu. En çok o satılıyordu, en revaçta o vardı.

Maalesef şehre 10-15 kilometre mesafede olan bu bölgede, hizmetlerin merkezî bir anlayışla yapılması, belediye hizmetlerinde vatandaşa öncülük edilememesi gibi nedenlerle böyle bir şehirleşme süreci yaşandı. Bugün bu hizmetlerin birçoğunu yaparken, sanki eskiyi tamir eder gibi hizmet yapmak zorunda kalıyoruz. Bizim için hem daha maliyetli hem de daha zor. Neden? Çünkü sıfırdan yapmadığınız için arzu ettiğiniz hizmet kalitesini ortaya koyamıyorsunuz.

40 bin parsel, 300 metre karenin altında

80'li yılların ihmalkârlığı bugünkü hizmetleri etkiliyor...

Aynen öyle, biz hâlâ altyapı yenilemeleriyle uğraşıyoruz. İSKİ, Yıldıztepe Mahallesi'nde altyapı çalışmaları yapıyor. Bir bakıyorsunuz ki orada 6-7 metre derinlikte kalmış eski kanallar. Neden? Çünkü hep tarladan tarlaya bağlantılı yapılmış, o kanallar

yenilenirken de by-passlarla bu çalışmalar sürdürülmüş. Şimdi oraları tamamen söküp altyapıyı yeniden planlıyoruz.

Bağcılar'ın yapılaşma sürecindeki en büyük dezavantajı, parselasyonudur. Eskiden bu parselleri hep emlakçılar ve muhtarlar yapıyordu. Herkes de kafasına göre, ticaretine göre yapıyordu. Bu yüzden hep küçük parseller olmuş. Günümüzdeki sonuç şu: Maalesef bugün Bağcılar'daki 48 bin parselin 40 bini, 300 metre karenin altındadır. Bu da otoparklı bina yapma ve yeşil alan oluşturma imkanını ortadan kaldırıyor. Dahası, küçük parsellerden doğan çok sayıda sokak ve cadde var. Birçok sokağa baktığınızda, binaların hem önünde hem de arkasında yol olduğunu görüyorsunuz.

Kuşkusuz, Bağcılar zor bir süreçten geçti. İnsanlar ağır sanayi fabrikalarıyla aynı yerde yaşıyordu. İnsanlar o fabrikalarda çalıştılar ve evlerini çevresine yaptılar. 1992'den sonra o fabrikaların tahliyesi için ciddiyle uğraşıldı. O mandıraların kapatılmasında ciddi sıkıntılar yaşandı. Çünkü buranın sakinleri bunlarla geçiniyordu. Ama sonuçta başarılıydı. Zehir saçan fabrikaların tahliyesi ve mandıraların kapatılmasıyla birlikte Bağcılar'da şehir hayatına geçildi.

Fabrikaları tahliye ettik, Bağcılar'ın değerine değer kattık

Bağcılar'dan fabrikaları farklı bir yöntemle, tedricen ve anlaşarak kaldırdınız. Onların Bağcılar'ın oluşumuna katkısını göz ardı etmediniz. Bu süreci anlatabilir misiniz?

O yıllar ülkenin kalkınmaya çok ihtiyaç duyduğu yıllardı; o yüzden ağır sanayi kurulmuş, fabrikalar kurulmuş. Maalesef insanlar burada çalışırken, çalıştıkları fabrikaya en yakın yerden arsa alarak evlerini yapmışlar. Sayıları hızla artan evler de böylece fabrikaları çevrelemiş, ondan sonra şikayetler başlamış.

Biz bu durumları fabrika sahipleriyle görüştük. Ama ilk mücadelemiz kolay olmadı. Orpaş Demir Çelik, İçdaş Demir Çelik fabrikaları ilk önce filtre taktılar. Bir nebze de olsa zehirli dumanın dışarıya çıkması önlenmiş oldu. Orpaş'la mücadele etmek zorunda kaldık. Filtrelemeyi yapmadı, sonra tahliyesinde kavgalar çıktı, belediye çalışanlarına vinçlerle sal-

dırıldı. Bu mücadelede Bağcılar Belediyesi olarak yalnız kaldık. Çünkü ne Büyükşehir Belediyesi'nden ne de merkezî hükümetten destek alabildik.

İçdaş fabrikasıyla sorunları anlaşılarak çözdük. O bölgedeki mahallelerde yaşayan her aileden en az birkaç kişi orada çalışmıştır, oradan ekmek yemiştir. Verdiği zararı telafi etmek adına binaların boya badanasını bile fabrika üstlenmişti, sabundan yıka-yacağa kadar insanların ihtiyaçlarını karşılıyordu. Kendileriyle konuştuk, bölgenin sanayi planlarını iptal edip konuta çevirdik. Anlaşılarak orayı tahliye ettik; şimdi o bölgelerde çok güzel konutlar yükseliyor, Bağcılar'ın değerine değer katıyor.

Prestij hizmet alanları planladık

Bugün Bağcılar, İstanbul'un en fazla tercih edilen bölgelerinden bir tanesi. Ekonomik değer olarak da, tercih edilen bölge olarak da, İstanbul'da her araştırmada ilk ikiye giriyor. Yedi tane metro hattının bulunduğu bir ilçe burası: Tramvayıyla doğrudan Beşiktaş'a ulaşabiliyorsun. Bir yıl içinde bitecek bir metro hattı ile Bakırköy-Bağcılar 13 buçuk dakikaya iniyor. Sahile hemen ulaşabileceksiniz. Yine buradan, Mecidiyeköy üzerinden Beşiktaş'a tramvayla, metroyla gitme şansınız var. Havaalanından

gelen metro tüm hızıyla devam ediyor. Birçok bölge ulaşım ile birlikte planlama sürecine girdi. Mahmutbey bölgesi, Evren Mahallesi, Bağlar... Havaalanı otobanı aksı üzerindeki bölgeyi prestij hizmet alanı ve bir iş çevresi olarak planladık. Orada üç bin metrekareden aşağı parsel oluşturmadık. Parsellemeyi yaparken, yapılaşmaya ayrılan alanın en az yarısı büyüklüğünde bir alanı da park ve bahçe olarak planlara işledik. Böylece bu bölge, doğal güzellikleri de gözle görülen bir semt olarak şimdi yeniden yeşeriyor. Bir turizm vadisine dönüşüyor: Burada altı tane beş yıldızlı otel açıldı. Bölge, on beş tane beş yıldızlı otelin bulunduğu bir kongre vadisi oldu. Gerek ofisleri gerek rezidanslarıyla, İstanbul'un en fazla tercih edilen bölgelerinden birine dönüştü. Bunun altında bölgenin altyapısının ve planlamasının iyi hazırlanmış olması, ulaşımın bölgeye büyük avantaj sağlaması yatıyor.

Siyasette de, belediyecilikte de tabandan geliyorum

Siz gençliğinizden beri Bağcılar'da çeşitli çalışmaların içinde oldunuz. Gençlik çalışmalarında yer aldınız, daha sonra belediyede görev aldınız. Halkın içinden gelmek, masanın önünde iken arkasında olmak size nasıl bir avantaj sağladı?

Hayatımız her yaş ve kademede Bağcılar'a hizmetle geçti. Siyasetin içerisinde olduk. Kurucu Belediye Başkanımız Feyzullah Bey ile öncelikle altyapının halledilmesi konusunda çok ciddi mücadeleler verdik. Bu bakımdan Bağcılar epeyce mesafe aldı. Feyzullah Bey'in yardımcısı iken de, belediye başkanı seçildiğimde de en büyük avantajım şuydu: Bağcılar'da tabandan gelen, halkın içerisinde gelen bir idareciydim. Bağcılar'da yetiştim, buradaki insanlarla beraber büyüdüm.

Yine Bağcılar'da siyasetin tabanından geldim. Gençlik yıllarımdan itibaren Bağcılar'da siyaset yapmış biriyim. Sekiz yıl burada belediye başkan yardımcılığı yapmış ve dolayısıyla belediyenin de tabanından gelen birisiyim. Buradaki avantajlarımı ön plana çıkarmayı hep hedefledim ve bunda başarıyla da olduğuma inanıyorum.

Sokakta karşılaştığım her insan ile daha önce siyasi partilerde, sivil toplum kuruluşlarında, muhtarlıklarda, farklı dernek ve vakıflarda zaten tanışıyordum. Farklı siyasi görüşlerde olsak bile gençlik yıllarımdan itibaren birbirimizi çok iyi biliyorduk.

Bağcılar'da en büyük avantajlarımdan bir tanesi, hiç kavgamızın olmamasıdır. Allah'ın bir lütfu hiç kimseyle ne siyasi olarak ne de başka nedenlerle bir küslük yaşadık. Hep kardeşçe hizmet alanlarında bulunduk, hep hizmet ettik ve güzellikleri hemşehrilerimizle paylaştık.

Ne kadar şükretsem azdır; Rabbim bana, okullarında okuduğum Bağcılar'a hizmet etme fırsat ve güzelliği nasip etti. Bugün Bağcılar'ın okullarına, camilerine hizmet ediyoruz. Park, bahçe yaparak gençliğine hizmet ediyoruz. Kadınına, engellisine birçok alanda hizmet ediyoruz. Bu bizim için büyük bir onur ve bunu zevkle yapıyoruz.

Kütüphane için Beyazıt'a gidiyorduk

Bu bağlamda gençlik yıllarınızda Bağcılar'da olmasını isteyip de başkan seçildikten sonra yaptığınız neler var?

Bağcılar için eğitim ve özellikle de kütüphane hep önceliklerim arasında oldu. Çünkü bizim öğrencilik hayatımızda Bağcılar'a en yakın kütüphane Beyazıt'taki İl Halk Kütüphanesi idi. İncirli'de küçük bir kütüphane vardı ama aradığımız kitabı orada bula-

mazdık. Çoğunlukla Bağcılar'dan Beyazıt'taki İl Halk Kütüphanesi'ne gidiyorduk. Bu yüzden biz öncelikli olarak hep eğitim dedik. Yeteri kadar okul yoktu, okullar çok uzaktaydı. Bağcılar'da 1992'de 303 bin nüfus ve 16 tane okul vardı. Bugünse 750 bin nüfus ve 100'ü aşkın devlet okulu vardır. O zamana göre en az 10 misline yakın bir artış demektir bu. Nüfus 2,5 katına çıkarken okul sayısı 10'a katlanmış.

Eğitime ağırlık verdik; çünkü eğitimle her sorunu aşarsınız

Niye eğitime ağırlık verdiniz?

Eğer Bağcılar insanı eğitilmiş olursa her şeyi aşarsınız. Eğitilmiş toplumdan bu ülkeye zarar gelmez. Onun için çocukluğumda da, gençliğimde de hep eğitimle alakalı eksikliklere üzülüyordum. Mesela hiç spor salonumuz olmamıştı, toprak sahada futbol oynuyorduk. Halı saha diye bir şey görmemiştik. Bunların özlemlerini hep çekiyorduk. Bu yüzden eğitim ve spor önceliklerim arasında oldu. Sağlık ocakları da aynı şekilde...

Öğretmenlerin durmadığı bir Bağcılar vardı, burada memuru tutamıyordunuz. Burada çalışan memurlar başka ilçelerde otururlardı. Çalışanların yemek yiyeceği lokantanın olmadığı, toplantı yapacağı salonun olmadığı bir yerde şehir hayatı olur mu, olursa o hayattan ne beklersiniz?

Bağcılar'da hizmet kesintisizdir, süreklidir

Bağcılar'a yapılan hizmetlerin gelişimini dönemlere ayırmak mümkün müdür?

Bağcılar'da hizmetleri dönemlere ayırmak mümkün değildir. Çünkü Bağcılar'da hizmetler ciddi anlamda bir süreklilik arz etti. Yapılan hiçbir hizmet durmadı, yeni hizmetlerin eklenmesiyle devam etti. Başarı da buradan geldi.

Bağcılar'ı Bağcılar'da yaşayanlarla birlikte yönetmek çok önemliydi. Bunun için 1992'den itibaren istişare toplantıları, halk meclisleri, halk görüş günleri yaptık. İnsanların yaşadığı problemleri gidip yerinde tespit ettik ve orada birlikte çözüm ürettik. Çözümü, bizzat problemi yaşayan insandan sağlamak çok daha kolay oluyordu. Böylece Bağcılar'ı ortak akılla yönettik. Bugün Bağcılar gerçekten marka şehir haline gelme yolunda ilerliyorsa bunda herkesin emeği vardır. Ama en başta Bağcılar'da yaşayanların emeği... Ben bu yüzden 'Bağcılar'da yaşayan hemşehrilerimiz bizim mesai arkadaşlarımızdır' diyorum. Bugün sosyal medyada görüyorsunuz; fotoğrafını çekip gönderiyor, problemleri iletiyor, anında haberdar oluyor ve anında çözüm üretebiliyorsunuz. Yaptığınız toplantılarda fikir üretiyor, istişare ettiğiniz zaman görüşlerini beyan ediyor ve çözümü oralarda üretiyorsunuz. Netice itibarıyla, birlikte yaşadığımız şehri birlikte yönetmemiz Bağcılar'a çağ atlattı.

Babam yüzümüz gülünceye kadar harçlık verirdi

Sizi en çok duygulandıran anınız hangisidir?

Öncelikle şunu belirtiyim: Ben imam-hatibi Bağcılar'da okudum, üniversiteyi burada okudum. Üniversite ikinci sınıfta iken evlendim. Okul yıllarında hocalarımızın bize verdiği maddi ve manevi destekler bugünlere gelmemizde önemliydi. Destekleri olmasaydı buralara gelemezdik.

Ama beni en çok duygulandıran anım babamla ilgilidir. Babamla yaşadığım bir sahne vardır ki hiç unutmam: Ortaokulda okurken, memlekete gittiğimde babam bana harçlık verirdi. Ama nasıl harçlık verirdi biliyor musunuz? Bütün o imkansızlıklarına rağmen, yüzüm gülünceye kadar verirdi, vermeyi sürdürürdü. Ne zaman yüzümde gülümsemeyi görürse, o zaman vermeyi bırakırdı. Gücünün yetip yetmediğine değil, yüzümüzün gülüp gülmediğine bakardı. Bugün ne zaman o anı hatırlasam gözlerim dolar, babamın bizim gönlümüzü yapan o cömertliğini hatırlarım. Babam bu fedakârlık ve cömertliğiyle yedi çocuğunun altısına liseyi bitirtti, dördünü üniversiteden mezun etti. İmkansızlıklarına rağmen bize bu mutlulukları yaşattı.

Bunun dışında, belediye başkanı seçildiğim süreçte de çok duygulanmıştım. Köyden gelip Bağcılar'da basamakları adım adım yükselen biri, yetiştiği yere belediye başkanı oluyor. Bu, aynı zamanda Türkiye'deki siyasi değişim ve dönüşümün de bir yan-

sımasıdır. Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın başlattığı bir süreçtir. Dışarıdan gelen, ilçe dışından gelen birisi değil; Feyzullah ağabeyin desteğiyle, onun başkan yardımcısı olan ben aday gösterildim. O dönemi unutmam asla ve asla mümkün değildir. Belki böyle bir şeyi hiç düşünmemiştik ama yaşadığım, büyüdüğüm, hayatımı devam ettirdiğim, okulunda okuduğum bir yere belediye başkanını olmak gerçekten büyük bir onur, büyük bir şerefti. Hep bunun heyecanını yaşadım ve yaşamaya da devam ediyorum.

Bağcılar'ın değeri daha da yükselecek

Bağcılar'ın geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Önce şunun altını çizeyim: Bağcılar gelişimini henüz tamamlamadı. Bu gelişim her geçen gün devam ediyor. Bağcılar, belki 10 yıl öncesine kadar insanların yaşamak için tercih ettiği bir bölge değildi. İstanbul'un yaşam kalitesini düşüren bir ilçeydi. Ama bugün Bağcılar İstanbul'un yaşam kalitesini yükselten bir ilçe durumuna geldi. Yaşamak için tercih edilebilen bir ilçe konumuna yükseldi. Bunun en temel sebepleri; ulaşım, altyapı, çevre ve planlama çalışmaları ile yaptığımız hizmetlerdir. İşte bu çalışmalar bizi buraya getirdi. Bugün Atatürk Havalimanı'na 5 dakikada ulaşıyoruz. Üçüncü köprü 20 dakika, üçüncü havalimanı 20 dakika... Mahmutbey'den otobana girdiğinizde doğrudan üçüncü köprüye, üçüncü havalimanına ulaşma imkanınız var. Bağcılar böyle avantajlı, böyle tercih edilen bir bölge. Her geçen gün de değeri artıyor, tercih edilme oranı yükseliyor. Bugün Bağcılar'da metrekaresi 10 bin liraya satılan daireler, bürolar vardır. Bu da ciddi değer artışını gösteriyor. Bu, tamamen

mülk sahiplerinin ve burada oturan insanların elde etmiş olduğu bir kazançtır. Bugün Bağcılar değer kazandıysa, bu değeri burada yaşayan ve burada malı mülkü olan insanlarla birlikte kazandı. Kazanmaya da devam ediyor, gelecekte de devam edecektir. Çünkü Bağcılar, her geçen gün yeni bir yatırıma ve yeni bir hedefe kilitleniyor.

Yine, kentsel dönüşüm çalışmalarımızla bölge hareketlendi. 1999 Depremi'nden önce yapılan 100 metrekaresel bir daire 120-130 bin liraya satılırken, aynı daireler kentsel dönüşüm sonrası 500 bin liraya satılıyor. Bu da ilave bir değer artışı ile çevreye güzellik getirdi. Kentsel dönüşümde ciddi mesafe kat edildi; dönüşüm yarın daha da hızlanacak ve Bağcılar'ın değeri sürekli yükselecektir.

Gençleri geleceğe umutla bakan bir Bağcılar...

Lokman Çağırıcı olarak Bağcılar için en büyük hayaliniz nedir?

Bağcılar için en büyük hayalim, eğitimde daha da üst seviyeye tırmanmaktır. Okulları tekli eğitim sistemine ve 30'arlı sınıflara kavuşturmak... Bu amaçla sadece son bir yıl içinde Bağcılar'a 26 tane okul arazisi kazandırdık, 13 adet okul inşaatımız da devam ediyor. Bu konuda çok hızlıyız, çok iyi gidiyoruz. Ama geçmiş dönemlerden gelen okul açığını hâlâ kapatabilmiş değiliz. Sevindirici olan kısım, artık tekli eğitime geçen okullarımızın olmasıdır. Zaman içinde hepsi tekli sisteme geçecek inşallah.

İkinci hayalim, belediyemizi çok güzel bir hizmet binasına kavuşturmak... İhalesi yapıldı, inşallah kısa bir zaman içinde tamamlayacağız. Ayrıca ilçemize bir de Hükümet Konağı kazandırıyoruz: Onun da ihalesi yapıldı, yerini kamulaştırarak tahsis ettik. Hedefimiz, herkesin yaşamaktan mutlu olduğu ve tercih ettiği bir Bağcılar'ı tesis etmektir.

Üçüncü olarak, en büyük arzum, gençleri geleceğe umutla bakan bir Bağcılar oluşturmaktır. Kötü alışkanlıklardan, ümitsizlikten arındırılmış bir Bağcılar... Bu da eğitimle başlayacak, güvenle devam edecektir. Özellikle bilgi evlerimizle ve sosyal ve kültürel projelerimizle gerçekleştirecektir. Biz çocuklarımızı ve gençlerimizi geleceğe çok daha iyi hazırlamak zorundayız. Hazırlamalıyız ki bu ülkede bir daha 15 Temmuzlar yaşanmasın, ihanetler olmasın...

BAĞCILAR'DA EN FAZLA HANGİ İLDEN NÜFUS VAR			BAĞCILAR'DA EN AZ HANGİ İLDEN NÜFUS VAR		
Sıra	İl	Bağcılar'daki Nüfusu	Sıra	İl	Bağcılar'daki Nüfusu
1	İstanbul	46.039	1	Muğla	207
2	Bitlis	43.582	2	Burdur	232
3	Sivas	39.366	3	Yalova	307
4	Malatya	35.159	4	Bilecik	388
5	Ordu	32.731	5	Denizli	438
6	Samsun	30.941	6	Kütahya	472
7	Kastamonu	30.723	7	Aydın	539
8	Tokat	27.480	8	Hakkari	544
9	Giresun	27.061	9	Kocaeli	849
10	Sinop	24.887	10	Antalya	889

NÜFUSA KAYITLI OLUNAN İLE GÖRE BAĞCILAR'IN NÜFUS DAĞILIMI					
Sıra	İl	Bağcılar'daki Nüfusu	Sıra	İl	Bağcılar'daki Nüfusu
1	Adana	2.825	42	Kahramanmaraş	5.570
2	Adıyaman	24.850	43	Karabük	4.642
3	Afyon	1.094	44	Karaman	2.067
4	Ağrı	5.418	45	Kars	15.588
5	Aksaray	1.901	46	Kastamonu	30.723
6	Amasya	14.755	47	Kayseri	6.992
7	Ankara	1.701	48	Kilis	1.489
8	Antalya	889	49	Kırıkkale	2.745
9	Ardahan	11.632	50	Kırklareli	3.680
10	Artvin	2.847	51	Kırşehir	2.668
11	Aydın	539	52	Kocaeli	849
12	Balıkesir	2.096	53	Konya	8.068
13	Bartın	2.820	54	Kütahya	472
14	Batman	21.307	55	Malatya	35.159
15	Bayburt	10.586	56	Manisa	1.290
16	Bilecik	388	57	Mardin	15.068
17	Bingöl	2.465	58	Mersin	1.594
18	Bitlis	43.582	59	Muğla	207
19	Bolu	2.129	60	Muş	5.648
20	Burdur	232	61	Nevşehir	4.998
21	Bursa	1.514	62	Niğde	5.143
22	Çanakkale	2.960	63	Ordu	32.731
23	Çankırı	5.081	64	Osmaniye	949
24	Çorum	14.827	65	Rize	4.348
25	Denizli	438	66	Sakarya	3.203
26	Diyarbakır	21.677	67	Samsun	30.941
27	Düzce	1.498	68	Siirt	12.328
28	Edirne	4.156	69	Sinop	24.887
29	Elazığ	7.546	70	Sivas	39.366
30	Erzincan	12.176	71	Şanlıurfa	10.412
31	Erzurum	16.714	72	Şırnak	1.908
32	Eskişehir	1.004	73	Tekirdağ	3.606
33	Gaziantep	4.130	74	Tokat	27.480
34	Giresun	27.061	75	Trabzon	14.701
35	Gümüşhane	6.342	76	Tunceli	3.588
36	Hakkari	544	77	Uşak	1.251
37	Hatay	7.429	78	Van	15.771
38	Iğdır	9.587	79	Yalova	307
39	Isparta	2.131	80	Yozgat	8.499
40	İstanbul	46.039	81	Zonguldak	6.844
41	İzmir	972	Toplam		751.510

TUİK'in 2016 yılı sonu verilerinden alınmıştır.

“Büyük bir değişim sürecinin içinde aktif olarak rol almış büyüklerimizin yaşamlarına eşlik eden gelişmeleri, onların anlatımıyla kayda geçiriyor, yeni bir anlam dünyası kuruyoruz. Canlı tanıkların duyguyla örülmüş, kahırla bütünleşmiş, yokluk ve kılıkla çaresizleşmiş, heyecan ve umutla perçinlenip hayata sarılmış, ama sabırlailmek ilmek dokunmuş hayat kesitleri eşliğinde Bağcılar’ın oluşumunu bu çalışmayla sizlere sunuyoruz. Eminim ki, bu tanıklık, sadece geçmişi ortaya çıkarmakla kalmayacak, geleceğin şekillenmesinde de büyük bir rol oynayacaktır. Çünkü biz bu eserle Bağcılar’ın geçmişine ışık tutarken, orada büyük ve ihtişamlı geleceğimizi de buluyoruz.”

Lokman Çağırıcı
Bağcılar Belediye Başkanı

